

School of Theology at Claremont

1001 1337810

The Library

SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT

WEST FOOTHILL AT COLLEGE AVENUE
CLAREMONT, CALIFORNIA

LIBRARY
SOUTHERN CALIFORNIA SCHOOL
OF THEOLOGY
CLAREMONT, CALIF.

1
43
4
Eusebius Pamphili
ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

ΛΟΓΟΙ ΙΕ.

EUSEBII PAMPHILI
EVANGELICÆ PRÆPARATIONIS

LIBRI XV.

AD CODICES MANUSCRIPTOS

RECENSUIT

THOMAS GAISFORD, S. T. P.

ÆDIS CHRISTI DECANUS

NEC NON

LINGUÆ GRÆCÆ PROFESSOR REGIUS.

ACCEDUNT

FRANC. VIGERI VERSIO LATINA ET NOTÆ,

ET

L. C. VALCKENÆRII DIATRIBE DE ARISTOBULO.

TOMUS IV.

OXONII,

E TYPOGRAPHEO ACADEMICO.

M.DCCC.XLIII.

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ιε'.

[460]

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΠΕΡΙ ἈΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ὙΠΟΘΕΣΕΩΣ.

Ι ΤΗΝ πολύθεον τῶν ἐθνῶν ἀπάντων πλάνην ἐν ἀρχαῖς
 τῆς Εὐαγγελικῆς Προπαρασκευῆς ἀπελέγξαι πρὸ πολ- 5
 λοῦ θέμενος ἐπὶ συστάσει καὶ ἀπολογία τῆς ἐξ αὐτῶν ὁ
 ἀναχωρήσεως, ἣν μετ' εὐλόγου κρίσεως πεποιήμεθα, οὐ
 μόνον τοὺς μύθους, οὐς δὴ περὶ τῶν οἰκείων θεῶν παῖδες
 τῶν παρ' αὐτοῖς θεολόγων τε καὶ ποιητῶν κεκωμωδήκα-
 σιν, ἀλλὰ καὶ τούτων τὰς σεμνοπρεπεῖς δὴ καὶ ἀπορρή- 5
 τους φυσιολογίας, ἅνω που εἰς οὐρανὸν καὶ τὰ κόσμους

p. 788. a. Προοίμιον] Titulus deest C.

b 2. οὐς δὴ] δὴ om. I.

EUSEBII PAMPHILI

PRÆPARATIONIS EVANGELICÆ

LIBER DECIMUS QUINTUS.

PROŒMIUM.

Ι Cum ingens operæ pretium me facturum putarem, si quam deorum
 multitudinem communis ille populorum omnium error invexerat, in
 ipso Evangelicæ Præparationis limine coarguerem: quo facilius
 postea discessus ab illis nostri plenum æquitatis ac sapientiæ consi-
 lium probaretur: non eas modo fabulas, quas ipsimet eorum theologi
 ac poëtæ, suis de numinibus, comico prorsus more docuerunt; verum
 etiam honestiores illas planeque reconditas, quæ ex natura ducuntur,

μέρη πρὸς τῆς γενναίας φιλοσοφίας μετενηνεγμένας, πρῶτιστα πάντων ἐν τρισὶ τοῖς πρώτοις συγγράμμασι διηρευνησάμην, καίτοι μηδὲν τοπαράπαν ἐν τούτοις χρη-¹⁰ ναι σεμνολογεῖν τῶν δὴ θεολόγων αὐτῶν ἀποφηναμένων.
² Τηρητέον γοῦν, ὥς ὅτι μάλιστα οἱ πρεσβύτατοι τῶν^c παρ' αὐτοῖς θεολόγων οὐδέν τι πλέον τῆς ἱστορίας εἰδότες μόνοις δὲ τοῖς μύθοις προσανέχοντες ἐμαρτυρήθησαν ὅθεν εἰκότως ἐν πάσαις πόλεσί τε καὶ κώμας κατὰ τὰς⁵ τῶν παλαιῶν διηγήσεις θεῶν τελεταὶ καὶ μυστήρια σύμφωνα τοῖς τῶν προτέρων μυθικοῖς διηγήμασι παραδέδονται, ὥς εἰσέτι καὶ νῦν τῶν θεῶν γάμους καὶ παιδοποιίας, θρήνους τε καὶ μέθας, καὶ τῶν μὲν πλάνας, τῶν δ'¹⁰ ἔρωτας, τῶν δὲ ὀργὰς, τῶν δὲ ἐτέρας παντοίας συμφοράς τε καὶ περιστάσεις, ἀκολουθῶς τοῖς ὑπὸ τῶν παλαιωτά-^d των μνημονευομένοις, κατὰ τε τὰς τελετὰς, ἔν τε τοῖς ὕμνοις, καὶ ταῖς εἰς τοὺς θεοὺς αὐτοὺς πεποιημέναις

b 7. πρὸς τῆς] πρὸ τῆς C.F. 9. συγγράμμασι] βιβλίοις B. Tum
 διερεν. C. 11. τῶν θεολ.] τῶν δὴ θεολ. B.C.D.F.G. c 2. αὐτοῖς]
 αὐτῶν B. 6. τὰς τῶν] τὰς om. B. 7. τελεταὶ] τελετὰς C.D.F.
 G.I. 9. καὶ νῦν] καὶ om. F.G. γάμους καὶ π. om. B. d. ἀκο-
 λούθως τοῖς—ὠφέληντο om. B. 3. θεοὺς αὐτῶν D.F.G.I.

explicandi rationes, quasque sursum in cœlum, ac cæteras mundi partes egregiæ philosophiæ vis facultasque traducit, ante omnia primis tribus libris diligenter excussi, quanquam in iis speciosum hoc totum philosophandi genus repudiandum esse, vel ipsi eorum² theologi confitentur. Atque id sane diligenter in primis observandum, quos illi vetustissimos omnium theologos habuerunt, eos præter nudam rerum historiam agnovisse nihil, solis inhæsisse fabulis, pluribus testimoniis constitisse. Quo factum proinde sit, ut in omnibus passim urbibus atque pagis, uti a veteribus concepta fuerant omnia, deorum religiones atque mysteria, jactatis pridem fabulis consentanea traderentur. Imo etiamnum deorum vulgo nuptiæ, liberorum procreationes, luctus, temulentæ perpotationes, aliorum errores, amores aliorum, iræ, ac cæteræ omnis generis calamitates, et casus, prout ab antiquissimis illis traditum atque præscriptum est, tam in sacris, quam in hymnis, ac deorum in honorem editis carminibus, solenni

3 ὥδαῖς παραλαμβάνειν. Πλὴν ὅμως ἐκ περιουσίας καὶ 5
 τούτων αὐτῶν τὰς τετραγῶδημένας ἐν φυσικαῖς ἀποδό-
 σεσι κομπίας τὰς τε τῶν σοφιστῶν καὶ φιλοσόφων
 εὐρεσιλογίας εἰς φανερόν ἤγαγον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν
 περὶ τῶν βοιωμένων χρηστηρίων λόγον, τὴν τε παρὰ 10
 τοῖς πολλοῖς διατεθρυλημένην περὶ εἰμαρμένης ψευδῇ
 δόξαν ἐν ἐτέροις τρισὶ τοῖς ἐξῆς μετὰ τὰ πρῶτα συγ-
 γράμμασι λευκοῖς τοῖς ἐλέγχοις ἀπεγύμνωσα, οὐ μόνοις p. 789
 τοῖς οἰκοθεν ἐπιχειρήμασιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς αὐτῶν μά-
 λιστα τῶν παρ' Ἑλληνσι φιλοσόφων φωναῖς εἰς τὸν
 4 κατ' αὐτῶν ἔλεγχον συγκεκρημένος. Μεταβὰς δὲ ἐκεῖ-
 θεν ἐπὶ τὰ Ἑβραίων λόγια, τίσι ποτὲ λογισμοῖς τὴν ἐν 5
 τούτοις περιεχομένην δογματικὴν θεολογίαν, τὴν τε κατὰ
 τούσδε ἱστορίαν ἄπασαν, καὶ πρὸς αὐτῶν Ἑλλήνων
 μεμαρτυρημένην, ἐν ἰσαρίθμοις αὖ πάλιν λόγων συν-
 5 τάξεσι παρεστησάμην. Εἰθ' ἐξῆς τὸν Ἑλληνικὸν ἀπε- 10
 λέγξας τρόπον, ὅπως τε πάντα παρὰ βαρβάρων ὠφέ-

d 8. εὐρεσιλογίας D.E. εὐρησιλ. I. 9. καὶ τῶν περιβοιωμένων I.
 10. λόγων] λόγον D. 11. ψευδῇ δόξαν] ψευδοδοξίαν E. ψευδοξίαν I.
 12. συγγράμμασι] συγγράμματα I.

p. 789. 1. ἐπιχειρήμασι] ἐπιρρήμασιν I. a 11. ὠφέληντο] ἐφέλητο
 C. ὠφέλονται E. supra ὅπως τὰ π. C.F.G. In D. ὅπως τε τὰ π.

3 ritu celebrantur. Sed tamen liberalius agere placuit, ac totam illam
 naturalium etiam accommodationum pompam ac speciem, tanta ver-
 borum ambitione jactatam, et inventas a sophistis atque philosophis
 enarrationes ob oculos ponere. Deinde quæ ad decantata ipsorum
 oracula pertinebant, simulque celebratam a plurimis illam quidem,
 sed tamen vanam fati opinionem, perspicuis aliorum trium librorum
 argumentis confutatam nudavi: non domesticis modo rationibus, sed
 etiam ipsissimis Græcorum maxime philosophorum testimoniis eum
 4 in finem usus. Tum ad Hebræorum inde literas ac monumenta pro-
 gressus, quo tandem consilio et comprehensam ipsis dogmaticam
 eorum theologiam, et, quæ Græcorum etiam hominum vocibus con-
 firmatur, universam gentis historiam complexi fuerimus, totidem
 5 quoque libris aperui. Deinceps, cum patefactis Græcorum moribus,
 eos a barbaris hominibus omnia mutuatos esse, nullumque domo

ληντο, καὶ ὡς οὐδὲν οἴκοθεν σεμνὸν ἐπάγονται μάθημα,^b
καὶ τὴν γε τῶν χρόνων ἀντιπαράθεσιν, καθ' οὓς Ἑλλή-
νων τε οἱ βοώμενοι Ἑβραίων τε οἱ προφῆται γεγόνασιν,
εἰς φῶς ἀγαγόν· αὖθις διὰ τῶν μετὰ ταῦτα τριῶν τῆν⁵
τῶν παρ' Ἑλλησιν εὐδοκίμων φιλοσόφων πρὸς τὰς
Ἑβραίων δόξας συνδρομὴν ὑπέδειξα, αὐτὰς πάλιν τὰς
οἰκείας τῶν ἀνδρῶν φωνὰς μάρτυρας ποιησάμενος. Οὐ
μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑτεροδοξοῦντας ἡμῖν τῶν παρ' Ἑλ-¹⁰
λησι φιλοσόφων οὐ πρὸς ἡμᾶς μόνους ἀλλὰ καὶ πρὸς
τοὺς σφῶν οἰκείους διεστῶτας ὑπὸ τε τῶν γνωρίμων
ἀνατετραμμένους ἐν τῷ πρὸ τούτου συγγράμματι κατε-
φώρασα· διὰ τούτων ἀπάντων τῆς ἡμετέρας γνώμης τὸ⁵
[461] κριτήριον ἀδέκαστον ἐπιδεικνὺς τοῖς ἐντυγχάνουσιν, ἔρ-
γοις τε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, καὶ αὐτοῖς πράγμασι τὰς ἀπο-
δείξεις τοῦ μὴ ἀσκόπως ἡμᾶς, κεκριμένῳ δὲ καὶ σῶφρονι
λογισμῷ πρὸ τῆς Ἑλλήνων τὴν Ἑβραίων ὁμοῦ πα-¹⁰
λαιὰν καὶ ἀληθῆ φιλοσοφίαν τε καὶ εὐσέβειαν ἐπανηρῆ-
σθαι παρασχόμενος· ὃ καὶ συνέστη διὰ τῆς τῶν Ἑλ-^d

a 11. καὶ] ἀλλὰ δὴ καὶ B. b. οἴκ. σεμ.] σεμ. οἴκ. B. 2. τὴν γε]
τὴν τε C.F.G. 4. ἀγαγόν] ἄγων D. 7. ἐπέδειξα] ὑπέδ. B.C.D.
F.G. c 3. συγγράμματι] βιβλίῳ B. et mox κατεφούρασα. 9. πρὸ
τῆς] πρὸς τῶν D.

promere gravioris disciplinæ genus, collatis etiam atque commissis eorum quos maxime Græci prædicare solent, Hebræorumque prophetarum temporibus, ostendissem: tribus inde libris sequentibus, Græcanicæ philosophiæ principum cum Hebræorum doctrina consensionem, testibus similiter gentilium suorum vocibus comprobavi. 6 Quinetiam quotquot apud Græcos philosophi diversam a nostra opinionem sequuti sint, eos vero non a nobis tantum, sed etiam a suis dissidere, ac discipulorum quoque suorum disputationibus refelli, superiore libro clarissime demonstravi. Quibus ex omnibus mentis nostræ sinceritatem atque integritatem lectores intelligant, ac rerum ipsarum, ut ita loquar, perspicua certaue fide constet, quam non inconsiderate, sed prudenti maturoque iudicio, Hebræorum priscam simul veram philosophiam atque pietatem Græcanicæ prætulerimus. Quod ipsum a nobis expressa Græcorum testimoniorum

7 ληνικῶν φωνῶν παραθέσεως. Ἦς εἰσέτι δεῦρο τὸν
 ὕστατον ἐπέχοντες λόγον, πεντεκαιδέκατον ὄντα τῆς ἐν
 χερσὶ πραγματείας, τὸ λείπον τοῖς διεξωδευμένοις ἀπο-
 δώσομεν, τὰ σεμνὰ τῆς γενναίας τῶν Ἑλλήνων φιλο- 5
 σοφίας ἔτι καὶ νῦν εἰς φῶς ἔλκοντες, πρὸ ὀφθαλμῶν τε
 τοῖς πᾶσι τὴν ἐν αὐτοῖς ἀχρηστομάθειαν ἀπογυμνούντες,
 καὶ πάντων γε πρότερον παριστῶντες, ὅτι μὴ ἀγνοίᾳ
 τῶν παρ' αὐτοῖς θαυμαζομένων, ὀλιγωρία δὲ τῆς ἐν 10
 αὐτοῖς ἀνωφελοῦς σχολῆς, ἥκιστα αὐτῶν πεφροντικά-
 μεν, τῇ τῶν κρειπτόνων ἀσκήσει τὰς ἐαυτῶν ἀναθέντες
 8 ψυχάς. Τούτου δὴ οὖν σὺν Θεῷ διὰ τῆς ἀληθείας
 ἡμῖν ἐπισφραγισθέντος, τὰ μὲν τῆς Προπαρασκευῆς 15
 ἐνταῦθά μοι περιγραφήσεται· μεταβὰς δὲ ἐπὶ τὴν ἐντε-
 λεστέραν ὑπόθεσιν τῆς Εὐαγγελικῆς Ἀποδείξεως, ἀπὸ p. 790
 τοῦ λείποντος τῆς καθ' ἡμῶν κατηγορίας σκέμματος

d. εἴσεται] ἔτι B. 2. τὸν ὕστατον om. B. ἐπέχοντες] ἐπέσχον-
 τες F. πέμπτον καὶ δέκατον E.I. 4. λείπον] πλείον F.
 7. ἀχρηστ.] χρηστ. D. 12. ἀναθέντες] ἀναθέντας D. 13. τούτου]
 τούτων F. διὰ τῆς] δι' αὐτῆς B.D.F.G. 14. ἡμῶν] ἡμῶν I. ἐπι-
 σφραγισθέντος] ἐπισφραγισθέντα B. 15. ἐνταῦθά μοι περιγραφήσεται]
 ἡμῖν ἐπισφραγισθήσεται καὶ ἐνταυθοῖ B. qui om. μεταβὰς—κατὰ τοὺς
 ἄλλους. ult. ἐπὶ om. E.I.

p. 790. 1. λοιπόντος D. Tum ταῖς—κατηγορίαις F. ταῖς C.G.

7 auctoritate confectum est. Hujus porro supremam tractationem, qui
 decimus quintus suscepti operis liber est, huc usque distulimus, in
 quo sic ea quæ superioribus ex disputationibus reliqua sunt, per-
 texemus, ut speciosa illa egregiæ Græcorum philosophiæ mysteria in
 lucem etiamnum proferamus, quamque nihil solidæ veræque erudi-
 tionis habeant, omnium in oculis defigamus. Quo in genere primum
 ac præcipuum hoc futurum est, ut quivis agnoscat, non ulla rerum
 quas tantopere demirantur ignoratione, sed inanis earum studii con-
 temptu, omnem prope nos illarum curam exuisse, animis ad melio-
 8 rum usum exercitationemque traductis. Huic igitur ubi Deo duce
 impressum fuerit veritatis sigillum, extremam Præparationi nostræ
 coronidem imponemus. Unde ad perfectius Evangelicæ Demonstra-
 tionis argumentum progressi, posterioris hujus disputationis initium,

τὴν καταρχὴν τῆς δεύτερας ἐπισυνάψω πραγμα-
τείας.

- 9 Ἦν δὲ τοῦτο ἐπιμεμφόμενον ἡμῖν, ὅτι δὴ τὰ Ἑβραίων
λόγια τῶν πατρίων προτιμήσαντες οὐ τὸν ὅμοιον τῷ 5
Ἰουδαίων βίον ζηλοῦντες προειλόμεθα· πρὸς ὃ μετὰ τὴν
τοῦ παρόντος λόγου συμπλήρωσιν, Θεοῦ συνεργούντος,
ἀπαντῆσαι πειράσομαι. Ταύτῃ γὰρ ἡγοῦμαι τοῖς πρῶ- 10
τοις τὰ δεύτερα ὥσπερ ὑφ' ἐνὶ δεσμῷ συμπλακέντα
μίαν τὴν καθόλου διάνοιαν τοῦ παντὸς ἀποτελέσειν
10 λόγον. Τό γε μὴν παρὸν, ἐπειδὴ πέφηνεν ἐν τοῖς πρὸς b
τούτου συγγράμμασιν ἢ κατὰ Πλάτωνα φιλοσοφία τοτὲ
μὲν τοῖς Ἑβραίων συμφωνοῦσα λόγοις, τοτὲ δὲ πρὸς
αὐτοὺς διεστῶσα, ἐν οἷς ἐλήλεγκται καὶ πρὸς τὰ αὐτῇ 5
ἀρέσκοντα διαφωνοῦσα· τὰ δὲ κατὰ τοὺς ἄλλους τοὺς
δὴ φυσικοὺς ἐπικληθέντας φιλοσόφους, τὰ τε τῆς Πλά-
τωνος διαδοχῆς, καὶ τὰ κατὰ Ξενοφάνην τε καὶ Παρ-

a β. τῷ] τῶν D.E.I. βίον om. D. βίον—προεθέμεθα] βίῳ—προειλό-
μεθα C.F.G. hoc item D. b. ἐν τοῖς] ἐν om. F. 4. δὲ πρὸς] δὲ
τοῖς πρὸς D. 5. αὐτῇ] αὐτὰ I. 6. τοὺς δὴ] τοὺς om. I. 7. ἐπι-
κληθέντας] ἐπικληθέντα C.F.G. φιλοσόφους τὰ τε] φυσικοὺς τὰ τε D.
φ. τὰς τε Viger. τὰ τε F.G. 8. τὰ κατὰ] κατὰ om. C.F.G. τὰ om. E.
Ξενοφάνη I.

quod ab altero accusationis nostræ capite ducetur, cum prioris illius
fine contexam.

- 9 Nobis autem crimini dabatur, quod cum patriis legibus Hebræorum
oracula prætulerimus, minime tamen Judæis simile vitæ genus insti-
tutumque teneamus. Cui ego criminationi, favente Deo, post exactum
hunc librum respondere conabor. Sic enim demum futurum existimo,
ut posteriora cum prioribus uno quasi complexa nexu, unam universe
10 totius operis sententiam efficiant. Jam ut in eo quod agimus hæ-
reamus; quandoquidem superioribus libris evidenter ostendimus,
Platonis philosophiam, modo cum Hebræorum doctrina consentire,
modo dissidere ab eadem; imo interdum etiam sua ipsammet de-
creta refellere: cæterorum præterea philosophorum, quos vulgo phy-
sicos nominant, tum eorum qui Platoni succedere, tum etiam Xeno-
phanis, Parmenidis, Pyrrhonis, et eorum qui assensus retentionem

μενίδην καὶ ἔτι Πύρρωνα καὶ τοὺς τὴν ἐποχὴν εἰσηγου- 10
 μένους τοὺς τε ἄλλους ἐξῆς ἅπαντας, ὧν τὰς δόξας ὁ
 προλαβὼν ἀπήλεγξε λόγος, τοῖς Ἑβραίων ὁμοῦ καὶ τοῖς
 Πλάτωνος δόγμασιν αὐτῇ τε ἀληθείᾳ ἐξ ἐναντίας ἰστά-
 μενα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν ἑλεγχον τοῖς σφῶν αὐτῶν
 11 βέλεσιν ἀπειρηνεγμένα. Ὡρα καὶ τὸν ἄλλον τύφον τῶν 5
 ἀπ' Ἀριστοτέλους τῶν τε Στωϊκῶν φιλοσόφων ἄνωθεν
 ὥς ἀπὸ σκηνῆς κατοπτεῦσαι, καὶ τὴν λοιπὴν δὲ πᾶσαν
 φυσιολογίαν τῶν τὰς ὀφρῦς ἀνατεινομένων συνιδεῖν, ὥς
 ἂν μάθοιμεν καὶ τὰ παρὰ τοῖσδε σεμνολογούμενα, τά τε 10
 πρὸς αὐτοὺς αὖ πάλιν ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀντιλεγόμενα.
 12 Οὕτω γὰρ καὶ τῆς τούτων ἀναχωρήσεως τὸ παρ' ἡμῖν d
 κεκριμένον εὐλόγου πάσης ἀπολύοιτ' ἂν κατηγορίας, ὅτι
 δὴ μὴ ἀγνοία τῶν παρ' αὐτοῖς σεμνῶν, ἐξητασμένη δὲ
 καὶ βεβασανισμένη κρίσει, τὴν παρὰ τοῖς νενομισμένοις 5
 βαρβάροις ἀλήθειάν τε καὶ εὐσέβειαν τῶν Ἑλληνικῶν
 13 ἀπάντων προτετιμήκαμεν. Ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν Ἀρι-
 στοτέλους. Ἄλλοι μὲν οὖν τὸν βίον τάνδρὸς διαβε-

b 10. ἐποχὴν] ὑποχὴν D. εἰσηγησαμένους] εἰσηγουμένους B.E.I.
 εἰσαγομένους C.F.G. 12. ἀπήλεγξε] ἀπήλεγξαι C. c 5. τῶν ἀπ']
 τὸν ἀπ' C. 11. ἀντιλεγόμενα] ἀντιλεγόμενα B.C.D.F.G. d 4. βε-
 βασανισμένη] βεβασμένη C.F.G.I. 5. παρὰ] περὶ D. 7. ἀπάντων]
 τε πάντων B. 9. καὶ τὸν] καὶ om. B.C.D.F.G. διαβεβήκοσι F.

invexere, tum aliorum deinceps omnium sententias præcedenti libro
 vidimus, cum Hebræorum simul Platonisque doctrina, adeoque cum
 ipsa veritate palam rectaque pugnare, ac sese mutuo suis quasi telis
 11 confodere. Jam, inquam, tempus est, ut alium illum Aristotelis
 Stoicorumque fastum e superiore loco, sic tanquam e scena contem-
 plemur, unaque reliquam superciliosorum hominum physiologiam
 videamus, quo simul ac semel cum ea quæ tam speciose graviterque
 jactant, tum etiam illa quibus a suis ac domesticis refelluntur, eadem
 12 opera cognoscamus. Sic enim futurum etiam est, ut discessus ab
 illis nostri consilium omnem justæ accusationis petitionem effugiat:
 quod non graviorum apud illos dogmatum ignorantia, sed considerato
 admodum exploratoque judicio, quam apud eos, qui barbari dicuntur,
 veritatem ac pietatem reperimus, Græcanicis omnibus potiorē ha-
 13 buerimus. Atque ut ab Aristotele ordiar; fuere quidem nonnulli,

βλήκασι, φιλόσοφοι δὲ καὶ ἄλλως οὐκ ἀφανεῖς τινες ἦσαν καὶ οὗτοι. Ἐμοὶ δ' οὐ φίλον τὸν ἄνδρα οὐδ' αὐταῖς ἀκοαῖς ἀνέχεσθαι κακῶς πρὸς τῶν οἰκείων ἀγορευόμενον. Διόπερ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ μᾶλλον ἐκθήσομαι ἀπολογίας ἀπὸ τῶν Ἀριστοκλέους τοῦ Περιπατητικοῦ, ὃς ἐν τῷ ἐβδόμῳ Περὶ Φιλοσοφίας τάδε περὶ αὐτοῦ γράφει·

[462] 2
ΑΡΙΣΤΟ-
ΚΛΕ-
ΟΥΣ

Πῶς γὰρ οἶόν τε, καθάπερ φησὶν Ἐπίκουρος ἐν τῇ περὶ β τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπιστολῇ, νέον μὲν ὄντα καταφαγεῖν αὐτὸν τὴν πατρῴαν οὐσίαν, ἔπειτα δὲ ἐπὶ τὸ στρατεύεσθαι 5 συνῶσαι, κακῶς δὲ πράττοντα ἐν τούτοις ἐπὶ τὸ φαρμακοπωλεῖν ἐλθεῖν, ἔπειτα ἀναπεπταμένου τοῦ Πλάτωνος περιπάτου 2 πᾶσι παραβαλεῖν αὐτόν; Ἡ πῶς ἂν τις ἀποδέξαιτο Τιμαίου τοῦ Ταυρομενείου λέγοντος ἐν ταῖς ἱστορίαις, ἀδόξου θύρας 10 αὐτὸν ἰατρείου καὶ τὰς τυχοῦσας ὀψὲ τῆς ἡλικίας κλείσαι; 3 Τίς δ' ἂν πεισθῇ τοῖς ὑπ' Ἀριστοξένου τοῦ μουσικοῦ

d 10. τινες ἦσαν καὶ] τινες et καὶ om. C.F.G.

11. ἐμοὶ] ἐμὸν I.

ἄνδρα] τὸν ἄνδρα B.C.D.F.G.I.

12. ἀγορευόμενον] ἀναγορευόμενον F.G.

p. 791. 2. γράφει] γράφε B.

b 5. συνῶσθαι] συνῶσαι B.C.D.E.

F.G.I. 8. παραβαλεῖν] παραβάλλειν F.G. παραβάλλειν I. 9. ἡ πῶς

ἂν—ξένους ὄντας om. B.

Ταυρομενείου] Ταυρομενείου C.F.G.

10. ἀδόξου] ἀδόξει C.

11. ἰατρείας D.

nec obscuri alioquin philosophi, a quibus ipsa quoque hominis vita calumniis proscissa est. At ego ne auditione quidem suorum in eum maledicta sustinere possim. Quamobrem editas potius ab Aristocle Peripatetico defensionis ejus rationes exponam, qui libro De Philosophia septimo ita de illo scribit :

2

Aristoteles
Epicuro
ambitiosus
nepos.

Idem Timæo despicatissimus.

Quid tandem fieri potuit, inquit ille, ut, quod epistola de vitæ institutis Epicurus scribit, Aristoteles, juvenis adhuc cum esset, patrimonium exhausserit, indeque compulsus ad militiam fuerit? ubi quod res ei minus commode cederet, egerit deinceps pharmacopolam; donec tandem cum 2 pateret omnibus Platonis ambulatio, eam sibi ultro deposceret? Quis Timæum Tauromenitanum audiat, dum suis in historiis illum ait, affecta jam ætate, neglectis obscuri ejusdam medici officinæ claudendis foribus 3 præfuisse? Quis de illo propterea secus existimet, quod Aristoxenus musicus in Platonis vita referat, dum peregrinaretur, abessetque longius,

λεγομένοις ἐν τῷ βίῳ τοῦ Πλάτωνος; Ἐν γὰρ τῇ πλάνῃ ΑΡΙΣΤΟ-
ΚΛΕ-
ΟΥΣ
 καὶ τῇ ἀποδημίᾳ φησὶν ἐπανίστασθαι καὶ ἀντοικοδομεῖν αὐτῷ 5
 τινὰς Περίπατον ξένους ὄντας. Οἶονται οὖν ἔνιοι ταῦτα περὶ
 Ἀριστοτέλους λέγειν αὐτὸν, Ἀριστοξένου διὰ παντὸς εὐφη-
 4 μούντος Ἀριστοτέλην. Καταγέλαστα δ' εἰκότως εἶναι φαίη
 τις αἶν καὶ τὰ ἀπομνημονεύματα τὰ Ἀλεξίνου τοῦ Ἐριστικοῦ. 10
 Ποιεῖ γὰρ Ἀλέξανδρον παῖδα διαλεγόμενον τῷ πατρὶ Φι-
 λίπῳ, καὶ διαπτύοντα μὲν τοὺς τοῦ Ἀριστοτέλους λόγους, d
 5 ἀποδεχόμενον δὲ Νικαγόραν, τὸν Ἑρμῆν ἐπικληθέντα. Καὶ
 Εὐβουλίδης δὲ προδήλως ἐν τῷ κατ' αὐτοῦ βιβλίῳ ψεύδεται,
 πρῶτον μὲν ποιήματα ψυχρὰ προφερόμενος, ὥς γεγραφότων 5
 ἄλλων περὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς πρὸς Ἑρμείαν οἰκειότητος
 αὐτῷ γεγονύίας, ἔπειτα Φιλίπῳ φάσκων αὐτὸν προσκόψαι,
 καὶ τελευτῶντι Πλάτῳ μὴ παραγενέσθαι, τὰ τε βιβλία αὐ- 10
 6 τοῦ διαφθεῖραι. Τὴν μὲν γὰρ Δημοχάρους κατηγορίαν κατὰ
 τῶν φιλοσόφων τί χρὴ λέγειν; Οὐ γὰρ Ἀριστοτέλην
 μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους κακῶς εἴρηκεν. Ἔτι γε μὴν

- c 2. λεγομένης F. 3. τοῦ Πλ.] τῷ Πλ. G. 5. αὐτῶν I.
 7. διαίταν τις εὐφ. E.I. 8. εὐφημούντος] δυσφημούντος Luzac. Leect.
 Att. p. 240. 9. εἶναι φαίη] εἶναι om. C. 10. τὰ Ἀλεξ.] τὰ om.
 B.I. 11. τῷ π. Φιλ.] Φιλ. τῷ π. B.C.F.G. d. δέ] καὶ F.
 5. προσφερόμενος] προφερόμενος Wytttenbach. Plutarch. p. 220 f. et sic
 F.G. 6. καὶ τῆς] τῆς om. I. 8. προσκόψαι] προκόψαι D.
 10. τὴν μὲν—εἴρηκεν om. B. γὰρ om. F.G. 11. τί χρὴ] τί om.
 C.F.G.

quem vocant Peripatum, adversus eum peregrinos homines excitasse?
 Hæc enim verba nonnulli de Aristotele accipiunt, cujus tamen nunquam
 4 Aristoxenus, nisi perhonorifice meminit. Quinetiam ridiculos jure puta-
 veris Alexini Eristici commentarios. Alexandrum enim inducit, puer
 adhuc cum esset, cum Philippo patre colloquentem, qui Aristotelis doctri-
 nam despueret, Nicagoram cognomento Mercurium vehementer probaret.
 5 Nudum item ac perspicuum Eubulidis in suo adversus Aristotelem libro
 mendacium est, in primis, dum frigida quædam poemata producit, quæ
 alii de ipsius conjugio et cum Hermia consuetudine scripserint: deinde,
 cum eundem ait in Philippi offensionem incurrisse, nec adfuisse morienti
 6 Platoni, ejusque libros depravasse. Nam Democharis quidem adversus
 philosophos criminationem quid moremur, qui non tantum in Aristotelem,
 sed etiam in alios suam hanc maledictionem effuderit? Quas tamen ho-

Aristoxeno
 semper
 laudatus.
 Alexino et
 Eubulidi
 ridicule
 traductus.

Demochari
 proditor, et
 adulator.

ΑΡΙΣΤΟ-
ΚΛΕ-
ΟΥΣ

αὐτὰς τὰς διαβολὰς σκοπῶν ἂν τις ληρεῖν αὐτὸν φαίη. Λέγει p. 792
γὰρ ἐπιστολὰς Ἀριστοτέλους ἀλῶναι κατὰ τῆς πόλεως
τῆς Ἀθηναίων, καὶ Στάγειρα τὴν πατρίδα προδοῦναι Μα-
κεδόσιν αὐτόν· ἔτι δὲ κατασκαφείσης Ὀλύνθου, μηνύειν ἐπὶ 5
τοῦ λαφυροπωλίου Φιλίππῳ τοὺς πλουσιωτάτους τῶν Ὀλυν-
θίων. Ἡλίθια δὲ διαβέβληκεν αὐτὸν καὶ Κηφισόδωρος, ὁ
Ἰσοκράτους μαθητῆς, τρυφερὸν καὶ τένθην καὶ ἄλλα τὰ
8 τοιαῦτα λέγων αὐτὸν εἶναι. Πάντα δ' ὑπερπαίει μωρία τὰ 10
ὑπὸ Λύκωνος εἰρημένα, τοῦ λέγοντος εἶναι Πυθαγορικὸν
ἐαυτόν. Φησὶ γὰρ θύειν Ἀριστοτέλῃ θυσίαν τετελετηκυῖα b
τῇ γυναικὶ τοιαύτην, ὁποῖαν Ἀθηναῖοι τῇ Δήμητρί, καὶ ἐν
ἐλαίῳ θερμῷ λουόμενον, τοῦτο δὴ πιπράσκειν· ἥνικα δὲ εἰς 5
Χαλκίδα ἀπῆι, τοὺς τελώνας εὔρειν ἐν τῷ πλοίῳ λοπάδια
9 χαλκᾷ τέτταρα καὶ ἐβδομήκοντα. Καὶ σχεδὸν οἱ μὲν πρῶτοι
διαβαλόντες Ἀριστοτέλην τοσοῦτοι γεγόνασιν ὧν οἱ μέγ

ult. αὐτὰς] αὐτοῦ B.

p. 792. Ἀριστοτ. etc.] ἀλῶναι Ἀριστοτ. κατὰ τῆς Ἀθηναίων πόλεως B.
3. Στάγειραν] Στάγειρα E. Vigeri marg. et sic Steph. Byz. Σταγείρη Diog.
Laërt. V. 16. sed Σταγείροις ib. 14. 5. λαφυροπωλείου] λαφυροπωλίου
C.F.G. λαθυροπωλείου E.I. Μοχ φιλίππους I. 6. πλουσιωτάτους]
πλησιωτ. F. 7. ὁ ante Ἰσοκ. om. I. 8. τένθην] τεύθην C.F.
9. τοιαῦτα] τὰ τοιαῦτα C.F.G. τὰ B. qui addit τοιαῦτα post εἶναι et om.
πάντα—usque ad προχοαῖς. 10. ὑπερπαίει] ὑπερπαίει C.F.G.I. ὑπερ-
παίει D. 11. τοῦ δὲ λέγ. I. b. Ἀριστοτέλην F.G. 3. τῇ om. I.
καὶ ἐν] καὶ om. D. Supra τῇ om. E. 6. πέντε] τέτταρα C.D.F.G.
Theodoret. p. 173, 18. Sed vide infra e 10.

Cephisodo-
ro volupta-
rius,
Lyconi su-
perstitio-
sus ac sor-
didus.

minis calumnias qui attendet, eum delirare merito dixerit. Aristotelis enim deprehensas esse adversus Atheniensium urbem epistolas, eumque Stagira suam ipsius patriam Macedonibus prodidisse refert: itemque Olyntho jam eversa, quo in loco praeda vendebatur, opulentissimos quosque Olynthiorum Philippo indicasse. Insulsus etiam ac futilis calumniator est Cephisodorus Isocratis discipulus, qui voluptarium ipsum et catillonem, 7
8 similibusque nominibus appellavit. At hæc omnia longe dementia superant, quæ a Lycone Pythagoreo, ut se ipse vocat, objecta sunt. Scribit enim Aristotelem idem sacrificii genus, quod Cereri ab Atheniensibus fiebat, demortuæ uxori facere solitum, atque illud ipsum oleum postea vendere, in quo calido jam ante lavisset. Quippe dum Chalcidem peteret, 9
Atque hi fere principes Aristotelis calumniatores fuere: quorum nonnulli

κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἦσαν χρόνους, οἱ δὲ μικρὸν ὕστερον ἐγέ- 10 ΑΡΙΣΤΟ-
ΚΛΕ-
ΟΤΣ
νοντο· πάντες δὲ σοφισταὶ, καὶ ἐριστικοὶ, καὶ ῥήτορες, ὧν
καὶ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ βιβλία τέθνηκε τῶν σωμάτων μᾶλλον. c
Τοὺς μὲν γὰρ μετὰ ταῦτα γεγονότας, εἴτα δὲ τὰ ὑπ' ἐκείνων
εἰρημένα λέγοντας, παντάπασιν ἑᾶν δεῖ χαίρειν, καὶ μάλιστα
τοὺς μὴ δ' ἐντετυχηκότας τοῖς βιβλίοις αὐτῶν, ἀλλ' αὐτο- 5
σχεδιάζοντας, ὅποιοι εἰσι καὶ οἱ λέγοντες τριακοσίας ἔχιν
λοπάδας αὐτόν. Οὐδεὶς γὰρ ἂν εὐρεθείη περὶ αὐτοῦ τοιοῦτον
οὐθέν ἐιρηκῶς τῶν τότε ὄντων, ὅτι μὴ Λύκων. Οὗτος μέντοι,
καθάπερ ἔφην, εἴρηκεν εὐρῆσθαι λοπάδια πέντε καὶ ἐβδομή- 10
10 10 κοντα. Οὐ μόνον δὲ καὶ ἐκ τῶν χρόνων καὶ ἐκ τῶν διαβε-
βληκότων τεκμήραιτό τις ἂν ὅτι ψευδῇ πάντα τὰ εἰρημένα d
ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ πάντας τὰ αὐτὰ διαβάλλειν, ἀλλ'
ἕκαστον ἰδιά τινα λέγειν· ὧν εἴπερ ἦν ἐν ὁτιοῦν ἀληθές,
ἐχρῆν δήπου μυριάκις ἀλλ' οὐχ ἅπαξ αὐτόν ὑπὸ τῶν τότε 5
[463] 11 ἀπολωλέναι. Φανερόν οὖν ὅτι καθάπερ πολλοῖς καὶ ἄλλοις
οὕτω καὶ Ἀριστοτέλει συνέβη, διὰ τε τὰς πρὸς τοὺς βασι-
λεῖς φιλίας καὶ διὰ τὴν ἐν τοῖς λόγοις ὑπεροχὴν ὑπὸ τῶν
τότε σοφιστῶν φθονεῖσθαι. Δεῖ δὲ τοὺς εὖ φρονούντας μὴ 10

c. καὶ τὰ] τὰ om. I. 2. ἢ τὰ] εἴτα δὲ τὰ C.D.F.G. 6. ὅποιοι]
ὅποιοι D.G. 7. αὐτόν] αὐτῶν D. γὰρ om. E.I. ἂν εὐρεθείη]
ἂν om. C.F.G. 8. τοιοῦτον] τοιοῦτο I. 11. δὲ καὶ] καὶ om. C.F.G.
12. ἐκ τῶν διαβ.] ἐκ om. C.F.G. d 2. τὰ αὐτὰ] ταυτὰ C.F.G.
3. ὥνπερ εἰ ἦν] ὧν εἴπερ ἦν C.D.F.G.

ejus ætate vivebant, alii paulo post: sophistæ omnes, contentiosi, ac rhe-
tores, quorum nomina simul atque libri magis etiam perire quam corpora.
Nam qui post illos extitere, aut qui jam ab iisdem objecta refricant, ii vero
mittendi prorsus ac negligendi sunt, illique præsertim, qui cum ne supe-
riorum quidem libros attigerint, maledicta per se ipsos temereque finxerunt,
cujusmodi sunt, qui ollas ejus trecentas numerant: nihil enim apud eorum
ullum, qui tum vivebant, de philosopho tale reperias, si Lyconem illum
excipies, qui tamen, ut jam ante dixi, ollulas tantum quinque ac septua-
10 ginta repertas esse commemorat. Porro non ex temporum modo, aut cri-
minatorum ipsorum ratione, falsa illa esse crimina colligas, sed etiam ex eo
quod non idem ab omnibus, sed a singulis proprium ac singulare aliquid
objiciatur: cujusmodi si vel unum aliquod verum esset, millies eum, non
11 modo semel, ab iis qui tunc viverent, sublatum oporteret. Liquet igitur,
quod aliis plerisque, id ipsum Aristoteli contigisse, ut propter regum ami-
cicias, ac summam eruditionis excellentiam, æqualium sophistarum invidia
laboraret. At æqui rerum æstimatoris fuerit, non solos hominis calumnia-

Aristocli
defensus.

ΑΡΙΣΤΟ-
ΚΛΕ-
ΟΥΣ

εἰς τοὺς διαβάλλοντας ἀποβλέπειν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς
ἐπαινοῦντας καὶ ζηλοῦντας αὐτόν· μακρῷ γὰρ πλείους καὶ
12 βελτίους εὐρεθεῖεν ἂν οὗτοί γε. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα προδήλως
πέπλασται· δύο δὲ ταῦτα δοκεῖ πιστεῦσθαι δι' ἃ ψέγουσί p. 793
τινες αὐτόν· ἓν μὲν, ὅτι τὴν Ἑρμείου γήμειε φύσει μὲν
ἀδελφὴν, θετὴν δὲ θυγατέρα Πυθιάδα, κολακεύων αὐτόν·
(Θεόκριτος γοῦν ὁ Χίος ἐποίησεν ἐπίγραμμα τοιοῦτον, 5

Ἑρμείου εὐνούχου τε καὶ Εὐβούλου τόδε δούλου
μῆμα κενὸν κενόφρων θῆκεν Ἀριστοτέλης·
ὅς διὰ τὴν ἀκρατῆ γαστρὸς φύσιν εἴλετο ναῖεν
ἀντ' Ἀκαδημίας Βορβόρου ἐν προχοαῖς.) 10 b

13 ἕτερον δὲ, ὅτι ἡχαρίστηκε Πλάτωνι. Περὶ μὲν οὖν Ἑρ-
μείου καὶ τῆς Ἀριστοτέλους πρὸς αὐτὸν φιλίας ἄλλοι τε
πολλοὶ συγγεγράφασι καὶ δὴ καὶ Ἀπελλίκων, οὗ τοῖς βι- 5
14 βλίοις ὁ ἐντυχὼν πεπαύσεται βλασφημῶν αὐτούς. Περὶ δὲ
τοῦ γάμου τοῦ Πυθιάδος ἀποχρώντως αὐτὸς ἐν ταῖς πρὸς
Ἀντίπατρον Ἐπιστολαῖς ἀπολελόγηται. Τεθνεῶτος γὰρ
Ἑρμείου, διὰ τὴν πρὸς ἐκείνον εὐνοίαν ἔγνημεν αὐτὴν, ἄλλως 10

d 12. οὐ μικρῷ] μακρῷ C.D.F.G.

p. 793. 2. Ἑρμείου] Ἑρμοῦ C.D.F.G. 6. τε καὶ] δὲ καὶ C.D.F.G.

11. ἀντίον I. Ἀκαδημίας] Ἀκαδημίας D.F.G. Supra ἀντίον E.
b 5. τοῖς βιβλίοις] ταῖς βίβλοις B. 7. τοῦ γάμου] τοῦ om. F.

tores, sed laudatores etiam et æmulos cogitare : qui sane haud paulo plures
12 ac meliores esse reperientur. Et quidem cætera vanitatem per sese osten-
dunt suam : duo modo sunt, a nonnullis in eo reprehendi solita, quæ
fidem aliquam impetrare videantur : alterum, quod Pythiadem Hermiæ
natura sororem, filiam adoptione, uxorem duxerit, hominis gratiam hoc
facto eblandiens. Extat quidem illud Theocriti Chii epigramma,

Eunuchi Hermiæ, Eubuli qui servus, inanem
Hunc tumulum posuit vanus Aristoteles :
Quem pro Academia, voluit qua Borborus undas,
Dirus amor ventris jussit habere larem.

13 Alterum, quod ingratus in Platonem fuerit. At Hermiam quod attinet,
atque Aristotelis cum eo consuetudinem, cum alii hac de re multi scripsere,
tum Apellico potissimum, cujus sane libros qui legerit, eos continuo ca-
lumniari desinet. De inito cum Pythiade matrimonio, ipsemet in iis, quas
14 ad Antipatrum scribit Epistolis, abunde purgat. Hermia quippe jam vita
functo, pro sua in eum benevolentia, uxorem illam accepit, modestam sane

Pythias
Aristotelis
uxor.

μὲν σὺφφρονα καὶ ἀγαθὴν οὖσαν, ἀτυχοῦσαν μέντοι διὰ τὰς ΑΡΙΣΤΟ-
ΚΛΕ-
ΟΥΣ
καταλαβούσας συμφορὰς τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς. c

15 Εἰθ' ἐξῆς φησί·

Μετὰ δὲ τὴν Πυθιάδος τῆς Ἑρμείου τελευτὴν Ἀριστο-
τέλῃς ἔγνημεν Ἑρπυλλίδα Σταγειρίτιν, ἐξ ἧς υἱὸς αὐτῷ Νι-
κόμαχος ἐγένετο. Τοῦτον δὲ φασιν ὄρφανὸν τραφέντα 5
παρὰ Θεοφράστῳ καὶ δὴ μειρακίσκον ὄντα ἀποθανεῖν ἐν
πολέμῳ.

16 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ τῆς δηλωθείσης Ἀριστοκλέους
ἐκκείσθω γραφῆς· ἥδη δὲ καὶ τὴν δογματικὴν Ἀρι-
στοτέλους φιλοσοφίαν θεωρῆσαι καιρός. 10

3 Μωσέως καὶ τῶν παρ' Ἑβραίοις προφητῶν τέλος ^d
εἶναι τοῦ μακαρίως ζῆν τὴν τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ γνῶσιν ⁵
τε καὶ φιλίαν δι' εὐσεβείας συντελουμένην ὑποθεμένων,
εὐσέβειάν τε εἶναι ἀληθῆ διδασκάντων τὴν διὰ πάσης ¹⁰
ἀρετῆς τῷ Θεῷ εὐαρέστησιν, (ταύτην γὰρ εἶναι τῶν
ἀγαθῶν αἰτίαν, ἐπὶ μόνῳ γὰρ τῷ Θεῷ τὰ πάντα κεῖ- p. 794
σθαι, καὶ παρ' αὐτοῦ τὰ πάντα τοῖς θεοφιλέσι χορηγεῖ-

c 3. ἐρπυλίδα B. ἐρπυλλίδα D.F.G. ἐρπυλιάδα E.I. 8. ἐγκείσθω]
ἐκκείσθω D. 9. δογματικὴν Ἀριστοτ.] Ἀριστοτ. δογμ. C.F.G. d 7. τε
καὶ] τε om. C.F.G.
p. 794. ἐπὶ μόνῳ] ἐπιμόνως C.F.G.

ac probam alioqui fœminam, sed quæ iniquiori tum fortuna, propter in-
festos fratris sui casus uteretur.

15 Hæc Aristocles, quibus ista subdit.

Post ejusdem Pythiadis Hermiæ filiæ obitum, Herpyllidem Aristoteles
duxit, patria Stagiritidem ex qua Nicomachum filium suscepit. Orphanum
hunc a Theophrasto educatum aiunt, atque admodum adolescentem in
bello periisse.

16 Verum ex illo Aristoclis opere hactenus. Jam vero tempus est,
ut ad ipsamet Aristotelicæ philosophiæ decreta veniamus.

3 Moses Hebræique prophetæ, beate vivendi finem in præpotentis
Dei cognitione et amicitia, quam religio perficiat, constituunt; veram
porro religionem illam esse docent, qua Deo virtutum omnium com-
plexione placeamus: hanc enim bonorum caussam esse, cum et unius
in Dei potestate versentur omnia, et ab eo suis amatoribus omnia

Qua in re
beatitudi-
nem Moses
et Plato
posuerint.

σθαι,) τοῦ τε Πλάτωνος τὰ συνφθὰ τούτοις ὀριζομένου,
καὶ τέλος εὐδαιμονίας τὴν ἀρετὴν ἀποφαινομένου, τὴν⁵
ἐτέραν ὀδεύσας ὁ Ἀριστοτέλης οὐκ ἄλλως εὐδαιμόνα
τὴν φησιν ἔσεσθαι, ἣ καὶ διὰ τῆς τοῦ σώματος εὐπα-
θείας καὶ τῆς τῶν ἐκτὸς περιουσίας, ὧν ἄνευ μηδὲ τὴν
ἀρετὴν ὠφελεῖν. Πρὸς ὃν ὅπως ἐνέστησαν διεψευσμέ-¹⁰
νην αὐτοῦ τὴν ὑπόληψιν ἀπελέγχοντες οἱ Πλάτωνος
γνώριμοι πάρεστι μαθεῖν διὰ τούτων·

- 4 Τῆς γὰρ συμπάσης φιλοσοφίας κοινῇ γνώμῃ τῶν φιλο-
σοφισάντων τὴν ἀνθρωπίνην εὐδαιμονίαν ὑπισχνουμένης, τρι-
χῇ δὲ διαιρουμένης κατὰ τὴν τῶν ὄλων ποιητικὴν διανέμησιν,⁵
[464] τοσοῦτον ἀποδέων ἐν τούτοις τοῦ διδάσκειν τι τῶν Πλάτω-
νος ὁ Περιπατητικὸς ὀφθῆσεται, ὥστε πλείονων ὄντων οἱ
διαφέρονται Πλάτωνι, μάλιστα ἐναντιούμενος αὐτὸς φανέται.
2 Καὶ πρῶτόν γε ἀπὸ τοῦ κοινοῦ καὶ μεγίστου καὶ κυριωτάτου¹⁰
τὴν πρὸς Πλάτωνα παραλλαγὴν ἐποιήσατο, μὴ τηρήσας τὸ
μέτρον τῆς εὐδαιμονίας, μηδὲ τὴν ἀρετὴν αὐτάρκη πρὸς τοῦτο d

- a 7. ἔσας. νῆ διὰ τῆς D. 8. τῶν ἐκτὸς] τῶν om. B. 10. ὅπως
ἐνέστησαν] οὕτως ἔστησαν B. ἔστησαν E.F.G. c. Hoc caput om. B.
2. φιλοσοφισάντων] φιλοσοφημάτων E.I. 4. τῶν ὄλων] τῶν om. I.
5. ἀποδέων] ἀποδέον I. ἐν τ.] ἐν om. E.I. 6. ὁ Περ.] ὡς Περ. E.
9. φανέται] φαίνεται D.F.G.

suppeditentur. His gemina Plato statuens, beatitudinis finem in
virtute ponit. At Aristoteles aliam insistit viam, nec aliter beatum
quonquam futurum esse defendit, quam si et bona corporis utetur
valetudine, et externis opibus abundabit, quibus ipsa si virtus careat,
juvet nihil. Eum vero quam acriter petant, quemadmodum hanc
ejus opinionem falsi coarguant Platonis discipuli, ex sequentibus
intelliges.

- 4 Cum philosophorum, inquit, omnium communi sensu, humanam beati-
tudinem philosophia polliceatur universa, eademque trifariam pro illa
rerum omnium effectrice distributione dividatur: tantum abest, ut hoc in
rerum genere Platonium aliquid Peripateticus iste doceat, ut ex pluribus
2 qui a Platone dissentiunt, longius ab eodem nemo discesserit. Principio,
quod omnium uti communissimum est, ita maximum idem, atque princeps,
in eo Platonem reliquit, ac beatitudinis fines modumque prætergressus,
satis ad eam per sese virtutem futuram negavit. Fugit eum quippe vis

συγχωρήσας, ἀλλ' ἀπολισθὼν τῆς δυνάμεως τῆς κατὰ τὴν ἀρετὴν, καὶ ἡγησάμενος αὐτῇ προσδεῖν τῶν ἐκ τῆς τύχης, ἵνα μετὰ τούτων ἔλῃ τὴν εὐδαιμονίαν· εἰ δ' ἐφ' ἑαυτῆς ληφθείη, 5 ὡς ἀδύνατον καὶ οὐκ ἐφικτὸν τῆς εὐδαιμονίας, μεμψάμενος.

3 Τὸ μὲν οὖν ἀγεννὲς καὶ διημαρτημένον τῆς γνώμης ἐν τούτῳ τε καὶ τοῖς ἄλλοις οὐ τοῦ παρόντος δεικνύναι καιροῦ· ἐκεῖνο δὲ οἶμαι πρόδηλον, ὅτι τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς εὐδαιμονίας οὐκ 10 ἴσων ὄντων οὐδὲ τῶν αὐτῶν κατὰ Πλάτωνα καὶ κατὰ Ἀριστοτέλην, ἀλλὰ τοῦ μὲν βοῶντος ἐκάστοτε καὶ κηρύττοντος ὅτι εὐδαιμονέστατος ὁ δικαιοτάτος, τοῦ δὲ μὴ ἐπιτρέποντος ἔπεσθαι τῇ ἀρετῇ τὴν εὐδαιμονίαν, ἂν μὴ καὶ γένος εὐτυχίσῃ 15 καὶ κάλλος ἀλλὰ καὶ χρυσὸν,

ὃς καὶ χρυσὸν ἔχων πόλεμόνδ' ἔεν, ἥύτε κούρη,

p. 795

ἀνάγκη κατὰ τὴν διαφορὰν τοῦ τέλους καὶ τὴν ἐπὶ τοῦτο 4 ἄγουσαν φιλοσοφίαν διάφορον εἶναι. Μιᾶ γὰρ ὁδῷ βαδίζοντα, ἥτις ἄγειν πέφυκεν ἐπὶ τι τῶν μικρῶν καὶ ταπεινῶν, 5 οὐκ ἔστιν ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ μείζω καὶ ἐν ὕψει κείμενα.

d 4. μετὰ τούτων ἔλῃ om. I. cum lacuna. 5. ἐφ' ἑαυτῆς] ἐπ' αὐτῆς C.D.F.G. Tum λειφθείη F. 10. εὐδ.] τῆς εὐδ. D.F.G. omnes præter Vigerum. 14. ἐπιτρέποντος] ἐκτρέποντος Vigeri editio. ult. καὶ ἄλλα. καὶ γὰρ] ἀλλὰ καὶ χρυσὸς καὶ C.G. ἀλλὰ καὶ χρυσὸν ἔχων E.I. ἀλλὰ καὶ χρυσὸν, ὃς καὶ χ. ζ. D.F. Vid. II. β'. 872.

p. 795. ἔεν] ἦκεν E. δὴ ἐν I. 3. ἐπὶ] ὑπὸ I. 4. βαδίζοντα ἥτις] βαδίζοντες τίς ἅπαν π. D. 5. ἐπὶ τῇ] ἴσ. ἐπὶ τι Vigeri margo. 6. ἐλθεῖν] οὕτως ἐλθεῖν D.

potestasque virtutis, eamque fortunæ bonorum opera indigere ad felicitatem consequendam putavit: qua una si quis uteretur, ejus nunquam 3 viribus ad illius possessionem pervenire posset. At hominis opinio hoc in genere, tum in aliis, quam ignava sit, errorisque plena, etsi hujus loci demonstrare non est; hoc quidem certe perspicuum existimo, cum in fine et felicitate constituenda, Platonis et Aristotelis non una sit eademque ratio; sed ille felicissimum eum, qui justissimus fuerit, prædicare passim et usurpare soleat; hic contra virtuti felicitatem comitari non sinat, nisi ad eam generis etiam formæque dignitas, ac cæterorum cumulus accesserit: (scilicet ad bellum sese quasi virgo ferebat, aureus:) quam diversus utriusque finis est, tam diversum utrumque necessarium, quæ suum ad finem perducatur, philosophiæ genus profiteri. Nam qui viam unam quandam, quæ ad pusillum aliquid humileque tendat, semper insistit, is ad majora profecto et altiora nunquam aspiret.

ATTI-
KOT

‘Ορᾶς ἴν’ ἔστ’ ἐκείνος ὑψηλὸς πάγος,
τρηχὺς τε, καὶ παλίγκοτος,
ἐν τῷ κáθηται σὴν ἐλαφρίζων μάχην;

10

5 Ἐπὶ τοῦτον τὸν ὑψηλὸν πάγον τὸ δριμὺ καὶ πανοῦργον^b
ἐκεῖνο θηρίον ἀνελθεῖν ἀδύνατον· ἵνα δὲ εἰς ταυτὸν ἔλθῃ τοῖς
ἀετοῦ γεννήμασιν ἀλώπηξ, ἥ τύχη τινὶ δεῖ χρησαμένους ἐκεί-
νους πονηρᾷ καταπεσεῖν εἰς γῆν τῶν οἰκείων αὐτοῖς φθαρέν-5
των, ἥ φύσασαν αὐτὴν, ἃ μὴ πέφυκε φύειν,

λαίψηρὰ κυκλῶσαι περὰ,

καὶ οὕτως ἀρθεῖσαν ἐκ γῆς ἀναπτέσθαι πρὸς τὸν ὑψηλὸν
πάγον. Ἔως δ’ ἐκάτερον ἐπὶ τῆς οἰκείας μένει τάξεως, οὐκ
ἐνὶ κοινωνίᾳ τοῖς γῆς πρὸς τὰ οὐρανοῦ θρέμματα.

10

6 Καὶ μεθ’ ἕτερα ἐπιλέγει,

c

Τούτων τοίνυν οὕτως ἐχόντων, καὶ πειρωμένου τοῦ Πλά-
τωνος ἔλκειν τὰς τῶν νέων ψυχὰς ἄνω που πρὸς τὸ θεῖον,
καὶ τοῦτον τὸν τρόπον προσοικειοῦντος μὲν τῇ ἀρετῇ καὶ τῷ 5

a 9. τραχὺς] τρηχὺς F.G.I. παλίγκοτος ἐν ῥ] πάλιν κότος ἐν τῷ C.
F.I. ἐν τῷ D. 10. ὁ ἐνελαφρίζων ἑαυτὸν ὄρνις] σὴν ἐλαφρίζων μάχην
C.D.F.G. ἐνελαφρίζων μάχην E.I. b 2. ἵνα γε] ἵνα δὲ C.I. Viger.
3. εἰ μὴ τῷ om. C.I. ante ἡ τύχῃ quomodo ed. Viger. ιδία] δεῖ C.
Viger. διαχρησαμένους I. 4. γῆν] τὴν C.D.F.G.I. 5. τὴν φύ-
σασαν] τὴν om. C.E.F.G.I. 7. περὰ ταύτῃ] ταύτῃ om. C.D.F.G.I.
ἴσ. αὐτῇ Vigeri marg. ἀρθεῖσαν] ἀνοισαν E.I. ἀνίπτασθαι] ἀνα-
πτέσθαι C.F.G. 9. μένῃ] μένει C.D.F.G. οὐκ ἐνὶ κοινωνίᾳ om.
C.F.G. cum lacuna. 10. τοῖς γῆς] τῆς γῆς C.G.I. c 5. μὲν] με I.

Viden’ ut hic alto collis assurgat jugo?
Salebrosus, asper, cujus in summo sedens
Pennas volucris allevat.

Plato
aquila,
vulpes
Aristote-
les.

5 Ad excelsum illum montem evadere acris hæc et versipellis bestia nullo modo potest: ut enim eundem in locum aquilæ pulli vulpesque conveniant, aut illi disjecto ac dissipato nido, in terram funesta quadam sorte decendant, necesse est; aut vulpes ipsa, quas profundere suapte natura non solet, præpetibus sese alis induat, quibus ea demum sublata summum ad jugum evolare possit. Quamdiu certe utrumque genus suo in loco graduque consistet, nullum terrestribus animantibus cum cœlestibus illis commercium esse poterit.

6 Hæc ille. Tum aliis quibusdam interjectis, ita prosequitur.

Quæ cum ita sint, cumque Plato juvenum animos divinum ad numen trahere conetur, itaque simul ad virtutem et honestatem adjungere, ut cæterorum illis omnium despicientiam et contempntionem injiciat: dic nobis

καλῶ, τῶν δὲ ἄλλων ἀπάντων ἀναπείθοντος ὑπερφρονεῖν,
φράσον ἡμῖν, ὦ Περιπατητικὲ, πῶς ἐκδιδάξεις ταῦτα; Πῶς
7 ὁδηγήσεις ἐπ' αὐτὰ τοὺς φιλοπλάτῳνας; Ποῦ σοι τῆς αἰρέ-
σεως τοσοῦτον ὕψος λόγων, ὥστε τὸ τῶν Ἀλωάδων φρόνημα 10
κτήσασθαι καὶ τὴν εἰς οὐρανὸν ὁδὸν ζητεῖν, ἣν ἐκεῖνοι μὲν δ
ῥοντο ὁρῶν ἀναθέσει δύνασθαι γίνεσθαι, τὸ δ' ἄρ' ἦν ἀφαι-
ρέσει τῶν ἀνθρωπίνων σπουδασμάτων γινόμενον, ὥς φησι
8 Πλάτων; Τίς οὖν ἡ παρά σου πρὸς ταῦτα τοῖς νέοις βοή- 5
θεια; Καὶ πόθεν τις ὁ τῆς ἀρετῆς συναγωνιστῆς λόγος; Ἐκ
ποιῶν γραμμάτων Ἀριστοτέλους; Τίνος τῶν ἀπ' αὐτοῦ;
Ἐκ ποιῶν γραφῶν; Δίδωμι γάρ σοι καὶ ψεύδεσθαι θέλῃς,
μόνον τι νεανικόν. Ἀλλὰ γὰρ οὐτ' ἔχεις εἰπεῖν, οὐτ' ἂν 10
9 ἐπιτρέψαι σοι τῶν ἡγεμόνων τῆς αἰρέσεως οὐδεῖς. Αἱ γοῦν
Ἀριστοτέλους περὶ ταῦτα πραγματεῖαι, Εὐδήμειοί τε καὶ
Νικομάχειοι καὶ Μεγάλων Ἠθικῶν ἐπιγραφόμεναι, μικρόν
τι καὶ ταπεινὸν καὶ δημῶδες περὶ τῆς ἀρετῆς φρονοῦσι, καὶ 15
τοσοῦτον ὅσον ἂν τις καὶ ἰδιώτης καὶ ἀπαίδευτος καὶ μειρά-

c 8. πῶς—φιλοπλάτῳνας om. E.I. 9. ποῦ σοι] πόσω δεῖ E.I.
τοσοῦτον] τοσοῦτων D. 10. ἀλωάδων] ἀλκάδων C. ἄλλων ἰδεῖν I.
d. ὁρῶν] ὁρᾶν E. ἀναθέσει] ἀνατάσει I. γίνεσθαι] γενέσθαι C.D.
F.G. 2. τὸ δ'] τί δ' C. 3. Πλάτων] ὁ Πλάτων F. 4. παρά
σοι] παρά σου C.D.G. 5. καὶ πόθεν] καὶ om. F.G. 6. ἐκ δέ]
δὲ om. C.E.F.G.I. Tum ποιῶν πραγμάτων Ἀριστοτέλης I. 7. ἀπ'
αὐτοῦ] ὑπ' αὐτοῦ C.F.G. Mox ἀγράφων C.F. 8. γάρ σοι] γὰρ om.
C.F.G. Mox ψεύσασθαι C.F.G. 9. κόνιν τι νεανισκόν F. 12. Εὐ-
δήμιοι E.I. Mox Νικομάχειοι I.

obsecro, bone Peripatetice, quemadmodum hæc ipsa traditurus sis, quam
7 ad illa Platonis amatoribus viam præiturus? Ecquam doctrinæ vim excel-
lentiamque tantam secta tibi tua repositam habet, ut Aloadum illorum
sensu fiduciaque plenus viam ad cælum moliri audeas? Hanc illi montes
montibus imponendo, promptam sibi fore et expeditam putabant: at id
enimvero, quemadmodum Plato docuit, sublatis demum humanis cupidi-
8 tatibus obtinetur. Ad hæc igitur consequenda, quam tu junioribus opem
ostendis? unde vel unum aliquod orationis genus, quod virtuti suffra-
getur? quibus ex Aristotelis operibus? aut cujusquam alterius, qui ejus e
schola profectus sit? age, quibus tandem ex scriptis? Quin tu mentire, si
vis, per me licet: tantum generosi ex te aliquid audiamus. Ad nec omnino
quicquam habes ipse quod dicas: nec ut habeas, quisquam tamen ex hujus
9 sectæ principibus id te loqui patiatur. Sane Aristotelis hac de re libri, seu
qui ad Eudemum, seu qui ad Nicomachum, seu qui Magnorum Moralium
nomine inscribuntur, nil nisi pusillum quiddam, humileque prorsus ac
vulgare sapiunt, atque ejusmodi, quod homines idiotæ, ac rudes, quod

Plato
Phædr.
p. 249. d.

Aristoteles
exiliter de
virtute lo-
quitur.

ATTI-
ΚΟΥ

κιον καὶ γυνή. Τὸ μὲν γὰρ διάδημα, ὡς εἰπεῖν, καὶ τὸ σκῆπ-p. 796
τρον τὸ βασιλικόν, ὃ παρὰ τοῦ Διὸς ἔχει λαβούσα ἀναφαί-
ρετον ἢ ἀρετὴν, (ἐπεὶ

οὐ παλινάγρετον, ὅτι κεν οὗτος τῇ κεφαλῇ ἐπινεύσῃ)

5

- 10 τοῦτο αὐτὴν ἀφαιρεῖσθαι τολμῶσιν. Οὐ γὰρ ἐπιτρέπουσιν
[465] αὐτὴν ποιεῖν εὐδαίμονας, ὁμοίαν δὲ αὐτὴν καθιστᾶσι πλούτῳ
καὶ δόξῃ καὶ γένει καὶ ὑγείᾳ καὶ κάλλει, καὶ ὅσα ἄλλα κοινὰ
τῆς κακίας. Ὡς γὰρ τούτων ὅτιοῦν παρὸν χωρὶς ἀρετῆς οὐκ 10
αὐταρκες εὐδαίμονα τὸν κεκτημένον ἀποφῆναι, καὶ ἡ ἀρετὴ
κατὰ ταῦτα χωρὶς τούτων οὐχ ἰκανὴ ποιῆσαι τὸν ἔχοντ' b
11 αὐτὴν εὐδαίμονα. Πῶς οὖν οὐ καθήρηται καὶ καταβέβληται
τὸ τῆς ἀρετῆς ἀξίωμα; Ναί· ἀλλὰ πολὺ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν
ὑπερέχειν τὴν ἀρετὴν λέγουσι. Τί δὴ τοῦτο; Καὶ γὰρ τὴν 5
ὑγείαν τοῦ πλούτου· ἀλλὰ τό γε χωρὶς ἀλλήλων μὴ ἀρκεῖν
12 πρὸς εὐδαιμονίαν πᾶσι κοινόν. Ὅπόταν οὖν τις ἐκ τούτων
τῶν δογμάτων καὶ ταύτης τῆς αἰρέσεως διδάξειε τὸν ἐν αὐτῇ
τῇ ψυχῇ τὸ πᾶν ἀνθρώπινον ἀγαθὸν ζητοῦντα, εὐδαίμονά 10

p. 796. 3. ἀναφαίρετον] ἀναφέρεται D. ἀναφαίρεται F. 5. ἐπινεύσῃ]
ἐπινεύσει C.D.E.F.G. κατανεύσω Hom. II. α'. 525. 8. καὶ δόξῃ
καὶ γένει] καὶ γ. καὶ δ. C.F.G. b 4. πολὺ] τὸ πολὺ D.I. 5. τί
δὴ] τί δὲ C.G. τὸ δὲ F. καὶ γὰρ] γὰρ om. C.F.G. 9. διδάξεις F.
10. εὐδαίμονα] εὐδαιμονία F.G.

adolescentuli ac mulierculæ cogitare possint. Enimvero quod virtuti dia-
dema, ut ita loquar, regiumque sceptrum abs Jove donatum est, nec auferri
a quoquam potest: (quippe

Manet irrevocabile, quicquid
Annuerit capite:)

- 10 eo tamen illam spoliare conantur. Negant enim virtutem per sese beatos
homines efficere, eamque divitiis, gloriæ, nobilitati, sanitati, formæ, ac
cæteris quæ cum improbitate sunt communia, similem esse volunt. Nam
ut istorum nihil, quantumvis adsit, dum virtus abest, possessorem suum
felicem reddere per sese potest: ita ne suum quidem virtus, si hæc omnia
11 deerunt, felicitate cumulabit. Hoc ergo quid aliud est, quam virtutis
dignitatem abjicere funditus, atque pessundare? Esto, inquit: at virtutem
longe bonis aliis omnibus anteponunt. Quid tum? Nam et sanitatem
quoque divitiis præstare volunt: cæterum, quod sine mutua quadam opera
satis ad beatitudinem esse non possint, id vero cum omnibus omnino
12 commune est. Ita qui semel hujus doctrinæ sectæque regulas sequutus
docuerit, quisquis ipsomet in animo humani boni universitatem quærat,
eum ad illam beatitudinis, ut aiunt, rotam aspirare non posse: huic pro-

φησιν ἐπὶ τροχὸν οὐκ ἀναβαίνειν, οὐδὲ ὁ ταῖς Πριαμικαῖς c
τύχαις συνεχόμενος δύναιτ' ἂν εὐδαίμων καὶ μακάριος εἶναι.

ΑΤΤΙ-
ΚΟΥ

¹³ Τὸν δὲ τὴν ἀρετὴν ἔχοντα τοιούτοις τισὶ περιπεσεῖν οὐκ
ἀπαικός. Τούτοις δὲ ἔπεται, τὸ μήτε ἀκολουθεῖν ἐκ παντὸς 5
τὴν εὐδαιμονίαν τοῖς τὴν ἀρετὴν ἔχουσι, μήτ' εἰ γένοιτο,
παραμένειν αἰεί.

Φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
τηλεθώσα φύει·

10

ὡς ἀνδρῶν γενεή, ἡ μὲν φύει, ἡ δ' ἀπολήγει.

¹⁴ Ἐτι σοι τὸ παράδειγμα μικρὸν καὶ ἄτολμον, ὧ ποιητά· d

*Εαρος δ' ἐπιγίνεται ὥρη.

Πολὺς ὁ μεταξὺ χρόνος, καὶ ὧ μὴ γίνεται. Εἰ θέλεις ἀκρι- 5
βῶς τὸ ἐπίκηρον καὶ σαθρὸν τῆς ἀνθρωπίνης γενεᾶς ἀπεικάσαι,
παράβαλλε τὴν Ἀριστοτέλους εὐδαιμονίαν. Ῥᾶον τῶν φύλ-
λων αὕτη καὶ φύεται καὶ ἀπολείπει, οὐκ ἀναμένουσα περιτελ-
λόμενον τὸν ἐνιαυτὸν, οὐδ' αὐτοετεί, οὐδ' αὐτομηνί, ἀλλ' 10

¹⁵ αὐτῆς ἡμέρας, αὐτῆς ὥρας καὶ γίνεται καὶ ἀπόλλυται. Πολλὰ
δὲ τὰ ἀπολλύντα, καὶ πάντα ἐκ τῆς τύχης. Καὶ γὰρ αἱ τοῦ p. 797

b 11. φασιν] φησὶ C.F.G. ἀναβαίνει F.G. c 2. εὐδαιμονῶν καὶ μα-
κάριος] εὐδαίμων καὶ μακάριον C. v. p. 797 b 7. εὐδαίμων καὶ μακάριος F.G.
δ. τοῖς τὴν ἀρετὴν] τὴν ἀρετὴν τοῖς C.F.G. d 4. μεταξὺς F. et mox
θέλεις. καὶ ὧ μὴ γίνεται] ἴσ. ἐν ᾧ μὴδὲν γ. Vigeri margo. θέλεις]
θέλεις C. 9. αὐτοετεί] αὐτότετες C.F.G.

fecto felix nunquam et beatus esse poterit, quem Priami casus exercitum
¹³ habuerint. Atqui nihil vetat, quo minus illi etiam virtutis possessores
similem in calamitatem incidant. Ex quo plane sequitur, nec iis qui
virtute præditi sint continuo felicitatem comitari, nec, ut comitetur inter-
dum, perpetuam hanc societatem esse posse.

Volvit humi ventus frondes, aliasque subinde

Sylva comans aperit :

Alter a sic hominum exoritur, simul occidit ætas

Alter a.

¹⁴ Exilis adhuc nimium ac timida, mi poëta, tua hæc similitudo est :

Succedunt tempora veris.

At plurimum tamen effluit temporis, cum interea succedit nihil. Si fra-
gilem et caducam humanæ vitæ conditionem accuratius repræsentare vis,
ex Aristotelica potius beatitudine similitudinem mutare. Facilius ea
quam frondes ullæ, nascitur atque interit. Non anni conversionem ex-
pectat, non eodem tantum vel anno, vel mense, at eodem die, eademque
¹⁵ hora, simul oritur et occidit. Enimvero quæ interimant, cum plurima
sunt, tum ex casu pendent omnia : corporis fatales quidam morbi, et ii

ΑΤΤΙ. σώματος κῆρες, μυρίαι δὲ αὔται, καὶ πενία, καὶ ἀτιμία, καὶ
 ΚΟΤ ὅσα τοιαῦτα· καὶ πρὸς οὐδὲν αὐταρκεῖ τὰ τῆς φιλῆς ἀρετῆς
 πρὸς βοήθειαν οὐχ ἱκανά· τὴν μὲν γὰρ κακοδαιμονίαν εἴργειν 5
 16 τὴν δὲ εὐδαιμονίαν διασώζειν ἀσθενής. Τούτοις οὖν τις ἐν-
 τραφεῖς, καὶ τούτοις ἀρεσκόμενος τοῖς λόγοις, τίνα τρόπον ἢ
 αὐτὸς συνάσεται τοῖς Πλάτωνος, ἢ ἄλλους πρὸς αὐτὰ ἐπιρ-
 ρώσει ποτέ; Οὐ γὰρ ἐστὶν ὅπως ἂν τις ἐκ τούτων ὀρμώμενος 10
 παραδέξαιτο τὰ Ἑράκλεια καὶ θεῖα ἐκεῖνα δόγματα· ὥς b
 ἰσχυρόν τι καὶ πάγκαλον χρῆμα ἀρετῇ, καὶ οὐ ποτε ἐνδέουσα
 πρὸς εὐδαιμονίαν, οὔτε ποτὲ αὐτῆς ἀφαιρουμένη· ἀλλὰ καὶ
 πενία, καὶ νόσος, καὶ ἀδοξία, καὶ βάσανοι, καὶ πίττα καὶ 5
 σταυρὸς, καὶ τὰ ἐκ τῆς τραγῳδίας ἅμα πάντα ἐπιρρῶν, ἔτι ὁ
 17 δίκαιος εὐδαίμων καὶ μακάριος. Ὑπὸ κήρυκι γοῦν αὐτῷ τῷ
 μεγαλοφωνοτάτῳ κηρύττει, καθάπερ ἀθλητὴν τινα νικηφόρον,
 τὸν δικαιοτάτον, ὅτι οὗτός ἐστιν εὐδαιμονέστατος, ὁ ἐξ αὐτῆς 10
 τῆς δικαιοσύνης τὸν καρπὸν τῆς εὐδαιμονίας δρεπόμενος. c
 Διαίρει τοῖνυν, εἰ βούλει, καὶ ποίκιλλε τριχῇ καὶ τετραχῇ

p. 797. κῆρες, μυρίαι] Simonid. fr. CCXXXI. 20. ap. Stob. p. 529.
 δέ] ἴσ. δὴ Vigeri margo. Præstat vulgata lectio. 5. εἴργειν—εὐδαι-
 μονίαν om. D. 6. ἐντραφεῖς F. 8. τρόπον—Πλάτωνος om. C.F.G.
 eum lacuna. 9. ἄλλους] ἄλλως C. 11. παραδέξαιτο D.F. παρε-
 δέξαιτο G. παρεδίξαιτο I. b 3. αὐτὴν] αὐτῆς C.D.F.G. οὔτε ποτε
 αὐτῆς I. 4. ἀδοξία] ἀδοξία καὶ βάσανοι C.F.I. d. καὶ βασ. G. 7. ἐπι-
 κηρυκεύει] ὑπὸ κήρυκι C.F.G. 8. αὐτῷ] ἴσ. αὐτῇ Vigeri margo. κή-
 ρυκι] κηρύττει C.F.G. ἴσ. κηρύγματι Vigeri margo. 10. εὐδαιμ.] ὁ
 εὐδαιμ. C.F.G. om. statim d. 11. ἐξ αὐτῆς] ἐξ οὗ D.E.I. c. διαί-
 ρει] διαιροῦ C.F.G.

Aristote-
 lem cum
 Platone
 conciliari
 nullo modo
 posse.

sane infiniti, paupertas, infamia, cæteraque id genus, quibus vel singulis
 par nullum in bona illa virtute præsidium est; quæ nec arcere miseriam
 16 nec felicitatem conservare per sese possit. Quisquis igitur hanc imbibit
 probaveritque doctrinam, quæ tandem, amabo, vel ad mentem Platonis ac-
 cedet, vel in eadem ut alii constanter acquiescant, efficiet? Nunquam pro-
 fecto, nunquam, qui e schola ista prodierit, hæc plane Herculeæ divinaque
 dogmata suscipiet: robustum et eximium quid esse virtutem: nullo ad
 felicitatem indigere subsidio: ea spoliari posse nunquam: ut paupertas,
 morbus, infamia, pax, crux; ut illa ex tragædiis in unum confluant omnia;
 17 felicem usque tamen ac beatum hominem justum futurum. Quin et ipsa
 justi, sic tanquam victoris athletæ, nomen vocali hoc et ingenti præconio
 celebrat, hunc demum esse felicissimum, qui ex ipsamet justitia fructum
 colligat felicitatis. Age ergo, bona partire sis quantum voles, eaque di-

καὶ πολλαχῇ τὰ ἀγαθὰ διαστελλόμενος. Οὐδὲν γὰρ ταῦτα
 πρὸς τὸ προκείμενον. Οὐ δὴ ποθ' ἡμᾶς δι' αὐτῶν προσάξεις 5
 18 τῷ Πλάτῳ. Τί γὰρ εἰ τῶν ἀγαθῶν, ὡς φῆς, τὰ μὲν
 τίμια, καθάπερ οἱ θεοί· τὰ δὲ ἐπαινετὰ, ὡς αἱ ἀρεταί· τὰ δὲ
 δυνάμεις, ὡς πλοῦτος καὶ ἰσχύς· τὰ δὲ ὠφέλιμα, ὡς αἱ θερα-
 πείαι; Τί δ', εἰ ταῦτα ἐλάττονι διαιρέσει διαστελλόμενος 10
 λέγοις, τῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν εἶναι τέλη, τὰ δὲ οὐ τέλη; Τέλη
 μὲν ὀνομάζων, ὧν χάριν τὰ ἄλλα· οὐ τέλη δὲ, τὰ τῶν ἄλλων d
 19 ἕνεκα λαμβανόμενα. Τί δ', εἰ μάθοι τις, ὅτι τὰ μὲν ἀπλῶς
 ἀγαθὰ· τὰ δὲ, οὐ πᾶσιν; ἢ ὅτι τὰ μὲν, ψυχῆς ἀγαθὰ· τὰ
 δὲ, σώματος, τὰ δ' ἐκτός; ἢ πάλιν, ὅτι τῶν ἀγαθῶν τὰ 5
 μὲν, δυνάμεις· τὰ δὲ, διαθέσεις καὶ ἔξεις, ἄλλα δὲ ἐνέργειαι·
 τὰ δὲ, τέλη· τὰ δὲ ὕλαι, τὰ δὲ ὄργανα; Καὶ τὰς δέκα
 κατηγορίας παρά σου μάθῃ τις δεκαχῇ διανέμειν τὰγαθόν,
 [466] 20 τί ταῦτα πρὸς τὴν Πλάτωνος γνώμην τὰ διδάγματα; Ἔως 10
 οὐ γὰρ σὺ μὲν εἶτε ὁμονύμως εἶτε ὅπως βούλει καλῶν ἀγαθὰ
 τὰ τῆς ἀρετῆς ἀλλὰ πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν ὡς ἀναγκαῖα

c 4. οὐ δὴ] οὐδὲ C. 7. αἱ ἀρεταί] αἱ om. F. 9. τὰ δὲ] ἃ δὲ E.I.
 qui mox om. εἰ. 10. λέγοις] λεγεις D. 11. τὰ μὲν τῶν ἀγ.] τῶν
 ἀγ. τὰ μὲν C.D.F.G. d. ἕνεκα] ἕνεκεν D.I. 7. δὲ ὕλαι τὰ] δ'
 αὐτὰ I. 8. κατὰ τὰς] κατὰ om. C.E.F.G. κατὰ ... δεκά δὲ κατ. D.
 κατὰ τὰς δέκα om. I. 9. μάθῃ] παρὰ σου μάθοι C.F.G. τὰς κατηγορίας
 δὲ παρὸς μάθῃ I. 11. ἕως γὰρ ἂν οὐ] ἕως οὐ γὰρ C.D.F.G. ἂν om. I.
 13. ἄλλ' ἄττα] ἀλλὰ C.F.G.I. om. D.

stingue trifariam, quadrifariam, multifariam. Prorsus ad rem nihil.
 18 Nunquam hac tu via nos ad Platonem adduces. Quid enim juverit, e
 bonis, quod ais, alia veneranda esse, ut deos; alia laude digna, ut virtutes;
 alia potestate quadam, ut divitias atque robur; alia, ut curationes, utilitate
 contineri? Quid porro, cum minutiori ac subtiliori divisione, e bonis alia
 fines esse dixeris, alia negaveris? finium ea nomine comprehendens,
 quorum gratia sunt alia; non fines autem appellans, quæ aliorum in gra-
 19 tiam adhibeantur. Quid item, ubi alia simpliciter bona esse didiceris, alia
 non omnibus? aut alia quidem animi bona esse, alia corporis, alia extrin-
 secus evenire? aut etiam alia potentias, alia dispositiones et habitus, alia
 denique actus esse? postremo alia fines, alia materias, alia instrumenta?
 Quin, ut noverit quis decem in categorias denario discrimine bonum distri-
 buere: quid tandem omnia hæc Platonis ad mentem dogmata pertinebunt?
 20 Profecto, virtutem aut æquivoce, aut quomodocunque libuerit, bonum
 appelles licet; quamdiu satis ei per sese virium negabis, alia quædam, uti

Aristoteli-
 cæ bono-
 rum divi-
 siones.

ΑΤΤΙ-
ΚΟΥ

παραλαμβάνεις, τὸ ἱκανὸν τῆς ἀρετῆς ἀφαιρούμενος, Πλάτων p. 798
 δ' ἐκ περιουσίας περὶ τῶν ἄλλων ζητεῖ τὸ ἔκπλεον εἰς εὐδαι-
 μονίαν ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρετῆς ἔχων, οὐδὲν αὖ ὑμῖν εἴη κατὰ
 τοῦτο κοινόν· ἄλλων σοι δεῖ λόγων, ἄλλων τοῖς τοῦ Πλά- 5
 τῶνος.

21

Ὡς γὰρ οὐκ ἔστι λένουσι καὶ ἀνδράσιν ὄρκια πιστὰ,
 οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν·

οὕτως οὐκ ἔστι Πλάτωνι καὶ Ἀριστοτέλει φιλία περὶ τοῦτο
 κορυφαιοτάτου καὶ κυριωτάτου τῆς εὐδαιμονίας δόγματος. b
 Διαμπερές γάρ, εἰ μὴ κακὰ φρονέουσιν ἀλλήλοις, τά γε
 ὑπεναντία περὶ τῶν εἰς τοῦτο διαφερόντων φαίνονται λέ-
 γοντες.

- 5 Πάλιν Μωσέως καὶ τῶν παρ' Ἑβραίοις προφητῶν, c
 οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Πλάτωνος ἐν τούτοις συμφώνως, τὸν
 περὶ τῆς τῶν ὅλων προνοίας λόγον εὐκρινῶς διατεθειμέ- 5
 νων, ὁ Ἀριστοτέλης μέχρι σελήνης στήσας τὸ θεῖον τὰ
 λοιπὰ τοῦ κόσμου μέρη περιγράφει τῆς τοῦ Θεοῦ διοι-

ult. παραλαμβάνεις D.F.G. παρελάμβανες I.

p. 798. 2. ζητῇ] ζητεῖ C.D.E F.G. Μοx το τη ἐκ πλέον I. 3 ἔχων]
 ἔχον C. Μοx ἡμῖν G. εἴη] εἰκῇ I. 4. κοινόν] τὸ κοινόν C.G.
 ἀλλὰ] ἄλλων C.G. ἄλλων οὐ δεῖ E.I. ἄλλων τῶν τοῦ] ἄλλων τοῖς C.
 D.E.F.I. 10. οὐκ ἔστι] οὐκέτι D. b 2. κακοφρονέουσιν D. καὶ
 κακὰ φ. F.G. c 2. Ἑβραίοις] Ἑβραίων B. 4. τούτοις] ἐν τούτοις
 B.C.D.F. 6. στήσας] περιστήσας C.D.F.G.

ad felicitatem necessaria postulabis: Plato contra non nisi dicis causa de
 aliis obiterque quaerens, satis superque virtutem sibi ad felicitatem esse
 ducet: nunquam vobis hoc quidem in genere commune quicquam erit:
 alia quam Plato loquere omnia doceasque necesse est.

21

Nulla fides homines inter saevosque leones:
 Nunquam agni atque lupi sensu ducuntur eodem.

Sic in maximo hoc et principe felicitatis dogmate, Platoni cum Aristotele
 communio nulla esse potest. Prorsus enim, si minus alter de altero male
 cogitet, in iis saltem quæ ad illud summopere pertinent tota palam dispu-
 tatione pugnant.

5

Moses præterea Hebræique prophetæ, quibus etiam Plato suffra-
 gatur, providentiam universa complecti distincte clareque posuerunt.
 Aristoteles in lunari orbe metam Numini terminumque constituens,

κήσεως· ἐφ' οἷς καὶ ἀπελέγχεται πρὸς τοῦ δηλωθέντος,
ὥδέ πη διεξιόντος·

² Ὁντος δ' ἔτι μεγίστου καὶ κυριωτάτου τῶν εἰς εὐδαιμονίαν ¹⁰ ATTI-
KOT
συντελούντων τοῦ περὶ τῆς προνοίας πείσματος, ὃ δὴ καὶ δ
μάλιστα τὸν ἀνθρώπινον βίον ὀρθοῖ, εἴ γε μὴ μέλλομεν
ἀγνοεῖν.

Πότερον δίκᾳ τείχος ὕψιον

ἢ σκολιαῖς ἀπάταις ἀναβαίνειν

5

ἐπιχθονίων γένος ἀνδρῶν·

ὁ μὲν Πλάτων εἰς Θεὸν καὶ ἐκ Θεοῦ πάντα ἀνάπτει. Φησὶ
γὰρ αὐτὸν, Ἀρχὴν τε καὶ μέσα καὶ τελευτήν τῶν ὄντων ἀπάντων
ἔχοντα, εὐθείᾳ περαίνειν περιπορευόμενον. Καὶ αὖ πάλιν φησὶν ¹⁰
αὐτὸν ἀγαθὸν εἶναι, ἀγαθῷ δὲ μηδένα φθόνον ἐγγίγνεσθαι περὶ
μηδενός. Τούτου δὲ ἐκτὸς ὄντα, πάντα ὅτι μάλιστα ἀγαθὰ
ποιεῖν, εἰς τάξιν ἄγοντα ἐκ τῆς ἀταξίας. Πάντων δὲ ἐπιμελού-
μενον, καὶ πάντα κατὰ δύναμιν κοσμοῦντα, πεφροντικένας καὶ τῶν ¹⁵
ἀνθρώπων.

c 10. δ' ἔτι] δὲ D. d 3. μέλλοιμεν] μέλλομεν B.C.F.G. μέλλοι μὲν
scil. Deus. Deinde recte ἔχνος ὕψιον. ὕψιον ὕψιστος ut κακίων κάκε-
στος. TOUR. 4. πότερον δὴ—ἀνθρώπων om. B. Pindari locus est
(Fr. inc. IV. Schneid. 232. Boeck.) ap. Platon. Rep. II. p. 365. δὴ κατ'
ἔχνος] Repone ex Platone δίκᾳ τείχος. 6. ὁ δὴ] ὁ μὲν C.D.F.G. ὁ
δὲ E. 8. τῶν ὄντων ἅπαντα] ἀπάντων C.D.F.G. Cum Steph. concor-
dare videtur E. 11. περὶ μ.] παρὰ μ. C.F.G. 12. δὲ ἐκτὸς ὄντα]
δ' ἐπὶ τὰ ὄντα C.F. ἀγαθὰ] ἀγαθὸν E.I.

partes mundi reliquas ejus curæ gubernationique subduxit. Quam
ob causam his ab eodem Attico verbis reprehenditur.

² Cum inter ea quæ ad felicitatem conducunt, inquit, maximum etiam
illud sit atque potissimum, ut certam de providentia fiduciam habeamus ;
quippe quod dirigendis humanæ vitæ rationibus summo sit usui futurum,
si nos minime latuerit, rectone ac plano ingressu, an per obliquos errorum
flexus terrestrium hominum genus incedat : Plato ad Deum omnia revocat,
ex eoque nectit omnia. Docet enim illum ita rerum omnium principium,
media, finemque complecti, ut recta semper easdem obeundo perficiat.
Tradit insuper bonum illum esse, nec bono ulla unquam in re bonum
alterum invidere : proinde quæ extra se sint, quam optima illum cuncta
efficere, in ordinem ex perturbatione digesta : postremo qui omnium curam
gerat, eaque pro summa potestate ornet, humano etiam generi prospicere.

Plato
Legg. iv.
p. 716.
Tim.
p. 29 e.

3 Καὶ μετὰ βραχέα·

ΑΤΤΙ-
ΚΟΤ

Καὶ ὁ μὲν Πλάτων οὕτως. Ὁ δὲ τὴν δαιμονίαν ταύτην p. 799
φύσιν ἐκποδῶν ποιούμενος, καὶ τὴν γε εἰσαυθὺς ἐλπίδα τῆς
ψυχῆς ἀποτέμνων, τὴν τε ἐν τῷ παρόντι πρὸς τῶν κρειττό-
νων εὐλάβειαν ἀφαιρούμενος, τίνα πρὸς Πλάτωνα ἔχει κοι-5
νωίαν; Ἡ πῶς ἂν ἐφ' ἧ βούλεται Πλάτων παρακαλέσαι,
4 καὶ πιστώσαιοτο τὰ εἰρημένα; Πᾶν γὰρ τοῦναντίον συνεργὸς
ἂν οὗτός γε καὶ συναγωνιστὴς τῶν ἐθελόντων ἀδικεῖν φανείη. 10
Πᾶς γάρ τις ἄνθρωπος ὧν καὶ ταῖς ἀνθρωπίναις ὀρέξεσι κατε-
σχημένος, ἂν καταφρονήσῃ τῶν θεῶν καὶ μηδὲν νομίσῃ πρὸς b
αὐτὸν, ἅτε πόρρω μὲν αὐτῶν ἀπφκισμένος ἐν τῷ ζῆν ἀποθα-
νῶν δὲ οὐδὲ ἔτι ὧν, ἔτοιμος ἂν ἔλθοι πρὸς τὸ χαρίζεσθαι
5 ταῖς ἐπιθυμίαις. Πίστιν γὰρ λαβεῖν περὶ τοῦ λαθεῖν ἀδι-5
κοῦντα οὐκ ἀδύνατον, ἂν γε ἀνθρώπους δέῃ λανθάνειν· οὐ μὴν
ἀναγκαῖον ἐκ παντὸς λαθεῖν ζητεῖν, ὅπου γέ τις τῶν πεφω-
ρακότων κρατεῖν δυνατὸς ἐστίν. Ὡστε ἔτοιμόν τι χρῆμα 10

ult. καὶ ὁ μὲν] καὶ et μὲν om. C.

p. 799. δαιμονίαν] εὐδαιμονίαν C.D. ταύτην] ταύτη B. ἐκποδῶν
ποιούμενος] ἐκποιοῦμενος D.I. 4. τῶν κρειττόνων] ἴσ. τοὺς κρείττους
Vigeri marg. 7. παρακαλέσαι] παρακελεύσει E. 8. πᾶν] πάντα B.
C.D.F.G. οὗτος] οὕτως D. 10. φανείη] ἂν φανείη B. 11. κατε-
σχημένος] κατισχ. B.C.F.G.I. κατὰσχ. D. b. καταφρονήσῃ] καταφρο-
νήσει C. καὶ] ἴσ. κακείνους Vigeri margo. 2. πόρρω] ἅτε πόρρω
C.D.F.G. 3. οὐδὲ] οὐδέν E.I. 6. ἀδικοῦντα] ἀδικοῦνται B.
7. δέῃ] δὲ C. μὴν] ἴσ. add. οὐδ' Vigeri marg. 9. ἐστίν] ἴσ. add.
οὐκ Vigeri marg.

3 Et paucis interjectis :

Ac Plato quidem, inquit, ita statuit. At vero Aristoteli, dum excellentem
illam divinamque naturam abigens, spem simul futuri omnem animo resecat,
simul etiam hinc omnem erga superos observantiam ac pietatem aufert;
quæ tandem cum Platone communio esse possit? Quomodo Platonis ad
mentem sensumque complectendum idem adhortetur, illiusque doctrinam
4 ulla ex parte confirmet? Contra sane, improbis adiutorem se palam ac
sceleris administrum profitetur. Homo enim quisquis est, atque humanis
cupiditatibus involutus, is si deos semel contempserit, nec eos ad se quic-
quam pertinere putaverit, propterea quod et procul ab iis sejunctus hinc
vivat, nec post mortem ullus sit futurus: utique genio fidenter indulgeat.
5 Nam si homines tantum fallendi erunt, nihil erit omnino, quamobrem eos,
cum improbe faciet, latere se posse desperet: imo nec latebram sceleri
admodum quærendam putabit, si ex iis qui deprehenderint, tenere ac cohi-
bere nemo poterit. Ita facilis admodum ac proclivis ad improbitatem ei

6 πρὸς ἀδικίαν ἢ τῆς προνοίας ἀπόγνωσις. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ
καὶ πάνν χρηστός ἐστιν, ὅστις τὴν ἡδονὴν ἡμῖν προτείνειας ὡς c
ἀγαθόν, καὶ τὴν ἐκ θεῶν ἄδειαν παρασχόμενος, ἔτι μηχανὴν
πρὸς τὸ μὴ ἀδικεῖν πορίζειν οἴεται· ὁμοίον τι ποιῶν ἰατρῷ τὴν
[467] μὲν ἔτι ζῶντος τοῦ κάμνοντος βοήθειαν παρέντι, μετὰ θάνα- 5
τον δὲ πλέκειν τινὰς μηχανὰς πειρωμένῳ πρὸς σωτηρίαν τοῦ
7 τεθνεώτος. Παραπλησίως δὲ τούτῳ καὶ ὁ Περιπατητικός.
Οὐ γὰρ οὕτως ἢ περὶ τὴν ἡδονὴν σπουδῇ, ὡς ἢ πρὸς τὸ θεῖον 10
ὅτι κήδοιτο ἀπιστία τὴν ἀδικίαν ἐπιρρώννυσι. Τί οὖν, φῆσαι
τις ἂν, ἐν ταυτῷ τάττεις Ἀριστοτέλῃ καὶ Ἐπίκουρον; d
8 Πάνν μὲν οὖν, ὥς γε πρὸς τὸ προκείμενον. Τί γὰρ διαφέρει
πρὸς ἡμᾶς, ἢ τοῦ κόσμου τὸ θεῖον ἐξοικίσασθαι καὶ μηδεμίαν
ἡμῖν πρὸς αὐτὸ κοινωνίαν ἀπολιπεῖν, ἢ ἐν κόσμῳ τοὺς θεοὺς 5
καθεύξαντα τῶν ἐπὶ γῆς πραγμάτων ἀποστῆσαι; Κατ' ἴσον
γὰρ παρ' ἀμφοτέροις τὸ ἐκ θεῶν ἀμελὲς εἰς τοὺς ἀνθρώπους,
καὶ ἴση τοῖς ἀδικούσιν ἢ ἀπὸ τῶν θεῶν ἄδεια. Τὸ δὲ ἐκείνων 10
μενόντων κατ' οὐρανὸν καὶ ἡμᾶς τι χρηστὸν ἀπολαύειν, μά-

c 3. μὴ] δὴ E. 4. [ζῶντος] ζῶντα B. 6. τινὰς μὲν] μὲν om. C.
F.G.I. ἴσ. del. Vigeri margo. 8. ὁ περιπ.] ὁ om. C. 10. περὶ
τὸ] πρὸς τὸ C.D.F.G. d. ταυτῷ θήσεις] ταυτῷ ταὐτ' εἰς B.C.D.F.G.I.
Hinc repono τάττεις. 2. ὥς γε] ὥστε D.E.F.I. 4. ἢ τοῦ] καὶ
τοῦ C. ἢ τὸ θεῖον τοῦ κοσ. D. 5. αὐτὸ] αὐτῷ D. Mox ἀπολιπεῖν F.
8. κατ' ἴσον] κραταῖον I. ἀμφοτέροις] παρ' ἀμφ. C.D.F.G. 10. ἀπὸ]
ἢ ἀπὸ B.C.F.G. ἄδεια] ἀδικία I. τὸ δὲ κινουμένων τῶν] τὸ δ' ἐκεί-
νων μενόντων B.C.D.F.G. 11. τι χρηστὸν ἀπολαύειν] τινῶν χρηστῶν
ἀπολαβεῖν B.

6 lapsus est, qui de providentia spem omnem abjecerit. Prorsus enim vide-
licet, vir bonus ille sit necesse est, qui postquam nobis voluptatem hinc
tandem bonum aliquod porrexerit, deum inde metum omnem sustulerit;
prohibendi tamen sceleris viam sibi adhuc et rationem aliquam repræsentare
videatur. Perinde omnino ac si medicus aliquis, postquam ægroto nullam
dum adhuc viveret opem attulisset; extincto demum novis artibus salutem
7 pararet. Persimilis utique Peripatetici nostri ratio est. Nec enim tantum
unquam ex voluptatis appetitione, quantum ex divinæ providentiæ nega-
tione roboris improbitati ac virium accesserit. Quid ergo, dicat aliquis, tu
eodem in loco Aristotelem quo Epicurum habiturus es? Enimvero eodem,
8 hoc quidem in genere. Nam obsecro, nostra quid interest, utrum ex
mundo numen extermines, nobisque cum eo communionis relinquant nihil:
an quos eodem mundo deos incluseris, eos ab omni terrarum commercio
curaque summoveas? Æqualis videlicet ex utraque doctrina, cum in diis
hominum neglectio, tum divini metus in improbis vacuitas consequetur.
Nam quod ex iis, dum in cælo versantur, fructus aliquid nos etiam capia-

ΑΤΤΙ-
ΚΟΥ

λιστα μὲν κοινὸν καὶ ἀλόγων καὶ ἀψύχων, ἥδη δὲ ταύτη γε
καὶ κατ' Ἐπίκουρον ὄνησις τοῖς ἀνθρώποις ἀπὸ θεῶν γίνεται.
9 Τὰς γοῦν βελτίονας ἀπορροίας αὐτῶν φασὶ τοῖς μετασχοῦσι p. 800
μεγάλων ἀγαθῶν παραιτίας γίνεσθαι. Ἄλλ' οὔτε τοῦτον,
οὔτε ἐκείνον δίκαιον ἐν προνοίας ἀριθμεῖσθαι λόγῳ. Εἴπερ
γὰρ καὶ κατ' Ἐπίκουρον τὸ τῆς προνοίας οἷχεται, καίτοι 5
τῶν θεῶν κατ' αὐτὸν πᾶσαν κηδεμονίαν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας
τῶν οἰκείων ἀγαθῶν εἰσφερομένων, οὕτως ἂν οἷχοιτο καὶ κατ'
Ἀριστοτέλην τὸ τῆς προνοίας, εἰ καὶ τὰ κατ' οὐρανὸν ἐν 10
10 τάζει τινὶ καὶ κόσμῳ διοικεῖται. Πρόνοιαν γὰρ ζητοῦμεν
ἡμῖν διαφέρουσαν, ἥς οὐ μέτεστι τῷ μήτε δαίμονας μήτε
ἥρωας μήτε ὅλως ἐπιδιαμένειν δύνασθαι τὰς ψυχὰς συγκε- b
11 χωρηκότι. Ἐκείνο δέ μοι κριτῇ καὶ αἰσχυνηλότερον ὁ Ἐπί-
κουρος δοκεῖ πεποιηκέναι. Ὡς περ γὰρ ἀπογνοὺς δύνασθαι
τοὺς θεοὺς ἀποσχέσθαι τῆς ἀνθρώπων κηδεμονίας εἰς ταυτὸν 5
ἐλθόντας αὐτοῖς, καθάπερ εἰς ἀλλοδαπὴν ἀπόκισε, καὶ ἔξω
που τοῦ κόσμου καθίδρυσε, τὸ ἀπάνθρωπον αὐτῶν τῇ ἀπο-

d 12. κοινὸν] κοινῶν D. pen. ἥδη—εἰσφερομένων om. B. ἥδη
δὲ] ἡ δὲ E.I.

p. 800. 3. γενέσθαι] γίνεσθαι C.D.F.G. 4. προνοίας ἀριθμεῖσθαι
λόγῳ] προνοίας ἀριθμῆσθαι λόγῳ D. 7. τῆς om. I. 8. οὕτως]
καὶ οὕτως B. 9. Ἀριστοτέλην] Ἀριστοτέλῃ E.I. τὰ κατ'] τὰ om.
C.F.G. 12. ἥς οὐ] οἷς οὐ C.F.G. μήτε δαίμονας om. B.
b 4. ἀπογνοὺς] ἀπογόνους I. 5. τῆς] τῆς τῶν F. 6. αὐτοῖς] αὐ-
τοὺς I. 7. ἀπόκισε] ἀπόκισαν D.

mus : primo, totum hoc nobis cum rebus non ratione tantum, sed etiam
vita carentibus commune est ; deinde, similem quoque a diis opem homi-
9 nibus Epicurus ostendit. Quæ enim ex illis optima defluunt, quibus ipsa
contigerint, ingentium bonorum caussas esse docet. At neutrum profecto
ulla in providentiæ parte reponendum est. Nam si ex Epicuri mente, ut
in bonorum suorum conservatione omnem a diis sollicitudinem adhiberi
velit, funditus tamen providentia tollitur ; tollatur eadem Aristotelis ex
sententia necesse est, tametsi rerum in cælestium gubernatione ordinis
10 aliquid ornatusque videatur. At nos eam, quæ nostra intentione, providen-
tiam quærimus : qua sane careat oportet, qui nec dæmones aut heroes,
11 nec animos prorsus ullos sempiternos esse concedat. Et vero, me iudice,
verecundius fecit Epicurus, qui quod fieri posse desperaret, uti se ab
hominum cura, si semel cum iis versarentur, superi abstinere, eos sic
tanquam in peregrinum aliquod solum ablegatos, extra mundum alicubi
collocavit ; omnem ab iis inhumanitatis suspicionem, hoc eorum dissidio,

- 12 **στάσει καὶ τῇ πρὸς ἅπαντ' ἀκοινωνία παραιτούμενος.** Ὁ δὲ 10
 περιττὸς ἡμῖν οὗτος τῆς φύσεως εὐρετῆς, καὶ τῶν θείων πρα-
 γμάτων ἐπιγνώμων ἀκριβῆς, ὑπ' αὐτὴν τὴν ὄψιν τῶν θεῶν
 τὰ ἀνθρώπινα πράγματα ὑποθεῖς εἶσεν ἀτμηέλητα καὶ
 ἀφρόντιστα, φύσει [τινὶ] καὶ οὐ θεοῦ λογισμῷ διοικούμενα.
 Ὅθεν εἰκότως ἂν καὶ αὐτὸς οὐδ' ἐκεῖνο τὸ ἔγκλημα ἐκφύγοι, ὃ 5
 κατ' Ἐπικούρου τινὲς μαντεύονται, ὡς ἄρα μὴ κατὰ γνώμην
 ἀλλὰ διὰ τὸ πρὸς ἀνθρώπων δέος τοῖς θεοῖς κατένειμεν ἐν τῇ
 13 παντὶ χώραν, ὥσπερ ἐν θεάτρῳ θέαν. Τεκμήριον δὲ ποιοῦν-
 ται τῆς γνώμης τοῦ ἀνδρὸς, ὅτι αὐτῶν ἀφείλε τὴν πρὸς ἡμᾶς 10
 ἐνέργειαν, ἐξ ἧς μόνης τὸ εἶναι τοὺς θεοὺς ἔμελλε τὴν δικαίαν d
 πίστιν ἔξειν. Τὸ γὰρ αὐτὸ τοῦτο καὶ Ἀριστοτέλης ποιεῖ,
 ἀποστήσας καὶ παραδούς ὄψει μόνῃ τὴν πίστιν, πραγμα-
 τεία κρίνειν ἀσθενεῖ τὰ ἐκ τοσοῦδε διαστήματος· τάχ' ἂν 5
 14 αἰδοῖ δοκοίη λέγειν ἐνταῦθα εἶναι θεοὺς. Οὐ γὰρ ἀπολιπὼν
 ἔξω τι τοῦ κόσμου, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἐπὶ γῆς προσαγαγὼν τοὺς

b 9. ἅπαν ἀκοινωνσίᾳ] ἅπαντα κοινωνία D.F.G. Steph. ἅπαντα κοινω-
 νησία I. c 2. ὑποθεῖς] ὑποτιθεῖς B. 3. τινι om. C.F.G. θείῳ]
 θεοῦ B.C.F.G. 4. ὅθεν] ἄρ' οὐκ C.F.G. ἐκεῖνο] ἐκεῖ F. 5. ἐκ-
 φύγοι] ἐκφύγει D. Ἐπικούρου] Ἐπικούρου C.F.G. quomodo corri-
 gendum vidit Vigerus. 10. τοῦ ἀνδρὸς] τάνδρὸς F.G. d 2. ἀπο-
 στήσας γὰρ] γὰρ om. C.F.G.I. 4. πράγματι] πραγματεία B.C.F.G.
 ἀσθενεῖ τὰ] ἀσθενεῖ τε I. ἐκ τοσοῦτου] ἐκτὸς B. ἐκτὸς οὐδὲ C.D.F.G.
 ἐκ τοσοῦδε E.I. 5. διαστήματος—θεοὺς om. B. 6. ἐνταῦθα] ταῦτα
 C.F.G.I. Sed vide paullo infra. ἀπολιπὼν] ἀπολοιπὼν B. 7. προ-
 αγαγὼν] προσαγαγὼν B.

- 12 **atque hac ab universo disjunctione depellens.** At vero noster hic naturæ
 summus indagator, rerumque divinarum explorator tam accuratus ac dili-
 gens, ubi res humanas in ipso deorum conspectu posuit, easdem ab omni
 eorum cura et provisione destitutas reliquit, ac suapte quadam natura
 potius, quam divina ulla ratione consilioque gubernatas. Quare ne criminis
 quidem illius suspicionem effugiat, quod de Epicuro nonnulli cogitarunt;
 eum non quod ita sentiret, sed quod hominum de se judicia formidaret,
 hoc in universo diis, sic tanquam in theatro, locum spectandi aliquem tri-
 13 buisse. Quem ad hominis sensum hac conjectura ducuntur, quod omnem
 iis erga nos operationem ademerit, ex qua tamen una, deos esse colligi
 merito credique debuisset. Hoc enim idem facit Aristoteles. Nam qui
 simul et deos procul hinc ableget, et uni tamen oculorum sensui fidem relin-
 quat, qui sensus de rebus tam disjunctis ac dissitis judicandi vim habet
 sane quam exiguam: is, opinor, pudore adductus uno, deos istic collocare
 14 videri possit. Quippe cum nec extra mundum quicquam esse velit, et ab
 omni terrarum commercio deos summoveat, necesse omnino fuit, uti aut

ATTI-
KOT

θεοὺς, ἀνάγκην ἔσχεν ἢ παντάπασιν ἄθεος [εἶναι] ὁμολογεῖν,
ἢ τὴν τοῦ δοκεῖν ἀπολιπεῖν θεοὺς δόξαν ἀνασώζειν, ἐνταῦθά 10
που τοὺς θεοὺς ἀποικίσας. Ὁ δὲ τὴν τῶν κρειττόνων ἀκρί-
βειαν παραιτησάμενος τῇ ἀμυξίᾳ, ἔοικεν εὐσχημόνως ἀπιστεῖν
τοῖς θεοῖς.

15 Ταῦτα ὁ Ἀττικὸς πρὸς Ἀριστοτέλην χρεοκοποῦντα p. 801
τὸν περὶ προνοίας λόγον. Ὁ δ' αὐτὸς ἔτι καὶ ταῦτα
τοῖς εἰρημένοις προστίθῃσι, πρὸς τὸν αὐτὸν ἀποτεινόμε-
νος μὴ βουλόμενον γεννητὸν εἶναι τὸν κόσμον. 5

6 Πάλιν Μωσέως γεννητὸν εἶναι τὸν κόσμον ὀρισамέ- b
[468] νου, ποιητὴν τε καὶ δημιουργὸν τοῖς ὅλοις τὸν Θεὸν
ἐπιστήσαντος, τοῦ τε Πλάτωνος τὰ ἴσα Μωσεῖ φιλο-
σοφοῦντος, τὴν ἐναντίαν καὶ τούτῳ ὁ Ἀριστοτέλης 5
ὁδεύσας ἀπελέγχεται πρὸς τοῦ δηλωθέντος συγγραφέως,
ὧδε πρὸς ῥῆμα γράφοντος·

2 Πρῶτον δὴ περὶ γενέσεως κόσμου σκοπῶν, καὶ τὸ τῆς c

d 8. ἦτοι] μὴ B.C.D.E.F.G.I. Dedi ἦ. 9. ἄθεος] ἀθέως B. Tum
εἶναι om. B.C.F.G.I. τοῦ δοκεῖν] τὴν τοῦ δ. B. τῇ τ. δ. C.D.F.G.
τι τὸ δοκεῖν I. δοκεῖν ἴσ. del. Vigeri marg. 10. ἀπολιπεῖν] ἀπολείπειν
B.C.F. ἀπολείπειν G. 11. ἀποικίσας] οὐ ποιήσας B. ult. μὲν τοῖς]
μὲν om. B.C.

p. 801. χρεοκοποῦντα] χρεωκ. B.C. 3. ἔτι] ἔστι E. 4. βου-
λόμενον] βουλόμενος D. b. Seq. cap. om. B. Πάλιν om. C.G.
3. θεὸν] ὄντα E.I. et mox om. τε. 5. τούτοις] τούτων C. τούτῳ
D.F.G.

se palam atheum fateretur, aut agnitorum abs se deorum opinionem, eos
istuc amandando, utcunque retineret. At vero alter ille, qui superos ob
suum illud a rebus nostris dissidium, tam diligenti cura liberavit, quam
deos esse nullos putet, decore saltem honesteque dissimulat.

15 Hæc Atticus adversus Aristotelem divinæ providentiæ vim succi-
dentem. Quibus in eundem sequentia deinde subjungit, quod mun-
dum ortum esse nollet.

6 Mundum insuper Moses cum aliquo generatum ortu posuit, tum
parentem ejus molitoremque Deum huic rerum universitati præfecit:
quo in genere Mosi quoque affinia Plato philosophatur. Contrariam
utrique Aristoteles hac etiam in quæstione viam insistens, ab eodem
Attico sic ad verbum scribente revincitur:

2 Principio, inquit ille, cum in hac de mundi ortu cogitatione Plato versa-

προνοίας τὸ μέγα τοῦτο καὶ πολυωφελὲς δόγμα πάντα
 ζητεῖν ἀναγκαῖον ἡγούμενος, καὶ λογισάμενος ὅτι τῷ μὴ
 γενομένῳ οὔτε τινὸς ποιητοῦ οὔτε τινὸς κηδεμόνος πρὸς τὸ 5
 γενέσθαι καλῶς χρεῖα, ἵνα [μὴ] ἀποστερήσῃ τὸν κόσμον τῆς
 3 προνοίας ἀφεῖλε τὸ [ἀ]γέννητον αὐτοῦ. Παραιτούμεθα δὲ
 νῦν μὴ ἐμποδῶν ἡμῖν τοὺς ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐστίας εἶναι, οἷς
 ἀρέσκει καὶ κατὰ Πλάτωνα τὸν κόσμον ἀγέννητον εἶναι. 10
 Δίκαιοι γάρ εἰσιν ἡμῖν συγγνώμην νέμειν, εἰ περὶ τῶν δο-
 κούντων Πλάτωνι πιστεύομεν οἷς αὐτὸς Ἑλλήν ὦν πρὸς δ
 Ἑλλήνας ἡμᾶς σαφεῖ τε καὶ τρανῶ τῷ στόματι διείλεκται.
 4 Παραλαβὼν γάρ, φησὶν, ἡ θεὸς πᾶν ὅσον ἦν ὁρατὸν, οὐχ ἡσυχίαν
 ἄγον πλημμελῶς δὲ καὶ ἀτάκτως κινούμενον, εἰς τάξιν ἤγεν ἐκ 5
 τῆς ἀταξίας, ἡγησάμενος τοῦτο ἐκείνου πάντως ἄμεινον. Ἐτι
 δὲ καὶ μᾶλλον ὅτι μὴ δι' αἰνιγμαμάτων, μὴ δ' ἐπὶ τοῦ σαφούς
 χρεῖα τὴν γένεσιν παρεδέξατο, δηλοῖ δι' ὧν ὁ πατήρ αὐτῷ 10
 τῶν πάντων διείλεκται περὶ τούτου μετὰ τὴν τῶν ὅλων δη-
 5 μουργίαν. Ἐπειδὴ γὰρ, φησὶ, γεγέννησθε, (λέγει δὲ πρὸς τοὺς

c 5. ἵνα μὴ] μὴ om. I. 7. ἀγέννητον] γενητὸν I. 9. ἀρέσκει] ἀρέσει D.
 καὶ om. F. 11. εἰ περὶ] εἰπὲ D. d. Ἑλλήν ὦν] Ἑλλήνων C.D.F.G.
 2. τε καὶ] τε om. D.G. ἀφίκετο E.I. pro σαφεῖ τε καί. 3. παραλαβὼν]
 παραπλήσιον D. 6. ἡγαγεν] ἤγεν C.D.F.G. 7. πάντως] παντε-
 λῶς D.F.G. 9. γένεσιν] γέννησιν D. 11. τούτου] τοῦ C.D.F.G.
 12. γεγέννησθε] γεγενῆσθαι C.D.F.G.

retur, idemque magnum illud et cum primis fructuosum providentiæ
 dogma scrutandum cuivis diligentius putaret; ac simul ita philosopharetur,
 qui ortus aliquando non sit, eidem ut præclare sit, nullo vel effectore, vel
 3 ortum esse nunquam. Hic vero admodum exoratos velim, uti ne mo-
 lestiam nobis ullam facessant, qui ejusdem ac nos familiæ cum sint,
 mundum tamen ex Platonis quoque sententia generatum esse negant.
 Verum enim profecto est hanc eos nobis veniam dare, si Platonis doctrinam
 mentemque quod attinet, iis ipsis fidem habeamus, quæ clara disertaque
 4 voce apud nos, hoc est Græcos homines, Græcus homo disputavit. Deus
 enim, inquit ille, quicquid videri poterat universum complexus, cum id
 non quiesceret, sed vitioso et incondito motu ageretur, in ordinem ex illa
 perturbatione digessit, statum hunc ratus omni ex parte altero illo me-
 liorem futurum. Quem ille mundi ortum, quam non aut ænigmatis
 cujusdam specie, aut illustrandæ tantum rei gratia probaverit, ex verbis
 illis longe adhuc clarius certiusque constat, quibus rerum, ut vocat,
 omnium parentem, hanc ipsam in rem post universi molitionem usum
 5 esse scribit. Quoniam, inquiebat, orti estis, (deos autem alloquebatur) p. 41.

Plato
 Tim.
 p. 30.

ΑΤΤΙ-
ΚΟΥ

θεοὺς,) ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἔστε οὐδ' ἄλλοι τὸ πάμπαν, οὗτοι
 6 μὴν δὴ λυθήσεσθε, τῆς ἐμῆς βουλήσεως τυχόντες. Ἄλλ', ὅπερ¹⁵
 ἔφην, πρὸς μὲν τοὺς ἔνδον ἡμῖν φθεγγομένους, ἅτε φίλους
 ὄντας, φιλίως τε καὶ μεθ' ἡσυχίας πρᾶξις ἐλέγχους δια-
 κριθεῖμεν ἂν. Ἐοικε γὰρ καὶ τούτους Ἀριστοτέλης μετα-5
 θείναι, τῇ μὲν κατηγορίᾳ τοῦ δόγματος ἀντισχεῖν ἀδυνα-
 τήσαντας, τὸ δὲ ἀλῶναι δόξαν ὡς ψεύδος οὐ βουλευθέντας
 7 ἀναθεῖναι Πλάτῳ. Κατὰ δὲ τὴν ἡμετέραν ἀκοήν, ἀξιούντος
 Πλάτωνος τὸν κόσμον γεγονέναι κάλλιστον ἔργον ὑπὸ τοῦ¹⁰
 καλλίστου τῶν δημιουργῶν, καὶ περιθέντος τῷ τοῦ παντός
 ποιητῇ δυνάμιν δι' ἧς καὶ οὐκ ὄντα πρότερον ἐποίησε τὸν^h
 κόσμον, καὶ ποιήσας εἰσαεῖ βουλόμένος γε σῶον διαφυλάξει,
 καὶ ταύτῃ δὴ γεννητοῦ καὶ ἀφθάρτου κατ' αὐτὸν ὑποκειμένου
 τοῦ κόσμου, τίς ἡμῖν τῶν Περιπατητικῶν ταῦτα βεβαιοῖ;⁵
 8 Δεῖ δὲ παραμυθῆσασθαι τὸν συναγωνιστὴν τούτων, ὅτι οὐ
 πάντως, εἴ τι γέγονεν, ἀνάγκη τοῦτο φθαρῆναι, πάλιν δ' οὐδ'
 εἴ τι μὴ φθαρῆσεται, τοῦτο ἀναγκαῖον ἀγέννητον εἶναι.¹⁰

d 14. γε μὴν] μὴν δὴ C. δὴ D. μὲν δὴ F.G.

p. 802. 2. φθεγγομένους] ὑποφθεγγομένους D.F.G. φιλίως] φί-
 λως D. 3. διακριθεῖμεν] διακριθεῖμεν C.G. διακριθῶ-
 μεν E.I. διακριτεῖ μὲν F. 5. τῇ μὲν om. F. 10. ἔργων] ἔργον C.
 D.E.I. b. ἧς οὐκ] ἧς καὶ οὐκ C.D.F.G. 3. γε σῶον] τε καὶ C.F.G.
 τε σῶον D.E.I. ταύτῃ δὴ] ταύτῃ δὲ I. 6. οὐ ταῦτα] οὐ om. C.I.
 Viger. 8. ἀνάγκη τοῦτο] τοῦτο ἂν. C.F.G.

immortales vos quidem esse et indissolubiles non potestis; neutiquam
 6 tamen dissolvemini, quod voluntatis meae vinculo colligati sitis. Verum,
 uti jam dixi, cum iis qui nos intus domique nostrae alloquuntur, utpote
 cum amicis, amice quoque ac placide controversiam hanc mitioribus argu-
 mentis disceptare liceat. Nam hos etiam Aristoteles eas in partes tra-
 duxisse videri jure possit, qui nec dogmatis hujus accusationi repugnare
 possent, nec ullam tamen, quam falsi damnarent opinionem, Platoni tri-
 7 buisse convinci vellent. Nunc vero, cum Plato, uti nostris ipsimet auribus
 docentem audivimus, et mundum idem operum omnium præstantissimum,
 ab artificum præstantissimo factum esse velit; et eam universitatis molitori
 vim ac potestatem attribuat, qua et eum qui ante nullus erat mundum
 effecerit, et jam abs se factum, perpetuo si velit, salvum et incolumem con-
 servabit: atque ita mundus, Platonis ex mente, et ortus idem sit, et tamen
 ab interitu liberatus; quis tandem ex Peripateticis suo nobis ista calculo
 suffragioque confirmet?

8 Enimvero commonendus amice nobis est dogmatum istorum defensor,
 neque ortum si quid erit, id necessario corruptioni obnoxium esse debere,
 neque si quid vicissim corrumpetur nunquam, id ortum continuo nullum

Οὔτε γὰρ μίαν αἰτίαν τῷ ἀφθάρτῳ τὴν ἐκ τοῦ ἀγεννήτου
 συγχωρητέον, οὔτε τῷ γενομένῳ τὴν εἰς ὄλεθρον μεταβολὴν
 9 ἀβοήθητον καταλειπτέον. Πόθεν οὖν ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους
 λάβωμεν ἂν βοήθειαν εἰς ταῦτα, ἀνδρὸς οὐ τηνάλλως οὐδὲ
 καθ' αὐτὸν περαίνοντος τὸν περὶ τούτων λόγον, ἀλλ' ἐξ
 ὀρθοῦ πρὸς Πλάτωνα ἐναντιούμενου, καὶ τό τε γινόμενον 5
 εἰς ἀνάγκην τοῦ ἀπολέσθαι περιστάντος, τό τε μὴ ἀπολλύ-
 μενον ἐκ μόνου τοῦ μὴ γενέσθαι λέγοντος κρατύνεσθαι τὸ
 ἀφθαρτον, οὐ μὴν οὐδὲ δύναμιν ἀπολείποντος αὐτοῦ περὶ τὸν 10
 θεὸν, ἢ χρώμενος ἀγαθὸν ἂν τι ποιῆσαι; Ὁ γὰρ οὗ πω πρό-
 10 τερον γέγονε, τοῦτο, φησὶν, οὐκ ἂν γένοιτο. Τοσοῦτον δὲ d
 ἀποδεῖ τοῦ διὰ τούτων βοηθεῖν τῷ Πλάτωνος λόγῳ, ὥστε
 ἤδη τινὰς καὶ τῶν περὶ Πλάτωνα ἐσπουδακότων φοβήσας,
 οἷς εἶπεν, ἀπέστησε τοῦ δόγματος, οὐ δυνηθέντας συνιδεῖν, 5
 ὅτι κατὰ μὲν τὴν αὐτῶν φύσιν τῶν πραγμάτων ἦν ἄνευ θεοῦ
 βουλήσεως καὶ δυνάμεως ἐπινοῆσαι, οὔτε τὸ γινόμενον ἀφθαρ-

b 12. γενομένῳ] τῷ γεν. C. τοῦ γενομένου E.I. 13. καταλειπτέον]
 καταληπτέον C.D.E.F.G. c. λάβοιμεν ἂν] λάβομεν C.F.G. λάβωμεν D.
 E.I. 3. αὐτοῦ] αὐτὸν C.D.F.G. Vigeri marg. 7. ἀπολλούμενον I.
 8. κρατύνεσθαι] κρατύνεσθαι C. 9. ὥς] οὐδὲ C.D.F.G. 11. ἂν τι
 ποιῆσαι] ἀντιποιεῖσθαι D. ἀντιποιῆσαι E. d. οὐδ' ἂν] οὐκ ἂν C.
 τοσοῦτόν τε] τοσοῦτον δὲ C.D.F.G. 3. ὥστε ἤδη] ὥστε δεῖ E.I.
 4. Πλάτωνα] ὠνος E.F.G. 7. ἦν ἂν τις] ἂν τις om. C.D.F.
 Dedi ἦν pro Πλάτ G. 9. γενησόμενον] φθαρσόμενον C. Viger.
 γινόμενον E. ἦν cum

habuisse. Nec enim aut quod interitu careat, id aliam nullam, quam quod
 etiam ortu careat, perpetuitatis suæ causam habere concedendum est; aut
 quod semel ortum habuerit, eidem inexorabilis quædam intereundi neces-
 9 sitas imponenda. His ergo stabiliendis quid tandem ex Aristotelis doctrina
 præsidii mutuemur? ejus inquam hominis, qui non jam dicis causa, imo
 nec per sese hoc in genus disputationis incumbat, sed recta feratur in Pla-
 tonem, eique quod ortum est pereundi necessitatem afferat; quod vero non
 pereat, id ea solum causa, quod ortum nunquam fuerit, perpetuum manere
 defendat: postremo ne deo quidem ipsi boni ullius, si velit, efficiendi vim
 ac potestatem relinquat? Nam quod prius nullum erat, inquit, id esse
 10 postea nullo modo potest. Atque hoc orationis genere a stabilienda Pla-
 tonis doctrina tantum abest, ut eo potius absterritos ex iis nonnullos, qui
 studiose Platonem sequebantur, ab eadem sententia dimoverit. At ii sci-
 licet videre non potuerunt, si quidem rerum ipsarum natura per sese
 atque a dei voluntate ac numine sejuncta spectetur, neque quod ortum
 semel est, id ab interitu liberum futurum, neque vicissim quod interibit

ATTI- 11 τον οὔτε τὸ μὴ φθαρησόμενον γεννητὸν ὄν. Ὅταν δὲ τὴν 10
 ΚΟΥ ἀρίστην τις αἰτίαν ἐπιστήσῃ τὴν ἐκ θεοῦ, δεῖ ταύτην ἡγεμόνα
 τῶν πάντων λαβόντα μηδὲν αὐτὴν τῶν ἄλλων αἰτίαν ἀπο-
 [469] φαίνειν χείρονα. Γελοῖον γὰρ διότι μὲν γέγονέ τι διὰ τοῦτο p. 803
 φθαρῆναι, εἰ δὲ ὁ θεὸς βούλεται μὴ φθαρῆναι, καὶ διότι μὲν
 τι ἀγέννητόν ἐστιν ἔχειν ἰσχὺν τοῦ μὴ φθαρῆναι, τὴν δὲ
 παρὰ τοῦ θεοῦ βούλησιν ἐνδεῖν πρὸς τὸ ἀφθαρτον τηρῆσαί 5
 12 τι τῶν γενομένων. Καὶ ὁ μὲν οἰκοδόμος ἱκανὸς οὐκ οὔσαν
 οἰκίαν κατασκευάσασθαι, ἱκανὸς δέ τις καὶ ἀνδριάντα μὴ ὄντα
 [πρότερον ὄντα] ποιῆσαι, καὶ ναῦν ἄλλος ἐξ ὕλης ἀργοῦ τεκτη-
 νάμενος παρέσχε τοῖς δεομένοις, καὶ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν 10
 ἕκαστος, ὅσοι γε τὰς ποιητικὰς μετίασι τέχνας, δύναμιν ταύ- b
 τὴν ἔχουσιν, ὥς τι τῶν οὐκ ὄντων ἄγειν εἰς οὐσίαν, ὁ δὲ
 παμβασιλεὺς καὶ ἀριστοτέχνης οὐδ' ὅσον ἀνθρωπίνου τεχνί-
 του δυνάμεως μεθέξει, ἅμοιρος δ' ἡμῖν πάσης ἔσται γενέσεως ; 5
 Οὐκ, ἐάν γε καὶ κατὰ βραχὺ θείας αἰτίας ἐπιλογισμὸν οἰοί
 13 τε ὦμεν λαβεῖν. Ἀλλὰ ποιῆσαι μὲν ἱκανὸς καὶ βουλευθῆναι

d 10. γεννητὸν] γεννητὸν ὄν C.F.G.
 margo. χείρονα] χείρωνα C.

ult. αἰτίαν] ἴσ. αἰτιῶν Vigeri

p. 803. 3. καὶ διότι—φθαρῆναι om. C.F.G.

4. θεοῦ] τοῦ θεοῦ C.

F.G.I. περὶ τοῦ θεοῦ D.

7. ἱκανῶς D.

8. πρότερον ὄντα om. I.

10. δεομένοις] γενομένοις E.I.

b 2. εἰς οὐσίαν] εἰς om. C.F.G.

5. κατὰ] καὶ κατὰ C.F.G.I. Supra εἶν D.

7. ἱκανῶς D.

11 nunquam, idem ortum aliquando esse: sin autem præcipua divinæ causæ ratio habeatur, verum esse profecto, ut ea semel omnium dux princepsque constituta, nihilo saltem infirmior quam cæteræ deteriorque censeatur. Etenim ridiculum utique fuerit, quod ortum aliquid sit, propterea id corrumpi; idem si corrumpi deus voluerit, non corrumpi: similiter, quod aliquid ortu careat, propterea interitus abs se propulsandi vim habere; divinam contra voluntatem minus habere virium, quam ut quicquam
 12 eorum quæ generata sunt, ab interitu liberare possit. An vero domum, quæ nulla erat, architectus exstruere poterit, signum alius efficere, quod ante non esset, alius ex rudi materia navim iis quibus opus illa sit, ædificare: postremo quicumque in effectricium artium tractatione versantur, aliquid ut sit, quod prius non erat, efficiendi vim habebunt: regem illum universi, artificemque præstantissimum, potestatis ne tantum quidem, quantum mortalem opificem habere concedemus, omnique eum generandi facultate privabimus? Nunquam profecto, si de causâ illa divina vel
 13 minimum quid animo informare poterimus. Quid igitur? An forte (quo-

τὰ καλὰ, (ἀγαθὸς γὰρ, ἀγαθῷ δὲ οὐδεὶς φθόνος περὶ οὐδενός,) τηρῆσαι δὲ καὶ διαφυλάττειν τὰ γενόμενα οὐ δυνατός; Καὶ 10 μὴν καὶ οἱ λοιποὶ τεχνῖται πρὸς ἄμφω ἱκανοί. Ὁ γοῦν οἰκοδόμος καὶ ὁ ναυπηγὸς οὐ μόνον καινὰς κατασκευάζονται c ναῦς καὶ οἰκίας, ἀλλὰ καὶ ταῖς ὑπὸ χρόνον διαφθειρομέναις ἱκανοὶ βοηθεῖν, ἕτερα τῶν πεπονημένων ἀντικαθιστάντες αὐ- 14 ταῖς. Ὡστε καὶ τῷ θεῷ πάντως τόγε τοσοῦτον συγχωρη- 5 τέον. Ὁ γάρ τις ὅλον ποιῆσαι δυνατός, τοῦτο πῶς ἂν ἐκ μέρους ἀδύνατος εἴη ποιεῖν; Καὶ γενέσθαι τοῖνυν τι δεῖ καινόν, εἴπερ μέλλοι τις ὅλως ποιητῆς, καὶ τὸ καλὸν ἔργον πρὸς ἅπαν διασώζεσθαι. Τὸ γὰρ εὖ γενόμενον ἐθέλειν λύνειν, 10 15 κακοῦ. Μείζων δὲ ἄλλος εἰς σωτηρίαν τῶν γενομένων δεσμός ἐστι οὐκ ἔστι τῆς τοῦ θεοῦ βουλήσεως. Ἡ ἀνθρωπίνης μὲν σπουδῆς καὶ βουλήσεως μεταλαβόντα πολλὰ, καὶ ἔθνη καὶ πόλεις καὶ ἔργα, μένει χρόνον ἀμήχανον ὅσον γενόμενα μηκέτ' 5 ὄντος τοῦ θελήσαντος, τὰ δὲ τῆς τοῦ θεοῦ μετασχόντα γνώμης, καὶ δι' αὐτὸν καὶ ὑπ' αὐτοῦ γενόμενα, ταῦτα δὲ ἄρα 16 παρόντος τοῦ ποιήσαντος οἰχθήσεται καὶ οὐ παραμενεῖ; Τίνος

b 8. ἀγαθὸς γὰρ] γὰρ om. C.D.F.G. c. καινὰς] κενὰς C. qui infra
κενόν. 4. πάντως] Sic Steph. et mss. παντός Viger. 8. εἴγε μελ-
λοι] εἴπερ μέλλει C.F.G. εἴπερ μέλλοι D ποιητῆς] ἴσ. add. εἶναι
Vigeri marg. 11. μείζων] μείζον D. d. τῆς] τις D. 3. μετα-
λαβόντα] μεταλαβόντες E.I. 5. δὲ om. E. 7. ταῦτα δὲ] ταῦτα δὲ
C.D.F.G.

niam ipse bonus est, bonum autem nullius rei copiam invidet;) bona efficere cum possit, tum etiam velit; quæ tamen effecta sint, conservare idem tuerique non possit? At cæteri artifices utrumque possunt. Architecti quidem et navium ædificatores, non tantum novas seu domos, seu naves moliuntur, sed iis etiam tempore vitiatas, partes alias corruptarum in 14 locum sufficiendo, mederi possunt. Quare tantundem omnino saltem deo concedendum est. Quod enim totum efficere quis potuerit, quomodo ex parte id ipsum efficere non possit? Itaque, si quis vere ac proprie effector erit, cum ejus novum aliquod opus extare, tum illud si bonum fuerit, ab eodem adversus omnem injuriam conservari oportebit. Bonum enim jam 15 effectum velle dissolvere, mali utique fuerit. Porro ad ea quæ facta sunt conservanda, non aliud divina voluntate fortius vinculum esse possit. Quid enim? an populi, urbes, operaque quamplurima, cum semel hominum studium ac voluntas accesserit, infinito quodam tempore, (ut pridem esse desierit, qui primum ita voluerat,) constituta manent: quæ vero dei orta consilio, quæ propter ipsum, atque ab ipso perfecta sint, ea præsentē licet 16 effectore, dilapsa interibunt? Quæ caussa tantam vim afferet divinæ

ΑΤΤΙ-
ΚΟΤ

αἰτίας βιασαμένης τὴν τοῦ θεοῦ γνώμην; Πότερον τῆς ἐξ¹⁰
αὐτῶν τῶν γενομένων ἀνάγκης; Ἄλλ' αὐτὴ γε τῷ προσέσθαι
τὸ κοσμηθῆναι τὴν ἐκ τοῦ θεοῦ προσωμολόγησεν ἦτταν.
Ἄλλ' ἕξωθέν τινος αἰτίας ἀνταγωνιζομένης τῷ θεῷ; Ἄλλ' p. 804.
οὔτ' ἐστίν, οὔτε ἐν οἷς ἔφθη κρατήσας καὶ κοσμήσας ὁ θεὸς
ἔτι ἄξιον ἐν τούτοις αὐτὸν ἐλαττοῦν τινός, εἴ γε μὴ παντά-
πασι λανθάνομεν ἡμᾶς αὐτοὺς περὶ τῆς μεγίστης καὶ θειοτά-
17 τῆς δυνάμεως διαλεγόμενοι. Ἀλλὰ γὰρ εἰς τὸν περὶ τῆς
ἀληθείας λόγον εἰκάμεν ὑπὸ προθυμίας ἐκφέρεσθαι. Δῆλον
μὲν καὶ ὁ προϋθέμεθα, ὥς οὐκ ἂν εἶεν διδάσκαλοι περὶ κόσμου
γενέσεως οἱ μηδὲ τὴν ἀρχὴν γένεσιν ἀπολιπόντες αὐτῷ.¹⁰

Καὶ μὴν καὶ περὶ τῆς τῶν σωμάτων πέμπτης οὐσίας,
ἣν εἰσηγήσατο Ἀριστοτέλης, ταῦτα παραθετέον· b

7 Περὶ γοῦν τῶν καλουμένων στοιχείων, ἐξ ὧν πρώτων σώ-
ματα συνέστηκε, Πλάτων μὲν ἐπόμενος τῇ περὶ αὐτὰ ἐναρ-
γείᾳ, καθάπερ καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ, τέσσαρά τε ἔφησεν εἶναι
ταῦτα ὁμολογούμενα, πῦρ, καὶ γῆν καὶ ἀέρα καὶ ὕδωρ, καὶ ἐκ

d 11. αὐτὴ] αὐτὴ D. 12. προσέσθαι τὸ κοσμ.] προ καὶ
κοσμ. sic C.F.G. cum lacuna: τὸ προσέσεσθαι E. τῷ προσέσεσθαι I.
13. θεοῦ] αὐτοῦ F. et mox ἦττον. ult. αἰτίας] αἰτίαν C.F.G.

p. 804. 6. εἰκάμεν] εἰοικα καὶ I. 7. μὲν] μὴν F.G. 11. περὶ
τῆς om. D. Mox ἡγήσατο F. b. ταῦτα] ταύτῃ E.I. 5. ἐξ ὧν πρ.
σώματα] τῶν πρ. σωμάτων B.C.D.I. et ni fallor E. στοιχείων τῶν πρῶ-
των F.G. c. ἐναργείᾳ] ἐνεργείᾳ B.C.D.F.G. 3. καὶ γῆν] καὶ om.
B.C. καὶ post γῆν om. B.

voluntati? An ex rebus ipsis, quæ factæ sint, profecta necessitas? At illa vel
hoc ipso, quod fingi eas disponique permisit, victam se a deo ac super-
atam confessa est. An deo caussa quædam extrinsecus adversatur? At
nec ulla talis est; nec si esset, verum tamen foret, deum, quibus in rebus
etiam ordinandis superior jam fuerit, in his ipsis aliqua demum inferiorem
ducere: nisi forte nobis de maximo maximeque divino numine sermonem
17 esse penitus ignoremus. Sed enim in hanc pro veritate disputationem
vehementiore quodam studio videmur esse delati. Planum quidem illud
fecimus, quod propositum nobis erat, de mundi conditu doctores illos
nunquam futuros, qui ne primum quidem ullum ipsi ortum relinquant.

Cæterum de quinta etiam corporum essentia, quam induxit Aristo-
teles, quæ sequuntur addenda sunt:

7 Quæ vulgo dicuntur elementa, quibus ex primis corpora conflata sunt,
ea Plato perspectam ipsorum evidentiam, et superiorum philosophorum
auctoritatem sequutus, quatuor posuit, illa ipsa omnium confessione pro-

τούτων συγκρινομένων καὶ τρεπομένων τὰ λοιπὰ πάντα γεν- 5
 νᾶσθαι· Ἀριστοτέλης δὲ, ὡς ἔοικεν, ἐλπίσας περιττότερος
 φανείσθαι τῷ φρονεῖν εἴ τι σῶμα ἐκ περιττοῦ προσθεῖη,
 προσκατηρίθησε τοῖς φαινομένοις τέτταρσι σώμασι τὴν
 πέμπτην οὐσίαν· πάνυ μὲν λαμπρῶς καὶ φιλοδῶρως τῇ φύσει 10
 [470] χρησάμενος, μὴ συνιδὼν δὲ ὅτι οὐ νομοθετεῖν δεῖ φυσιολο-
 2 γοῦντα, τὰ δὲ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐξιστορεῖν. Εἰς τοίνυν τὴν d
 ἀπόδειξιν τοῦ τέτταρας εἶναι τὰς πρώτας τῶν σωμάτων φύ-
 σεις, ἥς δὴ χρεῖα τοῖς Πλατωνικοῖς, οὐ μόνον οὐκ ἂν συντελοῖ
 τι ὁ Περιπατητικὸς, ἀλλὰ σχεδὸν καὶ μόνος ἐναντιοῖτ' ἄν. 5
 Λεγόντων γοῦν ἡμῶν ὅτι πᾶν σῶμα ἢ θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἢ
 ὑγρὸν ἢ ξηρὸν, ἢ μαλακὸν ἢ σκληρὸν, ἢ κοῦφον ἢ βαρὺ, ἢ
 ἀραιὸν ἢ πυκνόν· καὶ εὐρισκόντων ὅτι οὐκ ἂν ἕτερόν τι εἴη τὸ
 μεθέξον τούτων τινὸς παρὰ τὰ τέσσαρα· (εἰ μὲν γὰρ θερμὸν, 10
 ἢ πῦρ ἢ ἀήρ· εἰ δὲ ψυχρὸν, ὕδωρ ἢ γῆ· καὶ εἰ μὲν ξηρὸν, πῦρ
 ἢ γῆ· εἰ δὲ ὑγρὸν, ὕδωρ ἢ ἀήρ· καὶ εἰ μὲν μαλακὸν, ἀήρ ἢ
 πῦρ· εἰ δὲ σκληρὸν, ὕδωρ ἢ γῆ· καὶ κοῦφον μὲν καὶ ἀραιὸν, p. 805

c 5. τὰ λοιπὰ] καὶ τὰ λ. D.

6. ὡς ἔοικε δὲ E. ὡς ἔοικεν om. I.

9. σώμασι τὴν οὐσίαν πέμπτην F. 12. δεῖ] χρῆ B. d. τὴν ἀπ.]

τὴν om. F. 2. ἥς δὴ] οἷς δὴ C.D.G. οἷς δὲ F. 4. συντελοῖ]

συντελεῖ B. συντελοῖ C.D.F.G. 5. μόνος] μόνον F. γοῦν] οὖν B.

6. ὑγρὸν—ξηρὸν] ξηρὸν—ὑγρὸν B.C.F.G. ἢ ante θερμὸν et βαρὺ om. I.

9. εἴ τι] τι εἴη B. τι om. C. μεθέξον] μεταξὺν I.

p. 805. καὶ κοῦφον—ξηρὸν om. B.

bata, ignem, terram, aërem, et aquam, ex quibus inter sese temperatis
 atque mutatis, cætera omnia generentur. At vero Aristoteles, cum excel-
 lentioris, ut videtur, sapientiæ laudem speraret, si novum aliquod insuper
 corpus invehret, notis illis quatuor quintam adjunxit essentiam. In quo
 2 splendide prorsus ac magnifice naturam habuit ille quidem : sed videlicet
 non intellexit, ejus non esse qui se physiologum profitetur, leges condere,
 sed tantum quæ naturæ propria sunt diligenter explicare. Quare ad ejus
 demonstrationis vim, quæ primas quatuor esse corporum naturas efficiat,
 qua sane Platonici opus habent, non modo Peripateticus affert nihil, sed
 etiam huic pene solus adversatur. Cum enim corpus omne, calidum aut
 frigidum, humidum aut siccum, molle aut durum, leve aut grave, rarum
 aut densum esse dicamus ; videamusque aliud nullum præter illa quatuor
 esse posse, quod his e conditionibus aliquam sortiatur : (nam si calidum
 sit, aut ignis erit, aut aër ; si frigidum, vel aqua, vel terra : sin autem
 siccum fuerit, aut ignis, aut terra ; si humidum, vel aqua, vel aër : si vero
 molle sit, aut aër, aut ignis ; si durum, vel aqua, vel terra : denique si leve

ΑΤΤΙ-
ΚΟΥ

οἶον, πῦρ καὶ ἀήρ· βαρὺ δὲ καὶ πυκνὸν, ὕδωρ καὶ γῆ·) καὶ ἐκ τῶν ἄλλων δὲ ἀπασῶν τῶν ἀπλῶν δυνάμεων κατανοούντων, ὥς οὐκ ἂν εἶη παρὰ ταῦτά τι σῶμα ἕτερον· οὗτος ἀνθίσταται 5 μόνος, φάσκων δύνασθαι σῶμα εἶναι τούτων ἁμοιον· σῶμα δὲ μήτε βαρὺ, μήτε κοῦφον, μήτε μαλακὸν, μήτε σκληρὸν, μήτε ὑγρὸν, ἀλλὰ μήτε ξηρὸν, μονονουχὶ λέγων σῶμα οὐ σῶμα. Τὸ μὲν γὰρ ὄνομα καταλέλοιπεν αὐτῷ, τὰς δὲ δυνά- 10 3 μεις, δι' ὧν σῶμα πέφυκε γίνεσθαι, πάσας ἀφήρηκεν. Ἡ β τοίνυν ἡμᾶς ἅπερ αὐτὸς λέγει πείθων ἀφαιρήσεται τῆς Πλάτωνος γνώμης, ἥ τὰ Πλάτωνος βεβαιούμενος τῶν αὐτῷ δοκούντων ἀποστήσεται. Ὡστε οὐδαμῇ χρήσιμος πρὸς τὰ τοῦ 5 4 Πλάτωνος. Ἔτι ὁ μὲν Πλάτων πάντα τὰ σώματα, ἅτε ἐπὶ μιᾷ ὁμοίᾳ ὕλης θεωρούμενα, βούλεται τρέπεσθαι μεταβάλλειν τ' εἰς ἄλληλα· ὁ δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων οὐσίαν ἀπαθῇ τε καὶ ἄφθαρτον καὶ ἄτρεπτον πάντως ἀξιοί, ἵνα δὴ 10 μὴ εὐκαταφρονήτου τινὸς πράγματος γεννητῆς εἶναι δοκῇ· περιττὸν μὲν καὶ ἴδιον παντάπασι λέγων οὐδέν, τὰ δὲ ὑπὸ c

a οἶον om. D.F.G. 4. εἴη τι] τι ponit C. post ταῦτα. 5. φά-
σκων] φάαν C. 6. σῶμα δέ] δέ om. F.G.I. 8. ἀλλὰ μήτε ξηρὸν
om. E.I. 9. μονονουχὶ] μόνον οὐχὶ C.F.G. 10. αὐτῷ] κενὸν B.
b 2. ἀφαιρήσεται—δοκούντων om. C.F.G. 4. ὥστε οὐδ.—Πλάτωνος
om. B. 7. καὶ μεταβ.] καὶ om. C.F.G. qui mox τ' εἰς. et sic D.
9. ἄτρεπτον καὶ ἀφθαρτον πάντων I. 10. ἵνα δὴ] ἵνα δὲ B. 11. γεν-
νητῆς] ἐφευρέτης B. γεννητῆς E.

sit atque rarum, aut ignis erit, aut aër; si grave atque densum, aqua vel terra,) nullum item aliud ex cæteris omnibus simplicibus facultatibus, præter illa quatuor, existere posse sentiamus: repugnat unus ille nobis, corpus aliquod his omnibus vacuum esse defendens: corpus, inquam, non grave aut leve, non molle aut durum, non humidum aut siccum; adeoque tantum non dicens, corpus idem idemque non corpus: nam corporis ei nomen reliquit, facultates ex quibus suapte natura conflatur corpus, ademit 3 universas. Aut igitur, quæ docet, nobis persuadendo, simul nos a Platonis sententia revocabit, aut si Platonis doctrinam stabiliet, a decretis avertet suis. Ita Platonis ad mentem explicandam nihil omnino conferre 4 potest. Præterea, quod unam eandemque corporum omnium materiam esse videamus, ea Plato in sese mutuo converti mutarique voluit: Aristoteles vero

* * * *
* * * *

videlicet, ne contemnendi dogmatis inventor haberetur. In quo tamen eximium affert ac singulare nihil, ea modo quæ præclare aliis in rebus

Πλάτωνος ἐπ' ἄλλων ἐωραμένα καλῶς μεταφέρων ἐπὶ τὰ μὴ
προσέκοντα, καθάπερ τινὲς τῶν ὕστερον γενομένων ἀνδριαν-
5 τοποιῶν. Ἐκεῖνοί τε γὰρ ἀπομιμησάμενοι τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς 5
κεφαλὴν, ἄλλου δὲ τὸ στέρνον, ἑτέρου δὲ τὴν ζώνην, εἰς
ταυτὸν συνθέντες ἐνίστε μὴ προσέκοντα πράγματα ἀλλήλοις
ἔπεισαν αὐτοὺς ὥς τι πεποιηκότες ἴδιον· καὶ ὄντως τὸ μὲν 10
ὄλον, ὃ δὴ τις ἂν ἀσυμμέτρως ἔχειν αἰτιάσαιτο, ἐστὶν αὐτῶν,
τὰ δ' ἐν αὐτῷ συνηρανισμένα καὶ τι καλὸν ἔχοντα οὐκ αὐτῶν. d
6 Ὡσαύτως δὲ καὶ Ἀριστοτέλης ἀκούων Πλάτωνος, ὅτι ἐστὶ
τις οὐσία νοητὴ καθ' αὐτὴν ἀσώματός τε καὶ ἀχρώματος καὶ
ἀναφῆς, οὔτε γινομένη οὔτε φθειρομένη οὔτε τρεπομένη οὔτε 5
μεταβαλλομένη, αἰεὶ δὲ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχουσα,
πάλιν δ' αὖ περὶ τῶν κατ' οὐρανὸν ἀκούων, ὥς ὄντα θεῖα καὶ
ἄφθαρτα καὶ ἀπαθῆ ἐστὶ σώματα, συνέθηκε καὶ συνεκόλλησεν 10
ἐξ ἀμφοῖν πράγματα μὴ συνάδοντα· παρ' ὧν μὲν γὰρ τὸ
εἶναι σῶμα, παρ' ὧν δὲ τὸ ἀπαθὲς εἶναι λαβὼν, σῶμα ἀπαθὲς
7 ἔτεκτῆνατο. Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἀνδριάντων, εἰ καὶ μὴ καλὸν

c 4. ὕστερον] ὑστέρων D.

6. ἀνδρὸς] ἀνδριάντος B C.F.G.I.

τὰ δ' ἐν om. C.F.G. cum lacuna.

ρανισμένα] συνηρασμένα C.F.

4. ἀσώματος] ἀσωμάτως B.

γενέσθαι om. B.

an ὄντως?

9. καὶ ἀπαθῆ] καὶ om. C.D.F.G.

5. ἐκεῖνοί] ἐκεῖνοί τε B.C.D.F.G.

9. ὥς τι om. E.I.

ἐν αὐτῷ] ἐπ' αὐτῷ D.

3. νοητὴ καθ' αὐτὴν] καθ' αὐτὴν v. B.

5. οὔτε γιν. om. D.

7. πάλιν δ'

ὥς ἂν τὰ I. ἴσ. ὥς οὖν τὰ Vigeri marg.

Plato animadverterat, transfert ad alienas. Id quod nonnullis e recentio-
5 ribus statuariis usu venit. Illi enim hominis unius caput, alterius pectus,
alterius cingulum imitati, partesque alias cum aliis minus sæpe coherentes
inter sese complexi, hoc sibi tanquam proprium aliquod gratulantur opus.
Et vero totum illud quod jure velut inconcinnum et inconditum reprehend-
10 ditur, ipsorum est; quibus ex partibus est, collata quasi stipe conflatum,
6 eæ cum elegantes per sese ac politæ sint, ad illos nihil pertinent. Sic
Aristoteles, cum ex Platone audiret essentiam aliquam esse, quæ suapte
natura spiritalis, incorporea, coloris expers, tactumque fugiens, nec oriatur,
nec intereat unquam, aut mutetur, sed eodem semper in statu permaneat:
simulque cœlestibus de rebus audiret, divina quædam esse animantia, quæ
nec plane corrumpi, nec infesti quicquam subire possent; utroque ex
genere conjunxit et conglutinavit ea, quæ inter se minime convenirent.
Cum enim ab aliis corpus esse aliquod, ab aliis non patibile quid esse
7 sumeret, corpus ipse non patibile fabricatus est. Et in statutis quidem, ut

ATTI-
KOT

τὸ ἐκ τῶν διαφερόντων, οὔτι γε ἀδύνατον γενέσθαι. Διδά-
σκει γοῦν τὰ τοιαῦτα καὶ Ὅμηρος,

Ὅμματα
γὰρ, φησὶ, καὶ κεφαλὴν ἱκελος Διὶ τερπικεραύνῳ,
Ἄρεϊ δὲ ζώνην, στέρνον δὲ Ποσειδάωνι.

p. 806

Τὸ δὲ σῶμα ἀπαθὲς οὐκ ἂν ποτε γένοιτο. Παθητῇ γὰρ καὶ 5
τρεπτῇ συνδεδεμένον φύσει ἀνάγκην ἔχει συμπαθεῖν, ᾧ συνέ-
ζευκται. Εἰ δέ τι ἀπαθὲς εἴη, τοῦτο ἀφειμένον καὶ ἐλεύθε-
ρον ἀπὸ τοῦ πάσχοντος εἶναι δεῖ ὥστε χωρὶς ἂν εἴη τῆς
ῥῆς, ἧς κεχωρισμένον ἀσώματον ἀναγκαίως ὁμολογοῖτ' ἂν. 10

Ἔτι καὶ τούτοις πρόσχωμεν τὸν νοῦν ἐν ὅσοις ἄλλοις b
διαφέρεσθαι τῷ Πλάτῳ τὸν Ἀριστοτέλην παρί-
στησιν·

[471] 8 Ἐπειτα τούτοις ἐπόμενα πολλὰ, ἐν οἷς διαφέρονται. Ὁ c
μὲν γάρ φησι τὰ κατ' οὐρανὸν τὴν πλείστην ἰδέαν ἐκ πυρὸς
ἔχειν· ὁ δὲ, μηδαμῇ μετεῖναι τοῖς οὐρανίοις πυρός. Καὶ ὁ 5
μὲν φησιν ἀνάψαι τὸν θεὸν φῶς ἐν τῇ δευτέρᾳ πρὸς γῆν
περιόδῳ, ἢ ὅτι μάλιστα εἰς ἅπαντα φαίνοι τὸν οὐρανὸν,

ult. οὖν] γοῦν B.C.D.F.G. τὰ τοιαῦτα om. B.

p. 806. 6. συμπαθεῖν] συμπαθήσειν I. et om. ᾧ συνέζευκται—εἴη.
10. τούτοις] τούτου D. c 4. μηδαμῇ] μὴ I. 6. γῆ] γῆν B. Viger.
τῇ I. 7. φαίνοντο] φαίνοι B.D.F.G.I. φαίνει C.

pulchrum id elegansque non sit, dissimilibus tamen ex partibus fieri aliquid
potest, ut ipsemet Homerus cecinit,

Ille oculosque caputque Jovis, qui fulmine gaudet,
Cingula Mavortis, Neptuni pectora gessit.

At corpus non patibile nullum esse potest. Quod enim cum patibili mu-
tabilique natura consociatum est, id cum suo illo consorte patiatur necesse
est. Quod vero patibile non sit, id a patibili sejunctum ac liberum oportet
esse, proptereaque secretum a materia, cujus expers si fuerit, corporis idem
expers necessario fuerit.

Hactenus ille. Sed alia porro videamus, in quibus idem ipse Ari-
stotelem a Platone dissentire demonstrat :

8 Sequuntur, inquit, alia deinde, in quibus ambo dissident, sane quam-
plurima. Coelestium quippe rerum speciem maxime Plato facit ex igne :
Aristoteles ullum prorsus illis esse negat cum igne commercium. Ille
deum ait ad secundum supra terram ambitum lumen accendisse, ut cœlum
passim omne quam maxime collustraret, atque id de sole pronuntiat. Hic,

Tim.
p. 39.

περὶ ἡλίου τὸ τοιοῦτον ἀποφαινόμενος· ὁ δὲ, ἅτε οὐκ ἐθέλων
 πῦρ εἶναι τὸν ἥλιον, τὸ δὲ φῶς εἰδὼς πῦρ καθαρὸν, ἢ τι 10
 2 πυρὸς ὄν, οὐκ ἐπιτρέπει φῶς περὶ αὐτὸν ἀνῆφθαι. Ἔτι ὁ
 μὲν, κατ' εἶδος ἀφθαρσίαν ἀπονέμων τοῖς κατ' οὐρανὸν ἄπα- d
 σιν, ἀποχωρήσεις τινὰς αὐτῶν καὶ προσχωρήσεις συμμέτρους
 φησὶ γίνεσθαι· (ἀναγκάζουσι δὲ αὐτὸν λέγειν ταῦτα, τὰς
 μὲν ἀποκρίσεις, αἱ τε ἀκτίνες τοῦ ἡλίου καὶ θερμότητες κατὰ 5
 ἀπόρρυσιν αὐτοῦ γινόμεναι· τὰς δὲ προσκρίσεις, ἡ ἴση τοῦ
 μεγέθους αὐτοῦ φάσις· οὐ γὰρ ἂν ἤθελεν ἴσα φαίνεσθαι,
 3 μηδὲν ἂνθ' ὧν ἀφίησι λαμβάνοντα·) ὁ δὲ Ἀριστοτέλης
 πάντα μένειν ἐπὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας αὐτὰ βούλεται, μήτε τινὸς 10
 4 αὐτοῖς ἀποχωρῶντος, μήτε προσιόντος. Ἔτι ὁ μὲν πρὸς
 τῇ κοινῇ κινήσει τῶν ἄστρον, καθ' ἣν ἐν ταῖς σφαίραις ἐνδε-
 δεμένοι κινεῦνται πάντες οἱ ἀστέρες οἱ τε ἀπλανεῖς καὶ οἱ
 πλανώμενοι, καὶ ἑτέραν αὐτοῖς κίνησιν ἀποδίδωσιν, ἣν δὲ καὶ p. 807
 ἄλλως καλλίστην εἶναι συμβέβηκε, καὶ προσήκουσαν αὐτῶν
 τῇ φύσει τοῦ σώματος· (σφαιρικοὶ γὰρ ὄντες, εἰκότως σφαι-
 ρικὴν ἂν τινα κίνησιν ἕκαστος κινεῖτο περιδινόμενος·) ὁ δὲ 5

c 8. ἀποφαινόμενος] ὑποφαίν. C.F.G. 10. πυρὸς ὄν] πῦρ ὅσον C.D.E.
 F.G.I. ὅσον item B. 12. ἀφθαρσίαν] ἀφθαρσίας B. d. ἀποχωρήσεις]
 ἀποχωρήσειν B. 2. συμμέτρους] σύμμετρον F. γενέσθαι D.
 4. αἵτε] οἷτε C.G. 6. μ. αὐτοῦ] μ. αὐτῶν C.D.F.G. 7. φάσις]
 φαῦσις B.E.I. φάσις F. seqq. usque ad τῆς κινήσεως om. B. 8. λαμ-
 βάνονται E. 9. αὐτῆς om. C.D.F.G. 13. ἐνδεδεμένοι] ἐνδεδ-
 μένοι D.I.

p. 807. 4. εἰκότως om. D. 5. περιδινούμ.] περιδονούμ. C.D.F.G.

quod et solem ignem esse nolit, et lumen aut puriorem ignem, aut aliquid
 ab igne profectum esse intelligat, lumen ideo circa solem accensum esse
 2 non probat. Ille forma tenus immortalitatem cœlestibus cunctis attribuens,
 decessiones in iis accessionesque mutuas proportionem quadam evenire docet.
 Quam ab eo philosophandi rationem expressit necessitas: ut decessiones
 quidem poneret, quod abs sole radii et calores per effluentiam exilant;
 accessiones vero, quod æqualis ejus magnitudo semper appareat. Nec
 enim æqualem visum iri statuebat, nisi aliquid ejus quod profundebat in
 3 locum acciperet. Aristoteles vero, in eadem semper illas substantia per-
 4 manere vult, nec iis aut decedere quicquam, aut omnino accedere. Præ-
 terea ad communem illum motum, quo suis in orbibus illigata sidera
 moveantur, tam fixa quam errantia, suum quibusque Plato ac proprium
 alterum adjungit: qui etiam uti et præstantissimus idem sit, et cum illo-
 rum corporum natura conjunctissimus, aliunde habet. Globosa enim illa
 cum sint, jure volubili quodam et in orbem incitato motu singula mo-

ΑΤΤΙ-
ΚΟΥ

καὶ ταύτης ἀφαιρεῖται τῆς κινήσεως αὐτοὺς, ἣν ὡς ἔμψυχοι
κινοῦνται, μόνην δὲ ἀπολείπει τὴν ὑπ' ἄλλων τῶν περιεχόν-
5 των, ὥσπερ ἀψύχοις συμβαίνουσιν. Καὶ δὴ καὶ φησι τὴν 10
γινομένην φαντασίαν ἡμῖν ἀπὸ τῶν ἀστέρων ὡς κινουμένων
πάθος εἶναι τῆς ἡμετέρας ὕψεως ἀδυνατούσης, καὶ ὥσπερ εἰς
σειομένης, ἀλήθειαν δὲ οὐκ εἶναι ὥσπερ Πλάτωνος ἀπὸ ταύ-
της τῆς φαντασίας τὴν ὑπὲρ τῆς κινήσεως πίστιν λαμβάνον-
τος, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τοῦ λόγου τοῦ διδάσκοντος ὅτι ἀνάγκη 5
τούτων ἕκαστον ζῶον ὄντα καὶ ψυχὴν ἔχοντα καὶ σῶμα
κινεῖσθαι τὴν ἰδίαν κίνησιν· (πάν γὰρ σῶμα, ᾧ μὲν ἔξωθεν
τὸ κινεῖσθαι, ἄψυχον· ᾧ δὲ ἔνδοθεν καὶ ἐξ ἑαυτοῦ, ἔμψυχον) 10
κινούμενον δὲ, ἅτε θεῖον ὄντα, τὴν καλλίστην κινεῖσθαι κίνησιν·
καλλίστης δ' οὔσης τῆς ἐν κύκλῳ κινήσεως, ταύτῃ αὐτὸν κινεῖ- 5
6 σθαι. Ἡ δὲ αἴσθησις τὰ μὲν ἐκ τοῦ λόγου μαρτυροῖτο ἂν
ὡς ἀληθεύουσα, οὐ μὴν αὕτη παρέσχε τὴν πίστιν τῆς κινήσεως.
Περὶ δὲ τῆς τοῦ παντὸς κινήσεως ὡς μὲν οὐκ ἐν κύκλῳ τινὶ 5
γίνεται, νικώμενος ὑπὸ τῆς ἐναργείας οὐκ ἔσχεν ἀντειπεῖν
Πλάτωνι· παρέιχε δὲ κἀνταῦθα διαφορὰν αὐτῷ τὸ καλὸν

- 8. ἄλλων] ἀλλήλων D.F.G.I. b 2. ὥσπερ εἰς] ὡς περισει. C.
8. γὰρ] μὲν γὰρ D.F.G. 9. ἔνδοθεν καὶ] ἔνδοθεν αὐτὰ D.F.G. ἔνδοθεν
αὐτοῦ E.I. Tunc αὐτοῦ I. 10. θεῖον ὄντα] θεόντα C.D.E.F.G.I.
c. αὐτὸν] αὐτὸ D.E.F.G. 2. τὰ μὲν—λόγου om. C.F.G. cum lacuna.
3. αὕτῃ] αὐτῇ D. 6. ἐναργείας] ἐνεργείας D.F.G.

veantur. At Aristoteles hunc illis quoque motum eripit, quo tanquam
animata cieantur; eum relinquit modo, qui ab aliis ambientibus et contin-
5 nentibus, tanquam inanimis inferatur. Addit insuper, quod moveri nobis
stellæ videantur, id infirmioris et quasi trepidantis oculi vitio fieri, nec ita
se rem habere. Perinde ac si Plato visi hujus occasione talem sibi motum
persuaderet, ac non potius rationis momentum vimque sequeretur, quæ
necessarium doceret esse, ut quælibet animans cum sit, animoque simul et
corpore prædita, suo quodam motu proinde moveatur: (corpus enim id
omne, quod movetur extrinsecus, inanimatum est; quod vero intrinsecus ac
seipso, animatum.) Eadem porro, si movetur, divina cum sit, nobilissimo
quoque cieatur motu, qui cum alius non sit, quam hic in orbem volubilis,
6 hunc etiam omnino sortiatur. Sensus autem, verum hac in parte renun-
tians, ut illam rationis vocem testimonio confirmet suo, motionis tamen
illius fidem per sese non facit. At universi motum quod attinet, evidentia
rei convictus Aristoteles, cum adversus Platonem in orbem eum fieri
negare non posset, ex præclaro tamen novi corporis invento dissidii occa-

7 τοῦτο εὔρημα τοῦ σώματος. Ὁ μὲν γὰρ Πλάτων, ἅτε ὄντων 10
 τεσσάρων σωμάτων καὶ πάντων φύσει κινουμένων ἀπλῆν καὶ
 εὐθείαν κίνησιν, πρὸς μὲν ἐπὶ τὸ ἐκτὸς, γῆς δ' ἐπὶ τὸ μέσον,
 τῶν δὲ ἄλλων ἐπὶ τὸ μεταξὺ, τὴν ἐν κύκλῳ κίνησιν ἀπέδωκε d
 τῇ ψυχῇ· ὁ δ', ἥπερ ἄλλῳ σώματι ἄλλην, οὕτω δὲ καὶ τὴν
 ἐν κύκλῳ, καθάπερ σωματικὴν τινα, τῷ πέμπτῳ προσένειμε
 8 σώματι, πάντ' εὐκόλως αὐτὸν ἐξαπατήσας. Τοῖς μὲν γὰρ 5
 ἐπ' εὐθείας κινουμένοις αἱ βαρύτητες καὶ κουφότητες τὴν ἀρ-
 χὴν τῆς κινήσεως παρείχοντο· τὸ δὲ πέμπτον σῶμα, μήτε
 9 βάρους μετέχον μήτε κουφότητος, ἀκινήσιός μᾶλλον· οὐ τῆς 10
 ἐν κύκλῳ κινήσεως τοῖς ἐπ' εὐθείας κινουμένοις τὸ σχῆμα τὴν
 αἰτίαν ἔχει τῆς κινήσεως, ἀλλ' ἡ ῥοπή· σῶμα οὐ μόνον ἐν μέσῳ
 τεθὲν ὁμοίου τινὸς οὐχ ἔξει πῇ κλιθῇ, ἀλλ' ἐν κύκλῳ περιτε-
 θὲν ὁποῖῳ τινὶ, οὐχ ἔξει τῆς ἐπὶ τι κλίσεως αἰτίαν,

Εἴτ' ἐπὶ δεξι' ἴωσι, πρὸς ἧ ῥ' ἡλιόν τε,

p. 808

εἴτ' ἐπ' ἀριστερά,

[472] 10 εἴτε πρόσω, εἴτ' ὀπίσω. Ἔτι τοῖς μὲν ἄλλοις σώμασιν ἐξω-

c 9. εὔρημα I. 12. γῆς δ'] οὐ δὲ B. d. τὰ μετ.] τὸ μετ. C.D.F.G.
 7. τὴν ἀρχ. τῆς κ.] τῆς κ. τὴν ἀρχὴν C.G. 10. ἀλλὰ οὐ] ἀλλὰ om. C.G.
 11. αἰτίαν ἔχει. εἰ γὰρ om. B C.D.E.G.I. τοῖς] τῆς B.E.I. τοῖς δ' G.
 12. οὐ τὸ] οὐ om. B.C.E.F.G.I. Supra κινουμένης E.I. ἔχει] ἔχον E.I.
 13. ἀλλ' ἡ ῥ.] ἄλλη ῥ. C. ὁμοιον] οὐ μόνον C.D.E.F.I. γὰρ οὐ μόνον B.
 μέσῳ] ἐν μέσῳ τινὸς ὁμοίου C.F.G. μόνοις (ni fallor) B. ult. οὐχ ἔξει]
 οὐχ ἔξει πῇ (ἐξεῖπειν F.) κλιθῇ, ἀλλ' ἐν κύκλῳ περιτεθὲν ὁποῖῳ τινὶ, οὐχ ἔξει
 τῆς etc. B.C.E.F.G.I. nisi quod E.I. in fin. ὁποῖαν εἰ τε etc. Lectiones
 codicum ubique reposui, quas e conjectura mutasse videtur Stephanus.

p. 808. πρὸς ἧ ῥ' ἡ. om. B. 3. ἔστι τοῖς G. ἔτι τοῖς—ἡ κοῦφον
 om. B. ἐξωθθ.] ἐξωθ. D.

7 sionem arripuit. Plato enim, qui corpora tantum quatuor agnosceret, quæ
 suapte natura simplici rectoque motu cierentur, ita ut ignis extra, in
 medium terra ferretur, cætera inter utrumque motus suos continerent:
 animo volubilitatem attribuerat. Aristoteles vero, uti motum aliis corpo-
 8 ribus alium, ita quinto corpori volubilem, quasi corporeum aliquem
 assignavit. In quo pueriliter omnino hallucinatus est. Nam quæ recto
 cientur motu, ea motionis suæ principium gravitatem quæque suam
 aut levitatem habent: at quintum illud corpus, cum et gravitatis sit et
 levitatis expers, quietis habet in se potius, quam motus in orbem incitati
 9 principium. Si enim quæ recto feruntur motu, in iis non jam figura, sed
 proprium cujusque momentum, genus illud efficit motionis: profecto
 corpus sui simile, similis alterius in medio collocatum, partem in ullam
 inclinationis caussam non habebit, qua vel in dextram, Auroram versus
 atque solem, vel in sinistram, vel antrorsum, vel retrorsum ferantur.
 10 Præterea cæteris quidem corporibus, quæ suis expulsa locis fuerint, reditus

ΑΙΤΙ-
ΚΟΥ

σθεῖσι τῶν οἰκείων τόπων παρέχει τὸ κινεῖσθαι πάλιν ἀφ'
αὐτῶν ἢ πρὸς τούτους ἀναφορά· τῷ πέμπτῳ δὲ ἐκείνῳ, μηδέ- 5
11 ποτε ἐκβαίνοντι τῶν αὐτοῦ τόπων, μένειν αὖ προσήκοι. Καὶ
περὶ τῶν ἄλλων σωματίων, ὑπεξαιρουμένου τοῦ πέμπτου, φαί-
νεται φιλονεικῶν Ἀριστοτέλης μὴ τὰ αὐτὰ λέγειν Πλάτῳ. 10
Ζητήσαντος γὰρ τοῦ Πλάτωνος εἰ ἔστι φύσει βαρὺ σῶμα ἢ
φύσει κούφον, καὶ ἐπειδὴ ταῦτα κατὰ τὴν πρὸς τὸ ἄνω καὶ b
κάτω σχέσιν ἐφαίνετο λέγεσθαι σκεψαμένου εἴτε ἐστὶ τι κάτω
φύσει καὶ ἄνω, εἴτε μὴ, καὶ ἀποδείξαντος ἀκριβῶς ὅτι κατὰ
μὲν τὰς τῶν σωματίων πρὸς τοὺς τόπους οἰκειότητας τὸ κάτω
λέγοιτο ἐκάστοις ἐφ' ὃ φέροντο, ἄνω δὲ ἐκάστοις τὸ ἀλλό- 5
τριον ἀφ' οὗ ἀναχωροῖεν, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν σχέσιν καὶ τὸ
βαρὺ καὶ τὸ κούφον διανείμαντος καὶ πρὸς τούτῳ ἀποδείξαν-
τος ὅτι μήτε τὸ μέσον μήτε τὸ περίξ αὐτῶν εὐλογον ἄνω τι 10
12 ἢ κάτω λέγεσθαι· ὁδε ἀντιτίθησι, πανταχόθεν καταβάλλειν
δεῖν ἡγούμενος τὰ ἐκείνου, καὶ τὸ μὲν ἐπὶ τὸ μέσον φερόμενον c

a 4. τὸ om. D.F.G. 6. τὸν—τοπὸν E. 7. προσήκοι] προσ-
ήκει D. 8. ἄλλων δὲ] δὲ om. C.F.G. ἄλλων δὲ om. D. 10. λέγων]
λέγειν C. Viger. 11. Πλάτωνος] τοῦ Πλ. C.D.E.F.G.I. κούφον]
φύσει κούφον C.D.F.G. 12. κατὰ τὴν] κατὰ om. I. b 2. εἴτε μὴ]
εἴτε καὶ μὴ B. Tum καὶ om. C.F.G. 3. ἀκριβῶς] ἀκριβοῦς B.
6. ἀφ' οὗ] ἐφ' οὗ D. 8. πρὸς τούτῳ] πρὸς τούτων B.C.F.G. πρὸς τού-
των D. πρὸς τούτων I. 9. αὐτῶν om. B.C.F.G. περίξ αὐτῶν om. D.
10. ἄνω] ἄνω τι αὐτῶν B.C.D.F.G. ἄνω τι ἢ κ. I. 11. ἢ καταβάλ-
λειν E.I. c. ἐκείνου] κείνου C. τὰ κείνου F.G.

in eadem justam alterius per sese motus occasionem præbeat: quinto
autem illi, quod e suis nunquam regionibus exeat, satius utique foret con-
11 quiescere. Porro de cæteris etiam corporibus, quinto illo jam exempto, id
palam agit Aristoteles, ne eadem quæ Plato dicat. Cum enim Plato quæ-
siisset, num suapte natura, aut grave corpus esset aut leve: tum, quod
utraq; denominatio ex quodam sursum versus aut deorsum respectu
ducta videretur, essetne aliquid natura sua deorsum ac sursum, an secus
expendisset: adeoque demonstrasset accurate, pro corporum ipsorum cum
suis quibusque locis cohærentia, deorsum id in singulis vocari, ad quod
ipsa tendant; sursum contra, peregrinum et alienum illud unde rever-
tantur; itaque pro ejusmodi respectu grave simul ac leve partitus esset:
cumque ostendisset præterea, nec medium, nec circumstans spatium, aut
12 sursum in illis, aut deorsum vocari posse: Aristoteles, ut sententias Pla-
tonis omnes quovis modo abjicere statuit, hic etiam adversatur, quodque ad
medium tendat, grave, quod ad circumstans spatium feratur, leve appellare

βαρὺ λέγειν βιάζεται, τὸ δὲ ἐπὶ τὸ πέριξ, κοῦφον· καὶ τὸν
μὲν τόπον τὸν ἐν μέσῳ, κάτω φησὶ, τὸν δὲ πέριξ ἄνω.

13 Ἀλλὰ περὶ μὲν κόσμου, καὶ ἐξ ὧν οὗτος, καὶ τῶν 5
κατ' οὐρανὸν, τοσοῦτον ἀλλήλων ἀφεστήκατον. Ταῦτα
μὲν οἶδε. Μωσῆς δὲ καὶ τὰ Ἑβραίων λόγια τούτων
οὐδὲν πολυπραγμονεῖ καὶ εἰκότως· ὅτι μηδὲ πρὸς βίου
κατόρθωσιν τοῖς περὶ ταῦτα ἀσχολουμένοις λυσιτελεῖν 10
ἐνομίσθη.

9 Ὑπερ δὲ τῆς ψυχῆς τί καὶ λέγοιμεν ἄν; Δῆλα γὰρ ταῦτα d
οὐ μόνον τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἀλλ' ἤδη σχεδὸν καὶ τοῖς ιδιώ-
ταις ἅπασιν, ὅτι Πλάτων μὲν ἀθάνατον τὴν ψυχὴν ἀπο- 10
λείπει, καὶ πολλοὺς ὑπὲρ τούτου λόγους πεποιήται, ποικίλως p. 809
2 καὶ παντοίως ἀποδεικνύς ὅτι ἐστὶν ἀθάνατος ἡ ψυχὴ. Πολλή
δὲ καὶ τοῖς ἐσπουδακόσι περὶ τὰ Πλάτωνος ἡ φιλοτιμία
γέγονε, συναγωνιζόμενοι τῷ τε δόγματι καὶ τῷ Πλάτῳ. 5
Σχεδὸν γὰρ τὸ συνέχον τὴν πᾶσαν αἴρεσιν τάνδρὸς τοῦτ'
3 ἐστίν. Ἡ τε γὰρ τῶν ἠθικῶν δογμάτων ὑπόθεσις ἐπηκο-

c 6. ἀφεστήκατον] ἀφεστηκότων E.I. ταῦτα μὲν οὖν] οὖν om.
B.C.D.F.G. 8. καὶ εἰκότως om. B. 9. κατόρθωσιν] διόρθωσιν D.
d 8. ἀλλὰ δὲ] ἀλλ' ἤδη D.F.G. ult. ἀπολείπει F.
p 809. λόγους ποιεῖται] πεποιήται λόγους B. πεποιήται C.E.F.G.I.
3. περὶ om. D. 5. τε δόγματι καὶ τῷ Πλάτῳ] τούτου δόγματι B.
6. τὴν πᾶσαν] τὴν om. D.

cogit; adeoque locum illum qui in medio est, deorsum, qui vero circa,
sursum esse docet.

13 Hæc Atticus. At de mundo, mundique partibus, ac rerum cœle-
stium natura, quantum ambo dissideant, hactenus. Et illorum quidem
tota hæc disputatio est. Nam Moses et Hebræorum oracula, nihil
admodum ista curavere: nec immerito: cum eorum studiosos nihil
ad vitæ emendationem inde juvari posse judicarint.

9 Jam, inquit, de animo quid attinet dicere? Constat enim id certe, non
apud eos modo, qui philosophiæ dant operam, sed etiam apud idiotas
ferme omnes, immortalem animum a Platone constitui, disputationes ab
illo eam in rem institui quamplurimas, omnique rationum genere probatam
2 hanc et confirmatam immortalitatem relinqui. Et vero cum in defendendo
Platone, tum præsertim hoc in ejus dogmate propugnando, sectatorum
ejus permagna fuit vehemensque contentio. Quippè hoc prope unum est,
3 quo ejus instituti vis omnis et ratio maxime continetur. Nam et seges illa

ATTI-
KOT

λούθησε τῇ τῆς ψυχῆς ἀθανασία, τὸ μέγα καὶ λαμπρὸν καὶ
νεανικὸν τῆς ἀρετῆς διὰ τὸ τῆς ψυχῆς θεῖον σῶσαι δυνηθείσης·¹⁰
τά τε τῆς φύσεως πράγματα πάντα κατὰ τὴν τῆς ψυχῆς^b
διοίκησιν ἔσχε τὸ καλῶς διοικεῖσθαι δύνασθαι. Ψυχὴ γὰρ
πάσα, φησὶ, παντὸς ἐπιμελείται τοῦ ἀψύχου, πάντα δὲ οὐ-
ρανὸν περιπολεῖ ἄλλοτ' ἐν ἄλλοις εἵδεσι γινομένη. Ἀλλὰ⁵
μὴν καὶ τὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς σοφίας εἰς τὴν ἀθανασίαν
τῆς ψυχῆς ἀνήπται τῷ Πλάτῳ. Πᾶσαι γὰρ αἱ μαθήσεις,
ἀναμνήσεις· καὶ οὐκ ἄλλως οἶεται δύνασθαι σώζεσθαι καὶ⁵
ζήτησιν καὶ μάθησιν, ἐξ ὧν ἐπιστήμη γίνεται. Εἰ δὲ μὴ¹⁰
ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, οὐδὲ ἀνάμνησις· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, οὐδὲ^c
μάθησις. Πάντων οὖν τῶν Πλάτωνος δογμάτων ἀτεχνῶς
ἐξηρημένων καὶ ἐκκρεμαμένων τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν θεϊότητός
τε καὶ ἀθανασίας, ὃ μὴ συγχωρῶν τοῦτο τὴν πᾶσαν ἀνατρέ-⁵
6 πει φιλοσοφίαν Πλάτωνος. Τίς οὖν ἐστὶν ὁ πρῶτος ἐγχει-
ρήσας ἀντιτάξασθαι ἀποδείξεσι, καὶ τὴν ψυχὴν ἀφελέσθαι
τῆς ἀθανασίας καὶ τῆς ἄλλης πάσης δυνάμεως; Τίς δ' ἕτερος

a 8. τῆς ψυχῆς] ψυχῇ B.

9. μέγα καὶ] καὶ om. B.

11. τά τε

τῆς φύσεως—συνεχώρησαν om. B.

b. ἔσχε] ἔσχε τε C.F.G. qui om.

τὸ καλῶς διοικεῖσθαι cum lacuna.

6. τῆς σοφίας] τῆς om. I.

c. οὖν

9. ζήτησιν om. D.

2. ἐγκρεμ.] ἐκκρεμ. D.E. Steph. ἐγκρεμ. Viger.

6. ἐγχειρήσας] ἐγχειρίσας C.F.G.

3. κατὰ τὴν om. D. τὴν om. F.G.

8. πάσης] ἀπάσης C.F.G.

Plato
Phædr.
p. 246. b.

complexioque moralium præceptionum, animi est immortalitatem sequuta,
quod excellentiam dignitatemque suam, adeoque generosum illum ardorem
impetumque suum tueri ac retinere virtus, propter hanc animi divinitatem
posset: et naturæ res omnes pro animorum administratione præclare
ordinantur. Animus enim omnis, inquit, omnis inanimati curam suscipit:
idemque cælum omne versat ac regit, speciem in aliis aliam atque aliam
induens. Quinetiam quicquid scientiæ ac sapientiæ proprium est, id totum
cum animi immortalitate Plato connexuit. Omnis enim doctrinæ per-
ceptio, recordatio quædam est: nec aliter inquisitionis ac disciplinæ, qua
ex utraque scientia nascitur, rationem defendi posse arbitrat. Atqui si
non est animus immortalis, recordatio quoque nulla est: quam si sustu-
leris, disciplinam proinde nullam relinquis. Cum igitur dogmata Platonis
universa, ex animi divinitate et immortalitate apta vere ac suspensa sint,
qui hanc utramque repudiet, is philosophiam Platonis omnem funditus
evertat necesse est. Quis ergo primus omnium Platonis demonstratio-
nibus repugnare aggressus est, atque animum immortalitate simul ac
facultate omni spoliare? Quis autem alius præter Aristotelem? Nam ex

πρὸ Ἀριστοτέλους; Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων οἱ μὲν ἐπιδιαμένειν ¹⁰
 συνεχώρησαν, οἱ δ', εἰ μὴ καὶ τοῦτο, δυνάμιν γε ἐν τῷ σώματι
 καὶ κίνησιν τινα καὶ ἔργα καὶ πράξεις ἀπένειμαν τῆς ψυχῆς· d
⁷ ὁ δὲ, ὅσῳ περ Πλάτων ἀπεσέμνυνε τὸ τῆς ψυχῆς πρᾶγμα,
 ἀρχὴν γενέσεως καὶ θεοῦ παιδεύμα καὶ τῶν ἀπάντων προ-
 στάτιν ἀποφηνάμενος, τοσῶδε ἐφιλονείκησε καθελεῖν καὶ ἀτι-
⁵ μάσαι, καὶ μικροῦ δεῖν μηδὲν ἀποφῆναι τὴν ψυχὴν. Οὔτε
 γὰρ πνεῦμα οὔτε πῦρ οὔτε ὅλως σῶμα, ἀλλ' οὐδὲ ἀσώματον,
 οἷον εἶναι τε ἐφ' αὐτοῦ καὶ κινεῖσθαι, ἀλλ' οὐδ' ὅσον ἐπὶ τοῦ
 σώματος ἀκίνητον εἶναι, καὶ ὡς εἰπεῖν ἄψυχον. Οἷον γὰρ ¹⁰
 τόδε ἐτόλμησεν, ἥ καὶ ἀπηναγκάσθη, ὡς καὶ τὰς πρωτουργοὺς
 κινήσεις ἀφελέσθαι τῆς ψυχῆς, τὸ βουλευέσασθαι, τὸ διανοη-
 θῆναι, τὸ προσδοκῆσαι, τὸ μνημονεύσαι, τὸ λογίσασθαι;
⁹ Οὐ γὰρ ψυχῆς ταῦτα φησὶ τὰ κινήματα ὁ τῆς φύσεως, ὡς p. 810
 φασὶ, γραμματεῖς. Πάνυ γοῦν οὗτός ἐστι πιστὸς, ὡς συνεικέναι
 τι περὶ τῶν ἐκτὸς, ὁ τῆς αὐτοῦ ψυχῆς τοσοῦτον διημαρτηκὸς
 ὡς μὴ δ' ὅτι διανοεῖται παρακολουθεῖν. Οὐ γὰρ ἡ ψυχὴ, ⁵

c 9. ἡ ὁ Ἀριστοτέλης] πρὸ Ἀριστοτέλους C.F.G. πρὸς Ἀριστοτέλην D.
 ὡς Ἀρ. I. γὰρ] γε D.E I. d. τῇ ψυχῇ] τῆς ψυχῆς C.F.G.I.

3. καὶ θεοῦ] ἐκ θεοῦ C.F.G. 4. τὸ σῶμα δέ] τοσῶδε C.F.G. τόσῳ μὰ
 Δι' Τουπίου. 7. οὔτε γὰρ] οὔτε τὸ C.F.G. 8. ἐαυτοῦ] αὐτοῦ C.

F.G. 9. κινεῖσθαι] κείσθαι I. ἀκίνητον] ἀκίνητον εἶναι B.C.D.F.G.

11. ἡ καὶ ἀπ.] καὶ ἐπ. D. 12. ἀφελέσθαι] ἀφέλκεσθαι D.

p. 810. ἐστι] φησὶ B.C.F.G.I. φησὶ ταῦτα κινήματα D. 2. φύσεως]

Suid. in v. Aristot. p. 570 b. φησὶ] ὡς φησὶ B.C.D.F.G. Dedi φασί.

οὗτος] οὕτως D. 3. συνήκε] συνεικέναι B.C.D.F.G. Supra ὡς om. E.

5. διανοεῖται] διανοῆσαι B. qui om. οὐ γὰρ ἡ ψυχὴ—Πλάτων.

aliis quidem, partim eum aliquamdiu permanere concedunt: partim, si
 minus hoc probant, vim certe aliquam et motionem in corpore cum pro-
⁷ priis quibusdam functionibus animo relinquunt. Aristoteles autem, quo
 magnificentius animum Plato celebraverat, cum illum et ortus principium,
 Delique institutionem appellaret; hoc egit contra vehementius, ut eundem
 abjiceret, ac dedecoraret, imo vero nihil propemodum esse ostenderet.
⁸ Enimvero neque spiritum illum esse, neque ignem, neque omnino corpus,
 imo nec etiam incorporeum, sic quidem ut ipse sit ac moveatur ex sese:
 quod ipsum nec ei concedit, ut est in corpore: prorsus ut immobilis ille
 sit; atque ut ita dicam, inanimus. Cujusmodi enim illud est, ut prima-
 rios etiam in agendo motus animo vel audeat, vel cogatur adimere, delibe-
 rationem, cogitationem, opinionem, recordationem, ratiocinationem.
⁹ Animi quippe motus isti non sunt, inquit noster hic naturæ scriba. Dignus
 videlicet, quem externis de rebus aliquid percepisse credamus, qui tantum
 ab animo ipse suo aberravit, ut ne propriam quidem ejus esse cogitationem
 assequi potuerit. Nec enim animus, inquit, sed homo potius efficit hæc

ATTI-
KOT

φησιν, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐστὶν ὁ τούτων ἕκαστον ἐνεργῶν, ἡ
 10 ψυχὴ δὲ ἀκίνητος. Τούτῳ τοιγαροῦν ἐπόμενος Δικαίαρχος,
 καὶ τὰκόλουθον ἱκανὸς ὦν θεωρεῖν, ἀνῆρκε τὴν ὅλην ὑπόστασιν 10
 τῆς ψυχῆς. Ὅτι μὲν γὰρ ἀόρατόν τι καὶ ἀφανές ἐστὶν ἡ
 ψυχὴ δῆλον, ὥστε οὐκ ἂν διὰ γε τὴν ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων b
 ἐνέργειαν δοίημεν εἶναι ψυχὴν· αἱ δὲ κινήσεις αὐτῆς ἀφανοῦς
 οὔσης ἀναγκάζειν ἡμᾶς δοκοῦσιν εἶναί τι τὴν ψυχὴν ὁμολο-
 11 γεῖν. Ταῦτα γὰρ ἅπας τις συνιέναι δοκεῖ τῆς ψυχῆς ὄντα, 5
 τὸ βουλευέσθαι, καὶ σκοπεῖσθαι, καὶ καθ' ὃν δήποτε τρόπον
 διανοεῖσθαι. Ὅταν γὰρ ἴδωμεν τὸ σῶμα καὶ τὰς τούτου
 δυνάμεις, καὶ ἐνθυμηθῶμεν δὲ τὰς τοιαύτας ἐνεργείας, ὡς οὐ
 σώματος [οὔσας,] δίδομεν εἶναί τι ἐν ἡμῖν ἕτερον τὸ βου- 10
 λεύομενον· τοῦτο δὲ εἶναι τὴν ψυχὴν. Ἐπεὶ πόθεν ἀλλα-
 12 χόθεν ἐπιστεύσαμεν ὑπὲρ ψυχῆς; Ἄν οὖν τις ἐξ ὧν μάλιστα
 ψυχὴ φαίνεται ταῦτα ἀφελόμενος ἐτέρῳ τινὶ προσάψῃ 5
 πράγματι, οὔτε ὅθεν οὔσα ἐμφαίνεται καταλέλοιπεν, οὔτε ὃ
 τι χρήσιμος ἂν εἶναι δοκοίη. Τίς οὖν ἡ βοήθεια τῷ τὴν

a 6. φησὶν] φασιν C.F.G. 7. ἀκίνητος. τούτῳ] ἀκίνητος οὕτως C.
 D.F.G.I. α. οὕτω E. 8. καὶ κατ' ἀκ.] καὶ τὰκ. C.D.F.G.I 9. ἀνῆ-
 ρκε] ἀνῆρει καὶ C.D.F.G. 11. ἡ ψυχὴ] ἡ om. C.F.G. b 2. δοί-
 ημεν] δώμεν C.D.F.G. 6. βουλευέσθαι] βούλεσθαι C.D.F.G.
 9. δὲ τὰς] δὲ om. I. 10. οὔσας om. C.D.E.F.G.I. Tum δίδωμεν D.
 c. βουλεύομενον] βουλόμενον D. 2. ἐπιστ. ὑπὲρ ψ.] ὑπὲρ ψ. ἐπ. C.
 F.G. 3. ἐξ ὧν] ἐξωθεν D.E.I. 5. οὔτε] οὕτως C.F.G. 7. εἶναι]
 εἴη C.D.E.F.G.I.

10 omnia: animus vero manet immobilis. Itaque hunc sequutus postea
 Dicæarchus, id quod ex ea doctrina consequens erat optime cum videret,
 totam animi naturam funditus sustulit. Nam constat illud quidem, esse
 aliquid animum, quod cerni per sese non possit: quo fit, ut saltem propter
 nullam sensuum operationem, animum esse dare debeamus. At vero
 delitescantis animi motiones, eo compellere nos videntur, uti aliquid ipsum
 11 esse fateamur. Nemo enim fere est, qui hæc animi propria non esse intel-
 ligat, deliberare, considerare, et quocunque modo cogitare. Nam dum et
 corpus, et corporis facultates videmus, simulque genus illud functionum
 corporis esse non posse concludimus; aliud continuo quippiam, quod per
 sese deliberet, in nobis esse, atque illud ipsum animum esse concedimus.
 12 Unde enim, si non inde, aliquid unquam de animo credidimus? Si quis
 igitur ista, quibus maxime proditur animus, eidem eripiens, alii cuidam rei
 tribuerit: is profecto, nec ullum, unde animus esse deprehendatur, vesti-
 gium, nec ubi usus animi aliquis esse possit, omnino quicquam relinquet.
 Quid igitur opis, qui animum immortalem esse defendet, ab eo qui animum

ψυχὴν ἀθάνατον εἶναι θέλονται παρὰ τοῦ τὴν ψυχὴν ἀποκτιν-
 νύντος; Τίς δὲ ἡ διδασκαλία τοῦ τρόπου τῆς κινήσεως, καθ' 10
 ὃν αὐτοκίνητον αὐτὴν φαμεν, παρὰ τῶν μηδὲ τὸ παράπαν
 13 αὐτῇ κίνησιν νεμόντων; Ναί· ἀλλὰ κατὰ γε τὴν ἀθανα- d
 σίαν τοῦ νοῦ φῆσαι τις ἂν αὐτὸν κοινωνεῖν Πλάτῳ. Καὶ
 γὰρ εἰ μὴ πᾶσαν βούλεται τὴν ψυχὴν ἀθάνατον εἶναι, τὸν
 γε νοῦν ὁμολογεῖ θεῖόν τε καὶ ἄφθαρτον εἶναι. Τίς μὲν οὖν 5
 τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν ὁ νοῦς, ὅθεν ὦν, καὶ πόθεν ἐπεισ-
 κρινόμενος τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ποῦ πάλιν ἀπαλλαττόμενος,
 αὐτὸς ἂν εἰδείη· εἴ γε τι συνήσιν ὦν λέγει περὶ τοῦ νοῦ, καὶ 10
 μὴ τὸ ἄπορον τοῦ πράγματος τῷ ἀσαφεῖ τοῦ λόγου περι-
 στέλλων ἐξίσταται τὸν ἔλεγχον, ὥσπερ αἱ σηπῖαι τὸ δυσθῆ-
 14 ρετον ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ πορίζόμενος. Πάντως δὲ καὶ ἐν
 τούτοις διαφέρεται Πλάτῳ. Ὁ μὲν γὰρ φησι νοῦν ἄνευ 15
 ψυχῆς ἀδύνατον εἶναι συνίστασθαι, ὁ δὲ χωρίζει τῆς ψυχῆς
 τὸν νοῦν. Καὶ τὸ τῆς ἀθανασίας ὁ μὲν μετὰ τῆς ψυχῆς p. 811
 αὐτῷ δίδωσιν, ὡς ἄλλως οὐκ ἐνδεχόμενον· ὁ δὲ φησιν αὐτῷ
 μόνῳ χωριζομένῳ τῆς ψυχῆς τοῦτο περιγίνεσθαι. Καὶ τὴν

c 8. θέλοντα E.I. Supra τὸ I. pro τῷ. 9. ἀποκτιννύντος Steph.
 mss. ἀποκτιννύντος Viger. ἀποκτεινύντος I. 11. παρὰ] περὶ D.
 d 3. καὶ γὰρ εἰ μὴ] ἀλλ' ἡ καὶ πᾶσαν B. 4. τὸν γε] τόν τε C. 6. τίς]
 τίση B. μὲν om. F. 7. ἐπεισκρινόμενος] ἐπεισκρινόμενον C. Supra
 οὐθ' ἐν ὧν D. 9. εἴγε τι] εἴ γε τις C.D.F.G. 12. ἐκ τοῦ σκοτεινοῦ]
 σκότου σκοτεινοῦ vel σκοτίνου E.I. ult. ὁ δὲ] οὐ δὲ I.
 p. 811. ψυχῆς αὐτὸ D.F. 4. τὴν μὲν] μὲν om. C.F.G. Supra
 περιγενέσθαι D.

ipsum interimat, expectare possit? Aut qui modi ejus, quo per sese illum
 moveri dicimus, ab iis doctrina ulla speretur, qui nullum prorsus ei motum
 13 concedant? Esto, dicat aliquis: at certe mentis immortalitatem quod at-
 tinet, Aristoteles cum Platone consentit. Is enim, ut non omnem animum
 immortalem esse velit, mentem quidem et divinam esse et corruptionis
 expertem fatetur. Ergo, quæ mentis hujus essentia sit, quæ natura, unde
 vel ducat originem, vel hominibus inseratur, quo denique rursus avolet,
 idem ipse noverit: si tamen eorum omnino, quæ de mente disputat, quic-
 quam intelligit, ac non potius orationis obscuritate suam hac in re dubita-
 tionem dissimulans, ansam reprehensionis evitat, ac sepiarum more, tene-
 14 bris sese, quo difficilius capiatur, involvit. Quanquam hîc etiam penitus
 a Platone dissentit. Is enim mentem negat seorsum ab animo posse con-
 sistere: Aristoteles contra mentem ab animo sejungit ac separat. Deinde,
 immortalitatem Plato, quod aliter fieri non posse videat, conjunctæ cum
 animo menti attribuit, qua solam hanc Aristoteles ab animoque disjunctam

ΑΤΤΙ-
ΚΟΤ

μὲν ψυχὴν τοῦ σώματος οὐκ ἠξίωσεν ἐκβαίνειν, ὅτι Πλάτωνι 5
τοῦτο ἤρεσε· τὸν δὲ νοῦν ἀπορρήγνυσθαι τῆς ψυχῆς ἠνάγκα-
σεν, ὅτι ἀδύνατον ἔγνω Πλάτων τὸ τοιοῦτο.

Ταῦτα μὲν ὁ Ἀττικός. Συνάψω δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ 10
Πλωτίνου τόνδ' ἔχοντα τὸν τρόπον·

ΠΛΩΤΙ-
ΝΟΥ[474]

ΙΟ Τὸ δὲ τῆς ἐντελεχείας, ᾧδ' ἂν τις ἐπισκέψαιτο, πῶς b
περὶ ψυχῆς λέγεται. Τὴν ψυχὴν φασιν, ἐν τῷ συνθέτῳ
εἶδους τάξιν ὡς πρὸς ὕλην τὸ σῶμα ἔμψυχον ἔχειν, σώματος
δὲ οὐ παντὸς εἶδος, οὐδὲ ἡ σῶμα, ἀλλὰ φυσικοῦ, ὀργανικοῦ, c
2 δυνάμει ζῶν ἔχοντος. Εἰ μὲν οὖν ἡ παραβέβληται ὁμοίω-
ται, ὡς μορφὴ ἀνδριάντος πρὸς χαλκόν· καὶ διαιρουμένου τοῦ 5
σώματος συμμερίζεσθαι τὴν ψυχὴν, καὶ ἀποκοπτομένου τινὸς
μέρους μετὰ τοῦ ἀποκοπέντος ψυχῆς μόριον εἶναι, τὴν τε ἐν
τοῖς ὕπνοις ἀναχώρησιν μὴ γίνεσθαι, εἴπερ δεῖ προσφῦν τὴν
ἐντελέχειαν, οὐ ἐστίν, εἶναι· τὸ δ' ἀληθές, μηδὲ ὕπνον γίνε- 10
3 σθαι. Καὶ μὴν ἐντελεχείας οὔσης, οὐδὲ ἐναντίωσιν λόγου

a 8. τοιοῦτο] τοιοῦτον B.

p. 674. Annot. T. III. p. 202.

ἔχοντα B. b. Seq. cap. om. B.

μὲν I. 9. ἔχειν] εἶναι E.I.

ψυχικοῦ D.G.I. ὀργανικοῦ] ὀργανοῦ C.

5. συμμερίζεσθαι] ἴσ. add. δεῖ Vigeri margo.

δεῖ] δὴ C.E. δεῖ προσφύια F.

9. Πλωτίνου] Vid. ed. Creuzeri T. II.

τόνδ' ἔχοντα τὸν τρόπον] οὕτως

7. πῶς] ὅπως D.F.G. 8. φασίν

c. εἶδος] εἶδους D. 2. φυσικοῦ]

3. μορφῇ] μορφῇ E.

8. γίνεσθαι] γιγν. C.

frui arbitrat. Postremo, migrare animum ex corpore, quod ita Platoni visum esset, probare non potuit: mentem idem ab animo, quoniam id Plato fieri non posse sentiebat, vel invitam abstraxit.

Hæc Atticus. Quibus libenter quæ sequuntur totidem verbis ex Plotino subjungam:

ΙΟ Entelechia, inquit, de animo quemadmodum usurpetur, sic habeto. Animum aiunt, cum animato corpore, veluti cum materia comparatum, in composito formæ rationem habere. Corpus autem accipiunt, non quodlibet, aut quatenus corpus ipsum est, sed naturale, organicum, et potestate 2 vivens. Si ejus ergo similis est, quocum ipse confertur; eoque se modo habet, quo statuæ forma cum ære comparata: sequitur omnino, ubi corpus dividitur, animi simul divisionem fieri; ac resecta parte corporis, cum ea pariter animi partem esse aliquam: adeoque nec in somnis secessionem ipsius ullam contingere: cum Entelechiam illam cum eo cujus propria est, ab ortu complexam esse oporteat: imo vero somnum re ipsa nullum 3 existere concluditur. Deinde si entelechiæ ratio probabitur, nulla jam

πρὸς ἐπιθυμίᾳς· ἐν δὲ καὶ ταυτὸν δι' ὅλου πεπονθέναι τὸ
 πᾶν, οὐ διαφωνοῦν ἑαυτῷ. Αἰσθήσεις δὲ μόνον δυνατὸν ἴσως d
 γίνεσθαι, τὰς δὲ νοήσεις ἀδύνατον. Διὸ καὶ αὐτοὶ ἄλλην
 4 ψυχὴν τὸν νοῦν εἰσάγουσιν, ὃν ἀθάνατον τίθενται. Τὴν οὖν
 λογιζομένην ψυχὴν ἄλλως ἐντελέχειαν, ἢ τοῦτον τὸν τρό- 5
 πον, ἀνάγκη εἶναι, εἰ δεῖ τῷ ὀνόματι τούτῳ χρῆσθαι. Οὐδ'
 ἢ αἰσθητική, εἴπερ καὶ αὕτη τῶν αἰσθητῶν ἀπόντων τοὺς
 τύπους ἔχει, αὐτοὺς οὐ μετὰ τοῦ σώματος ἄρα ἔξει· εἰ δὲ μὴ,
 οὕτως ἐνέσονται ὡς μορφαὶ καὶ εἰκόνες· ἀλλ' ἀδύνατον ἄλλως 10
 δέχεσθαι, εἰ οὕτως ἐνείεν. Οὐκ ἄρα οὗς' ἀχώριστος ἐντε-
 5 λέχεια. Καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ἐπιθυμοῦν, μὴ σιτιῶν, μὴ ποτῶν, p. 812
 ἀλλ' ἄλλων παρὰ τὰ τοῦ σώματος, οὐδὲ αὐτὸ ἀχώριστος
 ἐντελέχεια. Λοιπὸν δὲ τὸ φυτικὸν ἂν εἴη, ὃ ἀμφισβήτησιν
 ἂν δόξειεν ἔχειν, μήποτε τοῦτον τὸν τρόπον ἐντελέχεια ἀχώ- 5
 6 ριστος ᾗ. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο φαίνεται οὕτως ἔχον. Εἰ γὰρ
 ἢ ἀρχὴ παντὸς φυτοῦ περὶ τὴν ρίζαν, καὶ αὐξανομένου τοῦ
 ἄλλου σώματος περὶ τὴν ρίζαν, καὶ τὰ κάτω ἐν πολλοῖς τῶν 10

d. δυνατὸν τίθενται τὰς D. 3. τὸν νοῦν om. D. ἢ νοῦν F.G. ἢν
 νοῦν I. 9. ἐνέσονται] ἐν ἔσονται C.D.E.I. infra ἐν εἶν E. ἐν ἐν I.
 10. ἄλλως] ἄλλους C.G. ult. οὗς] ὡς C.D.F.G.
 p. 812. μὴδὲ] οὐδὲ C.D.F.G. 5. ἔχειν μὴ ποτε] ἂν ἔχειν μὴ C.D.
 F.G. ἔχειν μήτε E. 8. αὐξανομένου] ἀναυνομένου E.I. 9. κάτω]
 τὰ κάτω C.D.F.G.I.

rationis cum cupiditatibus luctatio relinquetur: sed uno prorsus eodemque
 sensu totum ipsum afficietur, ne a semetipso dissideat. Præterea, sensus
 fortasse tantum, non item intelligentiæ functiones obiri poterunt. Quo-
 circa, alium insuper animum, hoc est mentem, introducunt, quam immor-
 4 talem esse confirmant. Alius ergo modus, quam qui ab istis explicatur,
 necessario afferendus erit, quo animus ratiocinandi facultate præditus, en-
 telechia dicatur, si hoc vocabulum retineri placet. Quinetiam anima illa,
 quæ sentiendi principium est, quæque rerum sensibus perceptarum easdem,
 licet absentium, formas conservat ipsa quoque, eas sine corpore conservare
 non poterit. Hoc autem si dabitur, eæ proinde figurarum imaginumque
 more in anima residebunt: atqui si hoc inessent modo, non aliter utique
 recipi ab ea possent. Ut ergo sit entelechia, non ejusmodi tamen est quæ
 5 separari non possit. Ex quo etiam efficitur, ut vel ipsa, non jam esculen-
 torum ac poculentorum, sed eorum etiam quæ sunt extra corpus, appe-
 tentia, id genus entelechia esse non possit. Ea superest anima, quæ
 crescendi vim tribuit, qua de fortassis jure dubitetur, num hæc ipsi ente-
 6 lechiæ ratio convenire possit. Verum, ne illi quidem. Nam si plantæ
 omnis principium in radice versatur, parteque duntaxat inferiori, quæ a
 radice propius absit, ut multis in plantis evenire solet, crescente, anima

ΠΑΛΤΙ-
ΝΟΤ

φυτῶν, ἡ ψυχὴ δηλονότι ἀπολιποῦσα τὰ ἄλλα μέρη, εἰς ἓν
 τι συνεστάλη· οὐκ ἄρα ἦν ἐν τῷ ὄλῳ ὡς ἀχώριστος ἐντελέ-
 χεια. Καὶ γὰρ αὐτὴ ἐστὶ πρὶν αὐξηθῆναι τὸ φυτὸν ἐν τῷ b
 7 ὀλίγῳ ὄγκῳ. Εἰ οὖν καὶ εἰς ὀλίγον ἔρχεται ἐκ μείζονος
 φυτοῦ, καὶ ἐξ ὀλίγου ἐπὶ πᾶν, τί κωλύει καὶ ὅλως χωρίζε-
 σθαι; Πῶς δ' αὖν, καὶ ἀμερῆς οὖσα, μεριστοῦ τοῦ σώματος 5
 ἐντελέχεια γένοιτο μεριστή; Ἡ τε αὐτὴ ψυχὴ ἐξ ἄλλου
 ζῴου ἄλλο γίνεται· πῶς οὖν ἡ τοῦ προτέρου τοῦ ἐφεξῆς αὖ
 8 γένοιτο, εἰ ἦν ἐντελέχεια ἐνός; Φαίνεται δὲ τοῦτο ἐκ τῶν
 μεταβαλλόντων ζῴων εἰς ἄλλα ζῴα. Οὐκ ἄρα τῷ εἶδος εἶναι 10
 τινος τὸ εἶναι ἔχει· ἀλλ' ἐστὶν οὐσία, οὐ παρὰ τὸ ἐν σώματι c
 ἰδρῦσθαι τὸ εἶναι λαμβάνουσα, ἀλλ' οὖσα πρὶν καὶ τοῦδε γε-
 9 νέσθαι, οἷον ζῴου, οὐ τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν γεννήσει. Τίς
 οὖν οὐσία αὐτῆς; εἰ δὲ μήτε σῶμα, μήτε πάθος σώματος,
 πρᾶξις δὲ καὶ ποιήσεις, καὶ πολλὰ καὶ ἐν αὐτῇ καὶ ἐξ αὐτῆς, 5
 οὐσία παρὰ τὰ σώματα οὖσα, ποία τίς ἐστίν; Ἡ δὴλον ὅτι
 ἦν φαμεν ὄντως οὐσίαν εἶναι; Τὸ μὲν γὰρ γένεσις, ἀλλ' οὐκ

a 12. ὄλῳ] λόγῳ E.I. b 4. αὖν om. D. 5. μεριστοῦ] περὶ C.
 qui infra om. μεριστή. Hoc F.I. οὖσα, ἐντελέχεια τοῦ σώματος γένοιτο D.
 7. ἄλλο] ἄλλη C.D.F.G. 8. εἰ ἦν] ἦν om. I. 10. τῷ εἶδ.] τὸ
 εἶδ. C. 11. παρὰ τὸ] παρὰ τῷ D. c 2. ζῴου] ζῶον C. 3. τὴν
 ψυχὴν—αὐτῇ καὶ om. C.F.G. cum lacuna tamen. 5. πρᾶξις—ποι-
 ησις] πράξεις—ποιήσεις D.

relictis cæteris unam in aliquam sese collegit; talis ergo tota in planta non
 erat, qualis entelechia, quæ separari non possit. Adde hanc animam in
 7 planta, priusquam augeatur, mole jam tum perexigua contineri. Si ergo
 et majori ex planta, in angustum aliquid contrahitur, et angustiori ex
 spatio, totum in corpus diffunditur; quid vetat, quo minus eadem omnino
 separetur? Jam, quomodo tandem, quæ partibus careat, corporis ejus quod
 divisionem subire potest, eidem obnoxia divisioni entelechia esse queat?
 Atque eadem anima, aliud fit animal ex alio. Quemadmodum igitur, quæ
 8 prioris fuerat, alterius anima esse potest, si unius entelechia est? Hoc
 autem ex iis animantibus, quarum in alias mutatio fit, manifeste convin-
 citur. Essentiam igitur in eo positam anima non habet, quod alicujus
 forma sit: sed ipsamet substantia est, quæ non ex eo quod in corpore col-
 locata sit, ut esset accepta; sed jam tum erat, priusquam certi hujus anima
 9 fieret, quatenus animalis, cujus corpus animam illam generaret. At quæ-
 nam igitur illius essentia est? Nam si neque corpus est, neque corporis
 affectio; et tamen functiones, actiones, multaque id genus et insunt in ea,
 et ab ea profisciscuntur: cum illa proinde extra corporum ordinem sub-
 stantia quædam sit, cujusmodi tandem est? Num vero satis per sese liquet,
 quid vere ac proprie substantiam esse dicamus? Generatio quippe, non

οὐσία, πᾶν τὸ σωματικὸν εἶναι λέγοιτ' ἂν, γινόμενον καὶ 10 ΠΛΩΤΙ-
ἀπολλύμενον, ὥντως δὲ οὐδέποτε ὄν, μεταλήψει δὲ τοῦ ὄντος
σῶζόμενον, καθόσον ἂν αὐτοῦ μεταλαμβάνοι. NOT

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τὰ Πλωτίνου διήλθομεν, συνιδεῖν οὐκ δ
ἄτοπον καὶ τὰ Πορφυρίῳ ἐν τοῖς πρὸς Βόηθον περὶ
ψυχῆς εἰρημένα·

I Πρὸς δὲ τὸν ἐντελέχειαν τὴν ψυχὴν εἰπόντα, καὶ ἀκίνητον ΠΟΡΦΥ-
παντελῶς οὖσαν κινεῖν ὑπειληφότα, ῥητέον πόθεν οἱ ἐνθου- P. 813
σιασμοὶ τοῦ ζῶου μηδὲν μὲν ξυνιέντος ὧν ὁρᾷ τε καὶ λέγει,
τῆς δὲ ψυχῆς καὶ τὸ μέλλον καὶ μὴ ἐνεστὸς βλεπούσης καὶ
κατὰ ταυτὸ κινουμένης, πόθεν δὲ καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ ζῶου συστά- 5
σεως αἱ τῆς ὥς ζῶου ψυχῆς βουλαὶ τε καὶ σκέψεις καὶ θελή-
σεις, ῥοπαὶ οὖσαι τῆς ψυχῆς καὶ οὐ τοῦ σώματος.

2 Εἰθ' ἐξῆς ἐπιλέγει,

Τὸ δὲ βαρύτητι ἀπεικάζειν τὴν ψυχὴν ἢ ποιότησι μονοει-
δέσι καὶ ἀκινήτοις σωματικαῖς, καθ' ἃς ἢ κινεῖται ἢ ποιὸν ἔστι 10

c 10. ὥντως δὲ] δὲ om. C.F.G. ὄντος δὲ E. 12. ἂν αὐτοῦ] ἂν
om. I. qui mox om. δὲ post ἐπειδὴ, quod addit post συνιδεῖν. μετα-
λαμβάνει D.E. μεταλαμβάνη F.G. ἐπειδὴ] ἐπεὶ C.F.G. d 4. Cap.
seq. om. B.

p. 813. 3. ἐνεστὸς] ἐνεστὼς D.E.G. 4. κατὰ ταυτὸ] κατ' αὐτὸ D.
5. αἱ τῆς] ἥτις I. 9. ὁ ποιητὴς ἢ μονοειδὲς ἢ ἀκίνητος I. 10. καθ'
ἃς] καθάπαξ I.

substantia, corporeum omne vocari debet; cum generetur, intereatque
modo, nec vere sit unquam, sed ejus quod est nonnulla communione ser-
vetur, quatenus particeps ejus est.

Hæc Plotinus. Quæ hoc loco persequuti, nihil abs re fecerimus,
si ex Porphyrio, quæ ad Boëthum de animo scribit, deinceps at-
texemus:

I Jam, inquit, adversus eum, qui entelechiam animum vocat, itaque im-
mobilem esse vult, ut tamen alia moveat; disputandum in primis, unde
afflatus ille animantis, cum ipse quidem eorum quæ videt, quæque loquitur,
nihil intelligit, et tamen animus non id quod adest, quodque præsens est,
sed quod futurum intuetur, et pro illius ratione ac natura commovetur.
Deinde in ipsa constitutione animantis, unde tandem ejusdem animi con-
silia, disquisitiones, voluntates, quæ profecto momenta quædam animi
sunt, non corporis.

2 Quibus deinceps ita subjungit:

Animum autem vel gravitati, vel corporeis quibusdam et immobilibus,
uniusque formæ qualitibus similem facere, pro quibus aut movetur quod

ΠΟΡΦΥ-
ΡΙΟΥ

τὸ ὑποκείμενον, ἐκπεπτωκότος ἦν τέλεον ἢ ἐκόντος ἢ ἄκοντος b
 τῆς ψυχικῆς ἀξίας, καὶ οὐδαμῶς καθεωρακότος ὡς παρουσία
 μὲν τῆς ψυχῆς ζωτικὸν γέγονε τὸ τοῦ ζώου σῶμα, ὡς πυρὸς
 παρουσία θερμὸν τὸ παρακείμενον ὕδωρ, ψυχρὸν δὲ καθ' 5
 ἑαυτό· καὶ ἡλίου ἀνατολῇ πεφώτισται γε ὁ ἀῆρ, σκοτεινὸς
 3 ὢν ἄνευ τῆς τοῦτου ἐκλάμψεως. Ἀλλ' οὔτε ἡ θερμὴ τοῦ
 ὕδατος ἡ θερμότης ἦν τοῦ πυρὸς, οὔτε τὸ πῦρ· οὔτε τὸ ἐναέ-
 ριον φῶς τὸ σύμφυτον τῷ ἡλίῳ φῶς· ὡσαύτως δὲ οὐδὲ ἡ τοῦ 10
 σώματος ἐμψυχία, ἥτις ἔοικε τῇ βαρύτητι καὶ τῇ περὶ σῶμα c
 ποιότητι, ἡ ψυχὴ ἡ ἐν τῷ σώματι καταταχθεῖσα, δι' ἣν καὶ
 πνοῆς τινὸς ζωτικῆς μετέσχε τὸ σῶμα.

4 Εἰθ' ἐξῆς [μεθ' ἑτερα] ἐπιλέγει,

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα ὅσα περὶ αὐτῆς εἰρήκασιν ἄλλοι αἰσχύ- 5
 νην ἡμῖν φέρει. Πῶς γὰρ οὐκ αἰσχυρὸς ὁ ἐντελέχειαν τιθεῖς
 τὴν ψυχὴν λόγος σώματος φυσικοῦ ὀργανικοῦ; Πῶς δὲ οὐκ
 αἰσχύνης γέμων, ὁ πνεῦμά πως ἔχειν αὐτὴν ἀποδιδούς, ἡ πῦρ
 νοερὸν, τῇ περιψύξει καὶ οἷον βαφῇ τοῦ ἀέρος ἀναφθὲν ἡ 10

b 2. ἀξίας] οὐσίας E.I. 6. ταῖς ἡλίου ἀνατολαῖς] ἡλίου ἀνα-
 τολῇ C. ἡ. ἀνατολῇ Viger. ἡ. ἀνατολαῖ E.I. ἀνατολῇ om. F. γε ὁ]
 γὰρ ὁ D.F.I. 8. θερμότης] θερμὴ C.F.G. 9. ἀέριον] ἐνα-
 έριον C.D.F.G.I. 10. δὲ ἡ] δὲ οὐδὲ ἡ C.D.E.F.G. c 2. κατατα-
 χθεῖσα] καταχθεῖσα C.F.G. Tum δὲ ἦν I. 3. εἰθ'—ἐπιλέγει om. F.
 4. μεθ' ἑτερα om. C.D.G. 5. ἄλλοι] ἄλλαι D. 9. ἔχειν] ἔχον C.
 D.F.G.

iis subjectum est, aut tale quid efficitur; hominis esset, aut sponte aut
 præter voluntatem ab animi dignitate prorsus aberrantis, nec videntis ullo
 modo, animi præsentia vivum fieri corpus animantis, ut ignis præsentia,
 vicina in aqua per se ipsam frigida calor excitatur, et ær qui absque solis
 3 lumine obscurus maneat, ejusdem ortu collustratur. Atqui nec aquæ
 calor, ignis calor est, aut ipsemet ignis; nec æris lux, ingenitum soli
 lumen. Ita corporis animatio, quæ cum gravitate quadam et corporea
 qualitate confertur, animus ille non est, qui collocatus in corpore, vitam
 ei quandam suapte vi spiritum infundit.

4 Idemque postea:

Quæ de animo dicuntur ab aliis, ea nos certe quidem pudore suffundunt.
 Quem enim definitionis ejus non pudeat, per quam animus corporis natu-
 ralis et organici entelechia constituitur? Cui non ejus indignitatis plena
 videatur oratio, qui eo vel spiritum, vel spiritalem ignem contineri doceat,
 qui circumstantis æris refrigeratione, et asperso quasi humore, vel succen-
 datur, vel etiam roboretur? Quis de eo non idem sentiat, qui aut ex ato-

στομωθέν, ὃ τε ἀτόμων ἄθροισμα θεὸς ἢ ὅλως ἀπὸ σώματος αὐτὴν γεννᾶσθαι ἀποφαινόμενος; ΠΟΡΦΥ-
ΡΙΟΥ

Ἄ Οὐ δὴ λόγον ἐν Νόμοις ἀσεβῶν ἀσεβῆ εἶναι ἀπεφή-
νατο. Αἰσχύνης οὖν πάντες οὗτοι πλήρεις λόγοι. Ἐπὶ
δὲ τῷ λέγοντι αὐτοκίνητον οὐσίαν, οὐκ ἄν τις, φησὶν,
αἰσχυνθείη. d

12 Ἔτι τοῦ Πλάτωνος λέγοντος τὴν ψυχὴν διακοσμεῖν τὰ p. 814
πάντα διήκουσαν διὰ πάντων, καὶ ταύτην ὑφ' ἧς καὶ οἱ λοιποὶ
διοικεῖσθαι συγχωροῖεν ἂν ἕκαστα, καὶ μηδὲν ἄλλο εἶναι τὴν 5
φύσιν ἢ ψυχὴν, καὶ δηλονότι ψυχὴν οὐκ ἄλογον, καὶ ἐκ
τούτων συνάγοντος ὅτι πάντα κατὰ πρόνοιαν γίνεται, εἴ γε
καὶ κατὰ φύσιν· πρὸς οὐδὲν τούτων ἡμῖν Ἀριστοτέλης ὁμο-
2 λογεῖ. Οὐ γὰρ εἶναι τὴν φύσιν ψυχὴν, καὶ τὰ περὶ γῆν 10
ὑπὸ μὲν φύσεως διοικεῖσθαι. Εἶναι γὰρ ἐφ' ἐκάστῳ τῶν
πραγμάτων ἄλλας καὶ τὰς αἰτίας. Τῶν μὲν γὰρ οὐρανίων b
αἰεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἐχόντων αἰτίαν τὴν εἰμαρμέ-
νην ὑποτίθησι· τῶν δὲ ὑπὸ σελήνην, τὴν φύσιν· τῶν δὲ ἀν-
θρωπίνων, φρόνησιν καὶ πρόνοιαν καὶ ψυχὴν· τὸ μὲν γλα- 5

d 3. πάντες οὗτοι πλήρεις] οὗτοι πλήρεις πάντες C. πλήρεις οὗτοι πάν-
τες F.G. πλήρης I. qui mox τι pro τις.

p. 814. 3. ταύτην] ταῦτα C.F.G. Mox ὑφ' ἧς B.C.D.F.G. 5. καὶ
δηλονότι—ψυχὴν om. B. 10. μᾶς] μὲν B.C.D.F.G.I. διοικεῖ-
σθαι] Addit B. ὑπὸ δὲ ψυχῆς μὴ διοικεῖσθαι. 11. ἄλλας καὶ] ἴσ. add.
ἄλλας Vigeri margo. b. καὶ om. E.I. 5. τὸ μὲν] τὸ μὲν γὰρ C.G.

morum conjunctione conflatum, aut omnino ex corpore procreatum
animum arbitretur?

Quam sane doctrinam ipsemet in Legibus, et impiorum hominum,
et impiam esse declaravit. Flagitiosa igitur et indigna est ejusmodi
omnis oratio. At qui animum, naturam per sese mobilem esse sta-
tuerit, hujus, inquit, neminem jure pudeat.

12 Præterea, cum Plato, inquit, animum cuncta permeantem rebus omnibus
ornatum afferre dicat, atque ejusmodi esse, quem sua vi singula moderari
ac regere cæteri quoque libenter concedant: naturam porro, aliud esse nihil
quam animum, eumque certe non rationis expertem; indeque concludat,
omnia quæ naturæ vis efficiat, providentiæ consilio fieri: nihil eorum est,
2 in quo nobiscum Aristoteli conveniat. Is enim et naturam animum esse,
et unius tantum naturæ vi, quæ ad terram pertinent, gubernari negat.
Causas enim alias atque alias rerum esse singularum. Ac cælestium
quidem, utpote quæ similes usque sui, et eodem semper in statu perma-
neant, causam vult esse fatum; earum vero quæ luna inferiores sunt,
naturam; humanarum denique, prudentiam, providentiam, et animum.

Plato
Crat.
p. 400 a.

φυρὸν ἐν ταῖς τοιαύταις διαιρέσεσι παρεχόμενος, τὸ δὲ ἀναγ-
 3 καῖον οὐ συνορῶν. Εἰ γὰρ μὴ μία τις εἴη δύναμις ἔμψυχος
 διήκουσα διὰ τοῦ παντὸς καὶ πάντα συνδούσα καὶ συνέχουσα,
 οὔτ' ἂν εὐλόγως τὸ πᾶν οὔτε καλῶς διοικούμενον εἶναι δύναιτο. 10
 Τῆς δ' αὐτῆς ἦν ἄρ' ἀβλεψίας καὶ πόλιν ἐλπίσαι ποτὲ καλῶς ε
 χωρὶς ἐνώσεως διαγενέσθαι, καὶ τὸ πᾶν τόδε ἡγήσασθαι
 πάγκαλον τῷ λόγῳ διαφυλάξειν, οἷον περ φαίνεται, μὴ συν-
 4 δήσαντα καὶ συναρμόσαντα ἐνός τινος ὁμοίου κοινωνία. Καὶ 5
 τοιοῦτον μὲν τι πρᾶγμα τὸ διοικούν ἕκαστα εἶναι φησιν, οἷον
 ἀρχὴν εἶναι κινήσεως, τοῦτο δὲ εἶναι ψυχὴν [ὁμολογεῖν] οὐ
 βούλεται· καίτοι καὶ τοῦ Πλάτωνος αὐτοῦ δεικνύντος, ὅτι
 τοῖς κινουμένοις ἅπασιν ἀρχὴ καὶ πηγὴ τῆς κινήσεως ἡ ψυχὴ. 10
 Καὶ ὁ μὲν ἂν ἔργον εἴη ψυχῆς λογικῆς καὶ φρονίμου τὸ
 μηδὲν μάτην ποιεῖν, τοῦτο ἀνατίθησι τῇ φύσει, τοῦ δὲ ὀνό- d
 ματος αὐτῇ τῆς ψυχῆς οὐ μεταδίδωσιν· ὥσπερ ἐκ τῶν ὀνο-
 μάτων, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν δυνάμεων, τῶν πραγμάτων λαμβα-
 νομένων.

[476] Τὸ δὲ κεφάλαιον καὶ τὸ κῦρος τῆς Πλάτωνος αἵρέσεως, ἡ p. 815

13 περὶ τῶν νοητῶν διάταξις, ἡτίμασται καὶ προπεπηλάκισται

b 7. συνορῶν] συναρῶν B. μία] μία τις B.C.F.G.I. c. καλῶς
 om. I. 3. οἷον περιφαινεται D. ὁν pro οἷον I. 5. μὲν τι] μέντοι
 B.C.F. 7. ὁμολογεῖν om. B.C.D.F.G. 8. καὶ τοῦ] καὶ τὸ τοῦ C.
 καὶ om. B.F.G.I. 9. αὐτοῦ] αὐτὰ B.C.D.F.G.I. 12. μὴ δὲ F.G.

Quo in rerum caussarumque discrimine statuendo, venustatem aliquam
 3 sequutus est, quod necessitatis erat non vidit. Nam si vis una quædam
 animata non esset, quæ universa pervadens, colligaret eadem atque conti-
 neret, nunquam hujus in universi dispositione tantum vel sapientiæ vel
 pulchritudinis cerneretur. Et ejusdem profecto cæcitatatis est, uti civitatem
 aliquam egregie sine conjunctione habituram sperare; ita huic universo,
 eximiam illam ac singularem quam cernimus partium omnium speciem,
 defendere te ratiocinando posse arbitrari, nisi ea similis alicujus commu-
 4 nione consocias atque devincias. Cæterum, quod res singulas moderetur,
 id quidem motus principium esse ait, idem tamen animum esse fateri non
 vult, tametsi rebus in omnibus quæ moventur, principium fontemque
 motus animum esse Plato demonstrarit. Quod autem animi ratione præ-
 diti atque sapientis proprium sit, nihil ut agat frustra, id naturæ totum
 attribuit, ei tamen animi nomen non tribuit: quasi ex nominibus, non
 autem ex facultatibus rerum initia viresque sumantur.

13 Postremo, quod caput est, inquit, ac Platonice philosophiæ cardo, rerum
 sola mente perceptarum doctrina, quantum in Aristotele fuit, illusa, con-

καὶ παντοίως, τό γε ἔξόν ἐπ' Ἀριστοτέλει, περιύβρισται. Οὐ γὰρ δυνάμενος ἐννοῆσαι διότι τὰ μεγάλα καὶ θεῖα καὶ 5 περιττὰ τῶν πραγμάτων παραπλησίον τινὸς δυνάμεως εἰς ἐπίγνωσιν δεῖται, τῇ δ' αὐτοῦ λεπτῇ καὶ ταπεινῇ δριμύτητι πιστεύων, ἥτις διαδῦναι μὲν τῶν ἐπὶ γῆς πραγμάτων καὶ τὴν 10 ἐν τούτοις ἀλήθειαν ἰδεῖν ἐδύνατο, τῆς δ' ὄντως ἀληθείας ἐποπτεύσαι τὸ πεδίον οὐχ οἷα τε ἦν, αὐτῷ κανόνι καὶ κριτῇ b τῶν ὑπὲρ αὐτὸν χρησάμενος, ἀπέγνω τινὰς εἶναι ἰδίας φύσεις, οἷας Πλάτων ἔγνω, λήρους δὲ καὶ τερετίσματα καὶ φλυαρίας 5 ἐτόλμησεν εἰπεῖν τὰ τῶν ὄντων ἀνώτατα. Τὸ μὲν οὖν ἄκρον τε καὶ ἔσχατον τῶν Πλάτωνος φιλοσοφημάτων ἐστὶ τὸ περὶ τὴν νοητὴν ταύτην καὶ αἰδίου οὐσίαν τὴν τῶν ἰδεῶν, ἔνθα δὴ πόνος τε καὶ ἀγὼν ἔσχατος τῇ ψυχῇ πρόκειται. Ὁ μὲν 10 γὰρ μετασχὼν καὶ ἐφικόμενος αὐτῆς πάντως εὐδαίμων· ὁ δὲ ἀπολειφθεὶς καὶ ἀδυνατήσας θεωρὸς γενέσθαι, πάντως ἄμοιρος c 3 εὐδαιμονίας καταλείπεται. Καὶ διὰ τοῦτο Πλάτων τε πανταχῇ διαγωνίζεται, δεικνὺς τὴν ἰσχὺν τούτων τῶν φύσεων. Οὔτε γὰρ αἰτίαν ὠντινωοῦν ἀποδοῦναί φησιν οἷόν τε εἶναι 5

p. 815. 4. παντοίως γε I. ἔξόν] ἴσ. ὃν Vigeri margo. 5. ἔτι] διότι C.D.F.G.I. 9. διανύναι I. b. πανεύδιον] πεδίον B. παιδίον C.D.E.F.G.I. Vide Platonis Phædr. p. 248 b. οὐχ οἷα—Πλάτωνος om. B. οὐκ οἷατε I. θ' αὐτῷ om. C.F.G. κακόν τ' αὖ E.I. 4. τε καὶ] δὲ καὶ C.D.F.G.I. 8. νοητὴν] νοερὰν D. ἰδεῶν] εἰδεῶν E. 9. τῇ ψυχῇ] τῇ om. E.I. c 2. καὶ διὰ] καὶ om. F. 5. ὠντινωοῦν] ὠντινωοῦν C.F.

culcata, probrisque omnibus jactata est. Cum enim intelligere non posset, res maximas atque divinas, quæ longe cæteris antecellant, simili aliqua facultate ad sui cognitionem indigere; minuta quadam sua et humili subtilitate confisus, (quæ ut terrestrium in rerum naturam penetrare posset, earumque veritatem perspicere, purissimam tamen illam ac sincerissimam propriæ veritatis lucem intueri non poterat,) adeoque se ipso, quodam quasi rerum illarum captu suo longe superiorum canone arbitroque usus, peculiare illas, cujusmodi Plato agnoverat, naturas valere jussit, illaque omnium altissima, nugas, insulasque cantilenas, et circulatorum fabulas appellare ausus est. Quippe summum illud atque ultimum est Platoniorum dogmatum, quod in spiritali hac et sempiterna idearum natura versatur. Ubi proinde supremus animo labor certamenque proponitur. Nam qui ad illam aspirare eaque frui potuerit, is beatus omnino; cui eandem intueri ac pervidere non licuerit, omni felicitate vacuus spoliatusque relinquitur. Itaque hoc ubique Plato et omni ratione contendit, ut harum naturarum vim potestatemque demonstret. Negat enim aut ullius

ΑΤΤΙ-
ΚΟΥ

καλῶς, ἂν μὴ τούτων μεθέξει, οὔτε γινώσιν τινος ἀληθοῦς, ἂν
μὴ τῇ πρὸς ταῦτα ἀναφορᾷ· ἀλλ' οὐδὲ λόγου μετέσσεσθαι
4 τισιν, εἰ μὴ τὴν τούτων οὐσίαν ὁμολογήσειαν. Οἱ τ' αὖ τὰ 10
τοῦ Πλάτωνος συνιστάναι ἐγνωκότες τὸν πλείστον ἀγῶνα
τῶν λόγων ἐν τούτῳ τίθενται, πάνυ ἀναγκαίως. Οὐδὲν γὰρ
ἔτι τὸ Πλατωνικὸν ἀπολείπεται, εἰ μὴ τὰς πρώτας καὶ d
ἀρχικωτάτας φύσεις ταύτας συγχωρήσεται τις αὐτοῖς ὑπὲρ
Πλάτωνος. Ταῦτα γὰρ ἐστίν, οἷς μάλιστα τῶν ἄλλων
5 ὑπερέχει. Νοήσας γὰρ θεὸν πρὸς αὐτὰ τῶν ἀπάντων 5
πατέρα καὶ δημιουργὸν καὶ δεσπότην καὶ κηδεμόνα, καὶ γνω-
ρίζων ἐκ τῶν ἔργων τὸν τεχνίτην πρότερον νοῆσαι τοῦτο ὃ
μέλλει δημιουργήσῃν, εἴθ' οὕτω τῷ νοηθέντι κατόπιν ἐπὶ τῶν
πραγμάτων προσάγειν τὴν ὁμοιότητα· ταυτὸν δὲ, τὰ τοῦ 10
θεοῦ νοήματα πρεσβύτερα τῶν πραγμάτων, τὰ τῶν γενομέ-
νων παραδείγματα, ἀσώματα καὶ νοητὰ, κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ
ὡσαύτως ἔχοντα αἰεὶ, μάλιστα μὲν καὶ πρώτως αὐτὰ ὄντα,

c 7. ταῦτα] ἴσ. ταύτας Vigeri margo. 9. οἱ τ' αὖ τὰ] οἱ ταῦτα C.D.
E.F.G.I. Supra τὴν om. E.I. 12. γὰρ om. E. d 4. μάλιστα]
μᾶλλον E.I. οἷα I. pro οἷς. ὑπερέχει] ὑπερέχειν D. θεὸν αὐτὸς ὡς
τῶν] θεὸν πρὸς αὐτὰ τὸν (τῶν C.E.F.G.I.) B.C.D.E.F.G.I. 5. καὶ
δημιουργὸν in B. post δεσπότην. 8. δημιουργήσῃν] δημιουργήσειεν D.G.
9. νοηθέντι] νοηθέντων B. προσάγειν] προάγειν B. Hinc usque ad
πραγμάτων om. C. ult. καὶ μάλιστα μὲν] μάλιστα μὲν καὶ C.D.F.G.
καὶ om. B.

omnino rei causam commode reddi posse, nisi quæ harum communione
nitatur, aut veri ullius haberi notitiam, nisi quæ ad easdem revocetur.
Imo nec rationis ullum iis in omnibus pilum esse defendit, qui non earum
4 substantiam fateantur. Et vero qui Platoniciæ doctrinæ auctoritatem ac
pondus addere statuerunt, hac præsertim in disputatione multi esse solent.
Quod quidem necessario faciunt. Nec enim Platonikum amplius quicquam
tueri possunt, nisi eis primarias illas principesque naturas Platonis in
5 gratiam concesseris. Hæc enim illa sunt, quibus cæteris omnibus maxime
antecellit. Deum enim ipse cum universorum parentem ac molitorem,
adeoque dominum et moderatorem agnosceret: cum idem ex nostris hisce
operibus intelligeret, artificem id ante quod effecturus sit animo compre-
hensum tenere, ac tum demum quam illius speciem cogitando informarit,
eam ipsis in rebus similitudine quadam exprimere. Divinas similiter
notiones, quæ rebus antiquiores, et eorum quæ fiunt exempla sint, eadem-
que incorporeæ ac mente sola perceptæ, similesque sui semper, et eodem
in statu permanentes; denique cum præcipua quadam ratione primum

παραίτια δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ εἶναι τοιαῦτα ἕκαστα οἷά p. 816
 περ ἐστὶ, κατὰ τὴν πρὸς αὐτὰ ὁμοιότητα, συνιδὼν ὁ Πλά- ATTI-
 των ὄντα οὐ ῥᾶστα ὀφθῆναι, οὐ μὴν οὐδὲ λόγῳ σαφῶς δηλω- ΚΟΤ
 θῆναι δυνάμενα, αὐτὸς ὡς οἶόν τε ἦν ὑπὲρ αὐτῶν εἰπεῖν καὶ 5
 φρονῆσαι καὶ παρασκευάσαι τοὺς μέλλοντας ἐπακολουθήσειν
 πραγματευσάμενος ταῦτα, καὶ τὴν σύμπασαν αὐτοῦ φιλοσο-
 φίαν εἰς τοῦτο συνταξάμενος, περὶ ταῦτά φησι καὶ τὴν τού- 10
 των νόησιν καὶ τὴν σοφίαν εἶναι καὶ τὴν ἐπιστήμην, δι' ἧς τὸ
 ἀνθρώπινον τέλος καὶ ἡ μακαριστὴ βιοτὴ παραγίνεται. b
 6 Τοσαῦτα ὁ Ἀττικὸς. Παρῆν δὲ καὶ τούτων ἔτι
 πλείω ἐκ τῆς δηλωθείσης παραθέσθαι τοῦ ἀνδρὸς γρα-
 φῆς· πλὴν ἀλλὰ τοῖς ἐκτεθείσιν ἀρκεσθέντες μεταβη- 5
 7 σόμεθα καὶ ἐπὶ τὴν τῶν Στωϊκῶν αἵρεσιν. Σωκράτους
 τοίνυν ἀκουστῆς ἐγένετο Ἀντισθένης, Ἡρακλεωτικὸς
 τις ἀνὴρ τὸ φρόνημα, ὃς ἔφη τοῦ ἡδέσθαι τὸ μαίνεσθαι
 κρεῖττον εἶναι· διὸ καὶ παρήγει τοῖς γνωρίμοις, μηδέ- 10
 8 ποτε χάριν ἡδονῆς δάκτυλον ἐκτείνειν. Τούτου δὲ ἀκου- c
 στῆς γέγονε Διογένης ὁ κύων, ὃς καὶ αὐτὸς θηριωδέ-

p. 816. ἕκαστον οἷα περ I.
 ὡς—ἀρκεσθέντες om. B.

4. δυνάμενα] λεγόμενα B. 5. αὐτὸς
 10. τὴν σοφ.] καὶ τὴν σοφ. C.F.G.I.

b 5. μεταβησόμεθα] ἀλλὰ τούτων μὲν ἅλις μεταβατέον δὲ B. μεταβησό-
 μεθα C.I. 10. δακτύλιον I.

existentes, tum cæteris deinde caussæ quamobrem eo modo sint, quo sin-
 gula sunt, pro sua cujusque cum principibus illis similitudine: notiones,
 inquam, illas nec videri facile, nec oratione satis explicari posse cum ani-
 madverteret; is quantum vel dicendo vel cogitando mens humana con-
 sequi, ac cæteris qui ad eam postea cognitionem aspiraturi essent, com-
 monstrare viam poterat, ipsarum in tractationem incumbens, et cunctas eo
 revocans philosophiæ suæ rationes, in iis demum earumque notitia sapien-
 tiam ac scientiam positas esse defendit; quæ nos in humani finis et beatæ
 vitæ possessionem immittant.

6 Hactenus Atticus. Quo quidem illius ex opere, plura superioribus
 addere poteramus: nunc tamen ea protulisse contenti, Stoicorum
 7 deinceps ad sectam disciplinamque transeamus. Socrates igitur An-
 tisthenem quendam, virum sensu animisque tenus Heracleoticum,
 auditorem habuit, qui cum lætitiæ furorem anteponeret, tum disci-
 pulis quoque suis auctor erat, uti voluptatis caussa ne digitum quidem
 8 tollerent. Huic Diogenes Cynicus operam dedit, qui ferino plane

[477] στατα φρονεῖν δόξας πολλοὺς ἐπηγάγετο. Τοῦτον Κράτης διεδέξατο· Κράτητος δὲ ἐγένετο Ζήνων ὁ Κιτιεὺς, ὁ τῆς τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων αἰρέσεως καταστάς 5 ἄρχηγός. Ζήνονα δὲ Κλεάνθης διεδέξατο, Κλεάνθην δὲ Χρύσιππος· τοῦτον δὲ Ζήνων ὁ ἕτερος, καὶ οἱ καθ' ἑξῆς. Λέγονται δ' οὗτοι πάντες διαφερόντως καὶ βίου στερροῦ καὶ διαλεκτικῆς ἐπιμεληθῆναι. Τά γε τοι τῆς 10 κατ' αὐτοὺς φιλοσοφίας δόγματα ὧδέ πως ἔχει.

14 Στοιχεῖον εἶναι φασὶ τῶν ὄντων τὸ πῦρ, καθάπερ Ἡρά-^d
 κλειτος, τούτου δ' ἄρχαὺς ὕλην καὶ θεὸν, ὡς Πλάτων. Ἄλλ'⁵
 οὗτος ἄμφω σώματά φησιν εἶναι καὶ τὸ ποιοῦν καὶ τὸ 10
 πάσχον, ἐκείνου τὸ πρῶτον ποιοῦν αἴτιον ἀσώματον εἶναι λέ-
 2 γοιτος. Ἐπειτα δὲ καὶ κατὰ τινὰς εἰμαρμένους [καὶ ὠρι-
 σμένους] χρόνους ἐκπυροῦσθαι τὸν σύμπαντα κόσμον, εἴτ' p. 817
 αὐθις πάλιν διακοσμεῖσθαι. Τὸ μέντοι πρῶτον πῦρ εἶναι
 καθαπερεὶ τι σπέρμα, τῶν ἀπάντων ἔχον τοὺς λόγους καὶ

* c 5. στωϊκῶν] τῶν στ. B.C.D.G. καταστάς om. B. καὶ ταύτης
 ἀρχηγός I. 7. ἕτερος] ὁ ἕτερος C.F.G. 11. ἔχει] περιέχει B.C.D.
 F.G.I. d 6. φασί] φησι D.F.G.I. 7. καθάπερ] καθὰ I. 9. οὗτοι
 —φασιν] οὗτος—φησιν B.C.I. φησιν D. οὗτος E.F.G. 10. πρῶτον]
 τὸ πρ. B.C.D.F.G. ult. καὶ ὠρισμένους om. B.C.D.G. καὶ om. I.
 p. 817. 2. μέντοι] μὲν I. παρεῖναι] πῦρ εἶναι C. Viger. παραινεί D.I.
 παραινείν E.

ritu philosophari statuens ipse quoque, adjunxit sibi quamplurimos. Successit ei Crates, qui discipulum habuit Zenonem Cittieum Stoicæ
 9 philosophiæ principem. Hujus successor fuit Cleanthes, Cleanthis Chrysippus, Chrysippi alter Zeno, cæterique deinceps. Qui quidem omnes et vitæ constantiam, et disserendi artem singulari studio coluisse dicuntur. Horum ergo decreta philosophica ex sequentibus fere intelliges.

14 Rerum, inquit, elementum, uti Heraclitus, ignem esse volunt; ejus vero principia, materiam atque deum, ut Plato. Verum hoc discrimine, quod Stoici ambo illa, tam efficiens quam patiens, corpora esse dicant; Plato contra primum illum effectorem, incorporeum auctorem esse statuat.
 2 Deinde certis quibusdam fatoque constitutis temporibus, mundum universum conflagare docent, indeque suam denuo speciem ornatumque recipere. Ac primum quidem illum ignem, quasi semen aliquod esse, quod rerum omnium rationes, ac præteritorum simul, præsentium, futurorumque

τὰς αἰτίας τῶν γεγονότων καὶ τῶν γιγνομένων καὶ τῶν ἐσο-
μένων· τὴν δὲ τούτων ἐπιπλοκὴν καὶ ἀκολουθίαν εἰμαρμένην
καὶ ἐπιστήμην καὶ ἀλήθειαν καὶ νόμον εἶναι τῶν ὄντων ἀδιά-
δραστόν τινα καὶ ἄφικτον. Ταύτῃ δὲ πάντα διοικεῖσθαι τὰ
κατὰ τὸν κόσμον ὑπέρευ, καθάπερ ἐν εὐνομωτάτῃ τινὶ πο-
λιτείᾳ.

ΑΤΤΙ-
ΚΟΥ

15 Ὅλον δὲ τὸν κόσμον σὺν τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσι προσαγο-
ρεύουσι θεόν· τοῦτον δὲ ἓνα μόνον εἶναι φασι καὶ πεπερα-
σμένον καὶ ζῶον καὶ αἰδῖον καὶ θεόν. Ἐν γὰρ τούτῳ πάντα
περιέχεσθαι τὰ σώματα, κενὸν δὲ μηδὲν ὑπάρχειν ἐν αὐτῷ.
Τὸ γὰρ ἐκ πάσης τῆς οὐσίας, ποιὸν προσαγορεύεσθαι, τὸ
κατὰ τὴν διακόσμησιν τὴν τοιαύτην διάταξιν ἔχον. Διὸ
κατὰ μὲν τὴν προτέραν ἀπόδοσιν αἰδῖον τὸν κόσμον εἶναι
φασι· κατὰ δὲ τὴν διακόσμησιν, γεννητὸν καὶ μεταβλητὸν
κατὰ περιόδους ἀπείρους γεγонуίας τε καὶ ἐσομένας. Καὶ τὸ
μὲν ἐκ τῆς πάσης οὐσίας ποιὸν, κόσμον αἰδῖον εἶναι καὶ θεόν
λέγεσθαι δὲ κόσμον, σύστημα ἕξ οὐρανοῦ καὶ ἀέρος καὶ γῆς
καὶ θαλάττης καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς φύσεων· λέγεσθαι δὲ κόσμον

ΑΡΕΙΟΥ
ΔΙΑΤ-
ΜΟΥ

a 5. γινομ.] γιγνομ. B.C.F.G. τῶν om. D. qui mox ὑπὸ δὲ τούτων.
6. καὶ εἰμ.] καὶ om. B.C.E.F.G.I. 7. νόμον] νόμων D. 8. πάν-
τως] πάντα B.C.F.G. 9. ὑπέρευ om. B. 10. ἐν τῇ εὐν.] τῇ om.
B.C.F.G. καθάπερ εὐνομοτάτῃ τινὶ τε τῇ πολ. E.I. b 8. πεπερασμέ-
νον] πεφασμένον B. c. καὶ θεόν. ἐν γὰρ] ἐκτὸν B. 5. καὶ διάταξιν]
καὶ om. C.F.G. 9. τὸ μὲν ἐκ τῆς—συνεστῶσα om. B. 12. ἀέρος
om. D. θαλάσσης F. d. λέγεσθαι δὲ] δὲ om. D.I.

causas contineat. Quarum complexio quædam et consequentia, eorum
quæ sunt omnium fatum, scientia, veritas, et lex ejusmodi sit, quæ nullo
pacto effugi aut declinari queat. Sic porro quæ in mundo sunt universa,
quam optime gubernari, tanquam in republica æquissimis legibus con-
stitutata.

15 Mundum, inquit, universum, cum partibus ejus singulis, deum appel-
lant. Hunc quippe unum duntaxat esse aiunt, absolutum, animantem,
sempiternum, ac deum: illo enim corpora omnia contineri, et vacuum in
eo superesse nihil. Enimvero quod ex omni substantia conflatum sit, id
ipsum tale quid nominari, quatenus ornatum ejusmodi aliquem partiumque
dispositionem complectitur. Itaque si prioris illius ratio habeatur, sempi-
ternum ipsi mundum esse aiunt: sin ornatus iste spectatur, genitum, ac
pro infinitarum, seu quæ jam præterierint, seu quæ futuræ postea sint,
periodorum conversione mutabilem. Atque ita, quod ex omni substantia
tale quid existit, mundum esse sempiternum ac deum; at mundum ap-
pellari, machinam hanc e cælo, aëre, terra, mari, ac propriis singulorum
naturis constitutam. Mundum præterea, deorum simul et hominum, imo

ΑΡΕΙΟΤ
ΔΙΑΤ-
ΜΟΤ

καὶ τὸ οἰκητήριον θεῶν καὶ ἀνθρώπων καὶ τῶν ἔνεκα τούτων
4 γενομένων. Ὁν γὰρ τρόπον πόλις λέγεται διχῶς, τό τε
οἰκητήριον καὶ τὸ ἐκ τῶν ἐνοικούντων σὺν τοῖς πολίταις 5
σύστημα· οὕτω καὶ ὁ κόσμος, οἷονεὶ πόλις ἐστὶν ἐκ θεῶν καὶ
ἀνθρώπων συνεστῶσα, τῶν μὲν θεῶν τὴν ἡγεμονίαν ἐχόντων,
5 τῶν δὲ ἀνθρώπων ὑποτεταγμένων. Κοινωνίαν δ' ὑπάρχειν
πρὸς ἀλλήλους, διὰ τὸ λόγου μετέχειν, ὃς ἐστὶ φύσει νόμος· 10
τὰ δ' ἄλλα πάντα γεγονέναι τούτων ἔνεκα. Οἷς ἀκολουθῶς
νομιστέον προνοεῖν τῶν ἀνθρώπων τὸν τὰ ὅλα διοικούντα
θεὸν, εὐεργετικὸν ὄντα καὶ χρηστὸν καὶ φιλάνθρωπον, δι- p. 818
6 καιὸν τε, καὶ πάσας ἔχοντα τὰς ἀρετάς. Διὸ δὴ καὶ Ζεὺς
λέγεται ὁ κόσμος, ἐπειδὴ τοῦ ζῆν αἴτιος ἡμῖν ἐστί· καθό-
σον δὲ εἰρομένῳ λόγῳ πάντα διοικεῖ ἀπαραβάτως ἐξ αἰδίου,
προσωνομάζεσθαι εἰμαρμένην· Ἀδράστειαν δὲ, ὅτι οὐδέν ἐστιν 5
αὐτὸν ἀποδιδράσκειν· Πρόνοιαν δ', ὅτι πρὸς τὸ χρήσιμον
7 οἰκονομεῖ ἕκαστα. Ἑγεμονικὸν δὲ τοῦ κόσμου Κλεάνθει
μὲν ἤρρεσε τὸν ἥλιον εἶναι, διὰ τὸ μέγιστον τῶν ἀστρῶν

d 3. γενομένων] γενομένων συνεστῶτα C.D.E.F.G.I. 6. οἷονεὶ]
οἷον C.F.G. 9. κοινωνίαν δ'] δ' om. B.
p. 818. 3. ἐστι om. F. εἰρομένῳ λόγῳ om. B. ἔγρομ. λ. E.
4. ἐξ αἰδίου om. B. 5. Ἀδράστειαν] Ἀδράστιον E. Ἀδράστειον I.
6. οὐδέν] οὐδ' F.G. ἀποδιδράσκειν] ἀποδιδράσκον B. 7. οἰκονομεῖ]
οἰκονομεῖν E. 8. Κλεάνθει μὲν ἤρρεσε] Κλεάνθης μὲν εἶπε. B

et omnium omnino, quæ ipsorum caussa facta sint, domicilium vocari.
4 Quemadmodum enim civitatis notio quædam et ratio duplex est, altera
quatenus domicilium aliquod, altera quatenus multitudinem ex incolarum
et civium societate conflata significat: ita mundus quædam quasi civitas
est, ex diis hominibusque constans, sic quidem ut principatum dii teneant,
5 homines eorum imperio subditi teneantur. Cæterum mutuam eorum inter
se conjunctionem esse, quam illa, quæ naturæ lex quædam est, communio
rationis efficiat. Alia prorsus omnia propter eosdem facta esse. Quibus
consentaneæ ponendum illud est, hominum curam gerere universi modera-
torem deum, quippe qui proluxa benignitate præditus, hominum anans,
6 justusque sit, et virtutum omnium complexione perfectus. Quocirca
mundus quoque Ζεὺς, hoc est Jupiter, vocatur, quod nobis τοῦ ζῆν, hoc est
vivendi sit auctor. Eundem, prout εἰρομένῳ λόγῳ, id est connexa quadam
ratione, quam prætergredi ac violare nihil possit, ex omni æternitate cuncta
moderatur, εἰμαρμένην, hoc est fatum, insuper appellari: Ἀδράστειαν vero,
quasi dicas vim quandam indeclinabilem, quod ipsum nihil effugiat: pro-
videntiam denique, quod singula, prout cujusque usus exigit, proinde ad-
7 ministrat. Ducem porro principemque mundi solem Cleanthes esse voluit,
quod et siderum esset omnium maximus, et cunctarum ad rerum admini-

- ὑπάρχειν, καὶ πλείστα συμβάλλεσθαι πρὸς τὴν τῶν ὅλων ¹⁰ ἀρείου
 [478] διοίκησιν, ἡμέραν καὶ ἐνιαυτὸν ποιοῦντα καὶ τὰς ἄλλας ὥρας. ^b ^{ΔΙΔΥ-}
^{ΜΟΥ}
 8 Τισὶ δὲ τῶν ἀπὸ τῆς αἵρέσεως ἔδοξε γῆν τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι
 τοῦ κόσμου. Χρυσίππῳ δὲ τὸν αἰθέρα τὸν καθαρώτατον
 καὶ εἰλικρινέστατον, ἅτε πάντων εὐκίνητότατον ὄντα, καὶ τὴν ⁵
 ὅλην περιάγοντα τοῦ κόσμου φοράν.
 9 Ταῦτα μὲν οὖν ἀπὸ τῆς Ἐπιτομῆς Ἀρείου Διδύμου
 προκείσθω. Πρὸς δὲ τὴν περὶ Θεοῦ τῶν Στωϊκῶν
 δόξαν ἀπαρκεῖ παραθέσθαι τὰς Πορφυρίου λέξεις, ἐν
 τοῖς πρὸς Βόηθον ἀντιγραφείοσιν αὐτῷ Περὶ ψυχῆς τοῦ- ¹⁰
 τον ἐχούσας τὸν τρόπον.
 16 Τὸν δὲ θεὸν οὐκ ὀκνοῦσι πῦρ νοερὸν εἰπόντες αἰδίδιον κατα- ^c ^{ΠΟΡΦΥ-}
 λείπειν, καὶ φθείρειν μὲν πάντα λέγειν καὶ ἐπινέμεσθαι, ὥς ^d ^{ΡΙΟΥ}
 τοιοῦτον ὃν πῦρ οἶον τὸ ἡμῖν συνεγνωσμένον, ἀντιλέγειν τε
 τῷ Ἀριστοτέλει, παραιτούμενῳ τὸν αἰθέρα ἐκ πυρὸς λέγειν
 2 τοιούτου. Ἀπαιτούμενοι δὲ πῶς τὸ τοιοῦτον ἐπιδιαμένει ⁵
 πῦρ, ἀλλοῖον μὲν πῦρ οὐ λέγουσιν εἶναι, τὸ τοιοῦτον δ'

b 6. ἡμῖν] οὖν C.F.G. om. B. Mox τῆς ἐπιτομῆς om. B. 7. Δι-
 δύμου] καὶ Διδύμου D. 8. ἀπαρκεῖ παραθέσθαι] προκείσθω τὰ Πορφ-
 ρίου πρὸς Βόηθον εἰρημένα B. 11. τοιούτον] τοῦτον C.D.F.G.
 c 6. νοερὸν εἰπόντες] εἰπόντες νοερὸν C.F.G. Mox καταλείπειν B.C.F.G.
 ριο καταλιπεῖν. d 3. τε τῷ] ἴσ. δὲ τῷ Vigeri marg. 4. τοιούτοι
 E.I. 6. τοιούτον] τὸ τοιούτον B.D.F.G.

strationem operæ plurimum et commoditatis afferret, cum et diem et
 8 annum, cæterasque tempestates efficeret. Alii ejusdem sectæ philosophi,
 terram mundi principatum habere maluerunt. Chrysippus eum purissimo
 ac defecatissimo ætheri tribuit, quippe qui et omnium sit maxime mobilis,
 et totam mundi conversionem circumagat.

9 Hactenus ex Arii Didymi Epitoma. Jam adversus eorundem
 Stoicorum de Deo sententiam pauca hæc afferre satis erit, quæ Por-
 phyrus in iis quæ ad Boëthum de animo rescripsit, totidem verbis
 opposuit.

16 Deum, inquit, spiritalem quendam ignem sic appellant, nihil ut eundem
 sempiternum facere vereantur, imo etiam ejusmodi, qui omnia depascatur
 et perimat, quasi nostri hujus ac vulgaris ignis simillimus sit. Adeoque
 Aristoteli repugnare non dubitant, qui hoc abs sese impetrari non patitur,
 2 ut ætheream regionem simili ex igne constituat. Ex quibus si forte quæ-
 sieris, quæ possit ignis ejusmodi tandiu permanere, diversum quidem illum

ΠΟΡΦΥ-
ΡΙΟΥ

εἰπόντες, καὶ πιστεύειν αὐτοῖς εἰποῦσι ἀξιόσαντες, τῇ ἀλόγῳ ταύτῃ πίστει ἐπισυνάπτουσιν ὅτι καὶ αἰδιδόν ἐστι πῦρ, ἐκ μέρους καὶ τὸ αἰθέριον σβέννυσθαι καὶ ἀνάπτεσθαι τιθέντες. 10 Ἀλλὰ τὴν τούτων πρὸς μὲν τὰ αὐτῶν ἀβλεψίαν, πρὸς δὲ τὰ τῶν παλαιῶν ῥαθυμίαν τε καὶ καταφρόνησιν, τί ἂν τις ἐπιὼν ἐπὶ πλέον μὴκύνει;

17

ΝΟΥ-
ΜΗ-
ΝΙΟΥ

Ἀλλὰ τί δὴ ἐστὶ τὸ ὄν; Ἄρα ταυτὶ τὰ στοιχεῖα τὰ^{p. 819} τέτταρα, ἡ γῆ καὶ τὸ πῦρ καὶ αἱ ἄλλαι δύο μεταξὺ φύσεις; Ἄρα οὖν δὴ τὰ ὄντα ταυτὰ ἐστίν, ἥτοι ξυλλήβδην ἢ καθ' ἓν^b γε τι αὐτῶν; Καὶ πῶς, ἃ γε ἐστὶ καὶ γεννητὰ καὶ παλινάγρετα, εἴ γε ἐστὶν ὁρᾶν αὐτὰ ἐξ ἀλλήλων γινόμενα, καὶ ἐπαλλασσόμενα, καὶ μήτε στοιχεῖα ὑπάρχοντα, μήτε συλ- 5 λαβάς; Σῶμα μὲν ταυτὶ οὕτως οὐκ ἂν εἴη τὸ ὄν. Ἀλλ' ἄρα ταυτὶ μὲν οὐ, ἡ δ' ὕλη δύναται εἶναι ὄν' ἀλλὰ καὶ αὐτὴ παντὸς μᾶλλον ἀδύνατον, ἀρρωστίᾳ τοῦ μένειν. Ποταμὸς¹⁰

d 7. πιστεύειν] καὶ πιστ. B.C.D.F.G. ἀξιόσ. εἰπ.] εἰπ. ἀξιώ. B. C.F.G. 8. πίστει ταύτῃ] ταύτῃ πίστει B.C.F.G. 9. πῦρ] καί- περ D.G. καὶ πῦρ F. 11. ταῦτα] τὰ αὐτῶν B.F.G. τὰ αὐτῶν D. τὰ αὐτὰ E. 12. τε καὶ καταφρόνησιν om. B. 13. ἐπιὼν] εἰπὼν D. F.G. ult. μὴκύνει] μὴκύνῃ B. Viger.

p. 819. 6. ἡ γῆ—φύσεις om. B.I. b 2. τι αὐτῶν] τοι αὐτῶν C. D.F.G. 3. καὶ παλινάγρετα om. B.I. 4. ἀπαλλασσ.] ἐπαλλασσ. B.C.D.F.G. 6. σῶμα μὲν—διαλεγόμενοι om. B.I. 8. ταύτην] αὐτὴ C.D.E.F.G.

esse negant, sed talem ei naturam dum tribuunt, nudæ orationi fidem haberi volunt; nisi quod insuper tam absurdæ opinioni hoc addunt, ut sempiternum ignem illum esse defendant, cum tamen ætherium extinguui partim, partim accendi velint. Sed eorum aut stuporem, aut veterum hac in disputatione contemptum pluribus exaggerare quid attinet?

17

Veruntamen, inquit ille, quidnam igitur vere esse dicemus? Num hæc elementa quatuor, terram, ignem, mediasque duas inter utrumque naturas? Utrum ergo illa sunt, universa simul, an seorsim ac per sese singula? Quí tandem alterutrum dici possit, cum et genita illa sint, et extincta rursus oriantur? passim enim ea videmus cum fieri ex sese mutuo, tum ita prorsus interire, ut nec elementa maneant, nec elementorum ulla com- 2 plexio. Itaque corpus illud quod vere sit, in elementis reperiri non potest. Esto, elementis hoc minime conveniat, materiæ certe quidem optime conveniet. Atqui ab eo longissime abest materia, quod infirmior ea sit, quam

γὰρ ἡ ὕλη ρωόδης καὶ ὀξύρροπος, βάθος καὶ πλάτος καὶ
μῆκος ἀόριστος καὶ ἀνήνυτος.

NOT-
MH-
NIOT

3 Καὶ μετὰ βραχέα ἐπιλέγει,

c

Ὡστε καλῶς ὁ λόγος εἶρηκε, φὰς, εἰ ἔστιν ἄπειρος ἡ ὕλη,
ἀόριστον εἶναι αὐτήν· εἰ δὲ ἀόριστος, ἄλογος· εἰ δὲ ἄλογος,
ἄγνωστος. Ἀγνωστον δέ γε οὖσαν αὐτήν ἀναγκαῖον εἶναι 5
ἄτακτον· ὡς τεταγμένα γνωσθῆναι πάνν δήπουθεν ἂν εἴη
ῥάδια· τὸ δὲ ἄτακτον οὐχ ἔστηκεν· ὃ τι δὲ μὴ ἔστηκε οὐκ ἂν
4 εἴη ὄν. Τοῦτο δὲ ἦν ὅπερ ἡμῖν αὐτοῖς ὡμολογησάμεθα ἐν
τοῖς ἔμπροσθεν, ταυτὶ πάντα συνενεχθῆναι τῷ ὄντι ἀθέμιστον 10
εἶναι. Δοξάτω μάλιστα μὲν πᾶσιν, εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἐμοί.
Οὐκοῦν φημί τὴν ὕλην οὔτε αὐτήν, οὔτε τὰ σώματα εἶναι ὄν.
5 Τί οὖν δὴ; Ἡ ἔχομεν παρὰ ταῦτα ἄλλο τι ἐν τῇ φύσει d
τῇ τῶν ὄλων; Ναί· τοῦτο οὐδὲν εἰπεῖν ποικίλον, εἰ τόδε
πρῶτον μὲν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἅμα πειραθείημεν διαλεγόμενοι.
6 Ἐπεὶ δὲ τὰ σώματά ἐστι φύσει τεθνηκότα καὶ νεκρά καὶ 5
πεφορημένα καὶ οὐδ' ἐν ταυτῷ μένοντα, ἂρ' οὐχὶ τοῦ καθε-

b 11. ἀκίνητος] ἀνήνυτος C. ed. Viger.

c 2. εἰ ἔστιν] οὐκ ἔστιν C.

4. ἄλογον—ἄγνωστον] ἄλογος—ἄγνωστος C.D.F.G. ἄλογος E. 7. ῥάδιον]
ῥάδια C.D.F.G. et nescio an E. 10. συνεχθῆναι F. 13. εἰ ἔχ. ἡ
ἔχ. C.F.G. d 5. πεφορημένα] πεφρονημένα D.

ut constanter permanere queat. Est enim fluvius quidam vehemens et incitatus, cujus neque fundus, neque latitudo, neque longitudo certis ullis finibus comprehendi possit.

3 Tum paucis quibusdam interjectis :

Quamobrem, inquit, præclare dictum illud est, materiam si sit immensa, definiri proinde non posse; quod si verum est, eandem rationis expertem esse; si denique rationis experts, cognitionem omnem fugere. Quod si cognosci non possit, confusam illam ac perturbatam esse necesse est, cum ordinata omnia, sint ad cognoscendum longe facillima. Quod vero perturbatum est, id permanere profecto non potest; quod autem non perma-
4 neat, id utique vere non fuerit. Atque id ipsum est, quo de jam inter nos ante convenit, hæc omnia non posse cum ejus quod vere sit ratione consistere. Id quod maxime quidem omnibus placere velim; sin minus, placeat certe mihi. Materiam igitur, aut corpus ullum vere esse nego.
5 De illis ergo quid dicimus? Num aliud quid præter ista nobis in tota rerum natura superest? Superest vero: neque id explicare difficilis ad-
6 modum operæ fuerit, si modo primum illud in nobis ipsis pervidere mutua ratiocinatione conabimur. Et quoniam corpora vitæ nihil per sese habent, atque huc illucque jactantur, nec eodem semper loco vultuque persistant,

NOT-
MH-
NIOT

- ζοντος αὐτοῖς δεῖ; Παντὸς μᾶλλον. Εἰ μὴ τύχοι δὲ τού-
7 του, ἄρα μένειεν ἄν; Παντὸς ἦττον. Τί οὖν ἐστὶ τὸ κατα-
σχῆσον; Εἰ μὲν δὴ καὶ τοῦτο εἶη σῶμα, Διὸς σωτῆρος δοκεῖ p. 820
8 ἂν ἐμοὶ δεηθῆναι αὐτὸ παραλυόμενον καὶ σκιδνάμενον. Εἰ
μέντοι χρὴ αὐτὸ ἀπηλλάχθαι τῆς τῶν σωμάτων πάθης, ἵνα
[479] κακείνοις κεκυημένοις τὴν φθορὰν ἀμύνειν δύνηται, καὶ κατέχῃ, 5
ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ ἄλλο τι εἶναι ἢ μόνον γε τὸ ἀσώματον
αὕτη γὰρ δὴ φύσεων πασῶν μόνῃ ἔστηκε, καὶ ἔστιν ἀραρυῖα,
καὶ οὐδὲν σωματικῇ. Οὔτε γοῦν γίνεται, οὔτε αὔξεται, οὔτε
κίνησιν κινεῖται ἄλλην οὐδεμίαν, καὶ διὰ ταῦτα καλῶς δίκαιον 10
ἐφάνη πρεσβεῦσαι τὸ ἀσώματον.
- 18 Ἀρέσκει δὲ τοῖς πρεσβυτάτοις τῶν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως b
ταύτης ἐξαιθεροῦσθαι πάντα, κατὰ περιόδους τινὰς τὰς με- 5
γίστας εἰς πῦρ αἰθερώδες ἀναλυομένων πάντων.

Καὶ ἐξῆς ἐπάγει,

- 2 Ἐκ τούτων δὲ δήλον ὅτι Χρύσιππος ἐπὶ τῆς οὐσίας οὐ
d 7. δεῖ] ἔδει B.D.F.G.I. τύχοι] τύχη B. 8. μένειεν] μὲν
εἶεν D. ult. σῶμα] τὸ σῶμα C. qui om. Διὸς σωτῆρος cum I.
p. 820. δοκεῖ] δοκῇ B.F. 2. εἰ μὲν.] ἢ μὲν. B.C.D.F.G. 3. τῶν
σωμάτων] τῶν om. B.I. πάθης om. E. 4. κεκυημένοις om. B.I. 5. καὶ
κατέχῃ] καὶ om. B.E.I. καὶ κατέχει D. 8. σωματικὸν F. b 4. ἐξ-
αερούσθαι] ἐξαιθεροῦσθαι B.C.D.E.G.I. ἐξανθ. F. 7. ἐξῆς om. B.I.
7. ὅτι Χρύσιππος] Vide Lipsii Phys. Stoic. Lib. II. Diss. 22. T. IV.
p. 955. 8. οὐ ταύτην] καὶ ταύτην D.

nonne aliquo proinde, cujus vi contineantur, opus habent? Maxime id
quidem: id vero si nancisci non potuerint, num manebunt illa per sese?
7 Minime vero. Quid igitur illud erit, quod ipsa contineat? Enimvero si
corpus id etiam fuerit, equidem, cum suapte natura dissolvatur atque dis-
8 sipetur, Jove quodam servatore opus ei futurum existimo. Quod si ab
omni corporum vitio liberum illud esse oporteat, ut eadem, ubi concepta
jam sunt, vindicare ab interitu, et continere possit: mihi sane, præter id
unum quod expens corporis sit, ejusmodi esse nihil videtur. Ex omnibus
quippe naturis una hæc est, quæ cum ipsa consistat, tum etiam firma sit
ac solida, nec corporei quicquam omnino simile habeat. Nec enim gene-
ratur illa, nec crescit, nec alio motu cietur ullo. Ac propterea æquum in
primis et consentaneum merito visum est, hanc rei corporis experti præro-
gativam tribuere.

- 18 Placet, inquit, sectæ hujus antiquissimis atque primariis, post maximos
quosdam conversionum circuitus, in aërem primo mutari universa, tum
ignem ætherium postremo dissolvi.

Quibus deinde subjungit:

- 2 Ex his porro manifeste liquet, eam rerum confusionem, non ad earum

ταύτην παρείληφε τὴν σύγχυσιν· ἀδύνατον γάρ· ἀλλὰ τὴν
 ἀντὶ τῆς μεταβολῆς λεγομένην. Οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς τοῦ κόσμου c
 κατὰ περιόδους τῆς μεγίστης γινομένης φθορᾶς κυρίως παρα-
 λαμβάνουσι τὴν φθορὰν οἱ τὴν εἰς πῦρ ἀνάλυσιν τῶν ὅλων
 δογματίζοντες, ἣν δὴ καλοῦσιν ἐκπύρωσιν, ἀλλ' ἀντὶ τῆς 5
 κατὰ φύσιν μεταβολῆς χρῶνται τῇ προσηγορίᾳ τῆς φθορᾶς.
 3 Ἀρέσκει γὰρ τοῖς Στωϊκοῖς φιλοσόφοις τὴν ὅλην οὐσίαν
 εἰς πῦρ μεταβάλλειν, οἷον εἰς σπέρμα, καὶ πάλιν ἐκ τούτου 10
 αὐτὴν ἀποτελεῖσθαι τὴν διακόσμησιν, οἷα τὸ πρότερον ἦν.
 Καὶ τοῦτο τὸ δόγμα τῶν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως οἱ πρῶτοι καὶ
 πρεσβύτατοι προσήκαντο, Ζήνων τε καὶ Κλεάνθης καὶ Χρύ- d
 σιππος. Τὸν μὲν γὰρ τούτου μαθητὴν καὶ διάδοχον τῆς
 σχολῆς Ζήνωνά φασιν ἐπισχεῖν περὶ τῆς ἐκπυρώσεως τῶν
 ὅλων.

19 Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ προελθὼν ὁ κοινὸς λόγος, καὶ κοινῇ

c. οὐ γὰρ ἐπὶ—φθορᾶς om. B.I. 2. τὰς μεγίστας] τῆς μέγιστης C.
 D.F.G. 7. ἀρέσκει τοῖς Στωϊκοῖς] Lipsius ib. p. 957. 10. ἐκ
 τούτου αὐτὴν] αἱ τ. αὐτοῦ B.I. 11. τὸ δόγμα] τῶν δογμάτων I.
 d 2. τὸν μὲν γὰρ—ὅλων om. B.I. 8. τοσοῦτον] τοσοῦτον B.C.G.
 Desunt omnia in I. hinc usque ad p. 836 ult. quorum loco hæc ha-
 bet: Δόξαι τῶν φυσικῶν φιλοσόφων. Ἐπὶ οὖν αὐτάρκως τὰ τε πρὸς
 Ἀριστοτέλην καὶ τὸν Περίπατον τὰ τε πρὸς τὴν τῶν Στωϊκῶν αἵρεσιν καὶ
 ἐν Ἐπιτομῇ παρατίθεται, ὅρα πάλιν ἐπανελθόντων (sic) τῶν γενναίων φι-
 λολογῶν ὁμοῦ πάντων τὰς θαυμαστὰς ἐπισκέψασθαι φυσιολογίας ἅτε μά-
 λιστα κοινῶς πάντες Ἕλληνες θεοὺς ὁρατοὺς ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τοὺς λοι-
 ποὺς ἀστέρας τὰ τε ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου ἡτήσαντό τε καὶ ἐσέφθησαν, καὶ
 τὰς γε μυθικὰς καὶ ληρώδεις αὐτῶν περὶ τῆς πολυθείου πλάνης διοικήσεις
 σεμνοτέραις δὴ καὶ φυσικαῖς ἀποδόσεσιν ἐπὶ τὰ στοιχεῖα καὶ τοῦ παντός
 κόσμου μόρια μετενηνόκασιν (sic). Διό μοι ἀναγκαῖον δοκεῖ καὶ τὰς περὶ τῶνδε

substantiam Chrysippum retulisse; hoc enim prorsus fieri non potest: sed
 eam duntaxat, quæ pro aliqua mutatione sumatur. Corruptionis enim
 vocabulum, ubi de solita mundi post longissimas conversiones corruptione
 loquuntur, haud proprie quidem accipiunt, qui rerum in ignem omnium
 dissolutionem fieri tradunt, quam ipsi conflagrationem appellant; sed ejus
 quæ in natura contingit mutationis loco, vocem illam corruptionis usur-
 3 pant. Volunt enim Stoici, rerum naturam omnium in ignem tanquam in
 semen aliquod mutari, ex quo rursum qualis ante fuerat, perfectus ipsarum
 ornatus existat. Atque hoc dogma sectæ hujus et principes et vetustissimi
 comprobarunt, Zeno, Cleanthes, et Chrysippus. Nam Chrysippi quidem
 discipulum, et successorem in schola Zenonem, in illa de conflagratione
 mundi quæstione, assensionem retinuisse aiunt.

19 Posteaquam, inquit, eo usque progressa est ratio communis, communis-
 VOL. IV. K

ΝΟΥ-
ΜΗ-
ΝΙΟΥ

φύσις μείζων καὶ πλείων γενομένη τέλος ἀναξηράνασα πάντα
καὶ εἰς ἑαυτὴν ἀναλαβοῦσα, ἐν τῇ πάσῃ οὐσία γίνεται, ἔπα- p. 821
νελθοῦσα εἰς τὸν πρῶτον ῥηθέντα λόγον, καὶ εἰς τὴν ἀνάστα-
σιν ἐκείνην τὴν ποιοῦσαν ἐνιαυτὸν τὸν μέγιστον, καθ' ὃν ἀπ'
αὐτῆς μόνης εἰς αὐτὴν πάλιν γίνεται ἡ ἀποκατάστασις. 5
2 Ἐπανελθοῦσα δὲ, διὰ τάξιν, ἀφ' οἷας διακοσμεῖν ὡσαύτως
ἤρξατο, κατὰ λόγον πάλιν τὴν αὐτὴν διεξαγωγὴν ποιεῖται,
τῶν τοιούτων περιόδων ἐξ αἰδίου γινομένων ἀκαταπαύστως.
Οὔτε γὰρ τῆς ἀρχῆς αἰτίαν καὶ πᾶσιν οἷόν τε γίνεσθαι, οὔτε 10
3 τοῦ διοικούντος αὐτά. Οὐσίαν τε γὰρ τοῖς γινομένοις ὕφε- b
στάναι δεῖ, πεφυκυῖαν ἀναδέχεσθαι τὰς μεταβολὰς πάσας,
καὶ τὸ δημιουργήσαν ἐξ αὐτῆς. Οἷα γὰρ ἐφ' ἡμῶν τίς ἐστι
φύσις δημιουργοῦσα, τοιούτου τινὸς κατ' ἀνάγκην ὄντος καὶ 5
ἐν τῷ κόσμῳ ἀγεννήτου· γενέσεως γὰρ ἀρχὴν οὐχ οἷόν τε
εἶναι ἐπὶ τῆς φύσεως ταύτης. Ἄν τρόπον δ' ἀγέννητός ἐστι,

δόξας ὁμοῦ συναγαγεῖν τὰς τε διαστάσεις αὐτῶν, καὶ τοῦ τύφου τὸ μάταιον
ἐπιθεωρῆσαι. Θῆσω δὲ καὶ ταῦτα ἀπὸ τῆς Πλουτάρχου γραφῆς ἐν ᾗ τὰς περὶ
τούτων ἀπάντων ὁμοῦ τῶν πρεσβυτέρων καὶ νέων δόξας συναγαγὼν τοῦτον
γράφει τὸν τρόπον.

d 9. γενομένη] Addunt B.C. τέλος ἀναξηράνασα et mox ἐν τῇ πάσῃ
οὐσία post ἀναλαβοῦσα ut ed. Viger. Inter γενομένη et πάντα spatium
vacuum in D. ἀναξηράνασα om. E. Tum ἐν τῇ πάσῃ οὐσία om. D.E.

p. 821. γίνεται] Excidisse quid statuit Lipsius l. c. p. 955. 4. μέ-
γιστον] μέγαν B. qui om. καθ' ὃν—ἀκαταπαύστως. 6. ἐπανελθοῦσα]
ἐπανελθεῖν C.F.G. 10. ἀρχῆς αἰτίαν] αἰτίας ἀρχὴν B. 11. οὐσίαν
om. B. b 3. δημιουργήσον] δημιουργήσαν B.C.D.F.G. 4. τοιού-
του] τοιούτον E.

que natura nova magnitudine, ac novis incrementis aucta, res demum
exsiccavit, atque in sese recepit universas; in plena constituitur integraque
substantia; quippe quæ ad principem illam, ut appellatur, rationem, atque
ad resurrectionem illam magni effectricem anni redierit: quo quidem anno,
2 ex ea sola in eandem rursus instauratio fieri consuevit. Ad eum porro
statum revocata, eodem prorsus ordine, quo jam ante mundum similiter
ornare cœperat, eandem iterum, quo modo ratio postulabat, rerum dispo-
sitionem atque administrationem instituit, ejusmodi conversionibus ex
omni æternitate ac sine ulla cessatione redeuntibus. Quippe, principii sui
causam nec habere simul universa possunt, nec universorum ipse mode-
3 rator. Nam iis quæ fiunt, cum substantiam quandam subesse necesse est,
quæ suapte natura mutationes omnes excipiat, tum id præterea quod
aliquid ex ea perficiat. Cujusmodi enim apud nos effectricem naturam
aliquam videmus, ejusmodi necessario quippiam, sed ortus expers, in ipso
quoque mundo ponendum est: cum talis natura ortus sui principium
habere nullum omnino possit. Et quemadmodum ortu ipsa caret, ita nec

καὶ ἀναιρεθῆναι ἀδύνατόν ἐστιν αὐτήν, οὔτε αὐτῆς ἐξ αὐτῆς, NOT-
οὔτε ἐξωθέν τινος ἀναιρήσοντος αὐτήν. 10 MH-
NIOT

20 Τὸ δὲ σπέρμα φησὶν ὁ Ζήνων εἶναι ὃ μεθίσιν ἄνθρωπος c APEIOT
πνεῦμα μεθ' ὑγροῦ, ψυχῆς μέρος καὶ ἀπόσπασμα, καὶ τοῦ 5 ΔΙΑΤ-
σπέρματος τοῦ τῶν προγόνων κέρασμα, καὶ μίγμα τῶν τῆς ΜΟΤ
ψυχῆς μερῶν συνεληλυθός· ἔχον γὰρ τοὺς λόγους τῷ ὅλῳ
τοὺς αὐτοὺς τοῦτο, ὅταν ἀφεθῇ εἰς τὴν μήτραν, συλληφθὲν
ὑπ' ἄλλου πνεύματος, μέρος ψυχῆς τῆς τοῦ θήλεος καὶ συμ- 10
φυῆς γεγόμενον, κρυφθὲν τε φύει κινούμενον καὶ ἀναρριπιζό- d
μενον ὑπ' ἐκείνου, προσλαμβάνον αἰεὶ εἰς τὸ ὑγρὸν καὶ αὐξάνον
ἐξ ἑαυτοῦ.

[480] Καὶ μετὰ βραχέα ἐπιλέγει·
2

Περὶ δὲ ψυχῆς Κλεάνθης μὲν τὰ Ζήνωνος δόγματα παρα-
τιθέμενος πρὸς σύγκρισιν τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους φυσικοὺς 5
φησὶν, ὅτι Ζήνων τὴν ψυχὴν λέγει αἴσθησιν, ἢ ἀναθυμίασιν,
καθάπερ Ἡράκλειτος. Βουλόμενος γὰρ ἐμφανίσαι, ὅτι αἱ
ψυχαὶ ἀναθυμιώμεναι νοεραὶ αἰεὶ γίνονται, εἵκασεν αὐτὰς τοῖς

b 8. ἐστιν αὐτήν] αὐτὴν ἐστιν B. c Hoc cap. om. B. 5. μέρος
καὶ om. D. καὶ om. F.G. 7. συνεληλυθός F.G. 11. κρυ-
φέν] κρυφθὲν D.F.G. Supra γεγόμενος E. d 2. αὐξόμενον F.G.
5. σύγα *] σύγκρισιν τὴν πρὸς τοὺς C. Viger. τὴν πρὸς τοὺς om. E.
6. ὅτι *] ζήνων τὴν ψυχὴν λέγει C.F.G. et fere Viger. qui om. τήν.
ὅτι ... γει E. 7. καθὰ *] καθάπερ Ἡράκλειτος C. Viger. 9. γίνονται]
ρίνονται F.

unquam interire potest, cum nec ipsa per sese perire queat, nec aliud quic-
quam sit, quod extrinsecus illam extinguat.

20 Semen ait Zeno, spiritum, inquam, illum, quem homo emittit cum
humore conjunctum, animi particulam esse revulsumque fructum, imo et
parentum seminis temperationem aliquam, et concretam ex animi partibus
mixturem. Id enim, cum eandem in se, quam totum ipsum vim et
rationem habeat, cum in vulvam immissum fuerit, statim ab alio spiritu
comprehensum, muliebris animi pars quædam naturaque cognatum effi-
citur; dumque ibi absconditum ejus vi commovetur et excitatur, crescit
paulatim in fœtum, humidi partes subinde novas assumens, ac propriis
gliscens incrementis.

2 Hæc ille. Tum paucis aliquot interjectis:

Cleanthes, inquit, Zenonis de animo dogmata cum aliorum physicorum
opinione committens, Zenonem ait, quemadmodum et Heraclitum, animi
naturam in sensu aut exhalatione posuisse. Cum enim exhalantes animos
spiritaes semper effici demonstrare vellet, eos cum fluviis comparabat, his

ΑΡΕΙΟΥ
ΔΙΑΥ-
ΜΟΥ

ποταμοῖς, λέγων οὕτως· Ποταμοῖσι τοῖσιν αὐτοῖσιν ἐμβαίνουσιν ¹⁰
ἕτερα καὶ ἕτερα ὕδατα ἐπιρρεῖ καὶ ψυχαὶ δὲ ἀπὸ τῶν ὑγρῶν
³ ἀναθυμῶνται. Ἀναθυμίασιν μὲν οὖν ὁμοίως τῷ Ἡρακλείτῳ
τὴν ψυχὴν ἀποφαίνει Ζήνων. Αἰσθητικὴν δὲ αὐτὴν εἶναι ^{p. 822}
διὰ τοῦτο λέγει, ὅτι τυποῦσθαί γε δύναται [τὸ μέγεθος] τὸ
μέρος τὸ ἡγούμενον αὐτῆς ἀπὸ τῶν ὄντων καὶ ὑπαρχόντων
διὰ τῶν αἰσθητηρίων, καὶ παραδέχεσθαι τὰς τυπώσεις. Ταῦτα ⁵
γὰρ ἴδια ψυχῆς ἐστί.

⁴ Καὶ μεθ' ἕτερα,

Εἶναι δὲ ψυχὴν ἐν τῷ ὄλῳ φασίν, ὃ καλοῦσιν αἰθέρα,
καὶ ἀέρα κύκλῳ περὶ τὴν γῆν καὶ θάλασσαν, καὶ ἐκ τούτων
ἀναθυμιάσεις· τὰς δὲ λοιπὰς ψυχὰς προσπεφυκέναι ταύτῃ, ¹⁰
ὅσαι τε ἐν ζῳαῖς εἰσὶ, καὶ ὅσαι ἐν τῷ περιέχοντι· διαμένειν
⁵ γὰρ τὰς τῶν ἀποθανόντων ψυχάς. Ἐνιοὶ δὲ τὴν μὲν τοῦ β
ὄλου, αἰδίου· τὰς δὲ λοιπὰς συμμίγνυσθαι ἐπὶ τελευτῇ εἰς
ἐκείνην. Ἐχειν δὲ πᾶσαν ψυχὴν ἡγεμονικόν τι ἐν αὐτῇ, ὃ
δὴ ζῶν καὶ αἰσθησίς ἐστι καὶ ὁρμή. ⁵

⁶ Καὶ ἔτι μετ' ὀλίγα,

d 11. ψυχαὶ] ψυχαὶ δὲ D.F.G. Steph. ult. τῷ] τῇ E.

p. 822. 2. τὸ μέγεθος. ἴσ. del. Vigeri margo. 3. ὑπαρχόντων] ἴσ.
ὑπερχομένων Vigeri margo. b. γὰρ τὰς] γὰρ ἔτι τὰς F.

verbis utens : In fluvios, inquiebat, licet iidem usque decurrant, aliæ tamen
³ atque aliæ illabuntur aquæ, et vero animæ rebus efflantur ex humidis. Ita
Zeno, perinde ut Heraclitus, animum exhalationem esse demonstrat.
Eandem propterea sensu percipi posse defendit, quod pars ejus facultasque
princeps, rebus iis, quæ per sensuum aditus eo subeunt, consignetur,
earumque formas imaginesque suscipiat. Ea quippe animi propria sunt.

⁴ Itemque post alia :

Animum autem, inquit, in universo esse aiunt, quem ætherem ipsi
aëremque vocant, terra, mari, et erumpentibus ex utroque exhalationibus
circumfusam : ad eum vero reliquam animorum multitudinem adhære-
scere, tam qui animantibus, quam qui ambiente nos aëre continentur : de-
⁵ functorum enim animos etiam post obitum superesse. Nonnullis etiam
placet, universi quidem animum sempiternum esse, reliquos vero sub inte-
ritum cum eo commisceri. Cæterum principem in omnibus aliquam
inesse partem, quæ nihil aliud sit, quam vita, quamque sentiendi vis et
appetendi.

⁶ Iterumque post pauca,

Τὴν δὲ ψυχὴν γεννητὴν τε καὶ φθαρτὴν λέγουσιν· οὐκ εὐθὺς δὲ τοῦ σώματος ἀπαλλαγείσαν φθείρεσθαι, ἀλλ' ἐπιμένειν τινὰς χρόνους καθ' ἑαυτὴν· τὴν μὲν τῶν σπουδαίων, μέχρι τῆς εἰς πῦρ ἀναλύσεως τῶν πάντων· τὴν δὲ τῶν ἀφρόνων, πρὸς ποσοὺς τινὰς χρόνους. Τὸ δὲ διαμένειν τὰς ψυχὰς οὕτω λέγουσιν, ὅτι διαμένομεν ἡμεῖς ψυχαὶ γινόμενοι τοῦ σώματος χωρισθέντος καὶ εἰς ἐλάττω μεταβαλόντος οὐσίαν τὴν τῆς ψυχῆς. Τὰς δὲ τῶν ἀφρόνων καὶ ἀλόγων ζῴων ψυχὰς συναπόλλυσθαι τοῖς σώμασι.

ΑΡΕΙΟΥ
ΔΙΑΤ-
ΜΟΥ

8 Τοιαῦτα καὶ τὰ τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας δόγματα ἀπὸ τῶν Ἐπιτομῶν Ἀρείου Διδύμου συνειλεγμένα. Πρὸς δὲ τὴν περὶ ψυχῆς ἄτοπον τῶν ἀνδρῶν δόξαν ἀπαρκεῖ τὰ παρὰ Λογγίνῳ τῷ καθ' ἡμᾶς συντόμως ἀντειρημένα 10 διὰ τούτων·

21 Συνελόντι δ' εἰπεῖν, πόρρω μοι δοκοῦσιν ἀφεστηκέναι τοῦ 5 τὰ δέοντα λογίζεσθαι πάντες ἐφεξῆς, ὅποσοι τὴν ψυχὴν σῶμα ἀπεφάναντο. Πῶς γὰρ ὅλως ἐγχωρεῖ παραπλήσιον

ΔΟΓΜΑ-
ΤΟΥ

b 5. τὴν δὲ ψυχὴν—χρόνους hinc sumpsit Theodoretus Ther. p. 73, 49. Vid. Lipsius Physiol. Stoic. III. 11. p. 990. 11. ποσοὺς] ποιούς Theodoret. c 2. γινόμενοι] γινόμεναι C.D.F. γινόμενοι G. 3. εἰς ἐλάττω] οὐκ ἔλαττον C.F.G. εἰς ἔλαττον D.E. 4. ἀλόγων] ἀλλοίων C.F.G. 7. ἐπι *] ἐπιτομῶν ἀρείου διδύμου συνειλ. C.F.G. et sic Viger. qui habet tamen ἐπιτομήν. 10. ἀντειρημένα] ἀνηρημένα E. d 7. πάντες] πάντα C.F.G. 8. πῶς] ποῦ C.F.G.

Animum porro et ortum habere et interitum subire illum quidem, non tamen simulatque corpore solutus est, interire, sed manere per se ipsum aliquamdiu: ac sapientium quidem animos ad extremam usque rerum in ignem omnium dissolutionem; stultorum vero non nisi aliquanto temporis intervallo, superesse. Porro quod animos illi permanere docent, id sic intelligunt, ut nos ipsi animorum in naturam transeuntes maneamus, jam sejuncto corpore, atque in minorem animi substantiam commutato. Stultorum autem et animalium ratione carentium animos, tandem una cum ipsis corporibus interire.

8 Atque hujusmodi sunt illa Stoicæ philosophiæ dogmata, ex Ario Didymo breviter summamque collecta. Verum ad refellendam hominum istorum insulsam de animo sententiam, satis utique fuerit pauca hæc ex ætatis nostræ scriptore Longino decerpere:

21 Mihi vero, inquit, ut universe loquar, procul admodum a vera philosophandi ratione abesse illi videntur omnes, qui animum corpus esse docuerunt. Quis enim, obsecro, nisi absurde, quod animi proprium est, ele-

Longin.
Fr. VII.

ΛΟΓΙ-
NOT

εἶναί τινι τῶν στοιχείων τὸ κατ' αὐτὴν θεῖναι; Ποῦ δὲ ἐπὶ 10
τὰς κράσεις καὶ μίξεις ἀνενεγκεῖν; Αἱ κατὰ πολλοὺς γιγνό-
μεναι τρόπους ἄλλων μὲν ἀμυθῶν ιδέας σωμάτων ἀπο- p. 823
γεννᾶν πεφύκασιν, ἐν οἷς εἰ καὶ μὴ συνεχῶς ἀλλ' οὖν πόρρωθεν
ιδεῖν ἐνὶ τῇ τῶν στοιχείων αἰτίᾳ, καὶ τὴν πρὸς τὰ δεύτερα
καὶ τρίτα τῶν πρώτων ἀφορμὴν. Τῶν δὲ περὶ ψυχὴν ἔχοντος 5
οὐδὲν οὐδὲ τεκμήριον ἐν τοῖς σώμασιν εὐρίσκεται· καὶ εἰ
φιλοτιμοῖτό τις, ὡς Ἐπίκουρος καὶ Χρύσιππος, ἅπαντα
λίθον κινεῖν, καὶ πᾶσαν ἐρευνᾶν δύναμιν σώματος εἰς γένεσιν
2 τῶν περὶ ψυχῆς πράξεων. Τί γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος ἡμῖν 10
λεπτότης πρὸ ἔργου γένοιτ' ἂν εἰς φαντασίας καὶ λογισμούς; b
Τί δέ; Τῶν ἀτόμων σχῆμα τοσαύτην παρὰ τὰ ἄλλα ἔχει
δύναμιν καὶ τροπὴν, ὥστε φρόνησιν γεννᾶν, ὅταν εἰς ἐτέρου
πλάσιν ἐγκαταμιχθῇ σώματος; Οἶμαι μὲν ὡς οὐδ' εἰ τῶν 5
Ἑφαίστου τις ὦν τύχοι τριπόδων καὶ θεραπαινῶν, (ὧν φησὶν
Ὅμηρος τοὺς μὲν αὐτομάτους εἰς τὸν ἀγῶνα δι' αὐτῶν χωρεῖν,
τὰς δὲ συνεργάζεσθαι τῷ δεσπότη, καὶ μηδενὸς οἶων οἱ ζῶντες

ult. γιγνόμεναι] γινόμεναι C.G.

p. 823. 2. οἷς] αἷς C.F. 7. καὶ εἰ φιλ.—δύναμιν om. B. b. ἀτό-
μων] ἀτόπων D.E. 2. σχῆμα] Sic ed. Steph. E. et ni fallor C. Vigerus
σχήματα. ἔχει] ἔχειν D.F.G. 3. τροπὴν] ῥοπήν Toupius. 4. ἕτερον F.
5. ὡς οὐδ' ὥς om. B. ὡς οὐ δεῖ D. 6. ἂν τύχοι] ἂν τύχη B. τις ὦν
κατὰ τρ. C. τις ὦν τύχοι D.E. ὦν τάχα F.G. 8. χωρεῖν] δι' αὐτῶν χω.
B.C.F.G. 9. ζῶντες] οἱ ζῶντες B.C. Viger. οἱ om. D.E.

mentorum affine ac geminum esse dicat? quis ullam in eo concretionem
mixtionemve defendat? quales sane multiplices ac variae infinitorum alio-
rum corporum formas parere consueverunt, in quibus si minus perpetuo,
interdum certe quidem cum elementorum ipsorum causam, tum vero
primorum etiam corporum in secundis ac tertiis vim quandam momen-
tumque videamus. At eorum quæ ad animum pertinent, vestigium in
corporibus nullum, nullum usquam indicium reperias, ut ambitiose, quo-
modo Epicurus olim et Chrysippus omnem omnino lapidem moveas, atque
omnem excutias corporis facultatem, unde animi functionum originem ac
2 fontem arcessas. Quid enim tenuissima spiritus illius subtilitas, ad cogi-
tandum nobis aut ratiocinandum conferre possit? Quam vero tantam præ
cæteris omnibus, atomorum figuræ vim et convertendi facilitatem habent,
ut si quando in corporis alterius conformatione misceantur, prudentiam
efficiant. Mihi quidem id nullatenus fieri posse persuadeo, ne si Vulcani
quidem aut tripodes, aut famulæ cuiquam obveniant, (e quibus illos per
sese Homerus ait deorum in cœtum convenire, has vero laboranti hero
manum operamque commodare, nec a viventibus ullo dotis aut facultatis

ἔχουσι πλεονεκτημάτων ἀπολείπεσθαι,) μή τι γε δὴ τῶν ἐκ 10 ΛΟΓΓΙ-
 [481] ταυτομάτου ψηγμάτων, καὶ αὐ τοῖς ἐπὶ τῶν αἰγιαλῶν προσ-
 ἔοικε λίθοις, εἰς τὸ δύνασθαι τι περιττότερον ποιεῖν πρὸς c
 3 αἰσθῆσιν. Ζήνωνι μὲν γὰρ καὶ Κλεάνθει νεμεσήσειέ τις ἂν
 δικαίως οὕτω σφόδρα ὑβριστικῶς περὶ αὐτῆς διαλεχθεῖσι, καὶ
 ταυτὸν ἄμφω τοῦ στερεοῦ σώματος εἶναι τὴν ψυχὴν ἀναθυμία- 5
 σιν φήσασι. Τί γὰρ, ὦ πρὸς θεῶν, κοινὸν ὅλως ἀναθυμιάσει
 καὶ ψυχῇ; Ποῦ δὲ ἐγχωρεῖ, νομίσαντας τούτῳ προσεικέναι
 τὴν θ' ἡμετέραν καὶ τὴν τῶν ἄλλων ζώων οὐσίαν, τοῦτο μὲν
 φαντασίας καὶ μνήμας οἷους τε εἶναι σώζειν διαρκεῖς, τοῦτο 10
 δὲ ὁρμὰς καὶ βουλήσεις τῶν λυσιτελούντων εἰς σύνεσιν πρα-
 γμάτων; Ἡ τ' ἄρα καὶ τοὺς θεοὺς, καὶ τὸν διὰ πάντων d
 παρήκοντα ὁμοίως ἐπιγείων τε καὶ οὐρανίων, εἰς ἀναθυμιάσιν
 καὶ καπνὸν καὶ τοιαύτην φλυαρίαν καταθήσομεν, καὶ οὐδὲ
 τοὺς ποιητὰς αἰσχυνούμεθα, οἳ καίπερ ἀκριβῆ σύνεσιν τῶν 5
 θεῶν οὐκ ἔχοντες, ὅμως τὰ μὲν ἐκ τῆς κοινῆς ἐπινοίας τῶν
 ἀνθρώπων, τὰ δὲ ἐξ ἐπιπνοίας τῶν Μουσῶν, ἣ κινεῖν αὐτοὺς

b 10. μή τι—διαρκεῖς om. B. 11. καὶ αὐ] καὶ αὐ τοι F. καὶ ἃ
 Weiskius junior. Quid deesse suspicatur Toupius. c. Ζήνωνι—ἐφα-
 σαν hinc sumpsit Theodoretus Ther. p. 74, 2. 4. ταυτὸν] Addunt C.
 Viger. ἄμφω τοῦ στερεοῦ quæ om. E. ἴσ. ἀμφοῖν Vigeri marg. 5. ἀνα-
 θυμιάσιν] Pergit C. φήσασιν· τί γὰρ ὦ πρὸς ... quæ habet Viger. om. E.
 6. ἀναθυμιάσει] Addunt C. Viger. καὶ ψυχῇ; ποῦ δὲ om. E. 7. ποῦ]
 τοῦ D. 10. εἶναι om. D.E. d 5. αἰσχυνούμεθα] αἰσχυνόμεθα B.
 7. ἐξ ἐπινοίας] ἐξ ἐπιπνοίας Casaubon. ad Dion. Chrys. p. 8.

genere superari,) ne dum ut istis ex fortuito concursu ramentis ulla ratione
 concederent; adeoque nihilo plus eum quam jacentes in litore lapides, ad
 eximium aliquid visuque mirabile conficiendum, virtutis ac solertiæ habi-
 3 turum. Enimvero quis non Zenonem jure Cleanthemque indignetur, tam
 contumeliose de animo philosophatos esse, atque in id ambo consensisse,
 ut solidi corporis exhalationem animum esse defenderent? Quí vero, cum
 ejus rei similem tam nostram, quam cæterorum animantium naturam
 fecerint, tueri simul poterunt, aut cogitationes recordationesque diuturnas,
 aut eorum quæ rerum ad notitiam conducant, appetitus atque voluntates?
 Nunquid etiam deos, atque illum ipsum, qui terrena pariter ac cœlestia
 cuncta pervadit, exhalationis, fumi, ac cæterorum id genus deliriorum in
 loco numeroque habebimus, nec poëtarum saltem exempla verebimur, qui
 tametsi exquisita deorum cognitione carerent, de illis tamen partim com-
 muni quodam hominum sensu, partim afflatu Musarum, quo ad sua illa

ΛΟΓΓΙ-
ΝΟΥ

ἐπὶ ταῦτα πέφυκε, σεμνότερα εἰρήκασι περὶ αὐτῶν, καὶ οὐκ¹⁰
ἀναθυμιάσεις, οὐδ' ἀέρας, οὐδὲ πνεύματα, καὶ λήρους;

Ταῦτά σοι καὶ ὁ Λογγίνος. Ἐπάκουσον δὲ καὶ
Πλωτίνου τὰ τοιαύδε πρὸς τοὺς αὐτοὺς ἀποτεινομένου·

22

ΠΛΩΤΙ-
ΝΟΥ

Εἰ δέ ἐστιν ἀθάνατος ἕκαστος ἡμῶν, ἥ φθείρεται πᾶς, ἥ^{p. 824}
τὰ μὲν αὐτοῦ ἄπεισιν εἰς σκέδασιν καὶ φθοράν, τὰ δὲ μένει
εἰσαεῖ, ἅπερ ἐστὶν αὐτὸς, ὧδ' ἂν τις μάθοι, κατὰ φύσιν ἐπι-
σκοπούμενος. Ἀπλοῦν μὲν δὴ τι οὐκ ἂν εἴη ἄνθρωπος, ἀλλ'
ἐστὶν ἐν αὐτῷ ψυχὴ, ἔχει δὲ καὶ σῶμα· εἴτ' οὖν ὡς ὄργανον^b
ἡμῖν, εἴτε ἕτερον τρόπον προσηρτημένον, ἀλλ' οὖν διηρήσθω
γε ταύτῃ, καὶ ἑκατέρου τὴν φύσιν τε καὶ οὐσίαν καταθεατέον.
Τὸ μὲν δὴ σῶμα, καὶ αὐτὸ συγκείμενον, οὔτε παρὰ τοῦ λό-⁵
γου δύναται μένειν, ἥτε αἴσθησις ὀρᾷ λυόμενόν τε καὶ τηκό-
μενον, καὶ παντοίους ὀλέθρους δεχόμενον· ἐκάστου γε τῶν
ἐνόντων πρὸς τὸ αὐτοῦ φερομένου, φθείροντός τε ἄλλου
ἕτερον, καὶ μεταβάλλοντος εἰς ἄλλο, καὶ ἀπολλύντος· καὶ¹⁰

d 11. λήρους] ῥήρους B. qui om. seqq. κλήρους F. 12. τὰ τοιαύδε]
τὰ om. C.

p. 824. 3. Seqq. om. B. usque ad φασκόντων εἶναι p. 835 c.
6. δὲ μένει] 8' ἐμένει C.F. 8. δὴ τι] δὴ ὅτι D.E.F.G. 9. αὐτῷ]
ἐαυτῷ D.E. b. ὡς ὄργανον] ὡς om. C.D.E.F.G. ἡμῖν om. F. 2. διη-
ρήσθω] διηρησθαι Viger. Mss. et ed. Steph. cum melioribus Plotini mss.
consentiunt. 3. γε ταύτῃ] τε ταύτῃ C.D.F.G. Tum καὶ ἐκ... καταθεα-
τέον Steph. mss. καὶ om. Viger. qui infra καταθετέον. 5. παρὲκ] παρὰ C.
ἢ τε] οὔτε C.D.E.F.G.I. Steph. 7. γε τῶν] τε τῶν D.E.F.G. Tum
ἐλόντων E. 9. ἄλλο] ἄλλο ἀπολλύντος C.F.G. καὶ ἀπολλύντος om. E.

carmina impelli solent, honestiora dixere, non jam exhalationes illas, aut
aërem, aut spiritum, similesque nugas?

Hæc tibi Longinus. Audi nunc Plotinum adversus eosdem se-
quentia graviter disputantem:

22

Plotin.
IV. 7.
p. 456.

Utrum, inquit ille, nostrum quilibet immortalis sit, an simul totus
intereat; an vero potius pars ejus altera dissolvatur ac pereat, altera,
quæ quidem ipsemet homo sit, perpetuo maneat: ita demum intelligi ab
eo possit, qui rem secundum naturæ principia consideret. Ac primum
quidem, simplex aliquid homo certe non est, sed animum idem corpusque
habet. Ac sive tanquam instrumentum nobis aliquod, sive alia quavis
ratione corpus adhærescit; recte quidem hoc pacto utriusque naturam
essentiamque distingui, prorsus fatendum est. Jam vero corpus, cum
ipsum etiam compositum sit, nec permanere ratio patitur, et re vera dis-
solvī, contabescere, nullumque non exitiū genus subire sensus ipse videt:
dum quæ illo continentur, in suum quæque feruntur ac proprium, atque
alterum subinde alterum corrumpit, illudque sic mutat in aliud, ut simul

- μάλιστα ὅταν ψυχὴ ἢ φίλα ποιούσα, μὴ παρῇ τοῖς ὄγκοις.
 4 Κὰν μονωθῇ δὲ ἕκαστον γινόμενον, ἐν οὐκ ἔστι, λύσιν δεχόμενον εἰς τε μορφὴν καὶ ὕλην, ἐξ ὧν ἀνάγκη καὶ τὰ ἀπλάττων σωμάτων τὰς συστάσεις ἔχειν· καὶ μὴν καὶ μέγεθος ἔχοντα, ἅτε σώματα ὄντα, τεμνόμενά τε, καὶ εἰς μικρὰ θραύόμενα, καὶ ταύτῃ φθορὰν ἂν ὑπομένοι. Ὡστε εἰ μὲν μέρος 5 ἡμῶν τοῦτο, οὐ τὸ πᾶν ἀθάνατοι· εἰ δ' ὄργανον, ἔδει γε αὐτὸ εἰς χρόνον τινὰ δοθὲν τοιοῦτον τὴν φύσιν εἶναι. Τὸ δὲ κυριώτατον, καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶη ἂν ἢ κατὰ τὸ εἶδος, ὡς πρὸς ὕλην τὸ σῶμα, ἢ κατὰ τὸ χρώμενον, ὡς πρὸς ὄργανον. Ἐκατέρως δὲ ἡ ψυχὴ αὐτός.
 6 Τοῦτο οὖν τίνα φύσιν ἔχει; Ἡ σῶμα μὲν ὄν, πάντως ἀναλυτέον· σύνθετον γὰρ πᾶν γε σῶμα. Εἰ δὲ μὴ σῶμα εἶη, ἀλλὰ φύσεως ἄλλης, κακείνην ἢ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἢ κατὰ ἄλλον σκεπτέον. Πρῶτον δὲ σκεπτέον, εἰς ὃ τι δεῖ 7 τοῦτο τὸ σῶμα, ὃ λέγουσι ψυχὴν, ἀναλύνει. Ἐπεὶ γὰρ 5

b 11. ποιούσα] ποιούσα μὴ παρῇ τοῖς ὄγκοις C. quæ om. E. 12. γινόμενον] γινόμενον C.F.G. οὐκ ἔστι] οὐκ ἔστι λύσιν δεχόμενον C.F.G. om. E. c 5. ὑπομένοι] ὑπομένει D.E. 7. αὐτὸ] αὐτοῖς D.E. Steph. 9. εἶη ἂν ἢ] εἴπερ D.E.F. qui mox om. τό. 10. χρώμενον] τὸ χρ. C. 11. αὐτός] αὐτὸ D.E.F.G. d 4. πρῶτον δὲ σκεπτέον om. E.G. cum Steph.

interimat: præsertim ubi animus, qui ea inter sese mutuo conciliet, ex illis
 4 sese corporibus subduxerit. Et quamvis partes eorum quælibet solæ relinquantur, unum tamen hic nihil est, cum et in formam atque materiam, ex quibus simplicia etiam corpora constare necesse est, singulæ dissolvantur, et vero ut magnitudinem ex propria corporum ratione aliquam habent, secari proinde, ac minimas in particulas confringi possint, atque ita demum
 5 funditus interire. Quare, si pars nostri altera corpus est, toti sane immortales non sumus: sin autem instrumentum duntaxat, cum ad aliquod modo tempus concedatur, ea certe natura esse oportuit. At vero pars illa princeps, homo inquam ipsemet, si cum adjuncto corpore conferatur, aut formæ quasi erga materiam, aut quasi erga instrumentum, utentis artificis rationem obtinebit. Utrovis autem modo spectetur, homo semper ipse
 6 futurus est animus.

6 Jam ergo cujusmodi tandem ille naturæ est? Si corpus, dissolvi profecto potest, cum sit corpus omne compositum. Sin veri corporis habet nihil, sed aliam dissimilemque naturam, ejus etiam consideratio aut eadem nobis erit, aut alia quadam ratione tractanda. Et quidem principio quærendum est, quas in res corpus illud, cujusmodi sit, quod animum esse
 7 volunt, dissolvi oporteat. Nam cum necessario vitam ex sese animus

ΠΑΛΤΙ-
ΝΟΤ

ζωὴ ψυχῇ πάρεστιν ἐξ ἀνάγκης, ἀνάγκη τοῦτο τὸ σῶμα τὴν
 ψυχὴν, εἰ μὲν ἐκ δύο σωμάτων ἢ πλείονων εἴη, ἥτοι ἐκάτερον
 αὐτῶν, ἢ ἕκαστον, ζῶνιν σύμφυτον ἔχειν· ἢ τὸ μὲν ἔχειν, τὸ
 δὲ μὴ· ἢ μηδέτερον ἔχειν. Εἰ μὲν δὴ ἐν αὐτῶν προσείη τὸ p. 825
 8 ζῆν, αὐτὸ τοῦτο ἂν εἴη ψυχὴ. Τί ἂν οὖν εἴη σῶμα, ζῶν παρ'
 αὐτοῦ ἔχον; Πῦρ γὰρ, καὶ ἀήρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆ, ἄψυχα
 παρ' αὐτῶν· καὶ ὅτῳ πάρεστι τούτων ψυχὴ, τοῦτο ἐπακτῶ 5
 [482] κέχρηται τῇ ζωῇ. Ἄλλα δὲ παρὰ ταῦτα σώματα οὐκ ἔστι.
 Καὶ οἷς δὲ δοκεῖ εἶναι στοιχεῖα, τούτων ἕτερα σώματα, οὐ
 ψυχαὶ ἐλέχθησαν εἶναι, οὐδὲ ζῶνιν ἔχοντα. Εἰ δὲ μηδενὸς
 9 αὐτῶν ζῶνιν ἔχοντος, ἡ σύνοδος πεποίκε ζῶνιν, ἄτοπον. Εἰ 10
 δὲ ἕκαστον ζῶνιν ἔχει, καὶ ἐν ἀρκεῖ· μᾶλλον δὲ ἀδύνατον συμ- b
 φόρησιν σωμάτων ζῶνιν ἐργάζεσθαι, καὶ νοῦν γεννᾶν τὰ
 ἀνόητα. Καὶ δὴ καὶ οὐχ ὁπωσοῦν κραθέντα ταῦτα φήσουσι
 γενέσθαι. Δεῖ ἄρα εἶναι τὸ τάξον, καὶ τὸ τῆς κράσεως
 10 αἵτιον· ὥστε τοῦτο τάξιν ἂν ἔχοι ψυχῆς. Οὐ γὰρ ὅτι σύν- 5
 θετον, ἀλλ' οὐδὲ ἀπλοῦν ἂν εἴη σῶμα ἐν τοῖς οὖσιν, ἄνευ

ult. μὴ· ἢ μηδέτερον ἢ] μὴ μηδὲ ἕτερον om. ἢ C.F.G. ἢ pr. om. D.E.
 p. 825. ἐν αὐτῶν] ἐν αὐτοῦ C. ἐν αὐτοῦ E. 3. παρ' αὐτοῦ E. ubi
 om. καὶ ante ἀήρ. 5. τοῦτο] τὸ C. ἐπακτῶ] ἐπακτῶς D.E.

11. ἔχει] ἔχει C.F.G. ἀρκεῖ] δοκεῖ F. b. ἐργάζεσθαι] ἐργάζεται
 D.E. 2. γεν...] γεννᾶν τὰ ἀνόητα καὶ δὴ C. Viger. ὁπωσοῦν συγ-
 κραθέντα] Sic Vigerus. ὅπως συγκαθ. Steph. mss. ὁπωσοῦν καθ. Plo-
 tinus. 4. τέξον] τάξον C. τέξον D.E.

habeat, similiter proinde necesse est, si genus illud corporis, qui animus est, seu duorum, seu plurium ex corporum societate conflatum sit, aut conjuncta simul ambo, aut seorsim etiam singula ingenitam sibi vitam habere, aut certe carente altero, alterum duntaxat ea præditum esse, aut utrumque carere. Si ergo alteri solum vita insit, illud ipsum animus erit. 8 At cujusmodi tandem corpus esse potest, quod ex sese vitam habeat? Nam ignis quidem, aër, aqua, terra, animo per sese carent: et si cui ex illis animus adjungatur, id vita utitur prorsus adventitia. Cæterum præter quatuor illa corpora, nullum est aliud. Et si quibus elementa quædam esse placet, quæ horum dissimilia sint corpora, ea tamen nec animos ipsi vocant, nec vitam ex sese habere volunt. Jam si nullum ex iis vita præditum erit, absurdus omnino sit, qui ex omnium conjunctione vitam effici 9 dixerit. Si vero quodlibet vitam habeat, vel unicum satis erit. Imo vero fieri nullo modo potest, uti concursus ille corporum vitam efficiat, quæque intelligentia careant, ea generent intelligentiam. At illa ipsa non ex temeraria quadam permixtione fieri objicient. Quod igitur vi sua mixtionem illam ordine modoque perficiat, esse aliquid oportebit: atque illud profecto 10 animi loco habendum. erit. Corpus enim non modo compositum, sed ne

ψυχῆς οὔσης ἐν τῷ παντί· εἴπερ λόγος προσελθὼν τῇ ὕλῃ ΠΛΩΤΙ-
σῶμα ποιεῖ, οὐδαμόθεν δ' ἂν προσέλθοι λόγος, ἢ παρὰ NOT
ψυχῆς. 10

- 11 Εἰ δέ τις μὴ οὕτως, ἀλλὰ ἀτόμους ἢ ἀμερῇ συνελθόντα c
ψυχὴν ποιεῖν λέγοι, τῇ ἐνώσει καὶ ὁμοιοπαθείᾳ ἐλέγχοιτ' ἂν
καὶ τῇ παραθέσει· μὴ δι' ὅλου, οὐ γινομένου ἐνός, οὐδὲ συμ-
παθοῦς ἐξ ἀπαθῶν, καὶ μὴ ἐνοῦσθαι δυναμένων σωμάτων 5
ψυχὴ δὲ ἐαυτῇ συμπαθήσ· ἐκ δὲ ἀμερῶν σῶμα οὐδὲ μέγεθος
12 ἂν γένοιτο. Καὶ μὴν εἰ ἀπλοῦ ὄντος τοῦ σώματος, τὸ μὲν δ
ὅσον ὑλικόν, παρ' αὐτοῦ ζῶν ἔχειν οὐ φήσουσιν· (ὕλη γὰρ
ἄποιον·) τὸ δὲ κατὰ τὸ εἶδος τεταγμένον ἐπιφέρειν τὴν ζῶν·
εἰ μὲν οὐσίαν φήσουσι τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι, οὐ τὸ συναμφό-
τερον, θάτερον δὲ τούτων ἔσται ἡ ψυχὴ· καὶ οὐκ ἔστ' αὖ 5
σῶμα, οὐ γὰρ ἐξ ὕλης καὶ αὐτὸ, ἢ πάλιν τὸν αὐτὸν τρόπον
13 ἀναλύσομεν. Εἰ δὲ πάθημα τῆς ὕλης, ἀλλ' οὐκ οὐσίαν φή-
σουσιν εἶναι, ἀφ' οὗ τὸ πάθημα καὶ ἡ ζῶν εἰς τὴν ὕλην ἐλή- 10

b 8. τῇ ὕλῃ] ἐν τῇ ὕλῃ D.E.F.G. Steph. c 2. ψυχὴν] ψυχὴν ποι-
εῖν C. Viger. 5. ἀπαθῶν ἀμερῶν] ἀμερῶν om. C. Viger. Mox μὴ om.
C.F.G. 7. σῶμα] ἴσ. οὐδὲ σῶμα Vigeri margo. d. ὑλικόν] ἡλι-
κόν E. 3. ἐπιφέρειν] ἐπιφέρει D.E. 4. τὸ] τὶ F. 6. ἔστ' αὖ]
ἔστ' ἂν C.D.F.G. Supra ἢ D.G. pro καί.

simplex quidem ullum hac in rerum natura esse possit, nisi animus in uni-
verso fuerit; cum ratio ad materiam accedens corpus efficiat, nec in eam
aliquē ratio quam ab animo profecta subire possit.

- 11 Quod si quis erit, qui aliam insistentem viam, ex atomis aut individuis qui-
busdam inter sese concurrentibus animum effici malit; is vel conjunctione
ipsa, et affectionum communione, adeoque commissione mutua facile
revincatur; cum ex illis quæ nec ullam subire affectionem, nec inter sese
conjugi possint corporibus, unum aliquid, et iisdem affectionibus ob-
noxium, cujusmodi certe animus est, fieri nullo modo queat; neque ex iis
12 quæ partibus careant, aut corpus, aut magnitudo ulla generari. Jam, si
quod in simplici corpore materiæ rationem habeat, (quandoquidem incon-
ditum quid et confusum materia est,) vitam ex sese nullam habere fate-
buntur illi quidem, sed tamen quod in eo formæ locum teneat, id vitam
afferre dicent: si formam illam pro essentia naturaque ponant, non jam
atrumque simul, sed alterum duntaxat animus est futurus; nec id ipsum
corporis amplius conditionem retinebit, quippe quod omni materia careat;
13 secus enim, illud eodem iterum modo partiremur. Sin autem, id affectio-
nem materiæ potius, quam essentiam ipsam esse mallent; exponant pro-
inde necesse est, quo ex fonte in materiam illa cum affectio, tum etiam vita

ΠΑΩΤΙ-
ΝΟΥ

λυθε λεκτέον αὐτοῖς. Οὐ γὰρ δὴ ἡ ὕλη ἐαυτὴν μορφοῖ, οὐδὲ
 ἐαυτῇ ψυχὴν ἐντίθησι. Δεῖ ἄρα τι εἶναι τὸ χορηγὸν ζωῆς,
 εἴτε τῇ ὕλῃ ἡ χορηγία, εἴθ' ὁτφοῦν τῶν σωμάτων, ἔξω ὧν, καὶ p. 826
 ἐπέκεινα σωματικῆς φύσεως. Ἐπεὶ οὐδ' ἂν εἴη σῶμα οὐδέν,
 14 ψυχικῆς δυνάμεως οὐκ οὔσης. Ῥεῖ γὰρ, καὶ ἐν φορᾷ αὐτοῦ
 ἡ φύσις, καὶ ἀπόλοιτ' ἂν ὡς τάχιστα, εἰ πάντα σώματα εἴη,
 καὶ εἰ ὄνομα ἐν αὐτῶν ψυχὴν τις θεῖτο. Τὰ αὐτὰ γὰρ ἂν 5
 πάθοι τοῖς ἄλλοις σώμασιν, ὕλης μιᾶς οὔσης αὐτοῖς. Μᾶλ-
 λον δὲ, οὐδ' ἂν γένοιτο, ἀλλὰ στήσεται ἐν ὕλῃ τὰ πάντα,
 15 μὴ ὄντος τοῦ μορφοῦντος αὐτήν. Τάχα δ' ἂν οὐδ' ἂν ἡ ὕλη 10
 τὸ παράπαν εἴη, λυθήσεται δὲ καὶ τόδε τὸ ζύμπαν, εἴ τις
 αὐτὸ πιστεύσειε σώματος συνέρξει, διδοὺς αὐτῷ ψυχῆς τάξιν, b
 μέχρι τῶν ὀνομάτων, ἀέρι καὶ πνεύματι σκεδαστοτάτῳ, καὶ
 τῷ ἐνὶ εἶναι ἔχοντι οὐ παρ' αὐτοῦ. Πῶς γὰρ τεμνομένων
 τῶν πάντων σωμάτων, ὥτινι οὖν τις ἀνατιθεῖς τόδε τὸ πᾶν, 5
 16 οὐκ ἀνόητόν τε καὶ φερόμενον εἰκῇ ποιήσει; Τίς γὰρ τάξις
 ἐν πνεύματι δεομένῳ παρὰ ψυχῆς τάξεως, ἢ λόγος, ἢ νοῦς;

d 10. λεκτέον] ἐκτέον D.E. αὐτήν F. 11. ἐαυτῇ] αὐτῇ C.G.
 12. δεῖ δὴ] δὴ om. C.F.G. Plotin. δεῖ om. D. ult. ὁτφοῦν F.
 p. 826. ἀπέχον] ἐπέκεινα C. Viger. ἐπέχει D.E. 3. καὶ οὐ * φορᾷ]
 καὶ ἐν φορᾷ C. Viger. 5. εἰ ὀνόματα ἐνιαυτῶν D. Steph. ὀνόματα E.
 τιθοῖτο] θεῖτο C.F. Plotin. θοῖτο E. 9. τάχα δ' om. D. οὐδ' ἂν om. F.
 10. λ ται] λυθήσεται C. Viger. 11. σύμπαν] ξύμπαν C.F.
 αὐτῇ] αὐτὸ C.F.G. Vigeri margo.

derivetur. Nec enim sibi ipsi materia aut formam infundit, aut animum. Auctorem igitur vitæ aliquem esse oportebit, seu materiæ beneficium hoc fiet, seu cuilibet corpori; et vero auctorem ejusmodi, qui et corpore vacuus sit, et corpoream omnem naturam longissime prætergressus. Enimvero si 14 animi nulla vis esset, corpus similiter omne tolleretur. Fluit enim illud, atque in motu tota ejus natura versatur: adeoque si corpora essent omnia, celerrime omnia interirent, tametsi uni cuidam eorum corporis nomen imponeretur. Tunc enim eadem omnino, quæ cætera corpora, animus iste pateretur, cum una omnium esset communisque materia. Imo certe, nihil penitus fieret, atque in materia universa consisterent, cum esset nihil, a 15 quo ipsa formam acciperet. Quinetiam materia forte nulla prorsus erit, hocque universum omnino dissolvetur, si quis ipsum corporis alicujus colligationi permiserit, cui nomine tenus animi vim et rationem attribuat, aëris verbi caussa, et spiritus, qui et facillime dissipari queat, nec ut unum aliquid sit, per sese habeat. Nam cum dividi corpora omnia, secarique possint, quis eorum ulli hoc committat universum, quin idem simul et 16 mente vacuum faciat, et temerario quodam motu agitatum? Quid enim eo in spiritu aut ordinis sit, aut rationis, aut mentis, quem non nisi animi

Ἀλλὰ ψυχῆς μὲν οὔσης, ὑπουργὰ ταῦτα πάντα αὐτῇ εἰς ΠΛΩΤΙ-
 σύστασιν κόσμου, καὶ ζῶον ἐκάστου, ἄλλης παρ' ἄλλου δυνά- NOT
 μως εἰς τὸ ὅλον συντελούσης· ταύτης δὲ μὴ παρούσης ἐν τοῖς c
 ὅλοις, οὐδὲν ἂν εἴη ταῦτα, οὐχ ὅτι ἐν τάξει.

- 17 Μαρτυροῦσι δὲ καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἀγόμενοι, ὡς δεῖ
 τι πρὸ τῶν σωμάτων εἶναι κρείττον αὐτῶν ψυχῆς εἶδος, ἔνουν 5
 τὸ πνεῦμα καὶ πῦρ νοερὸν τιθέμενοι, ὥσπερ ἄνευ πυρὸς ἡ d
 πνεύματος οὐ δυναμένης τῆς κρείττονος μοίρας ἐν τοῖς οὐδιν
 εἶναι, τόπον δὲ ζητούσης εἰς τὸ ἰδρυθῆναι· δέον ζητεῖν ὅπου
 τὰ σώματα ἰδρύσουσιν, ὡς ἄρα δεῖ ταῦτα ἐν ψυχῆς δυνάμεσιν 5
 18 ἰδρῦσθαι. Εἰ δὲ μηδὲν παρὰ τὸ πνεῦμα τὴν ζῶν καὶ τὴν
 ψυχὴν τίθενται, τὸ δὲ πολυθρύλλητον αὐτοῖς πῶς ἔχει, εἰς ὃ
 καταφεύγουσιν, ἀναγκαζόμενοι τίθεσθαι ἄλλην παρὰ τὰ σώ-
 ματα φύσιν δραστήριον; Εἰ οὖν οὐ πᾶν μὲν πνεῦμα ψυχῇ, 10
 ὅτι μυρία πνεύματα ἄψυχα, τὸ δὲ πῶς ἔχον πνεῦμα φήσουσι· p. 827

b 9. ταῦτα πάντα] πάντα om. C.

c 4. πρὸς] πρὸ C. πρὸς D.

5. αὐτοῖς] αὐτῶν C. Viger. Mox τὸ om. E.G. d 2. τόπον] τόπου
 C.D.G. 6. τὸ πνεῦμα] τὸ om. F.G. πνεῦμα καὶ] καὶ om. E.G.

7. τί τὸ] τὸ δὲ Steph. et nescio an mss. sic F.G. αὐτὸ om. C. post
 πολυθ. et sic Viger. π. αὐτὸν αὐτοῖς D.E. 8. ἔχον] ἔχει D.E.F.G.
 Steph. 9. ἄλλο—φύσει] ἄλλην—φύσιν C.F.G. ἀλλὰ παρὰ E.

ult. μυρία] μυριο E.

beneficio ordinem habere oporteat? At posito semel animo, cuncta hæc
 administram ipsi continuo navant operam, ut non ipsi tantum mundo, sed
 etiam animanti sua cuique integritas perfectioque constet, ad commune
 universi bonum vim aliam alio conferente. Qui animus si ab eodem aberit
 universo, tantum abest uti suum quæque ordinem habitura sint, ut potius
 nihil omnino sint futura.

- 17 Et quidem veritate compulsi profitentur ipsi quoque, ante corpora certam
 quandam animi speciem, illis omnibus præstantiorem esse debere, dum
 spiritum illum mente præditum atque ignem intelligentia valentem ponunt;
 perinde ut si absque vel igne vel spiritu, hac in rerum universitate non
 posset excellentior illa divinioreque natura consistere, sed locum ubi gradum
 solide figeret, aliquem ipsa requireret, cum eos potius ubi sua corporibus
 firmitas esse posset, requirere oporteret, quippe quam alibi nusquam præ-
 18 terquam ipsius in animi viribus obtinere possint. Qui si præter spiritum,
 aliud nihil et vitam et animum esse dicent, querendum ex illis est, quid
 sibi velit suum illud *certo se modo habens*, tam apud eos celebre totiesque
 jactatum, ad quod unum ipsi confugiunt, aliquid aliud præter corpora,
 quod effectivum suapte natura sit, proferre compulsi. Enimvero si nec
 spiritus omnis animus est, cum vis quædam sit inanimorum spirituum
 infinita, et tamen spiritum id quod certo se modo habeat esse velint; hoc

ΠΑΩΤΙ-
ΝΟΥ

τό πως ἔχον τοῦτο, καὶ ταύτην τὴν σχέσιν, ἣ τῶν ὄντων τι
 19 φήσουσιν, ἣ μηδέν. Ἄλλ' εἰ μὲν μηδέν, πνεῦμα αὖ εἴη μόνον,
 [483] τὸ δέ πως ἔχον, ὄνομα· καὶ οὕτω συμβήσεται αὐτοῖς, οὐδὲ 5
 ἄλλο οὐδὲν εἶναι λέγειν, ἣ τὴν ὕλην καὶ ψυχὴν, καὶ θεόν,
 καὶ ὄνομα τὰ πάντα, ἐκείνο δὲ μόνον. Εἰ δὲ τῶν ὄντων ἡ
 σχέσις, καὶ ἄλλο παρὰ τὸ ὑποκείμενον, καὶ τὴν ὕλην, ἐν ὕλη
 μὲν, αὔλον δὲ αὐτὸ, τῷ μὴ πάλιν αὐτὸ συγκεῖσθαι ἐξ ὕλης 10
 20 λόγος αὖν εἴη τις, καὶ οὐ σῶμα, καὶ φύσις ἐτέρα. Ἔτι δὲ b
 καὶ ἐκ τῶνδε, οὐχ ἥττον φαίνεται ἀδύνατον ὄν, τὴν ψυχὴν
 εἶναι σῶμα ὅτιοῦν. Ἡ γὰρ θερμόν ἐστιν ἡ ψυχρὸν, ἡ σκλη-
 ρὸν ἡ μαλακὸν, ὑγρὸν τε ἡ πεπηγὸς, μέλαν τε ἡ λευκόν, καὶ 5
 πάντα ὅσα ποιότητες σωμάτων ἄλλαι ἐν ἄλλοις. Καὶ εἰ
 μὲν θερμόν, μόνον θερμανεῖ, ψυχρὸν δὲ μόνον ψύξει, καὶ
 κοῦφα ποιήσει τὸ κοῦφον προσγενόμενον καὶ παρὸν, καὶ
 βαρυνεῖ τὸ βαρὺ, καὶ μελανεῖ τὸ μέλαν, καὶ τὸ λευκὸν λευκὸν 10
 21 ποιήσει. Οὐ γὰρ πυρὸς τὸ ψύχειν, οὐδὲ τοῦ ψυχροῦ θερμὰ
 ποιεῖν. Ἄλλ' ἤγε ψυχὴ καὶ ἐν ἄλλοις μὲν ζώοις ἄλλα, τὰ c

p. 827. 2. ταύτην] αὐτὴν C. σχέσιν ἡ om. D. ἡ om. E.F.G. 9. αὔ-
 λον μὴ] αὔλον δὲ αὐτὸ τῷ μὴ C. Viger. om. E. 10. πάλιν] πάλιν
 αὖ D.F.G. πάλιν οὖν E. Steph. 11. τις σῶμα] τις καὶ οὐ σῶμα C.
 Viger. om. E. b. δὲ καὶ οὔσης] οὔσης om. C. Viger. 4. πεπηγὸς]
 πεπηγὸν E. 6. θερμανεῖ] θερμαίνει D.E.G. et mox βαρύνει et μελαίνει.
 9. Βαρὺ] βαρύνον C.F.G. c. ζώοις ἄλλα τε καὶ ἄ. π.] ζώοις ἄλλα τὰ δὲ
 ἄ. π. C.F.G. ἄλλοις μὲν ζώοις... ἄλλα τὰ δὲ ἄλλα D.E.

ipsum quidem, certo se modo habens, hoc est, peculiarem illam habitudi-
 19 nem, aut aliquid esse dicant necesse est, aut omnino nihil. Si nihil,
 spiritus ergo solus vere est, illud autem certo se modo habens, vacuum et
 inane nomen. Ex quo proinde sequitur, uti præter materiam aliud nihil
 esse dicant, atque ita et animum, et deum, et cætera prorsus omnia nomine
 tenuis, spiritum proprie solum existere. At si habitudo illa et verum ali-
 quid est, et ab eo quod subjicitur, adeoque a materia ipsa diversum, quod
 cum in materia sit, materiæ tamen expers maneat, propterea quod rursus
 ex materia compositum minime sit: corpus utique non est, sed ratio, cor-
 20 porique natura dissimilis. Præterea quam animus nullum omnino corpus
 esse possit, vel inde quisvis intelligat: aut enim calidum est aut frigidum,
 durum aut molle, humidum aut concretum, nigrum aut album, ac cæteris
 id genus præditum qualitatibus, quæ aliæ passim in aliis esse solent. Jam
 si calidum erit, tantummodo calefaciet, refrigerabit si frigidum; si leve,
 levitatem afferet ubicunque aderit; si grave, gravitatem; nigrore, si ni-
 21 grum, si candidum, candore similiter afficiet. Nec enim aut ignis est,
 frigidum, aut frigidi calidum efficere. Atqui animus, cum in diversis ani-

- δὲ ἄλλα ποιεῖ, καὶ ἐν τῷ δὲ αὐτῷ τὰ ἐναντία· τὰ μὲν πη-
γνῦσα, τὰ δὲ χέουσα, καὶ τὰ μὲν, πυκνὰ, τὰ δὲ, ἀραιὰ, μέλανα,
λευκὰ, κοῦφα, βαρέα· καίτοι ἐν ἑδὲ ποιεῖν, κατὰ τὴν τοῦ 5
σώματος ποιότητά τε τὴν ἄλλην, καὶ χροᾶν· νῦν δὲ πολλά.
- 22 Τὰς δὲ δὴ κινήσεις πῶς διαφόρους, ἀλλ' οὐ μίαν, μιᾶς οὔσης
παντὸς σώματος κινήσεως; Εἰ δὲ τῶν μὲν προαιρέσεις, τῶν δ
δὲ λόγους αἰτιάσονται, ὀρθῶς μὲν τοῦτο· ἀλλ' οὐ σώματος ἡ
προαίρεσις, οὐδὲ οἱ λόγοι διάφοροί γε ὄντες ἐνὸς ὄντος καὶ
ἀπλοῦ τοῦ σώματος, καὶ οὐ μετὸν αὐτῷ τοιούτου γε λόγου, 5
ἢ ὅσος δέδοται αὐτῷ παρὰ τοῦ ποιήσαντος θερμὸν αὐτὸ ἢ
- 23 ψυχρὸν εἶναι. Τὸ δὲ καὶ ἐν χρόνοις αὔξειν, καὶ μέχρι το-
σούτου μέτρον, πόθεν ἂν τῷ σώματι αὐτῷ γένοιτο; Ὡς
προσῆκει μὲν αὔξεσθαι, αὐτῷ δὲ ἀμοίρῳ τοῦ αὔξειν εἶναι, ἢ 10
ὅσον παραληφθείη ἂν ἐν ὕλης ὄγκῳ ὑπηρετοῦν τῷ δι' αὐτοῦ
τὴν αὔξιν ἐργαζομένῳ. Καὶ γὰρ εἰ ἡ ψυχὴ σῶμα οὐσα
αὔξει, ἀνάγκη καὶ αὐτὴν αὔξεσθαι, προσθήκη δηλονότι ὁμοίου p. 828
σώματος, εἰ μέλλει εἰς ἴσον ἰέναι τῷ αὐξομένῳ ὑπ' αὐτῆς. Καὶ

c 2. αὐτῷ δὲ] δὲ αὐτῷ C.F.G. 4. ἀραιὰ] ἀρέα C.E.F.G. 5. βαρέα
ποιούσα] ποιούσα om. C.D.E.F.G. E conjectura, ni fallor, intulit Steph.
d 5. μετὸν] μεστὸν E. γε λόγου] γελοίου D. γελείου E. 6. ὅσος]
ἴσ. ὅσον Vigeri marg. 7. χρόνῳ] χρόνοις C.F.G. cum Plotino.
II. παραλειφθείη F.
p. 828. 2. μέλλει] μέλλοι C.F.G.

mantibus alia atque alia efficiat, tum etiam in uno eodemque contraria:
modo enim cogit, modo liquefacit: densum aliquid aliudque rarum, nigrum
hoc, illud album, aliud leve, grave aliud efficit: cumque pro diverso cor-
poris colore, aliisque similiter qualitatibus, unum duntaxat aliquid efficere
deberet, multa simul operatur.

- 22 Motus vero tam multiplices atque diversos, non aliquem duntaxat
unum, qui tandem una cujusvis in corporis motione defendent? Nam si
eorum causas, partim electiones, partim antegressas quasdam rationes
esse respondebunt; probe id quidem. At corporis unius præsertim ac
simplicis nec electio, nec diversæ illæ rationes propriæ sunt, quod ejusmodi
rationis omnino nihil habeat, nisi quantum ab eo acceperit, a quo vel
23 calidum vel frigidum effectum est. Certo quidem et spatio temporis, et
mensuræ modo augere, quo pacto corpori conveniat? Augeri enim ipsius
est, augendi vim per sese nullam habet, sed tantum quatenus eam cum
ipso animus in materiæ suæ mole communicat, cui per se incrementum
illud efficiendi administram navat operam. Etenim si et corpus esset
animus, idemque simul augeret, cum ut aucto vi sua corpori par esse
posset, una profecto similis accessione corporis augeri necesse esset. Quod

ΠΑΛΩΤΙ- 24 ἡ ψυχὴ ἔσται τὸ προστιθέμενον, ἡ ἄψυχον σῶμα. Καὶ εἰ
 NOT μὲν ψυχὴ, πόθεν καὶ πῶς εἰσιούσης, καὶ πῶς προστιθεμένης; 5
 Εἰ δὲ ἄψυχον τὸ προστιθέμενον, πῶς τοῦτο ψυχώσεται, καὶ
 τῷ πρόσθεν ὁμογνωμονήσει, καὶ ἐν ἔσται, καὶ τῶν αὐτῶν
 δοξῶν τῇ πρώτῃ μεταλήφεται; Ἀλλ' οὐχ ὥσπερ ξένη, ψυχὴ 10
 αὕτη ἐν ἀγνοίᾳ ἔσται ὧν ἡ ἑτέρα οἶδε· καὶ ὥσπερ ὁ ἄλλος
 ὄγκος ἡμῶν, τὸ μὲν τι ἀπορρεύσεται αὐτοῦ, τὸ δὲ τι προσ- 15
 25 ελεύσεται, οὐδὲν δὲ ἔσται τὸ αὐτό; Πῶς οὖν ἡμῖν αἱ μνήμαι;
 Πῶς δὲ ἡ γνῶσις οἰκείων, οὐδέποτε τῇ αὐτῇ ψυχῇ χρωμένων;
 Καὶ μὴν εἰ σῶμά ἐστι, φύσις δὲ σώματος μεριζόμενον εἰς 5
 πλείω, ἕκαστον μὴ τὸ αὐτὸ εἶναι τῶν μερῶν τῷ ὅλῳ· εἰ
 τοσόνδε μέγεθος ψυχὴ, ὃ ἂν ἔλαττον ἦ, ψυχὴ οὐκ ἔσται,
 ὥσπερ πᾶν ποσὸν ἀφαιρέσει τοῦ εἶναι τὸ πρόσθεν ἠλλάξαιτο.
 26 Εἰ δὲ τι τῶν μέγεθος ἐχόντων, τὸν ὄγκον ἐλαττωθὲν, τῇ 10
 ποιότητι ταυτὸν μένοι, ἡ μὲν σῶμα, ἕτερόν ἐστι, καὶ ἡ ποσὸν, c
 τῇ δὲ ποιότητι ἑτέρα τῆς ποσότητος οὔση, τὸ ταυτὸν ἀπο-

a 4. προστιθ.] προτιθ. E. 5. εἰσιούσης] φθιούσης C. 6. τὸ ...
 πως τοῦτο] τὸ προστιθέμενον π. τοῦτ' ἐψυχῶσθαι C. προστιθέμενον om. E.
 πρὸς τοῦτ' ἐψυχῶσθαι F.G. 7. ἐψυχῶσθαι καὶ τὸ πρ. D. ἐψυχῶσθαι E.
 ἐψύχεται Steph. Ex Plotino corr. Viger. 10. ὥσπερ * δὲ ἡ] ὥσπερ
 ξένη C. ὥσπερ δὲ ἡ D.E. 11. οἶδε] εἰ δὲ D.E.F.G. ὁ ἄλλος] ὁ
 om. E. qui mox ἔγκος. b 3. μνήμαι] ^{μνη} γνῶμαι D. 5. μεριζόμενον]
 μεριζόμενον D.F.G. 6. τὸ αὐτὸ] τῷ αὐτῷ C. τῶν αὐτῶν D.E.
 7. ἂν] ἐὰν C.F.G. 9. τοῦ εἶναι] τὸ εἶναι Plotini. 11. μένει] μένοι
 C.F.G. Plotin.

porro ad eam accederet, id aut animus itidem esset, aut corpus inanimum.
 24 Si animus, unde vel quomodo aut illabitur, aut additur? Sin animo careat,
 quomodo aut illum accipiet, aut priori consentiet? quomodo cum eodem
 et unum quid efficiet, et iisdem in sententiis acquiescet? ac non potius
 tanquam hospes quidam et peregrinus, quæ prior ille noverat, ignorabit:
 et quemadmodum in cætera corporis nostri mole usu venit, pars ipsi alia
 25 dilabetur, succedet alia, sicque nihil prorsus unum existet? Quomodo
 autem in nobis vel memoria, vel rerum ad nos pertinentium cognitio
 futura est, si eodem animo nunquam utemur? Præterea si et corpus ille
 est, et natura corporis ejusmodi, ut illo plures in partes diviso, nulla idem
 omnino sit, quod totum ipsum atque integrum; itemque si tantæ omnino
 magnitudinis est, quantæ si non erit, animus quoque non erit; utique
 quod omni certæ quantitatis rei solet accidere, priorem existendi modum
 26 quantalibet detractioe mutabit. Sin autem aliquid certa magnitudine
 præditum, ut molis suæ parte aliqua decurtetur, idem tamen qualitate
 manet: id ipsum ergo et corporis diversas habebit quantique rationes, et
 tamen idem ut sit, qualitatis unius a quantitate diversæ vi beneficioque

27 σῶζειν δύναται. Τί τοίνυν φήσουσιν οἱ τὴν ψυχὴν σῶμα
εἶναι λέγοντες; Πρῶτον μὲν περὶ ἐκάστου μέρους τῆς ψυχῆς 5
τῆς ἐν τῷ αὐτῷ σώματι, πότερον ἕκαστον ψυχῇ, οἷα ἐστὶ καὶ
28 ἡ ὅλη; Καὶ πάλιν, τοῦ μέρους τὸ μέρος; Οὐδὲν ἄρα τὸ
μέγεθος συνεβάλλετο τῇ οὐσίᾳ αὐτῆς· (καίτοι ἔδει γε, ποσοῦ
τινὸς ὄντος·) καὶ ὅλον πολλαχῇ, ὅπερ σώματι παρεῖναι ἀδύ- 10
νατον, ἐν πλείοσι τὸ αὐτὸ ὅλον εἶναι, καὶ τὸ μέρος ὅπερ τὸ
29 ὅλον ὑπάρχειν. Εἰ δὲ ἕκαστον τῶν μερῶν οὐ ψυχὴν φήσου-
σιν, ἐξ ἀψύχων ψυχῇ αὐτοῖς ὑπάρξει. Καὶ προσέτι, εἰ
ψυχῆς ἐκάστης τὸ μέγεθος ὠρισμένον ἔσται ἐφ' ἑκάτερα, ἡ
30 ἐπὶ τὸ ἔλαττόν γε, ἡ ἐπὶ τὸ μείζον, ψυχῇ οὐκ ἔσται. Ὅταν 5
[484] τοίνυν ἐκ συνόδου μιᾶς, καὶ ἐνὸς σπέρματος δίδυμα γένηται
γεννήματα, ἡ καὶ, ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴοις, πλείστα, τοῦ
σπέρματος εἰς πολλοὺς τόπους μεριζομένου, οὐ δὴ ὅλον ἕκα-
στόν ἐστι· πῶς οὐ διδάσκει τοῦτο τοὺς βουλομένους μαθαί- 10
νειν, ὡς ὅπου τὸ μέρος ταυτόν ἐστι τῷ ὅλῳ, τοῦτο ἐν τῇ
αὐτοῦ οὐσίᾳ τὸ ποσὸν εἶναι ὑπερβέβηκεν, ἄποσον δὲ αὐτὸ p. 829

c 4. ὑπέρ] περὶ C.F.G. Plotin. ὑπὸ E. 8 συνεβάλετο D. 9. πο-
σοῦ] ποσοῦ τινὸς C. Viger. Plot. 10. ὅλον] ὅλου F. παρεῖναι
ἀδύνατον δὲ ἐν πλ.] παρεῖναι ἀδύνατον ἐν πλ. C. d 4. ἡ ἐπὶ τὸ μείζον
om. Steph. et mss. ult. αὐτοῦ] αὐτῇ F.G.

27 retinebit. Quid igitur dicturi sunt, qui animum corpus esse aiunt? Ac
primum quidem, utrum animi ejus qui eodem versatur in corpore, pars
quælibet animus est, ejusdem omnino cujus integer ac totus ipse rationis?
28 itemque singulæ partis cujusque partes? Nihil ergo ad animi naturam
magnitudo pertineret; (tametsi quantitate præditus cum sit, pertinere
omnino debeat;) eaque tota multis esset in locis, quod in corpus nullo
modo convenire potest, ut idem in pluribus totum insit; quemadmodum
29 nec in partem ullam, ut idem sit quod totum ipsum. Qui si partem quam-
libet animum esse negaverint, animum proinde inanimis ex rebus constare
dicent. Porro, si cujusvis animi magnitudo suis utrinque terminis cir-
cumscripita erit, profecto ubi major ea minorve fiet, animus tum esse
30 desinet. Cum autem congressu ex uno; unoque ex semine, aut gemini,
semine tum multa in loca distracto, ubi sane unumquodque totum aliquod
est: qui fieri potest, ut ea re non doceantur qui discendi modo cupidi sint,
ubi pars eadem ipsa quod totum est, ibi totum illud propriam quanti-
tationem suapte natura prætergredi, adeoque ab omni prorsus quantitate

ΠΑΩΤΙ-
ΝΟΥ

εἶναι ἐξ ἀνάγκης; Οὕτω γὰρ ἂν μένοι τὸ αὐτὸ, τοῦ ποσοῦ κλεπτομένου, ἅτε μὴ μέλον αὐτῷ ποσότητος καὶ ὄγκου, ὡς ἂν τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἕτερόν τι οὐσης. "Αποσον ἄρα ἡ ψυχὴ καὶ οἱ λόγοι.

- 31 "Οτι δὲ εἰ σῶμα εἴη ἡ ψυχὴ, οὔτε τὸ αἰσθάνεσθαι, οὔτε τὸ νοεῖν, οὔτε τὸ ἐπίστασθαι, οὔτε ἀρεταί, οὔτε τι τῶν καλῶν ἔσται, ἐκ τῶνδε δῆλον. Εἴ τι μέλλει αἰσθάνεσθαι τινος, ἔν b αὐτὸ δεῖ εἶναι, καὶ τῷ αὐτῷ παντὸς ἀντιλαμβάνεσθαι· καὶ εἰ διὰ πολλῶν αἰσθητηρίων πλείω τὰ εἰσιόντα εἴη, ἢ πολλαὶ περὶ ἓν ποιότητες, καὶ δι' ἐνὸς ποικίλον, οἷον πρόσωπον.
- 32 Οὐ γὰρ ἄλλο μὲν ῥινὸς, ἄλλο δὲ ὀφθαλμοῦ, ἀλλὰ ταυτὸν 5 ὁμοῦ πάντων. Καὶ εἰ τὸ μὲν δι' ὁμμάτων, τὸ δὲ δι' ἀκοῆς, ἔν τι δεῖ εἶναι εἰς ὃ ἄμφω· ἢ πῶς ἂν εἴποι, ὅτι ἕτερα ταῦτα, μὴ εἰς τὸ αὐτὸ ὁμοῦ τῶν αἰσθημάτων ἐλθόντων; Δεῖ τοίνυν 10 τοῦτο ὥσπερ κέντρον εἶναι, γραμμὰς δὲ συμβαλλούσας ἐκ περιφερείας κύκλου, τὰς πανταχόθεν αἰσθήσεις πρὸς τοῦτο c

p. 829. εἶναι] εἶναι δεῖ F.G. 2. μένοι] μένει E.F. ποσοῦ] π. κλεπτομένου C. κλεπτομένου om. E. Steph. 3. μέλον] μέλλον C.F.G. ὄγκου etc.] ὄγκου ὡς ἂν τῆς οὐσίας αὐτοῦ C.F.G. ὡς et αὐτοῦ om. Steph. 5. ἂν ἢ] ἄρα ἢ C.D. Cum Steph. consentit E. 6. εἰ om. D.E. b. αὐτὸ] αὐτῷ D.E. 4. καὶ δι'] καὶ δι' C.D.G. 8. εἰς τὰ] εἰς τὸ C.D.E.F.G. εἰς ὃ Viger. ex Plotino. 9. αἰσθημ.] ἐσθημ. C.F.G. 11. συμβαλλούσας] συλλαλούσας D. συλλαβούσας E.

secretum esse oportere? Sic enim demum idem plane remanere poterit, etiam quantitate subducta, quippe cuius nec quantitatis ratio quicquam nec molis intersit, cum naturam habeat penitus ab utraque diversam. Animus igitur, atque antegressæ illæ rationes quantitatis omnis expertes sunt.

- 31 Jam vero, si corpus animum esse ponetur, nullam amplius aut sentiendi, aut intelligendi vim, nullam scientiam, virtutemque nullam, adeoque nec boni omnino quicquam futurum, ex sequentibus manifeste constabit. Quicquid enim aliud sensu percipiat, illud cum unum aliquid oportet esse, tum eadem quoque vi universa percipere; tametsi aut per multos sensuum aditus complura subeant, aut ejusdem rei qualitates multæ, aut per id quod unum sit, multiplex tamen quiddam et varium, cujusmodi vultus est.
- 32 Nec enim aliud quid nasum, aliud oculos percipit, sed unum idemque universa. Et si aliud per oculos, per auditum aliud subeat, unicum tamen id esse necesse est, ad quod utraque postremo perveniant. Quomodo enim diversa illa esse pronuntiaret, nisi ad unum et idem omnia sensibus percepta confluerent? Illud nimirum tanquam centrum aliquod sit oportet, quo quidem ex omni parte sensus, quasi lineæ quædam ex toto circuli

- περαίνειν, καὶ τοιοῦτον τὸ ἀντιλαμβανόμενον εἶναι ἐν ὄντως.
- 33 Εἰ δὲ διεστῶς τοῦτο γένοιτο, καὶ οἶον γραμμῆς ἐπὶ ἄμφω τὰ πέρατα αἱ αἰσθήσεις προσβάλλοιεν, ἢ συνδραμεῖται εἰς ἓν καὶ 5 τὸ αὐτὸ πάλιν, οἶον τὸ μέσον ἢ ἄλλο· τὸ δὲ ἄλλο ἐκάτερον ἐκάτερον αἰσθησιν ἔξει, ὥσπερ ἂν εἰ ἐγὼ μὲν ἄλλου, σὺ δὲ 34 ἄλλον αἰσθοιο. Καὶ εἰ ἐν εἷη τὸ αἶσθημα, οἶον πρόσωπον, 10 εἰς ἓν συναιρεθήσεται, ὅπερ καὶ φαίνεται· συναιρεῖται γὰρ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς κόραις· (ἢ πῶς ἂν τὰ μέγιστα διὰ ταύταιν ὀρῶτο;) ὥστε ἔτι μᾶλλον εἰς τὸ ἡγεμονοῦν ἰόντα, οἶον δ ἀμερῇ νοήματα γίγνεσθαι. Καὶ ἔσται ἀμερές τοῦτο, ἢ μεγέθει ὄντι τούτῳ συμμερίζοιτο ἂν, ὥστε ἄλλον ἄλλου μέρους, καὶ 35 μηδένα ἡμῶν ὅλου τοῦ αἰσθητοῦ τὴν ἀντίληψιν ἴσχειν. Ἄλλὰ 5 γὰρ ἐν ἔστι τὸ πᾶν· πῶς γὰρ ἂν καὶ διαιροῖτο; Οὐ γὰρ δὴ τὸ ἴσον τῷ ἴσῳ ἐφαρμόσει, ὅτι οὐκ ἴσον τὸ ἡγεμονοῦν παντὶ αἰσθητῷ. Κατὰ πηλικά οὖν ἡ διαίρεσις; Ἡ εἰς τοσαῦτα διαιρεθήσεται, καθόσον ἂν ἀριθμοῦ ἔχη εἰς ποικιλίαν τὸ εἰσιὸν 10

c 3. εἰ δὲ] δὲ om. F. 4. ἐπὶ γραμμῆς ἄμφω] ἐπὶ om. C. γρ. ἐπ' ἄμφω E.F.G. οἱ γρ. ἐπὶ ἄμφω D. 5. προσλαμβάνοιεν] προσβάλλοιεν C.F.G. 7. ἢ ἄλλο] ἢ ἄλλο· τὸ δὲ ἄλλο C.F. Plotinus. 8. ἄλλων—ἄλλων] ἄλλους—ἄλλους C.D.E.F.G. ἄλλον utrobique Plotinus. 12. ταύταιν] ταῦθ' C.F.G. qui mox om. εἰ. ταύτης D.E. d. ὥστε] ὥς D. 2. γί-
νεται] γίνεσθαι C.F.G. 4. ἄλλον] ἄλλο C.F.G. ἄλλος D.E. μέρους] μέρους μέρος C.D.E.F.G. 9. πηλικά οὖν] πηλίκον (πηλικά Viger.) οὖν ἡ διαίρεσις ἢ εἰς C. Viger. 10. ἀριστον ... χη] ἀριθμοῦ ἔχη C. Viger. Cum Steph. consentit E.

- ambitu coeuntes ita pertineant, ut quod illos excipiat unum re vera sit.
- 33 Nam si divulgum ac distractum erit, ac velut in linea extremum ejus utrumque sensus occupabunt; sane aut in unum idemque rursus, tanquam in medium aliquod ipsi concurrent, aut ferentur aliorum; itaque alterum alterius duntaxat sensum habebit, perinde ut cum ego alia, tu vicissim alia 34 sensu comprehendis. Quod si unum id fuerit, quod sensu percipitur, cujusmodi vultus est, tum etiam unum in aliquid colligetur; uti re ipsa fieri constat: quæ enim cernimus, ea utramque in pupillam colliguntur, (quæ enim aliter per eas maxima quæque cerneremus?) uti multo adhuc magis principem in facultatem illapsa, individua quædam notiones efficiuntur. Quæ quidem facultas partibus carebit ipsa quoque: alioqui si magnitudo quædam esset, una cum illa notiones ipsæ dividerentur: atque ita partem duntaxat alius aliam, totum id quod sensibus objicitur, nemo 35 perciperet. At enimvero unum quid totum est; quomodo enim aliter divideretur? Non ita quidem, ut cum æquali æquale congruat, cum vis illa princeps ejus omnis rei, quæ sensu comprehenditur, æqualis non sit. Quot igitur in partes futura est ista divisio? Utrum in totidem, quot

ΠΑΡΤΙ- 36 αἴσθημα ; Καὶ ἕκαστον δὴ ἐκείνων τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς ἄρα, p. 830
 ΝΟΥ καὶ τοῖς μορίοις αὐτοῦ αἰσθήσεται. Ἡ ἀναίσθητα τὰ μέρη
 τῶν μορίων ἔσται ; Ἀλλὰ ἀδύνατον. Εἰ δὲ ὅτιοῦν παντὸς
 αἰσθήσεται, εἰς ἄπειρα διαιρεῖσθαι τοῦ μεγέθους πεφυκότος, 5
 ἀπείρους καὶ αἰσθήσεις καθ' ἕκαστον αἰσθητὸν συμβήσεται
 γίγνεσθαι ἐκάστω, οἷον τοῦ αὐτοῦ ἀπείρους ἐν τῷ ἡγεμονοῦντι
 37 ἡμῶν εἰκόνας. Καὶ μὴν σώματος ὄντος τοῦ αἰσθανομένου, οὐκ
 ἂν ἄλλω τρόπῳ γένοιτο τὸ αἰσθάνεσθαι, ἢ οἷον ἐν κηρῷ ἐνση- 10
 μαθεῖσθαι ἀπὸ δακτυλίων σφραγίδες, εἴτ' οὖν εἰς αἷμα, εἴτ' οὖν
 εἰς ἀέρα τῶν αἰσθημάτων ἐνσημαινομένων. Εἰ μὲν [οὖν] ὥς ἐν b
 σώμασιν ὑγροῖς, ὅπερ καὶ εὐλογον, ὥσπερ εἰς ὕδωρ, συγχυθήσε-
 38 ται, καὶ οὐκ ἔσται μνήμη. Εἰ δ' ἐμμενοῦσιν οἱ τύποι· ἢ οὐκ
 ἔστι ἄλλους ἐνσημαίνεσθαι ἐκείνων κατεχόντων, ὥστε ἄλλαι αἰ- 5
 σθήσεις οὐκ ἔσονται· ἢ γιγνομένων ἄλλων, ἐκείνοι οἱ πρότερον
 ἀπολοῦνται, ὥστε οὐδὲν ἔσται τὸ μνημονεύειν. Εἰ δέ ἐστι
 τὸ μνημονεύειν, καὶ ἄλλων αἰσθάνεσθαι ἐπ' ἄλλοις, οὐκ ἐμ- 10
 ποδιζόντων τῶν πρόσθεν, ἀδύνατον τὴν ψυχὴν σῶμα εἶναι.

p. 830. ἐκτ μερῶν] ἐκείνων τῶν μερῶν C Viger. Cum Steph. E.
 καὶ εἰ τῶν μορίων] καὶ τοῖς μορίοις C. Viger. 2. αἰσθήσεται] Addit C.
 ἢ ἀναίσθητα μέρη τῶν μορίων ἔσται ; ἀλλὰ ἀδύνατον· εἰ δὲ ὅτιοῦν παντὸς αἰ-
 σθήσεται, quæ om. E. Steph. 9. ἄλλω τρόπῳ] ἄλλο τρόπῳ C. ἄλλο-
 τρόπῳ F.G. ἄλλον τρόπον Plot. b. τοῦ αἰσθ.] τῶν αἰσθ C.F.G. qui
 mox om. οὖν cum D. καὶ εἰ μὲν Plot. 3. καὶ οὐκ] καὶ om. D.E.F.G.
 μνήμη] κνήμη E. 4. ἐμμενοῦσιν] ἐμμένουσιν D.E. 7. πρότεροι F.G.
 8. εἰ—μνημονεύειν om. E. ἔσται G. 11. οὐσαν] εἶναι C.

36 numero varias, res sensu percepta et illapsa complectetur? Ergo partium
 illarum quælibet in animo quoque futura est, ipseque adeo per easdem
 ejus particulas sentiet. An forte partium istarum particulæ sensu care-
 bunt? Fieri non potest. Quod si pars quælibet nihil non sentire queat,
 cum infinitas in partes suapte natura dividi magnitudo possit, et infinitos
 cujusque sensus, circa rem quamlibet sensui obnoxiam versari oportebit,
 et in principe nostra facultate rei ejusdem imagines esse prorsus infinitas.
 37 Ad hæc, si corpus illud est quod sentiat, non aliter sentiendi perficietur
 actio, quam uti cera impressis annulorum figuris consignatur, aut sanguine
 vel aëre, quæ sensus ipse percipit, informantur. Et quidem si, quod utique
 consentaneum est, tanquam humidis in corporibus, ut est aqua; perturba-
 38 bitur nullaue jam erit memoria. Sin figuræ illæ permanebunt; aut
 quamdiu locus a prioribus occupabitur, informari aliæ nullæ poterunt,
 atque ita sensuum aliæ tollentur actiones; aut aliis succedentibus, dele-
 dari possumus, et vicissim alia sentire post alia, nec a prioribus impedi-
 menti quicquam objicitur; corpus esse animus nullo modo potest.

39 Ἴδοι δ' ἂν τις καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἀλγεῖν αἰσθήσεως τὸ αὐτὸς ΠΑΩΤΙ-
NOT
 τοῦτο. Ὅταν δάκτυλον λέγεται ἀλγεῖν ἄνθρωπος, ἡ μὲν
 ὀδύνη περὶ τὸν δάκτυλον δῆπουθεν, ἡ δὲ αἴσθησις τοῦ ἀλγεῖν, 5
 δῆλον ὅτι ὁμολογήσουσιν ὡς περὶ τὸ ἡγεμονοῦν γίγνεται.
 Ἄλλου δὴ ὄντος τοῦ ποιοῦντος μέρους, τοῦ πνεύματος τὸ
 40 ἡγεμονοῦν αἰσθάνεται, καὶ ὅλη ψυχὴ τὸ αὐτὸ πάσχει. Πῶς
 οὖν τοῦτο συμβαίνει; Διαδόσει, φήσουσι, παθόντος μὲν πρῶ- 10
 [485] τως τοῦ περὶ τὸν δάκτυλον ψυχικοῦ πνεύματος, μεταδόντος
 δὲ τῷ ἐφεξῆς, καὶ τούτου ἄλλω, ἕως οὐ πρὸς τὸ ἡγεμονοῦν
 41 ἀφίκοιτο. Ἀνάγκη τοίνυν εἰ τὸ πρῶτον πόνου ἦσθετο, d
 ἄλλην τὴν αἴσθησιν τοῦ δευτέρου εἶναι, καὶ εἰ κατὰ διάδοσιν
 ἡ αἴσθησις, καὶ τοῦ τρίτου γε ἄλλην, καὶ πολλὰς αἰσθήσεις
 καὶ ἀπείρους τὴν περὶ ἑνὸς ἀλγήματος γίγνεσθαι, καὶ τούτων 5
 ἀπασῶν ὕστερον τὸ ἡγεμονοῦν αἰσθῆσθαι, καὶ τῆς ἑαυτοῦ
 42 παρὰ ταύτας. Τὸ δὲ ἀληθές, ἐκάστην ἐκείνων μὴ τοῦ ἐν τῷ
 δακτύλῳ ἀλγήματος· [ἀλλὰ τὴν μὲν ἐφεξῆς τῷ δακτύλῳ, ὅτι 10
 ὁ ταρσὸς ἀλγεῖ, τὴν δὲ τρίτην, ὅτι ἄλλο τὸ πρὸς τὸ ἄνωθεν,
 καὶ πολλὰς εἶναι ἀλγηδόνας· τό τε ἡγεμονοῦν μὴ τοῦ πρὸς

c. ἀλγεῖν] ἀλγεῖν καὶ E. 5. ὡς om. D.F.G. 6. γίγνεσθαι D.E.G.
 8. ἡ ψυχὴ G. 11. δὲ τῷ] δὲ τὸ D.E. 12. ἕως οὐ om. D. οὐ om.
 E.G. d 2. ἄλλην] ἀλλὰ G. 3. εἰ κατὰ] καὶ εἰ κατὰ C.D.F.G.
 5. περὶ] τὴν περὶ C.D.E.F.G. γιν.] γινῶν. C.F.G. 6. τούτων ἀπα-
 σῶν εἴπερ τὸ ἡγεμονοῦν ὁ νοῦς ἦν αἰσθάνεσθαι] ὁ νοῦς om. C.F. qui mox
 αἰσθεσθαι. Cum Steph. concordare videtur D. 9. ἀλγήματος αἰσθά-
 νεσθαι] ἀλλὰ τὴν μὲν—ἀλγήματος om. Steph. et mss.

39 Cæterum id ipsum doloris ex sensu manifeste quivis intelligat. Nam
 cum digito dolere homo dicitur, dolor quidem hæret in digito, at doloris
 illius sensum in principe hominis facultate haberi, vel ipsos etiam confes-
 40 spiritus vis illa princeps, idemque patitur animus ipse totus. Id ergo
 quemadmodum evenit? Propagatione quadam, inquierit, dum animalis
 primum digiti spiritus dolet, mox suum hunc dolorem cum sequente, isque
 deinceps cum alio communicat, donec principem ad facultatem usque per-
 41 venerit. Necesse igitur est, si pars illa prima dolorem senserit, uti alius
 secundæ sensus existat, si modo propagatione sensus iste fiet, itemque
 42 suum præter illos proprie percipiat. Sic quidem, ut eorum quilibet non
 illius vere sit doloris, quem digitus sentiat; sed ut digitum proxime con-
 sequens, palmæ, tertiusque similiter partis alterius superioris dolorem per-
 cipiat, multique re ipsa dolores existant; ac vis ipsa princeps non jam

ΠΑΩΤΙ-
ΝΟΤ

- τῷ δακτύλῳ ἀλγήματος] αἰσθάνεσθαι, ἀλλὰ τοῦ πρὸς αὐτῷ,
καὶ τοῦτο γινώσκειν μόνον, τὰ δ' ἄλλα χαίρειν ἔαν, μὴ ἐπι- p. 831
43 στάμενον ὅτι ἀλγεί ὁ δάκτυλος. Εἰ τοίνυν κατὰ διάδοσιν
τὴν αἰσθησιν οὐχ οἶόν τε τοῦ τοιούτου γίνεσθαι, μηδὲ σώμα-
τος ὄγκου ὄντος, ἄλλου παθόντος, ἄλλου γινώσκειν εἶναι. Παν- 5
τὸς γὰρ μεγέθους, εἰ τὸ μὲν ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο ἐστὶ, δεῖ
τοιούτον τίθεσθαι τὸ αἰσθανόμενον, οἶον πανταχοῦ αὐτὸ
ἑαυτῷ τὸ αὐτὸ εἶναι. Τοῦτο δὲ ἄλλῃ τινὶ τῶν ὄντων, ἢ
σώματι ποιεῖν προσήκει.
- 44 Ὅτι δὲ οὐδὲ νοεῖν οἶόν τε, εἰ σῶμα ἢ ψυχὴ ὅτιοῦν εἴη, ¹⁰
δεικτέον ἐκ τῶνδε. Εἰ γὰρ τὸ αἰσθάνεσθαί ἐστι, τὸ σώματι
προσχωμένῃ τὴν ψυχὴν ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν αἰσθητῶν,
οὐκ ἂν εἴη καὶ τὸ νοεῖν τὸ διὰ σώματος καταλαμβάνειν, ἢ 5
45 ταυτὸν ἔσται τῷ αἰσθάνεσθαι. Εἰ οὖν τὸ νοεῖν ἐστὶ τὸ
ἄνευ σώματος ἀντιλαμβάνεσθαι, πολὺ πρότερον δεῖ μὴ σῶμα
αὐτὸ τὸ νοῆσον εἶναι, ἐπεὶ αἰσθητῶν μὲν ἢ αἰσθησις, νοητῶν δὲ
ἢ νόησις. Εἰ δὲ μὴ βούλονται, ἀλλ' οὖν ἔσονται γε καὶ ¹⁰

ult. αὐτῇ] αὐτῷ C.

p. 831. 4. ἄλλον] ἄλλον παθόντος ἄλλον C. Viger. Cum Steph. E.

6. εἰ τὸ] εἰ om. C D.F.G.

9. σώματι ποιεῖν] σωματοποιεῖν D.

10. ὅτι οὖν εἰ σῶμα F.

b 2. προσχωμένῃ] προσχώμενον C.F.G.

8. νοῆσον] νοσησον C.D.F.G. νοσησαι E.

ἐπεὶ] ἐπὶ D.F.G. ἐπεὶ

ἐπὶ Steph. Cum Vigerō C. et nescio an E.

- ipsiusmet digiti dolorem, at suum tantummodo sentiat, aliisque omnibus
facessere jussis, unum hunc ita cognoscat, ut ne digitum quidem ipsum
43 dolere sciat. Quare, si propagatione aliqua futurus est, nullus omnino
doloris hujus sensus existere, cumque corpus moles quædam sit, parte
altera patiente, alterius esse cognitio non poterit. Omnis quippe magnitu-
dinis partes aliæ atque aliæ cum sint, ejusmodi oportet esse quod sentitur,
ut unum et idem ubique permaneat. Hoc autem ab alio sane, quam
a corpore fieri necesse est.
- 44 At vero ne ullum quidem, si corpus animum esse dicamus, intelligentiæ
locum relinqui, hujusmodi rationibus perspicue conficitur. Si enim sentire
aliud nihil est, quam corpore utentem animum quæ sub sensum cadunt
percipere; profecto aut intelligere, non erit corporis opera comprehendere,
45 aut idem ipsum erit quod sentire. Si ergo intelligere, est sine corpore
aliquid percipere, multo sane prius necesse est, id quod intellectuum sit
corpus non esse, quandoquidem uti eorum quæ sentiendo percipiuntur
sensus est, sic eorum quæ intelligendo comprehenduntur, intelligentia.
Quam discriminis rationem si probare nolunt, spiritalia quidem intelligi, et

46 νοητῶν τινῶν νοήσεις, καὶ ἀμεγέθων ἀντιλήψεις. Πῶς οὖν ΠΑΛΤΙ-
ΝΟΥ
μέγεθος ὃν τὸ μὴ μέγεθος νοήσει, καὶ τῷ μεριστῷ, τὸ μὴ
μεριστὸν νοήσει; Ἡ μέρει τινὶ ἀμερεὶ αὐτοῦ; Εἰ δὲ τοῦτο,
οὐ σῶμα ἔσται τὸ νοήσον. Οὐ γὰρ δὴ τοῦ ὅλου χρεία πρὸς 5
47 τὸ θίγειν· ἀρκεῖ γὰρ καὶ ἓν τι. Εἰ μὲν οὖν συγχωρήσονται
τὰς πρώτας νοήσεις, ὅπερ ἀληθές ἐστι, εἶναι τῶν πάντη σώ-
ματος καθαρωτάτων, αὐτὸ ἐκάστου, ἀνάγκη καὶ τὸ νοοῦν
σώματος καθαρὸν ὃν, ἢ γιγνόμενον, γινώσκειν. Εἰ δὲ τῶν 10
ἐν ὕλῃ εἰδῶν τὰς νοήσεις φήσουσιν εἶναι, ἀλλὰ χωριζομένων
48 γε τῶν σωμάτων γίγνονται, τοῦ νοῦ χωρίζοντος. Οὐ γὰρ d
δὴ μετὰ σαρκῶν, ἢ ὅλως ὕλης ὁ χωρισμὸς, κύκλου, καὶ τριγω-
νοῦ, καὶ γραμμῆς, καὶ σημείου. Δεῖ ἄρα καὶ τὴν ψυχὴν
σώματος αὐτὴν ἐν τῷ τοιοῦτῳ χωρίσαι. Δεῖ ἄρα μηδὲ αὐτὴν 5
σῶμα εἶναι. Ἀμέγεθες δὲ οἶμαι καὶ τὸ καλὸν, καὶ τὸ δίκαιον,
καὶ ἡ τούτων ἄρα νόησις. Ὡστε καὶ προσιόντα, τῷ ἀμερεὶ
αὐτῆς ὑποδέχεται, καὶ ἐν αὐτῇ ἀμερῇ κείσεται.

49 Πῶς δ' ἂν καὶ σώματος ὄντος τῆς ψυχῆς, ἀρεταὶ αὐτῆς 10

b 10. νοητῶν] ν. τινῶν C.F.G. c 2. τῷ μεριστῷ] ἴσ. τὸ μεριστὸν
Vigeri margo. 3. μέρει] μέρη C.F.G. 4. νοήσον] νοσησον D.F.G.
8. ἑκάστου] ἐκάστου C.D.E.F.G. 9. τὸν νοῦν] τὸ νοοῦν C. ὄντα ἐγγι-
γνόμενον] ἢ γιγνόμενον Viger. ὃν εἰ γιγνόμενον C.D.F. εἰ γινόμενον E. ὃν
οὐ γιν. G. ἴσ. τὸ ἐγγιγνόμενον Vigeri margo. d. τούτου] τοῦ νοῦ C. Viger.
τοῦ θ' οὐχ ὥρ. D. τοῦθ' ἰσχυρίζοντος E. 3. τριγωνοῦ] τριγόνου C.
6. μέγεθος] ἀμέγεθες δὲ C. Viger. Cum Steph. E. 8. τῷ ἀμερεὶ] τὰ
μέρη Steph. mss.

46 magnitudine carentia percipi fatebuntur. Quomodo igitur quod magni-
tudo quædam est, id quod magnitudine careat, et quod dividuum est, rem
percipiet individuum? Utrum sua quadam individua facultate? Hoc si
dicetur, corpus id non erit, quod intelliget. Nam uti res attingatur libe-
47 turque duntaxat, toto ipso nihil opus est, pars vel una sufficit. Si ergo,
quod plane verum est, principes illas notiones singulas per sese, ab omni
omnino corpore liberrimas esse concedent, id etiam quod intelligat, ita
demum, si corpore liberum aut sit, aut fiat, cognoscere necesse est. Sin
autem formarum, quæ ad materiam adhærescunt, notiones illas esse re-
spondebunt, eæ tamen non nisi secretis corporibus, mentisque adeo vi
48 secretis, haberi possunt. Nec enim aut corporis, aut omnino materiæ
quicquam patitur, illa fieri solita circuli, trianguli, lineæ, punctique se-
cretio: proindeque animum etiam ipsum, qui eam efficiat, a corpore secer-
nere, neque adeo corpus esse oportebit. Enimvero pulchrum, opinor, et
justum, ipsaque proinde amborum intelligentia magnitudinis habent nihil.
Quare ambo et individua quadam illius vi excipientur, et in illa sine par-
tibus ullis sita remanebunt.

49 Quid? Si corpus animum dixerimus, temperantia, justitia, fortitudo, ac

ΠΑΩΤΙ-
ΝΟΥ

σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη, ἀνδρεία τε, καὶ ἄλλαι; Πνεῦμά
 τι γὰρ, ἢ αἷμά τι, τὸ σωφρονεῖν εἶη ἢ δικαιοσύνης, ἢ ἀνδρεία· p. 832
 εἰ μὴ ἄρα ἡ ἀνδρεία τὸ δυσπαθές τοῦ πνεύματος εἶη, καὶ ἡ
 σωφροσύνη, ἡ ἐκκρασία, τὸ δὲ κάλλος, εὐμορφία τις ἐν τύποις,
 καθ' ἣν λέγομεν ἰδόντες ὡραίους καὶ καλοὺς τὰ σώματα. 5
 50 Ἰσχυρῶ μὲν οὖν καὶ καλῶ ἐν τύποις, πνεύματι εἶναι προσήκοι
 ἅν' σωφρονεῖν δὲ τί δεῖ πνεύματι; Ἄλλ' οὖν τοῦναντίον, ἐν
 περιπτύξεσι καὶ ἀφαῖς εὖ παθεῖν, ὅπου ἡ θερμανθήσεται, ἢ 10
 συμμέτρως ψύχους ἱμερεῖ, ἢ μαλακοῖς τισὶ καὶ ἀπλοῖς καὶ
 λείοις πελάσει; Τὸ δὲ κατ' ἀξίαν νεῖμαι, τί ἂν αὐτῷ μέλοι; b
 51 Πότερον δὲ αἰδίων ὄντων τῶν τῆς ἀρετῆς θεωρημάτων, καὶ
 τῶν ἄλλων τῶν νοητῶν ἡ ψυχὴ ἐφάπτεται, ἢ γίνεταί τῃ ἡ
 ἀρετῇ, καὶ ὠφελεῖ καὶ πάλιν φθείρεται; Ἄλλὰ τίς ὁ ποιῶν, 5
 καὶ πόθεν; Οὕτω γὰρ ἂν ἐκεῖνο πάλιν μένοι. Δεῖ ἄρα
 αἰδίων εἶναι, καὶ μενόντων, οἷα καὶ τὰ ἐν γεωμετρίᾳ. Εἰ δὲ
 αἰδίων καὶ μενόντων, οὐ σωμάτων. Καὶ δεῖ ἄρα καὶ ἐν φῇ

d 11. δικαιοσ.] καὶ δικαιοσ. C.F.G. ult. αἷμά τι] αἵματι C.D.E.
 p. 832. ἡ δικαιοσύνη ἢ] ἡ δικαιοσύνης ἢ C.D.E.F.G. 2. ἀνδρεία]
 ἀνδρία C.F.G. 6. πνεῦμά τι] πνεύματι C.E. 7. σώφρονι] σωφρο-
 νεῖν C. 8. οὖν] οὐ F.G. 10. ψύχους ἱμερεῖ] ψύχους ἱμεῖροι C.D.
 ἱμεῖροι E. ἱμεῖροι F.G. 11. ἀπλοῖς] ἴσ. ἀπαλοῖς Vigeri margo.
 b. μέλοι] μέλλοι C.D.F.G. 4. ἡ ἀρ.] τὸ ἡ ἀρ. C.D.E.F.G. Dedi
 τῷ cum uno ms. Plotini. φθείρεσθαι] φθείρεται C.D.F.G. Supra
 ὠφελεῖ D.E.F.G. ὠφελεῖ καὶ πάλιν φθείρεται Plotini mss. 8. καὶ δεῖ]
 καὶ om. C.D.F.G.

cæteræ, quomodo tandem ejus virtutes esse poterunt? Quippe spiritus
 videlicet aut sanguinis aliquid virtutes illæ sunt. Nisi forte spiritus mo-
 lestia quædam, fortitudo sit, temperantia ejusdem commoda temperatio, et
 vera illa pulchritudo, formosa quædam ac figuris adumbrata species, quam
 in nonnullis dum videmus, elegantes illos corporeque pulcros vocamus.
 50 Ei sane quod umbratilem tantum aliquam, et figura tenus aut fortitudinem
 aut pulchritudinem habeat, spiritus conditio natura que conveniat. Tem-
 perantia vero quid opus spiritui? Imo certe contra, in complexu tactuque,
 commoditatem potius aliquam sequetur, sicubi aut calefiat, aut frigus
 moderate captet, aut mollibus, teneris, ac lævibus adhæreat. Suum vero
 51 cuique pro dignitate tribuere, ad ipsum quid attinet? Utrum porro sempi-
 ternæ sunt virtutis illæ notionēs, cætera que id genus spiritalia, in quibus
 animus occupatur; an contra nascitur virtus, eademque rursus interibit?
 At quis eam, aut qua ex re tandem efficiat? Tum enim hæc adhuc quæstio
 maneat, necesse est. Sempiterna profecto illa esse oportet, semperque
 manentia, cujusmodi ea sunt quæ ad geometriam pertinent. Quod si
 sempiterna sunt, perpetuoque manentia, corpora igitur certe non sunt. Et
 id præterea, in quo versabuntur, simile quid esse oportebit, adeoque

ἔσται, τοιοῦτον εἶναι· ἄρα μὴ σῶμα εἶναι. Οὐ γὰρ μένει, ¹⁰ ΠΛΩΤΙ-
ἀλλὰ ρεῖ ἢ σώματος φύσις πᾶσα. NOT

- 52 Εἰ δὲ τὰς τῶν σωμάτων ποιήσεις ὀρώντες, θερμαίνουσας, ^c
[486] καὶ ψυχούσας, καὶ ὠθούσας, καὶ βαρυνούσας, ἐνταῦθα τά-
τουσι τὴν ψυχὴν, οἷον ἐν δραστηρίῳ τόπῳ ἰδρύνοντες αὐτήν·
πρῶτον μὲν ἀγνοοῦσιν, ὥς καὶ ταῦτα τὰ σώματα δυνάμει-
ταῖς ἐν αὐτοῖς ἀσωμάτοις ταῦτα ἐργάζεται· ἔπειτα ὅτι οὐ
ταύτας τὰς δυνάμεις περὶ ψυχὴν εἶναι ἀξιούμεν, ἀλλὰ τὸ
νοεῖν, τὸ αἰσθάνεσθαι, λογίζεσθαι, ἐπιθυμεῖν, ἐπιμελεῖσθαι ¹⁰
53 ἐμφρόνως, καὶ καλῶς ἅπαντα, ἄλλην οὐσίαν ζητεῖ. Τὰς οὖν d
δυνάμεις τῶν ἀσωμάτων μεταβιβάσαντες εἰς τὰ σώματα,
οὐδεμίαν ἐκείνοις καταλείπουσιν. Ὅτι δὲ καὶ τὰ σώματα
ἀσωμάτοις δυνάμει δύναται ἂ δύναται, ἐκ τῶνδε δῆλον. ⁵
'Ομολογήσουσι γὰρ ἕτερον ποιότητα καὶ ποσότητα εἶναι, καὶ
πᾶν σῶμα ποσὸν εἶναι, καὶ ἔτι οὐ πᾶν σῶμα ποσὸν εἶναι,
ὥσπερ τὴν ὕλην. Ταῦτα δὲ ὁμολογοῦντες, τὴν ποιότητα
ὁμολογήσουσιν ἕτερον οὖσαν ποσοῦ, ἕτερον σώματος εἶναι. ¹⁰
54 Πῶς γὰρ μὴ ποσὸν οὔσα, σῶμα ἔσται, εἴπερ πᾶν σῶμα

c 4. πρῶτον μὲν ...] π. μὲν ἀγνοοῦσιν ὥς καὶ C. Viger. Cum Steph. E.
ταῦτα ἴσ. del. Vigeri margo. 6. αὐτοῖς ἀ...] αὐτοῖς ἀσωμάτοις ταῦτα
ἐργάζεται C. Viger. Cum Steph. E. 7. δυνάμεις] δ. περὶ ψυχὴν C.
Viger. Cum Steph. E. 9. τὸ αἰσθ. Steph. mss. τὸ om. Viger.
10. ἅπαντας] ἅπαντα C.F. Viger. Cum Steph. E. Supra καὶ om. D.G.
d 4. δύναται] Addit C. ἂ δύναται, quæ om. D.E. 6. καὶ πᾶν] ἴσ. καὶ
γὰρ Vigeri margo. 7. ποσὸν] ἴσ. ποιὸν Vigeri margo.

corpus non esse. Nec enim permanet, sed fluit assidue corporis natura quævis.

- 52 Quod si dum corporum ipsi functiones vident, quæ calefaciant, refri-
gerent, propellant, ac depriment; ibidem animum constituunt, eum velut
actuoso quodam in loco defigentes: ignorant illi primum, ipsamet corpora,
suis quibusdam incorporeis facultatibus hæc omnia perficere: deinde ne
hoc quidem a nobis facultatum genus animo tribui, sed potius ita statui,
ut intelligere, sentire, ratiocinari, concupiscere, cuncta denique sapienter ac
53 rite moderari, aliam omnino quam corporis essentiam requirant. Isti vero
rerum incorporearum facultates ad corpora transtulisse contenti, incorpo-
reis ipsis nullam relinquunt. Cæterum ipsa etiam corpora, incorporeis
facultatibus ea posse, quæ possint, ita planum efficio. Fatebuntur utique
quantitatem esse a qualitate diversam: quippe corpus enim omne quanti-
tate, nec omne tamen qualitate instructum esse, uti de materia certo con-
stat. Siquidem hoc utrumque dum fatentur, fatentur una qualitatem, cum
54 a quanto, tum etiam a corpore diversam esse. Quomodo enim quæ quan-

ΠΛΩΤΙ-
ΝΟΥ

ποσόν; Καὶ μὴν ὅπερ καὶ ἄνω που ἐλέγετο, εἰ πᾶν σῶμα
μεριζόμενον, καὶ ὅγκος ἴσως, ἀφαιρεῖται ὅπερ ἦν, κερματίζο- p. 833
μένου δὲ τοῦ σώματος, ἐφ' ἐκάστῳ μέρει ἡ αὐτὴ ὅλη ποιότης
μένει· οἷον ἡ γλυκύτης ἡ τοῦ μέλιτος, οὐδὲν ἔλαττον γλυκύτης
ἐστὶν ἐφ' ἐκάστῳ· οὐκ ἂν εἴη σῶμα γλυκύτης. Ὅμοίως καὶ 5
55 αἱ ἄλλαι. Ἐπειτα εἰ σῶματα ἦσαν αἱ δυνάμεις, ἀναγκαῖον
ἦν τὰς μὲν ἰσχυρὰς τῶν δυνάμεων, μεγάλους ὅγκους, τὰς δὲ
ὀλίγον δρᾶν δυναμένας, ὅγκους μικροὺς εἶναι. Εἰ δὲ μεγάλων
μὲν τῶν ὅγκων μικραὶ, ὀλίγοι δὲ μικρότατοι τῶν ὅγκων με- 10
γίστας ἔχουσι τὰς δυνάμεις, ἄλλῳ τινὶ ἢ μεγέθει τὸ ποιεῖν
56 ἀναθετεόν· ἀμεγέθει ἄρα. Τὸ δὲ ὕλην μὲν τὴν αὐτὴν εἶναι b
σῶμα, ὥς φασιν, οὖσαν, διάφορα δὲ ποιεῖν ποιότητος προσ-
λαβοῦσαν, πῶς οὐ δῆλον ποιεῖ, τὰ προσγενόμενα λόγους
αὐτοὺς καὶ ἀσωμάτους εἶναι; Μὴ δ', ὅτι πνεύματος ἢ αἵματος 5
ἀποστάντων, ἀποθνήσκει τὰ ζῶα, λεγόντων. Οὐ γάρ ἐστιν
ἄνευ τούτων εἶναι, οὐδ' ἄνευ πολλῶν ἄλλων, ὧν οὐδὲ ἂν ἡ
ψυχὴ εἴη. Καὶ μὴν οὔτε πνεῦμα διὰ πάντων, οὔτε αἷμα,
ψυχὴ δέ.

d 12. καὶ ὅπερ] ὅπερ καὶ C.F.G.

p. 833. 4. ἡ ἐφ' ἐκάστῳ F.G. γλυκύτης] ἡ γλ. C.F. 9. μικραὶ]
μικρὰ E. ὀλίγοι] ἴσ. οἱ Vigeri margo. δὲ καὶ μικ. G. ὅγκων] τῶν
ὅγ. C.D.F.G. b 2. προσλαβοῦσαν] προσβαλοῦσαν C.D.F.G. 4. μὴ
διότι πν. F.G. 7. οὐδὲ] ὧν οὐδὲ C.F. ὧν οὐδὲν G. 8. πνεῦμα]
πνεύματα F. 9. ψυχὴ δὲ delevit Viger. cum Plotino.

titate careat, corpus esse possit, cum omne corpus quantitate sit præditum?
Præterea, quod supra jam attigimus, si corpus molesque omnis, dum in
partes secatur, id desinit esse quod erat; si corpore in minutissima quæque
diviso, qualitas eadem singulis in partibus integra perseverat; uti mellis
dulcedo, nihilo minus qualibet ejus in parte dulcedo est: certe nec dulcedo
55 illa, nec similes aliæ qualitates corpora fuerint. Deinde, si corpora essent
facultates illæ, valentiores utique facultates majori, imbecilliores minori
mole præditas esse oporteret. Sin autem, et vastæ molis vires exiguæ
sunt, et immensæ, molis perexiguæ; alteri sane rei quam magnitudini,
efficiendi vis tribuenda erit: illi ergo tantum quæ magnitudine careat.
56 Quid? hoc ipsum quod aiunt, eandem omnino materiam et corpus esse, et
susceptis deinde qualitibus diversitatem efficere, num clare satis ostendit,
quæ ad materiam accesserint, ea principes ipsas rationes et corpore ca-
rentes esse? Neque vero nobis objiciant, spiritu sanguineve dilapso, ani-
mantes interire. Licet enim sine illis esse non possint, certe nec sine per-
multis aliis, ut ipsemet adsit animus, esse non possunt. Quanquam nec
spiritus ipse nec sanguis, partes per omnes usque quaque diffusus est.

- 57 "Ετι εἰ σῶμα οὐσα ἡ ψυχὴ διήλθε διὰ παντὸς, καὶν κρα-¹⁰ ΠΛΩΤΙ-
 θείσα εἴη, ὃν τρόπον τοῖς ἄλλοις σώμασιν ἡ κραῖσις. Εἰ δὲ c
 ἡ τῶν σωμάτων κραῖσις οὐδὲν ἐνεργεῖα ἐᾷ εἶναι τῶν κραθέντων,
 οὐδ' ἂν ἡ ψυχὴ ἔτι ἐνεργεῖα ἐνείη τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ δυνά-
 μει μόνον, ἀπολέσασα τὸ εἶναι ψυχῇ. "Ωσπερ εἰ γλυκὺ καὶ 5
 πικρὸν κραθεῖη, τὸ γλυκὺ οὐκ ἔστιν. Οὐκ ἄρα ἔχομεν ψυχὴν.
 58 Τὸ δὲ δὴ σῶμα ὃν, σώματι κεκραῖσθαι ὅλον δι' ὅλων, ὥς ὅπου
 ἂν ᾗ καὶ θάτερον, εἶναι ἴσον ὅγκων ἀμφοτέρων, καὶ τὸ πᾶν
 κατεχόντων, καὶ μηδεμίαν αὔξην γεγενέσθαι ἐπεμβληθέντος τοῦ 10
 ἐτέρου, οὐδὲν ἀπολείψει ὃ μὴ τέμῃ. Οὐ γὰρ κατὰ μεγάλα d
 μέρη παραλλάξ ἡ κραῖσις (οὕτω γάρ φασι παράθεσιν ἔσε-
 σθαι) διεληλυθὸς δὲ διὰ παντὸς, τὸ ἐπεμβληθὲν ἐπὶ σμικρό-
 τερον (ὅπερ ἀδύνατον, τὸ ἔλαττον ἴσον γενέσθαι τῷ μεί- 5
 59 ζονι) ἀλλ' οὖν διεληλυθὸς, πᾶν τέμνει κατὰ πᾶν. Ἀνάγκη
 τοίνυν εἰ καθ' ὅτιοῦν σημεῖον, καὶ μὴ μεταξὺ σῶμα ἔσται ὃ
 μὴ τέτμηται, εἰς σημεῖα τὴν διαίρεσιν τοῦ σώματος γεγο-
 νέναι, ὅπερ ἀδύνατον. Εἰς δὲ ἄπειρον τῆς τομῆς οὔσης (ὃ 10

b 10. εἰ] ἔτι εἰ C.F.G. οὐσα ἡλθε] οὐσα ἡ ψυχὴ διήλθε C.
 Viger. Cum Steph. E. 11. τρόπον σώ.] τρόπον τοῖς ἄλλοις σώ.C.
 Viger. Cum Steph. E. c 2. οὐδὲν] οὐδὲν (οὐδὲ F.G.) ἐνεργεῖα εἰ εἶναι
 C.F.G. 3. ἐνείη] ἔτι ἐνείη C. 8. ὅλων] ὅλων C.D.F.G. θάτε-
 ρον] καὶ θάτερον C.F.G. Mox ὅγκων C. 10. αὔξῃσιν] αὔξην C.G.
 d. τέμει] τέμῃ C. τέμει E. 2. φασι] φησὶ C.D.F.G. 6. τέμνει]
 τέμνη C. τέμῃ F.G. 9. εἰ δὲ ἀπείρου nī fallor E.G. εἰ F.

- 57 Jam vero, si corporeus animus totum corpus undique pervaderet, cum
 eo proinde permixtus esset, quomodo cæteris in corporibus mixtio fieri
 consuevit. Quare, cum ejusmodi corporum mixtio sit, ut ex iis quæ com-
 mixta sunt nullum reapse permaneat; ne animus quidem reapse in corpo-
 ribus, sed virtute tantum inesset, animique naturam et rationem amitteret:
 quemadmodum si cum acervo dulce misceretur, dulce amplius non esset:
 58 ita nullum jam animum habemus. Enimvero, si corpus cum corpore,
 totum cum toto misceatur, ita ut ubicunque alterutrum erit, ibidem am-
 borum toto illo spatio diffusorum æqualis moles existat, nec ullum incre-
 mentum ex alterius accessione consequatur: nihil ab eo quod non secet ac
 dividat, relinquatur. Nec enim in majoribus duntaxat partibus, alterna
 quadam vicissitudine mixtio fit: (sic enim adjunctionem potius futuram
 aient:) sed totum alterum permeans, majus licet injectum in minus;
 (quod quidem fieri non potest, ut minus æquale majori fiat) sed permeans
 59 tamen, totum ubique secat. Itaque necesse est, si hoc ipsum quovis in
 puncto fiet, nec medium corpus ullum erit quod non secetur; ut in puncta
 corpus integrum dividatur, quod fieri nullo modo potest. Sin autem
 divisionis illius infinita ratio futura est, (quodcunque enim corpus acce-

ΠΑΩΤΗ-
ΝΟΥ

γὰρ ἂν λάβῃς σῶμα, διαίρετόν ἐστι·) οὐ δυνάμει μόνον, ἐνεργεία δὲ τὰ ἄπειρα ἔσται. Οὐ τοίνυν ὅλον δι' ὅλου χωρεῖν δυνατόν τὸ σῶμα· ἡ δὲ ψυχὴ δι' ὅλων· ἀσώματος ἄρα.

- 60 Τὸ δὲ καὶ φύσιν μὲν προτέραν τὸ αὐτὸ πνεῦμα λέγειν, ἐν p. 834 δὲ ψυχρῷ γενομένην καὶ στομωθεῖσαν ψυχὴν γίνεσθαι, λεπτοτέραν ἐν ψυχρῷ γενομένην· ὃ δὴ καὶ αὐτὸ ἄτοπον· πολλὰ 5 γὰρ ζῶα ἐν θερμῷ γίνονται, καὶ ψυχὴν ἔχει οὐ ψυχθεῖσαν. Ἄλλ' οὖν φασὶ γε προτέραν φύσιν ψυχῆς εἶναι κατὰ συν- 61 τυχίας τὰς ἔξω γιγνομένην. Συμβαίνει οὖν αὐτοῖς τὸ χεῖρον πρῶτον ποιεῖν, καὶ πρὸ τούτου ἄλλο ἔλαττον, ἣν λέγουσιν 10 [487] ἔξιν. Ὁ δὲ νοῦς, ὕστατος, ἀπὸ τῆς ψυχῆς δηλονότι γενόμενος, ἡ εἰ πρὸ πάντων νοῦς, ἐφεξῆς ἔδει ψυχὴν ποιεῖν, εἴτα b 62 φύσιν· καὶ αἰεὶ τὸ ὕστερον, χεῖρον, εἴπερ πέφυκεν. Εἰ οὖν καὶ ὁ θεὸς αὐτοῖς κατὰ τὸν νοῦν ὕστερος, καὶ γεννητὸς, καὶ ἐπακτὸν τὸ νοεῖν ἔχων, ἐνδέχοιτο ἂν μηδὲ ψυχὴν, μηδὲ νοῦν, 5 μηδὲ θεὸν εἶναι· εἰ τὸ δυνάμει, μὴ ὄντος πρότερον τοῦ ἐνερ-

d 12. ὅλον] ὅλην C.F.G. 13. ὅλων] ἴσ. ὅλου Vigeri margo. Sed v. supra c 8.

p. 834. τὸ δὲ] ὃ δὴ E. φύσει] φύσιν C.F.G. ut conj. Viger. 3. ψυχὴν] ψυχὴ D. 4. ὡδὶ] ὃ δὴ C.D.F.G. 5. γίνονται] γίνονται C.F.G. b 4. τὸν νοῦν] νοεῖν C.F.G. τὸ νοεῖν unus Plotini ms. τὸ νοεῖν ed. 5. μηδὲ νοῦν om. C.

peris, dividiuum semper est;) tum vero non virtute duntaxat, sed etiam reapse infinita erunt. Totum ergo corpus totum aliud permeare non potest. Atqui totum animus permeat: corpore ergo caret animus.

- 60 Quod autem priorem illam ipsius naturam, spiritum proprie ac peculiariter esse dicunt, quæ ψυχρῷ, hoc est frigido in loco posita, atque aciem adepta maiorem, ψυχὴ hoc est animus, frigoris vi tenuior subtiliorque factus evadat; hoc ipsum quidem absurdum est, cum pleræque animantes et calidis nascantur in locis, et animus habeant hujusmodi refrigeratione carentem. At priorem quoque animi naturam, ex multiplici rerum exter- 61 narum casu existere ac pendere volunt. Illi ergo quod deterius est, id primum faciunt, quo ipso præterea quiddam aliud, minus licet, prius tamen constituunt, quem habitum nominant. Mens autem postremo ab iis loco numeratur, ab animo scilicet ipso profecta. Nam si princeps omnium mens ponitur, secundo in gradu animus, naturam denique in tertio collocare oporteat; itaque semper quod deterius sit, habere posterius, 62 si quidem ejusmodi natum est. Si ergo deus ipse quoque, pro eo ac mente præditus est, posterior idem ac genitus sit, atque adventitiam mentem ipsam habeat; concludi forte possit, neque animum, neque mentem, neque deum esse. Nunquam enim quod virtute tantummodo est, nisi prius id

γεία, καὶ νοῦ, γένοιτο, οὐδὲ ἥξει εἰς ἐνέργειαν. Τί γὰρ ἔσται
τὸ ἄγον, μὴ ὄντος ἑτέρου παρ' αὐτὸ προτέρου; Εἰ δ' ἑαυτὸ
ἄξει εἰς ἐνέργειαν, ὅπερ ἄτοπον, ἀλλὰ βλέπον γε πρὸς τι
63 ἄξει, ὃ οὐ δυνάμει, ἐνεργεία δὲ ἔσται. Καίτοι τὸ αἰεὶ μένειν
τὸ αὐτὸ, εἴπερ τὸ δυνάμει ἔξει, καθ' ἑαυτὸ εἰς ἐνέργειαν ἥξει,
καὶ τοῦτο κρεῖττον ἔσται τοῦ δυναμένου, οἷον ὀρεκτὸν ὃν
ἐκείνου. Πρώτερον ἄρα τὸ κρεῖττον, καὶ ἑτέραν φύσιν ἔχον
σώματος, καὶ ἐνεργεία ὃν αἰεὶ πρότερον ἄρα καὶ νοῦς, καὶ
ψυχὴ, φύσεως. Οὐκ ἄρα οὕτως ψυχὴ ὡς πνεῦμα, οὐδ' ὡς
σῶμα. Ἀλλ' ὅτι μὲν οὐ σῶμα λέγεται ἄν, καὶ εἴρηται καὶ
ἄλλοις ἕτερα, ἱκανὰ δὲ καὶ ταῦτα.

64 Ἐπεὶ δὲ καὶ ἄλλης φύσεως, δεῖ ζητεῖν τίς αὕτη. Ἄρ' δ
οὖν ἕτερον μὲν σώματος, σώματος δέ τι, οἷον ἀρμονία; Τοῦτο
γὰρ ἀρμονίαν τῶν ἀμφὶ Πυθαγόραν λεγόντων ἕτερον τρό-
65 πον, ᾗ ἦθησαν αὐτὸ τοιοῦτόν τι εἶναι οἷον καὶ ἡ περὶ χορδὰς
ἀρμονία. Ὡς γὰρ ἐνταῦθα ἐντεταμένων τῶν χορδῶν ἐπιγί-
νεται τι οἷον πάθημα ἐπ' αὐταῖς, ὃ λέγεται ἀρμονία· τὸν

b 9. ἑαυτὸ] αὐτὸ C.D.E.F.G. ἄξει] ἔξει D.E. 11. οὐ δυν.] ὃ
οὐ δυν. C. Viger. ὃ om. E. Steph. c 2. ἥξει] ἄξει F.G. 4. ἄρα]
ἄρα τὸ κρεῖττον. καὶ ἑτέραν φύσιν ἔχον σώματος καὶ ἐνεργεία ὃν αἰεὶ πρότε-
ρον ἄρα C. Viger. Cum Steph. E. 8. μὲν οὖ] οὐ om. E.F. d. δέ
καὶ] καὶ om. D.E.F.G. 5. οἷον] οἱ F.

fuerit, quod actu sit, actu ipso futurum est. Cujus enim vi existat ali-
quando, si aliud præter ipsum nihil eoque prius fuerit? Sin autem se pro-
feret, producetque per sese, (quod ipsum tamen absurdum est) certe dum
63 se ita proferet, aliquid intuebitur, quod non virtute, sed actu erit. Quan-
quam, id quod virtute est, si habeat idem ut sui semper simile maneat,
existet actu per sese, atque id erit solam existendi potestatem habente
præstantius, cum ab illo appetatur. Maneat igitur, prius id esse quod
præstantius sit, itemque quod diversam a corpore naturam habeat, quod-
que actu semper existat. Inde enim, mentem et animum, natura priores
esse, nec spiritus, aut corporis similem animum esse conficitur. Et quidem
ad animum corporeæ naturæ subducendum, ab aliis cum et proferri alia
possunt, et prolata jam sunt, tum hæc quoque nostra satis erunt.
64 At quærendum porro, cujusnam alterius naturæ fuerit. Num igitur ita
diversus a corpore est, ut tamen aliquid sit, quod eidem corpori maxime
conveniat, cujusmodi harmonia est? Cum enim Pythagoras longe aliter
hoc de harmoniæ genere disputaret, id isti ejus, quæ in fidibus sit har-
65 moniæ, simile quid esse putaverunt. Ut enim hic, dum fides intenduntur,
quædam illis accedit affectio, quam harmoniam vocamus: ita plane, cum

ΠΑΩΤΙ-
ΝΟΥ

αὐτὸν τρόπον καὶ τοῦ ἡμετέρου σώματος, ἐν κράσει ἀνομοίων p. 835
 γινομένων, τὴν ποιὰν κράσιν ζῶν τε ἐργάζεσθαι καὶ ψυχὴν,
 οὖσαν τὸ ἐπὶ τῇ κράσει πάθημα. Ὅτι δὲ ἀδύνατον, πολλὰ
 66 ἤδη πρὸς ταύτην τὴν δόξαν εἴρηται. Καὶ γὰρ ὅτι τὸ μὲν 5
 πρότερον ἢ ψυχῇ, ἢ δ' ἀρμονία ὕστερον· καὶ ὡς τὸ μὲν ἄρχει
 καὶ ἐπιστατεῖ τῷ σώματι, καὶ μάχεται πολλῶν, ἀρμονία δὲ
 οὐκ ἂν οὖσα ταῦτα ποιῶ· καὶ ὡς τὸ μὲν οὐσία, ἢ δὲ ἀρμονία, 10
 οὐκ οὐσία· καὶ ὅτι ἡ κράσις τῶν σωμάτων, ἐξ ὧν συνέσταμεν,
 ἐν λόγῳ οὖσα, ὑγεία ἂν εἴη καὶ ὅτι καθ' ἕκαστον μέρος b
 ἄλλως κραθὲν, εἴη ἂν ψυχὴ ἑτέρα, ὥστε πολλὰς εἶναι καὶ
 τόδε μέγιστον, ὡς ἀνάγκη πρὸ τῆς ψυχῆς ταύτης ἄλλην
 ψυχὴν εἶναι τὴν ποιούσαν τὴν ἀρμονίαν ταύτην, οἷον ἐπὶ 5
 τῶν ὀργάνων, τὸν μουσικόν, τὸν ἐντιθέντα ταῖς χορδαῖς τὴν
 67 ἀρμονίαν, λόγον ἔχοντα παρ' αὐτῷ, καθ' ὃν ἀρμόσει. Οὕτε
 γὰρ ἐκεῖ αἱ χορδαὶ παρ' αὐτῶν, οὗτ' ἐνταῦθα τὰ σώματα
 ἑαυτὰ εἰς ἀρμονίαν ἄγειν δυνήσεται. Ὅλως δὲ καὶ οὗτοι ἐξ 10

p. 835. 6. ὅτι μὲν] ὅτι τὸ μὲν C.F.G. 9. ποιῶ] ποιῶ D. 11. συν-
 ἔσταμεν] συνεστάναι οὐκ ἐν λόγῳ C.F.G. b 2. τότε] ἴσ. τὸ δὲ Vigeri
 marg. 4. τὴν ἀρμονίαν om. D. h. l. sed add. post ἔχοντα. 5. τὸ
 μουσικόν] τὸν μ. C.F.G. ἴσ. τὸν vel τῶν μουσικῶν Vigeri marg. 6. λό-
 γον ἔχοντα τὴν ἀρ.] τὴν ἀρ. λ. ἔχ. C. Viger. Cum Steph. E. 8. παρ'
 ἂν οὗτ' τὰ παρ' αὐτῶν οὗτ' ἐνταῦθα τὰ C. Viger. Cum Steph. E.
 9. ἄδειν] ἄγειν C. Viger. Cum Steph. E.

inter sese mutuo dissidentia temperantur, certam hanc corporis nostri
 temperationem, vitam simul et animam efficere, quæ aliud nihil sit, quam
 illa ex temperatione profecta singularis quædam et peculiaris affectio.
 Verum adversus hanc opinionem, tanquam omni probabilitate carentem,
 66 multa quoque disputata jam sunt. Principio, animam prius esse aliquid,
 harmoniamque posterius : deinde animam non corpori præesse tantum ac
 moderari, sed etiam cum eo pugnare sæpe, quod factura nunquam esset, si
 esset harmonia : tum, animam esse substantiam, qualis harmonia non sit :
 ad hæc, illam ipsam corporum, ex quibus concreti sumus, rectam justam-
 que temperationem, valetudinis potius integritatem esse : imo, partibus in
 singulis, diversa quadam ratione temperatis, animam quoque diversam,
 proindeque plures uno in corpore futuras esse : postremo, quod hoc in
 genere potissimum est, ante hanc ipsam animam, aliam inesse quandam
 oportere, quæ harmoniam illam efficeret ; qualem organis præesse musicum
 hominem videmus, qui harmoniam fidibus immittat, eamque rationem
 67 penes sese habeat, qua illam omnem rite moderetur. Nec enim aut fides
 illic per se ipsas, aut corpora hîc eam ad harmoniam se ipsa perducere
 unquam poterunt. Cæterum, uti hoc universe dicatur, ex inanimis isti

ἀψύχου ἔμψυχα ποιοῦσι, καὶ τὰ ἐξ ἀτάκτων κατὰ συντυχίαν ΠΛΩΤΙ-
NOT
τεταγμένα καὶ τὴν τάξιν οὐκ ἐκ τῆς ψυχῆς, ἀλλ' αὐτὴν ἐκ
τῆς αὐτομάτου τάξεως τὴν ὑπόστασιν εἰληφέναι. Τοῦτο δὲ
οὔτε ἐν τοῖς κατὰ μέρος, οὔτε ἐν τοῖς ἄλλοις δυνατόν γενέ-
σθαι. Οὐκ ἄρα ἡ ψυχὴ ἁρμονία. 5

68 Ταῦτα μὲν ἀπὸ τῶν Πλωτίνου πρὸς τὴν τῶν Στωϊ-
κῶν περὶ ψυχῆς δόξαν, σωματικὴν φασκόντων αὐτὴν
εἶναι. Ἄλλ' ἐπεὶ αὐτάρκως τά τε πρὸς Ἀριστοτέλην,
καὶ τὸν Περίπατον, τά τε πρὸς τὴν τῶν Στωϊκῶν αἵρε- 10
σιν, ὡς ἐν ἐπιτομῇ παρατίθεται, ὥρα πάλιν ἐπανελ- d
θόντα τῶν γενναίων φιλοσόφων ὁμοῦ πάντων τὰς θαυ-
μαστὰς ἐπισκέψασθαι φυσιολογίας· ὅτε μάλιστα κοινῶς
πάντες Ἕλληνες θεοὺς ὁρατοὺς, ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ 5
τοὺς λοιποὺς ἀστέρας, τά τε ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου
ἡγήσαντό τε καὶ ἐσέφθησαν, καὶ τὰς γε μυθικὰς καὶ
ληρώδεις αὐτῶν περὶ τῆς πολυθέου πλάνης διηγῆσεις

b 10. ἀψύχων] ἀψύχου C.E. Supra ὅλον E. c. ἐξ ἀτ.] τὰ ἐξ
ἀτ. C.F.G. 2. τὰ τεταγμ.] τὰ om. C.D.F.G. τὴν τάξιν] καὶ τὴν
τάξιν οὐκ ἐκ τῆς ψυχῆς ἀλλ' αὐτὴν ἐκ τῆς αὐτομάτου τάξεως τὴν ὑποστ. C.
F.G. καὶ τ. τ. D. τὴν ante ὑποστ. om. E. 4. ἄλλοις] ἴσ. ὅλοις Vi-
geri marg. 8. αὐτὴν φασκόντων] φασ. αὐ. C.F.G. ἀλλ' ἐπεὶ]
Δόξα τῶν φυσικῶν φιλοσόφων. Ἐπεὶ οὖν B. 9. πρὸς] περὶ D.
11. ἐν ἐπ.] ἐν om. F. παρατίθεται] παρατίθεται B. παρατίθεται D.
d. ἐπανελθόντας] ἐπανελθόντων B.D. -οντα C.F.G. 3. φιλολογίας ὅτι]
φυσιολογίας ὅτε B.C.F.G. 6. ἡγήσαντο] ἡγήσαντο B. ἡγήσατο F.
8. διηγῆσεις] διοικήσεις B.

animata constituunt, atque ex inordinatis ordinata suum hunc ordinem
propriamque naturam casu quodam accepisse volunt. Quod tamen nec
singulis in partibus, nec ullo in toto evenire potest. Non est igitur animus
harmonia.

68 Atque hactenus ex Plotino, contra Stoicorum de animo senten-
tiam, qui corporeum illum esse dicerent. Sed quoniam adversus
Aristotelem, Peripateticos omnes, Stoicorumque sectam, compendio
licet, sat multa protulimus: superest uti ad caput denuo revertentes,
egregias illas præstantium philosophorum simul omnium commenta-
tiones videamus: cum et Græci plane universi, solem, lunam, cæte-
raque sidera, partesque mundi reliquas, quæ visu ipso percipiuntur,
deorum loco habuerint atque coluerint: et fabulosas eorum ineptas-

σεμνοτέραις δὴ καὶ φυσικαῖς ἀποδόσεσιν ἐπὶ τὰ στοι-
 χεῖα καὶ τὰ τοῦ πάντος κόσμου μόρια μετενηνόχασι.¹⁰
 69 Διό μοι ἀναγκαῖον εἶναι δοκεῖ καὶ τὰς περὶ τῶνδε δόξας
 ὁμοῦ συναγαγεῖν, τὰς τε διαστάσεις αὐτῶν καὶ τοῦ
 τύφου τὸ μάταιον ἐπιθεωρῆσαι. Θήσω δὲ καὶ ταῦτα p. 836
 ἀπὸ τῆς Πλουτάρχου γραφῆς, ἐν ᾗ τὰς περὶ τούτων
 ἀπάντων ὁμοῦ τῶν τε πρεσβυτέρων καὶ νέων δόξας
 συναγαγὼν τοῦτον γράφει τὸν τρόπον·

Περὶ ἡλίου.

[488]

ΠΛΟΥ-
 ΤΑΡ-
 ΧΟΥ

23

Ἀναξίμανδρος κύκλον εἶναι ὀκτωκαίκοσαπλασίονα τῆς
 γῆς, ἄρματιφ τροχῷ παραπλήσιον τὴν ἀψίδα ἔχοντα, κοί- b
 λην, πλήρη πυρὸς, ἧς κατὰ τι μέρος ἐκφαινούσης διὰ στομίον
 τὸ πῦρ, ὥσπερ διὰ πρηστῆρος αὐλοῦ· καὶ τοῦτ' εἶναι τὸν
 ἥλιον.

2 Ξενοφάνης, ἐκ πυριδίῳ τῶν φαινομένων συναθροίζομένων 5
 μὲν ἐκ τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως, συναθροίζοντων δὲ τὸν ἥλιον
 ἐκ νεφῶν πεπυρωμένων.

3 Οἱ Στωϊκοὶ, ἀναμμα νοερὸν ἐκ θαλάσσης.

d i i. εἶναι om. B. ult. ἐπιθεωρεῖσθαι] ἐπιθεωρῆσαι B.C.F.G.

p. 836. 2. ἐν ᾗ] ἐν οἷς C.F.G. τούτων] τούτων ἀπάντων B.C.F.G.

6. Περὶ ἡλίου] C. addit Πλουτάρχου.

b. ἄρματιφ] ἄρματιφ B.

παραπ. τὴν ἀψ.] τὴν ἀψ. παρ. B.C.F.G.

2. κοιλὴν om. B. κοῖλον

D.E.F.G. ἧς κατὰ] ἧς om. B.C.D.E.F.G.

3. ἐκφαίνειν] ἐκφαί-

νοντα B. ἐκφαινούσης C.D.F.G. 5. Ξενοφάνης δὲ F. 6. μὲν om. F.

que de vana numinum multitudine narrationes, speciosis isti explica-
 tionibus ad elementa et alia hujus universi membra transtulerint.

69 Quare factu mihi necessarium videtur, ut ipsorum his etiam de rebus
 opiniones congeramus, simulque dissidia, et arrogantem hominum
 vanitatem propius contemplemur. Cæterum ista quoque non aliunde,
 quam ex illo Plutarchi opere hauriemus, ubi collectas hisce de rebus
 antiquiorum una recentiorumque sententias hunc in modum exponit :

De sole.

23

Plutarch.
 T. II. p.
 889 f.

Solem Anaximander circum, qui terræ magnitudinem septem
 ac viginti partibus superet, instructum orbita rotis curruum persimili, sed
 cava tamen, ignisque plena ; qui quidem aliqua ejus ex parte per angustius
 osculum, quasi per fistulæ foramen promicet : atque hunc esse solem.

2 Xenophanes, ex colluculentibus quibusdam igniculis, qui ex humida
 exhalatione coeuntes, solem ipsum inflammatis ex nubibus collectum
 efficiant.

3 Stoici, succensum aliquid ac mente præditum, quod ex mari prorumpat.

- 4 Πλάτων, ἐκ πλείστου πυρός. 10 ΠΛΟΥ-
 5 Ἀναξαγόρας, Δημόκριτος, Μητροδόωρος, μύδρον ἢ πέτρον ΤΑΡ-
 διάπυρον. ΧΟΥ
 6 Ἀριστοτέλης, σφαῖραν ἐκ τοῦ πέμπτου σώματος. c
 7 Φιλόλαος ὁ Πυθαγόρειος, δίσκον ὑαλοειδῆ, δεχόμενον μὲν
 τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ πυρὸς τὴν ἀνταύγειαν, διηθοῦντα δὲ πρὸς
 ἡμᾶς τὸ φῶς· ὥστε προσεοικέναι ἡλίου τὸ ἐν οὐρανῷ πυρῶδες 5
 τῇ ἀπὸ τοῦ ἐνόπτρου κατὰ ἀνάκλασιν διασπειρομένη πρὸς
 ἡμᾶς αὐγῇ· καὶ γὰρ ταύτην προσονομάζομεν ἥλιον, οἰοιενὶ
 εἰδῶλον εἰδώλου.
 8 Ἐμπεδοκλῆς, δύο ἡλίους· τὸν μὲν ἀρχέτυπον, πῦρ ἐν τῷ 10
 ἐτέρῳ ἡμισφαιρίῳ τοῦ κόσμου, πεπληρωκὸς τὸ ἡμισφαίριον,
 αἰὲ καταντικρὺ τῆς ἀνταυγείας αὐτοῦ· τὸν δὲ φαινόμενον, d
 ἀνταύγειαν εἶναι, ἐν τῷ ἐτέρῳ ἡμισφαιρίῳ, τῷ τοῦ ἀέρος τοῦ
 θερμομιγοῦς πεπληρωμένῳ, ἀπὸ κυκλοτεροῦς τῆς γῆς κατ'
 ἀνάκλασιν ἐγγιγνομένην εἰς τὸν ἥλιον τὸν κρυσταλλοειδῆ, 5

b 10. ἐκ πλείστου] ἐκ om. C.F.G. 11. μύδρον ἢ πέτρον] μύδρου
 πέτρου E. c 2. ὑαλοειδῆ] ὑελοειδῆ C. τοῦ ἐν] τὸ ἐν B.C.F.G.
 3. πυρὸς] πρὸς B.C.F. διηθοῦντα] διωθοῦντα D.F.G. 4. ὥστε—
 αὐγῇ om. B. ἡλίῳ] ἡλίῳ C. 7. ταύτην προσαγορεύομεν] τοῦτο
 πρὸς ὀνομάζομεν B. προσονομάζομεν item C.D.F.G. πῶς ὀνομάζομεν E.
 9. δὲ ἡλίους τὸ E.F. τὸν μὲν] τὸ μὲν B.D.F.G. 11. πεπληρωκὸς
 πεπληρωκός B.C.D.E.F.G. αἰὲ] αἰεὶ B. qui mox ἐαυτοῦ. d. τὸν
 δὲ] τὸ δὲ C.D.E.F.G. 3. τοῦ θερμ.] τοῦ om. B. τοῦ θερμοειδοῦς D.
 F.G. supra om. τῷ D. τοῦ θερμοειδοῦς E. πεπληρωμένῳ] πεπληρω-
 μένου D.F.G. 4. κατ' ἀνάκλασιν ἐγγιγνομένην] κατ' ἔμφασιν γιγνόμε-
 νον ἥλιον ὡς δὲ διὰ (διὰ om. C.F.G.) B.C.D.E.F.G.

- 4 Plato, ex plurimo igne.
 5 Anaxagoras, Democritus, et Metrodorus, massam aut lapidem igne
 succensum.
 6 Aristoteles, globum ex quinto corpore.
 7 Philolaus Pythagoreus, discum aliquem vitro persimilem, qui reper-
 cussus ex igne mundi splendorem excipiens, lucem ad nos per aërem,
 quoddam quasi colum, inde transmittat: ut igneus ille solis in celo fulgor,
 splendoris ejus similis sit, qui ad nos e speculo reflexione transfunditur.
 Eum quippe solem, tanquam aliquod simulacri simulacrum, vocamus.
 8 Soles ab Empedocle ponuntur duo, quorum alter ille primigenius, ignis
 quidam sit in altero mundi hemisphaerio, quod hactenus splendoris sui
 reflexioni semper adversum impleverit: alter hic qui nobis appareat, lucis
 repercussio quædam, in altero hoc hemisphaerio, quod aëre permixtum
 calorem includente plenum est; quæ repercussio, ex terra quæ globosa est,

ΠΛΟΥΤ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

συμπεριελκομένην δὲ τῇ κινήσει τοῦ πυρίνου. Ὡς δὲ βραχέως εἰρῆσθαι συντεμόντα, ἀνταύγειαν εἶναι τοῦ περὶ τὴν γῆν πυρὸς τὸν ἥλιον.

- 9 Ἐπίκουρος, γῆϊνον πύκνωμα, κισσηροειδές, καὶ σπογγοειδές 10 ταῖς κατατρήσεσιν, ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀνημμένον.

24

Περὶ μεγέθους ἡλίου.

- 1 Ἀναξίμανδρος, τὸν μὲν ἥλιον ἴσον εἶναι τῇ γῇ, τὸν δὲ p. 837 κύκλον ἀφ' οὗ τὴν ἐκπνοὴν ἔχει, καὶ ὑφ' οὗ φέρεται, ἑπτα-5 καιικοσαπλασίονα τῆς γῆς.

- 2 Ἀναξαγόρας πολλαπλάσιονα Πελοποννήσου.

- 3 Ἡράκλειτος, εὖρος ποδὸς ἀνθρωπείου.

- 4 Ἐπίκουρος πάλιν φησὶν ἐνδέχεσθαι τὰ προειρημένα πάντα ἢ τηλικούτον ἡλίκος φαίνεται, ἢ μικρῶ μείζω, ἢ ἐλάττω. b

25

Περὶ σχήματος ἡλίου.

- 1 Ἀναξίμενης πλατύν, ὡς πέταλον, [τὸν ἥλιον.] 5

d 7. βραχέως] βραχέας B. 8. ἀνταύγειαν—γῆν om. B.E. 9. πυρὸς τὸν] πῦρ εἶναι D.E.F.G. 10. κισσηροειδὲς καὶ σπογγοειδὲς D.E.F.G. κατατρήσεσιν] κατατρήσεσιν C.E. ult. ἀνημμένον] ἀνημμένων C.D.

p. 837. 3. τὸν] τὸ E. 4. ἴσον εἶναι] εἶναι ἴσον B.I. 5. ἐκπνοὴν] πνοὴν B.C.D.E.F.G.I. ὀκτωκαιικοσαπλασίονα] ὀκτὼ καὶ εἰκοσαπλασίῳ B.E. ἑπτὰ καὶ εἰκοσαπλασίῳ C.D.F.G. 6. πολλαπλάσιονα] πολλαπλάσιον B.D.E.I. πολυνπλάσιον C.F.G. 8. ἀνθρωπείου—ἡλίκος om. C.F.G. cum lacuna. πάλιν—πάντα ἢ om. B.D.E.I. b. μείζω ἢ ἐλάττω] τιμικεῖζον ἢ ἔλαττον B. τι μείζον ἢ ἔλαττον I. ἔλαττον C. ἡλίκος καὶ ὁποῖος φαίνεται ἢ μικρῶ τι μείζων ἢ ἔλαττον D.G. καὶ ὁποῖοι item E. μικρῶ τι F. 6. τὸν ἥλιον om. B.C.D.E.F.G.I.

in solem crystallo persimilem incidat, ac simul in orbem alterius ignei motione rapiatur: hoc est, uti brevius expediam, aliud solem esse nihil, quam ejus qui circa terram est, ignis reflexionem.

- 9 Epicurus denique, terrestrem massam, pumicis aut spongiæ crebris foraminibus similem, ignique succensam.

24

De magnitudine solis.

- 1 Anaximander, æqualem terræ solem esse; at eum circulum, unde respirandi vim et facultatem habeat, eadem sex et viginti partibus esse majorem.

- 2 Anaxagoras, pluribus eum vicibus Peloponnesum adæquare.

- 3 Heraclitus, humani pedis latitudine comprehendendi.

- 4 Epicurus itidem, superiora omnia vera esse posse; imo tantum etiam, quantus nobis videtur, aut majorem paulo, paulove minorem.

25

De forma solis.

- 1 Anaximenes, laminæ cujusdam more latum esse solem.

² Ἡράκλειτος, σκαφοειδῆ, ὑπόκυρτον.

³ Οἱ Στωϊκοί, σφαιροειδῆ, ὡς τὸν κόσμον, καὶ τὰ ἄστρα. c

⁴ Ἐπικούρος ἐνδέχεται τὰ προειρημένα πάντα.

ΠΛΟΥ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

Τοιοῦτος μὲν αὐτοῖς ὁ μέγας τῶν κατ' οὐρανὸν φαι-
νομένων θεὸς ἥλιος. Μωσῆς δὲ καὶ τὰ Ἑβραίων λόγια
οὐδὲν τούτων περιεργάζονται. 5

26

Περὶ σελήνης.

¹ Ἀναξίμανδρος, κύκλον εἶναι ἐννεακαιδεκαπλασίονα τῆς γῆς, d
ὡς ἐπὶ τοῦ ἡλίου, πλήρη πυρὸς, ἐκλείπειν δὲ κατὰ τὰς ἐπι-
στροφὰς τοῦ τροχοῦ. Ὅμοιον δὲ εἶναι ἄρματιφ τροχῷ,
κοίλῃν ἔχοντα τὴν ἀψίδα, καὶ πυρὸς πλήρη, ἔχοντα μίαν 5
ἐκπνοήν.

² Ξενοφάνης, νέφος εἶναι πεπιλημένον.

³ Οἱ Στωϊκοί μικτὸν ἐκ πυρὸς καὶ ἀέρος.

⁴ Πλάτων, ἐκ πλείονος τοῦ γεώδους.

c 5. περιεργάζονται] περιεργάζεται C.F.G. d 2. ὥσπερ τὸν] ὡς ἐπὶ
τοῦ B.C.D.E.F.G. ἐπὶ item I. 4. ἄρματιφ] ἄρματιφ B. om. E.
ἔχοντι] ἔχοντα C. 5. καὶ μίαν] καὶ om. B.C.D.E.F.G.I. In C.D. item
ἔχοντα ante μίαν. 6. νέφος εἶναι] εἶναι om. B.I. πεπιλημένον]
πεπλημένον E. 7. στωϊκοὶ δέ] δὲ om. B.C.F.G. 8. πλείονος]
πλείονος B.C.E.F.G. Tum καὶ C. pro τοῦ.

² Heraclitus, scaphæ non absimilem, incurvumque nonnihil.

³ Stoici, globosum, qualis et mundus, et astra omnia sint.

⁴ Epicurus, hæc omnia probabilitate sua non carere.

Atque hujusmodi solem, magnum illud eorum quæ in cælo vi-
dentur omnium numen esse philosophi putaverunt. At Moses
Hebræorumque oracula, longe sunt ab ista curiosarum opinionum
vanitate disjuncti.

26

De luna.

¹ Anaximander, circulum eam esse, novemdecim vicibus terræ magnitu-
dinem adæquantem, igne, non secus ac eum, quem soli tribuit, omnino
plenum, cujus defectio luminis ex rotæ conversione oriatur. Quippe illum
etiam rotæ currus similem esse, quæ concavam orbitam, igneque plenam
habeat, unumque tantummodo spiraculum.

² Xenophanes, coactam esse constipatamque nubem.

³ Stoici, quiddam ex igne, aëreque mixtum.

⁴ Plato, terreni plurimum habere.

Plu-
tarch. II.
p. 891 b.

ΠΛΟΥ- 5 Ἀναξαγόρας, Δημόκριτος, στερέωμα διάπυρον, ἔχον ἐν
ΤΑΡ-
ΧΟΥ ἐαυτῷ πεδία, καὶ ὄρη, καὶ φάραγγας. 10

6 Ἡράκλειτος, γῆν ὀμίχλην περιεχομένην.

7 Πυθαγόρας, κατὰ τὸ πυροειδές σῶμα.

27 *Περὶ μεγέθους σελήνης.*

1 Οἱ Στωϊκοὶ μείζονα τῆς γῆς ἀποφαίνονται, ὥς καὶ τὸν p. 838
ἥλιον.

2 Παρμενίδης ἴσον τῷ ἡλίῳ· καὶ γὰρ ἀπ' αὐτοῦ φωτίζεται. 5

28 *Περὶ σχήματος σελήνης.*

[489] 1 Οἱ Στωϊκοὶ, σφαιροειδῆ εἶναι, ὥς τὸν ἥλιον. b

Ἡράκλειτος, σκαφοειδῆ.

Ἐμπεδοκλῆς, δισκοειδῆ. Ἄλλοι κυλινδροειδῆ.

29 *Περὶ φωτισμοῦ σελήνης.*

1 Ἀναξίμανδρος, ἴδιον αὐτὴν ἔχειν φῶς, ἀραιότερον δέ πως.

2 Ἀντιφῶν ἰδίῳ φέγγει λάμπειν τὴν σελήνην· τὸ δ' ὑπο- c
κρυπτόμενον περὶ αὐτὴν ὑπὸ τῆς προσβολῆς τοῦ ἡλίου ἀμαυ-

1. d 11. γῆν ὀμίχλη] τὴν ὀμίχλην D. ὀμίχλη om. F. περιεχομένην G.
ult. πυροειδές σῶμα] προειδές σχῆμα D. κατοπτροειδές σῶμα Stobæus.
σῶμα σελήνης] σελήνης om. B.C.D.I. et nescio an E.

p. 838. 3. μείζονα τῆς γῆς] μείζον B.C. τῆς γῆς om. E.F.G. 5. ἴσον]
ἴσον B.C.E.F.G. καὶ ἀπ'] καὶ γὰρ ἀπ' D.E.F.G. φωτίζεσθαι]
φωτίζεται C.D.E.G. b 4. φωτισμοῦ] φωτισμῶν B. c 2. ἀποκρυπτ.]
ὑποκρυπτ. B.C.D.F.G.I. et nescio an E.

5 Anaxagoras et Democritus, firmum quid ac stabile, ignique succensum,
campos ac montes in se, vallesque complexum.

6 Heraclitus, terram caligine circumfusam.

7 Pythagoras, ignis ad speciem lunæ corpus accedere.

27 *De magnitudine lunæ.*

1 Stoici, terra majorem illam esse pronuntiant, non secus ac solem.

2 Parmenides, cum soli æquale esse, tum ab eo quoque lumen accipere.

28 *De forma lunæ.*

Stoici, globosæ, non minus quam solem, figuræ.

Heraclitus scaphæ, disco Empedocles, alii cylindro non absimilem.

29 *De illuminatione lunæ.*

1 Anaximander, suum ei lumen ac proprium esse vult, sed paulo rarius.

2 Antiphon, splendore quoque lunam collucere suo : cujus pars ea, quæ

ροῦσθαι, πεφυκότες τοῦ ἰσχυροτέρου πυρὸς τὸ ἀσθενέστερον
ἀμαυροῦν· ὃ δὴ συμβαίνειν καὶ περὶ τὰ ἄλλα ἄστρα.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

3 Θαλῆς καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεσθαι τὴν
σελήνην.

4 Ἡράκλειτος, τὸ αὐτὸ πεπονθέναι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην·
σκαφοειδεῖς γὰρ ὄντας τοῖς σχήμασι τοὺς ἀστέρας, δεχομέ-
νους τε τὰ ἀπὸ τῆς ὑγρᾶς ἀναθυμιάσεως, φωτίζεσθαι πρὸς
τὴν φαντασίαν· λαμπρότερον μὲν τὸν ἥλιον, ἐν καθαρωτέρῳ δ
γὰρ ἀέρι φέρεσθαι, τὴν δὲ σελήνην ἐν θολερῷ, διὰ τοῦτο καὶ
ἀμαυροτέραν φαίνεσθαι.

30 Τίς ἡ οὐσία τῶν πλανήτων ἄστρων καὶ ἀπλανῶν.

1 Θαλῆς γεώδη μὲν, ἔμπυρα δὲ τὰ ἄστρα.

2 Ἐμπεδοκλῆς πύρινα, ἐκ τοῦ πυρώδους, ὅπερ ὁ ἀῆρ ἐν
ἐαυτῷ περιέχων ἐξανέθλιψε κατὰ τὴν πρώτην διάκρισιν.

3 Ἀναξαγόρας τὸν περικείμενον ἀέρα πύρινον μὲν εἶναι κατὰ
τὴν οὐσίαν, τῇ δ' εὐτονίᾳ τῆς περιδινήσεως ἀναρπάσαντα
πέτρους ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ καταφλέξαντα, τούτους ἡσπερι-
κέναι.

c 2. ὑπὸ] ἀπὸ B.C.D.F.G.I. 7. Ἡράκλειτος—σελήνην om. C.E.
F.G.I. 10. δεχομένων τε om. C. τε om. B.F.G.I. 12. ἐν κ.]
ἐκκ. D. d 2. θολερωτέρῳ] θολερῷ B.C.D.E.F.G.I. 5. πλανήτων
ἀστ.] ἀστ. πλαν. C. 8. ἀῆρ] ὁ ἀῆρ C.F.G. αἰθῆρ Viger. ult. περι-
κείμ.] παρακείμ.] B.I. περικ. ἀέρα Steph. mss.
p. 839. εὐτονία] ἀτονία I. 2. ἀνασπᾶσαντα πέτρας] ἀναρπάσαντα
πέτρους C.D.F.G. qui mox om. καὶ et τούτους pro ταύτας.

aliquando latet, solis accessu obscuretur: cum ignis valentior imbeciliori
tenebras effundere soleat: idque sideribus etiam aliis usu venire.

3 Thales, ejusque sectatores, eandem a sole potius illuminari.

4 Heraclitus, solis eandem ac lunæ rationem esse: cum enim sidera sint,
figura scaphæ similia, dum exhalationes humidæ passim recipiunt, ea
quam cernimus luce collustrari: et solem quidem clarius, quod puriori
feratur in aëre, lunam vero, quod in opaciorē versetur, obscurius propterea
nobis illucescere.

30 De siderum errantium stabilitumque natura.

1 Thales, terrena quidem esse astra, sed inflammata.

2 Empedocles ignea, eo nimirum ex igne, quem æther olim in sese com-
plexus, sub primam rerum secretionem extriverit.

3 Anaxagoras, circumfusum nobis æthera, cum igneum suapte natura
esse, tum vehementi et incitato conversionis impetu avulsos abs terra
lapides in stellas commutasse.

Plutarch.
p. 888 d.

ΠΛΟΥ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

- 4 Διογένης, κισσηρώδη τὰ ἄστρα, διαπνοὰς δὲ αὐτὰ νομίζει 5
τοῦ κόσμου. Πάλιν δὲ ὁ αὐτὸς, ἀφανεῖς μὲν λίθους, πίπτοντας
δὲ πολλάκις ἐπὶ τὴν γῆν σβέννυσθαι, καθάπερ τὸν ἐν Αἰγὸς
Ποταμοῖς πυροειδῶς κατενεχθέντα ἄστρα πέτρινον.
- 5 Ἐμπεδοκλῆς τοὺς μὲν ἀπλανεῖς ἀστέρας συνδεδέσθαι τῷ 10
κρυστάλλῳ, τοὺς δὲ πλανήτας ἀνείσθαι.
- 6 Πλάτων, ἐκ μὲν τοῦ πλείστου μέρους πυρίνους, μετέχοντας
δὲ καὶ τῶν ἄλλων, κόλλης δίκην. b
- 7 Ξενοφάνης, ἐκ νεφῶν μὲν πεπυρωμένων· σβεννυμένους δὲ
καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀναζωπυρεῖν νύκτωρ, καθάπερ τοὺς ἄν-
θρακας· τὰς γὰρ ἀνατολὰς, καὶ τὰς δύσεις, ἐξάψεις εἶναι, καὶ 5
σβέσεις.
- 8 Ἡρακλείδης δὲ καὶ οἱ Πυθαγόρειοι ἕκαστον τῶν ἀστέρων
κόσμον ὑπάρχειν, γῆν περιέχοντα [ἀέρα τε, καὶ] αἰθέρα ἐν
τῷ ἀπείρῳ. Ταῦτα τὰ δόγματα ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς ἐμφέρε-
ται, κοσμοποιοῦσι γὰρ ἕκαστον τῶν ἀστέρων. 10

■ 4. Διογένης—ἀνείσθαι om. B.E.I. διαπνοὰς] διαπνοίας D.F.G.
5. πάλιν δέ] δὲ om. F.G. 7. καθάπερ] καὶ καθ. C.F.G. 9. τοὺς
μὲν om. C. 11. πλανήτας] πλανῶντας D.F.G. b 3. ἀναζωπυρεῖ-
σθαι] ἀναζωπυρεῖν B.C.E.F.G.I. ἀναζωπυρεῖται D. 5. ἐξάψεις] ἐξανά-
ψεις D. 7. γῆν om. D.G.I. et ἀέρα τε καὶ om. Steph. mss. 9. ἐν
τοῖς] ἐν τι D. ἐμφερε] ἐμφέρεται B.C. Viger. 10. γὰρ om.
D.E.F.G.

- 4 Diogenes, sidera pumicum ad naturam accedere, ac mundi spiracula esse arbitratur: itemque lapides, qui oculorum aciem fugiant, quique sæpius in terram decedentes extinguantur, cujusmodi lapidea ista stella fuerit, quæ ad oppidum illud ignea specie decidit, quos vulgo Capræ Fluvios nominamus.
- 5 Empedocles, stabilia sidera in cœli crystallo illigata putat, errantia vero soluta esse ac libera.
- 6 Plato, partem sane maximam ignea, quæ tamen aliorum itidem elementorum particulas, quasi gluten aliquod admittant.
- 7 Xenophanes, inflammatis ex nubibus ea constituit; quæ cum extinguantur interdiu, tum vero noctu, quidam quasi carbonες, iterum accendantur: ipsa enim oriri modo, modo occidere, aliud esse nihil, quam eadem inflammari subinde, subindeque restingui.
- 8 Heraclides, unaque Pythagorei, quodlibet sidus integrum esse mundum, qui terram, aërem, atque cælum, infinito quodam in spatio comprehendat. Atque hoc dogma passim Orphicis carminibus celebratur, quæ singulis ex sideribus mundos efficiunt.

9 Ἐπίκουρος οὐδὲν ἀπογινώσκει τούτων, ἐχόμενος τοῦ ἐνδε-
χομένου.

ΠΛΟΥ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

31 Περὶ σχήματος ἀστέρων.

1 Οἱ Στωϊκοί, σφαιρικοὺς τοὺς ἀστέρας, καθάπερ τὸν κό-
σμον καὶ ἥλιον καὶ σελήνην.

2 Κλεάνθης κωνοειδεῖς.

3 Ἀναξιμένης, ἥλων δίκην καταπεπηγμένων τῷ κρυσταλ-
λοειδεῖ. Ἐνιοὶ δὲ πέταλα πύρινα εἶναι, ὥσπερ ζωγραφή-
ματα.

Τοιαῦτα τοῖς θαυμαστοῖς φιλοσόφοις τὰ περὶ ὧν
φασὶ φαινομένων θεῶν ἐξευρήματα. Οἷα δὲ καὶ περὶ
τοῦ παντὸς διειλήφασιν, ἐκ τῆς αὐτῆς μάθανε τοῦ
Πλουτάρχου φωνῆς.

5

32 Πῶς συνέστη ὁ κόσμος.

1 Ὁ τοίνυν κόσμος περικεκλασμένῳ σχήματι ἐσχημάτισται,
τὸν τρόπον τοῦτον. Τῶν ἀτόμων σωμάτων, ἀπρονόητον 10

b 10. Ἐπίκουρος etc. om. B.I. c. τοῦ ἐνδ.] τοῦ om. F. 2. σχή-
ματος ἀστέρων] σχημάτων ἐτέρων C.F.G. 5. καθάπερ] καθάπερ καὶ D.
καὶ Σελ.—κωνοειδεῖς om. E. 7. ἥλων δίκην] δίκην ἥλων C.F.G.
καταπεπηγμένους] καταπεπηγμένων B.C.D.F.G.I. d. τῆς θαυμαστῆς
τοῖς θαυμαστοῖς C.D.F.G. 2. φιλοσοφίας] φιλοσόφοις D.F.G. 3. ἐξ-
ευρήματα] ἐξευρέματα B.C.D.I. 6. συνέστη] συνέστηκεν C.D.F.G.
9. ἐσχημάτισται] ἐσχηματίσθαι C. 10. καὶ τυχαίαν] καὶ om. C.F.G.

9 Epicurus, harum sententiarum nullam omnino repudiat, suum illud, fieri
posse, constanter retinens.

31 *De siderum figura.*

1 Stoici, globosa esse sidera, non secus ac mundum, solem, atque lunam.

2 Cleanthes coni figuram iis attribuit.

3 Anaximenes, crystallino in corpore clavorum in modum esse defixa.
Nonnulli laminas quasdam igneas, quæ cælata veluti signa videantur.

Ejusmodi sunt, quæ de illis, quos aspectabiles isti deos nominant,
egregia nobis excogitavit philosophia. Jam quæ de universo quoque
pronuntient, ejusdem ex Plutarchi verbis intellige :

p. 878 c.

32 *Qua ratione mundus sit constitutus.*

1 Hic ergo mundus, circumflexa quam videmus figura, hunc in modum
conformatus est. Cum individua corpora temerario quodam ac fortuito

ΠΛΟΥ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

καὶ τυχαίαν ἔχόντων τὴν κίνησιν, συνεχῶς τε καὶ τάχιστα p. 840
κινουμένων, εἰς ταυτὸ πολλὰ σώματα συνηθροίσθη, καὶ διὰ
[490] τοῦτο ποικιλίαν ἔχοντα σχημάτων καὶ μεγεθῶν. Ἀθροίζο-
μένων δὲ ἐν ταυτῷ τούτων, τὰ μὲν ὅσα μείζονα ἦν καὶ βαρύν- 5
τατα πάντων, ὑπεκάθιζεν· ὅσα δὲ μικρὰ καὶ περιφερῆ, καὶ
λεῖα, καὶ εὐολίσθητα, ταῦτα ἐξεθλίβετο κατὰ τὴν σύνοδον τῶν
3 σωμάτων, εἰς τε τὸ μετέωρον ἀνεφέρετο. Ὡς οὖν ἐξέλιπε
μὲν ἡ πληκτικὴ δύναμις μετεωρίζουσα, οὐκέτι δὲ ἦγεν ἡ πληγὴ 10
πρὸς τὸ μετέωρον, ἐκωλύετο δὲ ταῦτα φέρεσθαι κάτω, ἐπιέ- b
ζετο πρὸς τοὺς τόπους τοὺς δυναμένους δέξασθαι. Οὗτοι δὲ
4 ἦσαν οἱ περίζ. Καὶ πρὸς τούτους τὸ πλήθος τῶν σωμάτων
περικλᾶτο· περιπλεκόμενα δὲ ἀλλήλοις κατὰ τὴν περίκλασιν
τὸν οὐρανὸν ἐγέννησε. Τῆς δ' αὐτῆς ἐχόμεναι φύσεως αἱ 5
ἄτομοι, ποικίλαι οὔσαι, καθὼς εἴρηται, πρὸς τὸ μετέωρον
5 ἐξωθούμεναι, τὴν τῶν ἄστρον φύσιν ἀπετέλουν. Τὸ δὲ
πλήθος τῶν ἀναθυμιωμένων σωμάτων ἐπέπληττε τὸν ἀέρα, 10
καὶ τοῦτον ἐξέθλιβε. Πνευματούμενος δὲ οὗτος κατὰ τὴν

p. 840. κινουμένων] ῥινομ. B. ῥινουμ. E. I. 4. δὲ ἐν ταύτῳ τούτων]
τε ἐν ταυτὸ τοσοῦτων C. F. G. ταυτῷ τοσοῦτων D. μείζονα] μείζονα C.
6. εὐολίσθη] εὐολίσθητα C. E. F. G. I. 8. εἰς τε] εἰς δὲ B. C. F. G. I.
8. ὡς ἐξέλιπε] ὡς οὖν ἐξ. B. C. E. F. G. I. Tum μὲν om. B. 10. ἦγεν]
ἦμεν C. 11. φέρ. κάτω] κατ. φέρ. D. F. G. κάτω—δέξασθαι om. C.
b. ἐπιέζετο] ἐβιάζετο δὲ B. E. I. 2. καὶ πρὸς τούτους] Seqq. usque ad
ἀπορησάντων om. ed. Steph. et E. Dedit Vigerus e Cod. Montac. et re-
periuntur in C. D. F. G. τούτοις D. τὰ om. F. G. 9. ἐπέπληττε] ἐπ-
ληττε D. Plut.

motu, eodemque perpetuo simul ac celerrimo agerentur, corpora in unum
plurima coiere, multiplicemque propterea figurarum et magnitudinum
2 varietatem habuere. Quibus in unum ita confluentibus, quæ maxima
omnium erant atque gravissima, subsidebant: quæ minora, rotunda, lævia,
dilapsuque facilia, concursu ipso corporum extrita atque protrusa, sublime
3 ferebantur. At ubi propellens ea vis et impetus superiorem in locum
efferre desiisset, cum ipsa quoque deorsum ferri prohiberentur, vicinis
circum in locis, quibus excipi utcumque poterant, vehementius preme-
4 bantur. Eo quippe, vis ingens corporum circumflexu quodam agebatur;
in quo dum alia cum aliis implicata hærent, cælum genuerunt. Tum aliæ
rursus atomi, eadem quidem natura præditæ, sed tamen, uti jam dictum
est, specie formaque dissimiles, itemque sursum versus expulsæ, astrorum
5 naturam perfecerunt. At corporum eorum multitudo, unde aliquid ekha-
lationis efflatur, percussum elisit aërem; qui motu ipso conversus in
ventum, ambituque suo astra complexus, ea secum in orbem egit, quamque

κίνησιν, καὶ περιλαμβάνων τὰ ἄστρα, συμπεριῆγεν αὐτὰ, καὶ c
τὴν νῦν περιφορὰν αὐτῶν μετέωρον ἐφύλαττε. Καῖπειτα ἐκ
μὲν τῶν ὑποκαθιζόντων ἐγενήθη ἡ γῆ· ἐκ δὲ τῶν μετεωριζο-
6 μένων, ὁ οὐρανὸς, πῦρ, ἀήρ. Πολλῆς δὲ ὕλης ἔτι περιειλημ-
μένης ἐν τῇ γῇ, πικνουμένης δὲ ταύτης κατὰ τὰς ἀπὸ τῶν
πνευμάτων πληγὰς καὶ τὰς ἀπὸ τῶν ἀστέρων αὔρας, προσ-
εθλίβετο πᾶς ὁ μικρομερὲς σχηματισμὸς ταύτης, καὶ τὴν
7 ὑγρὰν φύσιν ἐγέννα. ῥευστικῶς δ' αὕτη διακειμένη κατε- 10
φέρετο πρὸς τοὺς κοίλους τόπους, καὶ δυναμένους χωρῆσαί τε
καὶ στέξαι· ἢ καθ' ἑαυτὸ τὸ ὕδωρ ὑποστὰν ἐκοίλαινε τοὺς d
ὑποκειμένους τόπους.

8 Τοιαύτη καὶ ἡ θαυμάσιος αὐτῶν κοσμογονία. Συν-
ῆπται δὲ τούτοις ἄλλη τις πλείστη λογομαχία, παν- 5
τοίων πέρι προτάσεων ἀπορησάντων· εἰ χρὴ τὸ πᾶν
ἐν ἡ πολλὰ ἡγεῖσθαι· καὶ εἰ ἓνα τὸν κόσμον ἡ πλείους·
καὶ εἴτε ἔμψυχος οὗτος καὶ προνοία τυγχάνει Θεοῦ
διοικούμενος, εἴτε καὶ τάναντία· καὶ εἰ ἄφθαρτος ἡ 10

c. νῦν περιφ.] συμπεριφ. D.F.G. 4. ὁ om. F.G. 6. πικνωμένης F.
7. πνευμάτων] σωμάτων D.F.G. 8. αὔρας] αὐγὰς D.F.G. d. ἐκοί-
λανε F.G. 4. δὲ om. C.D.F.G. 5. τῶν ante παντοίων om. C.F.G.
περὶ om. D. 6. εἰ δέ] δὲ om. B.I. 8. τυγχάνει] τυχὸν B.I. qui
pergunt διοικούντος om. θεοῦ et sic E. 9. τάναντία] τοῦναντίον B.E.I.

ipsorum in summa mundi parte conversionem hodieque cernimus, conser-
vavit. Atque ita ex subsidentibus quidem corporibus terra, ex iis vero
6 quæ sublime delata sunt, cælum, ignis, aër extitere. At cum magnam
adhuc materiæ copiam terra contineret, eaque cum ventorum percussione,
tum astrorum etiam ipsorum afflatu densior ac spissior effecta esset, quic-
quid subtilioris ac tenuioris formæ habebat, expressum est, humidamque
7 naturam procreavit. Quæ fluxa cum esset ac liquida, in ea continuo loca
ferebatur, quæ concava simul essent, atque ad eam et capiendam et conti-
nendam idonea: vel eadem certe per sese consistens, subjecta loca ex-
cavavit.

8 Hunc etiam isti nobis egregium mundi ortum somniarunt. Quibus
immensa quædam alia verborum pugna contentioque subjungitur,
hominum in infinita quæstionum sylva fluctuantium. Sitne unum
aliquid habendum hoc universum, an multiplex. Unicusne sit mun-
dus, an plures. Sitne animatus hic noster, Deique providentia gu-
bernetur, an contra. Interitune careat, an ei sit obnoxius. Quo

φθαρτός· καὶ πόθεν τρέφεται· καὶ ἀπὸ ποίου ἤρξατο ὁ
 Θεὸς κοσμοποιεῖν· περί τε τῆς τάξεως τοῦ κόσμου· καὶ
 τίς ἡ αἰτία τοῦ αὐτὸν ἐγκλιθῆναι· περί τε τοῦ ἐκτὸς τῆς
 τοῦ κόσμου περιφερείας· καὶ τίνα τὰ δεξιὰ, καὶ τὰ
 ἀριστερὰ τοῦ κόσμου μέρη· περί τε οὐρανοῦ· καὶ πρὸς p. 841
 ἅπασι τούτοις, περί τε δαιμόνων καὶ ἡρώων· περί τε
 ὕλης, καὶ περὶ ἰδεῶν· περὶ τῆς τοῦ παντὸς τάξεως· ἔτι
 μὴν περὶ τῆς τῶν ἄστρον φορᾶς τε καὶ κινήσεως· καὶ 5
 πρὸς τούτοις ὁπόθεν φωτίζονται οἱ ἀστέρες· καὶ περὶ
 τῶν καλουμένων Διοσκούρων· περί τε ἐκλείψεως ἡλίου
 καὶ σελήνης· καὶ περὶ ἐμφάσεως αὐτῆς· καὶ διὰ τί
 γεώδης φαίνεται· καὶ περὶ τῶν ἀποστημάτων αὐτῆς·
 9 καὶ ἔτι περὶ ἐνιαυτῶν. Ταῦτα δὲ πάντα διὰ μυρίων τοῖς 10
 περὶ ὧν ὁ λόγος κατεσκευασμένα ἐπειδὴ τεμὼν ὁ Πλού-
 ταρχος ἐν ὀλίγοις συνέειλεν, ἐπὶ ταυτὸν ὁμοῦ συναγαγὼν b

d 11. καὶ πόθεν ἤρξατο D. περί τε τοῦ ἐκτὸς τοῦ κόσμου περιφερείας
 omissis mediis I. 12. τάξεως om. F. αὐτὸν] αὐτῶν D. 13. τῆς
 ἐκτὸς] τοῦ ἐκτὸς τῆς B.C.D.E.F.G.

p. 841. κόσμου] κ. μέρη D. καὶ πρὸς ἅπασι] καὶ et ἅπασι om.
 B.E.I. 2. περί τε δ.] τε om. C.F. 3. ὕλης περὶ ἰδεῶν] τε ὕλης
 καὶ π. ἰ. καὶ C. ὕ. ἰδεῶν καὶ π. D.F. 4. ἔτι μὴν om. B.E.I. 5. καὶ
 πόθεν] καὶ πρὸς τούτοις ὁπόθεν C.D.F.G. οἱ ἀστέρες om. B.E.I.
 6. περὶ ἐκλ.] περὶ τε ἐκλ. C.D.F.G. 7. καὶ περὶ] καὶ om. B.I. 8. περὶ
 ἀποστ.] καὶ περὶ τῶν ἀποστ. C.D.F.G. qui mox καὶ ἔτι. 11. συνελών]
 τεμὼν C.G. τεμνών F. b. συνῆξε] συνέειλεν ἐπὶ ταυτὸν ὁμοῦ συνα-
 γαγὼν C.D.F.G.

idem pabulo nutriatur. Undenam ejus moliendi Deus initium dux-
 erit. De mundi ordine. Quæ caussa fuerit, quamobrem inclinatio-
 fieret atque depressior. De mundi exteriori ambitu. Quenam
 dextræ illius partes sint, quæque sinistræ. De cælo. De dæmonibus
 præterea, deque heroibus. De materia simul, et ideis. De ipso totius
 universi ordine. De conversione motuque siderum. Unde lumen
 stellæ accipiant. De iis quos vulgo Castores nominamus. De solis
 ac lunæ defectionibus. De ejusdem lunæ aspectu. Cur terrestri
 similior appareat. De intervallis, quibus a sole terraque distet.
 9 Itemque de annis. At hæc omnia, sexcentis eorum de quibus loqui-
 mur philosophorum disputationibus agitata, cum in pauca Plutarchus
 ita contraxerit, ut omnium breviter opiniones dissidiaque complexus

ἀποφάσεις καὶ τὰς διαφωνίας αὐτῶν, ἡγοῦμαι καὶ ἡμῖν
οὐκ ἄχρηστα γενήσεσθαι αὐτὰ παρατεθέντα εἰς τὴν
εὐλογον αὐτῶν παραίτησιν. Ὅτε γὰρ αὐτοὶ πρὸς σφᾶς
αὐτοὺς ἐναντίοι κατὰ διάμετρον ἔστησαν, μάχας τε καὶ 5
πολέμους πλέον δ' οὐδὲν καθ' ἑαυτῶν ἐξῆψαν, τὰ τῶν
πέλας ἕκαστοι φιλοτιμία λόγων ἀπελέγξαντες, πῶς
οὐκ ἂν εἰκότως ἡμῖν ἀσφαλῇ τὴν περὶ τούτων ἐποχὴν
10 γεγενῆσθαι πᾶς ὅστισιν ὁμολογήσειε; Προσθήσω δὲ 10
ἐξῆς τοῖς εἰρημένοις ὅσα καὶ περὶ τῶν προσγειωτέρων
ἐπηπόρησαν· περὶ γῆς σχήματος, καὶ περὶ θέσεως καὶ c
ἐγκλίσεως αὐτῆς· καὶ ἔτι περὶ θαλάσσης· ὡς ἂν εἰδείης,
ὅτι μὴ περὶ μόνων τῶν μετεώρων καὶ μεταρσίων οἱ
γενναῖοι διέστησαν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν τοῖς περιγείοις δια- 5
πεφωνήκασιν. Ἵνα δὲ τῶν σοφῶν ἔτι μᾶλλον τὴν σο-

b 2. διαφωνίας ἡγοῦμαι] δ. αὐτῶν ἢ. καὶ ἡμῖν C.F.G. ἡγοῦμαι καὶ ἡμῖν
οὐκ ἄχρηστοι γενήσεσθαι παρατεθέντα αὐτὰ εἰς τὴν D. 3. ἄχρηστον]
ἄχρηστα C.F.G. qui pergunt. γενήσεσθαι, παρατεθέντα εἰς. 4. εἰ
γὰρ] ὅτε γὰρ C.D.F. Tum σφᾶς αὐτοὶ B.G. qui mox om. καὶ σφᾶς
αὐτοὺς. et sic E.I. 5. ἔστησαν—πέλας om. C.F.G. cum lacuna.
6. πλέον δ' om. B.E.I. 7. ἐξῆψαν τὰ τῶν] ἐξάψαντες τὰ τοῦ (τοὺς E.)
B.E.I. 8. εἰκότως om. B.E.I. εἰκότερον C. 9. ἀσφαλῇ] ἀσφα-
λὲς E.I. τὴν—ἐποχὴν] ἡ—ἐποχὴ B.E.I. γεγενῆσθαι] γένοιτο B.E.I.
10. πᾶς ὅστισιν—διαπεφωνήκασιν om. B.E.I. προσθήσω] θήσω
C.F.G. c 2. ἐγκλίσεως] ἐγκλησέως C. 3. περὶ om. F.G.
6. μᾶλλον om. C.F.G.

sit: rem me non inutilem facturum existimo, si ejusdem verbis illa
ipsa repræsentem, ut quam jure ac merito repudiari debeant, planum
efficiam. Si enim secum ipsi tanta tamque pertinaci dissensione
luctati sunt, aliudque nihil præter contentiones et pugnas in sese
mutuo succenderunt, dum suorum quique vicinorum sententias inani
verborum ambitione refellerent: quis non mature nos atque pru-
10 denter assensionem istis in rebus omnem retinuisse fateatur? Jam
ergo prioribus illis, quæ de aliis etiam terræ propinquioribus dispu-
tarunt hoc loco subjungam; uti de terræ figura: de ejusdem situ et
inclinatione: itemque de mari: ut intelligas, quam non in superiorum
modo ac cœlestium illorum, sed etiam in rerum ad terras pertinen-
tium explicatione præclari philosophi dissenserint. Atque ut sapien-
tium istorum sapientiam vehementius admireris, ea quoque proferam,

φίαν ἀποθανυμάσης, προσθήσω καὶ ὅσα περὶ ψυχῆς καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ ἡγεμονικοῦ διεμαχῆσαντο, οὐδὲ σφᾶς αὐτοὺς ἐπιγινῶναι οἷας εἶεν φύσεως δεδυνημένοι. Ἀλλὰ γὰρ ἰο ἀνίωμεν ἐπὶ τὰ πρῶτα τῶν εἰρημένων.

33

Εἰ ἐν τὸ πᾶν.

d

ΠΛΟΥ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

Οἱ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἓνα κόσμον ἀπεφάνησαντο, ὃν δὴ καὶ τὸ πᾶν ἔφασαν εἶναι καὶ τὰ σωματικά. 5

2 Ἐμπεδοκλῆς δὲ κόσμον ἓνα, οὐ μέντοι τὸ πᾶν εἶναι τὸν κόσμον, ἀλλ' ὀλίγον τι τοῦ παντὸς μέρος, τὸ δὲ λοιπὸν ἀργὴν ὕλην.

3 Πλάτων δὲ τεκμαίρεται τὸ δοκοῦν, ὅτι εἰς ὁ κόσμος καὶ ἐν τὸ πᾶν, ἐκ τριῶν· ἐκ τοῦ μὴ ἔσσεσθαι τέλειον, εἰ μὴ ἵ πάντα ἐμπεριέχῃ· ἐκ τοῦ μὴ ἔσσεσθαι ὅμοιον τῷ παραδείγματι, εἰ μὴ μονογενὴς ἦ· ἐκ τοῦ μὴ ἔσσεσθαι [αὐτὸν] 4 ἄφθαρτον, εἰ μὴ ἐξωτέρω αὐτοῦ ἦ. Πρὸς δὲ τὸν Πλάτωνα

c 7. ἀποθανυμάσης] ἀποθανυμάσω B.E.I. 8. αὐτῇ] αὐτῆς C. αὐτοῖς F.G. διεμαχῆ.] διεμαχέ. D.I. 9. ἐπιγινόντες] ἐπιγινῶναι C.D.F.G. εἰς φύσεως] εἶεν φ. δεδυνημένοι C F.G. εἶεν D. d 5. Plut. τὸ σωματικὸν Vig. marg. δὲ κόσμον] κόσμον μὲν D.F.G. 8. εἶναι τὴν ὕλην] εἶναι τὴν om. B.C.D.E.F.G.I. τὸ δοκοῦν] τὸ δ' οὖν B.C.D.E.F.G.I. 10. εἶναι] ἔσσεσθαι B.C.I. εἰ μὴ] εἰ μὴ καὶ E.I. 11. περιέχῃ] ἐμπεριέχῃ B.C.D.E.F.G. pen. αὐτὸν om. B.C.D.E.F.G.I. εἰ μὴ] εἰ μὴ τι B.C.D.E.F.G.I. εἰ μὴ ἦ τι Plut. omisso infra ἦ. Mox ἐξωτερος αὐτὸς I.

quæ de animo, ac de principe animi facultate, pugna sententiarum acerrima docuerunt, cum ne suæ quidem ipsi naturæ conditionem rationemque cognoscerent. Sed jam ad ea nos, quæ primo sunt loco proposita, referamus.

33

p. 879 a.

Utrum totum hoc unum sit.

Stoici unicum esse mundum, ejusque nomine cum universum ipsum, tum corpoream quoque naturam comprehendi voluerunt.

2 Empedocles, unum quidem esse mundum fatetur, eum tamen universum esse non vult, sed partem ejus tantum exiguam, reliquum vero inanem otiosamque materiam.

3 Plato, et mundum, uti sentit, unicum, et unum aliquid hoc universum esse, argumentis conjicit omnino tribus; quod nisi omnia contineret, perfectus integerque non foret; quod similis exemplari suo non esset, nisi esset unigena; postremo, quod omni corruptione liber esse non posset, si 4 extra ipsum aliquid superesset. At Platoni respondere possis; non con-

λεκτέον, ὅτι οὐ τέλειος ὁ κόσμος, οὐδὲ γὰρ τὰ πάντα πε-^{p. 842}
 ριέχει· καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπός ἐστι τέλειος, ἀλλ' οὐ πάντα ^{ΠΛΟΥ-}
 περιέχει· καὶ πολλὰ παραδείγματα ἐστίν, ὥσπερ ἐπ' ἀν- ^{ΤΑΡ-}
 δριάντων, καὶ οἰκῶν, καὶ ζωγραφιῶν· πῶς δὲ τέλειος, εἴπερ ^{ΧΟΥ}
 ἔξωθέν τι αὐτοῦ περιδινεῖσθαι δύναται; Ἀφθαρτος δὲ οὐκ
 ἔστι, οὐδὲ δύναται εἶναι, γεννητὸς ὢν.

5 Μητροδόωρος δὲ φησιν ἄτοπον εἶναι ἐν μεγάλῳ πεδίῳ ἓνα
 στάχυν γεννηθῆναι, καὶ ἓνα κόσμον ἐν τῷ ἀπείρῳ. Ὅτι δὲ ¹⁰
 ἄπειρος κατὰ τὸ πλῆθος, δῆλον ἐκ τοῦ ἄπειρα τὰ αἷτια εἶναι.

[491] Εἰ γὰρ ὁ μὲν κόσμος πεπερασμένος, τὰ δὲ αἷτια πάντα b
 ἄπειρα, ἐξ ὧν ὁ κόσμος [γέγονεν,] ἀνάγκη ἀπείρους εἶναι.
 Ὅπου γὰρ τὰ πάντα γέγονεν αἷτια, ἐκεῖ καὶ ἀποτελέσματα.
 Αἷτια δὲ ἦτοι αἱ ἄτομοι, ἢ τὰ στοιχεῖα.

34 Εἰ ἔμψυχος ὁ κόσμος, καὶ προνοία διοικούμενος. 5

[Οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἔμψυχον, καὶ προνοία διοικούμενον.]

2 Δημόκριτος [δὲ] καὶ Ἐπικούρος, καὶ ὅσοι τὰ ἄτομα εἰση- c

p. 842. πάντα] τὰ πάντα C.D.F.G. 2. καὶ γὰρ—περιέχει om. B.
 C.E.F.G.I. 5. πῶς δὲ τέλειος εἴπερ] πῶς δὲ εἶπεν B.C.D.E.F.G.I.

6. περιδινεῖσθαι δύναται] οὐκ ἔστι π. γὰρ οὐκ ἡδύνατο (ἐδ. C.G.) B.C.E.F.
 G.I. 7. εἶναι om. C. 11. ἐκ τοῦ] ὅτι B.C.D.E.F.G.I. 12. εἰ

μὲν γὰρ] εἰ γὰρ ὁ μὲν C.D.F.G. b. ὅδε ὁ κ.] ὅδε om. B.C.F.G.I.

3. γέγονεν om. C.F.G.I. 6. καὶ προν. διοικ. om. C. 7. οἱ μὲν—
 διοικούμενον om. B.C.E.F.G.I. 8. δὲ καὶ] δὲ om. B.C.F.G.I.

tinuo mundum esse perfectum, ut omnia contineat; perfectum quippe
 hominem esse, qui tamen non omnia contineat: exemplaria porro multa
 esse, ut in statuīs, ædibus atque picturis usu venit: qui vero perfectus ille
 sit, cum extra ipsum aliquid in orbem versari queat? denique corruptionis
 expertem nec esse illum, nec esse posse, qui genitus sit.

5 •Metrodorus, tam absurdum esse ait, infinito in spatio mundum extitisse
 unum, quam ingenti quodam in agro spicam duntaxat unam generari.
 Vim porro mundorum infinitam esse, vel ex infinita principiorum multitu-
 dine manifeste concludi. Nam si finitus quidem mundus est, infinita vero
 quæ hujus ad productionem concurrere principia, infinitos esse mundos
 necesse est. Ubi enim caussæ omnes conveniunt, ibi etiam effecta oportet
 existere: mundi autem caussæ aut atomi sunt, aut elementa.

34 *Utrum animatus sit mundus, et providentia gubernetur.*

Animatum esse mundum, ac providentia gubernari, cæterorum omnium ^{p. 886 d.}
 sententia est.

2 Democritus, Epicurus, ac reliqui atomorum vacuique doctores, utrum-

ΠΛΟΥ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

γούνται καὶ τὸ κενὸν, οὗτ' ἔμψυχον, οὕτε προνοία διοικεί-
σθαι, φύσει δέ τιτι ἀλόγῳ.

- 3 Ἀριστοτέλης, οὗτ' ἔμψυχον ὅλον δι' ὅλων, [οὕτε μὴν αἰ-
σθητικόν,] οὕτε λογικόν, οὕτε νοερὸν, οὕτε προνοία διοικούμε- 5
νον. Τὰ μὲν γὰρ οὐράνια τούτων πάντων κοινωνεῖν, σφαί-
ρας γὰρ περιέχειν ἐμψύχους καὶ ζωτικὰς· τὰ δὲ περίγεια,
μηδεὶς αὐτῶν· τῆς δ' εὐταξίας, κατὰ συμβεβηκός, οὐ προη-
γουμένως μετέχειν. 10

35

Εἰ ἄφθαρτος ὁ κόσμος.

d

Πυθαγόρας καὶ Πλάτων καὶ οἱ Στωϊκοὶ γεννητὸν ὑπὸ
θεοῦ τὸν κόσμον· καὶ φθαρτὸν μὲν, ὅσον ἐπὶ τῇ φύσει· 5
αἰσθητὸν γὰρ εἶναι, διότι σωματικόν· οὐ μὴν φθαρησόμενόν
γε, προνοία καὶ συνοχῇ θεοῦ.

- 2 Ἐπίκουρος φθαρτὸν, ὅτι γεννητὸν, ὡς ζῶον, ὡς φυτόν.
3 Ξενοφάνης ἀγέννητον, καὶ αἰδίων, καὶ ἄφθαρτον κόσμον. 10
4 Ἀριστοτέλης, τὸ ὑπὸ τὴν σελήνην τοῦ κόσμου μέρος πα-
θητὸν, ἐν ᾧ καὶ τὰ περίγεια κηραίνεται.

c 3. φύσει δὲ τ. α. om. B.E.I. δὲ post Ἀριστοτ. addunt B.I. 4. ἔμ-
ψυχον εἶναι F. οὕτε μὴν αἰσθ. om. B.C.D.E.F.G.I. 7. κοινωνεῖν]
κοινωνεῖ B.C.F.G.I. 8. τῆς εὐτ.] τῆς δὲ εὐτ. Steph. mss. 9. προ-
ηγουμένως] προνοούμενος I. d 3. τε καὶ] τε om. B.C.F.G. 4. καὶ
οἱ] καὶ om. B. sed addunt καὶ post στωϊκοὶ B.C.D.F.G.I. 5. μὲν
ὅσον] μὲν om. B.I. ὅσον μὲν E. 8. ζῶον] ζῶην E.I. 10. κόσμον
om. C. τὸν κ. F. ult. περίγεια] ἐπίγεια D.

que negant, et naturæ cuidam rationis experti ejus administrationem regi-
menque committunt.

- 3 Aristoteles nec partibus omnibus universe animatum esse vult, nec uni-
verse aut sensu, aut ratione præditum, adeoque nec spiritalem universe ac
providentia gubernatum. Hæc quidem omnia cœlestibus inesse rebus,
quæ sphæras habeant animatas atque vitales: terrenas horum prorsus
habere nihil, quique in iis ordo reperitur, eum abs solo casu, non ab ante-
gressa ulla ratione proficisci.

35

Utrum mundus interitu careat.

Pythagoras, Plato, et Stoici, generatum abs deo mundum, et suapte
quidem natura corruptioni obnoxium, propterea quod uti corporeus est, ita
sensu quoque percipitur: dei tamen providentia et conservatione futurum,
ut nunquam intereat.

- 2 Epicurus perituum illum, quia genitus sit, ut animantem, ut plantam.
3 Xenophanes, ortu carere, ac sempiternum esse, omnisque corruptionis
expertem.
4 Aristoteles, partem mundi lunæ subjectam patibilem esse, ubi etiam
terrestria quæque fatali quadam sorte moriantur.

36

Πόθεν τρέφεται ὁ κόσμος.

p. 843

ΠΛΟΥΤ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

Ἀριστοτέλης, εἰ τρέφεται ὁ κόσμος, καὶ φθαρήσεται·
ἀλλὰ μὴν οὐδεμιᾶς ἐπιδέεται τροφῆς· διὰ τοῦτο καὶ αἰδῖος. 5

2 Πλάτων, αὐτὸν αὐτῷ τὸν κόσμον ἐκ τοῦ φθίνοντος κατὰ
μεταβολὴν τὸ τρέφον παρέχεσθαι.

3 Φιλόλαος, διττὴν εἶναι τὴν φθορὰν, τοτὲ μὲν ἐξ οὐρανοῦ b
πυρὸς ῥύνεντος, τοτὲ δὲ ἐξ ὕδατος σεληνιακοῦ περιστροφῇ
τοῦ ἀέρος ἀποχυθέντος· καὶ τούτων εἶναι τὰς ἀναθυμιάσεις
τροφὰς τοῦ κόσμου.

37

Ἀπὸ ποίου πρώτου ἤρξατο ὁ θεὸς κοσμοποιεῖν. 5

Οἱ φυσικοὶ ἀπὸ γῆς ἄρξασθαί φασι τὴν γένεσιν τοῦ κό- c
σμου, καθάπερ ἀπὸ κέντρου· ἀρχὴ δὲ σφαίρας τὸ κέντρον.

2 Πυθαγόρας, ἀπὸ πυρὸς, καὶ τοῦ πέμπτου στοιχείου.

3 Ἐμπεδοκλῆς, τὸν μὲν αἰθέρα πρῶτον διακριθῆναι, δεύτερον 5
δὲ τὸ πῦρ, ἐφ' ᾧ τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἄγαν περισφιγγομένης τῇ
ῥύμῃ τῆς σφαίρας ἀναβλύσαι τὸ ὕδωρ, ἐξ οὗ θυμιαθῆναι τὸν
ἀέρα· καὶ γενέσθαι τὸν μὲν οὐρανὸν ἐκ τοῦ αἰθέρος, τὸν δὲ

p. 843. 7. αὐτὸν αὐτῷ] αὐτὸν om. B.E.I. 8. τὸ τρέφον] τὸ om. B.I.
τρέφων E. b. ῥύνεντος] ῥέοντος B.E.I. 2. ὕδατος] ὕδας D.

7. φασι τὴν] φασι om. B.I. c 2. ἀρχὴν F.G. 5. δεύτερον δὲ] δὲ
om. B.C.F.G.I. 6. περισφιγγομένης] περισφιγγομένην C. τῇ
ῥύμῃ] τῆς ῥύμης D.E.F.G. Tum περιφορᾶς pro σφαίρας Plut. Statim
ἐφ' ᾧ τὴν σφαῖραν D. 7. θυμιαθῆναι] θυμιασθῆναι C.D.F.G.

36

Unde mundus alimentum hauriat.

Aristoteles, si mundus, alitur, inquit, etiam interibit: atqui nullo indiget
alimento: est igitur ille sempiternus.

2 Plato, ipsum sibi mundum, ex iis partibus quæ mutatione corrumpuntur,
alimentum comparare.

3 Philolaus, duplex esse corruptionis genus, alterum igne cœlitus deci-
dente, alterum lunari aqua propter aëris conversionem effusa. Utriusque
autem exhalationes mundi alimentum esse.

37

Undenam condendi mundi Deus initium fecerit.

Physici, abs terra, velut a centro, mundi ortum cœpisse volunt, quod
centrum globi principium sit.

2 Pythagoras, ab igni et quinto elemento.

3 Empedocles, omnium principem æthera secretum esse, tum ignem,
deinde terram, ex qua, dum nimium incitatæ conversionis impetu compri-
meretur, aqua proruperit: ex aquæ porro exhalationibus aërem extitisse:

ΠΛΟΥ-
ΤΑΡ-
ΚΟΥ

ἥλιον ἐκ τοῦ πυρός· πιληθῆναι δὲ ἐκ τῶν ἄλλων τὰ περί-¹⁰
γεια.

⁴ Πλάτων, ὁρατὸν τὸν κόσμον γεγονέναι πρὸς παράδειγμα d
τοῦ νοητοῦ κόσμου· τοῦ δὲ ὁρατοῦ προτέραν μὲν τὴν ψυχὴν,
μετὰ δὲ ταύτην τὸ σωματοειδές, τὸ ἐκ πυρός μὲν καὶ γῆς
πρῶτον, ὕδατος δὲ καὶ αἰέρος δεύτερον.

⁵ Πυθαγόρας, πέντε σχημάτων ὄντων στερεῶν, ἅπερ καλεῖται 5
καὶ μαθηματικὰ, ἐκ μὲν τοῦ κύβου φησὶ γεγονέναι τὴν γῆν·
ἐκ δὲ τῆς πυραμίδος, τὸ πῦρ· ἐκ δὲ τοῦ ὀκταέδρου, τὸν αἶρα·
ἐκ δὲ τοῦ εἰκοσαέδρου, τὸ ὕδωρ· ἐκ δὲ τοῦ δωδεκαέδρου, τὴν ¹⁰
τοῦ παντὸς σφαίραν.

⁶ Πλάτων δὲ καὶ ἐν τούτοις πυθαγορίζει.

38

Περὶ τάξεως κόσμου.

Παρμενίδης, στεφάνας εἶναι περιπεπλεγμένους ἐπ' ἀλλή-
λαις, τὴν μὲν ἐκ τοῦ ἀραιοῦ, τὴν δὲ ἐκ τοῦ πυκνοῦ· μικτὰς δὲ ^{p. 844}
ἄλλας ἐκ φωτὸς καὶ σκοτὸς μεταξὺ τούτων· καὶ τὸ περι-
έχον δὲ πάσας τοίχους δίκην στερεὸν ὑπάρχον.

c 10. πιληθῆναι] εἰληθῆναι C.D.F.G. Hinc usque ad δεύτερον om. B.E.I.
d 3. ταύτην] ταῦτα D.F.G. om. τὸ D.F. et infra habent δεύτερων D.G.
τὸ ἐκ] τὸ om. C. qui mox πρώτων et δευτέρων.

8. τοῦ ὀκτα.] τῆς ὀκτα. B.C.D.E.F.G.I.

10. ἐκ δὲ τοῦ δωδ. om. D.E.F.G.

ἀλλήλοις E.F.G. ἐπαλλήλους Plut.

p. 844. 2. ἄλλας] ἀλλήλας C.F.G.
G.I.

7. κύβου] κέβου I.
9. τὸ ὕδωρ om. D.E.F.G.
ult. ἐπ' ἀλλήλαις om. B.I. ἐπ'

3. τοίχου] στίχου B.C.D.F.

ac cœlum quidem ex æthere, solem ex igne procreatum; cæteris ex ele-
mentis vicina terræ corpora densiori mole pressa constitisse.

⁴ Plato, aspectabilem hunc mundum, ad spiritalis exemplar esse pro-
creatum: aspectabilis vero mundi partem omnium primam animum exti-
tisse, alteram deinde corpoream, ex qua tamen prius illud emergerit, quod
ex igne terraque constaret, quod ex aqua et aëre, posterius.

⁵ Pythagoras, solidæ figuræ cum sint omnino quinque, quas etiam mathe-
maticas nominare solent, confectam ex cubo terram esse ait, ignem ex
pyramide, ex octaëdro aërem, ex icosædro aquam, universi denique sphæ-
ram ex dodecaëdro.

⁶ Quo etiam in genere Plato Pythagoram æmulator.

38

De mundi ordine.

Parmenides, quasdam veluti coronas esse ait, inter sese complexas,
quarum una rariori ex corpore sit, altera ex densiori contexta; quas inter
aliæ sint, ex lumine tenebrisque mixtæ: quod autem universas contineat,
firmitatem muri alicujus simillimam obtinere.

- [492] ² Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος χιτῶνα κύκλῳ καὶ ὑμένα περι- 5
 τείνουσι τῷ κόσμῳ.
³ Ἐπίκουρος, ἐνίων μὲν κόσμων ἀραιὸν τὸ πέρασ, ἔνια δὲ
 πυκνά· καὶ τούτων τὰ μὲν τινα κινούμενα, τὰ δὲ ἀκίνητα.
⁴ Πλάτων, πῦρ πρῶτον, εἶτα αἰθέρα, μεθ' ὃν ἀέρα, ἐφ' ᾧ ¹⁰
 ὕδωρ, τελευταίαν δὲ γῆν· ἐνίοτε δὲ τὸν αἰθέρα συνάπτει τῷ
 πυρί.
⁵ Ἀριστοτέλης πρῶτον μὲν αἰθέρα ἀπαθῇ, πέμπτον δὲ ^b
 σῶμα· μεθ' ὃν παθητὰ, πῦρ, ἀέρα, ὕδωρ, τελευταίαν δὲ γῆν.
 Τούτων δὲ τοῖς μὲν οὐρανίοις ἀποδεδόσθαι τὴν κυκλικὴν κίνη-
 σιν· τῶν δ' ὑπ' ἐκείνα τεταγμένων, τοῖς μὲν κούφοις, τὴν ἄνω ⁵
 τοῖς δὲ βαρέσι, τὴν κάτω.
⁶ Ἐμπεδοκλῆς, μὴ διὰ παντὸς ἐστῶτας εἶναι, μηδὲ ὀρισμέ-
 νους τοὺς τόπους τῶν στοιχείων, ἀλλὰ πάντα πως ἀλλήλων
 μεταλαμβάνειν.

ΠΛΟΥ-
 ΤΑΡ-
 ΧΟΥ

39 Τίς ἡ αἰτία τοῦ τὸν κόσμον ἐγκλιθῆναι.

10

Διογένης, Ἀναξαγόρας, μετὰ τὸ συστήναι τὸν κόσμον, c

- a 4. Λεύκ. καὶ δημ. om. B.I. usque ad ἀκίνητα. 5. περιτείνουσι]
 περιέχουσι D.E. 6. Ἐπίκουρος—κόσμων om. E. qui mox πυκνά.
 7. ἐνίων δὲ πυκνὸν] ἔνια δὲ πυκνά D. Steph. mss. 9. μεθ' ὃν—πυρὶ
 om. B.I. b. γέ τι σῶμα· μεθ' ὃ] δὲ σῶμα· μεθ' ὃν B.C.D.F.G.I.
 3. τελευταίαν] τελευταῖον B. τούτων δὲ—κάτω om. B.I. 9. πάντα
 πῶς] πάντας τούτους Steph. mss. 1c. ἡ αἰτία] ἡ om. C. c 2. τὸ
 κόσμον συστήναι] συστ. τὸ κ. C. τὸν κ. σ. E.

- ² Leucippus atque Democritus, expansam mundo tunicam membranamque
 circumdant.
³ Epicurus, ex mundis rariorem alios terminum habere, alios densiorem ;
 tum eorundem partes alias moveri, alias perpetuo quiescere.
⁴ Plato, primum omnium ignem collocat, æthera deinde, tum aërem,
 aquam deinceps, postremamque terram. Idem tamen æthera cum igne
 aliquando consociat.
⁵ Aristoteles, primum quoque omnium æthera statuit, quintum quoddam
 ab eo corpus nominatum, atque ab omni patiendi necessitate sejunctum.
 Huic patibilia subjungit omnia, ignem, aërem, aquam, postremamque
 terram. Ex illis porro, coelestia quidem in orbem proprie moveri ; at in-
 feriora, si levia modo sint, sublime ; sin gravia, deorsum ferri.
⁶ Empedocles elementis non sua quibusque loca certa semper ac definita
 consistere : sed aliorum in locum alia subinde mutuoque succedere.

39

Quamobrem inclinatio mundus sit, atque depressior.

Diogenes et Anaxagoras, creatum jam conflatumque mundum, animan-
 VOL. IV.

ΠΛΟΥΤ.
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

καὶ τὰ ζῶα ἐκ τῆς γῆς ἐξαγαγεῖν, ἐγκλιθῆναι πῶς τὸν κόσ-
μον ἐκ τοῦ αὐτομάτου εἰς τὸ μεσημβρινὸν αὐτοῦ μέρος,
ἴσως ὑπὸ προνοίας, ἵνα τὰ μὲν αὐοίκητα γένηται, τὰ δὲ οἰκητὰ 5
μέρη τοῦ κόσμου, κατὰ ψύξιν καὶ ἐκπύρωσιν καὶ εὐκρασίαν.
2 Ἐμπεδοκλῆς, τοῦ ἀέρος εἴξαντος τῇ τοῦ ἡλίου ὀρμῇ, ἐγκλι-
θῆναι τὰς ἄρκτους, καὶ τὰ βόρεια ὑψωθῆναι, τὰ δὲ νότια 10
ταπεινωθῆναι, καθὼ καὶ τὸν ὅλον κόσμον.

- 40 Περὶ τοῦ ἐκτὸς τοῦ κόσμου, εἰ ἔστι κενόν. d
Οἱ μὲν ἀπὸ Πυθαγόρου, ἐκτὸς εἶναι τοῦ κόσμου κενόν, εἰς
ὃ ἀναπνεῖ ὁ κόσμος, καὶ ἐξ οὗ. 5
2 Οἱ δὲ Στωϊκοί, εἰς ὃ καὶ τῇ ἐκπύρῳσει ἀναλύεται, ἄπειρον.
3 Ποσειδώνιος οὐκ ἄπειρον, ἀλλ' ὅσον αὐταρκες εἰς τὴν διά-
λυσιν, [ἐν τῷ πρώτῳ περὶ κενοῦ.]
4 Πλάτων, Ἀριστοτέλης, μήτ' ἐκτὸς τοῦ κόσμου διάκενον 10
εἶναι, μήτ' ἐντός.

c 3. ἐγκλιθ.] ἐγκλισθ. D.G. 6. κατὰ ψ.—εὐκρασίαν om. B.I.
εὐκρας. καὶ πύξιν (ψύξιν F.G.) C.F.G. 8. εἴξαντος—ὀρμῇ] ἥξαντος—
κινήσει D. ἐγκλιθῆναι] ἐπικλιθῆναι B.D.E.F.G.I. ἐπικλιθήσας ἄρκτους C.
d 3. τοῦ Πυθ.] τοῦ om. C. 5. οἱ δὲ Στ.—κενὸν om. B.I. 7. διά-
βασιν] Sic mss. διάλυσιν Plut. Tum Πλάτων Ἀριστοτέλης μήτ' ἐκτὸς τοῦ
κόσμου διάκενον εἶναι μήτ' ἐντός C.D.F.G. fere cum Galeno T. XIX.
p. 268. ed. Kühn. 9. Πλάτων] Ποσειδώνιος καὶ Πλάτων B.I.
10. κόσμον μηδὲν εἶναι κενόν] κόσμον διάκενον εἶναι B.C.E.I.

tibus etiam ex terra productis, nescio quo pacto, versus meridiem sponte
sua inclinatum esse: divino fortasse consilio, uti partes ejus frequentari
aliæ possent, aliæ non possent, prout vel frigore æstuve nimio laborarent,
vel salubri temperatione constarent.

- 2 Empedocles, aëre solis ad vim et impetum subsidente, inclinatos esse
polos: ita quidem ut septentrionalis sublime tolleretur, australis vero de-
pressior fieret, quod ipsum proinde toti mundo eveniret.

40 *Utrum inane sit, quod extra mundum est.*

Pythagorei, extra mundum inane spatium esse volunt, quo mundus atque
unde respiret.

- 2 Stoici, infinitum et immensum aliquid, in quod mundus ipse conflagra-
tione dissolvatur.
3 Posidonius, non infinitum quiddam, sed ejusmodi tantum, quod ei dis-
solutioni sufficiat, ut docet libro de inani primo.
4 Aristoteles, inane quicquam esse negat: et Plato tam extra, quam intra
mundum, inane repudiat.

- 41 Τίνα δεξιὰ τοῦ κόσμου, καὶ τίνα ἀριστερά. p. 845
ΠΛΟΥΤ.
ΤΑΡ-
ΧΟΥ
 Πυθαγόρας, Πλάτων, Ἀριστοτέλης δεξιὰ τοῦ κόσμου, τὰ ἀνατολικά μέρη, ἀφ' ὧν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως ἀριστερὰ δέ, 5 τὰ δυτικά.
 2 Ἐμπεδοκλῆς, δεξιὰ μὲν τὰ κατὰ τὸν θερινὸν τροπικὸν, ἀριστερὰ δέ τὰ κατὰ τὸν χειμερινόν.

- 42 Περὶ οὐρανοῦ, τίς ἡ τούτου οὐσία. b
 Ἀναξιμένης, τὴν περιφορὰν τῆς ἕξωθεν ζώης εἶναι.
 2 Ἐμπεδοκλῆς, στερέμνιον εἶναι τὸν οὐρανὸν, ἐξ ἀέρος συμ- 5 παγέντος ὑπὸ τοῦ πυρὸς κρυσταλλοειδῶς, τὸ πυρῶδες καὶ ἀερῶδες ἐν ἑκατέρῳ τῶν ἡμισφαιρίων περιέχοντα.
 3 Ἀριστοτέλης, ἐκ πέμπτου σώματος, ἢ ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ μίγματος.

- 43 Περὶ δαιμόνων καὶ ἡρώων. c
 Παρακειμένως δὲ τῷ περὶ θεῶν λόγῳ τὸν περὶ δαιμόνων 5 καὶ ἡρώων ἱστορητέον.

p. 845. b 4. ἕξωθεν] τῆς ἕξω B.C.D.F.G. τῆς ἕξωθεν E. Steph.
 8. Ἀριστοτέλης—μίγματος om. B.C.E.F.G.I. c 5. δαιμόνων καὶ
 om. E. 6. ἱστορητέον] ῥητέον B.I. et nescio an E.

- 41 *Quæ dextræ mundi partes sint, quæ sinistræ.*
 Pythagoras, Plato, Aristoteles, dextram mundi partem orientalem esse, unde motus ejus ducatur initium; sinistram, occidentalem.
 2 Empedocles, dextram ad æstivum tropicum; ad hybernium, sinistram constituit.
 42 *De propria cæli natura.*
 Anaximenes, exteriorem cæli ambitum terrestris esse naturæ.
 2 Empedocles, solidum illud esse, quod in crystalli modum ex aëre ignis calore concretum, quicquid ignis et aëris utroque in hemisphærio est, comprehendat.
 3 Aristoteles, idem ex quinto corpore, vel ex calidi ac frigidi temperatione componit.

- 43 *De dæmonibus et heroibus.*
 Quæstioni de diis, subjungenda continuo est de dæmonibus, heroibus- p. 882 b.
 quæ tractatio.

ΠΛΟΤ-
ΤΑΡ-
ΧΟΣ

2 Θαλῆς, Πυθαγόρας, Πλάτων, οἱ Στωϊκοὶ, δαίμονας ὑπάρ-
χειν οὐσίας ψυχικάς· εἶναι δὲ καὶ ἥρωας τὰς κεχωρισμένας
ψυχὰς τῶν σωμάτων· καὶ ἀγαθοὺς μὲν, τὰς ἀγαθὰς· κακοὺς 10
δὲ, τὰς φαύλας,

3 Ἐπίκουρος δὲ οὐδὲν τούτων ἐγκρίνει. d

44

Περὶ ὕλης.

“Υλὴ ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον γενέσκει καὶ φθορᾷ καὶ ταῖς ἄλ-
λαις μεταβολαῖς.

2 Οἱ ἀπὸ Θάλεω καὶ Πυθαγόρα καὶ οἱ Στωϊκοὶ τρεπτὴν καὶ 5
ἀλλοιωτὴν καὶ ῥευστὴν ὄλην δι’ ὅλων τὴν ὕλην.

3 Οἱ ἀπὸ Δημοκρίτου, ἀπαθῇ τὰ πρῶτα, τὴν ἄτομον, καὶ
τὸ κενόν, καὶ τὸ ἀσώματον.

4 Ἀριστοτέλης καὶ Πλάτων τὴν ὕλην σωματοειδῇ, ἄμορ-
φον, ἀνείδεον, ἀσχημάτιστον, ἅποιον μὲν ὅσον ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ 10
[493] φύσει, δεξαμένην δὲ τῶν εἰδῶν, οἷον τιθηνὴν καὶ ἐκμαγεῖον καὶ
μητέρα γενέσθαι. Οἱ δὲ ὕδωρ λέγοντες, πῦρ, ἢ ἀέρα, ἢ γῆν p. 846

c 8. δὲ καὶ] καὶ om. F.
δὲ post Στωϊκοὶ addunt B.I.

d 3. οἱ ἀπὸ—Πυθαγόρα καὶ om. B.E.I.

7. καὶ τὸ] καὶ om. F.G.

5. τροπὴν F.G. ὄλην] δὲ ὅλων E.

8. Ἀριστοτέλης ὅσον ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ φύσει δόξαι
κενὴν C.G. Ἀ. δ. φ. δόξαι κενὴν δὲ F.

9. ἀνείδεον—φύσει om. B.E.I.

10. φύσει δόξαι κενὴν δὲ D. in δόξαι κενὴν latere videtur Plutarcheum
δεξαμένην.

p. 846. πῦρ] ἢ πῦρ D.F.G.

2 Thales, Pythagoras, Plato, et Stoici, daemones animorum similes natras;
heroes autem, animos etiam ipsos a corporibus sejunctos esse; bonos
quidem, si boni animi fuerint, si mali, malos.

3 Epicurus, horum nihil certo pronuntiat.

44

De materia.

Materia primum illud est, quod generationi, corruptioni, aliisque muta-
tionibus subjicitur,

2 Thaletis, et Pythagoræ sectatores, una cum Stoicis, materiam hanc
fluxum aliquid esse, totamque rebus in omnibus genus omne mutationis
subire pronuntiant.

3 Democritum sequuti, patibilia non esse prima illa principia, atomum,
inane, incorporeum.

4 Aristoteles et Plato, materiam corpoream illam quidem, sed forma,
specie, figura, et qualitate carentem, si eam suapte natura spectaveris, quæ
tamen uti formarum omnium receptaculum est, sic earum quoque veluti
nutrix, et typus quidam ac mater existat. Qui eam, vel aquam, vel terram,
ignem, aëremve dicunt, ei nec formam amplius detrahunt, et corpus attri-

τὴν ὕλην, οὐκέτι ἄμορφον αὐτὴν λέγουσιν, ἀλλὰ σῶμα· οἱ δὲ τὰ ἀμερῇ, καὶ τὰς ἀτόμους, ἄμορφον.

ΠΛΟΥ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

45 Περὶ ιδέας. 5

Ἰδέα δέ ἐστιν οὐσία ἀσώματος, αὐτὴ μὲν ὑφεστῶσα καὶ καθ' ἑαυτὴν, εἰκονίζουσα δὲ τὰς ἀμόρφους ὕλας, καὶ αἰτία γιγνομένη τῆς τούτων δείξεως. b

2 Σωκράτης καὶ Πλάτων χωριστὰς τῆς ὕλης οὐσίας τὰς ιδέας ὑπολαμβάνουσιν, ἐν τοῖς νοήμασι καὶ ἐν ταῖς φαντασίαις τοῦ θεοῦ, τουτέστι τοῦ νοῦ, ὑφεστῶσας.

3 Ἀριστοτέλης εἶδη μὲν ἀπέλιπε καὶ ιδέας, οὐ μὴν κεχω- 5 ρισμένας τῆς ὕλης, ἔξω γεγονῶς τοῦ ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

4 Οἱ ἀπὸ Ζήνωνος Στωϊκοὶ ἐννοήματα ἡμέτερα τὰς ιδέας.

46 Περὶ τάξεως ἀστέρων.

Ξενοκράτης κατὰ μίαν ἐπιφάνειαν οἶεται κινεῖσθαι τοὺς ἀστέρας. c

2 Οἱ ἄλλοι Στωϊκοὶ πρὸ τῶν ἐτέρων τοὺς ἐτέρους, ἐν ὕψει καὶ βάθει.

a 3. τὰ ἀμερῇ] τὰ om. F. 4. εὔμορφον] ἄμορφον C.D.F.G. Vigeri marg. 6. ἀσώματος] σώματος D. 7. ὑφεστ.] μὴ ὑφεστ. F.G. ἑαυτὴν] αὐτὴν C. εἰκονίζουσα] εἰκονίζουσι E. b. Σωκράτης—ὑφε- στῶσας om. B.E.I. 2. ὕλης δείξεως τὰς δὲ ιδέας ἐν τοῖς νο. D. τὰς ιδέας om. C.F.G. qui pergunt ὑπολαμβάνει· τὰς δὲ ιδέας ἐν ... et om. ἐν ante ταῖς φ. 4. ὑφεστῶσας om. C.D.F.G. 5. οὐ μὴν] καὶ μὴν F. 7. τοῦ ὑπὸ] τοῦ om. F. c 3. πρὸς τῶν] πρὸ τῶν C.I.

buunt : qui vero individua et atomos esse volunt, eam proinde sine forma relinquunt.

45 De idea.

Idea natura est incorporea, quæ cum sit ipsa consistatque per sese, tum forma carenti materiæ speciem induens, ut cognoscatur, efficiat.

2 Socrates et Plato, ideas ab omni secretas materia naturas esse arbitrantur, quæ dei, hoc est mentis, in notionibus sensisque subsistant.

3 Aristoteles, formas ideasque reliquit ille quidem, non tamen a materia separatas, quarum ad exemplar, quicquid abs deo perfectum est, extiterit.

4 Profecti abs Zenone Stoici, nostras ipsorum notiones ideas esse defendunt.

46 De stellarum ordine.

Xenocrates, per eandem omnes superficiem moveri arbitratur :

p. 889 a.

2 At reliqui Stoici, priores aliis alias, prout altiores illæ depressioresve sint, constituunt.

ΠΛΟΥ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

- 3 Δημόκριτος, τὰ μὲν ἀπλανῇ πρῶτον, μετὰ δὲ ταῦτα, τοὺς 5
πλάνητας, ἐφ' οἷς, ἥλιον, Φωσφόρον, σελήνην.
- 4 Πλάτων μετὰ τὴν τῶν ἀπλανῶν θέσιν, πρῶτον Φαίνοντα
λεγόμενον, τὸν τοῦ Κρόνου· δεύτερον Φαέθοντα, τὸν τοῦ
Διός· τρίτον Πυρόεντα, τὸν τοῦ Ἄρεος· τέταρτον, Ἐωσφό- 10
ρον, τὸν τῆς Ἀφροδίτης· πέμπτον Στίλβοντα, τὸν τοῦ
Ἑρμοῦ· ἕκτον ἥλιον· ἑβδομον σελήνην.
- 5 Τῶν μαθηματικῶν τινὲς μὲν ὡς Πλάτων, τινὲς δὲ, μέσον δ
πάντων τὸν ἥλιον.
- 6 Ἀναξίμανδρος καὶ Μητρόδωρος ὁ Χίος καὶ Κράτης ἀνω-
τάτῳ μὲν πάντων τὸν ἥλιον τετάχθαι μετ' αὐτὸν, τὴν σε- 5
λήνην· ὑπὸ δὲ αὐτοὺς τὰ ἀπλανῇ τῶν ἄστρον καὶ τοὺς πλά-
νητας.
- 47 Περὶ τῆς τῶν ἄστρον φορᾶς καὶ κινήσεως.

Ἀναξαγόρας, Δημόκριτος, Κλεάνθης, ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ p. 847
δυσμᾶς φέρεσθαι πάντας τοὺς ἀστέρας.

- 2 Ἀλκμαίων καὶ οἱ μαθηματικοὶ τοὺς πλάνητας τοῖς ἀπλα-
νέσιν ἐναντίους· ἀπὸ γὰρ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολὰς ἀντιφέρεσθαι. 5

c 7. Πλάτων μετὰ—ὡς Πλάτων om. B.I. 8. πρῶτον om. D.F.G.
φαίνοντα] φαίωνα E. φαίωνα F.G. d 6. αὐτοῖς—ἄστρον] αὐτῆς—
ἀστέρων B. ἀστέρων I. αὐτοῖς D.F.G.

p. 847. 3. Ἀλκμαίων—ἀντιφέρεσθαι om. B.I. 5. ἐναντίους om.
C.D.F.G. ἀπὸ γὰρ] γὰρ om. C.F.G. 6. ἀντιφέρεσθαι] φέρε-
σθαι E.

- 3 Democritus, stabiles priore loco, posteriore vagas errantesque ponit,
quibus et solem, et Luciferum, et lunam annumerat.
- 4 Plato, ubi stabiles posuit, tum sequentes hoc ordine collocat, Phænon-
tem, quæ Saturni stella est; Phaëthontem, quæ Jovis; Pyroenta, quæ
martis; Luciferum, quæ Veneris; Stilbonem, quæ Mercurii; solem inde,
septimamque lunam.
- 5 Ex mathematicis Platonem alii sequuntur, alii solem inter omnes medium
esse volunt.
- 6 Anaximander, et Metrodorus Chius, et Crates, altissimam omnium soli
regionem attribuunt, eique lunam proxime subjiciunt; reliquam siderum
tam stabilium, quam errantium multitudinem utroque inferiorem existi-
mant.

De proprio stellarum motu.

- 47 Anaxagoras, Democritus, Cleanthes, ab ortu in occasum stellas omnes
deferri.
- 2 Alemaeo et mathematici, errantes oppositam stabilibus viam insistere,
hoc est ab occasu in ortum adversas moveri.

3 Ἀναξίμανδρος ὑπὸ τῶν κύκλων καὶ τῶν σφαιρῶν, ἐφ' ὧν ἕκαστος βέβηκε, φέρεσθαι.

ΠΛΟΥ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

Ἀναξιμένης οὐχ ὑπὸ γῆν, περὶ αὐτὴν δὲ στρέφεσθαι τοὺς ἀστέρας.

4 Πλάτων καὶ οἱ μαθηματικοὶ ἰσοδρόμους εἶναι τὸν ἥλιον, τὸν Φωσφόρον, τὸν Στίλβοντα.

10

48 Πόθεν φωτίζονται οἱ ἀστέρες. b

Μητρόδωρος ἅπαντας τοὺς ἀπλανεῖς ἀστέρας ὑπὸ τοῦ ἡλίου καταλάμπεσθαι.

2 Ἡράκλειτος καὶ οἱ Στωϊκοὶ τρέφεσθαι τοὺς ἀστέρας ἐκ τῆς ἐπιγείου ἀναθυμιάσεως.

3 Ἀριστοτέλης μὴ δεῖσθαι τὰ οὐράνια τροφῆς· οὐ γὰρ φθαρτὰ, ἀλλ' αἰδία.

4 Πλάτων κοινῶς τὸν κόσμον ὅλον καὶ τὰ ἄστρα ἐξ αὐτοῦ τρέφεσθαι.

49 Περὶ τῶν καλουμένων Διοσκούρων.

Ξενοφάνης τοὺς ἐπὶ τῶν πλοίων φαινομένους οἶον ἀστέρας νεφέλια εἶναι κατὰ τὴν ποιὰν κίνησιν παραλάμποντα.

a 8. φέρεσθαι τοὺς ἀστέρας] τοὺς ἀστέρας om. B.I. Statim Ἀναξιμένης—στρέφεσθαι accedunt ex C.F.G. καὶ οἱ] καὶ om. C.F. 10. Στίλβοντα] Στίλβονα D.F.G. b 5. καὶ οἱ] καὶ om. G. 7. Ἀριστοτέλης—τρέφεσθαι om. B.I. c. αὐτῶν τρέφεσθαι F. 4. Ξενοφάνης—στιλβηδόνας om. I. 6. παραλάμποντα] παραλάμποντας B.C.D.F.G.

3 Anaximander, ab iis circulis et orbibus, ad quos singulæ adhærescunt, circumferri.

4 Plato, unaque mathematici, æquales solis, Veneris, et Mercurii conversiones esse.

48 *Stellæ unde lucem accipiant.*

Metrodorus, abs sole stabiles omnes illuminari.

2 Heraclitus, et Stoici, terrenas exhalationes stellis omnibus alimento esse.

3 Aristoteles, nullo cælestes naturas alimento indigere, quod ab omni corruptione liberæ sint, atque sempiternæ.

4 Plato, mundum universum, ac stellas omnes, commune quoddam ex illo ipso alimentum haurire.

49 *De iis quos vulgo Castores ac Geminos dicimus.*

Xenophanes, quas vulgo stellas summis imminere navibus arbitrantur, nubeculas esse proprio quodam certoque motu refulgentes.

ΠΛΟΥ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

- 2 Μητροδωρος τῶν ὁρώντων ὀφθαλμῶν μετὰ δέους καὶ κατα-
πλήξεως εἶναι στιλβηδόνας.

50

Περὶ ἐκλείψεως ἡλίου.

d

Θαλῆς πρῶτος ἔφη ἐκλείπειν τὸν ἥλιον τῆς σελήνης αὐτὸν 5
ὑπερχομένης κατὰ κάθετον, οὔσης φύσει γεώδους· βλέπεσθαι
δὲ τοῦτο (αὐτὴν) κατοπτρικῶς ὑποτιθεμένην τῷ δίσκῳ.

- 2 Ἀναξιμανδρος, τοῦ στομίου τῆς τοῦ πυρὸς διεκπνοῆς ἀπο-
κλειομένου.

[494] 3 Ἡράκλειτος, κατὰ τὴν τοῦ σκαφοειδοῦς στροφὴν, ὥστε 10
τὸ μὲν κοῖλον ἄνω γίνεσθαι τὸ δὲ κυρτὸν κάτω πρὸς τὴν
ἡμετέραν ὄψιν.

- 4 Ξενοφάνης, κατὰ σβέσιν· ἕτερον δὲ πάλιν πρὸς ταῖς ἀνα-
τολαῖς γίγνεσθαι. Παριστόρηκε δὲ καὶ ἐκλείψιν ἡλίου ἐφ' p. 848
ὅλον τὸν μῆνα, καὶ πάλιν ἐκλείψιν ἐντελῇ, ὥστε τὴν ἡμέραν
νύκτα φανῆναι.

- 5 Ἐνιοι, πύκνωμα τῶν ἀοράτων ἐπερχομένων τῷ δίσκῳ
νεφῶν.

d 7. ὑποτιθεμένην] ὑποτιθεμένην B.D.F.G.I. et sic conj. Wytttenbachius,
qui supra αὐτὴν pro τοῦτο. Vigeri marg. ἐν ὑποτιθ. 8. Ἀναξιμανδρος
—ἀποκλειομένου om. B.I. 9. τοῦ πυρὸς] τῆς τοῦ π. C.F.G. ult. ἔτε-
ρον—γίγνεσθαι om. B.I.

p. 848. 2. μῆνα om. E. πάλιν om. D.

3. ἐνιοι—δίσκον om. B.I.

- 2 Metrodorus, fulgorem quendam ex oculis cum motu ac formidine suspi-
cientibus promicantem.

50

De solis defectione.

p. 890 f.

Thales, omnium primus docuit, solis tum defectionem accidere, cum
luna, quæ terrestris cujusdam naturæ sit, sub eum ad perpendicularum
rectaque subit: atque hoc in subjecta pelvi, sic tanquam in speculo, mani-
feste deprehendi.

- 2 Anaximander, osculo illo, per quod expiret ignis, occluso.

- 3 Heraclitus, eam corporis illius persimilis conversione fieri, cum
pars ejus concava sursum, incurva et globosa deorsum oculis nostris ob-
vertitur.

- 4 Xenophanes, solis ipsius extinctione, sic quidem ut alius subinde, versus
orientem renascatur. Idemque præterea scribit, solis aliquando defectionem
mense integro persistere, itemque alias, plenam ac perfectam accidere,
prorsus ut dies in noctem mutata videatur.

- 5 Non desunt, qui nubes quasdam aspectum fugientes, solis corpori sese
objicere putaverint.

6 Ἀρίσταρχος τὸν ἥλιον ἴστησι μετὰ τῶν ἀπλανῶν, τὴν δὲ 5 ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ
σελήνην κινεῖ περὶ τὸν ἡλιακὸν κύκλον, καὶ κατὰ ταύτας τὰς
ἐγκλίσεις σκιάζεσθαι τὸν δίσκον.

7 Ξενοφάνης πολλοὺς ἡλίους εἶναι, καὶ σελήνας, κατὰ τὰ
κλίματα τῆς γῆς, καὶ ἀποτομὰς, καὶ ζώνας· κατὰ τινὰ δὲ 10
καιρὸν ἐμπίπτειν τὸν δίσκον εἰς τινὰ ἀποτομὴν τῆς γῆς οὐκ
οἰκουμένης ὑφ' ἡμῶν, καὶ οὕτως ὥσπερ κενεμβατοῦντα ἔκλειψιν b
ὑπομένειν. Ὁ δ' αὐτὸς τὸν ἥλιον μὲν εἰς ἄπειρον προΐέναι,
δοκεῖν δὲ κυκλεῖσθαι διὰ τὴν ἀπόστασιν.

51 Περὶ ἐκλείψεως σελήνης.

5

Ἀναξίμανδρος, τοῦ στομίου τοῦ περὶ τὸν τροχὸν ἐπι-
φραττομένου.

2 Βηρωσσός, κατὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐπιστροφὴν τοῦ ἀπυρώ- c
του μέρους.

3 Ἡράκλειτος κατὰ τὴν τοῦ σκαφοειδοῦς στροφὴν.

4 Τῶν Πυθαγορείων τινὲς ἀνταύγειαν καὶ ἐπίφραξιν τῆς
γῆς, ἣ τῆς ἀντίχθονος· οἱ δὲ νεώτεροι, κατ' ἐπινέμησιν φλο- s

a 9. κλίματα] τὰ κλ. B.I. Tum τῆς γῆς B.C.F.G.I. καὶ pro κατὰ F.
10. κατὰ τινὰ—ὑποφαίνειν om. B.I. b. οἰκουμένην] οἰκουμένης
Steph. mss. 2. κενεμβατοῦντα] κενεμβατοῦντος Steph. mss. ὑπο-
μένειν] ὑποφαίνειν Steph. mss. 4. κυκλεῖσθαι] κεκλεῖσθαι B. 7. Ἀνα-
ξίμανδρος—ὅη σταδίων p. 849 b. om. I. 8. βηρωσσός om. B.C.D.
E.F.G. c 2. ἀπυρώτου] πυρώδους B.C.D.E.F.G. 5. οἱ δὲ νεώτ.
—σβέννυνται om. B. φλογός] φωτὸς D.F.G.

6 Aristarchus, solem stabiliū in siderum classe constituens, lunam circa
solis orbem moveri vult, atque ita certis quibusdam inclinationibus, ejus
corpori umbram offundere.

7 Xenophanes, multos præterea soles, multasque lunas, pro terræ cli-
matum, sectionum, atque zonarum varietate ponit: solis ergo corpus,
certo quodam tempore in aliquam terræ portionem, quæ a nobis minime
frequentetur, incidere, adeoque sic tanquam per vacuum aliquid et inane
delatum, ejusmodi defectionem subire. Idem porro, solem infinitum in
spatium ulterius semper ulteriusque procedere, qui tamen ob nimiam inter-
valli distantiam, in orbem agi nobis volvique videatur.

51 De lunæ defectione.

Anaximander, obturato rotæ osculo.

2 Berossus, parte altera, quæ igne careat, nobis obversa.

3 Heraclitus, incurvæ partis scaphæque similis conversione.

4 Ex Pythagoreis nonnulli, hanc lucis vel rejectionem quandam, vel ex-
clusionem esse putant, quam terra vel nostra, vel opposita efficiat. At

ΠΛΟΥ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

γὸς κατὰ μικρὸν ἐξαπτομένης τεταγμένως ἕως ἂν τὴν τελείαν
πανσέλῃνον ἀποδῶ, καὶ πάλιν ἀναλόγως μειουμένης μέχρι τῆς
συνόδου, καθ' ἣν τελέως βένννται.

- 5 Πλάτων, Ἀριστοτέλης, οἱ Στωϊκοὶ καὶ οἱ μαθηματικοὶ 10
συμφωνοῦσι τὰς μὲν μηνιαίους ἀποκρύψεις συνοδεύουσιν αὐ-
τὴν ἡλίῳ καὶ συμπεριλαμπομένην ποιεῖσθαι· τὰς δὲ ἐκλεί- d
ψεις, εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς ἐμπίπτουσιν μεταξὺ ἀμφο-
τέρων τῶν ἀστέρων γινομένης, μᾶλλον δὲ τῆς σελήνης ἀντι-
φραττομένης.

- 52 Περὶ ἐμφάσεως αὐτῆς, καὶ διὰ τί γεώδης φαίνεται. 5

Οἱ Πυθαγόρειοι γεώδη φαίνεσθαι τὴν σελήνην διὰ τὸ
περιοικεῖσθαι αὐτὴν καθάπερ τὴν παρ' ἡμῖν γῆν μείζονσι ζῴοις,
καὶ φυτοῖς καλλίσιν. Εἶναι γὰρ πεντεκαίδεκαπλάσια τὰ p. 849
ἐπ' αὐτῆς ζῶα, μηδὲν σωματικὸν ἀποκρίνοντα· καὶ τὴν ἡμέ-
ραν τοσαύτην τῷ μήκει.

- 1 Ἀναξαγόρας, ἀνωμαλότητα διὰ τοῦ συγκρίματος, διὰ τὸ 5

c 10. στωϊκοὶ] στ. καὶ οἱ μαθηματικοὶ B.C.F.G.
αὐτῇ D.E.

12. αὐτὴν]

p. 849. εἶναι γὰρ] εἶναι δὲ C.F.G. πεντεκαίδεκαπλάσια] πεντεκαί-
δεκαπλάσια B.C.D.F.G. 3. ἀποκ.] ὑποκ. D. καὶ τὴν ἡμ.—ἀστέρα
om. B. 4. διὰ ἀνωμ.] ἀνωμ. διὰ C.D.E.F.G.

recentiores, totum id fieri pro certa quadam flammæ illius communicatione,
quæ uti paulatim ordinateque succenditur, donec integrum plenilunium
efficiat; ita vicissim cum aliqua proportionem minuatur, usque ad ejus cum
sole congressum, in quo demum penitus exstinguitur.

- 5 Plato, Aristoteles, et Stoici, uno consensu pronuntiant, menstruas quidem
latendi vices ex eo lunæ contingere, quod ipsa cum sole congregiendi, im-
modico ejusdem lumine obruatur: defectiones vero, seu quod in terræ,
utriusque sideris in medio constitutæ, umbram incidat, seu verius quod
lunæ hoc obice ad lunam accessus obstruatur.

52

De lunæ aspectu, et quamobrem terrestris appareat.

Pythagorei, terrestrem ideo lunam apparere, quod uti nostra hæc terra,
passim frequentetur, et quidem majoribus animantibus, plantisque pul-
chrioribus. Ejus enim animantes vicibus quindecim nostras adæquare,
corporeumque nihil excernere: diem illic præterea totidem partibus no-
strum hunc superare.

- 2 Anaxagoras, ob temperationis inæqualitatem, frigidique simul ac ter-

ψυχροειδὲς ἄμα, καὶ γεῶδες· παραμεμίχθαι γὰρ τῷ πυροειδεὶ
τὸ ζοφῶδες· ὅθεν καὶ ψευδοφαῇ λέγεσθαι τὸν ἀστέρα.

ΠΛΟΥΤ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

3 Οἱ Στωϊκοί, διὰ τὸ ἀερομιγρῆς τῆς οὐσίας, μὴ εἶναι αὐτῆς
ἀκήρατον τὸ σύγκριμα.

53

Περὶ τῶν ἀποστημάτων αὐτῆς.

10
b

Ἐμπεδοκλῆς διπλάσιον ἀπέχειν τὴν σελήνην ἀπὸ τοῦ
ἡλίου ἥπερ ἀπὸ τῆς γῆς.

2 Οἱ ἀπὸ τῶν μαθηματικῶν, ὀκτωκαιδεκαπλάσιον.

5

3 Ἐρατοσθένης, τὸν ἡλίον ἀπέχειν ἀπὸ τῆς γῆς σταδίων
μυριάδας τετρακοσίας καὶ ὀκτακισμυρίας· τὴν δὲ σελήνην
ἀπέχειν τῆς γῆς μυριάδας οἷ σταδίων.

54

Περὶ ἐνιαυτῶν.

c

Ἐνιαυτός ἐστι Κρόνου μὲν ἐνιαυτῶν περίοδος λ'. Διὸς
δὲ δώδεκα, Ἄρεως δὲ δυεῖν, ἡλίου δὲ ιβ' μῆνες· οἱ δ' αὐτοὶ
Ἐρμού καὶ Ἀφροδίτης· ἰσόδρομοι γάρ. Σελήνης δὲ ἡμέ-
ραι λ'. Οὗτος γὰρ ὁ τέλειος μὲν ἀπὸ φάσεως εἰς σύνοδον.

a 6. μεμίχθαι] παραμεμίχθαι C.F.G. γεῶδες ἄμα D.E. 7. ψευ-
δοφαῇ] καὶ ψευδοφαῇ C.F.G. 9. αὐτῆς] τῆς σελήνης B. ἀκήρα-
τον] ἀέρωτον E. b 6. σταδίων] σταδίου C.D.F.G. μυριάδας τετρα-
κοσίας καὶ ὀκτακισμυρίας] -δων -ίων -ρίων B.C.D.F.G. e 3. διὸς δυο-
καῖδεκα B. διὸς ιβ' C. δὲ ter om. F. δώδεκα μῆνες D. δώδεκα—
ἡλίου δὲ om. E.G. Tum ἄρεως δυοῖν B.I. ἄρεος C.G. et δὲ om. post
ἡλίου. 7. φάσεως] φάνσεως B. φαύσεως I.

restris admixtionem : tenebrosus enim quiddam inesse cum igneo fulgore
commixtum : eoque lunam, falsi vultus ac luminis astrum vocari.

3 Stoici, quod mixtam aëre naturam habeat, temperationem ejus cor-
ruptionis expertem non esse.

53

Quantum ab sole terraque distet.

Empedocles, bis eam ab sole tantum, quantum a terra distare.

2 Mathematici, posteriorem a priore distantiam octodecim vicibus ad-
æquari.

3 Eratosthenes, stadiorum millibus octoginta supra quater decies, solem a
terra distare ; lunam vero, stadiorum millibus octoginta supra septingenta
millia.

54

De annis.

Saturni annus, annorum est triginta periodus : Jovis, duodecim : Martis,
duorum : solis, mensium duodecim : Mercurii ac Veneris, totidem ; (cursum
enim æqualem habent :) lunæ, dierum triginta : perfectus enim mensis ille
est, qui a primo ejus aspectu, ad ejusdem cum sole congressum perdu-
citur.

- [495] ΠΛΟΥ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ² Τὸν δὲ μέγαν ἐνιαυτὸν οἱ μὲν ἐν τῇ ὀκταετηρίδι τίθενται
οἱ δὲ ἐν τῇ ἐννεακαίδεκαετηρίδι· οἱ δὲ ἐν τοῖς ξ' ἐνὸς δέουσιν. 10
'Ηράκλειτος, ἐκ μυρίων ὀκτακισχιλίων ἡλιακῶν. Διογένης,
ἐκ πέντε καὶ ἐξήκοντα καὶ τριακοσίων ἐνιαυτῶν τοσοῦτων,
ὅσων κατὰ 'Ηράκλειτον ὁ ἐνιαυτός, ἄλλοι δὲ διὰ ψοζ'. d
3 Καὶ περὶ μὲν τῶν οὐρανίων καὶ μεταρσίων τοσαῦτα
τοῖς δεδηλωμένοις πρὸς ἀλλήλους διεστασίασται. Θέα
δὲ καὶ τὰ περὶ γῆς.

55

Περὶ γῆς.

5

- Θαλῆς καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ μίαν εἶναι τὴν γῆν.
2 'Ικέτης ὁ Πυθαγόρειος δύο, ταύτην καὶ τὴν ἀντίχθονα.
3 Οἱ Στωϊκοὶ, τὴν γῆν μίαν καὶ πεπερασμένην.
4 Ξενοφάνης, ἐκ τοῦ κατωτέρου μέρους εἰς ἄπειρον ἐρριζώ- 10
σθαι, ἐξ αἴρος δὲ καὶ πυρὸς συμπαγῆναι.
5 Μητροδωρος τὴν μὲν γῆν ὑπόστασιν εἶναι καὶ τρύγα τοῦ p. 85
ὑδατος, τὸν δὲ ἥλιον τοῦ αἴρος.

c 8. ὀκταετ.] ὀκτωετ. C.G. ἐν τῇ ὀκτ.—οἱ δὲ ἐν om. F. 11. διο-
γένης—ἐνιαυτός om. B.I. Post ἐνιαυτός addunt C.F.G. ἄλλοι δὲ διὰ ψοζ'
(ἴψοξ F.G.) 12. ὅσων] ὅσος Vigeri marg. d 3. πρὸς ἄλλ.
διεστ.] διεστ. πρὸς ἄλλ. B. 7. ἰκαίτης] δίκέτης C. οἰκαίτης F.G. ἰαίτης I.
Vid. Davis. ad Ciceron. Acad. II. 39. 8. ταύτην] αὐτὴν B.C.D.F.G.I.
9. μίαν καὶ] καὶ om. I. Ξενοφάνης—συμπαγῆναι om. B.I.
10. ἄπειρον μέρος F.G. ult. παγῆναι C.F.G.
p. 850. 2. αἴρος] τοῦ α. D.E.F.G.

- 2 Magnum autem annum, alii annorum octo, alii novemdecim, alii novem
et quinquaginta circuitu comprehendunt. Heraclitus annorum ei solarium
millia tribuit octodecim. Diogenes, annos quinque et sexaginta supra
trecentos, et ejus quidem rationis, cujus ipse est Heracliti annus.
3 Atque hujusmodi est philosophorum nostrorum de rerum cœlestium
ac superiorum natura et ratione dissensio. Veniamus ad terram.

55

De terra.

p. 895 c.

- 'Thales, ejusque sectatores, unicam esse terram.
2 Œcetes Pythagoreus duas, hanc nostram, eique oppositam.
3 Stoici, et unam, et certis finibus terminatam.
4 Xenophanes, inferiore sui parte, infinita quadam in altitudine fundatam
ac stabilitam esse, ex aëre autem et igni totam esse conflata.
5 Metrodorus, terram, subsidentem aquæ fæcem esse, ut solem aëris.

56 Περὶ σχήματος γῆς.

5

Θαλῆς καὶ οἱ Στωϊκοί, σφαιροειδῇ τὴν γῆν.

2 Ἀναξίμανδρος λίθῳ κίονι προσφερῇ τῶν ἐπιπέδων.

3 Ἀναξιμένης τραπεζοειδῇ.

4 Λεύκιππος τυμπανοειδῇ.

5 Δημόκριτος δισκοειδῇ τῷ πλάτει, κοίλῃν δὲ τῷ μέσῳ.

57 Περὶ θέσεως τῆς γῆς.

b

Οἱ ἀπὸ Θάλεω τὴν γῆν μέσῃν.

2 Ξενοφάνης πρώτην, εἰς ἄπειρον γὰρ ἔρριζῶσθαι.

3 Φιλόλαος ὁ Πυθαγόρειος, τὸ μὲν πῦρ, μέσον τοῦτο γὰρ 5
εἶναι τοῦ παντὸς ἐστὶαν· δευτέραν δὲ τὴν ἀντίχθονα· τρί-
την δὲ ἣν οἰκοῦμεν γῆν, ἐξ ἐναντίας κειμένην τε καὶ περιφε-
ρομένην τῇ ἀντίχθονι· παρ' ὃ καὶ μὴ ὁράσθαι ὑπὸ τῶν ἐν 10
τῇδε τοὺς ἐν ἐκείνῃ.4 Παρμενίδης πρῶτος ἀφώρισε τῆς γῆς τοὺς οἰκουμένους c
τόπους ὑπὸ ταῖς δυσὶ ζώναις ταῖς τροπικαῖς.

a 6. Θαλῆς—ἀπομνημονεύμασιν p. 853. a 6. om. I.
προσφέρει C.D.F.G. 9. Λεύκιππος τυμπ. om. E.
D.E.F.G. Tum οἰκουμένην F.G. 8. ἐναντίας δὲ F.
πρὸ E. qui om. ὃ καὶ μὴ ὁρ.

8. προσφερῇ]
b 7. ἣν] τὴν
9. παρ' ὃ]

56 De terræ figura.

Thales ac Stoici, globosam terræ figuram tribuunt.

2 Anaximander, lapideæ columnæ planæ similem esse mavult.

3 Anaximenes, cum mensa, cum tympano Leucippus, Democritus cum
disco latitudine comparat, licet eam circa medium cavam esse velit.

57 De terræ situ.

Thaletis discipuli, mediam esse terram :

2 Xenophanes primam, quæ infinita in altitudine fundata sit.

3 Philolaus Pythagoreus, medium ignem, quod sit universi focus : se-
cundam vero, terram nostræ oppositam ; tertiam hanc, quæ a nobis fre-
quentatur, quæ situm et conversionem habeat alteri illi contrariam : eoque
fieri, ut qui versantur in opposita, a nostræ hujus incolis videri non
possint.4 Parmenides omnium primus, ea terræ loca distinxit, quæ frequentari
possint, sub duabus tropicorum zonis constituta.

58

Περὶ κινήσεως γῆς.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

- Οἱ μὲν ἄλλοι μένειν τὴν γῆν. 5
- 2 Φιλόλαος δὲ ὁ Πυθαγόρειος, κύκλῳ περιφέρεισθαι περὶ τὸ πῦρ κατὰ κύκλου λοξοῦ, ὁμοιοτρόπως ἡλίφ καὶ σελήνῃ. d
- 3 Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός καὶ Ἐκφάντος ὁ Πυθαγόρειος κινουσί μὲν τὴν γῆν, οὐ μὴν γε μεταβατικῶς, ἀλλὰ τρεπτικῶς, τροχοῦ δίκην ἐν ἄξονι στρεφομένην, ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' 5 ἀνατολὰς, περὶ τὸ ἴδιον αὐτῆς κέντρον.
- 4 Δημόκριτος κατ' ἀρχὰς μὲν πλάζεσθαι τὴν γῆν διὰ τε μικρότητα καὶ κουφότητα, πυκνωθεῖσαν δὲ τῷ χρόνῳ καὶ βαρυνθεῖσαν καταστῆναι.

Τούτων καὶ περὶ γῆς διαπεφωνημένων τοῖς γενναίοις, 10 ἄκουε καὶ τῶν περὶ θαλάσσης.

59

Περὶ θαλάσσης, πῶς συνέστη, καὶ πῶς ἐστὶ πικρά.

p. 851

Ἀναξίμανδρος τὴν θάλασσαν φησιν εἶναι τῆς πρώτης 5

c 4. κινήσεως] ἐγκλίσεως B. ἐγκλίσεως C.E.F.G. Nescio an Eusebio caput exciderit. Vid. Plutarch. p. 895 e. (905 e). Plac. Phil. III. 12. 7. τὸ πῦρ] περὶ τὸ πῦρ B.C. Viger. Cum Steph. E. λοξοῦ] λοξῆς E. d. Ἡρακλείδης—κέντρον om. B. 3. μὴν γε] γε om. F.G. 4. τροπικῶς] τρεπτικῶς C.D.F.G. 9. τούτων] τούτων τῶν γενναίων B. 10. γῆς] τῆς γῆς B. qui mox διαπεφωνηκότων et om. τοῖς γενναίοις. p. 851. 3. συνέστηκε] συνέστη B.C. Cum Steph. E.

58

De terræ motu.

- Cum cæteri omnes terram quiescere pronuntiant ;
- 2 Philolaus Pythagoreus, eam circa ignem, obliquo in circulo, quemadmodum solem atque lunam, moveri existimat.
- 3 Heraclides Ponticus, et Ecphantus Pythagoreus, terram quidem cieri volunt, sic tamen ut ea locum subinde progrediendo non mutet, sed rotæ potius instar, suomet in axe, ab occasu in ortum, circa proprium sibi centrum, incitata in orbem conversione volvatur.
- 4 Democritus, initio terram suapte cum exiguitate, tum etiam levitate huc illuc fluctuasse, at progressu temporis constipatam, ac majori gravitate firmatam constitisse.

His de rebus ad terram pertinentibus, eximiorum philosophorum dissidiis breviter expeditis, de mari quam nihilo magis inter sese convenient, pauca hæc accipe.

59

De mari, quomodo coaluerit, et quamobrem amarum sit.

p. 896 f.

Anaximander, aliud nihil mare, quam primigenii humoris reliquias esse

ὕγρασίας λείψανον ἥς τὸ μὲν πλεῖον μέρος ἀνεξήρανε τὸ πῦρ, τὸ δὲ ὑπολειφθὲν διὰ τὴν ἔκκασιν, μετέβαλεν.

2 Ἀναξαγόρας, τοῦ κατ' ἀρχὰς λιμνάζοντος ὑγροῦ περι-
καέντος ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς περιφορᾶς, καὶ τοῦ λιπαροῦ ἑξα-
μισθέντος, εἰς ἀλκίδα καὶ πικρίαν τὸ λοιπὸν ὑποστῆναι.

3 Ἐμπεδοκλῆς, ἰδρῶτα τῆς γῆς ἐκκαίομένης ὑπὸ τοῦ ἡλίου, 5
διὰ τὴν ἐπὶ τὸ πλεῖον πίλῃσιν.

4 Ἀντιφῶν, ἰδρῶτα τοῦ θερμοῦ, ἐξ οὗ τὸ περιληφθὲν ὑγρὸν
ἀπεκρίθη, τῷ καθεψηθῆναι παραλκίσασα, ὅπερ ἐπὶ παντός
ἰδρῶτος συμβαίνει.

5 Μητρόδωρος, διὰ τὸ διηθείσθαι διὰ τῆς γῆς μετεिलηφέναι 10
τοῦ περὶ αὐτὴν πάχους, καθάπερ τὰ διὰ τῆς τέφρας ὑλι-
ζόμενα.

6 Οἱ ἀπὸ Πλάτωνος, τοῦ στοιχειώδους ὕδατος τὸ μὲν ἐξ
ἀέρος κατὰ περίψυξιν συνιστάμενον γλυκὺ γίνεσθαι, τὸ δὲ
[496] ἀπὸ γῆς κατὰ περίκασιν καὶ ἐκπύρωσιν ἀναθυμιάμενον, ἀλ- 5
μυρόν.

7 Ταῦτα μὲν οὖν καὶ περὶ θαλάσσης. Ὅπως δὲ οἱ

a ὁ. λείψανον] λείψαντος F. 8. ἔκκασιν] ἔγκλινιν Steph. mss.
τοῦ κατ' τὸ κατ' B. b 4. Ἐμπεδοκλῆς—συμβαίνει om. B. 6. πί-
λῃσιν] πόλεσιν E. πῖλῃσιν F.G. 7. περιληφθὲν] περιλειφθὲν D.F.
8. παραλκίσασα] ἴσ. παραλκίσαν Vigeri margo. Plut. 10. διηθείσαν]
διηθείσθαι B.C.D.F.G. Cum Steph. E. c ὁ. ὅπως δὲ usque ad fin.
cap. om. B.

defendit, cujus partem maximam ignis exsiccaverit, alteram quæ supererat, æstus ardore commutarit.

2 Anaxagoras, humorem illum primigenium, et stagni more diffusum, solaris conversionis æstu conflagrasse, tum pinguioribus partibus exhalatis, quod residuum fuerat, in salsuginem et amaritudinem abiisse.

3 Empedocles, terræ sudorem esse, quam superioribus etiam in partibus humore perfusam solis ardor exurat.

4 Antiphon, ipsiusmet æstus sudorem esse mavult; humidum enim, quod prius includebat, ab eo secretum esse, quodque in omni sudore contingit, ebulliendo concoctum salsius evasisse.

5 Metrodorus, quod per terram colatum mare fuerit, ejus ex crassitie aliquid ipsi adhæsisse, ut in iis usu venit, quæ per medios cineres purgandi caussa transfunduntur.

6 Platonici, eam elementaris aquæ partem, quæ per refrigerationem ex aëre concreascit, dulcem; alteram vero, quam terra æstu et ardore succensa exhalet, salsam esse.

7 Hactenus etiam de mari. At vero, qui sese orbis universi, rerum-

περὶ τοῦ παντὸς κόσμου οὐρανίων τε πέρι καὶ αἰθερίων
καὶ τῆς τῶν ὅλων καταλήψεως φυσιολογεῖν ἐπαγγει-
λάμενοι οὐδὲ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἤδεσαν, μάθοις ἂν ἐξ ὧν 10
καὶ περὶ τούτων ᾧδε πως διαπεφωνήκασιν.

60

Περὶ μερῶν τῆς ψυχῆς.

d

ΠΛΟΥ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

Πυθαγόρας, Πλάτων, κατὰ μὲν τὸν ἀνωτάτω λόγον, δι-
μερῇ τὴν ψυχὴν· τὸ μὲν γὰρ ἔχειν λογικόν, τὸ δὲ ἄλογον. 5
Κατὰ δὲ τὸ προσεχές καὶ ἀκριβές, τριμερῇ· τὸ γὰρ ἄλογον
διαιροῦσιν εἰς τε τὸ θυμικὸν καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν.

2 Οἱ Στωϊκοὶ ἐξ ὀκτῶ μερῶν συνεστάναι, πέντε τῶν αἰσθη-
τικῶν, ὁρατικοῦ, ὁσφραντικοῦ, ἀκουστικοῦ, γευστικοῦ, ἀπτι- 10
κοῦ· ἕκτου δὲ φωνητικοῦ, ἐβδόμου δὲ σπερματικοῦ, ὀγδόου δὲ
αὐτοῦ τοῦ ἡγεμονικοῦ, ἀφ' οὗ ταῦτα πάντα τέτακται διὰ p. 852
τῶν οἰκείων ὀργάνων, προσφερῶς ταῖς τοῦ πολύποδος πλε-
κτάναις.

3 Δημόκριτος, Ἐπίκουρος, διμερῇ τὴν ψυχὴν, τὸ μὲν логи-

d 6. προσεχές] π. δὲ καὶ B. π. καὶ C. Viger. Cum Steph. E. 8. οἱ
στοϊκοὶ...πλεκτάναις om. B. 9. συνεστάναι] συνιστάναι E. πέντε]
πέντε μὲν F. αἰσθητικῶν] αἰσθητῶν D.E.
p. 852. τέταται] τέτακται C. 2. ταῖς τοῦ] τοῦ om. F.G. 3. Ἐπί-
κουρος] καὶ Ἐπικ. B.

que omnium ætheriarum etiam, atque cœlestium naturam atque
rationes, explicando comprehensuros esse jactabant, ii quam ne
intestina quidem ac propria noverint, ex ipsorum hoc etiam in genere
dissidio plane cognosces.

60

De partibus animi.

p. 898 e.

Pythagoras et Plato, si a summo capite divisionem arcessere libeat,
partes animi esse duas, ratione præditam alteram, alteram omnis rationis
expertem : sin propius enucleatiusque spectetur, tribus eum partibus con-
tineri : alteram enim illam, quæ ratione careat, in irascendi, et concu-
piscendi vim partiuntur.

2 Stoici ex partibus illum octo constituunt, quarum quinque sensuum
facultates numerantur, videndi, odorandi, audiendi, gustandi, atque tan-
gendi ; tum loquendi sexta, septima seminandi, octava postremaque
princeps illa moderatrixque cæterarum, quæ suis singulas instrumentis
regit, quemadmodum suis polypus cirris ac brachiis uti solet.

3 Democritus et Epicurus, partes ei duas attribuunt, ratione præditam, in

κὸν ἔχουσιν ἐν τῷ θώρακι καθιδρυμένον, τὸ δὲ ἄλογον καθ' 5 ΠΛΟΥ-
 ὄλην τὴν σύγκρισιν τοῦ σώματος διεσπαρμένον. ΤΑΡ-
 ΧΟΤ

- 3 Ὁ δὲ Δημόκριτος πάντα μετέχειν φύσει ψυχῆς ποιᾶς, καὶ
 τὰ νεκρὰ τῶν σωμάτων διότι ἀφανῶς τινὸς θερμοῦ καὶ αἰ-
 σθητικοῦ μετέχει, τοῦ πλείονος διαπνεομένου. 10

61

Περὶ τοῦ ἡγεμονικοῦ. b

- 1 Πλάτων, Δημόκριτος, ἐν ὅλῃ τῇ κεφαλῇ.
 2 Στράτων, ἐν μεσοφρύφ.
 3 Ἐρασίστρατος, περὶ τὴν μήνιγγα τοῦ ἐγκεφάλου, ἥν 5
 ἐπικρανίδα λέγει.
 4 Ἡρόφιλος, ἐν τῇ τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίᾳ, ἥτις ἐστὶ καὶ
 βάσις.
 5 Παρμενίδης, ἐν ὅλῳ τῷ θώρακι.
 6 Ἐπίκουρος, οἱ Στωϊκοὶ πάντες, ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ.
 7 Διογένης, ἐν τῇ ἀρτηριακῇ κοιλίᾳ τῆς καρδίας, ἥτις ἐστὶ c
 πνευματικῇ.
 8 Ἐμπεδокλῆς δὲ, ἐν τῇ τοῦ αἵματος συστάσει.

a 4. ἔχουσιν] ἔχουσα B. 7. διεσπαρμένον F. μετέχειν] μετέχει D.
 8. φύσει] φησὶ Plut. ποιᾶς] ποῖᾶς C. 9. ἀφανῶς] αἰεὶ διαφανῶς Plut.
 b 3. Ἐρασίστρατος—λέγει om. B. Mox τὴν om. C.F. 5. Ἡρόφιλος]
 Ἡρόφυλος B. Ἡρόφ. Viger. typ. errore, ni fallor, etsi Ecophilus exstat
 in versione. 6. ἥτις—πνευματικῇ om. B. ἔστι καὶ] καὶ om. F.G.
 7. τῷ om. F. et 8 om. τῇ. c. δὲ ἐν] δὲ om. C.F.G. 2. αἵματος]
 αἷ. κοιλία B. qui om. seqq. usque ad καρδίαν. συστάσει om. D.E.F.G.

pectore collocatam, et rationis expertem, tota passim corporis mole dif-
 fusam.

- 3 Porro Democritus idem, cuncta suapte natura certam animam habere
 putat, etiam cadavera: propterea quod manifeste caloris semper ac sensus
 aliquid retineant ipsa quoque, maxima licet parte jam dilapsa.

61

De principe animi facultate.

- 1 Plato et Democritus, toto eam in capite collocant.
 2 Strato, superciliorum in medio.
 3 Erasistratus, circa cerebri membranam, quam epicranidem ipse nominat.
 4 Ecophilus in cerebri ventriculo, quo etiam veluti fundamento quodam
 innitatur.
 5 Parmenides, toto in pectore.
 6 Epicurus, ac Stoici omnes, in corde toto.
 7 Diogenes, in cordis arteriæ concavo, quod spiritu in primis abundat.
 8 Empedocles, tota sanguinis in mole.

ΠΛΟΥ-
ΤΑΡ-
ΧΟΥ

- 9 Οἱ δ' ἐν τῷ περικαρδίῳ ὑμένι· οἱ δ' ἐν τῷ διαφράγματι.
 1 Τῶν νεωτέρων τινὲς διήκειν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τοῦ δια-
 φράγματος.
 10 Πυθαγόρας, τὸ μὲν ζωτικόν, περὶ τὴν καρδίαν· τὸ δὲ
 λογικὸν καὶ νοερὸν, περὶ τὴν κεφαλὴν.
 11 Τοσαῦτα μὲν δὴ καὶ τὰ περὶ τῶνδε. Ἄρ' οὖν οὐκ ἐν
 δίκη σοι δοκοῦμεν κρίσει καὶ λογισμῷ τῆς τούτων ἀπάν-
 των ἀνωφελούς καὶ πολυπλανοῦς ματαιοπονίας ἀνακε-
 10 χωρηκέναι, καὶ τῶν μὲν εἰρημένων μηδὲν πολυπρα-
 γμονεῖν, (μηδὲ γὰρ ὁρᾶν ἐξ αὐτῶν τὸ λυσιτελές, καὶ δ
 αὐτόθεν συντεῖναι πρὸς ὠφέλειαν καὶ ἀγαθοῦ κτήσιν
 ἀνθρώποις,) μόνης δὲ τῆς ἀμφὶ τὸν πάντων δημιουργὸν
 Θεὸν εὐσεβείας ἔχεσθαι, καὶ διὰ σώφρονος βίου τῆς τε
 ἄλλης κατ' ἀρετὴν θεοφιλοῦς πολιτείας ἀρεσκόντως ζῆν
 12 σπουδάζειν τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ; Ἄλλ' εἰ καὶ σὺ βασ-
 κανίᾳ καὶ φθόνῳ τὴν ἀληθῆ μαρτυρίαν ἡμῖν προσέσθαι
 δι' ὅκνου φέρεις, φθάσει γέ σε πάλιν ὁ πάντων Ἑλλή-

c 3. διαφράγματι τῶν νεφρῶν Steph. mss. 7. τὰ περὶ] τὰ om. B.
 qui mox om. ἄρ' οὖν—φθάσει γέ σε πάλιν. d 2. δὲ τῆς] καὶ τῆς F.
 3. τὸν πάντων] τῶν παίδων C. 7. βασκανίᾳ] Addit C. καὶ φθόνῳ τὴν
 ἀληθῆ. quæ om. Steph. E. 9. γέ σε] γε δὲ C. σε om. F. ὁ πάν-
 των] ὁ δὲ γε πάντων B.

- 9 Alii quidam, in membrana quæ cordi oppanditur. Alii vero in dia-
 phragmate. Nonnulli ex recentioribus, a capite ad transversum illud
 septum pertinere.
 10 Pythagoras, vitalem in corpore, ratione præditam atque spiritalem in
 capite constituit.
 11 Atque hactenus philosophorum nostrorum hoc etiam rerum in
 genere dissidia. Numquid ergo tibi, certo iudicio, magnaue cum
 ratione videmur, a tam inani, errorumque plena illorum omnium
 curiositate merito discessisse? non jure superiora omnia habere
 susque deque, qui fructum ex iis nullum, nihil quod per sese homini
 utilitatem ullam, bonique possessionem afferat, existere videamus?
 sed unam illam potius, erga rerum omnium molitorem Deum pietatem
 colere, castæque vitæ, ac totius Deo cari, virtutemque complectentis
 12 instituti rationibus, eidem præpotenti Deo placere conari? Quod si
 malevolentia quadam invidiaque correptus, ad verum illud nobis
 testimonium ferendum ægre nimis ac moleste adducaris, iterum te

νων σοφώτατος Σωκράτης τὰς ὑπὲρ ἡμῶν ψήφους φιλ- 10
αλήθως ἐξενηνεγμένος. Τοὺς γοῦν μετεωρολέσχας ἐκεί-
νους μωραίνοντας ἀπεδείκνυν, καὶ μηθὲν μαινομένων
διαφέρειν ἔλεγεν, ἀπελέγχων αὐτοὺς διαρρήδην οὐ μόνον p. 853
ὡς ἀνεφίκτων ὀρεγομένους, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄχρηστα καὶ
ἀνωφελῇ τῷ βίῳ κατατριβομένους. Ταῦτα δέ σοι καὶ
ὁ πρόσθεν μαρτυρήσει Ξενοφῶν, Σωκράτους ἐταίρων 5
γνωριμώτατος, ὧδέ πη γράφων ἐν Ἀπομνημονεύμασιν·

[497] Οὐδεὶς δὲ πώποτε Σωκράτους οὐδὲν ἀσεβὲς, οὔτε ἀνόσιον, c
62 οὔτε πράττοντος εἶδεν, οὔτε λέγοντος ἤκουσεν. Οὐδὲ γὰρ
περὶ τῆς τῶν ἀπάντων φύσεως ἢ περὶ τῶν ἄλλων, ὡς οἱ πλεί- 5
στοι, διελέγετο, σκοπῶν ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶν σοφι-
στῶν κόσμος ἔχει, καὶ τίσιν ἀνάγκαις ἕκαστα γίνεται τῶν
οὐρανίων· ἀλλὰ καὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μω-
2 ραίνοντας ἀπεδείκνυε. Καὶ πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐσκόπει, d
πότερά ποτε νομίσαντες ἱκανῶς ἤδη τὰ ἀνθρώπινα εἶδέναι,

ΞΕΝΟ-
ΦΩΝ-
ΤΟΣ

d 10. τὰς ὑπὲρ—ἐξενηνεγ. om. B. ult. μηθὲν] μηδὲν B.
p. 853. 2. ἀλλὰ καὶ] ἀλλ' ὡς B. 4. καὶ ὁ] καὶ om. B.E. Ξενο-
φῶν] Ξενοφῶν B. c 4. ἀπάντων] πάντων C.F.G. ἢ περὶ τῶν ἄλ-
λων ὡς οἱ πλείστοι D. ἢ περὶ τῶν ... ὡς οἱ E. Cum D. conveniunt C.
F.G. Steph. Mutavit Vigerus ex Xenoph. ed. 8. τὰ τοιαῦτα] περὶ
τῶν τοιαύτων B.I. 9. περὶ αὐτῶν] περὶ om. B.C.D.E.F.G.I. d. πό-
τερά ποτε—εἶναι δοκεῖν om. B.I.

sapientissimus ille Græcorum Socrates antevertet, qui sincere causam
hanc nostram suo dudum suffragio comprobavit. Istos enimvero
rerum superiorum garrulos scrutatores, insanire planissime, nec a
furiosis quicquam differre ostendebat: eos palam aperteque coar-
guens, non modo quod suis longe viribus majora tentarent, sed
etiam quod in rebus inanissimis, et ab omni humanæ vitæ fructu
vacuis, studium operamque contererent. Hujus tibi rei auctorem
dabo jam laudatum supra Xenophontem, Socratis amicorum longe
notissimum, qui suis in Memorabilibus hoc ipsum verbis totidem
consignatum reliquit:

62 Socratis, inquit Xenophon, nemo unquam impium aliquod et improbum,
aut factum vidit, aut verbum audivit. Nec enim is, ut plerique omnes, de
natura rerum universa, disputabat; quemadmodum hic sese, uti a so-
phistis vocatur, mundus habeat, aut quibus necessitatis legibus cœlestia
2 quæque fiant, curiosius investigans. Imo vero, qui hoc in quæstionum
quidem in illis hoc spectabat, utrum se rerum humanarum abunde peritos

Xenoph.
Mem. I.
1, 11.

ΞΕΝΟ-
ΦΩΝ-
ΤΟΣ

ἔρχονται ἐπὶ τὸ περὶ τῶν τοιούτων φροντίζειν, ἢ τὰ μὲν
ἀνθρώπινα παρέντες, τὰ δαιμόνια δὲ σκοποῦντες, ἡγούνται τὰ 5
3 προσήκοντα πράττειν. Ἐθαύμαζε δὲ, εἰ μὴ φανερόν αὐτοῖς
ἐστὶ, ὅτι ταῦτα οὐ δυνατόν ἐστιν ἀνθρώποις εὐρεῖν, ἐπεὶ καὶ
τοὺς μέγιστα φρονούντας ἐπὶ τῷ περὶ τούτων λέγειν οὐ
ταυτὰ δοξάζειν ἀλλήλοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς μαινομένοις ὁμοίως 10
4 διακείσθαι πρὸς ἀλλήλους. Τῶν τε γὰρ μαινομένων τοὺς
μὲν οὐδὲ τὰ δεινὰ δεδιέναι, τοὺς δὲ καὶ τὰ μὴ φοβερὰ φοβεῖ-
σθαι· καὶ τοῖς μὲν οὐδ' ἐν ὄχλῳ δοκεῖν αἰσχυρὸν εἶναι λέγειν
ἢ ποιεῖν ὅτιοῦν, τοῖς δὲ οὐδ' ἐξιτητέον εἰς ἀνθρώπους εἶναι 15
δοκεῖν· καὶ τοὺς μὲν οὗθ' ἱερόν οὔτε βωμόν οὔτ' ἄλλο τῶν p. 854
θεῶν οὐδὲν τιμᾶν, τοὺς δὲ καὶ ξύλα καὶ λίθους τοὺς τυχόντας
καὶ θηρία σέβουσθαι. Τῶν τε περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως
μεριμνώντων, τοῖς μὲν δοκεῖν ἐν μόνον τὸ ὄν εἶναι, τοῖς δὲ 5
ἄπειρα τὸ πλῆθος· καὶ τοῖς μὲν αἰεὶ πάντα κινεῖσθαι, τοῖς δὲ
οὐδὲν ἂν ποτε κινήθῃναι· καὶ τοῖς μὲν ἅπαντα γίνεσθαι τε
καὶ ἀπόλλυσθαι, τοῖς δὲ οὔτ' ἂν γενέσθαι ποτὲ οὐδὲν οὔτε

d 3. φροντίζειν] νομίζειν D. 5. πράττειν om. D.E. 6. δέ ποτε]
δὲ om. C.D.E.F.G. ποτε om. Viger. 7. δυνατόν] ἐστιν addit C.F.G.

11. τῶν τε γὰρ] τῶνδε περὶ F.

12. καὶ τὰ] τὰ om. F. καὶ om. G.

14. ἢ ποιεῖν] καὶ π. C.F.G.

p. 854. ξύλα καὶ λ.] λ. καὶ ξ. B. qui pergit τὰ τυχόντα. λίθους καὶ φύλα
τὰ τυχόντα I. 2. τῶν τε] τε om. I. 3. μεριμνώντων] μεριμνόν-
των B. 7. γίν.] γίν. C. ἀπόλλυσθαι] ἀπολλύεσθαι D.

esse rati, ad superiores illas studium curamque transferrent; an vero, cum neglectis humanis divina rimarentur, suo sibi munere officioque fungi 3 viderentur. Deinde mirabatur etiam, ab istis ne hoc quidem videri, genus id cognitionis ab hominibus obtineri non posse: cum illi ipsi, qui disputa- tionibus huiusmodi tantopere intumescunt, non jam inter sese convenient, 4 sed potius furiosorum utique more dissideant. Ex furiosis enim, alii ne gravissima quidem reformidant, alii quæ nihil etiam habeant periculi exti- mescunt. Nonnullis vel in media turba, quidlibet aut loqui aut facere, turpe non videtur: alii contra sibi ne hominum quidem in societatem veniendum esse persuadent. Sunt, qui non templum, non aram, non divinum omnino quicquam venerentur: sunt etiam, qui lignis, qui obviis quibusque lapidibus, qui ipsis quoque feris cultum exhibeant. Sic istorum e numero, qui naturam rerum universam explorant, alios videas, quibus id omne quod est, unum modo quid esse placeat; alios, qui res multitudine infinitas esse velint. Quidam moveri semper omnia, moveri nihil unquam posse quidam arbitrantur. Sunt, qui et nasci universa dicant, et interire: sunt contra, qui nihil aut ortum unquam, aut unquam interiturum esse

5 ἀπολέσθαι. Ἐσκόπει δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τάδε· ἅρ' ὥσπερ οἱ 10
 τὰνθρώπινα μαθάνοντες ἡγούνται τοῦθ' ὃ τι ἂν μάθωσιν
 ἑαυτοῖς τε καὶ τῶν ἄλλων ὅτῳ ἂν βούλονται ποιήσιν, οὕτω b
 καὶ οἱ τὰ θεῖα ζητοῦντες νομίζουσιν, ἐπειδὴν γινώσιν αἷς
 ἀνάγκαις ἕκαστα γίγνεται, ποιήσιν ὅταν βούλονται καὶ
 ἀνέμους καὶ ὕδατα καὶ ὥρας καὶ ὅτου ἂν ἄλλον δέωνται τῶν 5
 τοιούτων; ἢ τοιοῦτον μὲν οὐδὲν οὐδ' ἐλπίζουσιν, ἀρκεῖ δ'
 6 αὐτοῖς γινῶναι μόνον ἢ τῶν τοιούτων ἕκαστα γίγνεται; Περὶ
 μὲν οὖν τῶν ταῦτα πραγματευομένων τοιαῦτα ἔλεγεν· αὐτὸς 10
 δὲ περὶ τῶν ἀνθρωπείων αἰὲ διελέγετο, σκοπῶν τί εὖσεβές, τί c
 ἀσεβές· τί καλόν, τί αἰσχρόν· τί δίκαιον, τί ἄδικον· τί σω-
 φροσύνη, τί μαρία.

7 Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Σωκράτης. Μετὰ δὲ αὐτὸν οἱ περὶ
 Ἀρίστιππον τὸν Κυρηναῖον, ἔπειθ' ὕστερον οἱ περὶ Ἀρί- 5
 στωνα τὸν Χῖον ἐπεχείρησαν λέγειν, ὥς δύοι μόνα τὰ
 ἠθικὰ φιλοσοφεῖν· εἶναι γὰρ δὴ ταῦτα μὲν δυνατὰ καὶ
 ὠφέλιμα· τοὺς μέντοι περὶ τῆς φύσεως λόγους πᾶν
 τοῦναντίον, μήτε καταληπτοὺς εἶναι, μήτ' εἰ καὶ ὀφθεῖν,

a 9. ἐσκόπει—γίγνεται om. B.I. περὶ αὐτῶν—μαθάνοντες om. C.
 F.G. cum lacuna. b 2. ζητοῦντες] ποιούντος C.D.F.G. 6. τοι-
 οῦτο] τοιούτω C. 11. διελέγχο F. c 4. ἔπειθ'—ὠφέλιμα om. B.I.
 7. μέντοι περὶ τῆς] μέντοι et τῆς om. B. μέντοι om. I. 9. εἰ καὶ] καὶ
 εἰ B.C.F.G.I. μήτε καὶ ὀφθ. E.

5 defendant. Qua de hominum natione quærebat illud præterea; num ut
 qui humanis artibus operam navant, ejus operis modum rationemque
 didicerint, id cum sibi, tum alteri cuilibet perficere se posse confidunt; ita
 qui divinarum in rerum inquisitione versentur, postquam ipsi qua quæque
 necessitate fiant, optime cognoverint, tum ea se quotiescunque libuerit,
 ventos, pluvias, tempestates, et si quo ejusmodi alio opus habuerint, efficere
 posse existiment: an potius id ne sperent quidem, qua solum quidque fiat
 6 rationem tenere contenti. Hæc ille cum de rerum istarum exploratoribus
 diceret, tum humanis ipse de rebus perpetuo disserebat, et quid pium aut
 impium, quid honestum aut turpe, quid justum aut injustum, quid sanum
 aut stolidum foret, inquirebat.

7 Hactenus Socratis mentem atque orationem habemus. Eum Ari-
 stippus Cyrenæus, ac deinde Aristo Chius sequuti, non nisi de mori-
 bus philosophandum esse docuerunt. Unum enim hoc scientiæ
 genus, et posse comprehendi, et plurimum utilitatis afferre: illas de
 natura quæstiones, et humanum superare captum, nec ut pervideri

ΞΕΝΟ-
ΦΩΝ-
ΤΟΣ

8 ὄφελος ἔχειν τι. Μηδὲν γὰρ ἡμῖν ἔσσεσθαι πλεόν, ἀλλ' 10
οὐδ' εἰ μετεωρότεροι τοῦ Περσέως ἀρθέντες

Ἵπέρ τε πόντου χεῦμ' ὑπέρ τε Πλειάδα, d

αὐτοῖς τοῖς ὄμμασι κατίδοιμεν τὸν πάντα κόσμον, καὶ
9 τὴν τῶν ὄντων φύσιν, ἥτις δὴ ποτέ ἐστιν. Οὐ γὰρ δὴ 5
διὰ γε τοῦτο φρονιμωτέρους ἢ δικαιοτέρους ἢ ἀνδρειοτέ-
ρους ἢ σωφρονεστέρους ἡμᾶς ἔσσεσθαι, καὶ μὴν οὐδὲ
ἰσχυροὺς ἢ καλοὺς ἢ πλουσίους, ὧν χωρὶς οὐχ οἶόν τε
10 εὐδαιμονεῖν. Ὅθεν ὀρθῶς εἶπε Σωκράτης, ὅτι τῶν 10
ὄντων τὰ μὲν ὑπὲρ ἡμᾶς εἴη, τὰ δὲ οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς.
Εἶναι γὰρ τὰ φυσικὰ μὲν ὑπὲρ ἡμᾶς, τὰ δὲ μετὰ τὸν
θάνατον οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, μόνα δὲ πρὸς ἡμᾶς τὰ ἀνθρώ-
11 πινα. Ταύτη δὲ καὶ χαίρειν αὐτὸν εἰπόντα τῇ Ἀνα- p. 855
ξαγόρου καὶ Ἀρχελαίου φυσιολογία ζητεῖν

[498] Ὅτι οἱ ἐν μεγάροισι κακὸν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. 5

12 Καὶ ἄλλως δὲ εἶναι τοὺς φυσικοὺς λόγους οὐ χαλεποὺς

c 11. ἀλλ' οὐδ'—πλειάδα om. B.I. μετεωρότεροι] μετεωρότερον
C.F.G. d. ὑπέρ γε Πλ. D. 3. αὐτοῖς] ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς B.I. qui
addunt ἡμῶν post ὄμμασι. 4. ἥτις] εἵτις C.F. δὴ] δὲ I. 9. Σω-
κράτης] καὶ λίαν καλῶς addunt B.I. Tum διότι C.F.G. 11. εἶναι γὰρ
—ἡμᾶς om. B.I. 12. θάνατον] τὸν θ. C.F.G.
p. 855. ταύτη δὲ—τέτυκται om. B.I. 4. ὅτι τοι] ὅτι οἱ C.F.G.
Vid. Davis. ad Ciceron. Tusc. V. 4. τὰγαθόν] ἀγαθόν C.F.G.

8 aliquando possint, compendii quicquam habere. Nihil quippe nobis
accessurum, si vel altius, quam Perseus ipse, raperemur, atque adeo

Pontique fluctus, atque Pleiadas supra,

mundum universum, nudamque rerum naturam omnium oculis cerne-
9 remus. Nec enim prudentiores inde, justiores, fortiores, tempera-
tiores nos futuros, imo ne robustos quidem, aut formosos, aut divites,
10 quibus si rebus careas, beatus esse non possis. Quocirca recte illud
Socrates dicere solitus erat, e rebus alias supra nos esse, alias nihil
ad nos pertinere: physicas enim captu nostro superiores esse, quæ
vero mortem consequantur, a nobis omnino disjunctas: proinde
11 nostra tantummodo humanas interesse. Ergo valere jussa tam
Anaxagoræ, quam Archelai physiologia, hoc se unum quærere,

Od. 8'. 392.

Quid lætum, quid triste domi sors propria verset.

12 Enimvero physicas illas disputationes, non molestas esse duntaxat, et

- οὐδὲ ἀδυνάτους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀσεβεῖς καὶ τοῖς νόμοις
 ὑπεναντίους. Τοὺς μὲν γὰρ ἀξιοῦν μὴ δ' εἶναι θεοὺς
 τὸ παράπαν· τοὺς δὲ, τὸ ἄπειρον, ἢ τὸ ὄν, ἢ τὸ εἶν· καὶ ¹⁰
¹³ πάντα μάλλον ἢ τοὺς νομιζομένους. Τὴν τ' αὖ διαφω-
 νίαν παμπόλλην οὖσαν· τοὺς μὲν γὰρ ἄπειρον ἀπο- b
 φαίνειν τὸ πᾶν· τοὺς δὲ, πεπερασμένον· καὶ τοὺς μὲν
 ἀξιοῦν ἅπαντα κινεῖσθαι· τοὺς δὲ, καθάπαξ μηδέν.
¹⁴ Καὶ μὴν εἴ τι καὶ ἄλλο πάντων ἄριστά μοι δοκεῖ περὶ ⁵
 τούτων αὐτῶν ἐν τοῖς Σίλλοις καὶ ὁ Φλιάσιος Τίμων
 εἰρηκέναι τάδε,

Τίς γὰρ τούτῳ ὁλοῇ ἐριδι ξυνέηκε μάχεσθαι;

Ἦχοὺς σύνδρομος ὅχλος. Ὁ γὰρ σιγῶσι χολωθεῖς, ¹⁰
 νοῦσον ἐπ' ἀνέρας ὥρσε λάλην, ὀλέκοντο δὲ πολλοί. c

- ¹⁵ Ὅρᾳς ὡς ἤδη καὶ ἀλλήλους σκώπτουσιν οἱ γενναῖοι;
 Τὴν γοῦν πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίαν αὐτῶν τάς τε ⁵

a 7. εὐσεβεῖς] ἀσεβεῖς C.I. Viger. 8. ὑπεναντίους] Addunt B.I.
 καὶ μηδέν πρὸς ἀνθρωπίνον ἦθος καὶ κόσμον βίου τοῦ καθ' ἡμᾶς συντείνοντας
 τοὺς μὲν γὰρ. τοὺς γὰρ] τοὺς μὲν γὰρ C.F.G. 10. τὸ ἄπειρον F.G.
 b. οὖσαν] ὅσον B.I. ἴσ. εἶναι Vigeri margo. 4. καθάπαξ] καθάπερ C.
 D.E.F.G. εἴ τι] εἴ τοι D. ἢ τοι E. 5. αὐτῶν om. I. 6. σίλ-
 λοις] ἄλλοις I. φλιάσιος] φλισιάσιος C.F.G. 8. ὁλοῇ] ὅλη B.
 D.E. ὅλη C.F.G. ὅλη—ξυνέστηκε I. 10. σιωπῶσι] σιγῶσι Clem.
 Strom. V. p. 651. Scaliger. c 3. σκώπτουσιν] κόπτουσιν B.I. 4. φι-
 λον.—μάχας] κόπτουσιν οἱ γενναῖοι I.

- humana facultate majores, sed impias etiam, legibusque contrarias.
 Alios quippe nullos plane deos admittere; alios aut infinitum, aut id
 quod est, aut unum, aut alia quælibet pro diis habere, quam qui vulgo
¹³ recepti sunt. Atque hos inter magnam præterea dissensionem esse.
¹⁴ Alios enim universum infinitum ponere, alios certis finibus compre-
 hensum; itemque alios omnia moveri statuere, alios omnino nihil.
 Mihi vero, si quicquam aliud, hoc sane optime ab illo Timone Phliasio
 in Sillis dictum videtur,

Ecquis eos diro pugnae inflammavit amore?
 Concurrens linguae fremitus. Namque ille silentium
 Impatiens, morbi contagia fœda loquacis
 Immisit: sævo multi periire veneno.

- ¹⁵ Vides, quemadmodum sese invicem homines egregii vellicent? Mu-
 tuas quidem illorum contentiones, pugnas, atque dissidia, idem ipse

μάχας καὶ τὰς διαστάσεις ἔτι πρὸς τοῖς εἰρημένοις ὁ
δηλωθεὶς ἀνὴρ τοῦτον ὑπογράφει τὸν τρόπον,

Φοιτᾷ δὲ βροτολογὸς ἔρις, κενεὸν λελακνία,

νείκης ἀνδροφόνοιο κασιγνήτη καὶ ἔριθος,

ἢ τ' ἀλαὴ περὶ πάντα κυλινδεται, αὐτὰρ ἔπειτα

ἔς τε βροτοὺς στήριξε κάρη, καὶ ἔς ἐλπίδα βάλλει.

- 16 Ἀλλὰ γὰρ καὶ τῆς τῶνδε πρὸς σφᾶς αὐτοὺς ἀποδε-
δειγμένης στάσεώς τε καὶ μάχης, τῆς τε μηδὲν ἡμῖν
προσηκούσης περιττῆς δὲ ἄλλως καὶ οὐ γνωστῆς παι-
δείας τε καὶ μαθήσεως τῶν λοιπῶν ἀπάντων, ἐν οἷς
εἰσέτι νῦν ἀποσεμνύνονται φιλοσόφων παῖδες, ἀπελη-
λεγμένων οὐχ ἡμετέραις ταῖς δ' οἰκείαις αὐτῶν ἀπο-
δείξεσιν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς αἰτίας εἰς φανερόν τεθεί-
σης, δι' ἣν τὰ τῶνδε ἀποστραφέντες τὰ Ἑβραίων λόγια
προτετιμήκαμεν, τὰ μὲν τῆς Εὐαγγελικῆς Προπαρα-
17 σκευῆς ἐν τούτοις ἡμῖν περιγεγράφθω· τὰ δὲ τῆς

c 5. ἔτι] ὅτι I. 8. κενὸν] κενεὸν D.F.G. Clemens. λελακνία]
λελακνία C.D.E.G. λεαλνία Vigeri margo. 10. νείκης] νίκης B.I.
ἔριθος] f. ἑταίρη Jortinus. Sed Clemens recte ἔριθος cum D. 12. ἀλαή]
ἀλλὰ ἢ B.D.F.G.I. ἀλλὰ C.E. d 2. ἐς βριθος] ἐς βροτοὺς B.C.D.F.G.I.
Dedi ἔς τε βροτοὺς στήριξε cum Clemente. 4. τῆς σφᾶς] τῆς τῶνδε
πρὸς σφᾶς B.C.F.G.I. ἀποδεδεγ.] ἀποδεδειγ. C.E.F.G.I. Tum τε
καὶ B.C.F.G.I. 5. τῆς τε—προτετιμήκαμεν om. B. et nescio an I.
6. γνωστὸς E. 7. λοιπῶν] τε λοιπ. C.F.G. ult. προτετ.] προσ-
τετ. D.E.

p. 856. 2. περιγράφθ.] περιγεγραφ. B.G.I.

Timo præter superius illud, sequentibus versibus adumbravit.

Dira lues hominum, contentio, vanaque jactans,

Mortiferique soror belli, pugnæque ministra,

Invadit, cæcoque diu rapta impete, tandem

Confirmat gravitate caput, spemque objicit ultro.

- 16 Verum enimvero, cum hactenus et mutuas hominum istorum alter-
cationes, et illam non minus alienam a nobis, quam inanem per sese,
nullique parabilem cæterorum omnium, quibus hodieque philosophi
gloriantur, cognitionem, non jam nostris, sed domesticis illorum
ipsorum clarissimisque testimoniis, abunde coarguerimus: cumque
præterea caussam illam omnibus spectandam protulerimus, quæ nos
cum ad repudiandam ipsorum doctrinam, tum ad complectenda He-
bræorum oracula impulerit: Evangelicæ huic Præparationi finem ali-
17 quando imponamus. Nam quæ ad perfectiorem illam Demonstra-

ἐντελεστέρας πραγματείας, τῆς κατὰ τὴν Εὐαγγελικὴν
 Ἀπόδειξιν, ἥδη λοιπὸν ἐπισκεπτέον ἀφ' ἐτέρας λόγων
 ἀρχῆς, τῆς δὲ λειπούσης τῷ προβλήματι, τὴν διδασκα- 5
 18 λίαν ποιησομένους. Λείπει δ' ἄρα πρὸς τοὺς ἐκ περι-
 τομῆς ἐπιμεμψαμένους ἀποκρίνασθαι, τί δὴ ποτε ἀλλό-
 φυλοι ὄντες καὶ ἀλλογενεῖς ταῖς αὐτῶν βίβλοις ἀπο- 10
 χρώμεθα, μηδὲν ἡμῖν, ὥς ἂν αὐτοὶ φαῖεν, προσηκούσαις·
 ἢ τί δὴ τὰ παρ' αὐτοῖς ἀσπαζόμενοι λόγια, οὐχὶ καὶ τὸν
 βίον ἀκόλουθον τῷ παρ' αὐτοῖς παρέχουμεν νόμῳ.

a 5. λοιπούσης D. 6. τὴν διδ. ποιησ. om. B.I. λείπει] λεί-
 πειν B.I. 7. δ' ἄρα] δὴ ἄρα D. 11. προσηκούσαις—λόγια om. F.
 12. ἀσπαζόμενοι] ἀσπαζόμενα C.

tionis Evangelicæ tractationem pertinent, novum disputandi prin-
 18 cipium requirunt; quod quidem non aliunde, quam ab ea quæ sol-
 eorum, qui circumcisionem retinent, criminationi respondeamus; cur
 tandem, externi et alienigenæ cum simus, eorum libris, utique nihil
 ad nos, (ut ipsi quidem objiciunt,) pertinentibus abutamur: aut cur
 ipsorum oracula literasque complexi, minime tamen vitæ nostræ
 rationes eorundem ex lege moderemur.

ILLUSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO
DOMINO D. JOAN. FRANCISCO DE GONDY,
PRIMO LUTETIÆ PARISIORUM ARCHIEPISCOPO.

OPTANDUM in primis erat, Archipræsul illustrissime, ut quantum in convellendis profanæ superstitionis erroribus eruditionis ac diligentiae noster hic Eusebius afferebat, tantum idem Christianæ pietatis in caussa, vel integritatis, vel constantiæ retineret. Sed fuit ille nimirum in eligendo tam infelix et iniquus, ut cujus per sese jactura mediocris erat ac tolerabilis futura, ejus sibi possessionem omni contentione defenderit; quæ omni pretio major est, cum ejus luce atque dignitate nudi et vacui nominis umbram ac speciem compensarit. Quem igitur alioquin ecclesia sanctissimorum et doctissimorum virorum in numero censere voluisset, eum, quod ipsemet maluisse visus est, inter Origenes, Tertullianos, Bardesanes, Tatianos, et si qui præterea miserabili dissidio ingenii doctrinæque laudem a religionis et fidei gloria sejunxerunt, numeravit. In quo quidem id providit suo more sapienter, ut quorum ex morbi contagione pericula cavere posset, eorum industriæ fructu non careret. Et vero, sive timiditatis hoc fuit sive fraudis, tectius hic aliquanto quam cæteri ac verecundius insanire conatus est, ut suis ipse libris Arianæ perfidiæ maculam aspergere potius, quam inurere videatur. Atque ut de aliis hoc loco taceamus, equidem hunc se se mihi potissimum obtulisse gaudeo, in quo labis ac veneni parcellissimus fuerit, exquisitas eruditionis opes liberali plenaque manu congesserit. Sane vero, quicquid hoc in genere lævum ac flagitiosum Eusebii manus alleverat, id omne Trapezuntii pietas molliore vel stylo induxerat, vel spongia deleverat: sed in interprete fides magis commendari solet,

quam pietas. Quanquam nec tanti certe dissimulatio ista fuit, cum præsertim non doceat, ut cæteri, non probet, non urgeat, sed mentem modo furtim indicet innuatque suam: quasi non sine pudore aliquo catholicæ frontis pudorem exueret. At quantum hic ex locuplete penu rerum atque locorum, et quanta cum varietate protulerit, suavius, ut opinor, legendo sentiri potest, quam dicendo uberius explicari. Qui quidem sensus literatorum omnium communis adhuc idemque fuit, qui et hujus in operis cognitione non mediocri diligentia studioque versati sunt, et in eo non minus Eusebium de antiquitate ipsa, quam de universa posteritate meruisse judicarunt. Atque hoc judicium veritatis est, non gratiæ. Nam ut eos scriptores omittam, quorum monumenta nobis superiorum ætatum nec incuria eripuit, nec invidit injuria, quibus tamen hic novo quodam et illustri usu auctoritatis plurimum et splendoris accessit; quis non hunc ejus laborem, et prisco illi ævo salutarem, et nostro huic jucundissimum ac fructuosissimum esse intelligat, per quem superstites nec paucas nec exiguas vetustorum, hoc est vel tempore ipso pretiosorum, ingeniorum reliquias, sic tanquam servatas ex fœdissimo naufragio tabulas habeamus? Atque ut obiter beneficii partem aliquam degustemus, ejus in primis opera Sanchoniathonem illum, hominem Phœnicium, et Trojanis, si plerisque fides, temporibus supparem audimus, Philonis Bybliensis ore, de antiquissima Phœnicum theologia disputantem; quæ Hebræorum ex fontibus, sed obliquo ac devio flexu derivata, in Ægyptios postea Græcosque redundavit. Audimus et Cœnomaum, acrem, Superi! pugnacemque philosophum, qui ab Apolline in fraudem impulsus, quam ingeniose totam illam oraculorum vanitatem illudit? quanta vi dictionis bilem ac stomachum in profani numinis caput erumpit? Quid graves et eruditas commemorem Origenis, Diogeniani, Bardesanis concertationes adversus impiam siderum fatique necessitatem pro humanæ libertatis defensione susceptas? Quid Dionysios Alexandrinos, quid Maximos, inveteratam illam multorum philosophorum de materiæ æternitate ac prope divinitate sententiam, pulcherrimis ac firmissimis rationibus evertentes? Dat ille nobis Porphyrium ex intimo veterum oraculorum sinu novum reconditæ philosophiæ genus eruen-

tem. Producit Numenium, Platonicae Academiae sectas atque divortia non minus diligenter et enucleate quam jucunde ac suaviter explicantem. Eiusdem ex Academiae spatiis Atticum, Aristoclem sistit ex Lyceo, quorum ille sic Aristotelem a Platone divellit, ut omnem inter eos philosophiae societatem commerciumque tollat: hic autem Aristotelis sui defensionem, cum longa et accurata eorum maxime philosophorum, qui sensibus aut nihil aut omnia crederent, reprehensione conjungit. Debet huic Africanus Chronologiae suae fragmentum sane luculentum. Debet Plotinus egregiae disputationis auctarium, qua immortalium animorum purissimam divinamque naturam ab omni corporeae molis concretione sejungit. Debet Philo, Judaeorum eloquentissimus, pulcherrimam, si unum aut alterum inde nævum sustuleris, providentiae divinae praedicationem: cui tamen si quid deerat, id totum amplissima ex Dionysii Alexandrini opere tam pietatis quam eruditionis omnis accessione cumulavit. Debet postremo, quae pars est Praeparationis hujus perinsignis, Hebraeorum illa natio memoriam generis rerumque suarum vetustissimam: cujus ad celebritatem qui non ejus voce ductuque convenere? Graeci, barbari, oratores, poetae, historici, Berosi, Megasthenes, Abydeni, Eupolemi, Hecataei, Demetrii, Choerili, Ezechieles, Artapani. Cujus in laudis ac diligentiae partem ut Josephus etiam veniat, longe tamen est Eusebii gratia liberalior: et eo quidem aestimanda pluris, quod ex illis profanorum hominum testimoniis ad sacrae historiae notitiam plurimum saepe lucis hauriamus.

Hoc igitur Eusebius tam frequenti ac tam nobili comitatu septus ad te venit, Archipræsul illustrissime, ut quod per sese non posset, tot eruditorum clientium, quos, ne toti nobis sibi que morerentur, singulari studio prohibuit, conjunctis vocibus graviolem ab humanitate tua temeritatis suae poenam deprecetur. Non es, ut spero, in eum durior et inclementior futurus, quam summos pontifices eadem in causa jam senserit. Mihi forte verior metuendi causa restat, ne gravioribus tuis sanctioribusque curis molestus interpellator adveniam, ignotus praesertim ac novus homo, tam mihi tenuitatis et inopiae meae conscius, quam tuae conscius dignitatis. Quanquam, ubi te penitus moresque tuos recognovi, ne hunc

quidem metum sine aliqua offensione injuriaque tua retineri posse intelligo. Rara sane laus et eximia voluntatis indolisque tuæ, in tanta divini muneris amplitudine cavere diligenter, ne quisquam aditu se congressuque tuo ac ne benevolentiae quidem tuæ beneficio indignum arbitretur. Utar igitur hoc naturæ tuæ bono, si tuum illud tamen est, quod acceptum a majoribus, et novis per te incrementis auctum, tam commune cum omnibus esse voluisti. Nec vero solam hanc facilitatis aliarumque virtutum gloriam in clarissimæ Gondiorum familiæ stirpem fontemque refudisti, novus ad eam per te splendor accessit, ita tibi proprius, ita singularis, ut socium in eo quemquam nec habeas, nec habere possis. Illustria sunt nec laudis ullius egentia nominis ac generis tui decora, fateor: ac ne tanta in luce quæreretur vivum etiam ac spirans Christianæ demissionis exemplum, frater ille tuus, se ipso nunc, quæ summa prædicatio est, fortior atque nobilior, Gallia tota mirante perfecit. Sed ejusmodi tamen omnia sunt, quæ tecum et cum aliis communicari potuerint. Nam, ut cætera modo non attingam, summus ille profecto est dignitatis honorisque gradus, ad quem illustrissimus Cardinalis Henricus, frater item tuus, non minus virtutum suarum quam Ludovici Justi suffragio evectus ascenderat. Sed illum ipsum tamen, quantuscunque est, qui certe maximus est, quamplurimi et antea consequuti sunt, et postea consequentur: atque ut de te ipso non nisi modeste loquar, tu quidem ex illis unus esse potes. At primus Parisiorum, hoc est urbis urbium omnium principis, Archiepiscopus, nec alius abs te quisquam tot retro sæculis fuerat, et omnibus deinceps ætatibus, præter unum te, alius esse non poterit. Cujus tibi cogitationis eo suavior gustus esse debet, quo jam et communi sensu populorum, et longo sæculorum usu, hac prærogativa dignitatis et ordinis lætissimum quoddam sanctitatis eximiae vel auspiciū vel præjudiciū continetur. Itaque abs tuo nomine, Archipræsul reverendissime, novus in posterum, ac priori longe nobilior, majorum antistitum ordo seriesque ducetur: et quoties non tantum amplissima Gondiorum tuorum familia, sed etiam Lutetia regni caput, de maximis honoribus titulisque suis recordabitur, toties utraque Francisci sui memoriam, a quo novum hunc auspicietur sanctissimi

sacerdotii principatum, suavissima et ornatissima gratulatione celebrabit. Verum ut ad me revertar, nec tamen abs te discedam, mihi quidem, si aliud nihil fiduciam aleret foveretque meam, vel eo tamen egregie sperandum putarem, quod ea me societas in suis numeret, cui ex animo bene velle, tam prope hæreditarium familiæ tuæ est ac solenne, quam nomen. Qui sensus quam alte animo insideat hæreatque tuo, jam ultro sæpius non tantum amantissime, sed etiam amicissime declarasti. Cujus voluntatis ne te unquam poeniteat, societas vicissim nostra omnibus observantiæ gratique animi officiis cum amoris tui beneficio studioque certabit. Ego vero, ut omnium novissimus, animo tamen omnibus obsequioque similimus, cum aliud mihi nunc ad manum esset nihil, hunc, cuiusmodi sit, laboris nostri foetum amplitudini tuæ offerendum et consecrandum putavi: ut quem in medio Lutetiæ tuæ sinu quotidianas inter docendi curas natum atque susceptum hactenus educavi, is tuo in complexu deinceps non modo feliciter adolescat, sed omnes etiam vel temporis injurias, vel petitiones invidiæ, tuo patrocinio tectus ac defensus eludat. Vale. Lutetiæ Parisiorum, anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo septimo, quarto Calendas Octobris.

Illustriss. ac Reverendiss. Amplitudini T.

Deditissimus,

FRANCISCUS VIGERUS,

SOCIET. JESU PRESBYTER.

Ad Christianum et candidum Lectorem.

CUM in eo esset Eusebius, ut sanctissimum Christianæ religionis auctorem perspicuis et evidentibus argumentis Christum illum esse ostenderet, quem divina Hebræorum oracula tanto ante cecinissent; ne quam Gentilibus interea lacessendi atque interpellandi sui occasionem relinqueret, eorum sibi os frenandum prius atque obturandum putavit. Itaque alterum illud opus, quod præcipue ac proprie animo designabat, Evangelicam Demonstrationem appellavit; huic autem, quo ad facilem susceptæ disputationis cursum planam sibi expeditamque viam muniebat, Præparationis Evangelicæ nomen imposuit. Est quidem hoc argumenti genus, tam Græce, quam Latine, sanctissimorum et sapientissimorum hominum opera studioque tractatum. Sed illi tamen vel altera duntaxat in parte laborarunt, vel utramque strictim et obiter attigerunt. Ita Noster hic, ut cæteris laudibus inferior sit, alios tamen utriusque complexione, alios scribendi ubertate superavit. Verum hoc loco Demonstrationem prætereo, cujus pro integro justoque corpore informis ad nos truncus sine capite cruribusque pervenit. Hac quidem in Præparatione ita versatus est, ut in Græcorum vel erroribus illustrandis, vel refutanda superbia, non tam suo vel suorum, quam popularium ac domesticorum testium ore loqueretur, quorum nec suspectam ipsi fidem habere possent, nec prudentiam considerare, nec alienam existimare voluntatem. Tametsi nostrorum etiam interdum, hoc est Christianorum hominum, pugnavit armis. Prorsus, ut hujus in operis molitione, sedulitatis potius ac diligentiae, quam facultatis et ingenii quæsiisse laudem, nec tam suis ipse viribus cum adversario congredi, quam ex peregrino et conductitio milite aciem instruere, imo cum hoste hostem committere videatur. Cæterum, quem ille ordinem hac in pugna modumve tenuerit, ipso libri decimi

quinti exordio tam enucleate diserteque complexus est, ut ejus verbis addi nihil possit præter auctoris injuriam.

Sequitur ergo potius, Christiane lector, ut quam de illo bene mereri studuerimus, hoc est, quid in nova Præparationis hujus editione conati simus, breviter accipias. Exstitit ante hos centum annos Trapezuntius, homo et natione Græcus, et Latinis insuper literis non mediocriter informatus: qui, si horum ad librorum interpretationem, quantum eruditionis ac solertiæ afferebat, tantum a curis gravioribus temporis et otii conferre potuisset, nobis utique legendi voluptatem, non alterius operæ necessitatem reliquisset. At dum, (quod ipsemet vel excipit vel excusat,) cum eorum a quibus urgebatur desiderio vertendi celeritatem æquare gestiret, Eusebium Eusebio suffuratus est; itaque suo ex sensu vultum ei speciemque finxit, ut ab eo Trapezuntium verius, quam Eusebium haberemus. Ita capitum ordinem numerumque mutat; ita sententias, periodos, paginas nonnunquam integras modo interpolat, modo, quod longe gravius est, expungit ac resecat. Librum certe decimum quintum ne attigit quidem. Id quod viris etiam doctissimis fraudi fuit, qui quum Eusebii Græca non legissent, postremum hunc librum periisse crediderunt. Ostenderat Grynæus quidam, homo, ut aiunt, hæreticus, velle se tam inveterato morbo medicinæ aliquid facere: sed ostendit re ipsa tantum, quippe qui labes hiatusque nonnullos sparsim duntaxat ac sæpe novis erroribus impleverit.

Quocirca justum ambo nobis integrumque pensum reliquere: de quo nihil admodum ab Hoppero, qui extremum librum Trapezuntii Latinis attexuit, detrahi potuisse, invitus nemo fatebitur, qui hanc in lectionem horas ex otio suo aliquot derivare voluerit. Novam ergo a capite interpretationem aggressi, duos ex Bibliotheca Regia, (quod D. Rigaltii doctissimi atque honestissimi viri beneficium est,) Manuscriptos Codices accepimus, quorum altero Stephanus in Græca editione usus videtur, alterum ei sæpe dissimillimum reperit. Accesserunt variæ lectiones ex Richardi Montacutii libro descriptæ, quarum mihi copiam aliquanto serius fecit D. Morellus, ὁ μακαρίτης, bibliopola regius; usu cum in aliis non contemnendo, tum in lacunis quibusdam explendis fere præcipuo. Verum præter communem illam interpretandi mole-

stiam, quæ sapientissimis hominibus tam gravis semper ac spissa visa est, quam sæpe necessaria; laborem insuper, et huic scriptionis generi proprium, et altero illo vix minorem exhausimus. Cum enim, ut ante diximus, alienas toto hoc opere linguas Eusebius mutuetur, quorum adhuc rivorum fontes haberemus adeundos imprimis omnes ac studiose lustrandos putavimus: quorum autem exaruerant, horum tamen, ubicunque subodorari licuit, vel tenuissima vestigia persequuti sumus. Et quamvis alienæ manus ope ac subsidio, quod sese tum ultro præsens obviumque dabat, uti licuerit; studio tamen utcunque nostro diligentiaque niti, quam precariam hinc inde stipem corrogare maluimus: partim, quod et delicati nimis et parum liberalis ingenii videretur, ubi per te ipsum tentare aliquid et experiri possis, alieni laboris fructu otiose pasci; ac faciem illam mendicorum imitari, qui levius egestatem ferunt quam sudorem, quosque aliena crumena vivere non tam necessitatis est quam voluptatis; adeo publica benignitate non ad sublevandam inopiam sed ad fovendam inertiam abutuntur: partim, ne si tantam scriptorum varietatem nihilo minor interpretum diversitas exciperet, non foetus aliquis vultu coloreque uno, sed deforme monstrum existeret dissimillimis ex partibus formisque conflatum. Utrum enim ex hoc nostro cultu membris quoque singulis ad speciem aliquid ac nitorem accesserit, æquitatis est prudentiæque tuæ, lector optime, statuere, non modestiæ pudorisque nostri.

Porro, in librorum et capitum lemmatis atque indicibus præfigendis, membranarum faciem ductumque sequuti sumus, nisi quod fidenter, quæ in alterum vitia nonnunquam irrepserant, alterius integritate beneficioque sustulimus. Et quoniam indices illi nec tituli præ se nec capituli nec aliud ejusmodi nomen ferebant, solas iis numerales, ut vocant, notas addidimus: sic tamen ut simul paginarum ad oram et prioris editionis Græcæ paginas, et Trapezuntianæ versionis capita notaremus: quod utrumque ad nonnullam quoque tum legendi tum nostra cum aliis componendi facilitatem pertinere videbatur.

Superest, ut de Notis, quæ ad calcem adjectæ sunt, unum aut alterum moneamus. Eæ triplici potissimum genere

continentur. Aut enim, sicubi necesse est, Græcæ dictionis vim ac proprietatem expendunt: aut varias locorum illorum, quæ ab Eusebio passim afferuntur, modo lectiones modo interpretationes excutiunt, in quo dici vix potest, quantum ex mutua nostri hujus aliorumque opera lucis in omnes fructusque redundarit: aut denique, si quid ad loci alicujus intelligentiam perstringi potius quam explicari potuit, breviter expediunt. Quæ vel sanctorum patrum illustratione, vel uberiori tractatione digna videbantur, ea certis observationum capitibus comprehensa dare statueram: sed quoniam alio me interim susceptæ vitæ rationes vocant, affectumque opus ducere nonnihil ac proferre cogunt, uti jam non semel gravibus justisque de causis et interpretationis et ipsius editionis cursum inhibuerunt, hanc mihi dare veniam humanitatis est tuæ, ut bibliopolarum nostrorum fides, exteris jam provinciis obligata, sine hoc justis, ni fallor, operis auctario ad tempus liberari possit. Ne tamen ipso statim in limine dubitare te patiar, cuinam Theodoto Præparationem hanc suam Eusebius inscripserit; hunc ego non alium arbitror, quam Laodicensem episcopum, qui Marcello summo pontifice, sub annum Constantini magni tertium, Stephano in episcopatu successit, Arianæ impietatis fautorem acerrimum, quo de legendus noster Eccles. Histor. lib. vii. cap. ult. et Theodoretus ejusd. Histor. lib. i. cap. 5.

Ad extremum, quoniam homines sumus nec humani quicquam a nobis alienum existimare debemus, qui nobis errores exciderint, eos abs te non alia quam hominis et Christiani hominis censura castigari velim, nec ante saltem gravius duriusque configi, quam aut erratorum in classem rejectos, aut in Notis ipsis indicatos non esse cognoveris.

FRANCISCI VIGERI

NOTÆ

IN LIBROS EUSEBII

DE PRÆPARATIONE EVANGELICA.

LIBER I.

1 a 8. *θείων Ἐπισκόπ.*] Ut est in altero MS. Biblioth. regiae. Id autem malui quam *θείων*, ut habet prior editio, quod ἑλλη-
νικώτερον putarim. Dicere potuisset *θείων Ἐπισκόπου χρήμα*,
potuit et *Ἐπισκόπων*. Sic Aristophan. Νεφέλ. Act. 1. [v. 1.] ὦ
Ζεῦ βασιλεῦ, τὸ χρήμα τῶν νυκτῶν ὅσον ἀπέρατον; *Quid istuc*
noctis est, quamque infinitum? Idem Βατραχ. Act. 5. [v. 1311.] ὦ
Ζεῦ βασιλεῦ, τὸ χρήμα τῶν κόπων ὅσον; *Quanta laborum moles?*
Quod si retineretur *θείων*, sensus videretur, *hoc operis operaque*
genus ad episcopos maxime pertinere. At infer. p. 26. d 5. Plato,
οὕτως ἐμαυτῷ ἔδοξα πρὸς ταύτην τὴν σκέψιν ἀφυῆς εἶναι, ὥς οὐδὲν
χρήμα. Id est, *tam ineptus, quam qui maxime*.

3 a 3. Post ἤκειν Mont. leg. σπουδῇ τε πάσῃ καὶ προθυμίᾳ.

— b 5. pro ὁ Χριστοῦ λόγος, Mont. leg. Χριστὸς ὁ τοῦ Θεοῦ
Λόγος: melius, ut videtur.

— d 3. pro πέφηνεν, Mont. leg. πεφοίτηκεν.

4 c 7. *οἰκονομίας*.] Trita vox apud SS. Patres, ἀντὶ τῆς ἐναν-
θρωπήσεως καὶ σαρκώσεως τοῦ Λόγου καὶ τῶν πρὸς αὐτήν.

6 c 6. *αὐτόθεν*.] Budæo τῷ πάνυ observata jam hujus adverbii
significatio, *in promptu, e re nata*. Sed infra p. 10. l. 2. *αὐτόθεν*
πρὸς εὐζωίαν, &c. *per sese, suapte vi, suis non alienis opibus*. et
p. 13. b 9. τὸ αὐτόθεν ὑπερέχον, &c. eod. sensu. Apud B. Chry-
sost. Ser. de S. Babyla, τότε δὲ αὐτόθεν ἐδείκνυτο, ὅτι δαιμόνων ἦν
ἔργα τὰ τελούμενα, &c. omissum interpreti. Id est, *res per sese*
loquebatur, opera esse daemonum. Plutarch. comparat. Solonis et
Publicolæ p. 111 b. ὁ δὲ αὐτόθεν ἀναρρίψας τὸν ἐπὶ μεγίστων κίν-
δυνον, ἐπανέστη Ταρκυνίῳ, *confestim in apertum sese rerum maxi-*
marum discrimen conjiciens: opponit enim illud αὐτόθεν Solonis
τῷ προσποιήματι, et παιδιᾷ τινι τρόπῳ, cum Publicola sine larva
et simulatione Tarquinium peteret.

6 d 9. *πάντας ἀνθρώπους*.] Est qui legere malit, εἰς πάντας
ἀνθρ. Mihi nihil mutandum videtur; frequens enim usus est

verbi εὐαγγελίζεσθαι cum accusativo tam rei quam personæ. Ita p. 7. d 4. Noster, πάντας ἀνθρώπους τὴν ἔνθεον καὶ οὐράνιον ζωὴν εὐαγγελιζομένη: et p. 13. b 8. τὰ μέγιστα καὶ ἀληθῶς ἀγαθὰ πάντας ἀνθρώπους εὐαγγελίσασθαι τὸν ἡμέτερον λόγον: et alibi sæpe. Quod in aliis quibusdam verbis receptum est, ut in ποιεῖν, ἐργάζεσθαι, et similibus.

8 a 1. βεβηκῦαν.] Nihil est, meo iudicio, cur præstet ἐπεμβεβηκῦαν, quod tamen προαιρεῖται non nemo. Est enim hæc propria et quasi ἐμφυτος significatio τοῦ βεβηκέναι, cum ἐπεμβαίνειν et ἐμβαίνειν sint potius ingredi, vel conscendere, vel insultare, quam firmiter et constanter inniti. Plutarchi locus est observatio dignus, in comparat. Fabii Max. et Periclis, p. 190 c 4. ubi de Fabio, ἐν τῷ καθ' ἑαυτὸν ὁρμωμένῳ καὶ βεβηκότι τὴν πόλιν ἀντιλαμβανόμενος καὶ ὑπερείδων: ubi τὸ ὁρμώμενον, peculiarem ejus quandam et propriam agendi rationem; τὸ βεβηκὸς δὲ, arrepti semel instituti atque consilii firmitatem constantiamque significat. Aristides in Panathen. τὸ ἐμβεβηκέναι, κομψῶς πον καὶ γλαφυρῶς suo more usurpavit, ubi de situ Athenarum et Acropoleos longe pulcherrimo [p. 171. extr. ed. Cant.]: ὥσπερ γάρ, inquit, ἐπ' ἀσπίδος κύκλων εἰς ἀλλήλους ἐμβεβηκότων πέμπτος εἰς ὀμφαλὸν πληροῖ διὰ πάντων ὁ κάλλιστος, εἴπερ ἡ μὲν Ἑλλὰς ἐν μέσῳ τῆς πάσης γῆς, ἡ δὲ Ἀττικὴ τῆς Ἑλλάδος, τῆς δὲ χώρας ἡ πόλις, τῆς δ' αὖ πόλεως ὁμώνυμος. Hic κύκλους εἰς ἀλλήλους ἐμβεβηκέναι est alios aliis impositos esse, tametsi doctissimus interpret verterit, *circulis in se invicem incurrentibus*. Quod sequitur, εἰς ὀμφαλὸν πληροῖ, id est, in justum et perfectum umbilicum desinit, aut illum perfecte implet. Sic Herodot. lib. ii. p. 103 a. ἡ δὲ (δόδος) ἐς Ἡλιούπολιν ἀπὸ θαλάσσης πληροῖ ἐς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, *juste ac perfecte hunc stadiorum numerum implet*, ἀκριβῶς ἀποπληροῖ. Εἴπερ autem hic apud Aristidem novo more pro οὕτως, respondet enim τῷ ὥσπερ γάρ. Postremo inter πόλεως et ὁμώνυμος inserendum videtur ἡ, Acropolim enim ipsam intelligit, quæ, ut ipsemet paulo ante dicebat, πάλαι μὲν πόλις, νῦν δὲ ἀκρόπολις.

9 b 1. εὐαγγελιζομένην.] Verti perinde ac si haberetur εὐαγγελιζομένων, ut referatur ad Προφητῶν. Atque ita leg. etiam Mont.

— c 1. Κύριε ὁ Θεός μου.] Vulgata sic habet, *Domine fortitudo mea, et robur meum, et refugium meum in die tribulationis. Ad te gentes venient ab extremis terræ, et dicent, vere mendacium possederunt patres nostri; vanitatem, quæ eis non profuit*. Septuaginta, quos habemus, ψευδῆ εἰδῶλα etiamnum retinent, et voces Hebraicæ קַוָּה, et הִבָּה, passim in scriptura pro idolorum vanitate sumuntur.

11 d 8. Τιβαροί.] Existimavi legendum Τιβαρηνοί: quam lectionem in Mont. posteaprehendi; de quibus uti et de aliis populis, consule, si placet, Observationes.

12 a 1. Βάκριοι.] Legebatur Βάκριοι: sed prætuli alterius MS. lectionem.

17 d ult. Ὀϊάγρον.] Certum videtur legendum Οἰάγρον, uti habet Mont. Οἶαγρος enim, non Ὀγᾶγρος, Orphei pater. Stat. Theb. 5. v. 344.

Æagrius illic

Acclivis malo mediis intersonat Orpheus
Remigiis.

Virg. 4. Georgic. v. 523.

caput a cervice revulsum

Gurgite cum medio portans Æagrius Hebrus
Volveret.

Apollon. 4. Argon. Εἰ μὴ ἄρ' Οἰάγροιο πάϊς Θρητήκιος Ὀρφεύς, &c.

19 a. Locus extat apud Diodor. lib. i. p. 6. novæ edition.

— c 2. ἀποφάνσεις.] Diod. ἀποφάσεις.

— c 8. ἀφθαρτον.] Diod. φθαρτὸν, recte.

— c 9. Legendum videtur ἐκεῖνω, nempe τῷ κόσμῳ.

20 a 5. ἀναξομένης. Diod. et Mont. ἀναξυμουμένης, quod est, fermentatam quasi massam intumescere.

— d 10. post θνητῶν pauca quædam Eusebius præterit. At lin. præcedenti, pro δένδρα, πτηνὰ, Diod. leg. δένδρη, πετεινὰ, ut versus exigit.

21 b. v. pen. ὑήσεως.] Reddidi perinde ac si legeretur οἰκήσεως, quam vocem apud Diodor. postea reperi.

22 a 4. Πλουτάρχου Στρωματέων.] Dubium est, utrum id opus Stromata Plutarchus inscripserit, an hoc ipsi nomen Eusebius noster indiderit. Aliud quidem est ab eo, quod extat, de Placitis Philosophorum, uti τῷ ἀντιπαραβάλλοντι perspicuum fiet. Ex quo seorsim etiam idem Euseb. infra lib. xiv. non pauca depromet. Quid si totum illud Moralium operum, ut vulgo nominantur, corpus, hoc titulo complexus est? Quid enim tam στρωματοειδὲς quam illa Plutarchi τὰ τε καθόλου καὶ τὰ κατὰ μέρος συντάγματα? Cujusmodi sua illa Clemens Alexandrinus esse profitetur lib. iv. Ποικίλα, ὡς αὐτό που τοῦνομά φησι, διεστρωμένα, ἀπ' ἄλλου εἰς ἄλλο συνεχὲς μετιόντα: licet quod sequitur, ἕτερον μὲν τι κατὰ τὸν εἰρμὸν τῶν λόγων μηνύοντα, ἐκδεικνύμενα δὲ ἄλλο τι, minus, ut videtur, in ista Plutarchi opuscula conveniat.

24 d 13. Pro ἡγεμονικὸν legendum videtur αἷμα. Nam animi principatum Empedocles in sanguine collocabat, indeque opinionioni suæ fidem conciliabat, quod ea parte homines præstarent, quæ sanguine abundaret.

25 d 10. ἡ περὶ τῶν ἄλλων, ὡς οἱ πλείστοι.] Apud Xenophont. lib. i. Memorabil. p. 710. legitur, ἥπερ τῶν ἄλλων οἱ πλείστοι: quam lectionem sequutus sum, et hic, et cap. ultimo libri xv. ubi eundem locum Eusebius protulit, sed pluribus.

26 b 4. Platonis locus est ex Phædone, p. 392. edit. Fic.

— c 5. τότε ἦδη. Plato leg. τότε δὴ, quod ἀπτικώτερον videtur.

27 lin. 3. ante c. Diodorus lib. i. p. 10 c. nov. edit.

— c 2. εἶναι θεούς.] Diod. εἶναι δύο θεούς.

27 c 8. πάντι.] Diod. πάντα, ut conjeceram.

— d 2. Σείριον pro Σύριον, est enim inter Ὀσιριν ac Σείριον παρωνυμία.

28 a 3. διοικεῖν.] Hactenus Diodorus: quæ sequuntur, Eusebii sunt.

— c 5. Ἀνάριθμος.] Vide Porphyrium lib. ii. περὶ ἀποχ. non longe ab initio, p. 22. edit. Florent. at recentioris Græcol. p. 124. sub finem.

— c 8. ἤρξαντο οἱ πρόωτοι ἐφ' ἐστίας.] Porphyrius ἤρξαντο πρόωτον ἀφ' ἐστίας. Sed nostrum ἐφ' ἐστίας magis placet, ut focus significetur, ubi genus hoc graminis adolerent. Nam παροιμιῶδες illud ἀφ' ἐστίας quemadmodum hic conveniat, non satis video.

— d 1. καὶ πλάνης ἐρευνητῆς, &c.] Porphyrius legit καὶ ταῦτα, πλάνης κλιμακτῆρ, ὅτε ἄνθρωπος γ. τ. α. ζ. μ. π. π. κ. δακρύων, σταγόνas τούτων ἀπῆρξ. Consule si placet Porphyrii interpretem. Eusebiana certe cum lectio, tum distinctio, correctior videtur et clarior: tantum vocem ἐρευνητῆς tanquam glossema libenter expunxerim; μαστῆρ enim id ipsum est quod ἐρευνητῆς, sed rarius. Hesychius agnoscit μαστεύειν et ματεῖν, μαστῆρ et ματῆρ, unde et ματηρεύειν τὸ ζητεῖν. Notandum vero quod de hujus vocis notatione tradit Clemens Alexand. Pædag. lib. i. cap. 7. Cum enim dixisset, infantibus nobis, ἀμέλγουσι τὸν λόγον τῶν οὐρανῶν, alimentum Christum esse, subjungit, Ἐντεῦθεν τὸ ζητῆσαι μαστεῦσαι καλεῖται, ὅτι τοῖς ζητοῦσι νηπίοις τὸν λόγον αἱ πατρικαὶ τῆς φιλανθρωπίας θηλαὶ χορηγοῦσι τὸ γάλα. Vox est Xenophonti familiaris. Inde Μαστῆρες, illi, quos Harpocratio conjicit ἀρχὴν τινα fuisse ἀποδεδειγμένην ἐπὶ τὸ ζητεῖν τὰ κοινὰ τοῦ δήμου, qui apud Pellenios Μάστροι dicerentur, ex Aristotele in Pelleniorum rep. Ζητητὰς idem Harpocratio ante dixerat Athenis magistratum extraordinarium fuisse, εἰ ποτε τοὺς ἀδικούντας τι δημοσίᾳ δέοι ζητεῖν. Cum Romanis quæsitōribus conferri possint.

— d 4. ante fin. καὶ τοῦ πυρός.] Porph. I. καὶ διὰ τοῦ πυρός: utrumque probari potest; sed posteriori intellectu facilius videtur: potius enim per ignem illum ἄσβεστον, quam ipsiusmet ignis, sempiternos Diis honores tribuebant. Sed ἐφύλαττον retinendum est, licet Porphyrius legat φυλάττωμεν: nam paulo ante ἔκαιον, non καίομεν.

29 a 4. σημαίνοντα.] Vera, ut opinor, lectio: non ut apud Porphyrium ἐκβαίνοντα, quem locum vereor etiam ut interpretes ἄλλis ἂν ἐξακούσειεν. Hac ipsa de re idem Porphyrius sub lib. ii. fin. p. 230. et 231. nov. edit.

— c 8. τοῦ θεῖν.] Herodot. lib. ii. [c. 52.] Pelasgos αἰτ θεοὺς προσονομάσαι, ὅτι κόσμῳ θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον. Theophilus lib. i. ad Autolycum non abludit, dum ita dictos αἰτ, παρὰ τὸ θεῖναι πάντα ἐπὶ ἀσφαλείᾳ.

32 a 9. Post ἀλληγορίας inserenda conjunctio δὲ, ex Montac. codice. In aliis sollicitandum videtur nihil.

33 a 1. ῥάβδους.] In versione pro *statuas*, (quod nescio quo pacto exciderit,) repōne, *virgas*: de quibus consule, si placet, observationes.

— b 3. ἐκτιθέμενος.] Mont. ἐκτιθεμένου, quod fortasse rectius, ut ad Σαγχουνιάθωνος referatur.

— c 8. Μώτ.] Forte an conveniat cum Hebræo מוֹט, *declinare, labi*, &c. vel מוֹת, *mori*: siquidem Phœnicibus corruptio est: quod tamen in illum Rheæ filium melius quadrabit, quem infra p. 38 d 10. Μοῦθ nominatum ait, ac pro morte vel Plutone sumptum. Porro notandum est eandem vocem μούθ, si Plutarcho credimus, matrem apud Ægyptios significasse. Sic enim ille in Iside et Osiride, p. 374 b 3. Ἡ δ' Ἰσις, ἔστιν ὅτε καὶ Μοῦθ, καὶ πάλιν Ἀθυρι, καὶ Μεθύερ προσαγορεύουσι. (f. προσαγορεύεται) σημαίνουνσι δὲ τῷ πρώτῳ τῶν ὀνομάτων μητέρα, τῷ δὲ δευτέρῳ, οἶκον Ὠρου κόσμιον· τὸ δὲ τρίτον σύνθετόν ἐστιν ἕκ τε τοῦ πλήρους καὶ τοῦ αἰτίου.

— b 1. Ζωφασμῖν.] Clarum est, τὸ Σημὶν esse Hebr. שְׁמַיִם, *caelos*, Ζωφὰ vero, צַפְצַף, *contemplari*.

34 c 10. παρεκδοχὰς τῶν ὀνομάτων accipio, *nominum alias ex aliis significationes*: quemadmodum paulo post, d 1. ἐκδέχασθαι, pro simplici δέχασθαι, interpretari, *accipere*. Suidas ἐκδέχῃ explicat, νοεῖς, ὑπολαμβάνεις, proferens illud Polybii, οὐκ ὀρθῶς, ὧ στρατηγέ, τοὺς ἡμετέρους ἐκδέχῃ λόγους, i. e. παρακούεις. Gallice, *vous ne prenez pas bien nos paroles*. Hic obiter idem lexicographus emendari possit, ubi exponens ἐκδέξασθαι, τὸ παρ' ἑτέρου λαβόντα ἔχειρεῖν τὸ δεύτερον, subdit, ἐπισκεπτέον δὲ τὸ ἐν τῷ ἐ' Φιλιππικῇ ληφθέν, Καὶ τὸ δοκεῖν ἐκδέχασθαι τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων. Est enim legendum ἐκδέχασθαι τι τῶν ἐκείνῳ πεπραγ. Locus est Demosthenis in illa de Pace, quam ipse quintam Philippicam vocat, quod in ea, quemadmodum in aliis 4. Philippum orator insectari pergat. Εἰ γὰρ Ἀργεῖοι μὲν, (inquit Demosthen.) διὰ τὴν πρὸς Λακεδαιμονίους ἡμῖν ἐπικηρυκείαν, ἐχθρῶς σχήσουσι, καὶ τὸ δοκεῖν ἐκδέχασθαι τι τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων. quæ postrema verba sic reddit Wolphius, *et propter acta quædam sua impedita*. Malim sic, *quodque nonnulla jam ab illis ante gesta succedendo excipere videamur*, ut Suidas intelligit: nisi aut legamus ἐνδέχασθαι, hoc est *probare*, aut ipsum ἐκδέχασθαι pro ἐνδέχασθαι accipiatur. Nam quod ibidem ἐκδέχασθαι Suidas exponit ἀπείργειν et κωλύειν, Wolphium, opinor, juvat nihil. Est enim inter-dum κωλύειν, sed excipiendo tantum atque sustinendo, ut patet hoc ejus exemplo, γέρρα παρατεταγμένα ἦν εἰς τὸ ἐκδέχασθαι τὰ τῶν βαρβάρων τοξεύματα. Id quod in illum Demosthenis locum nullo modo convenire potest.

35 c 8. διαμίχιον.] Mont. leg. Δία μελίχιον, quod rectius vide-

tur: nisi forte malis *Δία μύχιον*. Si enim Chysor iste Phoenicius idem et Vulcanus erat et Jupiter, quidni etiam *Ζεύς τις μύχιος*? Antris enim illis bonus faber *ἐμφιλοχωρεῖ*.

35 d 10. *βιβλίοις*.] Forte reponend. *Βυβλίοις*, ut Byblios populos, non libros intelligat.

36. a 1. *Μισῶρ, καὶ Συδύκ*.] Hebræa sunt, *מִשְׁוֹר rectitudo*; et *צָדִיק Justus*.

— a 4. *Θωῶρ*.] Mont. leg. *Θῶθ*, melius, ut arbitror: tametsi permutata hic Ægyptiorum et Alexandrinorum nomina videri possint: supra enim p. 32. l. 1. Thoyth Ægyptiis, Thoth vero Alexandrinis tribuerat: hic contra.

— c 3. *δαγών*.] Hebræum est *דגן frumentum*: nam et hic *σίτων* explicatur: et *דגן* ille Philistæorum Deus, *frumenti præses*. Infra noster Sanchuniathonis ore, p. 37 d 8. *ὁ δὲ Δαγών, ἐπειδὴ εὗρε σίτον καὶ ἄροτρον, ἐκλήθη Ζεὺς Ἀρότριος*: plura in observationibus.

37 ult. *Παραία*.] Forte^a leg. *Περαία*, quo nomine aliquot vel regiones vel urbes extiterunt etiam in Syria, cujus Phœnicia pars.

39 d 6. *καὶ τοῖς προκοσμήμασι*.] Mont. *εἶτα τοῖς προκ*. Forte melius, *εἶτα καὶ τοῖς προσκοσμήμασι*: tametsi *προκοσμήματα* esse possint *prævius quidam orationis fucus*, et quasi sequentibus fabulis *προοδοποιῶν*.

— 3. ant. fin. *ἰδίας καὶ ἐκτ*.] Malim *καὶ ἰδίας ἐκτ*. ut per *ἐκτομὰς* partes quasdam ac veluti frusta intelligat ex toto illo rerum Phœniciarum corpore decerpta.

40 a 10. *ὥς ἀληθῶς*.] For. *ὥς ἀληθοῦς*.

— c 1. Hic locus iterum laudatur p. 156 d.

41 b 10. *Ἐθωθιδῶν*.] Forte an Chronica: ut derivetur ab Hebræo *עַתָּה*, quod est *tempus*. Cujus plurale etiam fœmininum est *תִּתִּית*. At in Mont. leg. *ἡθικῶν*: quæ si vera lectio est, de vario ac multiplici animantium ingenio scriptum opus illud fuerit: cujus hic specimen aliquod in serpente.

— c 6. *Ἐπήεις*.] Mont. *Ἐπειος*.

LIB. II.

45 a 4. *φασί*.] Diodori locus est, sed plane *συντόμως* ex lib. i. descriptus, p. 9. l. 6. ante fin.

46 b 5. *παραλαβεῖν*.] Sic enim Diodor. quod longe rectius quam *καταλαβεῖν*, quod in al. editione.

47 a ult. *Ἄπιν, &c.*] V. Observationes.

48 a 2. *ὑπὸ τοῦ Διὸς ποτε*.] Diodor. *ὑπὸ τοῦ δῆ ποτε*: longe melius, quia paulo post significat Jovem in illa veri patris ignoratione a Cadmo Bacchi parentem celebratum esse.

^a Hoc ipsum *Περαία* legitur in ed. Steph.

49 a 3. ἀφιερωμένων ζώων.] *Sequentia de animantium apud Ægyptios consecratione Diodorus fuse lib. i. p. 74. et seq.*

52 d et seq.] *Locus alius est Diodori, ex lib. iv. p. 210 b. at subinde decurtatus.*

— d pen. Σεμέλην ἐγκύμονα.] *Leg. videtur, Σεμέλην καὶ ἐγκυμ.* Apud Diodor. plenius, τὴν δὲ Σεμέλην, ἔγκυν οὔσαν, καὶ τὸ μέγεθος τῆς περιστάσεως οὐκ ἐνέγκασαν, τὸ μὲν βρέφος ἐκτρῶσαι, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρὸς αὐτὴν τελευτήσαι. Eadem, sed cum aliqua tamen varietate, lib. iii. p. 198 a. ubi Junonis fraude totum id factum esse scribit.

56 a 2. Λεῶ.] Diodor. p. 239 d. Ἀλεῶ, recte: vide Pausaniam in Arcadicis p. 239. ubi de hoc Herculis flagitio pluribus. Alei filiae nomen, Ἀῶγη.

— a 8. παραινέει.] *Verti, apud Æneum, Diodorus enim leg. παρ' Οἰνεί, quem tribus ante lineis nominavit.*

57. b pen. φασὶ τοιόνν.] Diodor. lib. iii. 189 d. ex quo nonnulla strictim Eusebius.

— c 4. Τεταίας.] *Legi Τιταίας cum Diodoro p. 190 b. ubi etiam ait octodecim illos Titææ liberos ἀπὸ τῆς μητρὸς ὀνομάζεσθαι Τιτᾶνας.* Quæ notatio quam recta sit, mythologi viderint, vide p. 192 a pen.

— c 11. μητέρα.] Diodor. μεγάλην μητέρα.

58 b 6. συμπλανηθῆναι.] *Ita enim Diodorus, quod rectius visum est quam συμπλακῆναι, ut ante legebatur: licet hæc etiam lectio ferri possit.*

59 c 11. Post εὐεργεσίας Mont. add. ἀθανάτων.

61 c 7. Ἀδύτα.] *Clementis locus exstat in Protreptico, p. 7 a. edition. Græcol.*

— c ult. Θεσπρώτειον.] *Clem. Θεσπρωταῖον. Mont. Θεσπρώτιον, quæ omnia probari possunt. De hoc lebetes, idemne fuerit ac Dodonæum æs, vid. in Observationibus.*

— d 1. Κιρραῖον.] *Modo a Græcis Κύρραν scriptum reperias, modo Κίρραν. Cirrham sæpius Latini dixere. Plinius lib. iv. c. 3. Ultra, inquit, Cirrhæi Phocidis campi, oppidum Cirrha. De Cirrhæo tripode vid. Observation.*

— d 2. γεράνδρνον.] *Ita reposuimus ex Clemente, cum perpetram ante legeretur γεράνδρειον. Nec dubium videtur, quin Libycum illud ac Dodonæ prope geminum Ammonis oraculum intelligat. Sed mirum est apud scriptores omnes de quercu illa, vel alia quavis arbore pervetusta, quod γεράνδρνον hic nominat, silentium. Arrianus quidem, et Curtius lib. iv., qui omnium uberrime oraculi situm solumque describunt, opacissimum ei nemus circumfundunt, nullam tamen alias inter arborem signant aut vetustate aut cultu eximiam. Plinius autem lib. xii. c. 23. ubi de Hammoniæ, sive Ammoniæ, lacryma loquitur, ita scribit: *Æthiopice subjecta Africa, inquit, Hammoniæ lacrymam stillat in arenis suis: (inde et nomine etiam ab Hammonis oraculo, juxta quod gignitur arbor, quam Metopion vocant:) resinæ**

modo, aut gummi. Verum, opinor, genus arboris innuit, non singularem aliquam indicat, nec ullam aut vetustatis aut cultus notam adjungit. Theodoretus lib. x. [p. 136, 2.] de Græc. affect. qui totus de Oraculis est, inter cætera, καὶ τὴν ἱερὰν δρῦν commemorat, continuoque subdit, καὶ τὸ Δωδωναῖον χαλκεῖον. An ἱερὰ δρῦς nostrum hoc γεράνδρυν est?

61 d ult. τὸν Ἀπόλλω.] Forte glossema est. Quorsum enim post Clarium, Pythium, Didymea, quæ omnia sunt Apollinis cognomenta, ejusdem Apollinis nominatim meminisse?

62 a 2. τοὺς ἀνιέρουσ.] Clem. expuncto articulo leg. ἀνιέρου, significantius, ut videtur, et gravius.

— a 9. καὶ πλάνης ἀκράτου κυβευτήρια.] Hæc in Clemente non legimus, nec in Montac. codice: quæ tamen, ni fallor, plane Clementis ex genio.

— b pen. ἐγκεκλήσθω.] Facilis erat conjectura legend. ἐγκυκλήσω, ut est in Clemente.

— c 3. τῶν φόρων.] Clem. τῶν φόνων, ut et Mont. meo quidem judicio rectius. Arnobius tamen lib. v. legisse visus est τῶν ἐρφών, hædos enim reddidit: quod etiam magis placet; nam et illud, κρεανομία φόνων, admodum insolens; et hædis optime cum illis Bacchi sacris convenit.

— d 11. μυθήρια.] Ficta vox est ἀπὸ τοῦ μυεῖν καὶ θηρεύειν, quasi etiam initiando venentur. Nihil ergo est, quamobrem μαστήρια reponatur, præsertim cum subjungat, θηρεύουσι γάρ: dicendum enim potius fuisset, μαστεύουσι γάρ. Nunc τῷ μυθήρια cum τῷ θηρεύουσιν optime convenit.

64 a 3. καὶ μὴ γελασείουσιν ὑμ.] Clem. leg. κὰν μὴ γελάσαι ἔπεισιν ὑμῖν, pleniore et illustriore sensu^b.

— a 5. ἐκερνοφόρησα.] Ita Clem. non ἐκερνοφήρησα, recte: κέρνον enim μυστικὸν ἀγγεῖον ἢ κρατῆρα nominabant. Hesychius, Pollux, Athenæus.

— b 5. Clem. δράκων δέ ἐστιν οὗτος διελκόμενος.

— c 2. ἐπικαλῶν.] Male apud Clem. ἐπιτελῶν.

— c 2. ὃν δὴ κάλων ἀναστρεφ.] Clem. ὃν δὴ κάλων, vel ut Hermet. καλόν: utrumque mendose. Montac. conjicit καλοὶ, ut conveniat cum Βάκχοι. Forte leg. διὰ κάλων: nisi ea vox a præcedenti ἐπικαλῶν proseminata est.

— d 1. Ἀρρητοφόρια.] Hanc vocem non habet Clemens, quæ tamen rejicienda non est; licet Grammatici Ἀρρηφορία potius quam Ἀρρητοφόρια vel Ἀρρητοφορία scripserint. Et festum hoc Minervæ alii, alii vero Cereri et Proserpinæ sacrum faciunt.

— d 2. ἐκτραγωδοῦσιν.] Clemens, ἐκτραγωδοῦσαι, melius.

— d 5. ὑποδύντων Τιτάνων, &c.] Brevius et clarius legeretur, ὑποδύντες Τιτᾶνες, καὶ ἀπατήσαντες παιδαριώδεσιν ἀθύρμασι, διέσπασαν, ὥς ὁ, &c. Nam si prius, εἰσέτι παῖδα ὄντα, quorsum

^b Eusebianam lectionem præfert Leopardus Em. iv. 1. qui et de ἐκερνοφ. ibidem consulendus.

deinde ἔτι νηπίαχον ὄντα? Quid quod sententia post ὑποδύντων Τιτάνων omnino pendet? Et illa, οὔτοι δὴ οἱ Τιτᾶνες, superflua sunt. Sed eruditioni potius hic auctor servit, quam nitori.

64 d 11. παίγνια καμπεσίγνια.] Hæc Apuleius in Apolog. *sacrorum crepundia* nominat: plane τὰ παίγνια. Scaliger in Catull. Varronis (lib. viii. de ling. Lat. [p. 103.]) *serperastra* esse vult τὰ καμπεσίγνια: vereor ut persuadeat. Hic enim Orpheus crepundia enumerat, quibus infantes oblectari solent: at *serperastra*^c puerorum geniculis illigabantur, quibus erurum pravitatem corrigerent. Lusus ergo fuere τὰ καμπεσίγνια, serperastra medicinæ.

65 c 1. ἀνακτοτελέστας.] Clemens ἀνακτοτελέτας, quod usitatus est. Hesychius, ἀνακτοτελέται, inquit, οἱ τὰς τελετὰς ἐπιτελοῦντες τῶν ἱερῶν. Itaque *reges sacrorum* verti. Huc referri potest locus ille Pausaniæ, τῶν Φωνικ. extremo [X. 38, 7.], Ἄγουσι τελετὴν Ἀμφισσεῖς Ἀνάκτων καλουμένην παίδων· οἳ τινες δὲ θεῶν εἰσιν οἱ Ἀνακτες παῖδες, οὐ κατὰ ταῦτά ἐστιν εἰρημένον. οἱ μὲν^d εἶναι Διοσκούρους, οἱ δὲ Κούρητας, οἱ δὲ πλεον τι ἐπίστασθαι νομίζοντες Καβείρους λέγουσι.

— c 2. οἷς μέλλον.] Ita Clem. non εἰς μέλλον.

66 a 3. φρέατι.] Puteum hunc Pausanias indicat in Attic. p. 36. [I. 38, 6.] dum scribit, Ἐλευσινίοις ἐστὶ μὲν Τριπτολέμου ναὸς, &c. φρέαρ τε καλούμενον Καλλίχορον, ἐνθα πρῶτον Ἐλευσινίων αἱ γυναῖκες χορὸν ἔστησαν, καὶ ᾗσαν ἐς τὴν θεόν. Nempe quod Ceres eo in puteo consedisset. Unde Callimachus Hymno de Cerere [v. 16.] (qui versus in Henrici Steph. editione omisus est,) Τρὶς δ' ἐπὶ Καλλιχόρῳ χαμάδις ἐκαθίσσας φρητί. Cererem ipsam alloquitur. Et Nicand. in Theriac. [484.]

Τὸν μὲντ' ἐρέει φάτις, οὐνεκ' Ἀχαιῇ
Δημήτηρ ἔβλαψεν ὅθ' ἄψαε σίνατο παιδὸς,
Καλλίχορον περὶ φρέαρ.

— a 8. Βαυβῶν, &c.] Horum etiam omnium, si Baubonem unam excepias, meminit idem Pausanias, partim in Attic. p. 13. et 36. partim in Corinth. p. 57.

— b 2. κηρύκων.] Recte: fuerunt enim Eumolpidarum et Præconum Athenis familiæ conjunctissimæ. Pausanias in Attic. p. 36. diserte, Τελευτήσαντος δὲ Εὐμόλπου, Κῆρυξ νεώτερος λέιπεται τῶν παίδων, ὃν αὐτοὶ Κήρυκες θυγατρὸς Κέκροπος Ἀγλαύρου καὶ Ἑρμοῦ παῖδα εἶναι λέγουσιν, ἀλλ' οὐκ Εὐμόλπου. Præcipua utriusque familiæ mysteriorum cura. Plutarchus in Alcibiade [p. 202 e.] accusatum eum scribit, quod ea mysteria domi simulasset, ὀνομάζων αὐτὸν μὲν ἱεροφάντην, Πολυτίωνα δὲ δαδοῦχον, κήρυκα δὲ Θεόδωρον, τοὺς δὲ ἄλλους ἑταίρους μύστας καὶ ἐπόπτας, idque παρὰ τὰ

^c Varro: Non sequitur ut stulte faciant qui puereis in geniculis aligent serperastra, ut eorum depravata corrigant crura.

^d οἱ μὲν] ἀλλὰ Paus.

νόμιμα καὶ τὰ καθεστηκότα ὑπό τε Εὐμολπιδῶν καὶ Κηρύκων καὶ τῶν ἱερέων τῶν ἐξ Ἑλευσίνος.

— c 5. [Ὡς εἰποῦσα.] Totum hunc locum Daniel Heinsius in suis ad Clementem Annotationibus cum Arnobii versione componens, et emendat probabiliter, et copiose pertractat. Ego tamen vulgatam lectionem retineri posse crediderim, si γελῶν mutetur in γέλω, et post prius μεῖδῃσε virgula inseratur, ut prior ille risus Bauboni, posterior Cereri tribuatur.

— d 3. Κᾶστι τὸ σύνθημα] Ita sine dubio legendum, non κίστη, ut est apud Clement.

— d 12. Ἡράκλειος] Lege Ἡράκλειτος cum Clemente et Diogene Laërtio.

67 a 1. ἀνιερωστὶ μνεῖνται.] Clem. ἀνιερώς μνοῦνται.

— a 2. Idem Clemens, νόμος γὰρ καὶ ὑπόληψις κενή.

— a 6. προτρεπομένων.] προστρεπομένη, quod rectius videtur. Sed hic, meo iudicio, *colendi* ac *reverendi* significatio commodior sit quam *adhortandi*, quæ potius τῷ προτρέπειν convenit, quam τῷ προστρέπειν: quid quod præpositione quadam opus esset, ut ἐπὶ, πρὸς, aut simili?

70 b 2. Legendum putavi, ἐπὶ τοῖς πλημμελουμένοις.

71 a. Locus est Clement. Alexandr. ex Protreptico p. 22. Græcolatini: Herveti autem 47.

— a pen. Montac. leg. πολλή δῆ, rectius.

— c 4. Ἰσμαρος.] Clem. habet Ἰμμαρος. Quo de ac sequentibus vide pluscula in Observationibus.

— d 4. ἐπομένη.] Clem. ἐπομένους. Longe melius. Itaque vertendum erit, si Zenonem Myndium auctorem sequamur. Fuit is Grammaticus ex Myndo, urbe Cariæ pervetusta. Stephani Mutilat. in voce Μύνδος, ait, Ἀπολλώνιος καὶ Ζήνων Μύνδιοι γραμματικοί.

72 b 10. μετ' ὀλίγα.] Imo sane πρὸ πολλῶν, nam quæ sequuntur habentur p. 16 c. Clem. Græco-Latini.

73 d 2. ἀμαρτίας ἀπηγορημένης.] Verti perinde ac si haberetur, τιμωρίας ἀπηγορ.

74 a 8. θεραπεῦσαι.] Hoc est, opinor, quod Plutarchus Alexand. [p. 686 a.] eleganter dixit, τὸν μῦθον ἀνασώζειν πρὸς ἀλήθειαν: ubi naphtha delibutam Medæ coronam fuisse nonnullos opinari tradit, eoque tam subito flammam concepissee. Εἰκότως οὖν, inquit, ἔτιοι τὸν μῦθον ἀνασώζοντες πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τοῦτό φασι εἶναι τὸ τῆς Μηδείας φάρμακον. Itaque nonnulli commodè fabulam ad veritatem revocantes, aut vero ipso defendentes, *Sauvans la fable par la vérité.*

— b 4. αὐτὸν, Mont. αὐτὸν, quæ lectio faciliior.

75 fine. Hic idem locus infra citabitur, ubi Platonis errores pluribus exponuntur.

76. c 4. Locus est ex 2. de Repub. p. 429.

— c 7. Τί δαὶ δῆ.] Plato, Τὰ δὲ δῆ, melius.

— d 3. ἀπόρητον.] Pl. et MS. ἀπορον: recte, ni fallor: id est,

raram victimam paratuque difficillimam: ex quo etiam optime sequitur, paucos admodum hoc sermonis genus audituros.

76 d 4. ὅπως ἂν ἐλαχ.] Melius, quam ut Pl. ὅ τι ὅπως ἐλ. Forte scripserat, ὅπως ἂν ὅτι ἐλαχίστοις συμβαίη.

— d 5. ἡδ' ὅς.] Ita reposuimus ex Plat. pro ἡδ' ὅσον, quod perspicue mendosum erat.

— d 6. Καὶ οὐ λεκ.] Ita recte distinguit Pl. Loquitur enim Socrates. Imo etiam apud Platonem interponitur ἔφην, ante ὦ Ἀδεῖμ.

— d 7. δοτέον.] Pl. λεκτέον, quod facilius est: tametsi δοτέον optimo sensu dici potuerit.

— d 8. Hæc apud Platonem sic leguntur: ὡς ἀδικῶν τὰ ἔσχατα οὐδὲν ἂν θαναστὸν ποιῇ. quæ lectio purior videtur.

— d pen. post μέγιστοι, Plato ita scrib. Οὐ μὰ τὸν Δία, ἡδ' ὅς, οὐδ' αὐτῷ μοι, etc.

77 b 3. ὑπὸ Διός.] Pl. ὑπὸ νιέως. Quæ vox quo modo abs me pro Jove filium expresserit, nescio. Jupiter quidem Iliad. ὁ. [19.] sui tantum meminit, περὶ χειρὶ δὲ δεσμὸν ἔηλα Χρῦσεον ἄρρηκτον. Forte an Vulcani quoque Junonis filii opera usus fuerit.

— b 8. ἄνευ ὑπονοιών.] Rationem subjungit Plato, summi philosophi cogitatione dignissimam: ὁ γὰρ νέος, inquit, οὐχ οἷός τε κρίνειν ὅ τί τε ὑπόνοια, καὶ ὁ μή. ἀλλ' ἂν τηλικούτος ὢν λάβῃ ἐν ταῖς δόξαις δυσέκνιπτά τε καὶ ἀμετάστατα φιλεῖ γίνεσθαι. ὢν δὴ καὶ ἴσως ἔνεκα, περὶ παντὸς ποιητέον, ἂ πρῶτ' ἀκούουσιν, ὅτι κάλλιστα μεμνητολογημένα πρὸς ἀρετὴν ἀκούειν.

78 initio. Locus hic extat lib. ii. p. 9. edit. Græco-Lat.

— b 8. Dion. κατεστήσατο, quam lection. prætulī. Ibid. legitur, τοῖς κρατίστοις τῶν παρ' Ἑλλήσι νομίμων; utraque lectio probari potest.

— b penult. περὶ αὐτῶν.] Dionys. κατ' αὐτῶν, quod aptius videtur.

— c 3. τὰ κάλλιστα, Dion. κράτιστα.

— c 5. προσανάψας, Dion. προσάπτοντας. utrumque rectum.

— d 4. τελεῖται] Dion. ἄγεται.

— d 9. τῶν ἐθῶν.] Ita reponendum ex Dionys. pro τῶν θεῶν.

— d 10. post κορυβαντιασμοὺς, Dion. add. οὐκ ἀγεροὺς, stipem diis hinc inde corrogatam. Forte hanc vocem omisit Eusebius, quod paulo post sequatur, Romæ, non a Romanis quidem, sed tamen Deum Matri hoc obsequii genus exhibitum.

— — βακχίας.] Dion. βακχείας, quod usitatius est.

79 a 8. ἐπεισῆκται, &c.] Dionys. hoc modo, ἐπεισηγάγετο ἱερὰ, τοῖς ἐαυτῆς αὐτὰ τιμᾷ νόμοις, ἅπασαν ἐκβάλλουσα τερθρείαν μυθικήν. Sane apud Eusebium pro νομίμως legendum fuerit νομίμοις, et ε ρθρείαν pro τερθρείας.

— a 11. ἱερὰς θεᾶς.] Dion. tantum Ἰδαίας, quæ propria vox est.

— b 3. μηναγυρτοῦντες.] Dion. μηντραγυρτοῦντες, et paulo post μηντραγυρτῶν pro μηναγυρτῶν. Utraque lectio proba est. Sed τὸ μηντραγυρτεῖν deam exprimit, cui stipem cogerent: τὸ μηναγυρτεῖν

vero, tempus : credo quod singulis mensibus id factitarent. Hesych. Μηναγύρτης : ὁ ἀπὸ μηνὸς συνάγων πανήγυρις. Quo loco mallem abesset postrema vox : quam etiam tollit Suidas, addens, Μηναγύρτης, ὁ τῆς Ῥέας ἱερεὺς, ὁ κατὰ μῆνα ἀγείρων καὶ συναθροίζων. Vide plura in Observationibus.

79 b 4. τύπους περικείμενοι τοῖς στήθεσιν.] Interpres Dionysii vertit, *pectora plangentes*. Ego, *imagunculas pectori alligatas gestantes*. Nusquam certe, τύπον στήθεσι περικεῖσθαι, τὴν στερνοτυπίαν significat.

— c pen. δείγματα.] Legi δείματα, ut apud Dionys. Quid si δήγματα legamus, quæ morsus illos calamitatum perturbationumque significant ?

— d 12. πάσχει θάτερον.] Dion. πάσχειν δυοῖν θάτερον.

80 a 3. ἀσκοῦσιν.] Dion. ἀποτετμημένοις. utrumque rectum.

LIB. III.

83 a 1. Uterque MS. ita distinguit, τὴν δὲ Ἥραν, τὴν γαμήλιον ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συμβίωσιν. Quam distinctionem in versione sequutus sum.

— a 9. Crediderim legendum, ὁ Ζεὺς εἰς τὴν αἰθ. δυο. ἀλληγορούμενος.

— b penul. Ὅτι μὲν.] Hoc Plutarchi opus non extat.

— c pen. οἶον, μή.] Mont. οἶον, ἵνα μή.

— d 5. Mont. post ἀλλήλαις inserit μὴ, unde commodus sensus elici possit, quod sibi sacerdotes illæ vel ipsum mutuæ consulationis officium negarent.

84 a 3. Juvat exscribere similem ejusdem Plutarchi locum ex ipsius opuscul. de Conjugal. Præcep. p. 141 c. Sic habet : Οἱ τῇ γαμηλίᾳ θύοντες Ἥρᾳ τὴν χολὴν οὐ συγκαθαρίζουσι τοῖς ἄλλοις ἱεροῖς, ἀλλ' ἐξελόντες ἔρριψαν περὶ τὸν βωμόν· αἰνιττομένου τοῦ νομοθέτου, τὸ μηδέποτε δεῖν χολὴν μηδὲ ὀργὴν γάμφῳ παρεῖναι. δεῖ γὰρ εἶναι τῆς οἰκοδεσποίνης, ὥσπερ οἴνου, τὸ αὐστηρὸν, ὠφέλιμον, καὶ ἡδὺν, μὴ πικρὸν, ὥσπερ ἀλόης, μηδὲ φαρμακῶδες.

— a 10. ἱστοροῦσι] Ægre alium reperias, qui fabulæ hujus meminerit.

— d 2. Ἥραν τελείαν.] Omitti non potest locus ille Pausaniæ in Arcadicis p. 253. ubi de triplici Junonis cognomento, puellæ, perfectæ seu maturæ, et viduæ. Ἐν τῇ Στυμφάλῳ, inquit, Τήμενον φασιν οἰκῆσαι τὸν Πελασγοῦ, καὶ Ἥραν ὑπὸ τοῦ Τημένου τραφήναι τούτου, καὶ αὐτὸν ἱερὰ τῇ θεῇ τρία ἰδρύσασθαι, καὶ ἐπικλήσεις τρεῖς ἐπ' αὐτῇ θέσθαι· παρθένῳ μὲν ἔτι οὔσῃ, Παιδί· γημαμένην δὲ ἔτι τῷ Διὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν Τελείαν· διενεχθεῖσαν δὲ ἐφ' ὅτῳ δὴ ἐς τὸν Δία, καὶ ἐπανήκουσαν ἐς τὴν Στύμφαλον, ὠνόμασεν ὁ Τήμενος Χήραν. De ejusdem Junonis τελείας fano et simulacro apud Platæenses idem Pausan. in Bæotic. p. 283. ita breviter : Πλαταιεῦσι δὲ ναὸς ἔστιν Ἥρας, θεᾶς ἄξιος, μεγέθει τε, καὶ ἐς τῶν ἀγαλ-

μάτων τὸν κόσμον· τὴν δὲ Ἦραν τελείαν καλοῦσι· πεποιήται δὲ ὄρθον μεγέθει ἄγαλμα μέγα, &c. ubi forte^e delendum illud μεγέθει.

85 a 2. Τὴν Ἄρτεμιν.] An recta illa consequentia est? Diana est Latonæ filia, Diana Lucina cognominatur, ergo Juno et Latona duo sunt ejusdem deæ nomina. Hoc credo vult, Dianam Lucinæ cognomentum a matre accepisse: Junonem proinde, quæ Lucina vocatur, Dianæ matrem esse: quod si verum est, Juno Latona est, cum Dianæ mater Latona sit.

— a 9. Ἄρης, ὡς ἀρήγων.] Nova etymologiæ ratio, quæ nec Macrobio suboluit, cum Saturnal. I. 19. de unico Solis Martisque numine disputaret. Plato in Cratylo [p. 407 d.] κατὰ τὸ ἄρρεν τε καὶ τὸ ἀνδρείον dictum esse mavult. Clemens Alexandr. in Protrept. p. 32. ἀπὸ τῆς ἄρσεως καὶ ἀναιρέσεως: ubi τὴν ἄρσιν vel pro ferocia quadam et elatione militari, vel, quod mihi probabilius videtur, pro ipsamet ἀναιρέσει usurpavit.

— a 10. Ἀπόλλων, ὡς ἀπαλλάττων.] Vide Macrobi. Saturnal. I. 17. ubi alias inter etymologias hanc quoque probat, ut Ἀπόλλων dictus sit, quasi ἀπελαύνων τὰς νόσους. Plato in Cratylo, quasi ἀπολούων, vel ἀπολύων, ὡς ἱατρὸς ὢν τῶν κακῶν. Clemens Deum unum hoc nomine indicari mavult, Strom. 1. [c. 24. extr.] Ubi, Ἀπόλλων, inquit, μυστικῶς κατὰ στέρησιν τῶν πολλῶν νοούμενος, ὁ εἷς ἐστι θεός. Quam notationem probat etiam Chrysippus apud Macrobiū, ut Latine Sol, quasi Solus, vocetur. Porphyrius infra p. 112. b 4. ἀπὸ τῆς ἀκτίνων πάλλσεως Apollinis nomen arcessit.

— b 9. Αὐτὰρ ἐπειδή.] Homer. Il. π'. v. 187. Sed in 2. versu leg. προφώσδε. Quomodo autem τῇ προθέσει τὴν σύνθεσιν ἔθλιψε? Credo, quod particula δὲ, quæ vel sola, vel cum altera πρὸ, vulgaris propositionis vice fungitur, eo loco posita, suaviorem orationis collocationem et nexum impediāt. Cæterum de vocis hujus compositione ita Eustath. Il. π'. [p. 1054=1069, 11.] Ἐν τῷ προφώσδε inquit, οὐ κατὰ τὸ παρέλκον ἢ πρόθεσις κεῖται, ἀλλὰ τὴν τοῦ βρέφους πρόοδον εἰς φῶς δηλοῖ· ἔνθα καὶ ἐφερμηνευτικὸν τῆς πρὸ προθέσεως τὸ φώσδε. At Il. τ'. [118.] ubi de Junone, quæ septimo mense Eurystheum in lucem excusserat, cum dixisset Homer. Ἐκ δ' ἄγαγε προφώσδε καὶ ἡλιτόμηνον ἔόντα. Eustath. [p. 1175=1239, 26.] Ἐν τῷ προφώσδε, inquit, ἡ πρὸ πρόθεσις τὸ πρὸ καιροῦ τὸν Εὐρυσθέα γεννηθῆναι δηλοῖ. Sane de Hercule suo tempore nascituro dixerat ante Jupiter, σήμερον ἄνδρα φώσδε μογοστόκος Εἰλείθνια.

— c 8. μηκέτι.] Mont. καὶ μηκέτι, recte. Cæterum tota hæc fabula pertextitur etiam a Pausania in Bœotic. p. 284. qua de pluribus in Observationibus.

86 c pen. κατεκάλυψε.] Legendum videtur κατέκλυσε, vel κατεκάλυψε.

^e Non mihi videtur delendum. Ita construe: πεποιήται δὲ ὄρθον ἄγαλμα μεγέθει μέγα.

86 d 5. ὁμονοία, &c.] Malim, ὁμόνοια καὶ διαλλαγὴ τῶν θεῶν ἐλέχθη.

87 a 4. ἀναστάσεως] Omnino legend. videtur ἀνατάσεως, ut infra p. 132 d 12., ubi de præstigiatorum carminibus ad speciem et ostentationem compositis ait, πολλῶ δὲ τῷ τῆς ἀνατάσεως κόμπῳ, τῷ τε πεπλασμένῳ τύπῳ τῆς θεοφορίας ἐσχηματισμένα. Vulgo quidem ἀνάτασις ἀντὶ τῆς ἀπειλῆς sumitur, ut ἀνατείνεσθαι ἀντὶ τοῦ ἀπειλεῖν. Sed tamen ut ἀνατείνεσθαι, sic et ἀνάτασις, ὑπερήφανόν τι, καὶ σοβαρόν, καὶ ἀγέρωχον non minus eleganter significat. Porro, ubi ἀνάτασις pro comminatione usurpatur, vulgaris etiam hic error est, ut ἀνάστασις legatur. Athenæus IV. p. 157 c. Διὸ, πάντας εὐλαβουμένους τὴν τῶν κυρίων ἀνάστασιν, φοβεῖσθαι τοῦ ξῆν ἐκόντας (non ἐκόντες) ἐκβῆναι. Ideoque omnes, uti dominorum (s. deorum) comminationem effugiant, voluntaria morte vitam abjicere formidare. Ubi optime Casaubonus, (vir magnus, si catholicus fuisset,) legit ἀνάτασις, cap. 14. Animadvers. in eum lib. Quo loco aliquot alia similis erroris exempla suppeditat.

88 b. Τοῦτοις.] Diodorus Siculus lib. i. p. 11. novæ edit. antiquæ vero 7.

— c 2. πλείστην.] Alter ex MSS. πλείστα, recte meo judicio.

89 b 2. Τροφῆς.] Diodor. τροφήν, quomodo Gallice dicimus, *Mère nourrice*.

— b 8. πρὸς ᾧ.] Forte legend. πρὸς οὗ. Certe πρὸς ᾧ ὑπάρξει idem erit quod ᾧ ἀνατεθῆναι.

— c 12. Τριτογένειαν.] Plutarchus de Iside et Osiride, p. 381 e. longe aliter hoc cognomen ἐτυμολογεῖται ex Pythagoræorum symbolis, dum ait: τὸ μὲν γὰρ ἰσόπλευρον τρίγωνον ἐκάλουν Ἀθηνᾶν κορυφαγενῆ, καὶ τριτογένειαν, ὅτι τρισὶ καθετοῖς ἀπὸ τῶν τριῶν γωνιῶν ἀγομέναις διαιρεῖται.

90 a 4. Καὶ τε.] Homerus Ὀδυσ. ρ'. v. 486.

— c 7. Ἀπ' ἄλλης.] Plutarchus de Iside et Osiride, p. 363 d 2.

— c 9. δοκούντων.] Plutarch. δυναμένων.

91 a 5, 6. αὐτοὶ μοι.] Vertere non dubitavi quasi scriptum esset αὐτοὶ μὴ, quod sensus omnino postulat.

— a 9. Aut hoc σωμάτων, aut quod sequitur σώματος, delendum videtur.

— a pen. Ἰστοροῦσιν.] Hic mihi Plutarchi locus non occurrit, sed alii duo non absimiles eod. in lib. de Is. et Osir. quos vide in Observationibus. Cæterum γαλιάγκωνα reposui pro γαληάγκωνα: sic enim ubique scribitur, et vel brachio tantum vel etiam toto corpore breviorē significat. Qui tamen hanc vocem ἀπὸ τῆς γάλῃς arcessunt, iis magis τὸ η placeat, quam ι. Non absimiles, qui Latinis olim Anci dicebantur. Sic enim Festus; *Ancus, qui aduncum brachium habet, ut exporrigi non possit.* Et Glossario veteri, *Ancus, Mancus est*, κυλλός, λορδός. Recte κυλλός. Is enim χωλός et καμπύλος Hesychio dicitur: at λορδός,

cernuum potius significat, ejusmodi fere quem Gallice vocamus *bourdaut*. Varro tamen *Ancum* Sabinam esse vocem putavit.

92 b. Hic Porphyrii locus non extat.

— b 1. *πρὸ τῶν ὀρωμένων, &c.*] Impressi codicis lectionem sequutus sum, quam etiam MSS. repræsentant, nisi quod pro *ἐν ἀρχῇ λόγων* habent *ἐν ἀρχῆς λόγῳ*, hoc est *in principii loco ac numero*. Mont. mutat præterea *τῶν ὀρωμένων κόσμον* in *ὀρωμένου κόσμου*. Sed Ægyptii plures invehebant mundos. Cæterum Eusebius noster infra p. 118 d pen. præsentem locum indicans, ita scribit, Ἀκήκοας γὰρ ἐν τοῖς πρόσθεν, ὅπως τὸν Χαιρήμονα καὶ πλείους ἄλλοις ὁμολόγει μὴδ' ἄλλο τι πρὸ τῶν ὀρωμένων κόσμων ἡγεῖσθαι, ἐν ἀρχῆς τε λόγῳ τίθεσθαι τοὺς Αἰγυπτίους. Quibus ex verbis loci hujus emendatio peti possit, hoc modo, πρὸ τῶν ὀρωμένων κόσμων ἡγοῦνται, ἐν ἀρχῆς τε λόγῳ τίθεσθαι τοὺς Αἰγυπτίους. Clarius tamen locutus esset, si pronomen αὐτοὺς (nempe κόσμους) ante τίθεσθαι addidisset.

— b 7. *τιμάς.*] Reponere visum est *τομάς*, quæ conjectura facilis erat; eamque lectionem postea in duobus MSS. Regiis, et Mont. codice reperi. Vid. pluscula in Observationibus.

— d 12. *ἀπόρρητος.*] Ita MSS. ambo, non *ἐπίρρητος*, ut ante legebatur.

93 c 12. Locus est Porphyrii l. 4. *περὶ ἀποχ.* duobus fol. post initium: recent. autem editionis p. 372. Magna quidem ibi lectionum varietas est, eaque sæpe non improbanda, sæpius mendosa. Interpretem, si lubet, consule.

94 a 5. *Κυνοπολίτην.*] Excusus alter habet *Λυκοπολίτην*. Elige: utroque nomine præfecturas Ægyptus habuit: de quibus ac cæteris consule Ptolemæum, Strabonem lib. xvii., Plinium lib. v. c. 9. Non deest, in quo illi discrepent. Busirites quidem Ptolemæo *Βουσιρίτης*, ut hic: Straboni, et excuso Porphyrio, *Βουσειρίτης* per diphthongum. Notat etiam Strabo ex animantibus nonnullas esse, quas Ægyptii colant universi; bovem, canem, felem, accipitrem, ibim, lepidotum piscem, et oxyrynchum: alias quæ singulorum nomorum propriæ sint, ut lupum Lycopolitani, &c.

— a 6. Hic verborum facta videtur nonnulla trajectio. Itaque verti perinde ac si legeretur, *δύναμιν, ἣν διὰ τῶν συννόμων ζῶων ἕκαστος, &c.* Sed typographorum vitio alterum *quas* in versionem irrepsit. Excusus tamen recentior, legit *δύναμιν τοῦ θεοῦ, διὰ τῶν συννόμων ζῶων, ὧν ἕκαστος τ. ο. π. ε.* quæ mihi lectio non minus probatur.

— a 8. *τὰ κάλλιστα.*] Excus. recent. *μάλιστα*: nec istud male: ac fortasse Porphyrius scripserat *τὰ μάλιστα*, quod ἀπτικώτερόν τι φαίνεται.

— b 2. *ἐστὼς ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ.*] Longe, opinor, melius, quam ut in excuso utroque, *ἀνεστὼς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ*.

— b 2. *Ταῦτ' οὖν σέβονται, &c.*] Ita hic locus in excuso legitur. *Ταῦτ' οὖν σέβοντες, τὰ μέτοχα καὶ μάλιστα πλείονων τούτων*

ἐλείφθησαν, ὥς ἐπὶ πλέον τ. ι. μετ. Tum, Μετὰ ταῦτα δὲ πάντα τὰ ζῶα. Neutra lectio castigata satis videtur: nostra tamen vero propior est: in qua fortassis τὸ μάλιστα vel τὸ πλέον expungi queat.

— b 8. Ἀναβιν.] Excus. Ἀνουβιν, quæ vox sane apud Ægyptios notior. Sed infra 117. *Anamis* vocatur.

— b 9. τούτων.] Excus. τούτῳ: recte. Sequitur, κ. ε. τ. β. τ. ἱερεῖα κεῖται. ὃ δὴ μετ' ὀλίγον φάγοιεν τὰ δὴ καὶ αὐτῷ ὥς ἀνθρώπῳ παρεσκεύασται. Quæ postrema rectius, opinor, et clarius leguntur in nostro.

— c 3. περιττῆς σοφίας.] Interpres Porphyrii *ex sapientia impari discrimine et ex conversatione certorum animalium circa res divinas quædam diis magis grata quam homines delegerunt.* Tu judica.

— c 6. ἱερὰ] Excus. ἱέρακα, quam lectionem sequuti sumus. Sane ex voce ἱέρακα, duæ hic perperam natæ sunt, ἱερὰ καὶ nam istud καὶ prorsus expungi debet, ut in excus. Quod minus observatum effecit ut vir doctus hæc de scarabæis acciperet, atque hunc locum perperam explicaret.

— c 10. ἐπαρώμενα.] Excus. vetust. ἐπαρώμενον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, quæ vera lectio est: sequitur enim, quod Eusebius præteriiit, ἐν οἷς τὸ ἡλιακὸν κατοικεῖν πεπιστεύεασι φῶς. Vid. Observationes.

— c 11. Κανθάρον δέ,] Excus. Κάνθαρον, melius.

— d 6. Post ἐκδέχεται,] Excus. inserunt, εἰκοσιοκτώ.

95 c 1. προρρήσεως.] Alter e MSS. cum Montac. προσρήσεως, melius.

97 φθέγγομαι.] Hic Porphyrii locus non extat.

— d ult. ἀποτυπώσαντες, Mont. et alter MS. ὑποτυπώσαντες.

98 b 5. αὐτῶν.] Alter e MSS. αὐτοῦ, recte.

99 a pen. Ἡ δέ.] Locus hic Plutarchi non reperitur, nec sequentes Callimachi versus.

— b 7. Οὔπω.] Prius hoc Callimachi distichum mihi quidem ἀνίατον. Ex eo tantum utcunque discimus rudem tabulam aut asserem hoc simulacrum fuisse. Posterius distichum facilius est: tantum loco Δαναὸν reponendum ex altero MS. Δαναός. Lindus autem urbs fuit in Rhodo insula. Sensus igitur est, *tum, id est olim, eo modo erectos fuisse positosque deos, hoc est ligneos: Danaumque Lindi, læve Palladis simulacrum, hoc est, (ut quidem existimo) lævigatum pro simulacro lignum posuisse.* Nisi dicamus, cum rudes prius informesque stipites erigerentur, primum a Danao Minervæ simulacrum, ex ligno illud quidem, sed lævi ac polito constitutum fuisse.

— b pen. Πείρας, &c.] De hoc, ejusque filia Callithyia, plura in Observationibus.

— c 7. χρώματα νοσώδη.] Hoc etiam asperius est, quam quod Bernard. habet Serm. 4. de Adventu: *Aurum et argentum, inquit,*

nonne terra est rubra et alba, quam solus hominum error facit, aut magis reputat, pretiosam?

99 c 10. τροφῆς.] Error manifestus pro τρυφῆς, ut habent manusc. licet Mont. annotet al. scriptum esse μορφῆς.

100 c 11. ἰδεῖν.] Forte legend. ἰδοῖς, hoc est, ἰδεῖν ἐνεστι. Porro Serapis apud Macrobius Saturn. I. 20. non absimilia sibi tribuebat, his versibus:

Εἰμὶ θεὸς τοιόσδε μαθεῖν, οἷον κἀγὼ εἶπω.
Οὐράνιος κόσμος, κεφαλὴ γαστήρ δέ, θάλασσα
γαῖα δέ μοι πόδες εἰσὶ τὰ δ' οὐατ' ἐν αἰθέρι κείται·
ὄμματα τηλανγῇ, λαμπρὸν φάος ἡλείου.

— d ult. Διὸς νῖα,] Quem? an ipsummet æthera? Si lectio integra est, vix occurrat alius. Quid si legatur Διὸς ὤτα;

101 c 1. παλυθέσκελα.] Quid sit nescio. Conjiciebam primum πολυθέσκελα, quasi Deo simillima, vel maxime consentanea. Occurrit jam παλιθέσκελα, quasi *denuo luci reddita*, Deo quoque denuo similia vel convenientia existerent. Quam lectionem alter etiam e MSS. exhibet.

102 a 4. οὐδὲ ἄλλο.] Unus ex manusc. οὐδὲ ἄλλον. F. οὐδὲν ἄλλο, ut p. 103 a 1.

105 b 1. καὶ ἀέρος.] Additum est ex alt. MS. At in versione præterita vox, *Aëris*; ubi etiam *fœtus* reponendum est pro *fœtum*. Quanquam, minus recte, ut videtur, elementa illa Eusebius materiæ fœtum vocavit, quæ nulla ex materia creata fuerint.

— d 11. τίς κατέδειξε.] Ita Septuag. quos habemus. Vulgata, *Quis creavit hæc?* ut in Hebr. כִּי-בָרָא. Videntur Septuaginta quod proprium creationis est, ut ejus vi, quod ante nullum erat, repente cernatur, innuere voluisse. Adde quod καταδεικνύειν, etiam *edere* est, *in lucemque proferre*: imo et fortassis, *efficere*: quemadmodum ἀποδεικνύειν, et ἀποφαίνειν, sed cum propriis casibus.

— c 7. καὶ τοι.] Uterque MS. καὶ τι, ἄγαλμα videlicet.

107 d 6. εἰ δὴ.] Uterque MS. εἰ δέ, rectius.

108 c 4. νοῦς δ'.] Versus integritas postulat, ut supra, νοῦς δέ γε, vel δέ τε.

— c 9. ὑπερμενέα Κρονίωνα.] Melius ὑπερμενέος Κρονίωνος, ut supra.

109 d 10. κύων.] Mont. κύνα. E manusc. alter, κύων, κύνα μέν. Alter κυνὴν, quæ vera mihi lectio visa est. Orici enim galeam intelligit, qua de in Observationibus aliquid. Sane paulo post addit canem aliud quoddam Plutonis symbolum fuisse.

110 a 7. ἡ χορηγός.] Si nihil omnino deest, legendum videtur, ἡ χορηγός, i. e. *qua*, vel *quatenus vim eam suppeditat*. Plenius f. legi possit, παρὰ τὸ κνεῖν τὴν γῆν, ἡ χορηγός, vel potius οὗ χορ. nempe τοῦ κνεῖν.

— a 11. τελεσιογονῆσαι.] Haud temere verbum τελεσιογονεῖν

reperias: sæpe τελεσιγονεῖν. Forte tamen o istud inseri aliquando possit, ut in εὐρεσιλογία, pro εὐρεσιλογία supra. Sane infra p. 119 ult. eod. iterum modo scriptum reperitur.

112 b 5. ἐννέα δὲ ἐπάδουσαι, &c.] Plutarch. Sympos. viii. q. 14. [p. 746 a] multa de novenario Musarum numero, ubi etiam hæc, a Porphyrianis minus aliena. Μοῦσαι δὲ εἰσιν ὀκτὼ σφαίραις (F. ἐνεῖσιν) μία δὲ τὸν περὶ γῆν εἴληχε τόπον. Tum coelestibus id muneris attribuit, ut πλανωμένων ἄστρον πρὸς τὰ ἀπλανῆ καὶ πρὸς ἄλληλα συνέχουσιν ἁρμονίαν. Nonæ autem illi, ut hominibus, quantum capere possint, χαρίτων, καὶ ῥυθμοῦ, καὶ ἁρμονίας ἐνδιδόλη, διὰ λόγου καὶ ᾧδης πειθῶ πολιτικῆς καὶ κοινωνητικῆς συνεργὸν ἐπάγουσα, παραμυθουμένην καὶ κηλοῦσαν ἡμῶν τὸ ταραχῶδες, καὶ τὸ πλανώμενον ὥσπερ ἐξ ἀνοδίας ἀνακαλουμένην ἐπιεικῶς, καὶ καθιστᾶσαν· male enim καθιστᾶσα.

— c 3. Ἑρακλέα.] Macrobius Saturnal. I. c. 20. hac de re pluribus, aliunde tamen Hercules etymologiam arcessens. Ἑρακλῆς enim, inquit ille, *quid aliud est, nisi* Ἑρας, *id est aëris, κλέος, quæ porro alia gloria est, nisi solis illuminatio?* &c. Hanc notationem, vulgarem licet atque contritam, Etymologicon magnum repudiat: sed minus recte, ni fallor. Alias tamen complures affert non minus exquisitas: in quibus præcipuæ duæ: altera, ut dictus sit παρὰ τὴν ἔραν καὶ τὸ κλέος, quasi ἐν τῇ γῇ ἐνδοξος: altera, παρὰ τὸ ἦρα καὶ τὸ κλέος, juxta illud Phœbi oraculum,

Ἑρακλείαν (f. Ἑρακλῆ) δέ σε Φοῖβος ἐπάνωμον ἐξονομάζει·

Ἥρα γὰρ ἀνθρώποισι φέρων, κλέος ἄφθιτον ἔξει.

Ἥρα φέρειν, ἀντὶ τοῦ χαρίζεσθαι, notum ex Homero ejusque interprete Eustathio.

— d 1. τῆς δὲ σωστικῆς.] Macrobius I. Saturn. c. 20. multa in hanc sententiam.

113 a 1. Διόνυσος.] Vid. eundem Macrobiū eod. l. c. 18. ubi hanc in rem Orphei loca duo profert admodum insignia: prior est,

Διόνυσος δ' ἐπεκλήθη,

Ὅννεκα δινεῖται κατ' ἀπείρονα μακρὸν Ὀλυμπον.

Posterior multa ex Bacchi ornamentis et insignibus eidem soli κατ' ἀλλαγوریαν attribuit.

115 a 7. Κνήφ.] Non Eneph, ut est apud Pierium. Affinis Hebræa vox, חֲנִיפ, id est, *ala*: quæ præcipuum a Porphyrio numinis hujus insigne ponitur.

— b 6. φθα.] Ergo, qui Phœnicibus lib. i. tit. 10. p. 35. *Chrysos* dicebatur, Ægyptiis *Phtha*, dictus est *Vulcanus*. Hebræa vox חֲתַח, hoc est, *aperire*, aut *solvere*, satis, opinor, et cum Ægyptiaca et cum ignis vi atque natura plane διαλυτικῇ convenit.

— c 6. φύσιν.] Mont. θέσιν, melius, ut videtur.

— c 7. Ἥλιον δέ.] Geminus est ille Clementis Alexandrini locus Strom. V. aliqua tamen ex parte dissimilis. Αἰγυπτίων,

inquit, οἱ μὲν ἐπὶ πλοίου, οἱ δὲ ἐπὶ κροκοδείλου τὸν ἥλιον δεικνύουσι. σημαίνουνσι δὲ, ὅτι ὁ ἥλιος δι' αἴρος γλυκεροῦ καὶ ὕγρου τὴν πορείαν ποιοῦμενος γεννᾷ τὸν χρόνον, ὃν αἰνίσσεται ὁ κροκόδειλος διὰ τινὰ ἄλλην ἱερατικὴν ἱστορίαν. Cæterum τὸ ποτὲ μὲν lin. seq. prorsus ἀναπόδοτον est.

116 b pen. Ἐλεφαντίνην πόλιν.] Urbem Ægyptiacam agnoscit Herodotus in Euterpe, ubi crocodilos urbis hujus incolis sacros non esse docet, eamque Thebis 20 supra 800 stadiorum intervallo disjungit. Agnoscit et in Thalia, indeque Ichthyophagos ad Cambysen venisse commemorat. Multi videlicet populi hoc nomine, licet præcipuos Strabo lib. xv. in Ariana collocet, quæ ad Carmaniam usque pertineat. Agnoscit Arianus lib. iii. de Exped. Alexand. Heliodorus Æthiopic. histor. viii. Ptolemæus insulam Nili esse tradit, quæ Plinio V. 9. *Elephantis* dicitur.

— c 2. ἀνδρείκελον.] Hoc de loco vid. pluscula in Observationibus.

— d 3. Ἱπποποτάμῳ.] Equum hunc fluviatilem Herodot. in Euterpe p. 131. edit. Græcol. [II. 71.] Papremitanæ tantum præfecturæ sacrum esse ait, eumque describit, quadrupedem, bifidis pedibus, bovinis ungulis, simum, equina juba, cauda, voce; χαυλιόδοντα, *laxis* et *exertis dentibus* maximi tauri magnitudine, cujus ex arefacto corio missilia fiant. Diodorus Sic. I. propemodum eadem. Cubitorum ei quinque magnitudinem tribuit, tres utraque ex parte χαυλιόδοντας apti dentibus majores, equinas aures: additque ἀμφίβιον esse, qui sub aquis interdium delitescat, noctu segetem ac fœnum depascatur. Adi et Pausaniam Ἡλιακ. α'. p. 159. et in Arcadic. p. 275. ubi ait Cyzicenos Μητρὸς Δυνδυμήνης ἄγαλμα ex Proconneso habuisse, cujus vultus ἀντὶ ἐλέφαντος ἵππων τῶν ποταμίων ὀδόντες ἦσαν εἰργασμένοι. Numi veteres et oculati testes dissimilem ejus speciem exhibent, eamque bovi porcoque similiorem quam equo. Porro, quod Typhonem hippopotami specie figurarent, id, opinor, ad incestam animantis hujus impietatem retulerunt, qui patrem potiundæ matris cupidus interficiat, ut ait Plutarch. de Solert. animal. Imo et demortui carnibus vescatur, ut Ælian. VII. c. 19.

— d 13. περιπολοῦντας.] Quid si περιπλέοντας;

117 a ult. Ἀναμῖς.] Supra p. 94 b pen. legitur Ἀναβῖς facili mutatio τοῦ β in μ, aut μ in β, quomodo a librariis pingebantur.

— c 4. Ἐν ἡλίῳ πόλει.] Vide supra, 47 a 11. et 51 b 1. Itemque Observation. ad p. 47. Porro Herodot. II. a mari sursum ad Heliopolim usque intervallum esse ait σταδίων πεντακοσίων καὶ χιλίων.

118 c 5. χοῦν.] Alter e manu. χοῦ, ut paulo ante.

120 a 8. φέρε.] Hanc vocem duabus inclusi virgulis, ac reddidi, ut hoc præcipue seligam. Sic enim haud dubie sumitur pro φέρε εἰπεῖν, hoc est, *verbi gratia*: quemadmodum μικροῦ et ὀλίγου, pro μικροῦ δεῖν, ὀλίγου δεῖν, passim usurpantur, ut alios

omittam ἡλλειπτικοὺς λόγους. Rarus tamen iste est hujus vocis usus: et subobscurum tantum a Suida indicatus, dum ita scribit: Φέρε· οἶον ὑπόθου. ἄγε οὖν. Distinguendum, opinor, οἶον ab ὑπόθου· distinctæ enim, licet affines, duæ illæ acceptiones: οἶον, est, *exempli gratia*: ὑπόθου, *pone, finge hoc esse, vel dici*. Nec minus distinguendum videtur ἄγε ab οὖν: quia etiamsi τὸ φέρε pro utroque conjuncto sumi possit, potest tamen et pro utroque seorsim. Obiter etiam notandus est usus ille τοῦ φέρε εἰπεῖν, quem habet interdum initio periodi, pro *At enim, At forte, At vero. An vero?* ac fere cum ἀλλά. Dionys. Halicarn. IV. sic usurpat, ubi Servius Tullius, refutatis criminibus aliis, quæ sibi a Tarquinio objici potuissent, ita pergit, Φέρε εἰπεῖν, ἀλλ' ὑπερήφανός εἰμι, καὶ διὰ βαρυτήτα ἐπαχθής. *At fortassis arrogans sum, et propter morum acerbitalatem gravis ac molestus*: vel, cum interrogatione, *An vero? an forte?*

— b 8. Ἄλλοι, &c.] Deest omnino verbum aliquod, puta φασὶν, aut φήσουσιν, aut οἰονται, aut aliquid simile: alioqui pendebit sensus.

121 a 6. Ἐτραπε.] Sumptus hic locus est ex Pyth. ode III. antistr. 3. quem nunc emendatum habes, et suis versibus numericis distinctum. Quos etiam in eo vertendo utcumque servavimus. Eundem laudat Cyrillus Alexandrinus in Julianum apostatam, lib. ii. tomi quinti, p. 118. Græci codicis manuscripti, quem accepi a R. P. Jacobo Sirmondo. Habetur lib. vi. codic. Latini, p. 621. [p. 201 a. ed. Spanh.] Sed cum ibi quoque Græci versus male distincti sunt; tum ver. 1. et 2. perperam legitur θυμῷ pro μισθῷ: ver. autem 5. vox ἀμπνῶν male præteritur. ver. postremo ἐπέσκηψε legitur, pro ἐνέσκηψε. Reliqua vide in Observationibus.

123 c 7. Τρίκκη.] Thessaliæ oppidum est, quod alii Tricam, simplici c.

— d 7. ἔνδοθε. γρ. ἔνδοθι.

— d 8. μὲν γαῖα.] γρ. γᾶ. recte. Al. γῆ.

124 a 9. Ἐρμῆς.] Versus postulat inseri, ὄς.

125 a 6. Ὅτι δέ.] Alter e manusc. καὶ ὅτι. Quod sane melius duos hosce versus, usque ad σημειώσεις, cum superioris capitis fine contextit. Nec mihi dubium est, quin sequens ab illis tantum vocibus Ποιητῶν μὲν οὖν inchoari debeat: nam et nullo sensu præcedentes lineas excipiunt; et φωναὶ illæ προκείμεναι Deorum responsa superiori capite allata significant.

126 b 6. δοχέα.] Vox, ni fallor, parum usitata; his tamen numinum ὑποδοχαῖς aptissima: quam paulo post c. 7. repetit, itemque p. 194 d. antep. et 195 ult.

— b 7. ἀπεφοίβαζεν.] Non minus rara vox, quam tamen omn. manusc. retinent. Τὸ φοιβάζειν, longe communius.

^f Eundem codicem cum L. Holstenio communicavit Sirmondus. Vid. Comm. de vita et scriptis Porphyrii c. vii. p. 40.

126 c 1. οὐ δὴ.] γρ. οὐδ' εἰ. Non male.

— c 8. post αὐτὴν deest aliquid; puta, οὐκ ἂν δὴ ἀμάρτοιεν, aut aliquid simile. Tum legendum videtur ἀρχὴν γὰρ οὖσαν: nam alter e manuse. habet οὖσαν, licet ἀρχή, non ἀρχήν, legat.

— d 1. ὥς κατὰ καιρὸν.] vide infra p. 173 et 174 initio.

— d 8. Ἀλλὰ γάρ.] Malim, (si ulla distinctione opus est) ab his vocibus novum ordiri caput, quod alioqui pendens hiansque sententia inchoabit.

127 c 1. Ἐπισκήψεις.] Credo θεηλάτους πληγὰς intelligit: quemadmodum et p. 130. c 1. ἐπισκήψεις κατ' ἄσεβῶν. Sequitur ὦν δὴ τὸ καί. Delendum videtur illud τὸ, nec habetur p. 130. c 1. ubi eadem repetit.

LIB. IV.

130 b 1. ὃ δὴ μυθικόν, &c.] Paucula verba, sed valde necessaria, supplevimus ex altero manuser. quæ etiam agnoscit Mont.

131 b 6. Ἄλλος.] Ita reposuimus ex alt. manuse. cum ante legeretur ἄλλως, quod male cum ὑπεστήσατο conveniret.

132 d 9. ἐκπλήττειν.] Illustrior fortassis oratio videretur, si τὸ ἐκπλήττειν præcedente versu post τοὺς πολλοὺς scriberetur. Levis tamen ista trajectio fuerit, si cum atticis conferetur.

133 c 1. Μηδαμῇ μηδενὸς ἐθέλοντες.] Ita omnes. Sed profecto saltem ἐθέλοντας reponendum videtur, ut cum præcedentibus accusativis et sequente περιφέροντας conveniat.

134 d 16. Δωδωναίος.] Ita omnes, nec mutare sum ausus. An Dodonæum Jovem pluribus Apollinis cognominibus inserere voluit? An Apollo quispiam fuit cognomento Dodonæus? legere me non memini. Sane Διδυμεὺς potius legeretur, idem qui et Milesius, et Branchides, ut notissimum est. Et cognomenta ista vulgo conjungebantur. Clem. Alexandr. in Protrept. p. 7. διήγησαι ἡμῖν καὶ τῆς ἄλλης μαντικῆς, μάλλον δὲ μανικῆς, τὰ ἄχρηστα χρηστήρια· τὸν Κλάριον, τὸν Πύθιον, τὸν Διδυμέα. Quem locum supra laudavit Euseb. p. 61 d pen. Arnob. lib. i. *Delius Apollo, vel Clarius, Didymæus, Philesius, Pythius*, &c. Imo et Didymæus Jupiter potius dici potuit, quam Apollo Dodonæus. Ita enim Callimachus, Φοῖβέ τε καὶ Ζεῦ Διδύμων γενάρχα. Et uterque Didymæi præses oraculi. Stephan. Δίδυμα, τόπος καὶ μαντεῖον Μιλήτου, ἀφιερωμένον Διὶ καὶ Ἀπόλλωνι.

135 a pen. Πάνθειον.] Communior ac melior scriptura est, Πάνθειον: penult. diphthong.

— b 8. οἱ δὲ μηδὲ, &c.] Leve satis argumentum, cum et Judæorum et Christianorum templa non semel etiam conflagrarent; nisi addideris, quod lib. vi. pluribus, dæmones fati necessitate victos incendium ab iis depellere non potuisse.

136 b 4. οὐθ' ἔτερα.] Legendum videtur, οὐδετέρα. Quæ vox tametsi *neutra* sonet potius quam *nulla*, per sese tamen reddi commode potest, *nullo modo*. Themist. Orat. 10. p. 236. καίτοιγε

προήγορον εἶχον οὐδετέρᾳ ληπτὸν, *quasi omni ex parte tectum patronum illum fuisse dicat.* Verum alt. ex manuscr. legit οὐ θάτερα, *Quomodo.* Noster Demonstr. lib. iv. c. 9. p. 101 ult. de dæmone loquens, δεινὰ δὲ κατὰ τῶν ἐθνῶν ἀπάντων ἀπειλήσας, θάτερα ληπτὸς τοῖς προβουλίοις ἀνθρώπους εὖρατο: ubi legend. videtur προβολίοις: i. e. *At gentibus omnibus gravia minatus cum esset, alia ratione suis ipse venabulis captu faciles homines reperit.* Intelligit autem voluptatis illecebram, de qua ibid.

— d 4. Διογενιανού.] An Diogenianus ille, quem Suidas per εἰ scribit, et Heracleotem fuisse tradit, insignemque grammaticum? Hujus extant Græcæ Paræmiæ. Medicum ejusdem nominis clarissimum idem Suidas habet, itidem Heracleotem, sed ex Heraclea Cariæ, cum plerique grammaticum illum Heraclææ Ponti natum crederent. Plutarchus in opusc. de Pythiæ Oracul. et lib. de Conviv. alterum, sed Pergamenum, in colloquium adhibet. Theodoretus X. de Græcor. affect. p. 138. nostri hujus meminit.

137 a 10. αὐτῶν ἡ ἐνέργεια.] Pendet sententia. Quare post αὐτῶν addi possit μὴ ἀποβῆναι, vel ἀποβαίνειν.

— d 11. ὅτι μάλιστα μὲν.] Forte melius μάλιστα μὲν ὅτι. Estque illud μάλιστα quod Latini vulgo dicunt *principio*, ut pridem Budæus observavit. Sequitur enim sub p. sequent. initium, Ἔπειτα.

143 c 6. Βέβαιος, &c.] Montacut. Argyropyllum quendam laudat, qui capitis hujus initium ita legeret, βεβαίος δὲ καὶ μονύμοις, ὥς ἂν ἐκ τῆς τῶν θεῶν ἀγαθότητος τ. ε. τ. σ. ἀνυτομένοις, μηδὲν ὑφαιρούμενος, μήτε μεταδιδούς, ταῦτα παραθήσομαι. Qua in lectione saltem μεταδιδούς mutandum videtur in προστιθεῖς, ut opponatur præcedenti ὑφαιρούμενος. Alioqui pugnabunt ista μηδενὸς μεταδιδόναι, et ταῦτα παρατίθεσθαι. Vulgatam lectionem retinere malim, cujus sententia, sic a superioribus, hoc loco prætermissis, pendet, ut tamen alterum quoque membrum ex hoc uno intelligi perfacile possit: tametsi reddiderim, perinde ut si βέβαιος δὲ, non βέβαιος δὲ, legeretur. Quod sequitur οἷς δὲ, nihil obstat quo minus βέβαιος legatur. Eleganter enim et graviter hic singularis quoscunque id genus homines complectitur.

145 d pen. δηῖω.] Quid sit δηῖον illud ἄλφιτον, nescio: nec versus constat. Forte legi possit, φυρήσας ἅμα, vel σὺν δίῳ: tuncque δῖον ἄλφιτον vocabitur, ut ἱερὸν ab Homero.

146 a 1. γλαυκὴν ἅλα χεύας.] Hæc in versione præterita sunt, quibus præcipitur, uti hostia, priusquam immoletur, marina perfundatur aqua. Ergo sic hemistichium concipe, si lubet,

Infuso glauci prius æquoris haustu.

Superiore autem versu muta epitheton *glauci* in *vitrei*: tum sequentem ita pertexe:

In caput excussam macta, totumque profundos, &c.

— a 5. καὶ κεφαλῆς.] Non dubito, quin κακεφαλῆς legendum

sit: quæ vox aut cum præcedenti *χεύας*, aut cum sequenti *θυσίαζε*, construi potest. Ego posterius sequutus sum, quod aptius cum sequentibus convenire videretur.

146 b 1. *Λιμνάζει.*] Alter ex manusc. *λιμνάζοιο*, alter *λιμνάζοι*. Præstat, opinor, *λιμνάζειν*: non modo quod in legibus sancientis, quales sunt istæ sacrorum, infinitivus a Græcis eodem fere loco habeatur, quo apud Latinos imperativus; sed etiam quod tres infinitivi consequantur.

— d 3. *καὶ ἐπιχθονίων.*] Ita omnes. At sensus, meo iudicio, postulat *ὑποχθονίων*. Hic enim versus ab eo profertur, ut probet, non *χθονίων* et *ἐπιχθονίων* (qua de re nemo dubitabat, cum *χθονίους* et *ἐπιχθονίους* promiscue usurpari paulo ante dixisset,) sed *χθονίων* et *ὑποχθονίων* communes esse quadrupedes. At non satis video, quamobrem *χθονίους* iterum sequente versu inculcetur.

— d 12. *Τοῖς δὲ,*] Malim conjuncte, *Τοῖσδε*.

147 b 1. *λοχεύει μέλανα δέ.*] Ita recte distinguit alter e manusc. Sed idem *χολεύει* pro *λοχεύει* perperam legit. Arietem porro, signorum in Zodiaco principem, innuit.

— b 3. *τὰ τρία σύμβολα.*] An quod ternarius numerus solidum aliquid communique vinculo nexum videatur?

149 b 4. *Θεῶ.*] Hic Porphy. locus habetur 2. de animal. abstin. p. 185. novæ editionis: quem etiam laudat Cyrillus Alexandrinus tom. II. lib. i. cont. Julianum, fol. 36. cod. Græci; at Herveti 577. [p. 60 e. ed. Spanh.] et Euseb. noster repetit 3. de Demonstrat. c. 4.

— b 6. *οὐδὲν γὰρ ἔνυλον, &c.*] Vide quam bene interpretes Porphyrii: *Quippe, inconcretæ, et sine materia naturæ, nihil inveniri potest, quod non sit impurum, et ejus majestatis indignum.*

— c 3. *θρησκεύσωμεν.*] Porphy. *θρησκεύομεν*.

— c 5. *αὐτῶν ἀναγωγὴν*] Cyrill. *ἐαυτῶν ἀγωγὴν*.

— c 7. *ἕμνον οὔσαν.*] Cyrill. *ἕμνοῦσαν*, male.

— d 4. *Τοῖς δὲ, &c.*] Continuanda hæc cum præcedentibus: sunt enim Porphyrii verba.

— d 6. *ἀπαρχή,* melius quam Porphy. *ἀπαρχῆς*.

— d 8. *Τὴν οὔσιαν.*] Recte quod perperam apud Porphy. *εἰς τὴν θυσίαν*.

— d pen. *ἀκροδρύν.* Ego *pomorum* verti, quo nomine ἡ ὀπώρα, genus omne arboreorum fructuum, maximeque autumnalium, intelligitur. Itaque *δράγματα* simul et *ἀκρόδρνα* conjunxit, quæ sub idem fere tempus colligantur. Ita Cantici Canticor. IV. 13. *Emissiones tuæ, paradisi malorum puniceorum, cum pomorum fructibus.* Septuag. *μετὰ καρποῦ ἀκροδρύν.* Expendendus Plutarchi locus, in Alexandro p. 678. *Αὐτὸς μὲν οὖν καὶ ὄψων ἐγκρατὴς ἦν ὥστε καὶ τὰ σπανιώτατα πολλάκις τῶν ἀπὸ θαλάττης αὐτῷ κομιζομένων ἀκροδρύν καὶ ἰχθύων ἐκάστῃ διαπεμπόμενος τῶν ἑταίρων, ἑαυτῷ μόνῳ μηδὲν καταλιπεῖν.* Sunt qui testaceos pisces intellexerint, quod putamine quodam, uti nuces, ac cætera id

genus ἀκρόδρνα, tecti videantur. Liceat igitur, opinor, nuces, aliosque similes fructus, ὄστρεα nominare. Certe Plutarcho verba non deerant, quibus pisces illos, si pisces erant, appellaret, ὄστρεα, ὄστρακόδερμα, λεπυρώδη, sive λεπυριώδη, et si quæ alia. Quid quod si ἀκρόδρνα pisces essent, nunquam præmissa illa singulari piscium forma, genus ipsum, hoc est ἰχθύας, nude subjungeret? Ergo hic etiam retineatur propria vocis hujus acceptio: tantum, si cui nova hæc maris et ἀκροδρύων conjunctio videbitur, levi mutatione legat, κομιζομένων ἰχθύων καὶ ἀκροδρύων. Tametsi Amiotus quidem reddidit ἀπὸ θαλάττης, *des pays voisins de la mer*: crediderim tamen significari tantum fructus illos mari advectos esse, undecunque tandem adveherentur. Quod expressius p. 693. his verbis conceptum est, ἡκόν τινες, ὁπώραν Ἑλληνικὴν ἀπὸ θαλάσσης τῷ βασιλεῖ κομίζοντες· ὁ δὲ θαυμάσας τὴν ἀκμὴν, καὶ τὸ κάλλος, &c. En ὁπώρα, ἀντὶ τῶν ἀκροδρύων. Et ἀκμὴ quam eleganter, quod vulgo dicimus, *la frescheur*?

150 a 1. καλὼν εὐχαριστοῦντες.] Distingue sic, καλὼν εὐχαριστοῦντες ὦν, &c. qui locus ita clarius et significantius reddi possit, *simulque gratius, cum pro rebus illis, quas eorum beneficio contemplamur*.

— b 4. οὕτως.] Hunc locum repetit lib. iii. de Demonstr. c. 5. [p. 105 b.]

— c 4. ἤπερ.] Melius quam in Demonstr. οἷπερ.

— c 6. δ μὴ, &c.] In Demonstr. sic, ᾧ οὐ πρόσσετί γε μίasma.

— c 8. ἰόντι.] Demonstr. ἰέντι.

— c 8. καὶ παρὰ τοῦ καλλ.] Hinc emendandum in Demonstr. ubi vitiose legitur, παρὰ δὲ τοῦ καλλίστου τῶν ὄντων, διὰ τοῦ καλλίστου τοῦ ἐν ἡμῖν δόντι τὰ ἀγαθά.

151 a 1. Πόρρω.] Verba sunt Porphyrii, ex eod. 2. περὶ ἀποχ. p. 130. novæ edit. antiq. 22.

— a 2. προΐουσῶν.] Melius, quam ut Porphyr. προεχουσῶν.

— a 5. πρόσθεν ἡμῖν ἐλεγχθείσας.] Porphyr. πρόσθε λεχθείσας καθ' ἡμῶν. Alter e manuscr. προσενεχθείσας καθ' ἡμῶν. Quæ lectiones nostræ omnino præstant.

— a 9. Τοιγαροῦν τὸ δαιμόνιον. Quid sequutus sit Porphyrii interpres, non satis intelligo, dum ita vertit; *Proinde, ait Theophrastus, quia horum et illorum numini quidam succensuerunt, videtur conveniens poena illis imposita.* &c.

— b 7. ἀψάμενοι θυμάτων.] His subdit Porphyrius, Thoas, populos ἐν Θράκης μεθορίοις οἰκήσαντας, quod nullis omnino sacrificiis uterentur, ἀναρπάστους ἐξ ἀνθρώπων γεγόνεσθαι, quorum ne tenuissimum quidem vestigium superesset. Atque illi sunt, quos ἀθέους vocabat. Contra, Bassaros, (Bassara Lydiæ oppidum fuit, unde Baccho Bassarei cognomentum,) æstu quodam ac furore superstitionis abreptos, Taurorum immolationi καὶ τὴν τῶν ἀνθρωποθυσιῶν βορὰν addidisse; quos propterea κακόφρονας appellabat, quod pravam de diis deorumque sensu opinionem imbibissent. Hos mutuis inde vulneribus periisse tradit.

151 b 8. ὦν δῆ.] Eod. loco p. 138. novæ edit.

— c 1. Καὶ μὴν.] Porphy. p. 140.

— c 5. ἀλλ' οὖν γε.] Porph. ἀλλ' ὅτι γε.

— c 7. οὖν ταῦτα.] Porph. delet οὖν, quia prius ὅτι γε, non οὖν γε.

— c pen. μὴ ἐθέλοντος.] Porph. μὴ ἐκ θέλοντος, quod rectius videtur. Quod sequitur, πῶς γὰρ ὅσιον, ἀδικουμ. emendatum a nobis est, cum in excuso Eusebio legeretur, πῶς γὰρ ὅσιον, οὐκ ἀδικ. quæ negatio sensum tollebat, nec in Porphyrio, nec in utroque manusc. legebatur.

— d 2. καρπῶν ὁ ἀψάμενος ἀλλοτρίων.] Porph. καρποὺς ὁ ἀφελόμενος ἄλλων.

— d 3. τιμώτατα.] Porph. τιμώτερα.

— d 5. αὐτὸ γίνεται.] Porph. οὕτω γίνεται.

— d 8. Ἀφεκτέον.] Porphy. p. 142.

— d 11. ὥστε καὶ τῶν ζώων] Porph. p. 162.

— d 12. τίνος ξενεκα.] Legend. ex Porphyrio τούτων τινὸς ξενεκα.

Illud vero τούτων ad tria illa refertur, quæ tanquam solas immolatorum animalium causas paulo ante protulerat, quas ordine ac sigillatim hic refellit.

152 a 1. Ἄν τις τυγχάνειν ἡμῶν ἢ θεός.] Porphy. delet τις et ἡ, recte.

— b 4. ὁ γὰρ ἀδίκῳ πράξει, &c.] Interpres Porphyrii sic: *Qui enim injuste agendo cavet supplicium, formidolosus est, neque bene meritus a quoquam gratiam habiturus est*: sensu, ni fallor, plane contrario.

— c 1. τούτων τινός.] Porphyrius τούτων non habet. Quæ tamen vox necessaria est, quia Theophrastus aliqua duntaxat ex illis tribus causis sacrificandum esse docuerat.

— c 4. Τοῖς μὲν γάρ.] Porphy. p. 172. l. 1. Fructuum autem sacrificia intelligit, quæ sola primis illis temporibus in usu fuerant.

— c 7. Ταύρων.] Empedoclis versus isti sunt, ut diserte Porphyrius. Sed pro ἀκράτοις legit ἀκρίτοις, hoc est, vel *promiscuis*, vel *injustis*: quasi miseræ animantes indicta caussa damnatæ jugularentur. Ἄκριτος quoque *rigidum nimis austerumque* significat. Plutarch. Pomp. 674 b. ἢ τε σεμνότης οὐκ ἀκριτον, ἀλλ' εὐχαριν ἔχονσα τὴν ὁμιλίαν.

— c 9. ἀπορρέσαντας, &c.] Porphy. ἀπορρέσαντας ἐέλμεναι: utique vitiosius. Conjeciebam ἀπορραίσαντας, quod postea in altero e manusc. et Mont. reperi. Posset etiam ἀπορρήξαντας. Sequitur ἥια γνῖα, quomodo legunt omnes. Vix tamen, credo, reperias ἥια, quod adjectivi loco sumatur: sunt enim τὰ ἥια proprie τὰ ἐφόδια, τὰ καθ' ὁδὸν βρώματα. Crediderim legi posse ἥεα, ab ἡῦς, hoc est, *bona*, quæ tamen *pinguia* dicere malui.

— c 10. Ὅταν δὲ νέος.] Porphy. p. 232. sub libri 2. finem.

— d 1. πότ' ἂν ἐκόν.] Melius quam Porphy. πάντ' ἂν ἐκόν. Legi possit, πῶς ἄν. Vereor ut interpres satis ad Porphyrii

mentem, *Quis modus animum volenti ad omnia sapienter adhibere?*

153 a 1. ὑπαναστάσει, &c.] Male enim excus. Porphyr. ἐπαναστάσει, καὶ κατακλήσει. et v. 2. δείσει pro δόσει. Quæ sequuntur, Eusebii sunt.

— c 3. Οἶδε.] Theologus ille videlicet, quem laudat eo loco Porphyr. l. 2. p. 189. ubi habetur ὅτι, pro ὁ τῆς, quæ lectio probari etiam potest, pro αὐτε δῆ.

— c 5. ἀλλ' ἦτοι.] Porphyr. καὶ ἄλλοις ἦτοι mendose, ut videtur.

— c 6. καὶ τῶν ἄχρι τινὸς αὐτῶν δεομ.] Porphyr. αὐτοῦ, nempe θύειν. Forte legendum sit, καὶ ἄχρι τίνος, τῶν αὐτῶν δεομένων. Norat enim theologus, non modo quorum esset illis sacrificare, sed etiam ἄχρι τίνος, supple, τὸ θύειν ἐστίν. i. e. *quatenus progredi sacrificando debeant*; solos videlicet fructus offerendo, ab animatis abstinendo.

— c 7. Ὅτι δέ.] Porph. ib. p. 229.

— d 2. καὶ οὐκ ἐνοχλ.] Porphyr. οἱ οὐκ ἐνοχ. recte. Subdit autem, quod ad sensus integritatem pertinet, ἡμῖν ἀπαρχομένοις ἐκ μόνων ὄν ἐσθλομεν, καὶ τρέφομεν ἢ τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχὴν.

155 a 8. Καὶ ὅτι ταῦτα.] Ex eod. l. 2. περὶ ἀποχ. p. 221. novæ edit. De quo plura in Observationibus. Eundem laudat Cyrillus Alexandrin. tomo 3. lib. ii. cont. Julian. p. 75. cod. Græci; Latini. a. l. 4. p. 598. colum. 2. [p. 128 d. ed. Spanh.] sed quædam subinde resecat.

— b ult. Κορωνεία.] Cyrill. et Porphyr. Κορωνίδι. Stephani Epitom. Κορώνην Salaminis partem esse ait: Κορωνέας vero nomen aliis urbibus tribuit; ex quibus tamen unam in Cypro collocat, ubi et Salamis.

— c pen. Διήφίλος] Alter ex manuscrip. Διάφίλος. Porphyr. Διήφίλος. Cyrillus ista præterit. Non dubito, quin legendum sit Διήφίλος, quod usitatissimum nomen est: Διήφίλος rarum, Διάφίλος vix auditum.

— c ult. Σελεύκων τοῦ θεολόγου.] Ille ipse credo est, quem Suidas Alexandrinum grammaticum vocat ad distinctionem alterius Emiseni. Eundem Homerici cognomentum habuisse tradit, atque in omnes fere poëtas commentarios edidisse, ac præter alios plerosque, centum de diis scripsisse libros. Unde verisimile est, eum Theologi nomen accepisse.

— d 5. Ἀμωσις.] Hunc Ἀμωσιν plerique, Ἀμασιν nonnulli vocant. Georgius Syncellus Eusebiomastix addit Ἀμῶς Africano dici. Verum apud Eusebium nostrum infra lib. x. tit. 10. p. 490 b.c. Ἀμωσιν Africanus aliquoties nominat, ex Apione. Itemque Tatianus tit. 11. p. 493 d. ex Ptolemæo sacerdote Ægyptio. Ex utroque Clemens Alexandrin. tit. 12. p. 497 a.c. At Josephus ibid. tit. 13. p. 501 c. Θεμούθωσιν appellavit ex Manethone, qui tamen hic Ἀμωσιν vocat. De hoc in Observationibus pluribus.

155 d 10. ἐπιτίθασθαι.] F. ὑποτίθασθαι, i. e. *suffici ac substitui vinorum loco.*

— d pen. Εὐελπῖς.] Qui sit, nondum liquet: Porphyrius Carystium facit. Est autem Κάρυστος oppidum in Eubœa.

— d ult. Λακεδαιμόνιους.] Locus hic Apollodori non occurrit; sed opera ejus plurima perierunt.

156 a 8. Ἴστρος.] Istri hujus infra quoque meminit lib. x. Suidas, Macedo fuerit an Cyrenæus, dubitat: Callimachi servum ac discipulum facit, interpretem Athenæus. Multa versu et soluta oratione scripsit, ut refert idem Suidas. Clemens Alexandr. Strom. 1. p. 236 d. opus ei tribuit *περὶ τῆς Αἰγυπτίων ἀποικίας*. Et lib. iii. p. 326 d. alterum *περὶ ἰδιότητος ἄθλων*. Plutarch. opusc. de Pythiæ oracul. p. 403 d. Ἀλῦριον, Ἡρόδοτον, Φιλόχορον, et Ἴστρον nominat, qui τὰς ἐμμέτρους μαντείας συναγαγεῖν μάλιστα φιλοτιμηθέντες, tamen ἀνευ μέτρου χρησμοὺς γεγραφότες ἦσαν.

— b 3. ἐπὶ Ἀδριανοῦ.] Idem infra p. 164 d 2. Et orat. de laudibus Constantini. Sed vide Observat.

— b 7. Ἰφικράτης.] Illene Atheniensis imperator, Pharnabazi Persæ, et Agesilai Lacedæmonii æqualis, rei que militaris usu gloriaque clarissimus? Quo de multa inter cæteros Plutarchus, et Diodor. Sicul. lib. xvii. Verum, quid ipsi cum Carthaginensibus negotii fuerit, non reperio. Sane hanc apud illos ἀνθρωποθυσίας κατάλυσιν Geloni Syracusano principi tribuunt, ut in Observationibus explicatur.

— b 7. Καὶ Δουμάτιοι δέ.] In priori edit. legebatur, ἣν Ἰφικράτης ἔπαινε καὶ Δουμάτης. οἱ δὲ τῆς Ἀραβ. Quibus nihil depravatus. Veriorem ex Porphyrio lectionem repræsentavimus, quam etiam habet Montac. Nisi tamen Δουμάθιοι, cum aspiratione legendum potius est, vel Δουμάνθιοι. Quæ enim Stephani Epitomat. Δούμαθα est, eadem a Ptolemæo Δούμανθα vocatur, et in Arabia deserta collocatur. Glaucō tamen apud eundem Stephanum urbis hujus πολίτας Δουμαθηνούς appellare mavult.

157 b 9. Ἀριστομένης τῷ Ἰθωμήτῃ.] Melius, vel Ἰθωμάτῳ, vel Ἰθωμήτῃ, ut Stephanus et alii, vel etiam, ut Pausanias, Ἰθωμάτῃ, aut Ἰθωμάτῃ, quod Doricum planeque Messenicum est: ab Ithoma, Messeniæ monte, ubi oppidum ejusdem nominis situ opereque munitissimum. Vid. Observationes.

— c 9. Μόνιμος.] De hoc scriptore ejusque ἀνθρωποθυσίᾳ nihil legi. Forte in Achillis immaturo fato rapti memoriam Peleo ejus parenti et Chironi nutricio scelus hoc institutum fuerit.

— c 12. Λυκτίους.] Recte: perperam enim apud Clement. habebatur Λυκίους.

— ult. Ἀντικλείδης ἐν Νόστοις.] Suidas, Ἀντικλείδης (inquit) οὗτος ἔγραψε περὶ νόστων. consule Observationes.

— d 3. Δωσιδάς.] Ignotus mihi est hic auctor. Tantum apud Suid. reperio Δωσιδάδης ὄνομα κύριον. Ignotus et Pythocles, qui sequitur d 4.

157 d 3. Φωκαείς.] Hervetus *Phocenses*: credo operarum errore. Φώκαια *Phocæa*, urbs in Ionia, cujus cives Φωκαείς, interdum etiam Φωκαιείς, ut Πλαταιείς, *Phocæenses*, aut *Phocæi*. Horatius *Epod. Phocæorum velut profugit execrata civitas*. Φωκίς, *Phocis* Achaïæ regio: incolæ Φωκείς, *Phocenses*. Thueydid. Scholiastes lib. i. p. 11. Φωκείς, inquit, οἱ τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ Φωκίδος πόλεως Φωκαείς, οἱ τῆς Ἰωνίας, ἀπὸ Φωκαίας πόλεως. Haud scio num recte Phocidem urbem dixerit, quam cæteri omnes regionem agnoscunt: tametsi Pomponius Mela Phocidem Ioniæ urbem nominet, liberiorum, opinor, vitio, cum Phocæam, ut Græci omnes, scribere debuissent.

— — ἀποπέμφομαι.] Clemens, παραπέμφομαι, quod malim.

— d 6. Ἐρεχθεὺς καὶ Μάριος.] Vid. Observationes.

— d 10. ὁ Μάριος.] Fallor, ni glossema est istud ὁ Μάριος. Nec vero ante dixit, ὁ μὲν τῇ Φερεφάττῃ ὁ Ἐρεχθεὺς. Quid quod barbara est hæc loquendi ratio? Quid quod face opus non erat, ut posteriorem hunc Marium esse videremus, qui Dorotheum in rerum Italicarum libris citari audiremus?

— d 13. πῶς δὲ οὐκ ἀνόσιοι, &c.] Alter ex manusc. πῶς δὲ οὐκ ἀνόσιοι ἀλόγως. Clemens, πῶς δὲ οὐχ ὅσιοι ἀναλόγως. Forte, πῶς δὲ οὐκ ἂν ὅσιοι ἀναλόγως. Utraque interrogatio ironica est. Et bene ἀναλόγως, videtur enim quædam ἀναλογία dæmones inter ac disidæmones intercedere: cui ut quoquo modo servirem, δεισιδαίμονας hoc loco *dæmonum mancipia*, quam *superstitiosos* vertere malui.

158 a. ἡ ὀργὴ καὶ φιλαργυρία.] Hervetus, *quam iræ et avaritiæ, et aliis similibus dæmonibus*, &c. Pessimi sane dæmones, ira, et pecuniæ sitis. Sed aliam Clementis hoc loco mentem esse arbitror: alioqui scribendum fuit, καὶ ἄλλοις ὁμοίοις. Corruptus locus est; qui ut sanetur, primum ex Clemente ὁμοίοις pro ὁμοίως reponendum videtur: nam similibus quidem, non tamen similiter, in loco sacro pietatis caussa, et in triviis, impellente vel iracundia vel avaritia, homines jugularentur. Deinde, post ἀνθρωπον distinguendum. Postremo legi possit, ἀποσφάττοι ἂν τὸν ἀνθρωπον, ἱερὸν ἂν ἱερεῖον ἐπιφημίσαι. Quorum verborum sententiam reddidi: tunc enim ἐπιφημίσαι ἂν erit proprie, *appellare jure possit*: vel sola metathesi τοῦ ἂν, sic, ἀποσφάττοι ἂν τὸν ἀνθρωπον, ἱερὸν ἱερεῖον ἐπιφημίσας: ut ἀπὸ κοινού intelligatur ἱερεῖον γίνεται ὁ φόνος.

— b 1. πεφεύγαμεν.] Rectius, opinor, Clemens, περιφεύγομεν. tametsi præteritum illud aoristorum more pro præsentī usurpari possit, vel per verbum *soleo* explicari.

— b 4. Ὡς δ' ὅτε τις.] Homer. II. γ'. v. 33. Notum et illud *Æneid. 2. Improvisum aspris*. Sed malui Græcam sententiam fidelius reddere.

— b pen. οὐκ ἐντρέπεσθε.] Clemens, οὐκ ἐκτρέπεσθε: melius; nam et præcessit τὸ ἐκτρέπόμεθα, et sequitur, οὐδὲ ἀποστρέφεσθε. Quid quod minus erga dæmones convenit illa pudoris verecundiæque significatio?

158 c 10. οὐδὲν δὲ οἶον.] Vulgo, *nil vetat*: malui tamen, *præstat*. Nam præterquam quod οὐδὲν οἶον sæpe ὑποκοριστικὸν est, ut οὐχ ἥκιστα pro μάλιστα: videtur etiam idem significare, quod Gallice dicimus, *Il n'y a rien de tel, que, &c.* Demosth. in Midiam, οὐδὲν γὰρ οἶον ἀκούειν αὐτοῦ τοῦ νόμου. Quod reddere malim, *Nihil enim tanti fuerit, quanti legem ipsam audire*, quam ut vulgo, *Nihil enim vetat*. Gal. *Car il n'y a rien de tel, que d'entendre la loy mesme.*

— c. pen. Ὀλίγον δέ.] Locus extat lib. i. p. 18. edition. Græco-Lat.

— d 8. πίνεσθαι σπουδαῖα.] *Ad potum idonea*; quo modo σπουδαῖος οἶνος, σπουδαῖον μέλι, σπουδαῖα σπέρματα. Quod vulgarius, infra lib. x. p. 677. πίνεσθαι χρηστὸν dixit: πίνεσθαι τε οὐκέτι χρηστὸν ἦν τὸ ἐκ ποταμοῦ κομισθὲν ὕδωρ. Et hic, p. 159 a 1. τρέφεσθαι χρηστὸν, cujus loco, τρέφεσθαι σπουδαῖον dici quoque possit.

159 a ult. καταθύσειν δεκάτας.] Non absimile decimarum genus iis Dodonæus Jupiter imperarat, supra p. 16. eos ad petendum Latium cohortatus. Oraculi verba,

Στείχετε μαίόμενοι Σικελῶν Σατόρνιον αἶαν

(ita legend. non Σατορνίαν. Eam vero Latii partem intelligit, quam Siculi jam insederant.)

Ἦδ' Ἀβοριγινέων κοτύλην, οὗ νῆσος ὀχεῖται.

Οἷς ἀναμιχθέντες, δεκάτην ἐκπέμψατε Φοῖβω,

Καὶ κεφαλὰς Κρονίδη, καὶ τῷ Πατρὶ πέμπετε φῶτα.

Sed de hoc iterum in Observationibus.

— b 7. τὴν δ' αἰτίαν.] De causa illa pluribus disputat Dionys. p. 20. 21. 22. 23. Concludit meo iudicio verissime, gentes fuisse duas, Pelasgos atque Tyrrhenos: sic tamen, ut cum Pelasgi ab Hellenibus patria pulsi Tyrrhenorum in solo consedissent, non tantum generis utriusque facta permixtio sit, verum etiam nominis ejusdem sequuta communio, ut Tyrrheni omnes ab aliis, ab aliis Pelasgi promiscue dicerentur. Sic ante, Phrygum, Teucrorum, atque Trojanorum fuerat; sic etiamnum viget Francorum Gallorumque commune nomen.

— b 9. τὰ λεγόμενα συμβαλεῖν.] Vid. Observationes.

— d 9. ἐπαναστάσεις.] Coniciebam μεταναστώσεις. At uterque manuscr. ἁπαναστώσεις habet, non modo hic, sed etiam pag. sequente a 10. Quæ vox et idem significat, et leviori mutatione sufficitur.

— 10. θεοβλαβεῖα ἀπελαννομένων.] Dion. ἀπελαννόμεναι, quod duriusculum videtur. Genus hoc hominum iidem Græci ποινήλατον significanter vocare solent.

160 b 1. Λέγουσι δέ.] Idem Dionys. eod. lib. p. 30.

— 3. τέως. Melius quadraret ἔως.

— b 7. ἐπὶ τῷ Σατορνίῳ.] Collem Capitolinum intelligit, quem *Saturnium* antiquitus vocabant. Idem p. 27. diserte: λόφον ἐπι-

§ Sylburgius: “ Ferme asseverare ausim Dionysium scripsisse ἀπαναστάσεις, emigrationes, secessiones.”

τήδειον εὑρόντες, τρισταδίῳ δὲ μάλιστα μήκει τοῦ Παλαντίου διειργόμενον, ὃς νῦν μὲν Καπιτωλίνος ὀνομάζεται, ὑπὸ δὲ τῶν τότε ἀνθρώπων Σατόρνιος ἐλέγετο, ὥσπερ ἂν εἴποι τις Ἑλλάδι φωνῇ, Κρόνιος. Porro de his Saturni ἀνθρωποθυσίαις et Argeis (infra d.) in Tiberim hominum loco projectis consule Observationes.

160 ult. Ἀγαθοκλέους.] Fuse Diodor. Sicul. lib. xix. ab initio, et lib. xx.

161 a 2. ἡτιῶντο, &c.] Diodor. lib. xx. p. 756 d. edit. Græcol. post luculentam illam Agathoclis de Carthaginensibus victoriam.

— b 8. συντιθέντα τ. π. ἀποκωλύεσθαι.] Facilis erat conjectura legendum esse ἐπιτεθέντα et ἀποκυλίεσθαι: quod utrumque postea in Diodoro reperi.

— d ult. ἐξάντεις κατέστησαν.] Id est, ὑγιαίνοντας ἀπέφηναν, εἰ τὴν ὑγίειαν ἀποκατέστησαν. Hesych. Ἐξάντης, ὁ τῆς νόσου ἔξω ὢν. Corrupta sunt quæ apud illum sequuntur: Ἐξαντῶν, ἀντιάων τῆς κόρρης καὶ τὸ ὑπόγονον, οἶον ὑπογενειάων, ἢ οὕτως ἐξαντων κατὰ τῆς ὑγείας αὐτοῦ, ἐξορκῶν, τὸν ὑγιαίνοντα γὰρ ἐξάντη ἔλεγον. Forte legi possit, Ἐξαντῶν, ἀντιάων τῆς κόρρης καὶ τοῦ γενείου, vel τοῦ ὑπὸ γένειον οἶον ὑπογενειάων. ἢ οὕτως Ἐξαντῶν, κατὰ τῆς ὑγείας ἐξορκῶν hoc est, *per salutem aut sanitatem adjurans*: nam istud κατὰ terrentis est, διὰ obtestantis esset, &c. Zenobius centur. 3. paræm. 95. proverbialiter usurpari ait, Ἐξάντης λεύσσω τοῦμόν κακὸν ἄλλον ἔχοντας, additque, Ἐξάντης τὸν ὑγίη δηλοῦ, καὶ τὸν ἔξω ἄτης. Eadem Suidas.

162 a 1. Ἄλλ' αἰθρωπος.] Sup. p. 156 b. et infra 164 d. id sub Hadriano potissimum contigisse refert. Nos etiam hac de re plura in Observationibus.

163 d 13. Καθαίρειν.] Malim omnino καθαίρειν, *evertere, diruere*. Jussit enim Moses templa illa non purgari, sed everti. Atque ita leg. alt. ex manuser.

164 c 3. πανέλλησιν Ἀθηναίοις, &c.] Ita manuser. ambo, nisi quod habent ἔτι pro ἐπὶ, recte. Alter vero, παρ' Ἑλλησιν, pro πανέλλησιν. Montac. παρ' ἔλλησι, καὶ ἔτι τοῖς τούτων κορυφαιοτάτοις Ἀθηναίοις. Recte: malim tamen, καὶ παρὰ γε τοῖς Πανέλλησι, καὶ ἔτι τούτων τ. κ. Ἀθηναίοις. Istuc enim Πανέλληνες ad Phylarchum pertinet, qui paulo ante πάντας τοὺς Ἑλληνας hac impietate laborasse narrabat. Itaque vertendum erit, *Imo et apud Græcos universos, ipsosque adeo Athenienses, qui eorum principes, &c.*

— d pen. Τούτους δέ.] Alt. e manuser. legit, Τούτους δὲ, καὶ οὐκ ἄλλους, τοὺς μεγίστους θεοὺς, ἀγαθοὺς, καὶ σωτήρας ἀναγορεύουσιν. Recte.

165 b 7. Στρατηγὸς, &c.] Manuser. alter, πολέμου στρατηγὸς τοὺς οἰκείους, παρὼν διασώσασθαι. Vera lectio, si παρὼν mutetur in παρόν.

— c 2. τρισμύριοι φύλακες. Mont. τρισμακάριοι. Utrumvis legatur, crediderim illos Hesiodi versus respici, quos vulgo Christiani etiam doctores, ut Lactantius Institut. 2. 15., ad

persuadendam angelorum tutelam afferre solent. Extant in *⁴Erg.* ver. 121.

Τοὶ μὲν δαίμονες εἰσι, Διὸς μεγάλου διὰ βουλὰς,
ἐσθλοὶ, ἐπιχθόνιοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων,
Οἳ ῥα φυλάσσουσὶ τε δίκας καὶ σχέτλια ἔργα.

Synesius l. de Provident. p. 99 d. Ἔστι μὲν γὰρ τῇδε καὶ ἡρώων φύλον ἱερὸν, ἐπιμελὲς ἀνθρώπων, καὶ τὰ σμικρὰ ὠφελεῖν δυνάμειον, καὶ τὸ πρεσβύτερον ἀγαθόν. Consule P. Petavii notam, qui ex Platonis et Plutarchi verbis merito conjicit, aliter olim versus istos lectos esse quam vulgo concepti habeantur.

166 b 5. Διὸ συνετός.] Porphyrii locus est, 2. de Abstinent. p. 204.

— d 7. καὶ πρὸς αὐτὰ, καὶ κατ' αὐτὰ ζωῆς.] Porph. καὶ τῆς πρὸς αὐτὰ ταῦτα ζωῆς.

— pen. Ὅν δὲ ἡμεῖς.] Multa prætermittit Eusebius: quæ sequuntur, leges p. 218.

167 b 2. ὅλως. Malim ὅλος, cum Porphy. et Manuser.

168 c pen. ἀκυλαῖων.] Me tantum legere memini ἄκυλος, vel ἄκυλον.

169 a 3. ποδαπός.] γρ. ποταπός. Sed perinde est. Hesych. ποδαπὸν, ποταπὸν, ὁποῖον.

— d 7. Πνεῦμα κυρίου.] Septuaginta, quos habemus, nonnihil variant; et post ἀπέσταλκέ με, legunt, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τῇ καρδίᾳ, κηρύττει αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν.

— ult. Ἐξαγαγεῖν, &c.] Septuag. Ἐξαγαγεῖν ἐκ δεσμῶν δεδεμένους, ἐξ οἴκου φυλακ. &c.] Vulgata, *Educere de conclusionem vincitum, de domo, &c.*

170 b 8. οὐχ ᾗ.] Ita reposuimus ex altero manuser. cui consentit Montac. cum ante perperam legeretur οὐχί.

— c 3. ἀγνοίας.] Facilis erat emendatio pro ἀγνοίας, quod habet vetus editio.

— d 10. Ἐνοικήσω.] Locum hunc sumit Apostolus, partim ex Levitico, partim ex Ezechiele Propheta. Nam Levit. xxvi. 11. *Ponam, inquit, tabernaculum meum in medio vestri.* Septuag. Θήσω τὴν σκηνήν μου ἐν ὑμῖν. (pro quo brevius et ἑλληνικώτερον Apostol. Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς.) *Ambulabo inter vos, et ero Deus vester, vosque eritis populus meus.* Quæ cum litera tenus de tabernaculo federis eo loco dicerentur; Ezechiel xxxvii. 27. ad Christi ecclesiam allegorice referens, ubi de uno rege Christo multa præmisit: *Et erit, inquit, tabernaculum meum in eis: et ero eis Deus, et ipsi erunt mihi populus.* Ubi notandum obiter, quod in Levit. dictum erat, בתוכם, *In medio vestri*; apud Ezechiel. dici עליהם, quod proprie est, *super illos*: quasi novum quoddam et singulare tegendi simul et habitandi genus significare vellet. Ita Paulus hunc locum ab historia simul et allegoria transtulit ad mores.

171 a 6. χαρακτηρίζοντας.] Videtur addend. *ἐαυτούς*. Nam et d 6. dicuntur a Porphyrio, χαρακτηρίζουσαι τὸ πνεῦμα αὐτῶν αἱ μορφᾶι. Forte etiam pro *ἐντυπουμένους* legi debeat *ἐκτυπουμένους*, quia d 6. habetur *ἐκτυπούμεναι*.

— b 5. Ὅτι γε.] γρ. ὅτι τε, melius, ut paulo post ὅπως τε.

— c 3. Ὅσαι δὲ ψυχᾶι.] Porphyr. lib. ii. de Abstin. p. 31. edition. Florent. at novæ, p. 195.

— d 1. ἐναντίας δυνάμεως.] Meliores illos intelligit, de quibus proxime ante disputavit.

— d 5. Ἄλλ' ἐν σχήμασι πλέουσιν.] Ita ex Porphyr. melius, quam ut ante legebatur, ἀλλ' ἢ ἐν σχημ. Porro distinctionem sequuti sumus quam alter ex manusc. habet, quod perspicuum sensum efficiat. Nam si post *ἐκτυπούμεναι* cum excuso Porphyr. distinguamus, necessario reponendum fuerit *ἐκτυπούμενοι*, vel potius *ἐκτυπουμένας*, ut vel referatur ad πάντες, vel subaudiatur μορφάς. Ea distinctio in caussa est, quamobrem in eod. excuso consequenter legatur αἱ δὲ χαρακτ.

— d 11. τὸ δὲ ὑπό.] Malim τῷ δὲ cum Porphyr. et γρ.

— ult. τρέπεσθαι. Hinc emendandus excus. in quo perperam legitur τρέφεσθαι.

172 a 1. τὰ τῶν ἀγαθ.] Porphyr. τὸ τῶν ἀγ. Quam lectionem sequutus sum; recte opinor: subintelligitur enim πνεῦμα, cujus ex temperatione ac symmetria corporum etiam temperatio et symmetria consequatur.

— a 3. οἱ πλέον, recte; non ut excus. οὐ, quod miras offundit huic loco tenebras.

— a 4. οὐδὲν ὃ τι.] Hinc etiam excusum corrige, qui legit οὐδὲν οὖν, tanquam initium aliquod esset novæ periodi.

— a 7. ἐστερημένον τε, &c.] Excusus opportune mutuam hic rependit vicem: legit enim, ut videtur, optime, ἐστερημένον τε τῆς φυλακῆς, τῆς ἀπὸ τοῦ κρείττονος δαιμονίου. Manuscriptus uterque lectionem eandem tuetur, nisi quod δαιμονίας pro δαιμονίου sufficit. Utramvis sequare, gemina sententia est. Consule hic, si placet, Porphyrianum interpretem.

— Ταῦτα δέ.] Porphyr. p. 199. nov. edition. ista pertexit. Dæmonum autem artes intelligit, quibus id agerent, ut ab hominibus iidem omnino et malorum et bonorum auctores haberentur, itaque facilius divinitatis opinionem impetrarent. Cæterum quicquid eo loco philosophetur Porphyrius, vere ac pie creditur hujus vitæ calamitates divinæ providentiæ non permittenti modo, sed etiam ut plurimum inferenti, atque has scelerum nostrorum poenas expetenti, esse tribuendas.

— b 6. προσεταιριζόμενοι, &c.] Adi Euseb. nostrum lib. iv. de Demonstr. c. 9. ubi de Lucifero gemina philosophatur, quem gravia licet omnia gentibus interminatum, potentiolem deinde ad eas subigendas voluptatis illecebram excogitasse demonstrat.

— c 4. ὃ δὲ καὶ τετάραχθαι, &c.] Porphyr. ὃ δὲ καὶ τετάραχται, φασί, πάντ' ἄνω κάτω. Vitiosum quidem est, ὃ δὲ. at sequentia

magis placent, hoc sensu ; *quo quidem, omnia, quod aiunt, sursum ac deorsum acta sunt, atque confusa.*

172 d 7. πεποιημένην.] Non dubito quin legendum sit, quomodo Porphyrius et γρ. δυνάμενη.

173 a 9. Διὰ μέντοι.] Porphyr. p. 203.

— b 3. διὰ τούτων.] *Maleficorum, an dæmonum? si maleficorum, οἱ κακοδαίμονες sunt mali dæmones : sin dæmonum, οἱ κακοδαίμονες miseri erunt.* Sane his in rebus mutuam sibi dæmones et malefici operam navant.

— c 3. θυσίαις.] Porphyr. κνίσσαις, quod malui.

— d pen. ἥ τε προσετώσα.] Debuit opinor, τὴν τε προσετώσαν αὐτῶν δύναμιν δοκεῖν θεὸν εἶναι τὸν μέγιστον, præcedit enim, φησὶ τοὺς πονηροὺς, etc.

174 a 4. Ἐραπιν καὶ τὴν Ἑκάτην.] Supra p. 126 c 11. solius Hecates meminit. De Serapide Porphyrius initio tituli sequentis. De Hecate vero, p. 175 b 11.

175 b 11. καὶ ἡ Ἑκάτη.] Huc pertinent illa Hesiodi, quibus præcipuum Hecatæ honorem ab Jove habitum ostendit, a ver. 411. Theogon.

Ἴδ' ὑποκυσσαμένη Ἑκάτην τέκε, τὴν περὶ πάντων
Ζεὺς Κρονίδης τίμησε, πόρεν δέ οἱ ἀγλαὰ δῶρα
μοῖραν ἔχειν γαίης τε, καὶ ἀτρυγέτοιο θαλάσσης.
Ἴδ' καὶ ἀστερόεντος ὑπ' οὐρανοῦ ἔμμορε τιμῆς,
ἀθανάτοισ τε θεοῖσι τετιμημένη ἐστὶ μάλιστα, etc.

Quibus eam omni hominum generi et conditioni præesse demonstrat.

— c 8. ἀπειροτεχνής.] Verti *natorumque expers*, quasi legeretur ἀπειροτεκνής, vel ἀπειρότεκνος, quod tamen utrumque rarum est : ἀπειρωδὴν, et ἀπειρολεχῆς, longe frequentiora. Ac fortassis ἀπειρολεχῆς pro ἀπειροτεχνής legi possit.

— d 5. δνοφερῶν, malim δνοφερόν.

LIB. V.

178 c 7. οὐδ' ἄλλοτε.] Rectius videtur οὐκ ἄλλοτε, ut alter manuser.

— c ult. τὴν ἐνός. Idem τοῦ ἐνός. Alter vero locum integrum ita legit, τῆς ἐνός θεοῦ, τοῦ παμβασιλέως καὶ δημιουργοῦ τῶν ὅλων θεοῦ γνώσεως, φωτὸς δίκην, &c. licet ad marginem reposita sint post ἐνός θεοῦ illa ipsa verba quæ in excuso leguntur, καὶ Σωτήρος, &c. Forte ex illis omnibus integra lectio conflari possit, hoc modo, τῆς ἐνός θεοῦ καὶ σωτήρος Χριστοῦ, πλατυνθείσης ἐν γῇ, καὶ τῆς τοῦ παμβασιλέως καὶ δημιουργοῦ τῶν ὅλων γνώσεως, φωτὸς δίκην, &c. Nisi brevius malis, τῆς ἐνός θ. κ. σ. χ. π. ἐν γῇ, καὶ φωτὸς δίκην, &c. Nos in vertendo priorem, ut plenior sequenti sumus.

181 b 1. φιλοχωροῦντες.] Mont. ἐμφιλοχωροῦντες.

— c 3. ἐπεντρίβοντες.] Mont. ἐπεντρυφῶντες *insultantes.*

181 d pen. ἐξάρχων θεῶν,] Omnino legendum videtur ἐξήρχων, quod idem est atque ὑπῆρχων, itemque distinguendum post eandem vocem. Porro Theodoretus lib. x. de Græcorum affectionibus, ipso statim initio, simillima disputat.

182 d 1. τῶν δὲ φανλότατα.] Montac. τοὺς δὲ φανλοτάτους.

— d 9. τὸ διὰ,] Legendum credo, vel τὸ ἐκ τῶν διὰ, ut paulo ante πρῶτον μὲν τὸ ἐκ τῶν, vel saltem τὸ τῶν διὰ. Quod si ne τῶν quidem addere placuerit, τετιμημένων quod sequitur in τετιμημένων mutandum erit.

184 a 5. Εἶ μὲν οὖν.] Plutarch. de Oraculor. defectu p. 414 f 2.

— a. ἦν ὕλην, Plutarch. ὁ νῦν ὕλην καὶ φύσιν καλ.

— b 10. ἀναμειγμένα πολλὰ, &c.] Melius opinor, quam apud Plutarch. ἀναμειγμένα πρὸς τὰ θνητὰ καὶ πένθιμά τινα τῶν ὄργ.

— c 4. Ἡσίοδος δέ.] Non extat accurata illa et subtilis apud Hesiodum τῶν λογικῶν in quatuor genera partitio. Tantum in Operibus a ver. 111. diversa illa mundi atque hominum sæcula describit, sic tamen ut primum illud deorum potius videatur esse, quam hominum; secundum et tertium ad subterraneos dæmones referri possit: quartum heroas et semideos complectatur, de quibus ait,

δικαιότερον καὶ ἄρειον
ἀνδρῶν ἥρώων θεῶν γένος, οἳ καλέονται
ἡμίθεοι.

— c 10. Ἀλλὰ περὶ μὲν.] Plutarch. Ib. p. 416 c 1.

— d 3. ψυχῇ, καὶ ἥρωος βίος.] Plutarch. ψυχῇ, καὶ ἥρωος βίον: utrumque rectum est. Plutarchus tamen eo loco Hesiodum innuere videtur, de quo nihil referre ait, πότερον ἂν μεταλλάττη δαίμονος ψυχῇ, καὶ ἥρωος βίον ἐν τακτῷ τινι χρόνῳ, ἢ καὶ ἀτάκτῳ, i. e. *utrum certi cujusdam temporis finibus, an plane incerto, dæmonis animum, heroisque vitam circumscribat.* Atque ita intellexit Amiotus.

— d 4. ἐφ' ᾧ.] γρ. ἐφ' ὅ. Verti perinde ac si haberetur εἴ τι δ, vel ὁ tantum: ita ut βούλεται et δεδείξεται ad Hesiodum ipsum referantur. Video tamen in illis vocibus ἐφ' ᾧ subaudiri posse κριτῇ vel δικαστῇ, ut Gallice, *devant qui il voudra*: sic ut τὸ βούλεται pro ἂν βούλοιο (supple Δημήτριος) usurpetur, δεδείξεται autem sit δειχθήσεται, ostendi poterit. Atque ita Xylander. Amiotus vero sic, *Tousiours sera-il prouvé par lequel des deux il voudra.* Quod vereor ut satis defendi possit.

— d 5. σοφῶν.] Plutarch. σαφῶν, Elige.

— d ult. Τὸ μὲν οὖν ἐφεστάναι.] Plutarch. p. 418 e 1. ubi Heracleo loquitur. Hunc locum, quod magna esset eo in codice, quo tunc utebar cum ista verterem, paginarum ac numerorum perturbatio, reperire non licuerat. Nunc emendatiorem nactus, primum verba illa sic reddo, *Ego vero id poni non sine ratione posse existimo.* Deinde quæ sequuntur p. 185 a. μονονουχὶ ῥγάδην, lego ut Plut. μονονουχὶ ῥάγδην, &c. *Sumpta quasi ex Em-*

pedoclis carminibus, abrupta quadam effrænique licentia: vel, occasione propemodum ex Empedoclis versibus impetu quodam arrepta. Uterque manusc. legebat δραγμῆν, cum Theodoretō X. de Græc. affect. p. 136. ubi interpres, *collecta ex Empedoclis versibus sententia.* Minus improbarem δραγμῆν, ut alter manusc. habet. Id enim de collecta quadam criminum sequentium quasi quisquiliarum colluvie posset intelligi. Versus autem Empedoclis, de quibus hic, fortean illi sint, qui lib. de Iside et Osir. p. 361 c. a Plutarcho laudantur, et ab Eusebio p. 187 d. referuntur. Sed vid. infra p. 205 d. ubi locus hic sanior pleniorque producitur.

185 a 9. Καὶ πάλιν προστίθησι.] Imo apud Plut. hæc præcedunt p. 417 b 4.

— b 6. διεσπαρμέναι. Plutarch, ἐνδισπαρμένα, hoc est *notas sacrificiis ritibus et fabulis passim aspersas.* Quod rectius videtur.

— b 9. εὖστομά μοι κείσθω.] Suidas, Εὖστομεῖν, τὸ εὖφημεῖν, καὶ οἱ Ἴωνες, Εὖστομα κείσθω φασί. Herodot. non semel.

— c 5. ῥιψαύχεναι.] Repone ῥιψαύχεναι σὺν κλόνῳ ex Plutarcho, *cum turbulenta cervicis jactatione.*

— c 7. φήσαιμι ἂν τελείσθαι, &c.] Plutarch. longe aliter, φήσαιμι ἂν τελεῖν μελίχια καὶ παραμύθια, καὶ τὰς πάλαι ποιουμένας ἀνθρωποθυσίας οὔτε θεοὺς ἀπαιτεῖν. In quibus saltem τὸ τελεῖν in τελείσθαι mutandum videtur.

— c pen. ἂν ἐδέχοντο. Plut. ἀνέχονται. F. ἀνείχοντο.

— d 3. βαρυνθυμίας ἀφοσιούμενοι, &c.] Plutarch. ita legit ac distinguit, βαρυνθυμίας ἀποσειόμενοι, καὶ ἀποπιμπλάντες ἀλαστόρων, ἐνίων δὲ μανικοὺς καὶ τυραννικοὺς ἔρωτας. In nostro melius videtur ἀφοσιούμενα: cætera susque deque.

187 a 5. Βέλτιον οὖν.] Plutarch. de Is. et Osir. p. 360 d 4.

— c 4. καὶ πολλὰς τινες.] Plut. καὶ Κρόνου τινός.

— c 8. παρὰ πᾶσιν.] Plut. πᾶσιν tantum.

— c 10. παρακαλυπτόμενα.] Plut. ita leg. περικαλυπτόμενα, καὶ τελεταῖς ἄρρητα διασώζεται, καὶ ἀθέατα πρὸς τοὺς πολλοὺς, ὅμοιον ἔχ. λόγ. quæ sensum hunc efficiunt, ab Eusebiano longe diversum: *sacris et ritibus involuta, vulgique auribus et oculis ignota conservantur, similes etiam habent explicatus.*

— d 7. δὲ χθονός.] Plut. δ' ἐς χθονός, ut conjiciebam.

— d 7. γαῖα δ' ἐς αὐγὰς,] Plut. γαῖα δ' ἐσαυθίς. Porro versus isti sunt, ex quibus p. 185. nonnullos occasionem avidius arripuisse dicebat dæmones gravius criminandi. Quod tamen aliter accepit Theodoret. X. de Græcor. affect. p. 136. extrema, dum ait ex Plutarcho intelligi, dæmonum sacrificulos τὰ ἔπη οὐκ ἔκ τινος θείασμου καὶ κατοχῆς λέγειν, ἀλλ' ἐκ τῆς Ἐμπεδοκλέους συλῶντας ποιήσεως. Qui sensus (S. Patris pace dictum sit) vereor ut satis cum Plutarchi mente conveniat.

188 a 10. ἐκείνος μὲν οὖν.] Plutarch. de oracul. defect. p. 421 b.

— b 6. εἰς τὰ Τέμπη.] Ubi, opinor, Admeto Thessaliæ regi

operam navarit. Hac ipsa de re Plutarch. eod. tractatu pluribus p. 418 a.b.c. Ubi et sacri novennalis quod a Græcis qui extra Pylas degerent omnibus peragebatur, ritum et causam exponit, et de piaculis ad Tempe fieri solitis hunc in modum loquitur: οἱ τε γινόμενοι περὶ τὰ Τέμπη καθαρμοὶ μεγάλου τινὸς ἄγους καὶ τολμήματος ὑποψίαν ἔχουσι. παγγέλοιον γάρ ἐστιν, ὃ ἑταῖρε, τὸν Ἀπόλλω κτείναντα θηρίον φεύγειν ἐπὶ πέρατα τῆς Ἑλλάδος ἀγνισμοῦ δεόμενον, &c. Atque ut hoc in fabularum genere certum nihil, Pausanias Corinth. p. 51. narrat Apollinem et Dianam, interfecto Pythone, παραγενέσθαι εἰς τὴν Αἰγιάλειαν καθαρσίῳ ἐνεκα. Inde fugam incolis, inde morbos: inde loco nomen, φόβον: tandem a septem pueris totidemque virginibus adductos in acropolim deos: id quod certo ritu quotannis ibid. recolatur.

— b 6. γενέσθαι τὴν φυγὴν.] Ex his Plutarchum emendes licet, apud quem corrupte admodum, γενέσθαι μετὰ τοῦ φυγεῖν αὐτὸν ἐκπεσόντα κόσμον. ὕστερον δέ. Interpretes vero Eusebianam lectionem sequuti sunt.

— b 9. φοῖβον ὡς ἀληθῶς.] Hesych. Φοῖβος, καθαρὸς, λαμπρὸς, ἄγνός, ἀμίαντος. Et, Φοιβᾶναι· λαμπρῶναι, καθᾶραι, ἀγνῆσαι· καὶ φοιβᾶσαι ὁμοίως: ita enim distinguendum videtur: vult enim, opinor, τὸ φοιβᾶσαι eadem omnia significare, quæ τὸ φοιβᾶναι. Sequitur Φοιβᾶσθαι, καθαιρεῖσθαι, legend. putem καθαίρεσθαι. Et τὰ φοιβήτρια, καθάρτρια. Etymolog. auctor eadem, additque φοῖβος esse quasi φάος, παρὰ τὸ φάος καὶ τὸ βίος, ὁ καθαρὸν βίον ἔχων. Et, Φοιβαι, inquit, αἱ καθαραὶ καὶ λαμπραὶ τρίχες.

— c 3. δίκας.] Plutarch. δικαίωσεις.

— c 9. Σολύμους.] Stephan. Οἱ Πισίδαι, inquit, πρότερον Σόλυμοι· ἔστι δὲ ἔθνος βάρβαρον, κατοικοῦν παρὰ τὴν Ἀσπένδον, καὶ τὴν Κιλικίαν. Plinius lib. v. c. 27. idem scribit. Strabo tamen eos modo in Pisidia, modo Lyciam inter ac Pisidiam medios, atque in summis Tauri jugis constituit. Sed tanta vicinitas facit, ut modo Lyciorum, modo Pisidarum, nomine appellentur. Sane paulo post Plutarchus Solymorum numina cum Lyciis omnibus communicat. Apud Homer. Il. ζ'. [184.] Bellerophon in Lyciam profectus, δεύτερον αὖ Σολύμοισι μαχέσσατο κυδαλοίμοισι. At Ὀδυσ. ε'. [282.] novos quosdam Solymos ultra Oceanum fingit:

Τὸν δ' ἐξ Αἰθίοπων ἀνίων κρείων Ἐνოსίχθων
Τηλόθεν ἐκ Σολύμων ὀρέων ἴδεν.

Quem in locum Strabo lib. i. ἵσον τῷ, ἀπὸ μεσημβρινῶν τόπων· Σολύμους λέγων, οὐ τοὺς ἐν τῇ Πισιδίᾳ, ἀλλὰ πλάσας τινὰς ὁμωνύμους, τοὺς ἀναλόγως ἔχοντας πρὸς τε τὸν πλεόντα, καὶ τοὺς ἐκεί μεσημβρινοὺς, ὡς ἂν Αἰθίοπας· ὡς οἱ Πισιδικοὶ πρὸς τε τὸν πόντον, καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς Αἰγύπτου Αἰθίοπας.

— c 9. Ἀρσαλον, &c.] Ita etiam Plutarch. At ejus socios, Ἄρυντον καὶ Τόσιβιν, mutat in Δρύον et Τροισωβόν. Suidas Tosi-bis unius meminit, his verbis, Τόσιβις, θεὸς τῶν, deest, opinor, Σολύμων, αὐτ Λυκίων.

188 d 4. Σκιροὺς θεοῦς.] Vid. Observat.

190 a 6. ὁ ἐν Βραγχίδαῖς Ἀπόλλων.] De Branchide, seu Branchiade Apolline, multi multa, recentes, antiqui. Verbo sic habet. Quadruplex ejus nomen, Milesius, Branchides, seu Branchiades, Philesius, et Didymæus. Primum vetustissimum fuit, sequentia duo mediæ quasi vetustatis, quartum idemque postremum, recentius. Milesius, quod in Milesiorum agro, abs Mileto^b stadiis ferme 200. oracula funderet, ut Plinius auctor est, V. 29. Branchides, a Brancho, Apollinis vel filio, vel amoribus, quo cum divinandi artem Apollo prolixè communicaverat. Ab eo quoque loci ejus populis Branchidarum appellatio. Philesius ἀπὸ τῶν φιλημάτων, quibus suis illis amoribus Apollo blandiebatur. Didymæus, vel quod Jovis ibi socius, geminumque adeo numen præisset oraculo: nam et Jupiter Didymæus vocabatur: vel quod deinde communibus templi et sacrorum honoribus Apollo pater Branchusque filius colerentur, imo et magna tum esset oraculorum utriusque communio. Inde fortassis et loco nomen Didyma. Sane Plinius lib. v. c. 29. et Pompon. Mela lib. i. c. 17. Didymæum aiunt vocatum postea, qui Branchides olim dicebatur. Ex recentioribus plura dabunt Bulengerus noster lib. i. de Oracul. c. 9. et Boissardus de divinatione, capite de Brancho.

191 b 5. θεοῖς ποτ' ἀδείματον.] Reddidi quasi esset ἀδείμαντον, sine metu, quod ipsi quoque dii, ut ex sequentibus patebit, hominum se voces ac vincula metuere faterentur. Quo illud Pselli, πάντα τὰ δαιμόνια φύλα θράσους καὶ δειλίας ἔμπλεα εἶναι. Hoc tamen in sensu non acquiesco; maxime quod sequens versus cum eo minus congruere videatur: adde nec satis constare prosodiam. Manuscr. leg. vel διαμάταιον, vel δία μάταιον: licet in uno repositum sit ἀδείματον. Sane μάταιον valde placet, quod τοῦ ἀκράαντον affine ac prope geminum sit. Et vero id unum agit Hecate, ut omnem abs sese oraculisque suis dubiæ fidei suspicionem removeat. Tantum versui tibicine opus esset: nam τὸ διαμάταιος vereor ut satis firmus habeatur. Cæterum, ut verum fatear, hoc in oraculo nihil video, cui cum sequentibus Porphyrii verbis magnopere conveniat, nisi forte τὸ δεσμῷ κλήϊζε, ut vinculi hujus nomine illecebram intelligat, qua sic tanquam vinculo constricta teneretur. De quibus vinculis infra pluribus.

192 a pen. Τιτηνίδι.] An quod Rhea Tellus esset, Titanes autem Cœli Terræque filii putarentur? contra quam Diana Τιτηνὶς dicta Nicandro in Theriacis [13], non quod Titanum mater esset, sed quod Titanis cujusdam et Latonæ filia, ut vult ibi Scholiastes. Imo supra p. 37 c ult. Phœnicum ex theologia Titanidas septem, hoc est Dianas, Saturni et Astartes filias habebamus. Hoc si probas, ita versum concipe,

^b Plinius: oraculum Branchidarum appellatum, nunc Didymæi Apollinis, a litore stadiis viginti: et inde centum octoginta Miletus, etc.

Rhea beatorum mater Titania divum.

Mihi sane durum videbatur *Τιτηνίδα* Titanum promiscue matrem significare vel filiam. Quid quod Orpheo Rhea Terræ parens, non Terra ipsa est?

Μήτηρ, inquit, ἡδὲ θεῶν, ἡδὲ θνητῶν ἀνθρώπων,
Ἐκ σοῦ γὰρ καὶ γαῖα, καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὑπερθεύ, &c.

At in fabulis οὐδὲν ὑγιές, ac præter impietatem aut vecordiam constans nihil, ut superioribus locis Eusebius noster pluribus. An *Τιτηνίς* Titææ filia, Titanumque soror? Qua de re supra noster p. 57 b. c. Si conjectura placet, Atlantiorum theologia transierit ad Milesios. An *Τιτηνίς* pro *τιτήνη* positum, i. e. regina, ut Hesychius explicat? En tibi Orpheus, *Παμβασίλεια Ῥέα, πολεμόκλονε, ὀβριμόθυμε*. An suum cum sorore nomen soror optima communicavit? supra enim p. 57. legebamus Cælo natas esse filias *Βασίλειαν καὶ Ῥέαν*. Quid si *τιθηνίς*, rariore licet vocabulo, aut usitatore *τιθήνη*, scriptum erat, ut ea deorum et mater et nutrix diceretur?

— b 2. *τυμπάνων*.] Prima brevi, ut Homer. hymno in Matrem deor.

**Η* κροτάλων, *τυμπάνων* ἰαχὴ, σὺν τε τρόμος αὐλῶν.

Orpheus sic illam appellat,

Τυμπανόδουπε, φίλοιςτρομανές, χαλκόκροτε κούρη.

193 b pen. δι' ἀνάγκην.] Vid. Observat.

— c 4. *Μετά*.] Malim *κατὰ*, quod tmesi paulo longiore ad *λίπον* seq. vers. referatur.

— c ult. *τέρπει*.] Omnino legendum, ut γρ. *τέρπειν*, et seq. ver. *ἔαδε* pro *ἄδαῃ*. Homer. Il. 1.

**Ως* φάτο· τοῖσι δὲ πᾶσιν ἑαδὸτα μῦθον εἶπεν.

— d 11. *θειοδάμοις*.] Theodoret. lib. x. de Græc. affect. p. 139. *Σεῖο δόμοις*, vel *δόμοις*: ubi Sylburgius annotat alibi quoque legi *θειοδάμης*, qua voce *sagam* aliquam intelligit, eamque lectionem funditus repudiat. Optima tamen videtur, si subscribatur sic, *θειοδάμης*. Suidas, *Θειοδάμη, ἡ θεοὺς δαμάζουσα*. Quid si *θειοδάμνης*, ut *πωλοδάμνης*?

— d ult. *ἀπειρήτοις*.] Ita etiam Nicephorus, qui locum hunc laudat ad Synesium de Insomn. p. 361. ubi *ἀπειρήτοις* *immensis* reddidit interpres. Malim, *novis* et *ignotis*, non diis aut vatibus, sed hominum vulgo. Quid si *ἀπειρρήτοις*? Hesychius enim, *Ἀπείρητον*, inquit, *ἄρρητον, ἀνεκλάλητον*. Quid si, quod facilius est, *ἀπορρήτοις*?

— d ult. *Ἰνυξιν*.] Vid. Observationes.

194 a 5. *πανομφέας ὀνείρους*.] Ergo *πανομφής*, (rara utique vox,) idem quod *πανομφαῖος*, cui, ut Hesych. loquitur, *πᾶσα φήμη καὶ μαντεῖα ἀναφαίνεται*. Idem paulo ante, *Πανομφαῖον, πεφημισμένον*, diverso nonnihil significatu, quasi fama celebratum. Sed addit, ἡ ὁ τὰ κακὰ ἀποστρέφων. Quid hæc ad *πανομφαῖον*?

Crediderim huc ex superiore vocabulo Πανόλβιος irrepsisse: ut legi debeat Πανόλβιος, παμμακάριστος, ἢ ὁ τὰ κακὰ ἀποστρέφων. Hoc obiter. Sic Orpheus ad Somnium [H. 85.] ταυσιόπτρε, οὐλε ὄνειρε, Ἀγγελε μελλόντων θνητοῖς, χρησμῶ δὲ μέγιστε. Hinc etiam Ὁμφή, ἀντὶ τοῦ κατ' ὄνειρον, seu κατ' ὄναρ φαντάσματος, Hesychie et Suidæ. Vere id quidem de Agamemnonis somnio, Ἐγρετο δ' ἐξ ὕπνου· θεία δέ μιν ἀμφέχυντ' ὀμφή: ubi Eustath. τὸν ὄνειρον, inquit, καὶ ὀμφὴν λέγει, παρὰ τὸ ὄν φαίνειν. Similia tradit p. 711. Et Synes. tract. de insomn. ipso statim initio, προφήτας ὕπνου appellat.

194 a 7. αἰκέα.] Ita reposuimus ex manusc. cui etiam Mont. consentit, pro αἰ καί.

— b 2. ἐπιμύσαντες.] Non displicet: quasi cæco quodam impetu boni obedientiæ magistri raperentur. Alter ex manusc. videtur habuisse, ἐπιμύσαντες (ἐπημύσαντες): quod etiam probari posset. Hesych. enim τὸ ἐπημύει explicat non modo κατακλᾶ, sed etiam ἐπιστενάξει, quasi gemitum quandam ac stridorem advolantia coactaque numina emitterent.

— b 5. θνητοῖς ὑποφήταις, i. πρὸς θνητοὺς ὑποφήτας: vel καθὸ κελεύουσιν ὑποφήται.

— d 1. φύσις.] Ita manusc. omnes, et recte: cum ante legeretur φησί.

195 d 1. Τάμνων.] Corrigendum videtur θάμνων. Hesych. Θάμνος, πυθμὴν δένδρον, ἢ ῥίζα πολλοὺς κλάδους ἐκπέμπουσα. Addit, καὶ οἱ σύμφυτοι, ἢ δεινρῶδεις: forte legendum ac supplendum καὶ οἱ σύμφυτοι ἢ δεινρῶδεις τόποι. Concludit, ἢ βάτος, ἢ ξύλον ἀκανθῶδες. Quid mirum, si tam gravibus et aculeatis vinculis expediri bona numina vehementer optarent?

— d 1. πολιδν τύπον.] Credo vetuli cuiusdam numinis, Saturni puta, canam hanc imaginem fuisse.

— d 3. νηλέην δόθνην.] En alterum vinculi genus, *linteum*. Sed pro νηλέην, quæ vitiosa vox est, legendum aut νηλειή, *acerbum* et *immitis*: aut Νειλαίην, *Niliacum*, ex Ægyptiaco lino contextum, quod ab Herodoto lib. ii. et Plinio lib. xix. c. 1. commendatur. Consule et Apuleium in Apolog. ubi purgans illud, quod lineo quodam involuero nescio quid tegeret, hæc habet inter cætera: *Mundissima*, inquit, *lini seges*, *inter optimas fruges terra exorta*, *non modo indutui et amictui sanctissimis Ægyptiorum sacerdotibus*, *sed opertui quoque inde rebus sacris usurpatur*. Lege et Plutarch. de Iside et Osir. non procul ab initio, et Philostr. VIII. de vita Apollonii p. 388. [334. Olear.] cui magiæ reo linea vestis crimini cum daretur, ἐπειδὴ, inquit, μὴ ἀπ' ἐμψύχου ἐδρέφθη, (linum,) καθαρὸν μὲν Ἴνδοις δοκεῖ, καθαρὸν δὲ Αἰγυπτίοις: ἐμοὶ δὲ καὶ Πυθαγόρα διὰ τοῦτο σχῆμα γέγονε, διαλεγομένοις, εὐχομένοις, θύουσι.

— d pen. νεφέλην δοχῆα.] An nubem intelligit, qua tectus inclususque dæmon sese mago sisteret? quo deorum involuero nihil apud poëtas frequentius. An potius ipsammet δόθνην, qua

vinctus tenebatur, quamque Petronius *nebulam lineam*, et *ventum textilem* appellabat, usque adeo tenuis erat ac delicata carbasus. Sane Vopiscus extremo lib. Romanorum principum hoc in genere luxum carpit, quod ludis publicis Ægyptiacas etiam lineas largitionis suæ partem esse vellent.

196 d 3. a fin. τυχοῦσιν ἀνθρώποις χειρούμενοι.] Clemens Alexandr. in Protrept. Μάγοι δὲ ἤδη ἀσεβείας τῆς σφῶν αὐτῶν ὑπηρεῖται δαίμονας αὐχοῦσιν, οἰκετὰς αὐτοὺς ἑαυτοῖς καταγράφαντες, τοὺς καταγακασμένους δούλους ταῖς ἐπαιδαῖς πεποιηκότες.

198 a 9. Τὸ γὰρ λέγειν.] Hæc ipsa laudat Jamblic. lib. de Mysteriis. Audi hoc furore furem apud Statium Thebaid. IV. Tiresiam,

Testor, ait, divos, quibus hunc sacravimus ignem,
Lævaque convulsæ dedimus carchesia terræ :
Jam nequeo tolerare moram. Cassusne sacerdos
Audior ? An, rabido jubeat si Thessala cantu,
Ibitis, et Scythicis quoties medicata pruinis
Colchis aget, trepido pallebunt Tartara motu ?
Spernite ne, moneo : et nobis sævire facultas.
Scimus enim, et quicquid dici noscique timetis,
Et turbare Hecaten &c.

— a 11. τὸ ἐν Ἀβύδῳ.] Abydenum hoc secretum adhuc me latet.

— a 12. τὴν βάρην στήσει.] Baris Ægyptiacæ navis genus est, quod tametsi latius pateret, præcipue tamen, et κατ' ἐξοχὴν, eam significabat, quæ quotannis Isidi publice dicabatur. Vid. Observationes.

200 b pen. Πηγάνου ἐξ ἀγρίοιο.] De ruta et sequentibus consule Observationes.

201 ult. ἐλέφαντος.] Ita manusc. optime, pro λίθου, quod ante legebatur.

202 d 5. ἐλαύνετε.] Ita legendum putavi cum altero manusc. quum prius ἐλαύνεται legeretur.

203 a. αἰόλη.] Mobilem verti, quod proprium clavis epitheton videbatur. Hesych. Αἰόλος, inquit, ἡ εὐκίνητος, ἀπὸ τοῦ αἰολεῖν, ὃ ἐστι κινεῖν, &c. Posset etiam idem esse quod πολύχρωμος.

204 b 6. τῶν εἰς ὑποδοχὴν.] Alter e manuscript. præclaram huic loco navat operam : legit enim, ταῖς εἰς ὑποδοχὴν τοῦ θεοῦ κατὰ τὴν ἐνάρτεον καὶ φιλόθεον πρᾶξιν προηγητρεπισμέναις ψυχαῖς : mentibus illis, quæ sese jam ad excipiendum numen honestæ ac religiosæ vitæ rationibus compararint.

— d 1. Ἀμφὶ δέ.] Corruptum locum manuscripti foedius lacerant. F. non incommode οἱ mutetur in σοι, nulla alia mutatione : nisi malis ἀμφὶ δέ σοι Πυθῶ, &c. Perinde autem inμαντεύματα prima corripitur, ut supra in τύπανα videbamus. Legi tamen posset, Ἀμφὶ δὲ Πυθῶ καὶ Κλαρίην μαντεύματα Φοίβον.

— d ult. Μυκαλήιον ὕδωρ.] Ergo ἀπὸ τῆς Μυκάλης non tantum ὁ Μυκαλεὺς et ὁ Μυκαλήσιος, sed etiam ὁ Μυκάλειος sive Μυκα-

λήϊος. Sed quomodo hæc aqua in Didymis? Est enim Mycale in Caria, urbis montisque nomen: Didyma vero in Ionia. Et vero Mycalen inter atque Posidium promontorium, (ultra quod Didymæum oraculum fuit,) septem stadiorum fretum interceptum erat, ut auctor est Strabo lib. xiv. Nodum solvit optime Pausanias 1. Heliae. p. 153. extrema, Τῷ δὲ Ἀλφειῷ, inquit, τὸ αὐτὸ πάσχει καὶ ὕδωρ ἄλλο ἐν Ἰωνίᾳ. Τούτου δὲ τοῦ ὕδατος πηγὴ μὲν ἐστὶν ἐν Μυκάλῃ τῷ ὄρει· διεξελθὼν δὲ θάλασσαν τὴν μεταξὺ, ἀνείσιν αὐθις κατὰ Βραγχίδας, πρὸς λιμένι ὀνομαζομένῳ Πανόρμῳ. Recte igitur cum Alpheo fluvio comparatur, qui juxta Elidem in Arcadia ortus per Adriaticum mare defluere, ac rursus in Arethusam, qui Siciliæ fons est, erumpere dicitur.

205 a 1. Πυθῶνος, &c.] Castalium, seu Castalium fontem intelligit. Pausanias in Phocic. 324. Ἐκ δὲ τοῦ γυμνασίου, τὴν ἐς τὸ ἱερὸν (Delphicum) ἀνιόντι, ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ τὸ ὕδωρ τῆς Κασταλίας, καὶ πιεῖν ἡδύ. En Pytho, seu Delphi. Parnassum dat paulo post ibid. Panyasis quidam poëta, qui de Hercule,

Παρνασσὸν νιφοέντα θεοῖς διὰ ποσσὶ περήσας
Ἴκετο Κασταλῆς Ἀχελωΐδος ἄμβροτον ὕδωρ.

Et Plinius lib. iv. c. 3. *Oppidum Delphi sub monte Parnasso, clarissimum in terris Oraculo Apollinis: Fons Castalius: Annis Cepheissus, &c.*

— a 3. κραναὴ Κλαρίη.] Forte Κλαρίαν seu Κλαρίην fontem ipsum appellat, ut Castalia fons erat Castalius. Geographi certe omnes omnesque historici Κλάρων, non Κλαρίαν, vel urbem vel montem appellant. Κραναὴν autem, credo quod ex salebroso specu fons ille seu lacuna fatidica prorumperet. Plin. lib. ii. c. 103. *Colophone*, inquit, *in Apollinis Clarii specu, lacuna est, cujus potu mira redduntur oracula.*

— b 4. Πανσαμένου.] Plutarch. de oracul. def. p. 411 d.

— b pen. καὶ διαπορεῖν.] Hic omnino distinguendum videtur, et post ἀμαύρωσιν virgula tantum adhibenda, hoc sensu: *Nihil vero est, quomobrem de unis illis sciscitemur atque disputemus, cum hic etiam extincta esse oracula, vel potius uno alteroce duntaxat exceptis, cætera passim omnia defecisse videamus.*

— c 2. ἀλλὰ κοιῆ.] Plutarch. ἀλλ' ἐκέينو.

— d 7. Τὸ μὲν ἐφεστάναι.] Supra noster 184 d ult. jam loci hujus principium attulit, quem hic pertexit uberius.

206 b 2. ὁ δίδως.] Ita Plutarch. et bene, cum διδοὺς perperam legeretur.

— c 4. εὐλόγων εἰδώλων.] Sic idem philosophus sub initium Pauli Æmilii, Δημόκριτος μὲν γάρ, inquit, εὐχεσθαί φησι δεῖν, ὅπως εὐλόγων εἰδώλων τυγχάνωμεν, καὶ τὰ σύμφορα καὶ τὰ χρηστὰ μάλλον ἡμῖν ἐκ τοῦ περιέχοντος ἢ τὰ φαῦλα καὶ τὰ σκαιὰ συμφέρεται. Quam tamen ejus precreationem, ut superstitione plenam, et philosopho indignam repudiat. Vide sequentia. Porro hunc locum docte et accurate Xylander illustrat ex Tullio, Epist. ad Fami-

liar. XV. 16. et 1. de Natura deorum, ubi orator hæc inter cætera sect. 121. [I. 43.] *Mihi quidem etiam Democritus nutare videtur in natura deorum. Tum enim censet imagines divinitate præditas inesse universitati rerum: tum animantes (for. animatas) imagines, quæ vel prodesse nobis solent, (εὐλογχα hæc εἰδωλα sunt,) vel nocere: (hæc δυστράπελα:) tum ingentes quasdam imagines, tantasque, ut universum mundum complectantur extrinsecus. Quæ quidem omnia sunt patria Democriti quam Democrito digniora.* Vide et sect. 107 et 108. ejusdem libri. Plutarch. in Sympos. quam imagines istæ nihili fierent, ostendit his verbis, τῶν δὲ Δημοκριτέων, inquit, εἰδῶλων, ὥσπερ Αἰγίων ἢ Μεγαρέων, ἀριθμὸς οὐδεὶς, οὐδὲ λόγος. Quo de loco vid. infra p. 224 d 9. in Not.

— c 5. μοχθηρὰ, &c.] Plutarch. ita melius, μοχθηρὰς γινώσκων ἔχοντα προαιρέσεις τινὰς καὶ ὁρμάς.

— d 6. ἐπεὶ δὲ διειπνηκότες ἦσαν.] Plut. brevius, Πίνειν ἔτι δεδιπνηκότες.

— d 8. Θαμοῦν.] Plut. Θαμοῦν, et deinde Θαμοῦς constanter. Non abludit nomen urbis Ægypti celeberrimæ, quæ Θμουῖς olim dicebatur. Et Plato regem Ægyptium agnoscit in Phædro Θαμοῦν nomine.

207 d 6. χαλάσας τρέφουσι.] Plutarch. ζάλας τρέπουσι.

209 a 9. τις τῶν νέων.] Cænomaus ille est, quem infra p. 213 c 1. nominatim appellat, homo acer ac vehemens, qui cum in fraudem ab oraculo quodam inductus esset, oraculorum istorum vanitatem omnium in oculis defigere statuit. Vid. Observat.

— γοήτων φορὰν.] Ita omnes. At p. 213 c 2. alter ex manuscript. habet φθορὰς. Utrumque tamen repudiandum videtur, et mutandum in φωρὰς: quæ vox *præstigatorum investigationem* et quasi *deprehensionem* significat. Quomodo legit Theodoret. lib. vi. de Græcor. affection. p. 86, 22. ubi de Cænomaio, καὶ τὸ μὲν ξύγγραμμα, inquit, φωρὰν γοήτων ὠνόμασε, i. e. ac suum illud opus *præstigatorum deprehensionem* inscripsit. Erit igitur hic γοήτων φωρὰν ἐν οἰκείῳ συγγράμματι πεποιημένος, qui *peculiari libro præstigatorum deprehensionem* instituit: et p. 213. τὰ κατὰ τῆς τῶν γοήτων φωρὰς, in sua illa *præstigatorum deprehensione* persequitur, et p. 254 d 7. ubi eadem quæ Theodoretus.

210 c 2. Ἀριστόμαχος, &c.] Totum hunc locum pluribus in Observationibus excutio.

212 a 3. Τί οὖν ὁ θαυμάσιος.] Affinia Theodoret. lib. cit. p. 139, 52. Καὶ ταῦτα ὁ Πύθιος δέδρακεν, inquit, πολυντάλαντα παρ' ἐκείνου δεξάμενος δῶρα. Δυνὸν τοίνυν θάτερον, ἢ ἀλαζών ἐστιν ἢ ἀχάριστος· ἢ γὰρ ἂ μὴ εἶδεν εἰδέναι βρευνθῆται, ἢ ἐπιστάμενος, ἐκὼν γε ἀδικεῖ τοὺς θεραπεύειν ἐσπουδακότες. Adi Herodot. I. p. 20. ubi regia plane donaria leguntur, quibus Delphici Apollinis templum Cræsus ornabat: et p. 42. ubi suam Apollini vanitatem ac perfidiam objicit, legatosque suos quærere nominatim jubet, Εἰ ἀχαρίτοισι νόμος εἶναι τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι. Leges ibidem improbi dæmonis apologiam.

212 c 6. ὅσα ψάμμον ἀξία.] Subobscurè videtur illud αἰνίττεσθαι Apollinis ejusdem responsum, quod infra p. 204 b 4. dimidiatum, apud Herodot. lib. i. p. 20. integrum citatur, et apud Suidam v. Κροῖσος,

οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμον τ' ἀριθμὸν, &c.

Quod procemium repetit Ænomaus infra p. 230 b 4. leviter immutatum.

— c 8. κρατερίνοιο χελώνης.] Herodot. ibid. ita responsum illud conceptum refert, quo quid certo die apud Crœsum fieret Pythius indicabat,

Ὅδμή μ' ἐς φρένας ἦλθε κρατειρῇ, οἷα χελώνης

Ἐφομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέεσσι,

Ἴη χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, (male apud Suid. ὑπέρκειται) χαλκὸν δ' ἐπίεσται. (for. χαλκοῦν vel χαλκὸς ἐπίεστι.)

Ita Herodoti editio Græcolat. Henr. Stephani: qui e regione primi vers. annotat, in manuscr. legi κραταιρήνοιο, pro κρατειρῇ οἷα. Sane vereor, ut κρατειρὸς valde sit in usu pro κρατερὸς, et noster hic Ænomaus aliquid τοῦ κραταιρήνοιο similis probasse visus est. Id fortassis erat κραταιρίνοιο, (nam et Suidas habet κρατερίνοιο,) ut enim dicunt κραταιγύαλος, κραταίπους, et simil. sic κραταίρινος dici queat, hoc est, testæ durioris, σκληροτέρου καὶ στερροτέρου δέρματος. Est enim ῥινὸς, δέρμα, βύρσα, imo et ἀσπίς, ut notum est, cui non absimilis illa testudinis domuncula σύμφυτος. Audi Homerum hymno in Mercur. v. 48. ubi de testudine illa novam in citharam a Mercurio conformata,

Πειρήνας διὰ νῶτα διὰ ῥινοῖο χελώνης.

Prope est ut legendum putem κραταιρίνοιο¹: quæ enim aut cujusmodi est ista conjunctio, διὰ νῶτα, διὰ ῥινοῖο? Hinc et Oppiano Ἀλιευτ. i. ἀσπιδόεσσα χελώνη, clypeata testudo. Quid testudo militaris, tam Latina, quam Græca?

— c 10. οὐκ ἀληθὲς μὲν ὄν.] Aliter Herodoto persuasum: ὁ δὲ (Crœsus) ὡς τὸ ἐκ Δελφῶν ἤκουσεν, inquit loco cit. αὐτίκα προσεύχετό τε καὶ προσεδέξατο, νομίσας μόνον εἶναι μαντήϊον τὸ ἐν Δελφοῖσι, ὅτι οἱ ἐξευρήκεε τὰ αὐτὸς ἐποίησε, &c. cum responso plane congruentia.

213 a 11. ἡμίονος.] Ita responderat Pythius apud Herodot.

Ἄλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μήδοισι γένηται

καὶ τότε, Δυδὲ ποδαβρέ, πολυψηφίδα παρ' Ἑρμον

φεύγειν, μηδὲ μένειν, μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

— b 2. ἦδη.] Ita γρ. et recte pro ἦδη.

— b pen. Τὶ δὲ σὺ κνηφίας.] Ita omnes: nisi quod unus σοὶ pro σὺ legit. Mihi quidem τὸ κνηφίας ignota vox est. Quod

¹ Eo in loco nunc legitur λιθόρρινοιο, ex Piersoni Emend. Verisim. II. 2. p. 156. qui Vigeri emendationem elegantem nec indignam quæ a Barnesio in textum reciperetur appellat.

sufficerem, aliud, præter τί δέ σοι κνίσσας, occurrit nihil : et ἀκολουθία οὐκ ἀπροσδιόνυσος.

214 a 2. παρὰ σοῦ.] Nulla hic erat ante distinctio, quam tamen sententia maximam postulare videbatur. Oraculum enim, opinor, sequitur, quod bonum CEnomaum in errore induxerat.

— ἐν Τριχῆνος.] Ita etiam paulo post, Τριχῆνα. Sed alter manuscr. habet Τραχῖνα. Quæ mihi lectio rectior visa est. Vid. Observat. et inf. p. 260 a 8.

— a 4. πανημαδόν.] Rara vox, si proba est, quæ πανῆμαρ, credo, significat. Quid si πανῆδαμον^k, quod Hesychio est διὰ βίον?

— ὑδάτεσσιν.] Vid. Observat.

— a 9. Ἡσιόδειόν τινα.] Tralatitium illud Hesiodi significat,

Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθικαν
ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν,
καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
ῥῆϊδίῃ δ' ἤπειτα πέλει, χαλεπὴ περ εἴουσα.

Porro hinc etiam liquet legendum Τραχῖνα, cum ex hoc nomine, τραχὺν et asperum aliquid sonante, illum CEnomaus Hesiodi sudorem καὶ τρηχὺν οἶμον ominaretur.

— c 8. φάτνας.] Mensas reddere malui, quam stabula, vel præsepia. Hesych. Φάτνη· καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ τῶν κτηνῶν, καὶ εἰ τι τῶν τοιούτων. Eadem Suidas habet : tametsi quod ait CEnomaus, παροιμιῶδες τι præ se ferre, et equos longo fessos itinere et stabuli quietem ac pabulum anhelantes respicere videatur.

215 a 3. Ἐν τε τοῖσιν εὐπελ.] Ad supplendum hoc oraculum opus sit plus quam CEdipo.

— a 5. οὐδὲ μικρὸν ἔξεται.] E manuscr. alter, οὐδέ μιν σκομφύζεται, et supra, σκομφιέζεται. Alter, οὐδὲ μὴν σκομφύζεται. Montac. οὐδὲ μίαν σκομφνέζεται, et in margine, σκομφίζεται. Multa, et mala, καὶ οὐδὲν ὑγιές.

— 216 b 4. ὦ μέλαιοι.] Vide Theodoret. lib. x. de Græcor. Affectionibus. Pythiæ responsum hoc est, Aristonices nomine, ut scribit Herodot. lib. vii. p. 487. ubi Athenienses Græciæ σωτήρας appellat, quod frementibus licet oraculorum minis atque terroribus invadentem hostem fortiter excepissent. Magna in oraculo diversitas. In primo versu, λιπὼν φεύγ', pro πόλιν φύγετ'. Secundus apud Herodotum additur, Δώματα, καὶ πόλιος τροχοεῖδος ἄκρα κάρηνα. Tertius, qui Herodoto quartus, Οὔτε πόδες νέατοι, οὔτ' ὦν χέρες, οὔτε τι μέσσης. (Hinc quintus sequitur) Λείπεται, ἀλλ' ἄζηλα πέλει, κατὰ γάρ μιν ἐρείπει (recte, non ἔρριψε, ut hic.) Quartus, Herodoto sextus, habet συριγενές, melius quam συριγενές. Quintus, Herod. septimus, Πολλὰ δὲ κάλλ' ἀπολεῖ πυργώματα, κοῦ τὸ σὸν οἶον. Post δείματι παλλόμενοι, addit,

κατὰ δ' ἀκροτάτοις ὀρόφοισι

Αἶμα μέλαν κέχνται· προῖδὸν (malim προῖδον) κακότητος ἀνάγκας.

Ἄλλ' ἔτιον ἐξ ἀδύτοιο, κακοῖς δ' ἐπικίδνατε θυμόν.

^k In Hesychio Πανημαδὸν favente literarum ordine reposuit Alberti.

215 d 4. οὐ δύναται.] Herodot. ibid. secundum versum implet, καὶ μήτιδι πυκνῇ. Quartum vero sic,

ὅσα Κέκροπος ὄρος (tum 5. sequitur)
'Εντὸς ἔχει, κευθμών τε Κιθαιρώνας ζαθέοιο·

Post πεζὸν λόντα, addit Herodotus,

Πολλὸν ἀπ' ἡπίρου στρατὸν, ἥσυχος· ἀλλ' ὑποχωρεῖν,

tum seq.

Νῶτον ἐπιστρέψας, ἔτι τοί κοτε κἀντίος ἔσση, i. e. si forte adversus adhuc eris.

Sed alt. e manusc. ἔσται pro ἔσση, quod etiam malui, praesertim quod CEnomaus inf. p. 218 c 2. hanc vocem repetat. Porro, quae necessaria non putabat, resecurit CEnomaus.

— d 7. ἀδάμαντι.] Interpres Herodoti, *adamanti propinquans*, vel, *adamante*, ut Nicephori Synesiani interpres vertit p. 368. Ego *Minervam* intellexi, cujus hic res agebatur. 'Αδάμας, quasi ἀδάμαστος Minerva, non tantum διὰ τὸ ἐν πολέμοις ἄμαχον, quo modo Hesych. τὸ ἀδάμας explicat, ἀθαμβῆς et ἰσχυρὸς, sed etiam quod virgo et innupta persisteret, et cognomento Παρθένος in Atheniensi arce coleretur.

— d 10. Τριτογενεῖ.] Alt. e manusc. Τριτογενεῖν, recte, κατὰ συνίησιν. Porro Theodoretus hæc cum præcedentibus pugnare contendit, Τούτῳ γε, inquit, (nempe τῷ, Οὐ δύναται Πάλλας,) ἀντικρυς ἐναντίον τὸ ἐφεξῆς. Εἰπὼν γὰρ ὡς ὁ Ζεὺς οὐ πείθεται ποτνωμένη τῇ Ἀθηνᾷ, ὥσπερ μεταβληθεὶς ἔφη πάλιν, Τεῖχος Τριτογ. &c. Responderet fortasse callidus vates ita placari Jovem non potuisse, ut a Persis urbi parceretur; hoc Minervæ tamen indulsisse, ut a ligneo muro salutem quæerent.

217 a 1. Ὡς θεία Σαλαμίς.] Themistocles apud Plutarchum ex illo Salaminis epitheto bene ominari jubet. Τῷ δὲ χρησμῷ, inquit Plutarchus, πάλιν ἐδημαγώγει, λέγων μηδὲν ἄλλο δηλοῦσθαι ξύλινον τεῖχος, ἢ τὰς ναῦς. διὸ καὶ τὴν Σαλαμίνα θείαν, οὐχὶ δειλὴν, οὐδὲ σχετλίαν καλεῖν τὸν θεόν, ὡς εὐτυχήματος μεγάλου τοῖς Ἑλλησιν ἐπώνυμον ἔσομένην. Simile huic oraculum Pandosenis editum, Πανδοσίη τρικόλωνε, πολὺν ποτε λαὸν ὀλέσσης, ut est apud Steph. de Urbib. v. Πανδοσία. Quod oraculum Alexandro Ἄετοιο circa illud Brettiorum oppidum pestem creavit.

— c 4. Πῶς δὲ, ὦ μάντι.] Gemina Theodoret. ἡγνόησε γάρ που, ὡς ἔδειξε, τοὺς τεθνηξομένους, εἴτε Πέρσαι εἶεν, εἴτε Ἀθηναῖοι. διὰ τοῦτο γυναικῶν ἐμνήσθη μόνον, τὸ δὲ τούτων ἔθνος ἐσίγησε. καὶ τὸ, σκιδναμένης δὲ Δημήτερος ἢ συνιούσης, ἀγνοοῦντός ἐστι παντελῶς τὸν τῆς νίκης καιρόν. Equidem posteriore hunc versum de sementis messisve temporibus accipio, vere, autumno, vel adulta jam æstate. Nam in semente jactatur Ceres, in messe colligitur. Nec CEnomaus aliter accipit infra, d. Vide tamen Observationes.

— 9. 10. οὐδὲ θεοὶ ἐπικυκλ.] γρ. οὐδ' οἱ θεοὶ ἐπισκυκλούμενοι. f. leg. ἐπεισκυκλούμενοι, vel ἐπικεκλημένοι, prius tamen illud malim.

218 b 2. σοί γε.] Malim σύ γε, quemadmodum etiam altero in manuscr. reperi, licet τό σοι additum insuper fuerit.

— b 4. μηδὲ δεῖσθαι.] Clarum est legendum μηδ' αἰδεῖσθαι, quemadmodum est in manuscr. et apud Herodotum, qui etiam κακὸς habet, non κακόν. Est enim versus hic tertius ex iis, quibus Croeso respondit oraculum, quos supra exscripsimus ad p. 213 a 11.

— b 6. ὁ γοῦν λυσάμενος.] Themistoclem innuit. Lege Herodot. lib. vii. ubi varias intricati oraculi explicationes recenset.

— b ult. τὸν Ἀνδόν.] Crœsum.

219 b 1. ὑμῖν ᾧ Σπάρτης.] Herodot. VII. p. 520. Spartam vocat εὐρύχορον, a regionis potius quam urbis amplitudine. Fuit enim Laconica, totius Peloponnesi magnitudine ac nobilitate princeps. Thucyd. I. p. 8. Πελοποννήσου τῶν πέντε τὰς δύο μοίρας νέμονται (Lacedæmonii) τῆς τε ξυμπάσης ἡγούνται tametsi Scholiast. et Strabo VIII. id sic intelligant, ut Lacedæmonii partes duas, Laconicam et Messeniam, obtinerent. Aristotel. Polit. II. c. 9. αἰτ Spartanum agrum χιλίους ἵππεῖς καὶ πεντακόσους καὶ ὀπλίτας τρισμυρίους alere potuisse. Fuit olim ἑκατόμπολις, ut Creta, qui numerus ad triginta decrevit. Homerus item Iliad. β'. [581.] Λακεδαίμονα κητώεσσαν nominans, regionem, non urbem intelligit: sequitur enim Φάριν τε Σπάρτην τε. At τὸ κητώεσσα, inquit Eustathius, δηλοῖ τὴν μεγάλην, παρὰ τὸ κῆτος τὸ μείζον τῶν ἐνύγρων. Quam explicationem Strabo quoque mavult VIII. [p. 564 b.] Urbem ipsam quod attinet, Thucydides loco citato scribit, eam οὔτε ξυνοικισθεῖσαν, οὔτε ἱεροῖς καὶ κατασκευαῖς πολυτελεσί χρησαμένην, κατὰ κόμας δὲ τῷ παλαιῷ τῆς Ἑλλάδος τρόπῳ οἰκισθεῖσαν, φανῆναι ἂν ὑποδεεστέραν: Athenæ contra si everterentur, διπλασίαν ἂν τὴν δύναμιν εἰκάζεσθαι ἀπὸ τῆς φανερᾶς ὄψεως τῆς πόλεως, ἣ ἐστίν.

— b 6. βασιλῆα] Leonidam. Quo de multa et præclara historici, Herodotus in primis VII. Is ad Thermopylas adversus terdecies centena Persarum millia cum quatuor Peloponnesiorum millibus dimicavit. Unde illud Epigramma,

Μυριάσιν ποτὲ τῇδε τριηκοσίαις ἐμάχοντο

Ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέτορες.

Imo dimissis postmodum sociis, sexcenti tantum fereque Spartani, duce Leonida, castra quingentorum millium irrupere, ut scribit Justin. II. [c. 11.] Eadem Diodor. Sicul. XI. p. 8. Herodotus de irruptione nihil. Adi Observationes.

220 b 4. οἱ Κνίδιοι.] Fuse Herodot. I. p. 80. Lacedæmoniorum coloni fuere, illamque Asiæ regionem tenere, quæ Triopium ad mare vergebat.

— Ἀρπάγου.] Fuit is et Cyri servator infantis, et fortissimus imperator.

— Ἴσθμὸν μή.] Herodotus, Ἴσθμὸν δὲ μή. Senarii duo sunt.

221. b 5. Ἐφῆσει.] Ita γρ. cum ante perperam editum esset, οὐδὲ φήσει.

221 b 8. ἀπάτῃ νικήσαντες.] Hanc victoriam Aristodemo duce retulerunt Messenii, ut scribit Pausanias in Messenic. p. 121. [IV. 11, 4.] ubi circa montem Ithomen insidias a Messeniis collocatas ait, quæ victoriæ caussa fuerint, cum recentes in fessos ac debilitatos irruissent. Οὔτοι μὲν, inquit, ἐλόχων τῆς Ἰθώμης ἐνθα ἔμελλον ἦκιστα ἔσεσθαι σύνοπτοι, &c. Atque hæc illa est ἀπάτῃ, ejus hic meminit.

— c 1. Οὐ σε μάχης.] Pythiæ oraculum est, quod ab eodem Pausania refertur p. 122. [IV. 12.]

— c 3. γαίαν.] Pausan. λείαν. Ænomaus sine dubio legit γαίαν, cum paulo ante dixerit, περὶ Μεσσηνίων καὶ τῆς γῆς, ἥς εἶχον, &c.

— * Ἄλλος.] Pausan. λαός.

— τέχναίς τις.] Pausan. τέχναισιν ἁλός. Tum addit, Lacedæmonios in omnem se versasse partem, ut fraudi fraudem reponerent.

— c 7. Εἰρήνης μᾶλλον.] Alter manuser. et Mont. Εἰρήνης δὲ μᾶλλ. Reponi fortasse possit, Εἰρήνης ἂν μᾶλλ. μ. κελεύοι, i. e. *Juberet vero potius*, &c. Nam quæ sequuntur, hanc sententiam postulant.

— c 8. Οἱ δέ.] Malim Οἷ γε, vel οἱ δῆ.

— c 10. Αἰρησόμενοι.] Placuit ἐρησόμενοι, quod habet γρ., i. e. *Apollinem consulturi*. Posset etiam αἰρόμενοι, *elati*.

— d 8. Παρθένον, &c.] Consule Observationes.

222 b ult. Ἦκεις.] Oraculi hujus meminerunt Herodot. I. p. 28. Plutarch. in Lycurgo p. 42. Theodoret. X. de Græcor. Affect.

— d pen. εἰ θεός.] Clarum est ita legendum fuisse, non ἢ θεός.

223 a 11. διδῶτε.] Ita γρ. et recte, nam διδῶται mendosum erat.

— b 2. ἐποπιζόμενοι.] Hesych. Ἐπόπιζε, ἐντρέπου, ἐπιστρέφου, κατασκεύαζε, φυλάσσου.

— Μενέλαον.] γρ. Μενεῶν, recte, tametsi Μενέλαον κατὰ συνίτησιν dici possit. Hæ porro cum paulo post sequentibus leges videntur esse, quas Herodot. I. [65.] scribit, nonnullos putasse conceptis verbis a Pythia dictatas fuisse. Hoc ipsum Clem. Alexandr. Strom. I. et Strabo X.

— c 2. Δήλοιο θυώδεος.] Ita reposui, cum perperam excusum esset, δὴ λιοθυώδεος.

— c pen. ἔτι.] Sensus postulare videtur, οὐκέτι.

— c ult. συνθώκου.] Ita conjunxi, quæ distracta erant σὺν θώκου.

— d 11. πέραν.] Plane legendum videtur περᾶν, sensu facilimo, quam etiam lectionem in Mont. reperi. Quod sequitur ἦν δῆ, retineri potest; nam ἡγεῖσθαι pro ἡγοῦ positum est, ut solet in legibus illis sancientis præceptisque dandis infinitivus imperativi locum tenere.

224 b 4. ἄπορος.] Τουτέστιν εἰς πᾶσαν καθιστάσα τὴν ἀπορίαν. Ad homines etiam vox ista significatioque transfertur, raro licet

exemplo. Ita Plato in Apolog. [p. 18 d.] ὅσοι δὲ φθόνῳ καὶ διαβολῇ χρώμενοι ὑμᾶς ἀνέπειθον, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ πεπεισμένοι ἄλλους πείθοντες, οὗτοι πάντες ἀπορώτατοί εἰσιν. Quem locum vereor ut satis fideliter interpretes expresserint, maximeque postrema. Nam Serranus quidem sic, *Illi vero nusquam comparent.* Atqui, ex eo potius quod nusquam ipsi comparent, id sequebatur, ut essent ἀπορώτατοι. Ficinus autem, *Hi omnes infiniti omnino sunt.* Credo, sine caussa Socrates hac hyperbole uteretur. Integrum locum ita redderem; *Quotquot autem invidia calumniæque usi a vobis fidem impetrarunt: (qui quidem hanc in opinionem inducti ipsi quoque alios jam inducunt:) ii certe omnes hanc mihi defensionem longe difficillimam efficiunt.* At si legeretur, οὗτοι πάντων ἀπορωτ. (quod eequidem optaverim) sensus esset, *Ii certe mihi longe difficiliorem, quam ceteri omnes, defensionem efficiunt:* Τουτέστι, πάντων οὗτοί με ἀπορώτατον ἀποφαίνουσι, vel πλείστην ἐμοὶ πάντων καὶ μεγίστην παρέχονται τὴν ἀπορίαν. Ita πόρος interdum ἀντὶ τῆς μεθόδου qua obscurum aliquid eruatur, aut difficile comparetur, Herodot. II. p. 100. Ψαμμήτιχος γὰρ, ὥς οὐκ ἐδύνατο πυνθανόμενος πόρον οὐδένα τούτου ἀνευρεῖν, οἱ γένοιτο πρῶτοι ἀνθρώπων, ut vidit nullam quærenti sibi viam aperiri, qua hominum qui primi extitissent, intelligeret.

224 c 5. Ἡετίων.] Herodot. V. p. 366. oraculi hujus mentionem facit, ubi plura de hoc Eetione, Cypseli patre, qui Cypselus Corinthi deinde tyrannidem arripuit.

— c 6. Λάβδα κύει.] Hæc Eetionis uxor, Cypseli mater, Amphionis Bacchiadæ filia. Herodot. ib.

— δ' ὀλοότροχον.] Herodotus ὀλοότροχον, ut et alibi. Utrumque in usu est; sæpius tamen ὀλοότροχον, leni spiritu, dum significat τὸν ἐπὶ τὴν ὄλλυσιν τρέχοντα, ut hic. Πτολεμαῖος καὶ Ἀριστόνικος, inquit Etymologicon magnum, ψιλοῦσι παροξύνοντες, ἀκούοντες τὸν ἐπὶ τὸ τρέχειν ὀλοόν. Quam significationem ab Hesychio præteritam esse miror. Plura Eustath. ad vers. 137. Iliad. ν'. Porro hic ὀλοότροχος Cypselum subobscure significat, qui tanquam immanis quidam et vastus molaris Corinthios obtriturus esset. Vid. infra p. 233 a. Cæterum idem Herodotus, lib. citato, p. 366. ex hujus oraculi verbis, prius alterum a Corinthiis intellectum esse ait, quod Bacchiadis editum fuerat hunc in modum:

Διेटὸς ἐν πέτρῃσι κύει, τέξει δὲ λέοντα,
καρτερόν, ὡμηστήν· πολλῶν δ' ὑπὸ γούνατα λύσει, &c.

Aquila Cypseli matrem Labdam significabat; Petra vero, tribum Petram nomine, in qua censebatur Eetio.

— d 4. Γαίης μέν.] Idem oracul. refertur a Theodoro X. de Græcor. affection. et a Joann. Tzetze, Chiliad. 9. histor. 291. et al.

— d 3. Θρηίκιαι.] Tzetzes habet Θετταλικάι. Sed equi Thracii apud omnes laudatissimi. Athenæus tamen lib. vii. p. 278. ἱππον

Θεσσαλικὴν maluit, ubi de Arcestrato, qui maria cuncta lustraverat, ut, ubi præstantissimum quodvis edulium reperiretur, indicaret.

224 d 3. Λακεδαιμόνιαι.] Theodor. loco citato, carpendi oraculi ansam jure hinc arripiens, Οὔτος, inquit, καὶ τὰς Λακεδαιμονίων ἐπαινεῖ γυναῖκας, ἀδεῶς οἷς ἂν ἐθέλωσι μινυμένας.

— d 9. Ἀρεθούσης.] Tam incertum est, quos Pythia viros intelligat, quam multas ac celebres Arethusas fuisse constat. Porro Tzetzes his versibus alios quinque subjungit, idem ad oraculum pertinentes. Hos accipe:

Ἄλλ' ἔτι καὶ τῶν εἰσιν ἀμείνονες, οἳ τὸ μεταξὺ
Τίρυνθος ναίουσι καὶ Ἀρκαδίας πολυμήλου,
Ἀργεῖοι λινοθώρηκες, κέντρα πτολέμοιο.
Ὑμεῖς δ', Αἰγίεες, οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι,
Οὔτε δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτ' ἐν ἀριθμῷ.

Qui Ægiensibus editum hoc oraculum fuisse volunt, penultimum verum ita scribunt, ὑμεῖς δ' Αἰγίεες, ut Tzetzes, Mnaseas, Stephanus in Αἴγιον, Suidas in Αἰγίεις. Qui vero Megarensibus, legunt ὑμεῖς δ' ὦ Μεγαρεῖς. Plutarchus in Symposio utrosque conjungit, τῶν δὲ Δημοκριτέων, inquit, εἰδῶλων, ὥσπερ Αἰγίων, ἢ Μεγαρέων, ἀριθμὸς οὐδείς, οὐδὲ λόγος. Forte Megarenses cum Ægiensibus, debellatis Ætolis, Pythiam una consuluerant. Qui plura volet, adeat parcmiographum [Erasmus] Chil. 2. cent. 1. Proverb. 79. Sed caveat, ne ab eo Mneam pro Mnasea, vel Æginenses pro Ægiensibus accipiat.

225 c 1. Εἵκοσι.] Meminit Athenæus lib. i. p. 22 e. laudatque Mnesitheum Atheniensem, a quo proditum id memoriae fuerit. Carmen sane τῶν ἀκροθωρήκων poculis dignius, quam Apollinis cortina vel tripode oraculum, nisi dæmon Apollis foret.

— c 6. Ἐργίνε.] Pausanias in Bœotic. p. 311. pluribus, Erginus hic rex Orchomeniorum fuit, Clymenoque patri successit, Presbonis filio, Phruxi nepoti, a Thebanis interfecto. Is jam senior, liberorum cupidus, Apollinem consuluit. Cujus ex oraculo puellæ cum nupsisset, liberos ex ea duos suscepit, Trophonium et Agamedem: tametsi Trophonius Apollinis, non Ergini filius haberetur.

226 c pen. Ἐπιμενιδέους καθαρμούς.] Phæstium Epimenidem spectat, cognomento καθαρτὴν, sive, quod ἀπικώτερον est, ἀπομάκτρην, qui, ut Suidas auctor est, πολλὰ μυστήρια ἐπικῶς ἔγραψε, Athenasque ipsas ἐκάθηρε τοῦ Κυλωνίου ἄγους. Tullius II. [11.] de Legibus, *Illud, inquit, vitiosum Athenis, quod Cylonio scelere expiato, Epimenide Crete suadente, fecerunt Contumeliæ fanum, et Impudentiæ. Virtutes enim, non vitia consecrare decet.* Plutarch. in Solone p. 84. pluribus, ubi eum a quibusdam, omisso Periandro, septimum sapientem habitum esse refert. Ἐδόκει δὲ, inquit, τις εἶναι θεοφιλεῖς, καὶ σοφὸς περὶ τὰ θεῖα, τὴν ἐνθουσιαστικὴν καὶ τελεστικὴν σοφίαν. Τὸ δὲ μέγιστον, ἰλασμοῖς τισι καὶ καθαρμοῖς καὶ ἰδρύσεισι κατοργιά-

σας καὶ καθοσιώσας τὴν πόλιν, ὑπήκοον τοῦ δικαίου καὶ μᾶλλον εὐπειθῇ πρὸς ὁμόνοιαν κατέστησε. Vide Laërtium in ejus vita, Pausaniam in Attic. Eusebius noster id factum ait Olymp. 45 an. ult.

227 c 3. Ἀθάνατος.] Idem oraculum arguitur a Theodoretō lib. x. [p. 141, 20.] de Græcor. affection. ubi Archilochum ejusdem αἰσχρολογίας damnat. Suidas, Ἀρχίλοχον ποιητὴν γενναῖον τᾶλλα, εἴ τις αὐτοῦ τὸ αἰσχροπρεπὲς (leg. αἰσχροεπὲς) καὶ τὸ κακόρρημον ἀφέλοι, &c. Ob eandem libris ejus Lacedæmonii locum in urbe nullum esse voluerunt, quod, (ut Valerius Maxim. VI. c. 3. loquitur,) *eorum parum verecundam ac pudicam lectionem arbitrabantur. Noluerunt enim ea liberorum suorum animos imbui, ne plus moribus noceret, quam ingeniis prodesset.* Multi hac de re multa.

— c 6. Μνησαρχίδη.] Μνήσαρχος etiam vocabatur. Suidas, Εὐριπίδης, Μνησάρχου, ἢ Μνησαρχίδου, καὶ Κλειτοῦς.

— d 1. στεφένων ἱερῶν.] Idem Suid. νίκας δὲ εἴλετο πέντε, τὰς μὲν τέσσαρας περιῶν, τὴν δὲ μίαν μετὰ τελευτὴν, ἐπιδειξαμένου τὸ δράμα τοῦ ἀδελφιδοῦ.

— d 5. ἀμαυρῶν ἡέλιων δισσων.] Duos oculos intelligo, quo utroque captus ille μῆρορος [Etym. M. p. 623, 47.] Ὀμηρος.

— c 10. Ολβιε, &c.] Audi Theodoret. ibid. Τὸ μὲν, inquit, διὰ τὴν ἐπιγενομένην τυφλότητα· τὸ δὲ, διὰ τὴν ποίησιν.

228 b pen. Μουσῶν θεράπων, &c.] Suidas eadem in Archilochō.

— c 4. τὸν Ἀρχίαν.] Interfectorem Archilochi Suidas et alii non Archiam, ut CEnomaus, sed Kallondam vocant, cognomento Coracem. Plutarchus De sera numinis vindicta p. 560 e. Ὁ γὰρ ἀποκτείνας, inquit, ἐν τῇ μάχῃ τὸν Ἀρχίλοχον ἐκαλεῖτο Καλλώνδης, ὡς ἔοικεν· ἦν δ' αὐτῷ Κόραξ ἐπωνύμιον. Ἐκβληθεὶς δὲ τὸ πρῶτον ὑπὸ τῆς Πυθίας, ὡς ἱερὸν ἄνδρα τὸν Μουσῶν ἀννηρηκῶς, εἶτα χρησάμενος λιταῖς τισι καὶ προτροπαῖς μετὰ δικαιολογίας, ἐκελεύσθη πορευθεὶς ἐπὶ τὴν τοῦ τέττιγος οἴκησιν ἰλάσασθαι τὴν τοῦ Ἀρχιλόχου ψυχὴν.

— c 6. κελεύσασα.] Perperam in excuso Græco κελεύσας. Versus, quo illum ex fano Pythia expulit, hic est, Μουσάων θεράποντα κατέκτακες, ἔξιθι νηοῦ.

— c 9. Οὔκουν.] Ita malui quam οὐκοῦν, ut ante legebatur.

— d 3. αὐτοῦ κλέος ὄρουσαν.] Existimo legendum αὐτὸς εἰς κλέος ὄρουσεν. Quæ postrema vox in altero manusc. extat. Et vero repetit CEnomaus oraculi verba, p. præced. ubi legebatur, καὶ ἐς κλέος ἐσθλὸν ὀρούσει.

— d 6. Τυράννοις ἤρεσκε.] Archelaum in primis Macedoniae regem intelligit, apud quem Euripides gratia et auctoritate valuit mirum quantum.

— d 9. Ἀθηναίων πόλιν.] Etiam apud hostes. Plutarchus enim in Nicia sub fin. p. 542. auctor est, Siculos victores captivorum Atheniensium bene multis salutem dedisse, quod ab illis versus Euripidis aliquos didicissent: additque, τῶν σωθέντων

οἴκαδε συχνούς ἀσπάσασθαι τὸν Εὐριπίδην φιλοφρόνως, καὶ διηγέσθαι τοὺς μὲν ὅτι δουλεύοντες ἀφείθησαν, ἐκδιδάξαντες ὅσα τῶν ἐκείνου ποιημάτων ἐμέμνηντο· τοὺς δὲ, ὅτι πλανώμενοι μετὰ τὴν μάχην, τροφῆς καὶ ὕδατος μετέλαβον, τῶν μελῶν ᾤσαντες.

229 a 10. τῆς θείων.] Malim τῆς, vel τῶν θεῶν.

— b 8. πυκτῶν.] Quid, si ποιητῶν? hic enim de poetis CEnomaeus, paulo post de pugilibus, eorumque principe Cleomede.

— c 5. Πατρίδα δίζηαι.] Pausanias in Phocicis p. 340. æreum Homeri simulacrum columnæ impositum fuisse ait, eique nostrum hoc inscriptum oraculum, in quo tamen est aliqua diversitas. Ita habet:

*Ολβιε καὶ δύσδαιμον, (ἔφης γὰρ ἐπ' ἀμφοτέροισι·)

Πατρίδα δίζηαι· μητρὶς δέ τοι, οὐ πατρὶς ἔστιν.

*Ἔστιν *Ἴος νῆσος μητρὸς πατρὶς, ἧ σε θανόντα
δέξεται· ἀλλὰ νέων παίδων αἰνίγμα φύλαξαι.

Ex quibus utcumque penultimus Eusebianæ lectionis versus emendari potest, si legatur,

Ἐστ' ἀν ἀπὸ γλώσσης γνῶς τῶν παίδων αἰνίγμα.

Quod sequitur, πολλοῖσι λόγοις εἰρημένον, vix ad illud ænigma pertineat. Fortassis CEnomai verba fuerint hoc fere modo castiganda, πολλοῖς ἄρα λόγοις εἰρημένον, id est, *satis verbose tu quidem*. Sane puerorum istorum ænigma puerisque notissimum, quod Herodotus in Homeri vita ἀφελῶς admodum candideque narrat, paucorum omnino verborum fuit. Mirum vero ni secundo tertioque versu indicare velit Homerum terræ filium incerto patre natum esse.

— d 9. οἶον εἰ καὶ κάνθαρος.] Vix adhuc CEnomaum tam naviter Cynicum habuimus.

230 b 4. *Ω εἰδώς.] Vide quod annotatum est p. 212 c 6.

— c 2. Κλεομήδης.] Hoc de pugile similia Plutarch. in Romulo p. 35. Pausanias 2. Heliac. p. 186 et 187. Origenes in Celsum III. p. 134. Theodoretus VIII. de Græcor. affect. p. 115. Cyrillus Alexandrin. in Julianum Apostatam p. 622. Herveti; at Græci codicis manuscr. tomo 2. lib. ii. [p. 204 e. ed Spanh.] Qui postremi cultum SS. martyribus a Christianis tributum inita Cleomedis etiam contentione defendunt.

— c 8. τὸν ἀνταγωνιστήν.] Eum Pausanias *Ἰκκον nominat, ἄνδρα *Ἐπιδάριον.

— c 11. προτιμηθεῖς.] Lego προστιμηθεῖς.

— c ult. ὑπ' ἀχθρόνους, &c.] Pausan. ἔκφρων ἐγένετο ὑπὸ τῆς λύπης.

— d 7. εἰς ἱερὸν κιβώτιον.] Pausan. in Minervæ templo factum id esse narrat.

— d 9. Post ἐξελκύσαι manifesta trajectio est. Itaque repone. *Ἄρα *Ἡρως οὐκ ἔστι θνητός; *Ω Κλεομήδης· οἶα τὰ μηχ.

231 b pen. Θασιῶ πύκτῃ.] Theagenes is fuit, de quo in Observationibus.

232 c 1. Εὐθυκλέα.] De hoc Euthycle nihil dum memini.

233 a 5. Κύψελος Αἰακίδης.] De hoc vide Observationes.

— b 2. καὶ Μελάνιππος.] Historiam integram dabunt inter cæteros Athenæus XIII. p. 602. ex Heraclide Pontico, et Ælianus Var. Histor. II. c. 4. sed cum aliqua varietate. Noster autem Heraclidi propior est.

— b 2. τῇ Γελῶν πόλει.] Virgil. Æneid. III. [702.]

Apparet Camarina procul, campique Geloi,
Immanisque Gela, fluvii cognomine dicta.

Græcis modo Γελαῖοι, modo Γελῶοι, nonnumquam et Γελῆνοι, Latinis fere Gelenses, aut Geloi, longissime latissimeque patebant, Gelam inter et Naufriam amnes, urbs ipsa tam ampla, ut immanis a Virgilio dicta sit, suumque ac proprium aliquandiu regem habuerit. Alii ab his Gelæ, seu Geli, de quib. infra p. 275 d.

— b 7. Εὐδαίμων Φάλαρις.] Ludit in disticho illo, quod ad perpetuam Charitonis et Melanippi amicitiae memoriam Pythia fuderat,

Εὐδαίμων Χαρίτων καὶ Μελάνιππος ἔφν,
Θείας ἀγῆτηρες ἐφημερίους φιλότητος.

Sic enim Athenæus. Observat autem hoc in disticho pentameter hexametro priorem fuisse, ut hic etiam videmus: quod idem a Dionysio quodam Atheniensi, cognomento Æneo, suis in Elegiis factitatum ait, tametsi apud Ælianus hexameter præmittatur.

— b 11. ἠκίστατο μέν.] Ita Athenæus. At Æliano solus Charito vapulat, Melanippus sponte se prodit, ambo pelluntur ex Sicilia.

— d 2 'Ἀλλὰ καὶ Μηθύμνης.] Consule Observationes.

— d 7. Post χρυσέοις non dubito quin legendum sit, οὐ μόνον δ' αὖ τοῖς Διονυσίοις, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις παμπόλλ. &c. Nam posterius hoc φαλληνοῖς plane supervacaneum est, cum prius alterum sufficiat. Erroris caussa, τὸ οὐ μόνον semel iterumque reposuitur.

234 b 4. Ἀπολλον, ξένον.] Facilis erat conjectura, cum in excuso legeretur Ἀπολλοξένον, sane quam vitiose.

LIB. VI.

237 a 6. Ἐκφύεται.] Χρησμός ἄχρησμος, truncus, et σκοτεινός. Existimo tamen ab illa verborum distinctione nostra, levique nonnullorum emendatione, lucis aliquid afferri posse.

— b 3. ἤροσεν.] Explicat paulo post, ἐπὶ Ἀφροδίτην ἐφέρετο. Translatum ab aratro, quod terram sulcando findit ac permeat.

— d 6. ἠίστωσε.] Hoc est ἀνάστατον ἐποίησεν, ἠφάνισεν. Hinc αἰστωτήριος, (quam vocem nullus grammaticus repræsentat,) idem,

qui ἀφανιστικός. Lycophron v. 71. ubi Cassandra, tertium illud, quod jam animo præsenteiebat, urbis excidium deplorans,

Στένω, στένω σε δισσὰ καὶ τριπλᾶ, δορὸς (i. πολέμου)
αὐθις πρὸς ἀλκὴν, καὶ διαρπαγὰς δόμων,
καὶ πῦρ ἐναυγάζουσιν, αἰστωτήριον.

Sic enim distinguendi sunt isti versus: et αἰστωτήριον quadrisyllabum pro αἰστωτήριον ratio carminis exigit. Idem videtur αἰστήρ, vel αἰστήρ, ut apud Oppian. V.

Δαλὸν εὐδμήτων μεγάρων αἰστήρα φέροντες.

Licet alii παρὰ τὸ αἶθριν.

238 c 2. εἰο.] Vix dubito quin ἡὼ reponendum sit: illa quippe nascendi primordia eleganter auroram appellat.

241 a 1. Ῥιπή.] Omnino sensus exigit, ut vel ῤιπή, vel ἀλκή, in dandi casu ponatur: malim tamen ῤιπή. Nec minus in altero versu τὸ ἦν prætulerim τῷ ᾄς: agebatur enim, quemadmodum iste vim illam dæmonis evitare ac declinare posset.

242 c 2. Ἴτω μὲν.] Constabit versus, si legetur, Ἴτω μὲν οὖν πῦρ, φάσγανον δ' ἴτω. τέμνε.

— c 6. ἐμοῦ σε.] Rescribendum videtur σοι, clarissimo sensu.

243 a 6. βυθύν.] Montac. βάραθρον. Elige.

— a 6. θεοὶ καταβεβλήκασιν.] Videtur accusativus aliquis desiderari, puta ἡμᾶς, τοὺς θεραπεύοντας, aut aliud simile.

— b 1. καὶ οὐκ.] γρ. tollit istuc καὶ. recte.

— c 9. Καὶ ἐπὶ ληστ.] Alter e manuscr. leg. καὶ ὁ ἐπὶ ληστ. Recte.

— d 9. Ταῦτα γάρ.] Malim τοῦτο γὰρ, sequitur enim τὸ μεταβάλλειν.

244 a 4. εἰς τὸ παραινεῖν.] Totum hoc membrum abesse posset, cum præcesserit παραινεῖν καὶ διδάσκειν. Sed Græcorum hæc περισσολογία fuit, etiam τῶν σοφωτάτων. Cujusmodi apud Platonem ipsum pleraque, singulis in paginis, ἐκ περιουσίας dicta reperias.

— c 12. πρὸς τῷ παραλ.] Rectius videretur, πρὸς τὸ παρ. Aut si πρὸς τῷ retinetur, legendum putarim, Πρὸς δὲ τῷ, ut nova inderatione opus fuerit. Prior tamen conjectura magis placet.

245 b 7. καταλαμβάνομένων.] Forte legendum sit καταλαμβάνομένοις, ut conveniat cum præcedentibus τῷ ἀλγεῖν, &c.

— 4. τὰ μὲν ἔξει.] Ἐξίς, ut πολύσημόν τι, sic et διαφόροις ἀντικείμενον. Hoc quidem loco ἔξις et φύσις opponuntur, meo iudicio, quod τὸ μὲν ἔξει κινεῖσθαι sit ἐν τοῖς ἀλόγοις, τὸ κατὰ συνήθειαν, at vero φύσει, ἀπὸ ταυτομάτου, καὶ καθὼς ἕκαστον πέφυκεν. Sed de his pluribus in Observationibus.

246 d 5. ὑφ' ἡμῶν.] Dubium non est quin legendum sit, ἐφ' ἡμῖν, quomodo alt. manuscr.

247 c 5. ἀλίσκεισθαι.] Id est, ἐλέγχεσθαι, φαίνεσθαι, ἀποδεικνύεσθαι, τῷ λόγῳ αἰρεῖσθαι, vel τῇ ἀνάγκῃ ἐλέγχεσθαι. Nam ὁ λόγος

αἰρεῖ. Id est, *ratio convincit: ἀνάγκη ἐλέγχει, necessario fatendum est.* Herodot. II. p. 114 d 4. [c. 33.] τὸν δὲ δὴ ποταμὸν τοῦτον τὸν παραρρέοντα καὶ Ἐτέαρχος συνεβάλλετο εἶναι τὸν Νεῖλον· καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτως αἰρέει, i. e. *tum ratio etiam ipsa convincit.* Idem ibid. p. 109 d. ἦν ἂν τι τοιοῦτον οὐδὲν, ὥς ἡ ἀνάγκη ἐλέγχει· *ejusmodi esset nihil, ut necessaria et αποδεικτικὴ ratio probat.*

247 d 5. *προσαναγκάζουσα.*] Forte legendum *προσαναγκασθεῖσα*, nisi subaudias τὸ σῶμα, vel τὸν ἄνθρωπον.

249 a 6. *ὀμιλῖαι κακαί.*] Hoc Menandri versiculo τὰς *συνουσίας* proprie καὶ τὰς *συμπεριφορὰς* apostolus intelligit. Recte tamen vulgat. interpr. *colloquia*: fiunt enim διὰ λόγων potissimum αἱ πρὸς ἀλλήλους ὀμιλῖαι: nec alio fere telo gravior teneræ adhuc et illibatæ mentes quam procaci oratione vulnerantur. Qua de re infra pluribus, ubi ex Platone de habendo fabularum carminum-que delectu.

— b 6. *ὅσα γε μὴν.*] Si locus integer est, ὅσα posuit pro καθ' ὅσα vel καθ' ὅσον, i. e. *quatenus.*

— d pen. πολλοῦ δεῖ.] Ita reposuimus ex alt. manuscr. cum ante δὴ perperam legeretur.

250 a 8. *ἀναδεδειγμένη.*] Ita omnes. Sensus tamen postulare videtur *ἀναδεδεγμένη*, hoc est, *θεόθεν παραλαβοῦσα.*

251 b 8. *δυσεσβέης ἄλλος, &c.*] Omnino legendum videtur, *δυσεσβέστερος ἄλλος, τοῦ τῶν ὄλων θεόν, &c.* In fine autem membri *εἰσάγοντος*: quam lectionem in vertendo sequutus sum.

255 b ult. *Δημόκριτος δέ.*] Huc pertinent illa Tullii ex fragm. de Fato [c. 10.] *Hinc Democritus, inquit, auctor atomorum, accipere maluit, necessitate omnia fieri, quam a corporibus individuis naturales motus avellere.* Idem pluribus interjectis de utroque sic loquitur [c. 17.] *Ac mihi quidem videtur, inquit, cum duæ sententiæ fuissent veterum philosophorum, una eorum, qui censerent omnia ita fato fieri, ut id fatum vim necessitatis afferret, in qua sententia Democritus, Heraclitus, Empedocles, Aristoteles fuit: altera eorum, quibus viderentur sine ullo fato esse animorum motus voluntarii: Chrysippus, tanquam arbiter honorarius, medium se ferre voluisse: sed applicat se ad eos potius, qui necessitate motus animos liberatos volunt. Dum autem verbis utitur suis, delabitur in eas difficultates, ut necessitatem fati confirmet invitus.*

Hoc in Ciceronis loco viri docti, Victorium I. Variar. 17. auctorem sequuti, malunt *medium ferire*, quam *medium se ferre*: quo modo a Platone dictum μέσον τέμνειν. Sed vereor ut hoc loquendi genus vel ipsa Latinitas ferat, nedum ut disertissimi hominis oratio. *Viam secare*, ὁδὸν ταμεῖν, poetis, etiam Virgilio, placuit. *Viam aut medium ferire*, hoc sensu, quis orator, quis poëta dixit? Ciceroni quidem *medium tenere* tam familiare est, quam quod maxime: et *medium se ferre κυριώτατον* est. In quo tamen, si mutandum esset aliquid, *sedere* potius quam *ferire* ponerem. Nam et arbitri *sedere* est.

255 c 9. Ἐχθρὲ περικτιόνεσσι.] Herodot. VII. p. 49¹. tertium huic oraculo verum addit,

Καὶ κεφαλὴν πεφύλαξο· κάρη δὲ τὸ σῶμα σαώσει.

Græciæ Xerxes imminabat; infestus Argivi Lacedæmonios patiebantur: Delphicum oraculum consulunt, quid facto sit opus: quiescere jubet oraculum. Ἐχθρὸς, igitur, περικτιόνεσσι Argivus, hoc est Lacedæmoniis, qui paulo ante sex Argivorum millia ceciderant.

— c ult. εἶσω τὸν προβόλαιον ἔχων.] Interpres Herodoti, *Interiori tutamen habens*. Malui, *Hastam intus cohibens*; (ut etiam Camerarius intellexit:) et irruentem, si forte, hostem, quasi feram aliquam, pressa intentaque hasta, venatoris instar, expectans. Nam προβόλαιος, opinor, non absimilis προβολίω. Sequitur, πεφυλαγμένος ἦσο, Valla, *Impune maneto*. πεφυλαγμένως ἔχειν, vigilantiae ac solitudinis est, non impunitatis. Quod extremo versu de tegendo capite admonet, Argos, credo, primariam urbem ac metropolim intelligit.

— d 6. Χείρωνος.] Hoc oraculum alibi nondum occurrit. Lectorum abutuntur otio qui Herodotum et Platonem citant, apud quos de illo μηδὲ γρύ.

— d 6. Κάριστε.] Stephanus Κάρυστον scribit, ab eoque Carystum in Eubœa conditum fuisse tradit, quam Theodoridas Chironiam appellet, haud dubie quod Chironis filius Carystus esset. [Κάρυστε Holsten. ad Steph. Byz. p. 163.]

256 a 11. Ἀγγειλον Παρίοις.] Idem oraculum profert Stephanus v. Θάσσος, ubi et de antiquo insulæ nomine, Aëria: Ὅτι δὲ καὶ Ἀερία ἢ Θάσσος, inquit, ὄηλον ἐκ τοῦ χρησμοῦ τοῦ δοθέντος τῷ τοῦ Ἀρχιλόχου, adde, πατρί. Alioqui filium perperam innueret. Porro Herodotus II. et pluribus VI. Thasum urbem, a Phœnicibus Europam quærentibus conditam, atque a Thaso expeditionis, ut videtur, principe dictam esse tradit. Quomodo igitur a Pariis, duce Archilocho, ut etiam apud Strabon. X. legimus, condita fuit? Forte instauratores ejus Parii, non primi conditores fuere: quod de aliis plerisque urbibus dici potest, quarum vel instauratio vel amplificatio notior quam conditus.

257 b 1. ὃ τί ποτε.] Addendum videtur οὐκ εἰδώς, aut aliquid simile: alioqui pendebit sententia.

— d 1. καταδυναστεύσαι.] Alterius manuscr. lectio, καταδυναστεύσει, opportune supplet quicquid hoc loco mutilum videri posset. Theodoret. vero VI. de curand. Græc. affect. [p. 86, 37.] ubi disputationis hujus particulam inserit, in præsentī legit ἐκεῖ καταδυναστεύει.

258 c 6. καὶ ὁ Εὐριπίδεις.] Trajecta nonnihil oratio; simplicior futura, si diceret, καὶ τοῦτ' ἐκεῖνο ἦν, ὃ ἔλεγεν ὁ Εὐριπίδεις Ἀπόλλων. Sed isthæc amant Attici: ac sæpe cum aliquo perspicuitatis periculo. Cujusmodi sunt apud Aristidem maxime quam plurima, quæ in errorem aliquando solertissimos inter-

pretes induxerunt. Tale est, φέρε εἰπεῖν, illud ex Panathenaïco [p. 164. ed. Cant.]: Ἐπειτα, εἰ μὲν μὴ πολλῶν καὶ καλῶν καὶ μεγάλων ὄντων, οὐ μὲν οὐτε ἀπαριθμῆσαι ῥαδίῳ οὐτε μετρήσαι δυνατῶν, τῶν εἰς τοσοῦτον τὴν πόλιν ἡρκότων, ἐν τι καὶ τοῦτο τὸ τῶν λόγων ἦν ἀγαθόν, οὐκ ἂν ἴσως ἤρμοττε παρακινδυνεύειν, ἀλλ' ἐὰν ὅπως ποτ' εἶχε τὰ τῆς δόξης αὐτῇ. Hæc Canterus ita reddit, *Deinde, si nec magna, nec multa essent, facileque sub numerum et mensuram caderent ea, quæ tantum decus attulerunt civitati; in iisque numerarentur etiam orationes, non esset quod audacius periclitaremur, aut urbis laudes tractaremus.* Quæ vereor ne plane sint auctoris menti contraria. Offensionis caussa τὸ μὴ, quod ille cum πολλῶν ὄντων contexuit, cum (ut existimo) ad ἐν τι, quod sequitur, referri debuerit. Ita, quod negandum esset, affirmatur; quod affirmandum, negatur. Equidem ita malim; *Deinde, si quidem in multis, iisque præclaris, et ingentibus, quæque nec facile numerari, nec pro dignitate æstimari possint, quæque urbem ad eam amplitudinem provexerunt; hoc etiam eloquentiæ bonum minime censeretur: absurdum fortassis esset temere certaminis hujus aleam subire, satiusque foret, quæ ad ipsius laudem pertinent, cuicunque sint, intacta relinquere.*

258 d 8. εἰ γὰρ αὖ.] Quid si εἰ γὰρ αὐτοῦ? alioqui enim κύριος non sui magis quam alterius potentem ac dominum significat.

259 b 1. Ὁ δ' οὐκ ἐπεθυμ.] De Polynice ista dicuntur, non Œdipo, qui nescio quo pacto in versionem irrepperit.

— d 7. ποιούμενα.] Subauditur ἐστιν, aut al. simile.

— d 8. αὐτὰ ἄλλα.] Legebatur, opinor, in alt. manuscr. αὐτὰ ἄλλα, sed postremum elementum abrasum est. Utrumque, meo iudicio, rectum: sed tamen αὐτὰ magis probatur.

— d 10. ἐὰν μὴ.] Malim, ἂν μὴ.

260 a 8. Τριχῖν' ἐξείλες.] Vide supra, p. 214 a 2.

261 b 3. οὔτε ἄνθρωπος, &c.] Voces aliquot prætermittas ita supple, *neque homo, ut etiam sophista fuerit, his jam ita demonstratis, necessitati, &c.* Nisi malumus οὕτω προεληλεγμένους, aut προεληλεγμένων, ut ad Deum et hominem referatur, non ad res ipsas. Utrumlibet optetur, ἔλλειψις Attica est, eaque non infrequens.

262 a 9. Ἄλλ' ἐμὲ μὲν κήρ.] Homer. Iliad. ψ'. v. 19.

— b 2. ὕστερον.] Iliad. v'. 28.

— b 5. μήτηρ.] Addenda conjunctio καί. sequens enim versus habetur Iliad. ζ'. v. 488.

— c 3. Αὐτοὶ γάρ.] Iliad. δ'. 409. Sed pro αὐτοὶ γάρ, legitur, Κεῖνοι δέ. At Odyss. α'. 7. Αὐτῶν γάρ.

— c 6. ὦ πόποι.] Odyss. α'. 32. ubi Eustathius, cum Diogeniano præclare consentiens, ex malis, quæ vitam hominum infestam habeant, alia divinæ voluntati (quam fati nomine intelligit) citra ullam eorum culpam attribuit; alia hominum ipsorum vel socordia, vel improbitate, non tamen præter divinæ providentiæ consilium evenire docet. Observat idem præterea, τῶν

παλαιῶν ἀκριβεστέρους, ὑπέρμορον quam ὑπὲρ μόρον legere maluisse. Quod autem addit, ὑπέρμορον, vel ὑπὲρ μόρον, explicari etiam posse, ὑπὲρ τὸ καθήκον, quod μόρος interdum ἀντὶ τοῦ καθήκοντος usurpetur: ut alibi forte locum id habeat, hunc tamen sensum hoc loco poëtæ verba non ferunt. Illud enim ὑπέρμορον intexit, ut culpam in deos immerito conferri ostenderet.

263 c 6. πεπρωμένην.] Theodoret. VI. de Græcor. affection. [p. 86, 51.] locum hunc, præterito Diogeniani nomine, totidem pene verbis conceptum habet.

264 a 8. προκατειλημμένας, &c.] An, ut alter ex manuscr. προκαταβεβλημένας? Elige, dum reponas ex eodem αἰτίας pro αἰτίοις. Προκαταβάλλεσθαι τὴν αἰτίαν est προϋποτίθεσθαι, προϋποστήναι, προϋπάρχειν: at προκαταλαμβάνεσθαι est προδιορίζεσθαι, præcipi, ac præfiniri. Utrumque Stoicorum dogma, prius tamen hoc loco malim. *Caussas* illas Tullius *antecedentes, antegressas, præpositas, antepositas* nominat, quæ προηγούμεναι aut προκαταβεβλημέναι.

— c 7. τοῦ καλῶς ποτε.] Aut καλῶς mutandum in κακῶς, aut sequenti membro negatio μὴ expungenda. Utrumlibet fiat, τῷ quod negationem illam præcedit mendosum est, ejusque loco reponendum τὸ cum altero manuscr.

— d 5. οὐδ' οὕτως ἐχρῆν φύσει.] Mendum hic agnoscere facile est; tollere difficile. Nec membranæ hilum juvant. Una Montacut. pro φύσει, legit φησι, hoc est, nī fallor, vitium augeat. Quid si rescribatur, οὐδὲ, vel οὐκ ἔχειν τοῦτο φύσιν, καὶ εἰ μὴ μαινεσθαι, &c. Notum est, φύσιν οὐκ ἔχειν, ἀντὶ τοῦ ἄτοπον εἶναι, καὶ ἀπεικός. Ita Demosthen. Olynth. 2. 'Ἄλλ' οὐτ' εὐλογον, οὐτ' ἔχον ἐστὶ φύσιν τοῦτό γε. Herodot. lib. ii. Ἔνα ὄντα, (de Hercule loquitur,) κῶς φύσιν ἔχει πολλὰς μυριάδας φονεῦσαι;

265 c 2. ἀεὶ ποτε.] Omnino εἴ ποτε sensus postulat: sequitur enim ἀλλ' ὅτι γε, &c. quod minus possit cum ἀεὶ convenire.

— d 13. συγκαθειμάσθαι, &c.] Sophisticam hanc et ματαιολόγον Chrysippi rationem diserte Tullius explicat lib. de Fato. Ubi hæc inter cætera: [c. 13.] *Hæc ratio*, inquit, (ἀργὸς ille λόγος, ut Chrysippus vocabat; sed erat vere ad Proteum hunc constringendum, μάλα ἐνεργὸς τις, καὶ ἐνεργητικὸς) a Chrysippo reprehenditur. *Quædam enim sunt*, inquit, *in rebus simplicia, quædam copulata. Simplex est, Morietur eo die Socrates. Huic, sive quid fecerit sive non fecerit, finitus est moriendi dies. At si ita fatum sit, Nascetur Œdipus Laio, non poterit dici, sive fuerit Laius cum muliere, sive non fuerit: copulata enim res est, et confatalis, sic enim appellat.* (Hoc ipsum est, quod hic Diogenianus ait συγκαθειμάσθαι.) Pergit, *Si esset dictum, Luctabitur Olympiis Milo, et referret aliquis*, (hoc est, κατ' ἀνθυποφορὰν συλλογίζοιτο,) *Ergo, sive habuerit adversarium sive non habuerit, luctabitur; erraret; est enim copulatum, luctabitur, quia sine adversario nulla luctatio est. Omnes igitur istius generis captiones eodem modo refelluntur: sive tu adhibueris medicum, sive non adhibueris, con-*

valesces: captiosum; tam enim est fatale, medicum adhibere, quam convalescere. Hæc, ut dixi, confatalia ille appellat.

266 a 3. μετὰ τοῦ.] Ita recte manuscr. Altera editio, perperam μετὰ τό.

— a 9. Ἠγήσαρχον.] Pugilis hujus inter cæteros Pausanias honorifice meminit: Ἠλιακ. β'. [VI. 12, 8.] Tritæensem illum facit, Hæmostrati filium, quem testis est publicis quatuor certaminibus nobiles insignesque palmas retulisse.

— b 9. καὶ τῶν ἐναργειῶν.] Vereor ut istæ vel Chrysippi vel Diogeniani ἐνάργεια sint admodum ἐναργεῖς: mihi quidem subobscuræ sunt. Existimavi tamen novas hominis rationes sic appellari, quas ipse perspicuas crederet, tanquam ex quotidiano rerum et exemplorum usu experientiaque depromptas.

273 b 6. Ἐκ τῶν Βαρδισάνου.] Alter ex manuscr. Βαρδισάνου per η, quæ communior scriptura est. S. Epiphanius hæresi 36. quæ alias 56. Βαρδισιάνην vocat, ejusque sectatores Βαρδισιανιστάς. Notior is est, quam ut luce indigeat. Fragmentum hic habes elegantissimi et accuratissimi operis, quod adversus Abidam astrologum vir Syriaca Græcaque lingua disertissimus elaboravit, ut scribit Epiphanius. Librum inscripserat Antonino, ut Eusebius noster Histor. IV. c. ult. auctor est. Antoninum porro, non Pium, sed Verum intellige, ut monet Epiphanius. Eundem Hieronymus lib. de Scriptor. Ecclesiastic. vir masculæ dictionis judex acerrimus, non prædicat modo, sed etiam miratur. At cum ille vehemens adeo fuerit Fati oppugnator, quemadmodum apud B. Augustinum hæresi 35. irrepserit nescio hunc ad Valentini errores addidisse de suo, ut fato adscriberet conversationes hominum. Sed manuscrip. cod. clausulam istam expungunt. Huic porro Bardesanis disputationi gemina illa est, quam in simili caussa bene longam Cæsarius instituit, tomo 1. Bibliothecæ Patrum novæ edit. Græcolat. p. 610. dialogo 2. responsione ad quæst. 109. [Galland. T. VI. p. 60.]

274 b 6. Ἀλαναίων.] De Alanæis nihil legi. Simile vero est non alios esse quam Alanos, quorum Josephus, Lucianus, alii plerique meminerunt.

— d ult. παρὰ Σηραῖς.] An Seræ a Seribus alii? Seres quidem a Cæsario nominantur. Σῆρες, inquit, οἱ τὸ ἄκρον τῆς χέρσου οἰκοῦντες, νόμον ἔχοντες τὸ πατρῶον ἔθος, μὴ ἐταιρίζεσθαι, μηδὲ συλᾶν, μὴ μοιχᾶσθαι, μὴ ξοάνοις προσκυνεῖν ἢ ποτνιάσθαι δαίμοσι, μηδ' ὅλως ἐν αὐτοῖς ὑπάρχειν εἰδῶλον, ἢ ἐταῖραν, ἢ μοιχαλίδα, οὐ συλῶτην, οὐ φονέα, οὐ λωποδύτην, &c. Eusebianis prorsus affinia. Eosdem S. Epiphanius p. 1091., ubi etiam de diversis diversarum gentium ritibus, Σηροὺς appellat.

275 b 2. Βραχμάνων.] Cæsarius Βραχμανοὺς vocat: sed τὸ χ, credo, in γ, succisa tibix parte, decurtatum est. Νόμος, inquit, παρὰ Βακτριανοῖς, ἥτοι Βραγμανοῖς, (atqui latius Bactriani patent, nec alterum pro altero promiscue sumitur,) ἢ ἐκ προγόνων παιδεία, (lege, ἢ ἐκ προγόν. παιδεία) μὴ μεθύειν. Interpres legit μὴ θύειν, μηδὲ ἀψύχων ἀπογεύεσθαι: (novum plane genus ἀποχῆς, et

Pythagoreæ illi ἀντικειμένης. Lege cum nostro, μηδ' ἐμφύχων:). οὐκ οἶνον ἀπλοῦ ἢ νόθον μετέχειν. (Caussæ nihil erat, quamobrem interpres hic hæreret. Vinum ἀπλοῦν, hoc loco, γνήσιον ex vite, ἄκρατον: at νόθον, factitium, et quasi adulterinum, aut spurium:). θεὸν τὸν ἐμὸν δεδοικότας. καίτοι τῶν παρακειμένων αὐτοῖς Ἰνδῶν μαιφονούντων, καὶ οἶνοφλυγούντων, καὶ μονιῶν ἀγρίων ἢ συνῶν δίκην θηλυμανούντων, καὶ τῷ πάθει κραδαινομένων. De Brachmanis eorumque moribus et institutis accurate Strabo XV. Inter cætera eos αἰτ διατρίβειν ἐν ἄλσει, λιτῶς ζῶντας, ἐν στιβάσι, καὶ δοραῖς, ἀπεχομένους ἐμφύχων καὶ ἀφροδισίων, ἀκρωμένους λόγων σπουδαίων. His ἀνταγωνισταὶ Indi quidam alii, Pramnæ nomine, de quibus ibid. Strabo. Epiphanius p. 1091. num. 10. philosophiæ sectas apud Indos 72 numerat, interque cæteras, Brachmanorum, et Pseudobrachmanorum.

275 b pen. φυλὴ τις Ἰνδῶν.] Idem Cæsarius, Ἐν δὲ τοῖς ἐσπερίοις κλίματιν ἐνδοτέρω τῶν ἐκείσε Ἰνδῶν ξενοβόροι τινὲς ὑπάρχοντες τοὺς ἐπήλυδας ἀναιροῦντες ἐσθλοῦσι, καὶ οὐδεὶς τῶν ἀγαθοποιῶν ἀστέρων τῆς μαιφονίας αὐτοὺς ἀπωσθῆναι ἴσχυσε μέχρι τήμερον. De prisecorum Indorum moribus plura vide apud Herodot. III. Diodor. Sicul. II. Arrian. Expedit. Alexand. VI. et de rebus Indicis lib. singulari, Strabon. XV. qui omnium copiosissime hoc in argumento versati sunt. De hac tamen in vorandis hospitibus immanitate, nihil. Imo, quod ἀντικρυσ cum illa pugnat, de illorum φιλοξενία sic Diodorus p. 126. Εἰσὶ δὲ παρ' Ἰνδοῖς καὶ ἐπὶ τοὺς ξένους ἄρχοντες τεταγμένοι, καὶ φροντίζοντες ὅπως μηδεὶς ξένος ἀδικῆται· τοῖς δ' ἀρρωστοῦσι ξένων ἰατροὺς εἰσάγουσι, καὶ τὴν ἄλλην ἐπιμέλειαν ποιοῦνται, καὶ τελευτήσαντα θάπτονσι, ἔτι δὲ τὰ καταλειφθέντα τοῦ ξένου χρήματα τοῖς προσήκουσιν ἀποδιδόασιν. Verum Cæsarius ξενοβόρους illos ἐσπέρια κλίματα tenuisse signanter habet. Dirius etiam illud est, quod scribit Herodot. III. Indos, Callatias dictos, defunctorum parentum corporibus saginari. Locus insignis est, ex quo quam suæ quibusque leges placeant nemo non intelligat. Δαρείος, inquit, καλέσας Ἑλλήνων τοὺς παρόντας, εἶρετο ἐπὶ πόσῳ ἂν χρήματι βούλονται τοὺς πατέρας ἀποθνήσκοντας κατασιτέεσθαι· οἱ δὲ, ἐπ' οὐδενὶ ἔφασαν ἔρδειν ἂν τοῦτο. Δαρείος δὲ μετὰ ταῦτα, καλέσας Ἰνδῶν τοὺς καλεομένους Καλλατίας, οἱ τοὺς γονέας κατεσθίουσι, εἶρετο παρόντων τῶν Ἑλλήνων, ἐπὶ τίνι χρήματι δέξαιντ' ἂν, τελευτέοντας τοὺς πατέρας κατακαίειν πυρὶ· οἱ δὲ ἀμβώσαντες μέγα, εὐφημεῖν μιν ἐκέλευον. Tum concludit, οὕτω μὲν νυν ταῦτα νευόμισται· καὶ ὁρθῶς μοι δοκεῖ Πίνδαρος ποιῆσαι, Νόμον πάντων βασιλέα φήσας εἶναι.

— παρὰ Πέρσας.] Has Persarum ἀρρητομίας plurimorum scriptorum auctoritate damnat Brissonius in erudito de Persis commentario. Theodoret. IX. de Græcor. affectionib. p. 128. Zaradam impiarum legum auctorem facit, quem Plato, ni fallor, Zarasdam alicubi nominat. Cæsarius loco cit. Chaldæis et Babylonis idem scelus tribuit, μητρογαμεῖν, ἀδελφοφθορεῖν, καὶ ταῖς σφῶν παισὶν ἐπιμαίνεσθαι. Theophilus ad Autolycum III. p. 144. tom. 1. Biblioth. Patr. Græcol. Epicurum et Stoicos ejusdem

flagitii reos agit, Ἐπίκουρος δὲ καὶ αὐτὸς, inquit, σὺν τῷ ἀθεότητι διδάσκειν συμβουλεύει καὶ μητράσι καὶ ἀδελφαῖς συμμίσγυσθαι, καὶ πέρα τῶν νόμων τῶν τοῦτο κωλύοντων. Subdit aliquid de Solonis legibus; scribendum enim est Σόλων, non Σολομών. Et paulo post, πρὸς τί οὖν Ἐπίκουρος καὶ οἱ Στωϊκοὶ δογματίζουσιν, ἀδελφοκοιτίας καὶ ἀρρενοβασίλας ἐπιτελεῖσθαι, ἐξ ὧν διδασκαλιῶν μεστὰς βιβλιοθήκας ἐποίησαν; Similia doctissimus Tiraquellus affatim persequitur, ad leg. 7. Connubial. carptim autem ad Genial. dier. I. c. 2. et 24. De Ægyptiis vide supra, p. 48. l. ult. De Persis, p. 11 b. et infra, 279 a 1.

275 c pen. Μαγουσαῖοι.] Idem repetit p. 278. l. ult. ac diserte Magusæos illos Persas fuisse docet. B. Epiphanius p. 1094. num. 12. inter Persicarum sectarum ἀρχηγούς eosdem numerat: et num. 13. repudiato cæterorum idolorum cultu, solem tamen, lunam, ignemque venerari scribit. Cave confundas cum Magusæis, seu Magusanis, Petrææ ac felicis Arabiæ populis: nisi forte hi etiam ab illis proseminati sunt: nam hic vides Magusæos Persas variis se populis ac gentibus insevisse.

— d 8. παρὰ Γήλοις.] Cæsarius loco citato Bardesanem κατὰ πόδας sequitur, nisi quod Γήλας, non Γήλους, vocat. Θάτερος, inquit, παρὰ Γήλαις νόμος, γυναικας γεωργεῖν, καὶ οἰκοδομεῖν, καὶ τὰ ἀνδρῶν πράττειν, ἀλλὰ καὶ κοινωνεῖν οἷς ἂν βούλωνται τῶν ἐπηλύδων. οὐ μυρίζονται δὲ, οὐδὲ φυκίοις τὴν ὄψιν νοθεύονται, &c. Οἱ δὲ ἄνδρες στιβαζονται ἐσθῆτι μαλακῇ καὶ ἀνθοβάφῃ περιβολῇ, &c. de stellarum in eorum ortu concurrentium diversitate. Epiphanius loco jam laudato, num. 10. Γηλοὺς nominat, itidem ut Bardesanes, et Ptolemæus: sed hoc iis singulare tribuit, ut apud ipsos οἱ τὰ φαῦλα δρῶντες πρὸς τῶν νόμων αὐτῶν ἐπαινῶνται. Gelas Plinius VI. c. 16. inter alios Hyrcani maris accolæ numerat, quos Græci Cadusios appellarint. Gelas tamen a Caduciis Strabo distinguit XI. ambos tamen ad Hyrcani seu Caspii maris orientalem, et Tauri montis septentrionalem plagam constituit. Theophanes, qui Pompeii castra sequutus erat, apud eundem Strabonem, eodemque libro Amazonas inter et Albanos collocat Γήλας καὶ Λήγας, quos Zonaras tomo II. minus, ut opinor, recte, Γέλλας καὶ Λίγνας nominat. Denique Cedrenus p. 127. Cæsarii locum συντόμως afferens, Γηλαίους, non, ut est apud Orteliū, Gellæos; multo minus, ut est apud interpretem, Agelæos vocat. Itaque Γήλοι, vel ut al. Γηλοῖ, Γήλαι, Γέλλαι, Γελαῖοι, apud diversos auctores prorsus iidem, licet Γέλλαι et Γελαῖοι corruptum nomen videatur. Fœminæ autem Γήλισσαι dicebantur. At Γελῶοι, de quibus supra p. 233 b 1. qui Γελαῖοι sæpius, et aliquando Γελλαῖοι, Latinis Gelani, et Gelenses, interdumque Gelenses, in Sicilia sunt. Nam Γελώους frustra Stephanus repudiat. Γελῶνοι denique in Sarmatia, partim Europæa, partim Asiatica.

276 a ult. παρὰ Βάκτροις.] Cæsarius loco cit. de Bactrianis mulieribus nihil: at Susianis eadem attribuit. Ἐν δὲ Σούσοις, inquit, τῆς Βαβυλῶνος αἱ γυναῖκες παντὶ μύρῳ διαφέροντι καὶ κόσμῳ

χρῶνται, ὑπηρετούμεναι, καὶ παιδρῶς προΐοῦσαι, σὺν βλοσυρίᾳ, καὶ διαχύσει πολλῇ.

276 c 2. ἐν δὲ τῇ Ἀραβίᾳ.] *Lege Tiraquellum, ad leg. illam 7. Connub. hæc et similia pluribus exequentem.*

— c 5. παρὰ Πάρθοις.] *Cruentæ hujus et impiæ consuetudinis mentionem alibi non reperio. Multa de Parthorum moribus in historicis commentariis Strabo scripserat, ut l. Geograph. XI. significat.*

277 c 1. παρὰ Ταϊνοῖς, &c.] *Hac de re ita Cæsarius, παρὰ δὲ Ἑλλείois, καὶ Σαρακηνοῖς, καὶ τοῖς ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ Λιβύῃ, καὶ Μαύροis, κατὰ τοὺς ἡϊόνας καὶ ὄχθας τοῦ Ὠκεανοῦ ποταμοῦ οἰκοῦσι, καὶ ἐν τῇ ἐξωτέρᾳ Γερμανίᾳ, καὶ ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ Σαρματίᾳ, καὶ ἐν Σκυθίᾳ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐξωτικαῖς μέρεσι τοῦ Πόντου ἔθνεσιν, οὐχ οἷόν τε εὐρεῖν κολλυβιστήν, ἢ πλάστην, ἢ ζωγράφον, οὐκ ἀρχιτέκτονα, οὐ φωνάσκον, οὐχ ὑποκριτὴν ποιημάτων, ὥς παρ' ἡμῖν. Hic Ταῖνων mentio nulla, sed eorum in locum suffecti sunt Ἑλλεῖοι. De prioribus ita Stephanus, Ταῖννοι, (sic enim scribit) ἔθνος ἀπὸ τῶν Σαρακηνῶν, πρὸς μεσημβρίαν, ὥς Οὐλπιανὸς ἐν Ἀραβικοῖς, καὶ Οὐράνιος ἐν Ἀραβικῶν δευτέρῳ. Nec satis noti, quos Eleos Cæsarius nominat. Forte τοὺς ἀπὸ τῆς Ἑλίδος intelligit, quam Stephanus πρὸς τῇ Αἰγυπτίᾳ Ὀλυμπία urbem esse ait.*

278 a 4. παντὶ τόπῳ.] *Longe malim τρόπῳ: præcessit enim παντὶ ἔθνει, quod etiam fere locum includit. Deinde quis ita loquatur, παντὶ τόπῳ γενέσεως γεννῶνται ἄνθρωποι;*

— d 4. ἀπεκρίνατο.] *Aliena, credo, vox. Quid enim est ἀπόκρισις ἀπεκρίνατο? Ea si aberit, clarus integerque locus.*

— d 11. κατὰ τοὺς δεκανοὺς,] *Utique. Duodecim enim in zodiaci signa: signi cuiusque partes a genethliacis triginta constitutæ: ac tres in decurias tributæ, quarum principes, decani, Romanæ ex militiæ usu nominati: omnes proinde triginta sex.*

279 c 3. ἐκτρεπόμενοι.] *Malebam ἐντρεπόμενοι, sed libri omnes reclamabant. Montac. suggerit ἐντρεπόμενοι, &c. veriti, religiose observantes. Nec tamen ἐκτρεπόμενοι sensu caret: quasi dicat, Judæos etiam eo sub climate degentes, quod ab illo circumcidendi more alienum sit, ipsum tamen constanter ac perpetuo retinere.*

280 a pen. οὐχ ἤ.] *Melius οὐθ' ἤ.*

281 b 6. ἐπιλογῇ.] *Verti perinde ac si legeretur ἐπιπλοκῇ: quæ vox habetur infra p. 283 a 1. παρὰ τὴν τούτων πρὸς ἀλλήλους ἐπιπλοκὴν.*

282 b 8. εἰς δὲ τινες.] *Eis τοὺς Μανιχαλοὺς αλνίττεται, qui mundum hunc non boni sed mali Dei opus esse jactabant.*

— d 10. δῆλον γάρ ἐστι τοὺς τοιοῦτους.] *Forte delendum fuerit τοὺς τοιοῦτους. Nisi dicamus hunc accusativum pro nominativo usurpatum; ut in verborum activorum constructione fieri solet: v. c. cum dicunt οἶδα γάρ σε, ὅτι τοῦτο ἐποίησας, et simil. Prius tamen illud apud antiquiores et classicos, vereor, ut facile reperiatur.*

283 b 5. τὰδε τινὰ γινώσκουσιν.] Hæc omnino παρέλκειν existimo, cum jam paulo ante præcesserit ἀποφαίνονται τὰδε τινὰ ὕγιως: aut si hæc quoque retineri placet, scribendum ante fuerit, καὶ τὸ πάθος, &c.

— c 2. διακρίνων.] γρ. διακρίνοι: quod magis probō: alioqui c. 8. post alterum ολήσεται aut δὲ tollendum videtur, aut sumendum pro δὴ, quod hoc loco minus placeret.

284 b. ὁ θεός.] En ut Origenis etiam ætate illa Susannæ historia θεόπνευστος habebatur, non minus certe quidem quam libri consequentes, ex quibus idem Origenes testimonia producit. Nec ullus hic stramineæ novatorum distinctioni locus; dum quos ipsi sacrorum e numero libros expungunt, ex iis si quid a Patribus tanquam e scriptura proferri videant, scripturam vocari excipiunt quæ moribus informandis apta sit, non decretis fidei sancientis idonea. Ridicule id quidem: hac enim calumnia nulli non scripturæ parti fides abrogari queat. Sed tamen hic etiam ab Origene divinæ scientiæ fides asseritur; quod, opinor, ex decretis illis unum esse, ut duri admodum oris sint, nunquam negabunt.

— b 9. μὴνὶ τῷ ὀγδόῳ.] Quem ipse mensem finxerat de corde suo, ut sequenti versu diserte scriptura loquitur: id est, quem αὐτομάτως, nulloque Judæorum exemplo, per sese instituerat, ut ejus 15. impiæ consecrationis festum celebraretur.

— b pen. κατὰ τὴν ἑορτήν.] Quod tandem festum illud est, cujus exemplum Jeroboamus sequitur? Non placet ἀδιόφορον quoddam intelligi, quod nullam cum ista dedicatione affinitatem habuerit. Addit enim scriptura, *in similitudinem solennitatis, &c.* Frustra quoque encæniorum hic a quibusdam mentio fit, quæ Jeroboamus, tanto illis antiquior, cogitare non potuit. Probabilius alii de tabernaculorum festo accipiunt, cujus initium ab septimi mensis decimo quinto die ducebatur, Levit. xxiii. 34, et seq. Nec tamen satis video, quam illius similitudinem Jeroboamus expresserit, nisi forte quod diem octavi mensis decimum quintum delegerit. Nam tabernaculorum celebritas eo Levitici loco tantum instituitur, *ut discant posteri* (verba Dei sunt) *quod in tabernaculis habitare fecerim filios Israel, cum educerem eos de terra Ægypti.* Malim omnino altaris dedicationem a Salomone celebratam intelligere, quæ octavo die septimi mensis inchoata ad vigesimum secundum perducta est, quo etiam tabernaculorum celebritas claudebatur. Lege 3 Reg. c. 8. et Paralipom. c. 7. ubi v. 9. de Salomone habetur, *fecitque die octavo collectam, eo quod dedicasset altare septem diebus, et solennitatem celebrasset diebus septem.*

— c 1. ἐν γῇ Ἰούδα.] Rectius ἐν τῷ Ἰούδα. Ita enim ex Hebr. Septuaginta, et Vulgat. *in Juda.*

— c 1. θυσιαστήριον τὸ ἐν Βαιθ.] Reponendum videtur, ut est apud Septuaginta θυσιαστήριον, ὃ ἐποίησεν ἐν Βαιθῇ, τοῦ θύειν ταῖς δαμάλεσιν, &c. Certe τοῦ θύειν nec omitti potest, nec in

particulam ἐν sine flagitio mutari. Porro Vulgat. interpr. pro δ ἐποίησεν habet *similiter fecit*, ut in Hebr. כִּן עָשָׂה, i. e. opinor, ut fieri solebat in Juda. Septuaginta vero subintellexerunt in Hebr. אָשָׁר, quod, ut alibi passim.

284 c 2. ἐν ταῖς δαμάλεσιν.] Ita Septuag. Vulgat. autem in mascul. vitulis quos. Vide Observationes nostras ad p. 117 d 5. ubi de Api Ægyptio et Israëlitis vitulis pluribus.

— d 5. ἡ πύτης.] Ut Septuag. Vulgat. autem, Cinis, Hebr. דָּשָׁן, quod cinerem, adipemque significat.

— d 13. γενομένη.] Legendum videtur γενομένη, ut conveniat cum οἰκοδομῇ.

— d pen. ἰσχὺν βασιλέων διαπρήξω.] Vulgat. *dorsa regum certam*: אִפְתָּח מַלְכֵינוּ וּמַתְנֵי, quæ utrovis modo interpretetur licet, *lumbos, dorsa regum solvam*; vel, *lumbos regum retegam, nudabo*: priorem sequuti Septuaginta, per *lumbos* robur et fortitudinem intellexere: posteriorem Vulgatus maluit, *terga* enim *vertere*, hosti nudare est.

— fin. ὄρη.] Vulgat. *gloriosos*, Hebr. הַרְרִים quæ vox tametsi a recentioribus Hebræis pro *difficili* et *obliqua via* sumatur, cum tamen sit ex radice הָרָה, quæ *decorem gloriamque* sonat, dubium non est quin optime *gloriosos* significet, quos etiam montium nomine Septuaginta intelligunt.

285 a 7. ὀνόματί μου.] Rescribe ὀνόματί σου, cum Septuaginta et aliis omnibus.

— a 8. καὶ προσδέξομαι σε.] Ita iidem Septuaginta, Vulgat. autem *assimilavi te*: Hebr. אֲנַכְךָ. Radix כָּנָה, si recentioribus Hebræis fides est, significat *subobscurè indicare* aut *appellare*, quasi αἰνέσσεσθαι πρὸς τινα. Sed malim Hieronymo credere, qui non semel hanc vocem reddit *assimilare*: præsertim cum longe sit illustrius certis tanto ante ac perspicuis characteribus Cyrum informari, quod hic *assimilare* significat, quam ἀμυδρῶς ὑπομηνύεσθαι. Adde proxime dictum esse, *vocavi te nomine tuo*: quod multo est ἐναργέστερον, quam obscure tantum *appellare*: quæ μείωσις vim prioris sententiæ mirum quantum infringeret. Septuaginta quo dattinet, legisse videntur קָנָה, quod est *emere, possidere*, non autem כָּנָה.

— c 2. τέσσαρας διαδόχους.] Hi enim præcipui quatuor, Ptolemæus Lagi filius, qui Ægyptum; Seleucus Nicator, seu Nicanor, qui Babyloniam, Mediam, ac deinde Syriam; Antigonos, qui præcipuas Asiæ partes; et Antipater, qui Macedoniam obtinuit: cujus loco alii Philippum, sive Aridæum Alexandri fratrem, sufficiunt.

— c 4. καὶ Πτολεμαῖον.] Non video quamobrem Origenes post quatuor illos Alexandri successores Ptolemæi seorsum meminerit, quum unus e quatuor fuerit. Nisi forte cornu illud robustum et grande, cujus infra mentio d 3, Ptolemæum esse puta-

verit: in quo longe cum ab interpretum omnium sensu, qui Antiochum Epiphanem, Antiochi magni filium, accipiunt, tum ab historica veritate discederet. Tametsi quod Septuaginta cornu ἰσχυρὸν dixerunt, id Hieronymus *modicum* reddidit, Hebr. sequutus, מצעיר, quod vere *parvum* quid *modicum*ve sonat. Sed cur Septuaginta *robustum*? Tantum occurrit, literarum metathesi, ערץ, sæpe idem esse quod *roborare*: inde עריץ, hoc est *robustus, violentus*: et מעריץ *robur*, ac fere *violentum*. Porro Antiochus Epiphanes initio sane modicus; quippe qui Seleuci frater natus minor esset, ac proinde vivo regnanteque fratre delitesceret: at eo sublato mirum in modum crevit.

— c 5. ἐπικαλούμενον Λαγόν.] Repone Λαγὸν, vel Λαγοῦ. Dictus enim est Ptolemæus, non Lagus, sed Lagi, supple *filius*; tametsi Macedones, ut scribit Pausanias in Atticis, (nec enim id ipsemet ἱστορεῖ,) Philippi Alexandri patris filium esse dicerent, cujus mater utrum adhuc gestans Lago nupsisset.

— c 10. ἐνώπιον τοῦ Οὐβάλ.] Hic et v. 3. Septuaginta Hebraicam vocem, אובל, retinuerunt, qui versu secundo verterant, ἐπὶ τῆς πύλης οὐλαῖ, quomodo Hieronymus *super portam*, vel, *ante portam* *Vlaï*, qui tamen v. 3. *paludem* reddere maluit. Ergo utrumque vox illa significat, *paludem* seu *fluvium*, unde fortassis paludes iis in partibus existerent, et *portam*, qua fluvius recta peteretur. Fluvius hic *Vlaï*, (quem nescio cur Græcorum bibliorum regionum interpres v. 2. in *Atrium* mutaverit,) Plinio vi. c. 27. *Eulæus*, affini sane vocabulo.

— d 12. καὶ τὴν δύσιν.] Septuag. inter νότον et δύσιν inserunt καὶ πρὸς ἀνατολήν. Hieronymus item ex Hebr. post *meridiem* addit *et contra orientem*, quod utique addendum hic fuerit. Antiochus enim Epiphanes Ptolemæum Philometorem Ægypti regem, adeoque totam Ægyptum, quæ πρὸς τὴν Συρίαν meridionalis est, pertinaci acerbitate vexavit: tum orientem versus in Persidem vicinasque Persidi regiones incubuit. Sed loco τοῦ πρὸς δύσιν idem Hieronymus *et contra fortitudinem*; in Hebr. צבי, quæ vox cum vulgo illustre aliquid ac votis omnibus expetendum significare dicatur, tum etiam ut plurimum Judææ tribuitur. Hieronymus εὐδοξίαν illam hoc loco intellexit, quæ singulari ex fortitudine colligitur, quamque Judæis divina etiam virtute septis attribuit. Quid si duo hæc צבי et צבא, non vocis modo sed etiam significationis affinitatem aliquam et communionem Hieronymo notam habuere? Judæam porro Antiochus, ut notissimum est, inusitato furore vastavit, atque in ipsomet templo Jovis Olympii signum collocavit. Quid Septuaginta sequuti sint, cum δύσιν i. e. *occidentem* verterunt, non satis intelligo. Hierosolyma certe quidem πρὸς γὰρ τὴν Συρίαν occidentalior est.

288 b 1. ἀνεδέχετο.] Facilis emendatio est ἐνεδέχετο. Hoc

enim verbum iis maxime de rebus usurpatur, quæ utramque in partem ἐξ ἴσου evenire possunt: ut paulo post sæpius.

288 b 8. τοῦ θανατῶσαι.] Supple, ἐνεκα. Quod in vulgata paulo obscurius, et *compunctum corde mortificare*: itaque post καρδίᾳ et corde adhibenda virgula est: significatur enim, eum hoc animo persequutum esse hominem dolore jam confectum, ut ei vitam eriperet.

— d 5. τοῦ εἶναι.] Subobscurus locus. An mutanda distinctio est, et τοῦ εἶναι cum ἐνδεχομένων ita construendum, ut subintelligas χάριν vel ἐνεκα, an ita potius ordinanda sententia, ὁ θεὸς τῇ προγνώσει αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ἀληθὲς προγνώσκων τοῦ εἶναι τῶν προειρημ. ἐνδεχ. δ. γεγονότων, an denique τοῦ εἶναι sumitur pro τοῦ ὄντος, vel τοῦ ἐσομένου πράγματος? Elige: postremum hoc malui.

289 b 9. οὐ προσποιησάμενος.] Gallicus etiam idiotismus est, *ne faisant pas semblant*: quod Latinitas minus patitur: aliud enim est *non simulo me audire*, aliud *simulo me non audire*, hoc est, *audire me dissimulo*. At Græcis Gallisque perinde est, seu præmittatur negatio, seu consequatur: tametsi longe sæpius præmitti Græce consueverit. Interdum vero προσποιεῖσθαι ἐλλειπτικῶς usurpatur, ut apud Demosthen. pro Coro. [p. 269, 9. Reisk.] ὅρα μὴ τούτων μὲν ἐχθρὸς ἦς, ἐμοὶ δὲ προσποιῇ: subintelligitur εἶναι. Ibid. adversus Æschinem [p. 270, 2], qui a liberalibus doctrinis imparatus cum esset eruditi nomen et famam ambiebat, τοῖς δὲ ἀπολειφθείσι μὲν, ὥσπερ σὺν, προσποιουμένοις δὲ ὑπ' ἀναισθησίας, τὸ τοὺς ἀκούοντας ἀλγεῖν ποιεῖν, ὅταν λέγωσιν, οὐ τὸ δοκεῖν τοιούτοις εἶναι περίεστιν.

— c 9. αἰτία γένηται, &c.] Αἰτία hic occasio est, ἀφορμή. Porro αἰτίαν ait non absolute τοῦ μὴ ἐπιστρέψαι, sed τῶν ἀμαρτημάτων. Nec enim fieri potest, ut quod mihi Deus certo futurum aperiat, id ipsum propterea non eveniat, quod certo futurum aperuerit: hæc enim τῶν ἀντιμαχομένων ἐστίν.

— d pen. ἅμα δὲ καὶ μαχόμενον.] Negari non potest, quin hoc duriusculum sit: imo, si absit ὑπερβολή, falsum. Tantum enim abest ut hæc duo pugnent, ut manifesta potius ἀντιλογία sit aperiri divinitus, ὅτι πάντως ἔσται ἀγαθὸς, et tamen illum ipsum οὐκ ἀγαθὸν γενέσθαι. Sed ratio quam subjungit molliorem interpretationem patitur, cum ea tantum futuri cognitione vim et contentionem animi debilitatum iri significet: quod τό γε καθόλου et verissimum est, et in sanctorum Patrum ore frequentissimum.

290 a 3. πρὸς οἷς γὰρ ἔχομεν.] Integer locus est: tantum dandi casus χρεῖα, qui sequitur, in rectum mutandus videtur. Per ea vero, quæ habemus, intelligit, opinor, τὰ ἡμῖν ἔμφυτα, et semina illa honestatis atque virtutis, quæ nobis cum ratione insita sunt.

— c 2. πράττει.] Vix dubito quin scripserit Origenes πρᾶτται, cum et sensus hoc postulet, et ἀμέσως ante dixerit ἐπράττετο.

290 c 4. τοῖς προεγνωσμένοις.] Quæ vox sequenti versu repetitur. Malui tamen utrobique προγενομένοις, ut habetur in alt. manusc. cum b pen. dictum fuerit, ὧν μὴ γενομένων.

— c 4. οὐκ ἐφ' ἡμῖν.] Expungenda negatio est, alioqui et sententia falsa esset, et ab Origenis mente prorsus aliena: falsa, quia libertatem cverteret; aliena, quia libertatem hanc tueretur Origenes.

— d 8. περὶ τῶν ἀνθρώπων.] Rescribendum existimo περὶ τὸν ἀνθρώπον, vel τοὺς ἀνθρώπους, ut linea 11. περὶ τόνδε.

— d 12. δι' ἑτερον.] Hic quoque alterum manusc. sequutus sum, ubi περὶ ἑτέρους legitur, qui sensus longe convenientior est. Nec enim de pluribus hic schematismis agit, sed de uno tantum, quem plurium ac præteritorum eventuum causam esse negat, ut ex sequentibus manifeste constat.

291 c pen. καθ' ὃ δὴ ὅτι.] Pro καθ' ὃ τι δὴ, quod forte rescribendum est, clarius certe foret.

— c pen. σαφὲς τὸ μὴ] Ita distinguendum fuit τὸ σαφὲς ab ἀληθὲς quod præcedit, alioqui ἀσαφέςτατος locus hic fuisset.

— d 5. ἐπιστήσας.] Reponendum existimo ἐπιστήσαι, alioqui non solum τὸ εἰ δὲ, quod periodi est initium, ἀναπόδοτον futurum est: sed etiam τὸ, ἐρεῖ, quod sequitur, ad genethliacum defensorum, non ad oppugnatorem Origenem pertinebit: cum tamen Origenes non hanc ipsi per sese orationem attribuat, sed eam potius ex illius opinione sequuturam velit.

— d pen. παραστητάτω.] Quam argumentum hoc urgeat, non sentio. Responderet enim genethliacus, totum hoc discrimen ex diversa præteriti ac futuri conditione petendum esse.

292 b 3. ἐμποδίζειν.] Malim ἐμποδίζει. Nec enim id ante demonstravit, nisi forte κατ' ἀκολουθίαν.

293 b 6. ἐλκουμένους.] Ἐλκουμένους, opinor, vera lectio est, quam etiam e manuscript. alter repræsentat: ulcus enim ex circumcissione sequebatur.

— c 5. ἐπιστήσαι μὲν,] Hæc duo verba libenter expunxerim, quæ profecto sensum absque illis optime coherentem interturbant.

— d 2. καὶ τὴν ἀστεροσκοπ.] Manifesta trajectio est. Legendum ergo, οὐκ ἔτι δὲ τὴν ἀστεροσκοπικὴν, καὶ τὴν γενεθλιαλογ. Hic enim eadem est ἀστεροσκοπικὴ et γενεθλιαλογικὴ.

294 d pen. μορφώματος.] Post hanc vocem membrum alterum deesse credo, quod ita concipi possit, οὐ μὴν λαμβανομένου τ' ἀληθοῦς ἐκ τοῦ μορφώματος. Sensus enim id exigit: et manifeste probant quæ sequuntur. Vox μορφώματος repetita librariorum, ut sæpe fit, oculis imposuit, ut posteriorem prioris loco acciperent.

295 a 10. χείρονος ἀπὸ τοῦδε.] Melius, ni fallor, abesset ἀπὸ, ut χείρονος τοῦδε (nempe ἀστέρος) cum præeunte participio δηλουμένου construat. Sin auem (quod minus probo) retine-

bitur ἀπὸ, tunc post χείρονος apponenda virgula fuerit, ut ἀπὸ τοῦδε cum ἀμανυρμένον conjungatur.

295 c 3. ἤπερ νομιζομ.] Lege, ἤπερ τὸ νομιζ. vel ἡ τὸ νομ.

LIB. VII.

299 d 11. πολὺν πρότερον.] Omnino legendum videtur πολὺν αἰσχροτέρον, hæc enim turpium numinum colluvies siderum frugumque θεοποιῖα posterior fuit, uti non semel Eusebius ipse tradidit.

300 b 7. καταδεδουλωμένοις.] Rescribe καταδεδουλωμένον. Quo enim accusativus hic referatur?

301 a 3. καταφυρόμενοι.] Corrige, καταφυρομένοις : hactenus enim in dandi casu, et sequitur νενικηκόσι.

303 b 2. ὄντες.] Alter ex manuscr. ὄντως, recte.

— b 3. γένος ἱερόν.] Idem manuscr. γένος ἐκλεκτόν, ut in Græc. et Vulgat. Bibl.

304 d 2. ἄλλης τε μακρᾶς.] Non videbam quo genitivus iste pertineret. Itaque verti perinde ac si legeretur ἄλλας τε μακρὰς περιόδους, et ἐπιτελουμένας pro ἐπιτελουμένης, quæ vera mihi lectio visa est.

— d 7. ἐλεύθερον καὶ ἀνειμένον.] Liberum hic et solutum vitæ genus πρὸς καλοῦ ληπτέον ἐστὶ, quod absque ulla vi aut legum necessitate virtutem ac pietatem coleret, nec graviore tot ceremoniarum onere premeretur. Ita fere Thucydides usurpavit II. ubi Pericles ἐν τῷ ἐπιταφίῳ λόγῳ liberiores Atheniensium vivendi rationem duriori et legum vinculis adstrictæ Lacedæmoniorum disciplinæ anteponebat, καὶ ἐν ταῖς παιδείαις, inquit, οἱ μὲν (Λακεδαιμόνιοι) ἐπιπόνῳ ἀσκήσει, εὐθὺς νέοι ὄντες, τὸ ἀνδρείον μετέρχονται· ἡμεῖς δὲ, ἀνειμένως διαιτῶμενοι, οὐδὲν ἥσπον ἐπὶ τοὺς ἰσοπάλους κινδύνους χωροῦμεν. Imo τὴν ῥαθυμίαν paulo post meliori ac laudabiliore significatione posuit: Καὶ τοι εἰ ῥαθυμία μᾶλλον, inquit, ἢ πόνων μελέτῃ, καὶ μὴ μετὰ νόμων τοπλείον ἢ τρόπων ἀνδρείας ἐθέλομεν κινδυνεύειν, i. e. *Quod si ex faciliore potius vitæ genere, quam assiduo laborum usu, nec legum necessitate potius, quam generosa indolis virtute ducti, ad subeunda pericula venire statuimus*: ubi ῥαθυμίαν sic πόνων μελέτῃ opposuit, ut eandem tamen cum τρόπων ἀνδρείᾳ conjungeret. Quo etiam pertinet illius vel moris vel consilii fructus, qui sequitur: περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς τε μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν, καὶ ἐς αὐτὰ ἐλθοῦσι μὴ ἀτολμοτέρους τῶν αἰὲ μοχθούντων φαίνεσθαι. *Hoc inde consequimur, ut nec futurarum ærumnarum ante tempus asperitate frangamur, nec tamen postquam in eas ventum est, illis ipsis qui perpetua in contentione versantur, meticulosiores nos aut segniores ostendamus.*

— d ult. ἀνειληφέναι.] Reponendum videtur ἀνειληφότες. Respondet enim hoc membrum priori illi βίῳ μὲν τῷ κατὰ τὴν φύσιν κεκοσμημένοι.

310 c 3. καλεῖ.] Alt. e manuser. δηλοῖ, quod omnino præstat.

— d ult. περὶ τῆς τῶν παλαιῶν ἀνδρ.] Liber hic de numerosa priscorum hominum sobole cum aliis plerisque intercidit, nec ulla ejus est apud S. Hieronymum, Photium, aut Suidam mentio.

313 c 4. πρακτικόν.] Alterius manuser. lectionem sequutus sum: habet enim προστακτικόν, cui sequens ἀπαγορευτικόν recte opponitur.

— c 8. τῆς θεολογίας ἄρξασθαι, καί.] Hæc a librario quodam perperam inserta sunt, quæ manuscriptorum alter expungit.

— c 10. οἰκείαν νόμοις.] Mendosa hæc sunt, atque in οἰκείων νόμων, ut videtur, mutanda.

— d 2. οὐχὶ φίλον, &c.] Locum hunc ita concipit alt. manuse. οὐχ ἥπερ Αἰγυπτίοις φίλον ἦν, ἀλλ' οὐδὲ Φοινίξιν, ἢ τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι παραπλησίως, εἰς πληθ. &c. Rectius. Saltem pro οὐχί, omnino reponend. οὐχ ἦ.

317 b 4. προσλαμβάνειν.] Rectius, opinor, fuerit προλαμβάνειν.

320 c 9. δευτέραν οὐσίαν.] Eusebius hic ἀντικρὺς ἀρειανίζει. Tametsi ejus orationem Trapezuntius ὑποκορίζεσθαι, et adhibito quasi studio mollire videatur. Sed notus satis Eusebius, ac præsertim ante Nicænum Concilium, ante quod hæc ab eo scripta fuisse non dubito.

322 d 3. a fine, Διὰ τί.] Hæc Eusebius p. seq. b 1. sumpta esse ait ex lib. I. Quæstionum et Solutionum. S. Hieronymus V. libros numerat Quæst. et Solut. in Exodum, qui non extant. Euseb. autem Histor. II. [c. 18.] ante horum quinque librorum mentionem Quæstionum et Solutionum meminit, quas in Genesin et Exodum scripserat: τοῦτο δὲ, inquit, κατὰ μέρος διαστολὰς κεφαλῶν τῶν ἐν ταῖς γραφαῖς ζητουμένων, ἐπιστάσεις τε καὶ διαλύσεις πεποιημένος, ἐν οἷς καὶ αὐτοῖς καταλλήλως τῶν ἐν Γενέσει καὶ τῶν ἐν Ἐξαγωγῇ ζητημάτων καὶ λύσεων τέθεται τὴν ἐπιγραφὴν.

323 a 3. δεύτερον θεόν.] Hic vere Philo πλατωνίζει, ut ex ipsis philosophi verbis inferius patebit.

— b 9. τῷ δευτέρῳ.] Ergo tunc duo isti Philonis libri περὶ Γεωργίας inscripti erant: nunc tamen posterior περὶ φντουργίας inscribitur: idque satis ex Philonis mente, qui librum hunc sic orditur, Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τὰ περὶ γεωργικῆς τέχνης γενικῶς, ὅσα καιρὸς ἦν, εἵπομεν· ἐν δὲ τούτῳ περὶ τῆς κατ' εἶδος ἀμπελοφυτικῆς, ὥς ἂν οἶόν τε ἦ, ἀποδώσωμεν.

— b 10. τὰς δυστροπίας.] Extat hic locus p. 168 b. Philonis excusi Græcol. paulo post initium: ubi pro δυστροπίας legitur ut in manuser. δυσωπίας. Quæ si vera lectio est, τὰς ἐν τοῖς διαπορηθεῖσι δυσωπίας *puendas difficultates* appellat, quæ hujusmodi quæstiones consequuntur. Itaque nostra in versione pro *dubitationem* legendum est *has dubitationes*. Δυστροπία morum potius quam loci alicujus asperitatem sonat. Fortassis tamen *difficiliores* etiam *angustias* significare possit, in quibus ægre convertere te aut commovere possis. Præcipua quæstio ibi a Phi-

lone proposita hæc est, Τίς ἐστι κόσμῳ βάσις, ἐφ' ἧς ὥσπερ ἀνδριάς ἐφήρεισται. Quam quæstionem ab iis sine pudore ac probro tractari posse negat, qui basim illam ὑλῶδές τι καὶ σωματῶδες esse arbitrentur.

323 c 2. Λόγος δέ.] Excus. leg. Νόμος δέ. Dubium esse non potest, quin Eusebius noster Λόγος potius quam Νόμος legerit, cum hoc de Verbo divino testimonium proferat. Et sane cum paulo post Deum ejus Patrem appellet, commodius id de Verbo quam de lege accipias. Imo quod addit, esse quasi μεθόριόν τι φωνῆεν στοιχείῳ ἀφώνων, multo melius in Verbum, quod vocale quid sonat, quam in legem, κωφότερόν τι χρῆμα, conveniat.

— c 8. ἄρρητον.] Philo ἄρρηκτον. Longe melius.

— d 3. φωνῆεν.] Philo καθάπερ φωνήεντα, quod significantius videtur.

— d 5. ἐγγράμμον μουσικῆς.] Hinc excusum corrigas licet, ubi perperam legitur ἐγγραμμάτου μουσῆς.

325 a pen. δευτερεύσης, &c.] His plane gemina Plato scribit inferius p. 541 c. quibus duplex impietas continetur, in Filium altera, altera in Spiritum Sanctum.

— c 4. παρ' ἐτέρου.] Sequentia, τοῦ, ἡ παρὰ Θεοῦ Λόγου, et mendosa sunt et ascititia, ideoque expungenda.

328 a 1. περὶ ἀντικειμένων.] Vide locum persimilem Demonstrat. Evangel. IV. c. 9.

330 a 1. θελήτῃς καὶ προβολίς.] Ergo θέλητρον et προβόλιον idem hoc loco. Certe dæmoni periculosius nullum est voluptate venabulum. Ita etiam corrigendus, et accipiendus videtur locus ille Demonstrat. IV. c. 9. [p. 159 c.] ubi de Lucifero sic loquitur Eusebius: δεινὰ δὲ κατὰ τῶν ἐθνῶν ἀπειλήσας θάτερα ληπτὸς τοῖς προβουλίοις ἀνθρώπους εὐρατο, i. e. *At is populus omnibus tam gravia interminatus cum esset, alia tamen ratione, venabulis suis homines captu faciles esse cognovit*: ubi θάτερα pro θατέρῳ usurpavit, et προβολίς legendum, non autem προβουλίς. Cujusmodi autem προβόλια ista fuerint, sic explicat, Ἔσειε δῆτα τῆς ἀπὸ τῶν κρειττόνων στάσεως τὰς πόλεις, καὶ τοῖς τῆς ἡδονῆς δολέασιν ἐπὶ πᾶν εἶδος φαυλότητος τὰς τῶν πολλῶν κατέσπα ψυχὰς, &c. quæ fusius ibid. persequitur. Ita Θελήτρον, δέλεαρ, προβόλιον, eodem sensu.

333 c 3. Διονυσίου.] Alexandrinum intelligit, Sabellii, a quo personarum in SS. Triade distinctio nefarie tollebatur, oppugnatorem acerrimum. Qui cum nimio quodam susceptæ causæ studio in contrariam Arianorum hæresin nonnihil inclinasse quibusdam videretur, egregium in prinnis defensorem nactus est B. Athanasium, ejusdem postea sedis episcopum. Vide illustriss. Card. Baron. anno Christi 263. Porro Sabellius alterum hoc de materia somnium ab Hermogene acceperat. Plures adversus Sabellium istum libros a Dionysio elaboratos esse, non tantum unum, ut non nemo credidit, vel hoc Eusebii loco manifeste convincitur.

335 a 1. Ἀπορήσομεν.] Ingeniosæ sunt ac solidæ Origenis rationes istæ.

336 b 7. Περὶ δὲ τοῦ ποσοῦ.] Non extat opus illud Philonis de Providentia. Cæterum ex hoc fragmento auferri potest Philonem Platonis ex mente sensisse rudem et indigestam a Deo materiæ molem ante omnia creatam esse, ex qua deinde præclaram illam quam cernimus rerum varietatem ac speciem eduxerit.

— d 8. ἔλαττον προστιθέναι.] Sensus postulat ἐλάττονι προστιθ. ut opponatur sequenti membro, ὡς περιττῆς ἀφαιρεῖν.

— d ult. ἀπασιν ἐπαινετοῖς.] Utramque vocem, aut saltem ἐπαινετοῖς, libenter expunxerim.

337 a 2. αἷτια τιθέμενος.] Vix dubito quin reponendum sit ἀντιτιθέμενος, vel αἷτία [voluit f. ἀντία] τιθέμενος, quod paulo ποιητικώτερον est. Sed Philo, quemadmodum et Xenophon, poëtas interdum amat. Porro illud οὐκ ἂν φθάνοι, &c. hunc quoque sensum pati posset, ut artificum omnium objiciat opera, nihil unquam efficiet. In eo tamen hæreo, quem expressi, quod is, meo quidem judicio, cum sequentibus ἀλλὰ γὰρ σοφιστείας, &c. elegantius ornatusque cohæreat.

— a 9. Μαξίμω δέ.] Nondum satis definitio¹, quis ille Maximus fuerit. Erat quidem Maximus Hierosolymorum antistes, æqualis Eusebii; sed vereor, ut hunc vere maximum Arianæ impietatis hostem maximus Arianus intelligat: tametsi hunc, quiqui sit, Maximum, ut supra Dionysium Alexandrinum, satis frigide appellarit. Cæterum dialogus fuit tota hæc de materia disputatio, ut legenti patet.

— b 8. ἢ ὅτι κεχώρισται.] Prima hæc argumenta nonnisi adversus eos qui corporeum Deum fingerent momenti quicquam habere possunt.

338 a 8. χωρητικόν.] Malim χωρητὸν cum altero manuscr.

— c 1. λέγει. εἰ δέ, &c.] Post λέγει minor adhibenda distinctio, et δέ mutandum in γε vel δή.

— d 1. γινομένων αὐτῶ.] Leg. γινομένων ἐν αὐτῶ.

— d 9. ὕλην γὰρ εἶναι θέλεις.] Disputationis hujus cardo postulat ut ἀγέννητον inseratur: eamque vocem proxime consequentia desiderant.

339 a 5. ἔχεσθαι.] Corrigenum ex alter. manuscr. ἐρχεσθαι, quam lectionem etiam Montac. repræsentat.

— b 4. ποιότητες τῶν ποιότητων ποιότης.] Lege et distingue, ποιότητες, τῶν ποιότητων ποιητής, cum alt. manuscr.

— c 5. συλλελόγισται ὡς οὐκ ἂδυν.] Corrupta ista sunt: nec saniora illa manuscr. συλλελόγισται ὡς οὐκ ἂδύνατον ἐξ οὐκ ὄντων δημιουργὸν τὸν θεόν, ἂδύνατον εἶναι δοξαζ. &c. Facile tamen

¹ Circa an. 196. floruisse hunc Maximum auctor est Caveus Hist. Lit. I. p. 95. Vide Valesium ad Euseb. Hist. Eccl. V. 27.

emendari possunt, si legeris, ὡς συλλελόγισται ἀδύνατον εἶναι δοξαζ. &c.

339 c 7. Ἄλλ' ὁ μὲν,] Concessio non est, sed quasi transitio.

— c 8. καὶ γὰρ παρ' ἡμῖν.] Subtiliora sunt, quam solidiora, quæ sequuntur. Nec enim ὑλώδεις isti mundum ex alio mundo sed ex materia factum volebant: et satis, opinor, vidissent, artes illas singulares ac proprias non jam ex nihilo repente nasci, sed acri studio, continenti usu, improbo labore, ac similium artium imitatione paulatim excitari ac perfici.

340 b 5. οὕτω προλαβὼν,] Clarius esset οὕτω γὰρ προλαβ. Cæterum hoc argumentum firmitus est.

— d 8. παραστήναι.] Usitatus fuerit παραστήσαι.

341 b 2. εἰ δὲ οὐσίαι τὰ κακὰ, &c.] Mendosa hæc sunt: quæ facile sic emendes, Εἰ δὲ μὴ οὐσίαι τὰ κακὰ, κακὸν δὲ ὁ φόνος, &c.

342 a 7. ἔσονται τούτων.] Ἀσυλλόγιστος videtur ista conclusio. Referendum enim potius fuisset, hominis quoque naturam pro tanta rerum istarum et actionum mutatione mutari, quæ sui tantopere dissimilis esse toties et inciperet et desineret.

343 a 1. παρὰ λόγον ὀρισάμενος ἀφορμὴν.] Hic ἀφορμὴν pro eo sumi arbitror, quod *medium* vulgo logici nominant, ejusque tam in majori quam in minori collocationem: παραλόγον autem ἀφορμὴν, sophisticam et ἀπατητικὴν argumentandi rationem, qua quis velut ἀφορμὴν quadam ad facilius alterum in errorem inducendum abutatur. Quales ἀφορμὰς Socratici captare videbantur.

— a 4. ἀλλ' εἴ τι.] Ante ἀλλὰ minori tantum distinctione opus est: pro εἴ τι vero malim εἰ ὅ τι.

— b pen. πρὸ τούτου.] Virgulam puncti loco suffice.

— c 1. δοκεῖ. ἀλλαγὴν.] Post δοκεῖ tollenda distinctio est: ἀλλαγὴν autem rescripsimus pro ἀλλὰ γῆν, quod manifeste vitiosum erat.

— c pen. τροπὴν.] Male τρόπον ante legebatur.

344 d 11. μεθ' ἐνός,] Legendum videtur μὴθ' ἐνός, vel unico verbo μηθενός.

— d 15. ἐστὶν εὐεργεσία.] Sensus postulat ἐπ' εὐεργεσίᾳ, maxime cum sequatur ἐπὶ χείρονι.

345 b 3. δυνάμενοι.] Præstat omnino δυνάμενα, ut referatur ad ταῦτα, non ad θεοί.

— c 2. σύνθετος δὲ ὁ κόσμος.] Mutila ista sunt. Commode sic expleas, πῶς δὴ συνθετός ἐστὶν ὁ κόσμος, καὶ &c.

— c 4. Τὴν γάρ.] Rescribe τὸ γάρ.

— c 8. ἦν ποτε καθ' ἑαυτά.] Negari facile posset quod hic assumitur.

— d 14. οὐκοῦν.] Et hæc consequentia oppido quam infirma. Tota enim hæc ἀντιμάχησις est κατ' εἶδος, non καθ' ὕλην.

LIB. VIII.

350 a 5. κατασταθείς.] Aristæas excusus leg. καταταχθείς: perinde est.

350 a 7. πολλὰ διάφορα.] Hesychius τὸ διάφορον explicat non tantum ἀμφίλεκτον, sed etiam ἀνάλωμα διάφορον, quæ vera hoc loco est hujus verbi significatio.

— b 4. 5. ὑπὲρ τὰς εἴκοσι.] Josephus Antiquit. Judaic. XII. c. 2. περὶ εἴκοσι. At S. Epiphanius, lib. de mensuris et ponderibus num. 9. longe pareior, ἥδη μὲν, inquit, εἰσι μυριάδες πέντε βιβλίων καὶ τετρακισχίλια ὀκτακόσκιαι, πλείον ἢ ἔλασσον. Sed Aristææ cum Josepho et Eusebio hærendum est.

— c 8. εἶπε γραφῆναι.] Josephus tantum γράφει. Sed vult opinor Aristæas hoc Demetrio mandatum esse, uti regis nomine ad summum pontificem scriberet. Infra p. 351 d 6. ἐκέλευσε γραφῆναι.

— c ult. μεθ' ἑτερα.] Quæ nimirum Aristæas de Judæis a Ptolemæo servitute liberatis interponit. Quibus conficiendis septem duntaxat dies impensi, ut iidem Aristæas et Josephus habent.

— d 1. ἐκέλευσεν ἐκδοῦναι.] De hoc loco plura in Observationibus.

— d 2. ἀναγραφῆς.] Excus. ἀντιγραφῆς.

— d 4. ἀκριβείας.] Excus. ἀσφαλείας.

— d 5. ἀπεριμερίμωως.] Excus. ἀπερριμμένως.

— d 8. τῶν ἀπεσταλμένων πλήθος.] Donaria intelligit Hierosolymam a rege missa, de quibus inferius. Sic Josephus locum supplevit, καὶ τὸ πλήθος τῶν ἀπεσταλμένων ἀναθημάτων, καὶ τὸ ἐφ' ἐκάστου κατασκευασθῆν, ὡς ἀκριβεστάτην εἶναι τὴν τοῦ τεχνίτου τοῖς ὁρῶσι μεγαλουργίαν, καὶ διὰ τὴν τῶν κατασκευασμάτων ἐξοχήν τὸν ἐκάστου δημιουργὸν εἶναι εὐθέως γνῶριμον.

— d 9. μεγαλομερίᾳ.] Excus. μεγαλομερίᾳ. Sed Eusebio hærrere malim: nam et Hesychius μεγαλομερῶς exponit μέγας.

351 a 7. ἀπολειφθέντων.] Excus. ἀπολιπόντων. Joseph. ἔτι λειπόντων, quod rectius videtur.

— a 4. βιβλίων.] Joseph. συγγραμμάτων.

— a 5. τὰ διαπεπωκότα, &c.] Joseph. περὶ τῶν διαπεπωκότων, ὅπως τῆς δεούσης ἐπιμελείας τύχη. Elige. Tantum vereor ut apud Josephum idem bis dicatur: cum apud Aristæam et Eusebium τὰ διαπεπωκότα significare videantur *partes aliquas, quæ ad comparatorum voluminum integritatem deessent, quomodocunque tandem excidissent*: unde sequitur τύχη τῆς προσηκούσης ἐπισκευῆς, quibus verbis juberi existimo, ut ἐλλείμματα ista studiose ac diligenter expleantur. Sed Joseph. in sequentibus Aristææ verba sæpe mutat, tametsi a sententia vix recedat.

— b 6. ἀμελέστερον.] Consule, si placet, Observationes.

— c 1. πόρρω γεγόνασιν, &c.] Mirum quantum Latinus Aristæas, qui extat tomo 7. Biblioth. Patrum, a Græco discedit. Habet enim frequentem apud historicos et poëtas horum voluminum esse mentionem. Josephus cum Aristæa Eusebioque consentit.

352 b 1. Βασιλεὺς Πτολεμ. &c.] Et hanc epistolam Josephus suis non Aristææ verbis repræsentat.

352 a 4. ἀναρπάστους.] Excus. Aristæas, ἀναστάτους.

— b 4. κατὰ κίσθαι.] Eo nimirum, vel optione sua, vel ipsius victoris voluntate, vel dominorum venditione delatos.

— b 5. ὑπὸ Περσῶν.] In edicto, quo apud Aristæam et Josephum libertas Judæis a Ptolemæo conceditur, de Persis μηδὲ γρύ: nunc tamen ad Judæum scribens, paternæ invidiæ partem aliquam in Persas deonerat, quodque vere poterat, etiam prudenter adjungit.

— b 6. συνελθῆναι, &c. αἰχμαλώτους.] Molle id quidem, sed Josephus longe adhuc mollius, et patris in gratiam ὑποκοριστικώτερον, οὗς αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Περσῶν ὁ ξὺς πατὴρ ἐτίμησε.

— c 2. φόβον ἔχη.] Consentit Joseph. ἵνα τοῖς Αἰγυπτίοις ᾧσι φοβεροί. Excusus tamen Aristæas, interposita negatione, φόβον μὴ ἔχη, contrarium plane sensum efficit, parum meo judicio probabilem. Nam qui tandem Ægyptios omni Judæorum metu liberabat, dum eos in locis opere situque munitissimis et tanto numero collocaret? Credibilis omnino, Ptolemæum Lagidem, qui ab Alexandri obitu primus Ægyptum occupabat, quod a Macedonum viribus satis fortasse paratus non esset, Ægyptios, ne quid nascente regno turbarum excitarent, hoc Judæorum metu cohibere voluisse. Utut sit, quamobrem id apud Judæum pontificem negaret, caussæ nihil erat; cur affirmaret, sane plurimum.

353 a 3. τῶν ἀρχισωματοφυλάκων.] Excus. Arist. et Joseph. τὸν ἀρχισωματοφύλακα. Quæ lectio hominis dignitati favet, cui tantum accedat necesse est, quantum detrahitur ex sociis.

— b 1. ἐνδεχομένως] Vocem explicat Josephus, ὡς ἐνῆν μάλιστα φιλοτίμως.

— c 1. καὶ τὰ τέκνα.] Locus difficilis, quo de quid probabilius nobis videatur, in Observationibus exponetur.

— d 8. καὶ εἰ παρὰ φύσιν ἐστίν.] Et Joseph. κὰν ἢ παρὰ φύσιν, i. e. ut minus id cum ingenio, sensu, moribus nostris congrueret, ejusmodi etiam est sacrorum librorum communicatio.

— d pen. τῆς ἀδελφῆς, &c.] Montac. καὶ τῆς βασιλίσσης, καὶ ἀδελφῆς Ἀρσινόης.

354 d 7. προρημνηνυμένων.] Utriusque historiæ meminit Josephus, nec tamen addit ullam divinæ legis interpretationem Septuaginta seniorum opera priorem extitisse.

— d 10. τὴν αἴτησιν.] Dubium non est quin reponendum ex Aristæa sit τὴν ἀνεσιν. Joseph. multitudinis numero παρὰ τὰς ἀνέσεις.

— d 12. μαθόντος.] Corrigendum ex Aristæa tam excuso quam manuscr. σημαυθέντος: et lin. ultima post ἀποσχόμενον delenda conjunctio δέ. Legi etiam posset μαθεῖν pro μαθόντος, servato δὲ post ἀποσχόμ. vel eod. sublato, μάθοντα.

355 a 4. ἀπεγλανκώθη.] Vera lectio, ex qua corrigendus excusus Aristæas, apud quem mendosissime legitur ἀπεγλυκλώθη. Recte etiam Josephus τὰς ὄψεις γλανκωθείς. Notum est γλαύ-

κωμα et γλαύκωσιν oculi vitium esse, quo humor pupillæ crystal-
linus, cæsius præter naturam colore suffusus, vel ἀμυροῦται, vel
ἀποξηραίνεται. Plinius etiam *glaucoma* passim vocat. Hinc face-
tum illud Palæstrionis in Plauti Milite,

Et nos facetis fabricis, et doctis dolis,
Glaucomam ob oculos objiciemus, eumque ita
Faciemus, ut quod viderit, non viderit.

Ubi Plautus *glaucomam* pro *glaucoma* posuit, ut *schemam* in
Amphitruone pro *schema* :

Huc processi sic cum servili schema.

Ita *syrmam*, *diademam*, *dogmam* Latini veteres dixere. Priscia-
nus VI. [c. 2. p. 679.]

— a 8. καθὼς προείπον.] Prior editio, καθὼς προείπε περὶ τούτων
τὰ περὶ τοῦ Δημητρίου προσκυνήσας: quibus nihil corruptius. Ari-
stæas excusus προείπον, περὶ τῶν τοῦ Δημητρίου προσκυνήσας: quæ
vix saniora sunt. Montacutius pro περὶ τοῦ Δημ. leg. παρὰ τοῦ
Δημη. Emendatior locus erit, si leges, καθὼς προείπον, τούτων,
(vel ταῦτα) περὶ τοῦ Δημητρίου, προσκυνήσας, vel, καὶ προσκυνήσας.
Nam Josephus ita scribit, Παραλαβὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς παρὰ
τοῦ Δημητρίου, καθὼς προείρηται, προσκυνήσας αὐτοῖς: ubi ταῦτα et
αὐτοῖς de libris ipsis Gelenius intelligit. Non improbo. Melius
tamen fortasse de verbis Demetrii accipias, quibus auditis, Pto-
lemæus sancta quadam, ut fit, admiratione percussus, venera-
bundo similis, aut in genua procubuerit, aut simile quid egerit:
nam continuo sequitur τῶν βιβλίων, cum alioqui potius τὰ βιβλία,
pro ταῦτα, dicere debuisset, ac deinde αὐτῶν pro τῶν βιβλίων
subjungere. Philo quoque lib. ii. de vita Mosis, de iis, qui
Græcam hanc divinæ legis interpretationem, Hebræo, vel, ut
appellat, Chaldæo fonti simillimam cum admiratione veneraren-
tur, καθάπερ ἀδελφάς, inquit, μᾶλλον δὲ, ὥς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν, ἐν
τε τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ὀνόμασι, τεθήσασιν καὶ προσκυνούσι· οὐχ
ἐρμηνεῖς ἐκείνους, ἀλλ' ἱεροφάντας καὶ προφήτας προσαγορεύοντες.
Idem ante de Judæorum annuo solennique jejunio, τίς δὲ τὴν
λεγομένην νηστείαν οὐ τέθηπε καὶ προσκυνεῖ;

— b 7. ὑποθετικῶς.] Malim ὑποθετικῶν, ex alt. manuscr. regio.
Neo tamen satis constat, quod operis genus illud fuerit, quæ ὑπο-
θετικὰ Philo inscripserit. Quod si ex præsentī fragmento con-
jecturam ducere liceat, id ei placuisse nomen videtur, quod hoc
in opere καθ' ὑπόθεσιν ut plurimum disputaret, ac frequenter
dilemmate proposito, alterutrius partis optionem daret: sic
tamen, ut ex utraque, postmodum καθ' ὑπόθεσιν ingeniose trac-
tata, suam in rem argumenta duceret.

— c 9. πρὸς δ' ἔτι, &c.] Hanc alteram manuscr. lectionem
editæ prætulimus in qua pro ἐντεθραμμένον legebatur καὶ τε-
θραμμένον: ubi νεότης, meo iudicio, sic acceperit, ut animosa
fere omnia νεανικὰ dici solent. Quanquam, ut verum fatear,

νεότης ista mihi quidem nova nimium est. Quid si ergo legeretur, πρὸς δ', ἐν τῇ νεότητι φρονημάτων, καὶ τεθραμμένον μεγάλως? nam cogitationum ac sensuum novitatem intelligi, vix est ut credam.

— d 4. μετελθεῖν.] Forte μετ' ἐλθεῖν, vel potius, μετὰ τὸ ἐλθεῖν.

356. εὐπειθεῖς.] Ita correximus, cum ante legeretur εὐπειθεῖν, cuius lectionis in alt. manuscr. non obscurum adhuc vestigium supererat.

— d 4. ὑποτιμήσεις ἔχον.] Solennis ea est, quam expressimus, in re forensi maxime, vocis hujus significatio. Nec aliud in eadem fuit ὑποτιμᾶσθαι, quam reum, aut rei amicos graviorem poenam deprecari, et cum leviori aliqua permutare. Secus tamen visum est erudito Xenophontis interpreti, qui locum illum ex Apologia [s. 23. ubi v. Schneider.] pro Socrate, κελυόμενος ὑποτιμᾶσθαι, οὔτε ἑαυτὸν ὑπετιμήσατο, οὔτε τοὺς φίλους εἶασεν· ἀλλὰ καὶ ἔλεγεν, ὅτι τὸ ὑποτιμᾶσθαι ὁμολογοῦντος εἶη ἀδικεῖν, ita reddit, *Jussus mulctam exolvere, neque de suo eam solvit, neque amicos id facere passus est: imo etiam dicebat, mulctæ solutionem ejus esse hominis, qui se injuste fecisse fateri videretur.* Atqui jam capitali poena, non pecuniaria mulcta, damnatus erat Socrates: nec ὑποτιμᾶσθαι solventium est, sed aestimantium. Quid quod ex illo Socratis facto Xenophon perspicue intelligi voluit, quam nullo producendæ vitæ desiderio teneretur? Sensus igitur est, Socratem morte damnatum, quod reis omnibus licebat, leviores sibi poenam, φέρε εἰπεῖν, exilium, carcerem, aut pecuniariam mulctam irrogare, vel id ut per amicos fieret, pati noluisse. Apud Platonem Socrates in Apologia [p. 36 b.] τὸ ἀντιτιμᾶσθαι cum Demosth. et al. eod. sensu accipit: Τιμᾶται δ' οὖν μοι ὁ ἀνὴρ θανάτου· ἐγὼ δὲ δὴ τίνας ὑμῶν ἀντιτιμήσομαι; Imo sæpius deinde τὸ τιμᾶσθαι. Hinc etiam factum videtur, ut ὑποτιμᾶσθαι dicerentur, qui muneris impositi gravitatem, aut valetudinis, aut senectutis, aut simili quadam excusatione defigerent, quasi muneris istius vicem, proprium hoc et singulare incommodum sufficerent. Quare apud Hesychium ὑποτίμησις explicatur, πρόφασις. Nec suspectus cuiquam esse debet ille Plutarchi locus in Camillo [p. 150 d.], συνορῶν δὲ (ὁ Κάμιλλος) τὴν ἀνάγκην καὶ τὸν κίνδυνον, οὔτε ὑποτίμησιν εἰπὼν, ὡς πρότερον, οὔτε προφάσει χρησάμενος, ἀλλ' αὐτόθεν ὑποστὰς τὴν στρατηγίαν, &c. Quinta Camillo dictatura deferebatur, homini jam prope octogenario; grave quidem onus, quod tamen in summo reip. periculo nulla is, ut tertiam et quartam, excusatione defugit. Itaque ὑποτίμησιν εἰπεῖν, et προφάσει χρήσασθαι, admodum gemina. Quod optime vidit Amiotus. At Latinus interpres ita vertit, *nihil jam mulcta, ut ante, deteritus*: minus, cpinor, ex Plutarchi mente, præsertim (ut alia mittam) cum similem magistratum Camillus mulctæ metu defugisse non legatur: sed tantum ætatem, valetudinem, et alia id genus excusasse, quod erat proprie ὑποτίμησιν εἰπεῖν. Nec du-

bium est, quin infra p. 363 b 2. pro γῆς ἀγνοίας ἐπιτίμησιν, legend. sit, τῆς ἀγνοίας ὑποτίμησιν, eod. plane sensu.

358 a pen. μὴ δ' ὥς τῷ θ. τ. ἀν.] ὥς mutandum videtur in ὅς, quasi diceret, ἢ καὶ ἀνέντα ταῦτα τῷ θεῷ.

— b 3 et 4. τῶν θεῶν.] Quid si τοῦ θεοῦ? Nam quorsum hic profanorum Deorum meminisse? nisi tamen Dii pro Deus, ut Hebræi יְהוָה, quod vix credo.

— b 5. ἐτέρων ἀναθημάτων.] Hic genitivus cum sequente οἰκείων, Attice, ut notum est, pro accusandi casu.

— c 1. νίῳ.] Legendum videtur νίοῦ, et paulo post, ὑπηκόου, non ὑπηκόῳ: quemadmodum ante scribitur γυναικὸς, non γυναικί. Nam hic quoque ἀπὸ κοινοῦ subaudiendum putem, ἐπιφημίση τροφήν. Porro de hac Judæorum traditione Observationes consule.

— c pen. et ult. καὶ τοῖς νομίμοις αὐτοῖς.] Malim ab his verbis novæ periodi principium ducere, tametsi totus hic locus nonnihil decurtatus videtur.

— d 9. ἀνέχειν.] Hic ἀνέχειν est ὀρέγειν, quod paulo ante erat ἀπέχεσθαι.

— d pen. νεκρῶν.] Lege νεκροὺς, vel si νέκυν, ut in manuscr. αὐτοῖς quod sequitur, mutandum in αὐτῷ.

359 b 2. ἔχεις.] Scribendum ἔχης, ut paulo post, ἦς.

— c 9. ἀρ' οὐ.] Legendum videtur ἀρ' οὖν.

— c pen. ποιούντας.] Rescribe ποιούντας cum alt. manuscripto.

— d 3. μήτ' ἄλλα.] Rectius legeris μὴ τ' ἄλλα, vel μήτε pro μὴ sumendum erit.

360 c 7. προστάτοντας.] Subintelligendum ἀπὸ κοινοῦ, ἀν ἴδοις.

— c ult. μάλλον πρόσθεν.] Leg. μάλλον τοῦ, vel τῶν πρόσθεν, vel μάλλον ἢ τὰ πρόσθεν. Quod autem sequitur, πάντων post καρπῶν, omnino superfluum videtur.

361 a 1. οὐδέ.] Leg. οὐδὲν cum alt. manuscr.

— b 2. στήσαι, ταῦτα.] Conjungo sic, στήσαι ταῦτα. Est autem brevis et Attica oratio: pro, ἐφ' ὅτῳ γὰρ ἀν τ. ε. η. ὁ νόμος αὐτοῖς στήσαι ταῦτα.

— c 3. Ἰωσήπου.] Locus hic Josephi extat II. contra Apionem, p. 1071. edit. Græco-Lat.

— c 6. καὶ τῆς δικαιοσύνης, &c.] Excus. Joseph. καὶ τίς ὁ δικαιότατα περὶ τῆς τοῦ θ. Interpres obscurius, *Qui justissime de Dei fide cognoverint.* Ἐπιτυγχάνειν τινὸς, vel περὶ τινὸς, est *conjectura assequi, rem tangere*, quod etiam ἐπιτυγχάνειν absolute dicitur: Gallice, *rencontrer.* Plutarch. in Pericle. ubi de ostento quodam explicando loquitur [p. 155 b.] ἐκώλυε δ' οὐδὲν, καὶ τὸν φυσικὸν ἐπιτυγχάνειν, καὶ τὸν μάντιν τοῦ μὲν τὴν αἰτίαν, τοῦ δὲ τὸ τέλος καλῶς ἐκλαμβάνοντος. Fieri autem poterat, uti et physicus et vates rem attingerent: (Gallice, *rencontrassent bien*,) altero rei caussam, altero finem assignante. Hic enim ἐκλαμβάνειν est νοεῖν, ὑπολαμβάνειν, δέχεσθαι, vel ἐκδέχεσθαι, *interpretari.*

— d 1, 2. κεφαλαιωδῶς ἀν ἐπ' οἱ τις.] Desunt hæc apud Joseph.

quæ tamen necessaria videntur, si modo præmittatur, οὕτω δὲ ταύτας κεφ. &c.

361 d 5. τούτους.] Joseph. τούτων. Elige.

— ἀπέδειξε.] Rectius omnino, quam ut in excuso legitur, ἀπέειπε. Cæterum interpres Josephi totum hoc membrum vereor ut satis apte reddiderit, *veluti si quis hoc dicendo, mensuram transcendat verbi, divinam rempub. declaravit.* Cætera conferes, si libet: mihi quidem tanti non est aliena reprehendere.

— d 11. ἀ κινεῖται, &c.] Totus hic locus apud Joseph. ita concipitur, Κοινῇ τε πᾶσιν ἀνθρώποις παρέχοντα, καὶ ἰδίᾳ. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο· ἀλλὰ καὶ ὧν ἀπηγόρευσεν, εἰς ἐκείνον ἀνάγει τὴν ἀπαγόρευσιν. Καὶ ἂ μὲν τὸ δοκεῖν ἐδίδασκαν μὲν εἶναι θεὸν μονάρχην, μετ' αὐτὸν δὲ θεῶν τιὰς μυθολογίας ἀνεπλάσαντο, τὸ εἶναι αὐτοὶ δεηθέντες ἀμηχανίᾳ, λαθεῖν τὴν ἐκείνου γνώμην ἡδυνήθησαν, ἀλλ' οὕτε τῶν πραττομένων οὐθέν, οὐθ' ὅς ἂν τις παρ' ἑαυτῷ διανοηθῇ. Quæ partim corrupta, partim loco trajectory suo, partim ab interprete ommissa sunt, quæ Eusebianum codicem vel Eusebiano similem sequutus videtur. Lectio sane nostra brevior et melior: tantum pro κινεῖται reponas licet κοινῇ τε· ac forte post ἀνθρώποις interponas ἰδίᾳ τε ἐκάστοις, quæ tamen abesse possunt ac sequenti ex membro intelligi.

362 a 1. Ἄλλ' αὐτὸν, &c.] Hæc apud Josephum ita leges, Ἐνα γοῦν αὐτὸν ἀπέφηνεν ὁ ἡμέτερος νόμος εὐπρόσιτον, (for. ἀπρόσιτον,) ἀγέννητον, αἰδίδιον, ἄχρονον, ἀναλλοίωτον, quæ meliora simul ac pleniora judico.

— a 6. post σοφώτατοι excus. Joseph. quædam infercit, sed vitiosa omnino et ἀπροσδιόνυσσα, quæque ab interprete aut lecta non sunt, aut neglecta sunt.

— b 1. ἐκείνου.] Joseph. ἐκείνους.

— b 4. πρὸς ὀλίγους, &c.] Joseph. ita locum integrum, πρὸς ὀλίγον φιλοσοφοῦντες εἰς πλήθος, δόξαις προκατειλημμένον, τὴν ἀληθ. &c. Eusebianis hæreo: malim tamen προκατειλημμένα, quam κατειλημμένα.

— c 1. Αἴτιον δέ.] Atticismi hujus ignoratio Josephi interpretationem θαυμαστὸν ὅσον παρήγαγεν.

— c 5. μέρη τε ἄλλα, &c.] Lege ut apud Joseph. τὰ μέρη τ' ἄλλα συνείδε, καὶ κατέστησε.

— c pen. ἡμῶν, &c.] Joseph. ἡμῖν εὐσέβειαν ἔχουσι τὴν ἀναφοράν, paulo melius: quam lectionem alter etiam ex manuscr. Euseb. repræsentat.

— d 4. λόγῳ διδασκαλικός.] Rectius, quam ut ap. Joseph. λόγος διδάσκαλος, ἕτερος δὲ ὁ διὰ πάσης ἀσκ.

— d pen. οὕτε γὰρ κωφὴν, &c.] Josephi interpres λίαν ista παρήκουσεν.

363 a 7. κοινωνησάτων.] Joseph. κοινωνησόντων rectius.

— a 8. συντονίας.] Joseph. εὐτονίας περὶ τὰς τέχνας.

— b 2. τὴν ὑπὸ γ. ἀγ. ἐπιτίμ. κατέλ.] Joseph. τὴν ἀπ' ἀγνοίας ἐπιτίμῃσιν ἠνέσχετο καταλιπεῖν. Recte ἀπὸ, tametsi ὑπὸ retineri

possit; et γῆς apud Eusebium aut expungendum est, aut mutandum in τῆς: at pro ἐπιτίμησιν ex manuser. utrobique legendum ὑποτίμησιν. De qua voce jam p. 356 d 4. pluscula dedimus. Vox ἐπιτίμησις Josephi interpretem fefellit.

363 b 4. οὐκ εἰσάπαξ.] Malim οὐδ' εἰσάπαξ.

— b 5. ἀκροασαμένοις.] Rectius cum Josepho ἀκροασαμένους.

— c 2. ἐξαμαρτάνωσι.] Joseph. ἐξαμάρτωσι, melius.

— c 8 post οὐτινοῦν.] Josephus ita legit, εἴ τις ἔροιτο τοὺς νόμους, ῥᾶον ἂν εἴποι πάντα ἢ, &c. Rectius quam apud nostrum, apud quem ἔλοιτο saltem in ἔροιτο mutandum est, et posterius τις abradendum.

— d 6. ἔθνεσι.] Mendosa vox: reponendum ἔθεισι, ut est apud Joseph. et in manuser.

— d 9. ἀκούσεται τοὺς,] Legendum ἀκούσεται τις, ut apud Joseph.

364 c 9. νομοθετηθεῖσιν.] Recte: nam apud Josephum vitiose legitur, νομοθετήσασιν.

— c 5. δεόμεναι.] Joseph. δεόμενα. Eligo.

— c 9. μετακινήσειεν.] Manuser. μετεκίνησεν, ut ἐξεῦρεν, μετήνεγκεν, quæ sequuntur. At Joseph. et Montac. μετακινήσειεν retinent, et ἐξεύροι legunt: pro μετήνεγκεν autem Joseph. ἐξεύγκοι, Mont. μετενέγκοι, quod melius est.

— d 4. ἡγεῖσθαι.] Delet hanc vocem Joseph. et recte.

— d 7. οἷς οὐ, &c.] Locum hunc integrum Joseph. ita legit, οὓς οὐ κατὰ πλοῦτον, οὐδέ τ. α. προῖχοντας αὐτομάτοις πλεονεξ. πρῶτον εὐθὺς ὁ νομοθέτης ἐπὶ τ. τ. ε. quam lectionem etiam Montac. repræsentat, eamque nos sequuti sumus. Non displicet tamen πλούτῳ pro κατὰ πλοῦτον, cum sequatur οὐδέ τισιν.

— d 13. τοῦτο δ' ἦν.] Joseph. τούτοις δ' ἦν, quod facilius videtur.

365 a 5. τελετή ἐστι.] Joseph. τελευτῆς τιнос. Lege τελετῆς τινος cum Montac.

— a 7. ἄλλοι.] Joseph. et Mont. ἀλλόφυλοι.

— a 10. ἀμεταθέτου.] Joseph. et Mont. ἀμεταπέιστον.

— προρρήσεις καὶ προαγορεύσεις.] Male apud Joseph. et Mont. προσρήσεις, recte autem ἀπαγορεύσεις. Sed post ἀπαγορεύσεις adhibenda interrogatio est, delenda post γνώριμοι.

— b 2. δ' ἡγείται.] Joseph. δὴ γίνεται. Retineo ἡγείται.

— c 4. ὕδατα.] Joseph. Regius, et Montac. ποταμοὺς καὶ θάλασσαν.

— c 6. ἐργασαμένων.] Joseph. et Reg. συνεργασομένων, rectius.

— c 8. καλῶς ἦν εὐθὺς γεγονότα.] Joseph. et Montac. καθὼς ἐβουλήθη, εὐθὺς ἐγένοντο.

— c 12. κοινὸς ἀπάντων.] Joseph. et Montac. addunt ὁ κόσμος, quod tamen Josephi interpretes omisit; et recte, ut videtur. De templo loquitur, de mundo loquutus jam erat.

— d 2. οὗτος μετὰ τῶν συνιερέων.] Joseph. et Mont. οὗτος μὲν πρὸ τῶν ἄλλων ιερέων. At Regius, μετὰ τῶν ἄλλων ιερέων.

365 d 5. ἐλεγχθέντας.] Joseph. et Mont. addunt ἐπ' ἀδίκῳ.

— d 7. οὐκ εἰς μέθ.] Joseph. et Mont. οὐκ εἰς πλήρωσιν ἑαυτῶν καὶ μέθην· ἀβούλητα γὰρ θεῷ τάδε.

— ult. εὐσταλείς.] Optime. Itaque Josephum hinc corrigas, apud quem εὐγενεῖς.

366 a 4. ἰδίου.] Joseph. et Mont. βίου.

— a 7. οὐχ ὅπως διδῶ, &c.] Quis hic Josepho credat?

— a pen. διήρηκεν.] Joseph. διείρηκεν. Utrumque probari potest.

— κήδους.] Rectius multo, quam ut apud Joseph. κοίτης, sequitur enim λέχους.

— b 5. γάμων νόμοι.] Joseph. cum altero manuscr. delet νόμος. Rectius, ut videtur: subintelligendum enim λόγοι; et proxime sequitur, μῆξιν μόνην οἶδεν ὁ νόμος.

— c 3. εἰς ἅπαντα.] Joseph. et Montac. addunt, καὶ ἡ πονηρία αὐτοῦ ὑπὲρ ἀγαθοποιῶν γυναικός.

— d 3. τότε προσήκει.] Locus hic aperte vitiosus est. Apud Joseph. ita concepitur, καθαρὸς εἶναι οὐ δύναται ἢ καὶ μετὰ τὴν νόμιμον συνουσίαν ἀνδ. καὶ γυν. ἀπολούσασθαι κελεύει ὁ νόμος· ψυχῆς τε γὰρ καὶ σώματος ἐγγίνεται μολυσμὸς, ὥς πρὸς ἄλλην χώραν ὑποβαλόντων. quam lectionem Montac. ex parte repræsentat: ego vero partem maximam sequutus sum: malui tamen exteram illam regionem uni animo tribuere, quo de solo postmodum etiam loquitur. Interpres Josephi alia omnia.

— d ult. ἐπὶ πᾶσι.] Vera lectio. Mendose Joseph. et Montac. ἐπίτασιν.

367 a 2. εὐωχίαν συντελεῖν.] Joseph. et Montac. εὐωχίας συνάγειν. Elige.

— a 4. τῆς τροφῆς ἔταξε.] Desunt hæc apud Josephum, quæ tamen sensus integritas requirit.

— a 5. ἐκέλευσε τὰ περὶ τοὺς νόμους.] Joseph. ἐκέλευσε, περὶ τε τοὺς νόμους ἀναστρέφεισθαι: quod rectius videtur.

— a 9. Τῆς εἰς.] Joseph. Τῆς δὲ εἰς. Melius.

— b 3. παριοῦσι.] Joseph. περιοῦσι, nempe τοῖς οἰκείοις. Quod opinor, verius est: tametsi vulgatam lection. retinuerim.

— b 4. προσελθεῖν καὶ συναποδύρεσθαι.] Joseph. συνελθεῖν καὶ συναποδύρασθαι νόμιμον ἐποίησεν, quæ duo postrema νόμ. ἐπ. verbo ἔταξε continentur.

— καθαίρειν, &c.] Joseph. et Mont. καθαίρεσθαι δὲ κελεύει καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἀπὸ κήδους, διὰ τὸν μετελθόντα τοῦ βίου.

— b 6. ἵνα πλείστον, &c.] Breviora hæc et saniora sunt, quam quæ apud Joseph. et in Montac. sic leguntur, ἵνα πλείστον ἀπέχη τοῦ δοκεῖν αὐτοὺς καθαρὸς εἶναι. τίς δὲ φόνον ἐργασάμενος, ἢ ἐκὼν, ἢ ἄκων, οὐδὲ τὴν πρὸς τούτοις ἀπεσιώπησεν ἀν ἐκδίκησιν.

— c 5. ἀπόρρητα λέγειν.] Hinc emendes Josephum licet, apud quem pessime, τὸ ἀπορεῖν παραλέγειν.

— c 6. περιορῶν ἰκέτην, &c.] Hinc etiam Josepho medicina fiat, apud quem legitur, περιορῶν βοηθεῖν ἐνίοις, ὑπεύθυνος· quæ

tamen cum explicari non incommode possent, interpres omni sensu spoliavit.

367 d 5. ἐὰν θέλωσιν.] Legendum ἂν θέλωσιν, nisi malis θέλουσι cum Josepho, sine ulla conjunctione.

— d 6. ὑπελθόντες.] Joseph. post ζῆν distinguit, tum legit ὑπελθόντας διχ. φιλοφ. quod rectius existimo.

368 a 1, 2. ἐπιεικείς, &c.] Joseph. ἐπιεικῇ δὲ καὶ τὰ πρὸς τοὺς πολεμίους εἶναι κριθέντα. Utrumque probari potest: rectius tamen videretur, κριθέντα εἶναι.

— a 8. οὕτως δ' ἡμερ. &c.] Joseph. Regius manuscr. et Montac. ita plenius, οὕτω δὲ πόρρωθεν η. κ. φ. διδάσκειν ἡμᾶς ἐσπούδασεν.

— b 2. προσφεύγει.] Sic legendum, non ut apud Joseph. προσφύει.

— b 4. καὶ τῇ πολεμίᾳ.] Recte, si modo καὶ sine accentu legatur. Apud Josephum tamen legendum καὶ ἡ πολέμια, quod improbandum non est.

— d 2. post χρυσός, ita Joseph. et Montac. sequentia legunt, οὐ μὴν οὐδὲ ὁ διάλιθος στέφανος· ἀλλὰ τὸ ὑπερβάλλον ἅπαντα τὰ γήινα, καὶ θεοῦ ἐγγὺς, τὸ φίλον εἶναι· καὶ γὰρ τοῦ θεοφιλοῦς ἀνδρὸς τοιαύτη ἡ ἀκακήρυξις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἕκαστος, &c. Quæ si non deteriora nostris, meliora certe non judico. Et quidem non τὸ φίλον εἶναι absolute, sed τὸ φίλον αὐτοῦ εἶναι legendum fuerit. Quod sequitur, καὶ γὰρ &c. minus vel plano vel justo sensu dictum videtur: nec ab interprete quicquam istorum, præter διάλιθος στέφανος, agnoscitur.

— d 7. ἰσχυρὰν παρεστηκότος.] Joseph. ἐχυρὰν παρεσχηκότος. Istud παρεσχηκότος usitatus est.

— d 9. ἀποθανεῖν.] Lege cum Josepho et Montac. ἀποθανοῦσι.

369 a 5. προείλυντο.] Joseph. Regius, et Montac. ὑπέστησαν. Optio est.

— a 7. ἀλλά τις ἢ συγγράφαι.] Melius, quam ut apud Joseph. et in Montac. εἰ συγγραφεύς.

— ἀνεγίνωσκε.] Male ante legebatur ἂν ἐγίνωσκε.

— b 2. ἐμμεμενηκόσι.] Ita reposuimus ex Josepho, cum prior editio perperam legeret ἐμμεμενηκέναί. Porro locus est apud Demosth. in Midiana [p. 530. Reisk.] huic sensu et cogitatione similis, de lege servos contumeliis affici prohibente. Τί οὖν πρὸς θεῶν, inquit, εἴ τις εἰς τοὺς βαρβάρους ἐνεγκὼν τὸν νόμον τοῦτον, παρ' ὧν τὰ ἀνδράποδα εἰς τοὺς Ἕλληνας κομίζεται, ἐπαινῶν ὑμᾶς, καὶ διεξιῶν περὶ τῆς πόλεως, εἴποι πρὸς αὐτοὺς, ὅτι εἰσὶ τινες Ἕλληνες, ἀνθρωποὶ οὕτως ἡμεροὶ καὶ φιλάνθρωποι τοὺς τρόπους ὥστε πολλὰ ὑφ' ὑμῶν ἡδικημένοι, καὶ φύσει τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐχθρας αὐτοῖς ὑπαρχούσης πατρικῆς, ὅμως οὐδ' ὅσων ἂν τιμὴν καταθέντες δούλους κτήσωνται, οὐδὲ τοὺτους ὑβρίζειν ἀξιοῦσιν, ἀλλὰ νόμον δημοσίᾳ τὸν ταῦτα κωλύοντα τέθεινται τουτονί, καὶ πολλοὺς ἤδη παραβάοντας τὸν νόμον τοῦτον ἐξημιώκασιν θανάτῳ, εἰ ταῦτα ἀκούσαιεν καὶ συνείεν οἱ βάρβαροι, οὐκ ἂν οἶεσθε δημοσίᾳ πάντας ὑμᾶς προξένους αὐτῶν ποιήσασθαι;

369 b 4. παραπλήσιον, &c.] Hinc Josephum corrige, apud quem hic locus ita concipitur, παρ' Ἑλλησι πολιτείας καὶ νόμους ἐπιχειρησάντων, ὡς θαναμαστῶν καὶ συνετῶν κατηγοροῦσι. Ejus interpres hæsit Eusebio.

— c 5. σκώπτων συχνῶς, &c.] Corruptus hic locus ex Josepho partem maximam restitui potest, dum ita legit, σκοπῶν, συχνά τις ἂν εὔροι ῥάονα ὄντα, καὶ ταῖς τῶν πολλῶν αἷτια συνηθείαις. Tantum pro αἷτια Eusebianum ἔγγιον, vel ἔγγύτερα, sufficiens erit.

— c 10. λόγους τινὰς, &c.] Longe melius, quam ut est in Josepho et Montac. νόμους τινὰς εἶναι καινοὺς.

— c pen. ἐξουσίαν.] Ἐξουσίαν hic ἀντὶ τῆς περιουσίας usurpasse videtur Josephus; nisi tamen nimiam hominis hoc in genere παρρησίαν a nonnullis suggillatam esse velit.

370 a 1. οὐδέν.] Lege cum Josepho et alt. manuser. οὐδ' ἐν. Sed, quod ead. lin. sequitur, προὔδομεν anteponendum τῷ πρό-
άγομεν, quod idem Joseph. et Montac. exhibent.

— c 2. ἐπιμνησθῆναι βραχέων.] Malim διὰ βραχέων ἐπιμνησθῆναι.

— c 4, 5. τοῖς πολλοῖς.] Reponendum videtur τοὺς πολλοὺς.

— d 3. πάλιν δεισιδαιμόνως.] Aristæas tam manuscriptus, quam excusus, πᾶν tantum inserit inter πάλιν et δεισιδαιμόνως, quod lacunam satis non explet. Forte sic legendum et distinguendum fuerit, πάλιν πᾶν δεισιδαιμόνως τοὺς Ἰουδαίους, vel ἀρχομένους διακείσθαι πρὸς ταῦτα οὕτως ἐνῆρξας.

— d 4. θεωρεῖν.] Lege θεωρεῖς cum Aristæa: est enim orationis Eleazari principium.

— d pen. ἐνδεικτικῶς.] Aristæas uterque, ἐνδίκως. Ego nihil muto, nec quicquam deesse arbitror: sequentes enim accusativi ad particip. διδάσας, ἀπὸ κοινοῦ referuntur.

371 a 1. προὔπέδειξε γὰρ, &c.] Totus hic locus ad illa usque verba δυνατὸν ἐνδεικνύμενος, quæ habentur a ult., parenthesi includendus est.

— b 9. εἴτε γάρ.] Aristæas εἴ τι γάρ, longe melius. Est autem εἴτι γὰρ κατ' ἐκείνους τις θείη idem fere quod εἴ τι γὰρ ἐκείνους τις εἶναι τίθησι, vel εἴ τῳ γὰρ ἐκείνους εἶναι τι δόξειεν: quod autem sequitur, κατὰ τὴν ἐξέυρεσιν, per ἐπεξήγησιν quandam adjunctum videtur.

— c 1. καὶ προσαπέδειξαν, &c.] Aristæas uterque, καὶ προσυπέδειξαν εὐχρηστο, τὴν κατασκευὴν αὐτῶν οὐ ποιήσαντες αὐτοί. Recte, nisi quod ποιεῖν τὴν κατασκευὴν paulo rarius videtur.

— d 5. τοιγαροῦν.] Arist. οὐν. melius.

372 b 5. καθ' ὃν ἔκαστα.] Arist. uterque, cum manuser. omnibus καθ' ἐν ἑκαστον. Omnino καθ' ἐν vera lectio est: ἑκαστα retineri potest. Mallem tamen καθ' ἐν δὲ, quam καὶ καθ' ἐν.

— d 5. ὅτι δέ ἐστι.] Arist. uterque ὅτι δέον ἐστὶ, quæ vera mihi lectio visa est.

— d 10. ζῶα.] Vocem hanc irreptitiam existimo, quam tamen agnoscunt omnes. Certe de avibus tantum cicuribus agitur.

373 a 7. κατακλεισθῆναι.] Aristæas uterque, κατακλασθῆναι : melius.

— b 2. ἀπέρεισιν.] Sic Arist. uterque : quod rectum est : quod autem prius legebatur, ἀπέρεισιν, omnino vitiosum.

— b 5. τῷ σημει.] Iidem Arist. τὸ σημ. rectius.

— b pen. πρὸς ἄρρενας.] Arist. τοὺς ἄρρ. Forte ἄρρενας πρὸς ἄρρενας, vel ἄρρεσιν ἄρρενας.

— c 2. περὶ ὄν.] Malim περὶ ὄ, et paulo post περὶ τοῦτο, potius quam περὶ τοῦτον.

— d 5. τῆς αἰσθήσεως.] Arist. uterque cum reg. manuscr. τῶν αἰσθήσεων, quod magis probatur.

— d 8. ἐπέραστον.] Arist. ἀπέραστον. Unde conjicio, ἀπέρατον, vel ἀπέραντον.

— pen. συντηροῦντας.] Arist. uterque καὶ συντηροῦντος, optimo, ut videtur, sensu. Non displicet tamen συντηροῦντας, i. e. *observantes*, quod divinæ providentiæ consilia, rerum initiis, progressu, exitu observari possint ac debeant, quo facilius perpetua ejus memoria conservetur.

374 a 1. καὶ ποτῶν ἀπαρξ. &c.] Ita omnes, nisi quod Arist. uterque pro συγχρῆσθαι legit συγχωρῆσαι, quod, opinor, vitium non tollit, sed auget. Ego locum reddidi, perinde ac si legeretur, καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν καὶ βρωτῶν καὶ ποτῶν, ἀπαρξαμένους τῷ θεῷ, τότε συγ. &c.

— a 5. καὶ ἐπὶ τῶν πόλεων καὶ οἰκήσεων, διὰ τὸ σκεπάζεσθαι.] Hæc omnia desunt in utroque Arist. quæ propterea mihi verenda non putavi : præsertim cum Deuteronomii c. 6. ita mandatum hoc conceptum habeatur : *Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque et movebuntur inter oculos tuos : scribesque ea in limine et ostiis domus tuæ* : ubi πόλεων nulla mentio.

— b 2. τὸν περὶ θεοῦ φόβον.] Quid si τοῦ περὶ θεὸν φόβον?

— καὶ πορευομένους.] Arist. uterque has voces negligit, cum tamen in Deuteronom. legatur, *Meditaberis sedens in domo tua, et ambulans in itinere, dormiens atque consurgens.*

— d 6. ἐπιβάλλεται.] Syntaxis postulat ἐπιβάλλωνται.

— d 9. διὰ γὰρ τῶν ὠτῶν.] De auribus nihil Aristoteles. De oris partu vetus error est, quem refellens Aristoteles III. de generat. animal. c. 6. καὶ ἡ γαλῆ, inquit, καθάπερ καὶ τὰ ἄλλα τετράποδα, τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχει ἐκείνοις τὰς ὑστέρας· ἐξ ὧν εἰς τὸ στόμα πῶς βαδιεῖται τὸ ἔμβρυον; Tum erroris fontem aperiens : ἀλλὰ, inquit, διὰ τὸ τίκτειν πάμπαν τὴν γαλὴν σμικρὰ, καθάπερ καὶ τὰ ἄλλα τὰ σχιζόποδα, περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν, τῷ δὲ στόματι πολλάκις μεταφέρειν τοὺς νεοττοὺς, ταύτην πεποίηκε τὴν δόξαν.

— d 11. τοῖς ἀνθρώποις.] Arist. uterque τῶν ἀνθρώπων : utrumque rectum est ; hic tamen ob consequentia genitivus significantior videtur : τρόπος enim ἀνθρώποις ἀκάθαρτος non tam impuros hominum mores, quam eos qui apud homines impuri habeantur, significat.

— d 12. λαβόντες.] Ἔλαβον, opinor, scribere debuit.

375 a 1. Βασιλεὺς ὑμῶν.] Ita recte Arist. uterque, non ἡμῶν, ut ante legebatur. Ptolemæum, intelligit, de quo supra, delatorum nationi perinfensum.

— a 4. ἐπ' ἄλγεσιν αὐτοὺς παραβάλλει.] Corrige ex Arist. ἐπαλγέσιν αὐτοὺς περιβάλλει.

— a 5. post συνεχῶς, addit Arist. ὁ δέ· τούτους γὰρ καὶ λέγω. ἡ γὰρ ἐπαγρύπνησις ἀπώλεια ἀνθρώπων ἀνόσιος. Priora perbene: posteriora sic emendari possunt, ἡ γὰρ ἀγρύπνησις ἐπ' ἀπώλεια ἀνθρώπων, ἀνόσιος.

— b 8. ἐνόμιζε.] Sumit ἐνόμιζε pro ἐδόκει, more mihi quidem adhuc ignoto.

c 8. κατὰ τῆς ὀμιλ. ἄξια λόγου.] Arist. τὰ τῆς ὀμιλίας ἀξιολόγου καθεστάναι· διὸ, τὴν σεμνότητα, καὶ τὴν φυσικὴν διάνοιαν τοῦ νόμου, προῆγμαι, &c. Alt. ex manuscr. reg. κατὰ τῆς ὀμιλίας (sed in apice ν pro σ expressum est, ut ὀμιλίαν non ὀμιλίας legatur) ἄξια καθεστάναι λόγον, διὰ τὴν σεμν. &c. ut in nostro. Mihi solum κατὰ τῆς ὀμιλίας in κατὰ τὴν ὀμιλίαν mutandum videtur, hoc modo, καὶ περὶ τούτων οὖν νομίζω, κατὰ τὴν ὀμιλίαν, ἄξια λόγου καθεστάναι. Sequentia retineri possunt: in iis tamen hæsi Aristææ, apud quem illustrior mihi ac plenior sensus offerebatur.

376 a 2. Ἀριστοβούλου.] De hoc Aristobulo consule Observationes.

— a 8. χεῖρες.] χεῖρ melius legeretur; nisi ante reponatur σημαίνονται.

— b 4. φυσικῶς λαμβάνειν.] Hic φυσικῶς videtur esse φυσιολογικῶς, vel κατὰ τὴν φυσιολογίαν, hoc est explicationem quandam naturæ divinæ convenientem.

377 d 10. ἔδειξε φλεγμον.] Sensus, credo, postulat, οὐκ ἂν ἔδειξε φλεγμον.

378 d 4. Ἰουδαίων ἀπολογίας.] Nondum hujus libri facta mihi copia est. Eusebius noster, S. Hieronymus, et Suidas lib. περὶ τῶν Ἰουδαίων, in operum ejus catalogo mentionem faciunt, qui non alius, opinor, fuerit. Josephus item Antiquitat. XVIII. c. 10. Philonem scribit e tribus unum fuisse, qui ob seditionem Alexandrinam, Judæos inter et Græcos excitatam, pro Judæis ad Caium imperatorem legatione functi sint, imo totius legationis facile principatu. Cum autem Apion graviter in eos invectus esset, Φίλων, inquit, ὁ προεστὼς τῶν Ἰουδαίων τῆς πρεσβείας, ἀνὴρ τὰ πάντα ἐνδοξος, οἷός τε ἦν ἐπ' ἀπολογία χωρεῖν τῶν κατηγορημένων. Quam ille defensionem, quod eam Caius audire noluisset, scripto fortasse mandaverit, indeque fragmentum hoc noster excerpserit. Cum enim accusationi suæ Apion alia pleraque crimina, ὧς εἰκὸς, intexuisset, ea quoque Philo contrariis suorum laudibus refellenda putaverit.

381 a 2. ἐκκαλεῖ.] Lege cum alt. manusc. ἐκκαλεῖ.

— b 7. Ἔστι δὲ καὶ,] Extat hic locus in excuso Philone Græcolat. p. 678. Vide infra p. 404. quæ de Essænis Porphyrius habeat ex Josepho.

381 b 7. ἡ ἐν Παλαιστίνῃ Συρία.] Excus. ἡ Παλαιστίνη καὶ Συρία. Alt. e manuscr. ἡ ἐν Παλαιστίνῃ Συρίας. Forte legendum ἡ Παλαιστίνη Συρίας, vel ἡ ἐν Συρίᾳ Παλαιστίνη.

— b 8. ἄγονος.] Excus. ἄμοιρος.

— c 10. χειροῖσιν ἀνομίας.] Novus, opinor, sed tamen elegans, planeque σημαντικὸς vocis χειροῖσιν usus. Est enim, ut videtur, improbitas χειροῖσιν, quæ facile usu quodam mutuoque consortio vitæ hominum ac moribus adhærescat. Ita quod animantis, aut personæ proprium est, id virtuti vitioque tribuitur.

— d 7. ἐκπορίζοντας.] Excus. ἐκπορίζοντες, rectius.

— d 9. ἐπιτηδεύσει, &c.] Vide num Philonis interpres mentem ejus assequatur, dum hæc ita reddit, *et propter vitæ institutum divites habentur magis, quam ob rerum copiam.* An εὐτυχίας εὐδεια rerum abundantia est?

382 a 2. εἰ τι τῶν κατὰ πόλεμον ἐπιτηδεύοντα.] Hinc corrigendus videtur excusus, apud quem minus recte legi existimo, ἡ τῶν κατὰ πόλεμον ἐπιτηδεύματα; quod tamen etiam ferri potest.

— a 10. ἰσότητα.] Melius quam, ut in excuso legitur, ὁσιότητα.

— b 3. ὧν τὴν εὐγένειαν, &c.] Excus. τὴν δὲ συγγένειαν.

— b 4. διέσεισεν.] Vocem hanc in excuso reponere; quam tamen etsi legisse interpres videtur, mutilam tamen edidit hiantemque sententiam.

— b 6. Φιλοσοφίας τε.] Amat Thucydides hanc particulam, qua sæpissime in disjunctissimis etiam vel argumentis vel partibus copulandis uti solet. Excusus tamen leg. φιλοσοφίας δέ.

— b 7. ὡς κτήσιν ἀρετῆς.] Post ἀρετῆς addit excus. λογοθήρῃς: et recte.

— d 3. παρελθών.] Quid si διελθών?

— d 4. ἀναδιδάσκει.] Optime: nam excus. perperam ἀναγινώσκει.

— d 10. νόμοις καὶ καν.] Malim ὅροις καὶ καν. cum excuso.

— d pen. δείγματα παρέχονται μυρία, &c.] Excusus locum hunc ita legit: τὴν παρ' ὅλον τὸν βίον συνεχῇ καὶ ἐπάλληλον ἀγνείαν, &c. Quam lectionem Eusebianæ prætulerim: maxime cum seq. pag. a 6. legatur ὀλιγοδέειαν, ἀφέλειαν, εὐκολίαν, qui accusativus cum nominat. ἀγνεία convenire non possunt.

383 a 7. δείγματα εὐνοια, &c.] Excusus delet τὸ δείγματα, tum sequentia per accusandi casum effert, εὐνοίαν, ἰσότητα, &c. In quo sibi præclare constat.

— c 6. διανοίαις.] Quid si διακονίαις?

— d 8. Τινὲς τὸν κόσμον, &c.] Extat hic locus apud Philonem excus. p. 2. lib. περὶ τῆς Μωσέως κοσμοποιίας, quem hic Eusebius inseribit, πρῶτον τῶν εἰς τὸν Νόμον. Secundus, opinor, et tertius fuerint, qui sequuntur, Legis Allegoriarum duo.

— d pen. τοῦ θεοῦ, &c.] Philo melius, τοῦ θεοῦ δὲ π. α. ἐναγῶς κατεψεύσαντο.

385 c 1. τὸν φόβον.] Philo, τὸν ἔφορον, inspectorem ac provisorem, longe melius.

385 c 8. post αλοθητῶ add. Philo γένεσιν: optime, quemadmodum νοητῶ αἰδιότητα tribuerat.

— d 2. προνοία διοικεῖσθαι.] Nondum, quod sciam, prodiit in lucem opus illud Philonis de Providentia, ejus hic luculentum sane fragmentum ab Eusebio subjicitur, tanto carius futurum, quanto longius, nisi minutiora divinæ hujus providentiæ cura spoliaret.

386 a 7. οὐκ ἀταξίας.] Ita reposuimus ex alt. manuscr. cum perperam ante legeretur, οὐ κατ' ἀξίας.

387 a 3. ἀρετὴ καὶ φιλανθρωπία.] Ἀρετὴν hoc etiam loco virtutem reddidimus, ut ei benignitatis et misericordiæ laus, non Græce tantum, sed etiam Latine tribueretur. Qua in significatione Thucydidem potissimum Philo sequutus videtur. Sic enim ipse lib. ii. [c. 51.] ubi diram luem, quæ Athenis incubuerat, luculente describit, Καὶ μάλιστα (supple διεφθείροντο) οἱ ἀρετῆς τι μεταποιούμενοι· αἰσχύνῃ γὰρ ἠφείδουν σφῶν αὐτῶν, i. e. *Maxime vero (interibant) qui virtutis (hoc est, humanitatis ac pietatis) sensu ducebantur: eos enim sibi parcere suppedebat.* Idem lib. iv. [c. 86.] ubi Brasidas Lacedæmonius, Acanthios ab Atheniensibus abducere dum conatur, metum illis omnem amittendæ libertatis eximit: *Alioqui enim, αὐτοὶ ἂν, inquit, φαινοίμεθα ἐχθρίονα (supp. ἀρχὴν) ἢ ὁ μὴ ὑποδείξας ἀρετὴν, κατακτώμενοι, i. e. Infestius palam (imperivim) nobis ipsi pararemus, quam qui nullam omnino virtutem, (i. e. nullum in conservanda vel asserenda Græcorum libertate studium) ostenderunt.* Profitebantur enim Lacedæmonii se Græciam ab Atheniensium tyrannide liberare velle, quod ait ἀρετὴν ὑποδεῖξαι. Affinis huic significatio est, qua pro beneficiis vel accipiendis vel reponendis apud eundem Thucydidem usurpatur: ut lib. ii. [c. 40.] in illo Periclis ἐνταφίῳ λόγῳ. Καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν, inquit, ἡναντιώμεθα τοῖς πολλοῖς, i. e. *Præterea, benignitatem quod attinet, alia longe nostra, quam vulgi hominum ratio fuit.* Sequitur enim, οὐ γὰρ πάσχοντες εἶδ', ἀλλὰ δρῶντες, κτώμεθα τοὺς φίλους, i. e. *Nec enim accipiendis, sed dandis ultro beneficiis, amicos paramus.* Et paulo post clarius, ubi dantis reponentisque beneficium discrimen instituit, ὁ δ' ἀντοφείλων, ἀμβλύτερος· εἰδὼς οὐκ εἰς χάριν, ἀλλ' ἐς ὀφείλημα τὴν ἀρετὴν ἀποδώσων, i. e. *At referendæ gratiæ debitor minus alacer est, quod sciat eam se beneficentiam rependere, non cui habendæ gratiæ sint, sed qua contractum ante nomen dissolvat.* Alias apud eundem nominis celebritatem gloriamque significat: ut lib. i. [c. 33.] ubi Coreyræi Atheniensium opem efflagitant, ejus ea sit opportunitas, ἣ φέρονσα ἐς μὲν τοὺς πολλοὺς, ἀρετὴν· οἷς δ' ἐπαμυνεῖτε, χάριν ὑμῖν δ' αὐτοῖς ἰσχύν, i. e. *quæ cum apud homines gloriam, conciliet, tum eos etiam, quorum defensionem suscipietis, obstringat beneficio, vobis denique novam potentiam novasque vires adjungat:* ubi tamen præcipue humanitatis et benignitatis opinionem ac famam indicare visus est.

387 a 4. κόσμον.] Alt. ex manuscript. οἶκον. Rectius, ut videtur, cum de mundo, quasi de ipsius Dei familia, disputet.

— d 1. ἀγαθῆς.] Malim ἀγαθοῦ, cum alt. manuscr.

— d 11. φθορᾶς.] Alt. e manuscr. φθοραῖς, quod nihilo melius videtur. Alter veram, opinor, lectionem repræsentat, φορᾶς, quam ante jam sequutus eram.

388 a 3. ἐπαποδύντες, ἀπασι.] Ita distinximus, quæ prius absque ulla distinctione summa cum perturbatione legebantur.

— a 4. κοινώμεθα.] Humilius verbum hoc videtur, quam ut ei cum participio ἐπαποδύντες satis conveniat. Alt. e manuscr. leg. κοινίόμεθα, quod ejusdem metaphoræ verbum est, simulque properandi significationem includit. Esset ἀπασι κοινίεσθαι, &c. *rebus iis omnibus, quasi ad pugnandum instrui et accingi, ex quibus lucri aliquid sperabitur.* Quid si κινούμεθα, *impellimur*: vel κοινούμεθα, *urgemur*?

— a 7. ἐκ μὲν εἰρήνης.] Aut deest aliquid, aut ἔξω τῆς εἰρήν. legend. videtur.

— d 1. ἀγαθῆς μοίρ.] Hic etiam ἀγαθοῦ præstiterit, ut super, p. 387 d 1.

389. ἄσημον, ἐπίσημον.] Etiam si ἄσημος et ἐπίσημος χρυσὸς proprie *aurum rude signatumque* sonent: hic tamen latius, ut videtur, pro *infecto factoque* sumuntur. Alias, *aurum argentumve signatum*, χρυσὸς, ἄργυρος ἐν νομίσματι, ὡς νόμισμα. *Infectum* autem, ἐν ὕλῃ, ὡς ὕλῃ, Gallice, *en masse, en lingots.* *Factum*, ἐν κατασκευῇ, ἐν κατασκευαῖς. Plutarch. Pomp. [p. 642 f.] ἀναφέρεται εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ἐν νομίσματι καὶ κατασκευαῖς ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ διςμύρια τέλαντα, *Referuntur in publicum aerarium argenti et auri tam signati quam facti talenta viginti millia.* Philo noster de legatione ad Caium, ubi de infinitis ejusdem imperatoris opibus, Ἀργυρον καὶ χρυσὸν, τὸν μὲν ὡς ὕλῃν, τὸν δὲ ὡς νόμισμα, τὸν δὲ ὡς προβόσκημα, δι' ἐκπωμάτων καὶ τινων ἐτέρων, ἃ πρὸς ἐπίδειξιν τεχνιτεύεται. Obscurum est illud ὡς προβόσκημα, quæ vox mihi quidem alibi nondum occurrit. An forte, quibus in mensa utebantur, cum pocula, tum fercula intelligit? quæ cum singulari artificio elaborata essent, πρὸς ἐπίδειξιν potius quam πρὸς χρεῖαν facta videbantur. An προβόσκημα invitamentum quoddam et illectamentum oculorum est? quasi hoc poculorum et aliorum id genus aspectu oculi jucundissime pascerentur.

— a 4. ὑπηκόων, &c.] Manifestum hujus loci vitium est, cui nihil opis afferunt manuscr. Reponi forte possit, ἧ ὑπηκόων τῶν ἐν τέλει, καὶ τῶν σωματοφυλάκων θεραπείαν ἔδσαντες.

— a 9. λίθῳ γεγραφήμεναι.] Quid sit λίθῳ γεγραφήσθαι non intelligo. Verti perinde ac si non λίθῳ sed λίνῳ legeretur, quasi stragulorum istorum fundus et lineus fuerit, et elegantī artificio pictus: quanquam ne istuc quidem nimium placet. Facile est vocem aliam sufficere, ut ἔξωγεγραφήμενα, κατάγραφα, vel simil.

— b 10. τυφοπλαστοῦσιν.] Conjiciebam τυφλοπλαστοῦσιν, quam

vocem in alt. manuscr. postea reperi: certe τυφοπλαστῆν lexicographi non agnoscunt: tametsi Philonis genium satis hoc verbi redolet: erit autem, *stolide ambitioseque confingere*.

390 a 1. διετέλεσαν.] Alt. e manuscr. διήγον in margine: quod malim: nam διετέλεσαν participium aut nomen aliquod postularret.

— c 7. ἐπεὶ Πολυκράτει γε.] Historia nota est ex Herodoto, lib. iii.

— c pen. μέγαλον βασιλέως.] Cambysem Cyri filium, secundum Persarum regem, intelligit. Sed haud dubie μνημονικὸν σφάλμα Philonis hoc est: nec enim a rege, sed ab Oræte, Sardibus præfecto, Polycrates in crucem actus est. Quem Orætem Darius Hystaspis filius, qui Cambysi Smerdique mago successerat, ob alias Persarum cædes sub ipsum regni primordium interfici iussit, ut scribit idem Herodotus.

— c ult. οἶδα, &c.] Neque id Polycratis ipsius aut visum fuit, aut somnium; sed ejus filiæ, si Herodoto fides est.

392 a 2. ἐρπυνώδους.] Corrigendum videtur ἐρπινώδους.

— b 1. δικάσαντες.] Idem videtur esse, quod οἰκονομήσαντες. Suæ enim fortunæ artifices, et fabri quidam fuere. Hue pertinet Eustathii nota in illud Homeric. Il. α'. 541. ubi Juno suum in Jovem paulo commotior, quod se in rerum et consiliorum suorum partem ac societatem non vocaret,

Ἄεὶ τοι φίλον ἐστὶν (inquit) ἐμεῦ ἀπὸ νόσφιν ὄντα,
κρυπτάδια φρονέοντα δικάζέμεν.

Δικάζειν λέγει, ait Eustath. τὸ σεμνῶς καὶ βασιλικῶς οἰκονομεῖν καὶ ἐπικρίνειν: verti etiam non incommode possit, *sensu judicioque suo aestimaverunt*, vel, *suo ipsi sensu ac judicio comprobaverunt*.

— c 4. ἱερὸν πόλεμον.] Vid. hac de re pluscula in Observationibus.

393 a 10. ἀπαμπλόχων μὲν τὰ περίαπτα, &c.] Hoc ipsum est, quod Paulus ad Hebr. c. 4. longe divinius: Ζῶν γὰρ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνεργῆς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διῦκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας. καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ· πάντα δὲ γυνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.

— c 1. ἐπίκαιρον.] Alt. e manuscr. distinguit ἐπὶ καιρόν.

— d 7. τὸν αὐτὸν τρόπον.] Eadem a cæteris divinæ providentiæ defensoribus graviter ac vere disputantur. Gemina dabit in primis Synesius Epist. 57. quam verius concionem dixeris. Pauca hæc accipe: Ἄρα τολμητέον ἔρεσθαι Θεῶν, Διὰ τί σὺ μὲν ἀνίστης ἄνδρας ἐπὶ τοὺς ἡμαρτηκότας σοι τιμωροὺς, ὅταν δὲ ὑπηρετήσωσι τῷ θεῷ βουλήματι, καὶ γένωνται δῆμοι τοῦτοις ἐφ' οὓς καταπέμπονται, δέον ἐκτίσαι χάριν τῆς ὑπουργίας, τότε δὴ μάλιστα καὶ κολάζονται; Quibus responsum idem subjicit, homine tum et Christiano et Christianorum episcopo dignissimum.

394 c 9. τὸν δ' ὑπὸ σελήνην, &c.] Vide in primis Senecam Natural. Quæst. V. c. 18. *Inter cætera, inquit, providentiæ opera hoc quoque aliquis ut dignum admiratione suspexerit. Non enim ex una caussa ventos aut invenit, aut per diversa disposuit: sed primum, ut aëra non sinerent pigrescere, sed assidua vexatione utilem redderent vitalemque tracturis.* Et paulo post, *Sed non ideo non sunt ista natura sua bona, si vitio male utentium nocent. Nimirum in hoc providentia, ac dispositor ille mundi Deus, aëra ventis exercendum dedit, et illos ab omni parte, ne quid esset situ squalidum, effudit: non ut classes partem freti occupaturas compleremus milite armato, et hostem in mari, aut post mare inquireremus, &c.* R. P. Granatensis, sanctissimus et eloquentissimus Christianæ vitæ magister, parte 1. c. 7. §. 1. suæ ad Symbol. Isagog. scribit, *teterrimæ pestilentia luei, quæ Lusitaniam perdiu graviterque vexaverat, non ante desiisse, quam vehementior quidam ventus omnem corrupti aëris labem abstulisset.*

395 a 9. καταιονούμενοι.] καταιονῶν usitatius est quam καταιονεῖν.

— b 7. αὐτῶν ἐγκριναμένων.] Melius quam alter manuscr. ἐγκρινομένων. Sed illud αὐτῶν, quo spectet, non video. Quid si legatur ἀκτίνων, aut certe τῶν pro αὐτῶν? Ego ἀκτίνων malim.

— d 4. μεθημεριναῖς πυρσελαῖς.] φρυκτοὺς seu φρυκτωρίας intelligit: de quibus adi magnum illum [humanioris literaturæ genium, Justum Lipsium, lib. v. de Milit. Rom. Dial. 9. et Lacerdam nostrum eruditissimis in Virgilium commentariis, ad illud II. Æneid.

Flammas cum regia puppis Extulerat;

Et illud VI. de Helena,

Flammam media ipsa tenebat.

396 d 1. ὡς ἂν εἰ, &c.] Loci hujus vitium tolli potest, si cum altero manuscr. primum ὡς ἂν expunxeris, vel saltem legeris εἰ καὶ ὡς ἂν: deinde οἰομένῳ in verb. εἶναι mutaveris. Præterea δεινὸς pro δεινῶς reponendum videtur. Integer ergo locus sic legi possit, εἰ καὶ (vel εἰ καὶ ὡς ἂν) τῷ δεινὸς εἰπεῖν εἶναι, προλαβὼν, &c.

397 d 8. βοστρύχους.] Non video quid supplicii vox ista significet. Uterque manuscript. habet ὕστριχας, optime: ὕστριξ enim, sive ὕσθριξ, sive ὕστριχis, ἐξ ὑείων τριχῶν μάστιγς: acutum sane flagelli genus. Aristophanes in Nubib. [Ran. 631.]

Καὶ πῶς βασανίζω; ἐν κλίμακι
δήσας, κρεμάσας, ὕστριχίδι μαστιγῶν, δέρων,
στρεβλῶν, ἐπὶ τε τὰς ῥίνας ὄξος ἐγχείων, &c.

Alia torture genera commemorat Synesius Epist. 58. δακτυλήθραν, ποδοστράβην, πιεστήριον, ῥινολαβίδα, ὠτάγραν, χειλοστρόφιον.

398 d 3. χάρα.] Legendum videtur, ἐν χάρα δὲ τῶν Κυκλώπων.

LIB. IX.

399 b 3. ξέ άέρος.] Malim δι' άέρος.

404 a 6. Καί τοι διότι.] Habetur hic locus apud Porphy. Græco-Lat. nuper excus. hoc est ann. 1620. lib. ii. p. 167. alter. editionis Græcæ, p. 27.

— διότι.] Porphy. et manuscr. recte vocem hanc expungunt.

— a 8. ζωοθυτούσιν.] Porphy. ζωοθυτούν: utrumque male, sed hoc pejus. Nihilo melius ζωοθυτούντων, quod habet alt. manuscr. Legend. ergo putaverim, ζωοθυτούντες.

— a 9. τις κελεύει.] Porphy. κελεύοιεν, sine τις: recte. Possit tamen Euseb. lectio retineri, si modo διότι, quod habetur l. 6. mutetur in ώς, vel άσπερ.

— b 1. ού γάρ έστιώμενοι.] Ignota et falsa loquitur Theophrastus.

— b 4. του δεινοου, &c.] Vide num Porphyrii interpres satis ex ejus mente verterit, *ne quis gravitatis mysterii sit spectator.*

— b 5. μηδ' ό.] Porphy. μη ό, quod malim.

— b 6. τούτων.] Porphy. τούτου.

— c 9. Εισί τολύνη, &c.] Porphyrius IV. p. 55. edit. Græcæ, at Græco-Lat. 382. hæc de Essæis commemorat ex Josepho, Belli Judaici lib. ii. c. 7. alias 12. De quibus longe brevius egerat Antiquit. XVIII. c. 2. vide supra p. 379. et seq. ex Philone.

— d 10. τον γε γάμ.] Porphy. et Joseph. τον μέν γα. recte.

— d 11. τας δέ των γυν. &c.] Interpr. Porphy. Quocirca, inquit, *ut alienarum foeminarum libidines coërceant, excubias agunt: ουδέν πρός έπος.* Addit Joseph. ad vituperii cumulum, *καί μηδεμίαν τηρέιν πεπεισμένοι την πρός ένα πίστιν.*

405 a 10. λευχειμονείν τε διαπαντός.] Velim interpretem Porphyrii num auctoris mentem assequatur videre.

— a ult. καί άδιαίρετοι πρός, &c.] Ita omnes; sed meo judicio τó εις quod sequitur expungendum est: sicque άδιαίρετοι vel cum έπιμεληται præcedenti conjungendum, quasi dicat, præsides illos aut procuratores singulos, nullo cujusquam discrimine, omnium necessitati prospicere: vel, quod malui, ad έκαστοι referendum: est autem έκάστους άδιαίρέτους ειναι πρός άπάντων χρείας, singulis, nullo cujusquam discrimine, quod cuique opus est æqualiter suppeditari. Consule, si placet, Josephi et Porphyrii interpretes.

— b 3. αίρεισιταίς.] Joseph. αίρεταίς, minus recte. Porphy. αίρεσιώταις: quod probari potest. Sed cogitet interpres quemadmodum ista reddiderit.

— b 3, 4. αναπέπταται τὰ παρ' άλλήλοις.] Ita etiam Porphy. At Joseph. αναπέπταται τὰ παρ' αύτοίς όμοίως άσπερ ίδια.

— b 4. καί οι πρώτον ιδόντες.] Joseph. longe aliter, *καί πρός ους ου πρότερον ειδον.*

405 b 5. εἰσάσιν ὡς πρὸς συνήθεις.] Porphyr. ἴσασιν ὥσπερ συνήθεις quod minus placet. Joseph. εἰσάσιν ὡς συνηθεστάτους: quæ cum præcedenti ejus lectione optime conveniunt, ac de advenis non de excipientibus dicuntur. Eusebiana lectio non displicet, si modo εἰσάσιν mutetur in ἐξάσιν, claro perspicuoque sensu.

— b 5. διὸ οὐδὲν ἐπικομιζόμενοι, &c.] Josephus hæc pluribus: Διὸ καὶ ποιοῦνται τὰς ἀποδημίας, inquit, οὐδὲν μὲν ὅλως ἐπικομιζόμενοι, διὰ δὲ τοὺς ληστὰς, ἔνοπλοι κηδεμῶν δὲ ἐν ἐκάστη πόλει τοῦ τάγματος ἐξαίρετος τῶν ξένων ἀποδείκνυται, ταμιέων ἐσθῆτα καὶ τὰ ἐπιτήδεια καταστολὴ δὲ καὶ σχῆμα σώματος, ὅμοιον τοῖς μετὰ φόβου παιδαγωγουμένοις παισίν. οὔτε δὲ ἐσθῆτας, &c.

— b 9. ἡ δαπανηθῆναι τῷ χρόνῳ.] Interpres Porphyrii, *vel tempore sumptum fecerint*.

— b 9. οὐδ' ἀγοράζουσι, &c.] Josephus hæc ita clarius, οὐδὲν ἐν ἀλλήλοις οὔτε ἀγοράζουσιν, οὔτε πωλοῦσιν.

— c 2. ἀκώλυτος.] Joseph. Porphyr. et manuscr. ἀκώλυτος, recte.

— c 6. εἰς αὐτὸν εὐχάς.] Si Porphyrius hic per sese loqueretur, nihil in nostra versione mutarem: sed quoniam Josephi verba sunt, credibile non est hoc eum suis illis Essenis, tanquam egregium veræ pietatis argumentum, laudi tribuere, quod soli paulo ante ortum preces nuncuparent. Malim igitur εὐχὰς εἰς τὸν ἥλιον accipere, non quæ soli, vel solis in honorem, sed quæ solis caussa nuncupentur.

406 a pen. μέχρι κόρου.] Post hæc verba ante τοῖς δὲ ζηλοῦσι versus aliquot Josephus intexit, sed quos exscribere tanti non est.

407 d 10. ἐκ παλαιῶν, &c.] Non meminerat Eusebius, cum id scriberet, hæc Porphyrium a Josepho totidem pene verbis accepisse.

408 a 2. Ἐκαταῖον.] De hoc ita Suidas: Ἐκαταῖος Ἀβδηρίτης φιλόσοφος, ὃς ἐπεκλήθη καὶ κριτικὸς γραμματικὸς, οἷα γραμματικὴν ἔχων παρασκευήν. Quæ sequuntur decurtata sunt: Γέγονε δ' ἐπὶ τῶν διαδόχων. Βιβλία αὐτοῦ ταῦτα, περὶ τῆς ποιήσεως Ὀμήρου καὶ Ἡσιόδου. Primum tamen illud membrum facile suppleri potest hoc modo, γέγονε δ' ἐπὶ τῶν Ἀλεξάνδρου διαδόχων. Imo et sub Alexandro ipso floruerat. Josephus I. cont. Apionem, p. 1048. edit. Græcol. Ἐκαταῖος δὲ ὁ Ἀβδηρίτης, ἀνὴρ φιλόσοφος ἅμα καὶ περὶ τὰς πράξεις ἱκανώτατος Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ συνακμάσας, (i. e. qui sub Alexandro floruit, non, ut interpr. cum Alexandro nutritus,) καὶ Πτολεμαίῳ τῷ Λάγῳ συγγενόμενος, οὐ παρέργως ἀλλὰ περὶ αὐτῶν Ἰουδαίων συγγέγραφε βιβλίον, &c. Tum p. 1049. locum hunc verbis pene totidem repræsentat: nec dubium est, quin Eusebius ex Josepho descripserit: ut patet ex paucis verbis qui paulo post c. 9. Hecataei verba intercident. Alius fuit Hecataeus Milesius, Abderita vetustior, de quo infra, p. 466.

408 b 2. Ἱεροουσαλήμ.] Joseph. hanc vocem non agnoscit, et recte: nam paulo post nomen Hecataeus adjungit.

— πεντήκοντα.] Timochares infra p. 452. quadraginta solum ei tribuit: ibidemque Syriae mensor, tantum 27. Diverso tempore diversus ambitus esse potuit. Quanquam testimonium ab Hecataeo Josephus et Eusebius, non testimonii rebus in omnibus τὸ ἀκριβές, exigebant.

— b 4. δώδεκα μυριάδες.] Centum et viginti hominum millia, non centum et quinquaginta, ut interpretes Josephi vertit.

— b 6. περιβολος λίθινος.] Ad templum ista pertinent: quo de quæ ad Hecataei et Eupolemi sensum infra p. 447. et seq. necessaria videbuntur.

— b 8. ἀτμήτων, &c.] Joseph. οὐκ ἐκ τμητῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀργῶν λίθων rectius ut videtur: nam et Deuteronom. xxvii. 5. habetur, *de lapidibus, quos ferrum non tetigit, et de saxis informibus, et im-politis*: Josue viii. 31. *de lapidibus im-politis, quos ferrum non tetigit*. Josephus II. ἐκ λίθων συμμίκτων, οὐ λελατομημένων ἐκ σιδήρου. et IV. ἐκ λίθων μὴ κατειργασμένων, ἀλλὰ λογάδην συγκειμένων.

— c 5. οὐδὲ φύτευμα.] Deuteronom. xvi. 21. *Non plantabis lucum et omnem arborem juxta altare Domini Dei tui*.

— c 8. οἶνον οὐ πίνοντες.] Levitici x. 9. *Vinum, et omne quod inebriare potest, non bibetis tu, et filii tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini, &c.* Ezechiel xlv. 20. *Et vinum non bibet omnis sacerdos, quando ingressurus est atrium interius*.

— d 6. Μοσόμαμος.] Joseph. Μοσόλλαμος, et rursus infra p. 409 b 1.

— ἱκανός, &c.] Rectius, opinor, quam ut apud Joseph. ἱκανὸς κατὰ ψυχὴν εὖρωστος.

409 b 7. Κλέαρχος δέ.] Clearchus hic, non Ponticus qui dieis tantum caussa Platonem audierit, quo de multa Suidas: sed ille, quem ita verbo uno perstringit, Κλέαρχος Σολεὺς ἔγραψε διάφορα: Solensis erat, i. e. Solis in Cilicia oriundus, Aristotelis discipulus. Pollux lib. ii. c. 4. ὅσα ἔξ καὶ εἴκοσι εἶναι φησιν ὁ Σολεὺς Κλέαρχος, εἰς τῶν Ἀριστοτέλους μαθητῶν. Ejus sæpe meminit Athenæus, eique varia tribuit opera, ut περὶ γραφῶν, libro vii. itemque περὶ παροιμιῶν, ubi et περιπατητικὸν fuisse ait: et lib. ix. περὶ σκελετῶν. Quo ex opere illud fuerit, quod a Polluce laudatur. De somno eundem scripsisse, præter Eusebium nostrum, Josephus auctor est, lib. i. cont. Apion. p. 1047. edit. Græcol. Κλέαρχος, inquit, ὁ Ἀριστοτέλους ὦν μαθητὴς, καὶ τῶν ἐκ τοῦ Περιπάτου φιλοσόφων οὐδενὸς δεύτερος, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ Ὑπνου βιβλίῳ φησιν Ἀριστοτέλην τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ περὶ τινος ἀνδρὸς Ἰουδαίου ταῦτα ἱστορεῖν, αὐτὸν τὸν λόγον Ἀριστοτέλει παρατιθείς. Tum Aristotelis verba subjungit, illa ipsa quæ describit Eusebius. Meminit et Clemens Alexandrinus infra p. 410 b.

409 c 5. σαφῶς δ' ἴσθι, &c.] Joseph. ὥς σαφῶς δέ σοι εἰπεῖν, Ὑπεροχίδη.

— d 2. ἀπαγγελιῶν.] Joseph. ἐπαγγελιῶν.

— d 3. οὕτως εἰ δοκεῖ.] Joseph. ὅ, τί σοι δοκεῖ.

— d 6. Καλανῶν.] Joseph. φιλοσόφων. Tum longiore ductu orationis, καλοῦνται δέ, ὥς φασιν, οἱ φιλόσοφοι παρὰ μὲν Ἰνδοῖς Καλανοὶ, παρὰ δὲ Σύροις Ἰουδαῖοι, τοῦνομα λαβόντες ἀπὸ τοῦ τόπου.

— d 10. Ἱερουσαλήμ.] Joseph. Ἱεροσαλύμη. eo probabilius, quo nonnihil a recta voce deflectit. Infra p. 451 b. Eupolemus argutam hujus vocis notationem comminiscitur, quasi ἱερὸν Σολομῶνος, ut Salomonici templi nomen in urbem ipsam corrupto vocabulo redundarit.

410 a 5. ὥς δὲ πολλοῖς, &c.] Joseph. ὥς δὲ πολλοὶ τ. ε. π. συμφέκοντο, quæ longe aliam sententiam efficiunt: quasi eo libentius sua cum illis communicaret, quo plures eruditione præstantes convenirent.

— b 6. Κλέαρχος.] Clemens hæc habet p. 223. edit. Græcolat.

— b 7. εἰδέναι.] Dubium est, eumne sibi visum fuisse dicat, aut utcunque cognitum.

— c 1. Πυθαγόρειος μὲν ἦν.] Immanis de Pythagora προχρο-νισμός, in quo mirum est etiam hæsisse Clementem. De hoc et similibus lib. x. commodius.

411 a 8. Νουμήνιον.] De Numenio in Observationibus aliquid.

412 a 7. Χείριλος.] Eadem Josephus lib. i. cont. Apionem, p. 1047. edit. Græcol.

— a 9. τροχοκουράδες.] Joseph. τροχοκούριδες: consule Observationes.

414 b 1. λέγεται δὲ καὶ τοῦ πλοίου.] Hæc Joseph. I. Antiquit. c. 4. p. 10. edit. Græcol.

— b 7. Ἱερώνυμος, &c.] Hi ex eodem Joseph. lib. contr. Apion. notissimi: sed Hieronymus, qui Phœnicum historiam scripsisse hic dicitur, lib. i. cont. Apion. p. 1050. περὶ τῶν διαδόχων opus edidisse memoratur, æqualis Hecatæi, Syriæ præses sub Antigono rege; quem de Judæorum rebus mentionem nullam fecisse queritur. Quod autem legebamus eum περὶ διαδόχων scripsisse, vereor ne διαδοχῶν legendum sit: ejus argumenti librum citat Athenæus VI. p. 273. Niciaῖ ejusdam Nicæensis.

— d 5. Καθ' ὃν ἄλλοι.] Hunc locum repræsentat B. Cyrillus Alexandrin. contra Julianum Apostatam, lib. i. p. 5. manuscr. Græci: [p. 8 d. ed. Spanh.] sed commodius in Observationibus illustrabitur.

— d 6. Σείσιθρος.] Cyrill. Ἐίσουθρος. De quo idem paulo post, verosimili conjectura, Ἐίσουθρον μὲν οὖν ὀνομάζουσι τῶν Νῶε, τάχα ποῦ κατὰ φωνὴν Ἀσσυρίων.

— Σιππάρουιν.] Cyrill. unico π, scribit Σιπαροῖσιν. Dor- mitabat, ut fere semper, vetus interpretes (quem Æcolampadium esse aiunt) dum verteret, in sculpturis. Tractus, seu regionis nomen est, de quo in Observationibus.

414 antepen. εὐθέως ἐπ' Ἀρμενίους ἀνάπλεε.] Cyrill. ἰθέως ἐπ' Ἀρμενίης ἀνέπλωσε. Utrumvis elige: utrumque probō.

— pen. παραντίκα μιν. κ. τ. ἐκ θ.] Meliora hæc videntur, quam quæ Cyrill. καὶ παρ' αὐτῇ ἰῶν, κατελάμβανε τὰ ἐκ θεοῦ. quibus tamen suos quoque sensus esse potest.

— ult. ἔπειτα ὦν ἐκόπασε.] Apud Scaligerum, rectius, ut existimo, legitur, ἐπεὶ τε ὦν ἐκόπ. Ionibus enim τε et ὦν, παρέλκονσαι particulæ, mirifice placent. At Cyrill. habet, ἐπεὶ τε ὦν ἐκόπασε. Quis autem ὦν? θεὸς, opinor: præcessit enim θεοῦ.

415 a 1. μετῆι τῶν ὀρνίθων.] Cyrill. μεθiei. rectius μετίει, quod Ionicum est. Hic porro genitivus Græcorum ex more. Demosthen. Olynth. I. [p. 16, 29.] λαμβάνειν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ, ex regionis fructibus decerpere. Et Olynth. II. [p. 18, 15.] μὴ μόνον πόλεων καὶ τόπων φαίνεσθαι προῖεμένους. Notandum illud Xenophont. orat. de Agesilao [1, 22.], τῶν κατὰ κράτος ἀναλώτων τειχέων, τῇ φιλανθρωπίᾳ ὑπὸ χεῖρα ἐποιεῖτο. At lib. iii. [1, 4.] histor. huic Abydeni loco similis, οἱ δὲ ἐπεμψαν τῶν ἐπὶ τῶν τριάκοντα ἱππευσάντων. Atque hunc idiotismum Galli nostri vehementer amant.

— εἶκον γῆν ἰδοιεν.] Optime. Cyrillum hinc corrigas, apud quem, εἶπον γῆν ἰδοι.

— a 3. ἀχανέος.] Et istuc malim, quam τὸ ἀφανέος Cyrilli.

— a 6. ἀπικέτο.] Cyrill. ἀφίκετο, et paulo post κατάπλεως pro κατάπλεοι. Sed Eusebiana lectio melior, et ἰωνικωτέρα: tantum ἀπικέτο pro ἀπικέτο reponendum.

— ταρσοῦς.] Pedes? an alas? utrumque fieri potuit. Œcolampadius fœdissime, qui a luto abiisse et in Tarsos venisse dicit. Pessime omnino de summo antistite meritis et tenebricosus homo, non Lampadius: nec sine stomacho inquinatissima versio legi potest, quam hoc maxime loco, vel de industria fictam, vel in somnis eusam esse dicas. Dignum erat opus alia manu, qualis esset doctissimi ac disertissimi Borbonii, qui desiderium nostrum acuire maluit quam explere.

— a 9. ἀλεξιφάρμακα, &c.] Hinc Cyrilli vitium tollas, apud quem legitur, φάρμακα ἦν, καὶ τοῖσιν, &c.

— c 1. Μηδεὶς δὲ, &c.] Josephum adi, lib. i. Antiq. c. 4. p. 11.

— c 9. οὔσας.] Joseph. εἶναι, quod præstat.

— d 1. τὸν θεὸν αὐτοῖς παρασχεῖν.] Ita etiam Joseph. Malim tamen, et σύνταξις ipsa postulat, ὁ θεὸς αὐτοῖς παρέιχεν, aut παρέσχεν. Quod sequitur προειπεῖν, non est assequi, ut Josephi interpreter vertit, sed ὑφηγεῖσθαι, διδάσκειν, παραδιδόναι τοῖς ἄλλοις.

— d 9. Μόλος.] Josephus Μῶχος. Suidas quidem Μόλος proprium nomen agnoscit, ejus autem, non addit. Josephus ipse lib. ii. cont. Apion. p. 1061. et p. 1078. et 1079. pluribus, non Moli, sed Molonis Apollonii meminit, a quo perperam de Judæis scriptum aliquid fuerit. Sed Mochum inter Phœnicios scriptores censet Tatianus infra p. 493 b 8. τὰ Φοινίκων, inquit, οὕτως ἔχει. Γεγόνασι παρ' αὐτοῖς ἄνδρες τρεῖς, Θεόδοτος, Ὑψικράτης, Μῶχος· τούτων τὰς

βίβλους εἰς Ἑλληνίδα κατέταξε φωνήν Ἀσιτος, ὁ καὶ τοὺς βίλους τῶν φιλοσόφων ἐπ' ἀκριβὲς πραγματευσάμενος. Addere potuit Dium, Hieronymum, Sanchuniathonem vel Sanchoniathonem, quem postremum, sed vitiose Σουνιαίθωνα scriptum, cum eodem Mocho Athenæus conjungit, sub fin. lib. iii. ubi Cynuleus, πλὴν εἰ μὴ ἄρα παρὰ τοῖς τὰ φοινικὰ (recte Casaubon. corrigit Φοινικικὰ) συγγεγραφόσι, Σουνιαίθωνι, καὶ Μόχῳ τοῖς σοῖς πολίταις. Ulpianum hominem Tyrium alloquitur. Nec a Mocho isto me revocat, quod hic paulo post τοὺς τὰ Φοινικικὰ συνταξαμένους a Molo et cæteris distinguere videatur. Nam in cæteris illis Hieronymus Ægyptius habetur, quem tamen sup. p. 414 b. τὴν ἀρχαιολογίαν τὴν Φοινικικὴν συγγράψασθαι dicit. Quid quod οἱ τὰ Φοιν. non οἷ τε legi possit?

— Ἑστιαῖος.] De hoc certi nihil occurrit: nec eum, quod sciam, Josephus contra Apionem inter eos numerat, qui Judæorum meminerint. Eum tamen hic lib. Antiq. I. c. 5. iterum appellat. Est apud Athenæum VI. p. 273. Hestiaei cujusdam Pontici vox egregia, ὁ Ποντικὸς Ἑστιαῖος, inquit, καλῶς ἐκαναχάτο μήτε ἀνατέλλοντα μήτε καταδύμενόν ποτε τὸν ἥλιον ἑωρακεῖναι διὰ τὸ παιδεία παντὶ καιρῷ προσέχειν, ὥς ὁ Νικαεὺς Νικίας ἱστορεῖ ἐν ταῖς Διαδοχαῖς.

— d pen. Ἡσίοδος τε, &c.] Qui sequuntur, noti omnes ex iisdem maxime libris contra Apionem. De Hecateo sup. dictum est. Hellanicus infra pag. 466 b. plagii accusatur.

416 b 3. Ἐντὶ δ' οἷ.] Hæc ipsa laudantur a B. Cyrillo Alexandr. lib. i. contr. Julian. fol. 5. B. codic. manuscr. edit. autem Græco-Lat. p. 9. [ed. Spanheim.] ubi ex nostro corrigendum ἐν τῇ, ac mutandum in ἐντὶ, quod Ionicum est, et οἷ ante λέγουσι collocandum^o.

— ἐκ γῆς ἀνασχ.] Recte. Itaque reponendum apud Cyrill. ἐκ γῆς, unde plurimum ei lucis.

— b 6. πύργων τύρσιν.] Satis intelligebam πύργον, (unde majore vitio πύργων extiterat,) merum esse glossema, quod τύρσιν Ionicam poëticamque vocem explicaret. Vestigium ejus in Cyrillo nullum.

— b 8. θεοῖσι βωθέοντας.] Optime: quæ voces in Cyrillo manuscr. mixtim et confuse leguntur εἰσοσειβωθέοντας, unde Borbonius fecit εἰς θέοντας, vel potius εἰσθέοντας.

— b 10. δῆτα.] Malim cum Cyrillo τοῦ δὴ τὰ.

— 11. ἐκ θεῶν.] Duæ voces interpretanti exciderunt. Verte si libet, *Deorum consilio, numine, voluntate*.

— πολύθρα.] Conjeceram πολύθροον. Firmat conjecturam Cyrillus.

— ult. μετὰ δὲ Κρο. &c.] Hæc apud Cyrillum non habentur: multo minus quæ sequuntur: sunt enim Eusebii, non Abydeni.

^o “Doricum ἐντὶ Ionice scribenti Abydeno non debuerat obtrudere doctiss. F. Vigerus.” Koën. ad Gregor. Dial. Dor. s. xcviij.

416 d 1. Περὶ δὲ τοῦ πύρ.] Josephus loco citato. pag. 12. quæ paulo ante locum Abydeni laudat Cyrillus ex Alexandro Polyhistore.

— ult. τοῦ ἐνναλίου.] Male editum erat τῆς Ἐνν. At Joseph. ἐννελίου, perperam ut videtur. Ἐννάλιος quidem Mars fere dicebatur: hoc tamen cognomentum Baccho non invidit, ut constat ex Macrobio Saturnal. I. c. 19. initio. Cur invideret Jovi? Atque is, si minus ἐννάλιος, certe Ἀρείος dictus reperitur apud Pausaniam Ἡλιακ. α'. pag. 161. Τὸν βωμόν, inquit, εἰσὶν Ἡλείων οἱ ὀνομάζουσιν Ἀρείου Διός. λέγουσι καὶ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, καὶ ὡς Οἰνόμαος ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τούτου θύοι τῷ Ἀρείῳ Διὶ. Neutrum in Jove cognomentum doctissimus Gyraldus agnoscit.

417 a 1. σκίδνανται.] Sequentia caput sextum inchoant apud Josephum, cujus et verba sunt, non Hestiai.

— τῆς ὁμογλωσσίας.] Joseph. contra, ἀλλογλωσσίας, utrumque recto sensu probari potest.

— b 3. μνημονεύει, &c.] Hic locus extat cap. 8. l. 1. Antiquit. pag. 16.

— d 1. λιμοῦ δέ.] Hinc novum caput Josephus orditur, suisque, non Nicolai, verbis utitur.

418 c 6. Εὐπόλεμος.] Hunc infra sæpe loquentem audiemus: quem cum aliis duobus excusans Josephus lib. I. cont. Apion. ὁ μὲν τοι Φαληρεὺς Δημήτριος, inquit, καὶ Φίλων ὁ πρεσβύτερος, καὶ Εὐπόλεμος, οὐ πολλὸν τῆς ἀληθείας διήμαρτον· οἷς συγγινώσκειν ἄξιον· οὐ γὰρ ἐνῆν αὐτοῖς μετὰ πάσης ἀκριβείας τοῖς ἡμετέροις γράμμασι παρακολουθεῖν.

— c 3. Οὐρίην.] Forte legend. Οὔρην. Sic enim hanc urbem Antiquit. lib. i. c. 7. p. 15. Josephus appellat. *Ura*, locus etiam Plinio, in ea regione, lib. v. c. 24. sub fin. Genesis xi. *Ur* dicta est, quam Septuaginta χώραν τῶν Χαλδαίων vertere maluerunt. אור, et Chaldaice אורר, *lucem, ignem, vallemque* significat. Hinc urbis hujus nomen, vel quod in vallibus sita, vel quod ignis ibi præcipue cultus. Itaque si Οὔρην, sive Οὐρίην, Græce Χαλδαίων πόλιν interpretatur Eupolemus, fidem non meretur. Sed credibilius alterum ejus nomen Καμαρίνην ab eo sic explicari, ut per Chaldaeos non tam populum quam sacerdotes seu philosophos intelligat, quos Hebræi, כמרים, Chaldaei כומדים vocabant, quibus hæc urbs proprie attributa sit, ideoque Camarine dicta. Hæc Scaligero conjectura debetur.

— d 10. εἰς Φοινίκην, &c.] Non est a scriptoribus istis exigendum, ut iis cum sacris literis ad amussim conveniat.

419 a 8. Ἀργαρίζιν.] Forte Ἀργαρίζιμ. vox e duabus conflata, ἱερὸς γὰρ mons Garisim, quasi divisionum aut divisus, *biceps* enim a plerisque dicitur. Itaque falsum est, quod ait Eupolemus, ὅρος ὑψίστου hoc nomine significari: licet, quod in eo præcipue Deum Samaritani coluerint ut in Sione Judæi, vere mons altissimi dici potuerit. De hoc in Observationibus pluscula.

Consule interea Deuteronomium 11, 29. et 27, 12. Josue 8, 33. Judic. 9, 7. et infr. p. 426 c 1.

— d 7. υἱόν.] *Patrem* in versionem irrepsit: reponere *Filium*.

— c 4. τὴν ἀστρολογίαν.] Joseph. Antiq. lib. i. c. 9. τὴν τε ἀριθμητικὴν αὐτοῖς χαρίζεται, καὶ τὰ περὶ ἀστρονομίαν παραδίδωσι· πρὸ γὰρ τῆς Ἀβράμου παρουσίας εἰς Αἴγυπτον οἱ Αἰγύπτιοι τούτων εἶχον ἀμαθῶς. Parum sane probabiliter; cum et perbrevis ejus in Ægypto mora fuerit, et gravissimis non modo curis sed etiam periculis occupata. Nam quod adjungit Artapanus, Abraamum annos viginti hæsisse in Ægypto, luculentum est cumulatunque mendacium.

420 a 6. Ἑρμοῦθ.] Pro Ἑρμοῦδ, ut videtur; nisi etiam ita legendum est. Nam hanc quoque vocem ex duabus coaluisse dici potest, יִרְאֵה quasi Syro Judæus, non Judæus tantum. At communi Syrorum nomine prophani scriptores Judæos sæpe designant. Herodot. II. καὶ Σύροισι πέζη ὁ Νεκὼς συμβαλὼν ἐν Μαγδόλῳ ἐνίκησε. Atqui ex 4 Regum 23 constat Nechao regem Ægypti, Josia interfecto, tributum Judæis indixisse: tametsi locum Mageddo scriptura vocet, non Magdolum. Infra 430 a. eandem vocem iterum de Judæis Artapanus usurpat.

— d 9. πατὴρ φῖλον.] Imo אֲבִיר *Pater excelsus* est: et literæ unius accessione, אֲבִירָה, pleniore ac sonantiore vocabulo, i. e. *pater multarum*, supp. *gentium*, ait B. Hieronym. Tradit. Hebraic. in Genes. Videtur ea vox compendio facta ex tribus sequentibus אֲבִיר הַמֶּן, i. e. *pater excelsus multitudinis*, sublata postrema syllaba הֶן, et ם quod sequitur ך. Et quoniam מֶן, et *multitudinem* et *sonitum* seu *fremitem* significat; Philo Judæus, qui alioqui Græce multo quam Hebraice doctior est, lib. de Gigantibus sub fin. πατὴρ ἐκλεκτὸς ἡχοῦς ἐρμηνευθεὶς Ἀβραάμ, ὁ τοῦ σπουδαίου λογισμὸς· ἐξειλεγμένος τε γὰρ καὶ κεκαθαρμένος, καὶ πατὴρ φωνῆς, ἥ συνεχοῦμεν. Hæc ille: quæ mihi quidem videntur ejusmodi, ut hominis facilius quam verborum mentem assequare. Eam vero plenius intelliges ex ejusdem libro de nominum mutatione. Sed vide nostrum infra, 518 c. Quid sequutus fuerit Melo, cum Πατὴρ φῖλον redderet, etsi tanti non est quærere; conicere tamen utcunque possis, אֲבִיר non אֲבִירָה eum audiisse: est enim אֲבִיר non tantum *misereri*, sed etiam *vehementer diligere*.

421 a 1. γενῆσαι υἱὸς υἱ.] Prorsus Ismaelem cum Abraamo patre confudit. Josephus enim Antiquit. I. c. 13. auctor est Ismaelem Ægyptiam uxorem duxisse, ex qua liberos duodecim, quorum et nomina recenset, suscepit: οὔτοι πᾶσαν, inquit, τὴν ἀπ' Εὐφράτου, καὶ καθήκουσαν πρὸς τὴν Ἑρυθρὰν θάλασσαν κατοικοῦσι, Ναβατινὴν τὴν χώραν ὀνομάσαντες. Εἰσὶ δὲ οὔτοι οἱ τῶν Ἀράβων ἔθνος καὶ τὰς φυλὰς ἀπ' αὐτῶν καλοῦσι, διὰ τε τὴν ἀρετὴν αὐτῶν καὶ διὰ τὸ Ἀβράμου ἀξίωμα. Hæc ille. Nec abludunt a scriptura: Genes. enim c. 17. *Super Ismael*, (inquit Deus ad

Abraamum) *exaudiui te: ecce benedicam ei, et augebo, et multiplicabo eum valde. Duodecim duces generabit, et faciam illum in gentem magnam.* Et cap. 25. duodecim ejus liberi, tribuum suarum principes, numerantur.

421 a 8. γέλωτος δέ.] Rursus confundit ac permiscet omnia.

— c 1. Φίλωνος.] Is credo est, quem Josephus lib. i. in Apion. pag. 1051. Demetrio et Eupolemo annumerat, ac πρεσβύτερον Φίλωνα vocat: fortassis ut eum a Philone Judæo et Philone Byblio distinguat, qui ambo juniores. At sequentes vetustioris hujus poetæ versus, mihi quidem tenebræ, καὶ μηδὲν ὑγίης. Nec manuscripti codices hilum juvant. Saltu igitur hæc superare malui, quam in singulis pene verbis offendere. Vid. infr. p. 430 b.

422 a 7. λέγεται δέ, &c.] Josephus hæc habet I. Antiq. cap. 16.

— δ' Αφρήν.] Joseph. δ' Ὠφρήν.

— a 10. Ἀφρικά.] Joseph. Ἀφρικάν.

— b 2. Μαλχᾶς.] Joseph. Μαλχός.

— b 6. Ἀφέρ, Ἀσουρ, Ἀφράν.] Joseph. Ἀφέραν, Σουρείμ, Ἰάφραν, quæ paulo post cum aliqua etiam mutatione leguntur. De his vera et certa, vide Genesis 25, 1. et sequentibus.

— c 11. Δημήτριος.] Hoc Demetrii fragmentum, tametsi subinde nutet, multo tamen propius, quam cæterorum, ad historiæ sacræ veritatem accedit.

— d 3. ἐβδομήκοντα πέντε.] Imo septuaginta septem, octavo forte jam inchoato. Annorum enim erat nonaginta unius, cum Josephum ex Rachele suscepit, post annos quatuordecim, quibus Labano servierat: si autem ex 91 subduxeris 14, reliquos habebis 77: sed error irrepsit in numerum: ideoque ἐπτά pro πέντε reponendum: ut hac ipsa pagina versu ultimo legitur.

423 a 1. δύο θυγατέρας γῆμαι.] Recte: nam exacto primo illo servitutis voluntariæ septennio uxorem utramque duxit: ac primum quidem Liam, socieri fraude calumniaque victus: Rachelem inde post 7 dies in sororis nuptiarum celebritatem impensos: juxta illud Genesis 29, 27. *Imple hebdomadam dierum hujus copulae, (tui cum Lia videlicet,) et hanc quoque dabo tibi.* Et versu 29, *Acquievit placito, et hebdomada transacta Rachel duxit uxorem.* Non audiendus ergo Josephus, qui Antiquit. I. c. 19. hebdomada illa dierum in annorum hebdomadam mutata, διελευσούσης, inquit, ἄλλης ἑπταετίας, τὴν Ῥαχήλαν παρέλαβεν. Quod si verum esset, quomodo tandem post 7 priores annos, ex 4 simul uxoribus liberos Jacob suscepisset? Eundem in errorem inductus est B. Chrysostom. homil. 56. in Genes. Fons erroris videtur, quod in Hebr. tantum legatur שבע וואת, et apud Septuaginta τὰ ἑβδομα ταύτης. Cujus septenarii ambiguitatem ut tolleret Hieronymus, *hebdomadam dierum* optime reddidit. Illi 7 annos acceperunt: quam iisdem suspicionem auxit, quod sequitur, καὶ δώσω σοι καὶ ταύτην ἀπὸ (Chrysostom. ἀντὶ τῆς ἐργασίας, ἧς ἐργᾶ,

(Chrys. ἐργάση) παρ' ἐμοὶ ἔτη ἑπτὰ ἔτερα. At horum verborum sensus est, ea lege post septem illos dies ei se Rachelem uxorem dare, ut inito jam matrimonio septem alios serviret annos: non, quod Josephus putavit, postquam alio septennio serviisset futurum ut eam uxorem duceret.

— a 3. ὀγδοήκοντα τεσσάρων.] Et constat hic numerus, septennium integrum primæ servitutis includens. Falso ergo Chronicum anno Jacobi 80 natum esse Rubenum posuit.

— a 4. μηνὶ δεκάτῳ.] Quod de mensibus tam accurate scribit Demetrius, ut novem circiter intervallo Ruben fratresque nascerentur, quod etiam in cæteris omnibus liberis observavit, fides sit penes auctorem. Minutam hanc diligentiam scriptura missam fecit.

— a 11. παιδίσκην Ζελφάν.] Nominum facta mutatio est. Bala enim Rachelis ancilla vocabatur, Genes. 30, 3. Liæ vero, Zelpha; ibid. ver. 9. Hunc item Demetrii locum excutit noster Salianus, Annal. suor. tom. 1. anno mundi 2283. ac præsertim in schol. et Petavius item noster lib. ix. cap. 19. magni vere operis De doctrina temporum.

— b 1. συλλαβεῖν τὸν Νεφθαλείμ.] Veram habes patriarcharum istorum seriem in Genes. capp. 29. et 30. Bala quidem Nephthalimum genuit, ut habetur, Genes. 30, 8. Sed Demetrius bis peccavit: semel, quod Liæ Balam attribuat; iterum, quod ei, quam Liæ ancillam fecerat, Nephthalimum hunc dederit.

— b 9. παρὰ Ῥαχὴλ, συλλαβεῖν.] Et hic multa peccat Demetrius. Primum indicare videtur Liam concepisse, nec tamen foetum ipsi ullum tribuit: (Græca sane minus hic pura sunt:) deinde Zelpham Liæ reddit, quam ante sustulerat: tertio Issacharem filium ejus facit, quem ipsamet Lia pepererat, Genes. 30, 18.

— c 7. τεκεῖν υἱὸν ὄνομα Δάν.] Cave credas. Fuit enim Dan Balæ Rachelis ancillæ primogenitus. Genes. 30, 6.

— d 5. ἔτη εἴκοσι.] Genes. 31, 41. sicque per viginti annos in domo tua servivi tibi, quatuordecim pro filiabus, et sex pro gregibus tuis. Perperam ergo Josephus Antiq. I. c. 19. qui Josephi ortu, quem scriptura decimo quarto anno Racheli natum esse docet, hoc viginti annorum intervallum circumscribat. Statim enim post illa verba, χρόνοις δ' ὕστερον καὶ Ῥαχὴλ γίνεται ὁ Ἰώσηπος υἱὸς, subjungit, Τοῦτον πάντα τὸν χρόνον, ἔτη δ' ἐστὶν εἴκοσι, ἐπομαινε τῷ πενθερῷ, &c. Nisi dicamus his verbis τοῦτον πάντα τὸν χρόνον hanc quoque sex annorum προσθήκην inclusisse. Videat porro, qui secum ipse consentiat, qui superius non nisi post alterum servitutis septennium ductam a Jacob Rachelem dixerit. An vero sex tantum annis consequentibus liberos ex Rachele suscepit? Falsum est. Nam conceptis verbis scriptura tradit simul ex ambabus ambarumque ancillis suscepisse: unde etiam illa duarum sororum æmulatio.

423 d pen. Συμεῶνα ἐτῶν ιβ'.] Legendum omnino ἐτῶν ια'. alioqui duobus mensibus Rubeno primogenito senior esset.

— d ult. Λευὶν ἐτῶν ιβ'.] Corrige similiter, ἐτῶν ι'. alioqui mensibus quatuor fratrem natu maximum antecedit. Quid quod superior *μηνολογία* per sese id postulat?

424 a 7. ἔτη δέκα.] Genes. 33, 17. Jacob antequam ad Sichimos veniret, eo in loco tentoria figit, quem propterea *Sochot*, id est *tabernacula*, nominavit. Sed quandiu illic hæserit, scriptura non docet. Sunt qui decem fere annos in Sochot traductos fuisse velint, ut perbrevis apud Sichimitas ejus mora fuerit. Contra Demetrius Sochot ne meminit quidem, ad decem annos ejus apud Hemorem habitationi tribuit. Sane probabilius videtur paucis omnino vel annis, vel etiam mensibus, illam in Sochot moram circumscribi, cum scriptura tantum dicat ibi fixa esse tentoria; apud Sichimitas autem domicilium esse collocatum. Quod autem Genes. 34, 21. Hemor cum filio, Jacobi familiam apud Sichimitas commendans, viros pacificos esse dicat, &c. id tam brevis moræ argumento non est: nam aliquot annis eorum mores et ingenia probari potuerunt. Nec urget illud Tornielli, quod tum primum egressa Dina videatur, quasi recens eo venisset. Nam quod ante vel egressa non fuerit, vel si egressa est, probri nihil subierit: ejus rei, cum aliæ, tum hæc in primis caussa esse potuit, quod nondum per ætatem satis id liceret. At ex Demetrio cum injuriam illam accepit annorum sedecim fuit, aut circiter. Adde, tum forte oblatam, quæ ante commoda satis non fuerat, ejus flagitii occasionem fuisse.

425 a 5. *μὲν*.] Sensus et ἀκολουθία postulat δύο: alioqui sex tantum, non septem partes habiturus erat.

— b 6. ἐν γῇ Χαναὰν σιε.] Accurata chronologia. Nam Abraham, qui anno ætatis 75 in Chananitidem venerat, centenarius cum esset Isaacum genuit, ut habetur Genes. 21, 5. Atqui ab anno 75 ad 100 anni 25 munerantur. Isaacus autem sexagenarius Jacobum et Esau ex Rebecca suscepit, Genes. 25, 26. Qui anni sexaginta cum prioribus viginti quinque annos efficiunt octoginta quinque. Postremo Jacobus anno ætatis 130 in Ægyptum descendit, Genes. 47, 9. Quibus si addideris priores 85, homadem illam habebis annorum 215.

— b ult. Ἀσὴρ ἐτῶν, &c.] Sequens annorum istorum ratio longius a veritate discedit. Primo enim Dan a Juda proximus fuit, Genes. 30, 5. Deinde Nephthalimus Danum sequitur, Nephthalimum Gadus, Gadum Aser, quem hic ante Nephthalimum recenset, eodemque tamen juniorem facit. Aserem sequitur Issachar, Issacharem Zabulon, Zabulonem Dina, Dinam Josephus, Josephum Benjaminus.

— c 4. ἐν Αἰγύπτῳ ἔτη λθ'.] Imo nonaginta tres: si quidem anno 17 in Ægyptum abductus, Genes. 37, 2. Ibidem anno 110 mortuus est, Genes. 50, 22.

425 c 5. ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ, &c.] Creato, an mortuo? undecunque numeres, tam incertus est hic numerus, quam annus orbis conditi. In patris Petavii chronologia, cui plurimum tribuo, annus ille Jacobi in Ægyptum καθόδου mundi annus est 2237. Diluvium incidit in ann. mundi 1655: quam summam si detraxeris ex 2237, supererunt 582. Proinde annus ille adventus in Ægyptum ex ejusd. chronolog. principiis erit annus a diluvio 582.

— d 3. ἐτὼν ὄντα π'.] Circiter, non ἀκριβῶς. Tum enim, ut etiam ante Demetrius, annorum fuit 77.

— d 7. Κλάθ.] Caath vocabatur, non Clath.

— d 8. γενέσθαι Κλάθ.] Imo sane multis ante Jacobi mortem annis: quot tamen, certo definiri vix potest.

— d 10. ἐτὼν ρμζ'.] Ita Genes. 47, 27.

— d 12. Κλὰθ ὄντα ἐτὼν μ'.] Error ex priori consequens, quo eodem anno et Jacobum mortuum et Caathum in lucem editum posuit. Error autem est, cum inde sequatur natum esse Caathum in Ægypto, cum tamen frater ejus Merari natu minimus ante illum in Ægypto natus fuerit, Genes. 46, 11. Multo ergo senior Caathus erat, cum Amraamum genuit. Annus tamen ille haud certius, quam ejusdem Caathi ortus designari potest.

— d 13. Ἀβραὰμ.] Hebraice אַבְרָם. Demetrius fecit Ἀβραὰμ, sublato μ, et inserto α: nisi tamen scripserat Ἀμραὰμ. Septuaginta Ἀμβραὰμ, inserto β ob euphoniā: vulgaris enim hic error est, quod in manuscript. codicibus μ et β eodem fere modo pingentur. Sic infra 447 b 10 Μωαμίται pro Μωαβίται scriptum est.

426 a 9. Θεοδότου.] Hunc etiam Josephus I. advers. Apion. p. 1051. inter eos numerat, qui Judæorum liberalius meminere. Josephi verba dabit infra noster p. 458. Alius hic Theodotus videtur ab eo, quem p. 493 b inter Phœnicios scriptores ex Tatiano recenset.

— c 1. δὲ οὔρεα.] *Hebal*, opinor, et *Garisim*. vide supra, p. 419 a 8. tam in notis, quam in Observationibus.

— d 6. ποιμενόθι.] Mendose. Quid si πολυμηθεν?

— d 9. ἔτησι.] Forte ἔτεσσιν, quasi dicat, *illo tempore*. Quid si τοῖς σίνησι? Nam hominum improbitas p. 428 d coarguitur.

428 a 5. εἰς γε νοὺς] Uterque manuscr. adhuc, ut videtur, corruptius γεννοὺς τεταγμένης ὅτι δῶμα.

430 b 9. ὅλων.] Ita omnes, nullo tamen sensu. Forte ὅλως.

— d 6. Βασάρπας υἱὸν, &c.] Verti perinde ac si prius υἱὸν abesset, posterius autem in Ἰὼβ mutatum esset. Bassaram Jobabi, quem postea Jobum magno consensu dictum esse volunt, matrem, Septuaginta Bossoram vocarunt, Genes. 36, 13. Gravis est quæstio perdiuque jactata, quibus ex parentibus aut ubi natus patriarcha Jobus: qua de, ut omittam cæteros, novissime pluribus disputarunt Salianus et Petavius, ambo nostri: alter eruditior. Annal. tom. 1. ann. mundi. 2319: alter præclari operis De

doctrina temporum lib. ix. c. 20. Nos in Observationibus, si quid necesse videbitur, afferemus.

431 a 1. Ἰωβάμ.] Legendum credo Ἰωβάβ. Similitudo τοῦ μ καὶ τοῦ β in manuscriptis codicibus hunc etiam errorem peperit.

— d 8. τὸν νιόν.] Vox *alterum* in versionem irrepsit: expunge.

— d 4. Ἀρτάπανος.] De Artapani loco dicetur in Observationibus.

433 b pen. θέλων.] Corrige θέλοντα: postrema enim syllaba ob sequentis similitudinem abrasa est.

436 d 8. Ἐζικῆλος, &c.] De hoc et tragico ejus fragmento in Observationibus necessaria dabimus.

437 b 3. οἰκοδομαῖς.] Meliuscule stabit hic versus, si legeris, βαρέαις τε οἰκοδομαῖς.

— c 2. παρ' ὀχθην.] Corrige ex alt. manuscr. παρ' ἄκρα: tum pro λάσιον reponere λάσια.

438 c 3. δι' αὐτῶν.] Recte manuscript. δ' αὐτῶν.

440 b 1. σκῆπτρον δέ μοι, &c.] Qui sequuntur versus, in priori editione foedissime titubantes, in hac nostra labis adhuc aliquid retinentes, partim nonnulla manuscript. ope, partim conjectura sanari ac restitui possunt. Lege ergo,

Σκῆπτρον δέ μοι παρέδωκεν, κ' εἰς θρόνον μέγαν
μ' εἶπεν καθῆσθαι, βασιλικὸν δέ μοι δίδου
διάδημα, καὶ τὸς ἐκ θρόνου χωρίζεται·
Ἐγὼ δ' ἐσεῖδον γῆν ἅπασαν ἔγκυκλον,
κ' ἄνερθε γαίας, καὶ ἔπερθεν οὐρανοῦ·
καὶ μοι τι πλῆθος ἀστέρων πρὸς γούνατα
ἔπιπτε· ἐγὼ δὲ πάντας ἡριθμησάμην·
κάμοι παρήγεν ὥς παρεμβολὴ βροτῶν·
εἶτ' ἐμφοβηθεὶς ἐξανίσταμαι ὕπνου.

— c 4. ξέινε.] Manuser. ξένε· recte.

— c 9. σε τεθεᾶσθαι.] Malim σ' εἰσθεᾶσθαι, quod posterius habet manuser.

— c 11. Forte lege possit, τά τε ὑπένερθεν γῆς, καὶ τὰ ὑπὲρ οὐρανόν.

441 a 1. ἐφέστηκας.] Legendum videtur ἔστηκας.

442 a 2 τὸ ταχθεν.] Omnino reponendum videtur τὸ πραχθέν.

— b 4. ἀναβλήσει.] Malim ἀναβλύσει cum manuser.

— c 5. τρεῖς ἐφ' ἡμέρας.] In versione legendum *volvet triduo*.

443 a 3. πρόσθεν.] L. πρόσθε.

444 d 10. Βεελσεφώντις.] Disting. Βεελσεφών τις. Exodi 14, 9.

445 a 7. Κἄπειθ' ὁ.] Delendum ὁ.

447 a 4. Εὐπόλεμος.] Sequentia Eupolemi loca in Observationibus, quoad necesse videbitur, excutiemus.

448 c pen. δις μυριάς.] Reponendum opinor ἀνὰ δις μυριάς, hoc est quadraginta millia ex duabus, viginti millia ex singulis, ut

paulo post ἀνὰ μύροισι: alioqui sexaginta tantum, non octoginta millium summa futura est.

448 d 4. γενομένης.] Legendum existimo γεόμενοι. Notus^o Hellenismus, ἀπό τινος πράγματος γενέσθαι, hoc est ἀπηλλαχέναι τοῦ πράγματος, *negotio perfunctum*, vel ab eo recentem esse. Plutarch. Alexandr. [p. 683 c.] ἀπὸ τῶν ἱερῶν γενομένη τῷ βασιλεῖ προσελθόντες, *regem a peracto sacrificio recentem adeuntes*. Ibid. [p. 703 d.] ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀπὸ τῆς πυρᾶς γεόμενος, καὶ συναγαγὼν πολλοὺς τῶν φίλων αὐτῷ ἰλλο reversus. Idem in Themistoc. [p. 121 c.] γεόμενος δὲ ἀπὸ τῶν πράξεων ἐκείνων. Interdum ἐλλειπτικῶς, absque verbo: Herodian. VII. περιτυχόντες τῶν ἀπὸ ὑπατείας τινι, *cum in aliquem ex consularibus incidissent*. Sic οἱ ἀπὸ στρατηγίας, πρεσβείας, &c. *imperio, legatione functi*.

449 d 11. καὶ παρέχειν.] Καὶ rectius, opinor, expungatur.

— d pen. πηχῶν ἑξ.] Verti perinde ac si legeretur πηχῶν ἑ'. Consule Josephum Antiquit. VIII. 2.

453 b 1. ὀρεινοῖς, &c.] Forte legend. ὑπαὶ πύργοισιν ὀρεινοῖς.

455 a 2. Βηρωσσοῦ.] Eximium planeque aureum est hoc Berosi fragmentum, quod Josephus lib. i. in Apionem, p. 1044. et 1045. conservavit, quodque in Observationibus paucis illustrabitur.

456 d 5. Μεγασθένης.] Fragmentum Berosiano conjunctissimum, quo de aliquid etiam in Observationibus dicendum erit. Extat apud Joseph. eod. l. in Apion. ejus aliqua mentio.

— d 12. ὅτε ὠδή.] Coniiciebam ὅτε δὴ φθεγξάμενος εἶπεν. Malo tamen ὅτε φθ, ut legitur apud Scaligerum.

457 b 6. ἀποδείκνυσιν βασιλέα.] Legendum ἀποδείκνῦσι βασιλ. non ἀποδείκνυσιν, ut in priori editione. Nec enim Nabannidochum istum creavit Neriglissaras, qui superstes non erat: sed Babyloii.

— b pen. λέγεται δέ.] Sequentia unius Eusebii, quod sciam, diligentiae accepta ferri debent.

— c 1. Βῆλον δὲ σφέα.] F. Βῆλον δὲ σφέας τοῦ κατακλυσμοῦ (aut alterius simil.) παῦσαι, *hanc eluvionem repressisse*.

LIB. X.

461 b pen. ὁ καθείς.] Omnino reponend. ex manuscr. καθ' εἷς· nam εἷς καθ' εἷς, vel ὁ καθ' εἷς, passim apud recentioris ævi scriptores, maximeque sacris in literis, pro ἕκαστος usurpatur: οἱ καθ' ἕνα, αἱ κατὰ μίαν, fere apud veteres.

— d 6. Παραστήσαντες δέ, &c.] Leges hunc locum Strom. VI. non procul ab initio: p. 450. licet notetur 446. edit. Græco-Lat.

— d 7. ἐπινοίας.] Clem. διανοίας.

— d 10. καθ' ὃ σημαινόμενον.] Græca hic subhorrida sunt, nec tamen, opinor, a genio Clementis aliena: vult enim, hoc tantum

ⁿ Pluribus eum illustrat P. Leopardus Em. VII. 1.

sensu, quatenus in prophanorum cogitationem lucis aliquid ex divinorum librorum fonte redundavit, ad eosdem furtivam aliquam veritatis particulam pervenisse.

461 d 11. ἐκδεχόμενοι.] Hanc vocem jungere cum ἀπεδείξαμεν: adverbialiter enim sumi videtur, pro ἐφεξῆς, ἐκδεχομένως, aut simil.

462 d 7. ὡς δειχθήσονται.] Post hæc verba sequitur apud Clement. ἀλλὰ γὰρ καὶ τὰ φώρια ἀντικρὺς ὁλόκληρα ἔχοντες διελεχθήσονται· αὐτοτελῶς γὰρ τὰ ἑτέρ. &c.

— d 9. Εὐγράμμων.] Clementi Εὐγράμων dicitur, itemque apud Eusebium nostrum in Chronico, ubi eum sub Olympiade 53 constituit. Nam Gregorius Gyrالد. Dialogo de Poët. 3. Clementem Eusebiumque laudans, antiquam forte Eusebiani Chronici editionem sequutus, Eugamnum, corrupto, ut videtur, nomine appellavit. Non ergo fugit hic scriptor hominis oculatissimi diligentiam, ut putavit Scaliger. Is porro non tantum Thesprotia scripsit, sed etiam Telegoniam, ut habetur in eodem Chronico, sicut Homerus Ulysseam, Æneidem Virgilius, alii alia: nisi pro *Telegoniam*, malis *Theogoniam*, quod in antiqua editione fuerat.

— d 14. Ἐπιλέψει με ὁ βίος.] Extant sequentia apud Clement. eodem lib. vi. p. 253 c.

463 a 6. ἐλληνικῇ μυθολογίᾳ.] Melius, ut existimo, quam ap. Clem. ἐλληνικὴν μυθολογίαν.

464 a 6. Πλωτίνεια.] Legendum omnino cum alt. manuser. Πλατώνεια. v. 467 ult.

— d 3. προρρήσεις.] Sane Laërtius dictum Pythagoram fuisse tradit παρὰ τὸ ὡς Πύθιον ἀγορεύειν, quasi non minor ejus quam Pythii Apollinis oraculis fides haberetur. Hinc et magiæ suspectus esse cœpit. Adi, si placet, Cœlium Rhodigin. lib. xix. c. 7.

— d pen. ταῦτα καὶ αὐτὸς ἂν εἶπον.] Malim ταῦτα καὶ αὐτὸς εἶπεν, ut αὐτὸς ad Andronem referatur. At in versionem pro Androne Theopompus irrepsit.

465 a pen. Συβάρως ἄλωσιν.] Lege Strabonem lib. vi. et Diodor. Sicul. XII. Trecenta Sybaritarum millia a centum Crotoniatarum millibus, duce Milone athleta fortissimo, partim cæsa partim profligata sunt. Urbs ipsa mox æquata solo: post annos 58 a Thessalis instaurata: iterumque lustrum vix exacto, novis incolis ab antiquis victoribus ejectis semidiruta. Thurium ejus in locum successit.

— c ult. ἐπλήσθη.] Mont. ἐπλήχθη. Melius. Sed forte τὸ præcedens in τῷ mutandum est.

466 b 7. Ἐκαταλὸν τοῦ Μιλησίου.] Scriptoris olim clarissimi, quo tempore Darius Hystaspis filius Persis imperabat. Herodotus lib. v. p. 343. auctor est ei rebellionem, qua Milesii a Persis Aristagora duce defecerunt, unum obstitisse. Ejusdem Strabo pluribus in locis perhonorifice meminit. Mitto Suidam et al.

— c 9. οὐ μὲν γάρ τι.] De muliebri nequitia Clemens Alexandr. Strom. VI. p. 446. ex Orpheo, ὡς οὐ κύντερον ἦν καὶ ῥίγιον ἄλλο γυναικός. Cui Homer. accinens Odys. λ'. ὡς οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός.

467 b 1. Ἰδεω.] Iliados ι'. 554.

— c 3. λαῶν.] Odys. β'. 234.

— οἱ δ' ἐπέι.] Passim, ut Iliad. π'. 563.

468 d 11. ἄλλην ἄλλως.] Malim ἀλληγάλλως, unica voce, i.e. ὡς ἔτυχεν, ut explicat Suidas.

— d ult. ἀγνώμονι.] Sensus exigit εὐγνώμονι, quanquam legi etiam possit γνώμονι. Vulgus enim ἀλληγάλλως temere ferebatur, philosophi iudicio et ratiocinatione, tanquam regula quadam ac perpendiculo, utebantur.

469 a 8. οὐκ Ἑβραίων μόνον, &c.] Diogenes Laërtius in prooemio, τὸ τῆς φιλοσοφίας ἔργον ἐνιοὶ φασιν ἀπὸ Βαβυλῶν ἄρξαι. Γεγενῆσθαι γὰρ παρὰ μὲν Πέρσαις Μάγους, παρὰ δὲ Βαβυλωνίοις ἢ Ἀσσυριοῖς Χαλδαίοις, καὶ Γυμνοσοφιστὰς παρὰ Ἰνδοῖς, παρὰ τε Κελτοῖς καὶ Γαλάταις τοὺς καλουμένους Δρυῖδας καὶ Σεμνοθέους, &c.

— b 1 post τὰ δ' ἐξ Αἰγύπτου,] Clarius et distinctius legeretur, ἢ καὶ ποθεν ἄλλοθεν, περὶ θεῶν μυστήρια, &c. tametsi Græcorum, etiam disertissimorum, intricata sæpe ac trajectory oratio est.

— c 8. νεός.] Quid si νεός, et lin. sequente, κεκοσμημένοι, pro κεκοσμημένους? Hæc sane lectio cum priori ἐκράτει λόγος, et sequenti ξόανα ἐξείργαστο, conveniret.

— d 6. Δωδωναῖος.] Præstiterit Διδυμαῖος, ut jam sub operis hujus initium [p. 134 d] me annotare memini. Sunt enim hæc Apollinis cognomenta.

472 b 6. Ἀρσεπεδονάπται.] Arsepedonaptæ° qui proprie fuerint, adhuc quaero. Alter manuscr. legit Ἀρσεπεδονάπαι, sed in edit. nostra magis acquiesco. Vox opinor, Græca est, non Ægyptiaca, et fortassis ex tribus, ἄρσις, πέδον, et ἄπτω composita: erant enim isti mathematicorum filii περὶ τῶν γραμμῶν συνθέσεις occupati, ut ait ipse Democritus.

— b 7. ἔτεα^p ὀγδοήκοντα.] Hic numerus in Observationibus expendetur.

474 c 4. λάβδ.] Leg. λάμδ. Τὸ β vulgari errore subiit in locum τοῦ μ.

475 b 5. Ἱατρικήν.] Extat hic Clementis locus Stromat. I. p. 225. edition. Græco-Lat. Qui locus subinde vel truncatur ab Eusebio, vel insigni membrorum ac periodorum trajectoryne mutatur. Porro Theodoret. Græcar. affect. lib. i. non procul ab initio, simili disputationis in genere versatur, sed brevius.

° Reinesius Ep. XIII. ad Nesterum p. 25: “Ἀρπεδονάπαι, Ægyptiorum “philosophorum genus, ita dicti fuere ἀπὸ τῆς ἀρπεδόνης: ἀρπεδὼν autem et “ἀρπεδόνη funis: erant nimirum geometræ, et a funiculis, quibus ad dimeti- “enda plana utebantur, ita denominabantur.”

^p “Peregrinatus est usque ad octogesimum annum.” Ita interpretatur Menag. ad Diog. Laërt. IX. 35. Quam inepte, non est ut dicam.

Fronto Noster ὁ μακαρίτης, dissimulato nomine, locum illum Clementis erudite illustravit. Quod necessarium videbitur, Observationes dabunt. Interim Plinium consule VII. cap. 56.

475 b pen. ἐπλευσε.] Post hoc verbum, quæ sequuntur, præcedunt apud Clementem, p. 224 d.

— c 1. Χαλδαῖοι.] Hic etiam ab Eusebio nonnulla resecantur.

— c 10. λύχνους τε αὖ.] Hæc item loco mota sunt. Nam apud Clementem p. 224 e. statim post Χαλδαῖοι, ante illa Εἰσὶ δὲ οἱ Κάραι, leguntur.

— d 5. Τέλμις τε καὶ Δαμναμενεὺς, &c.] Hæc leges apud Clementem p. 225 a 2. post superius illud ἐπλευσε. Verum pro Τέλμις editum est Κέλμις, et pro Δαμναμενεὺς, Δαμνανεὺς. Recte Κέλμις, Δαμνανεὺς vitiose. Auctor ejus carminis quod Phoronis dictum est :

*Ενθα γόητες

Ἰδαῖοι Φρύγες, ἄνδρες ὀρέστεροι, οἰκί' ἔναιον

Κέλμις, Δαμναμενεὺς τε μέγας, καὶ ὑπέρβιος Ἄκμων.

Οἱ πρῶτοι τέχνην πολυμήτιος Ἡφαίστοιου

εὖρον ἐν οὐρείησι νάπαις, ἰδόντα σίδηρον

ἐς πῦρ τ' ἤνεγκαν, καὶ ἐριπρεπὲς ἔργον ἔδειξαν.

Hæc Phoronidis auctor poëta. Sic dictum carmen illud a Phoroneo Argivorum rege. Cave enim Phoronidem poëtam fuisse putes, ut Erasmus. Infra p. 497 d 7. ex Clemente Alexandr. Ἀκουσίλαος Φορωνέα πρῶτον ἀνθρώπων γενέσθαι λέγει' ὅθεν καὶ ὁ τῆς Φορωνίδος ποιητῆς εἶναι αὐτὸν ἔφη πατέρα θνητῶν ἀνθρώπων.

— d 6. Ἰουδαίων.] Manifestus error. Recte Clemens cum illo Phoronidis auctore Idæos vocavit.

— d 7. Δέλας δὲ ἄλλος Ἰουδαῖος.] Clemens, ὁ δὲ ἄλλος Ἰδαῖος. Vere quidem Ἰδαῖος, sed nomen Δέλας ex nostro Eusebio repetendum. Plinius lib. vii. c. 56. *Æs conflare et temperare Aristoteles Lydum Scythem monstrasse, Theophrastus Delam Phrygem putat.*

476 a 7. αὐτόχθων.] Recte, ut paulo ante Ἄπιν αὐτόχθονα dixerat. Clemens αὐτοσχέδιον legit, corrupte, ut videtur.

— b 3. περὶ τε μουσικῇν.] Juvat Plinii locum ex lib. vii. 56. adscribere. *Musicam, inquit, Amphion: fistulam et monaulon Pan Mercurii: obliquam tibiam Midas in Phrygia: geminas tibias Marsyas in eadem gente: Lydios modulos Amphion: Dorios Thamyras Thrax: Phrygios Marsyas Phryx: Citharam Amphion: ut alii, Orpheus: ut alii, Linus: septem cordis additis Terpander: octavam Simonides addidit: nonam Timotheus: cithara sine voce cecinit Thamyras primus: cum cantu Amphion: ut alii, Linus: citharædica carmina composuit Terpander: cum tibiis, canere voce, Troezenius Dardanus instituit.* Hic Thamyras Plinio dicitur, quem paulo post Thamyrim vocat Eusebius, cum Homero.

— b 8. Τρίχορδον, &c.] Totum hoc membrum apud Clementem deerat, post tamen ex Nostro assutum est.

— b 9. Σεμράμωος βασιλίδος Ἀσσυρίων.] Hinc emendandus

Clemens, apud quem inveterato mendo legitur, Σεμράμεως βασιλέως Αἰγυπτίων.

476 d 2. Σκάμων.] Clemens et Suidas Σκάμων. Ita etiam Athenæus lib. xiv. ubi de sicinnide, quod saltationis genus erat, disputans, Σκάμων, inquit, ἐν πρώτῳ τῶν εὐρημάτων. Cujus operis hic d 7 mentio est, tanquam Scamoni cum al. plerisque communis.

— d 3. ὁ Ἐφέσιος.] Clemens, ὁ Ἐρέσιος. Legendum Ἐρέσιος. Sic enim apud Diogenem Laërtium legitur: et Stephanus de Urbibus, Ἐρεσος, inquit, πόλις ἐν Λέσβῳ, ἐξ ἧς Θεόφραστος Ἀριστοτέλους γνώριμος καὶ διάδοχος. Τὸ ἐθνικὸν Ἐρέσιος, καὶ Ἐρεσιεύς.

477 a 7. Πρώτον οὖν.] Josephus hæc habet lib. i. contr. Apionem, ipso statim initio, p. 1033. edit. Græcol. Gelen.

— b 8. εὐρήσεις.] Melius quam ut Joseph. εὔροι.

— d 4. ὑφ' ἑαυτοῦ.] Joseph. ἀφ' ἑαυτῶν. F. ἐφ' ἑαυτοῦ.

— d 8. ἀπ' ἐκείνου τ. χ.] Malim ἐπ' ἐκείνου, cum Josepho: negat enim certam illius ævi cognitionem publicis ex monimentis hauriri posse; non autem rerum tempore illo posteriorum.

478 a 8. διὰ γραμμάτων.] Josephum sequutus sum, apud quem legitur ἐκ τῶν ἀσμάτων, quæ vera lectio est.

— d 10. ἢ τὰς περὶ τῶν Ἀργολ.] Omnino τὰς illud delendum est, nec apud Joseph. legitur.

479 a 9. ἐξετασθῆναι.] Corrigendum ex Josepho est, ἐξ ἀρχῆς.

— b 10. φοινικῶν.] Lege φονικῶν, ex Josepho.

480 a 8. τούτων δ' ἡμῖν.] Diodori locus est, ex lib. i. Biblioth. p. 86. edit. Græco-Lat.

— c 4. τόπων ἢ κατασκευασμ.] Interpres Diodori, *desumptas a locis aut operibus appellationes*. Rectius visum est, *partim loca, partim opera quædam, ipsorum cognomentis insignia*. Quomodo enim in Ægypto Græcorum philosophorum appellationes ostenderent a locis operibusve desumptas? Facile autem et loca quædam et opera ipsorum cognomentis insignia ostendere poterunt: cum ibi et perdiu versati essent, et nonnulla industriæ suæ monimenta reliquissent. Huc autem pertinet illud Strabonis lib. xvii. Ἐκεῖ οὖν (de Ægypto loquitur) ἐδείκνυντο οἱ τε τῶν ἱερέων οἶκοι, καὶ Πλάτωνος καὶ Εὐδόξου διατριβαί.

— c 10. τὴν ἑαυτοῦ πλάνην.] Mallem τὴν αὐτοῦ πλάν., id est, τὴν ὑπ' αὐτοῦ πεποιημένην.

481 a 2. μετὰ χερσίν.] Post hæc verba sequitur apud Diodorum locus, ut in re fabulosa, perinsignis, ad eum fontem indicandum unde Homerus aliique deinceps poëtæ τὰ πρὸς τὴν νεκρίαν haurisse videantur.

— a 3. Μελάμποδα.] Diodor. p. 87 d 2.

— c pen. τὸ γὰρ νηπενθές.] Consule Odysseas δ'. a v. 220. ubi Homerus ista copiose.

— d 2. ἐκ τῶν Αἰγυπτίων.] Adde Θηβῶν, ex Diodoro, quæ paulo post d 9 appellantur.

481 d 3. τῆς Πολυδάμνης.] Diodorus et manuscr. Πολυμνήστης. Sed Homerus favet Eusebio, [Od. δ'. 227.]

Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα,
ἔσθλ'α, τὰ οἱ Πολύδαμνα πόρεν Ὠῶνος παράκοιτις
Αἰγυπτίη, &c.

Favet et Justinus Martyr in Parænet. p. 20. Τὸ νηπενθὲς, ἄχολόν τε, κακῶν ἐπὶ ληθες ἀπάντων φάρμακον ἢ Ἑλένη λαβοῦσα παρὰ τῆς Ὠέωνος γυναικὸς Πολυδάμνας εἰς τὴν Σπάρτην ἐκόμισε.

— d 14. Μώμεμφιν.] Diodor. Μέμφιν. Sed vitiose, opinor. Primum enim, cur adderet *ὀνομαζομένην*, qui Memphim jam sæpius ante nominarat? Deinde notior illa Memphis, quam ut illam προσθήκην desideret. Postremo, nec geographi Momemphim ignorarunt. Stephanus, Μώμεμφις πόλις Αἰγύπτου, unde Μωμεμφίτης Νόμος. Diodorus ipse p. 60 d 3. de Psammiticho, ἐνίκησε περὶ τὴν πόλιν ὀνομαζομένην Μώμεμφιν. Strabo lib. xvii. post Gynæopolitaneam præfecturam, ἐφεξῆς δὲ Μώμεμφις, καὶ Μωμεμφίτης Νόμος. Aureæ quidem Veneris non meminit, sed tamen Venerem a Momemphitis præcipue cultam esse tradit. At Justinus Martyr loco jam citato, καὶ χρυσῇν δὲ Ἀφροδίτην, inquit, ὠνόμασεν ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἱστορίας, ἔγνω γὰρ καὶ τέμενος χρυσῆς Ἀφροδίτης ἐν Αἰγύπτῳ λεγόμενον, καὶ πεδῖον χρυσῆς Ἀφροδίτης ὀνομαζόμενον. Ejusdem urbis mentio est apud Herodot. lib. ii.

482 a 6. κατεστειμένον.] Diodor. κατεστρωμένον, quod malo, tametsi alterum non improbem.

— b 5. Οἰνοπίδην.] Œnopidem Chium intelligit, de quo Ælianus Var. Histor. lib. x. c. 7. Οἰνοπίδης ὁ Χῖος, inquit, ἀστρολόγος, ἀνέθηκεν ἐν Ὀλυμπίοις τὸ χαλκοῦν γραμματεῖον, ἐγγράψας ἐν αὐτῷ τὴν ἀστρολογίαν τῶν ἐνὸς δεόντων ἐξήκοντα ἔτων, φήσας τὸν μέγαν ἐνιαυτὸν εἶναι τοῦτον.

— b ult. Εὐδοξον.] Æschinis filium, patria Gnidium, Platonis auditorem, atque, ut Tullius lib. ii. [c. 42.] de Divinat. loquitur, *in astrologia judicio doctissimorum hominum facile principem*. Ejus vitam Diogen. Laërtius lib. viii. conscripsit. Multi de eo multa, præcipueque Plutarchus variis in locis. Ἐνδοξος pro Εὐδοξος ob summam nominis celebritatem cognominatus est. Profectus in Ægyptum cum Chrysippo medico, ut Diogenes tradit: at Strabo lib. xvii. *συναέβη γὰρ δὴ* (inquit) τῷ Πλάτῳ ὁ Εὐδοξος, δεῦρο (de Ægypto loquitur) καὶ συνδιέτριψαν τοῖς ἱερεῦσιν ἐκεῖνοι ἐν ταῦθα τρισκαίδεκα ἔτη, ὡς εἴρηται τισι. Consule Petavium nostrum lib. ii. c. 5. et 6. eximii operis De doctrina temporum, ubi Scaligeri de Eudoxo deque ejus octaeteride somnia dissipantur.

— c 5. Τηρακλέα καὶ Θεόδωρον.] Diodor. Τηλεκλέα καὶ Θεόδ. quæ vera lectio est. Sed addenda quæ subdit eo loco historicus ad illud Apollinis signum pertinentia. Τοῦ γὰρ ἀγάλματος, inquit, ἐν Σάμῳ μὲν ὑπὸ Τηλεκλέους ἱστορεῖται τὸ ἥμισυ δημιουργηθῆναι· κατὰ δὲ τὴν Ἐφεσον, ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδώρου τὸ ἕτερον μέρος

συντελεσθῆναι· συνεθέντα δὲ πρὸς ἄλληλα τὰ μέρη συμφωνεῖν οὕτως, ὥστε δοκεῖν ὑφ' ἐνὸς τὸ πᾶν σῶμα κατασκευασθαι. Τοῦτο δὲ τὸ γένος τῆς ἐργασίας παρὰ μὲν τοῖς Ἑλλήσι μηδαμῶς ἐπιτηδεύεσθαι, παρὰ δὲ τοῖς Αἰγυπτίοις μάλιστα συνετελεῖσθαι. Hæc Diodorus. At Pausanias Theodorum illum Teleclis non fratrem, sed filium, vocat. Sic enim ille in Arcadicis, [VIII. 14, 7.] p. 248. Διέχεαν δὲ χαλκὸν πρῶτοι καὶ ἀγάλματα ἐχωνεύσαντο, Ῥοϊκὸς τε Φιαίου, καὶ Θεόδωρος Τηλεκλέους, Σάμιοι. Tum de Theodoro nominatim: Θεοδώρου δὲ ἔργον ἦν καὶ ἐπὶ τοῦ λίθου τῆς σμαράγδου σφραγίς, ἣν Πολυκράτης ὁ Σάμου τυραννήσας ἐφόρει. Similia scribit in Phocicis [X. 38, 6.] extremo lib. nisi quod Rhœci patrem Philæum, non Phiaëum, ut in Arcadicis nominat: licet interpretes Φιλαιῶν utrobique legerit.

483 c 6 et 7. δεύτερον ἔτος Δαρείου.] Hæc et sequentia in Observationibus illustrabuntur.

484 d 5. post βασιλείας.] Addendum ἐπὶ, vel εἰς, ante τὸν ἀνωτ.

485 b 1. ἀληθέστατα, ὅτι.] Rectius videtur ὅτι ἀληθέστατα, quemadmodum legit Scaliger^q: quam lectionem si sequemur, εἰληφὼς retinendum erit.

— b 5. Ἀβελβαλῶ.] Apud Scaligerum^r, Ἀβιβάλφ: utrum verius sit, nondum definitio: utriusque notatio facilis est, et cum Hebraica dialecto consentiens.

— c 7. τῆς Ἀσσυρίων βασιλίδος.] Apud Scaligerum adduntur pauca hæc [vide supra p. 31 b.]: ἡ πρὸ τῶν Ἰλιακῶν, ἣ κατ' αὐτοὺς γε τοὺς χρόνους γενέσθαι ἀναγράφεται· τὰ δὲ τοῦ Σαγχουνιάδωνος εἰς Ἑλλάδα γλῶσσαν ἡρμήνευσε Φίλων ὁ Βύβλιος.

486 c 6. μικρῶ.] Lege μικροῦ.

489 a 3. ταῦτα γὰρ Ἀθην. ἱστορ.] Malim ταῦτα γὰρ ἱστοροῦσιν, delete Ἀθηναίων.

— a pen. ἔκ τε.] Particula τε, aut expungenda est, aut aliquid aliud postulat.

— b 4. Αἰγυπτον.] Dele hanc vocem, aut repone ἀπ' Αἰγύπτου.

— b 7. δειχθήσεται.] Forte δεικνύεται.

— d pen. ἧς τὸ τελευταῖον.] Deest hic aliquid. Quo enim τὸ ἧς referatur? Forte ante hunc articulum scripserit Africanus, τῆς δ' αἰχμαλωσίας ἐβδομήκοντα. Certe ὁμὰς illa mille ducentorum ac triginta septem annorum, quos ab Exodo ad Cyrum usque numerat, ex consequentium annorum collectione non existet, nisi hos septuaginta insuper addideris: tametsi ut deesset omnino nihil, duobus et septuaginta opus esset. Nam detractis septuaginta, confiunt modo mille centum et sexaginta quinque, quibus septuaginta si addideris, 1235 habiturus es. Sed (opinor) anni Mosis octogesimi partem adnumerat, et annum captivitatis septuagesimum ultra Cyri primum mensibus aliquot excurrisset putat.

^q Fragm. Vet. Hist. post librum De Em. Temp. p. 6.

^r V. ad Euseb. p. 11.

Eam enim summam non ex librariorum errore, sed Africani ex mente conflata esse, constat ex sequentibus ubi sæpius eadem inculcatur.

490 d 2. *σπαρτοί.*] Supplendum credo vel *δδόντες*, vel *στρατιώται*, vel aliquid simile. Omnino enim post Europam de Cadmo Cadmique militibus ex draconis dentibus repente satis loquutus videtur. [Nihil supplendum esse docet Jortinus H. E. T. II. p. 360.]

491 c 2. *Νῦν δὲ προσήκειν.*] Hic Tatiani locus extat tomo I. Bibliothecæ Patrum Græco-Lat. nuper edit. p. 180.

— d 5. *τὸ μὲν γὰρ, ἄγνωμον, &c.*] Interpres Tatiani hæc ut arbitror minus auctoris ex mente reddit, *ne quid nobis suspectum vel merito rejiciendum esse possit*: membra enim sunt *ἀντικείμενα*, prius illud *τὸ μὲν ἄγνωμον*, posterius hoc, *τὸ δ' ἂν, &c.*

— d 7. *ὅπλων ἀντερείδων.*] Vera lectio, ex qua Tatianus emendari possit, apud quem vitiose *ὅλων ἀναντιρρήτων*.

492 a 3. *Μεγακλείδης τε καὶ Χαμελέων.*] Rectius, quam ut apud Tatianum, *Μεγακλείδης τε ὁ Χαμαλαίων* posterior enim hæc lectio eidem homini utrumque nomen attribuit, cum tamen duo illi fuerint. Corrigendum tamen videtur *Χαμαιλέον*, ut habetur in altero manuscr. et legitur apud Clementem Alexandrin. Strom. I. p. 220 a 1. edition. Græco-Lat. *Τὸ μὲν οὖν Γνώθι σαυτὸν*, inquit, *οἱ μὲν Χίλωνος ὑπελήφασιν, Χαμαιλέον δὲ ἐν τῷ περὶ θεῶν, Θαλοῦ.* Et infr. eod. lib. p. 258. *Χαμαιλέον τε ὁ Ἡρακλεώτης ἐν τῷ περὶ μέθης.* Fuit igitur Heracleotes, atque inter alia de diis ac de ebrietate scripsit. Idem nomen legitur apud Athenæum lib. i. p. 21. *Χαμαιλέον γοῦν*, inquit, *πρῶτον αὐτὸν φησιν σχηματίζει τοὺς χοροὺς, &c.* ubi de Æschylo poëta loquitur.

— b 9. *τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι διακοσίοις τεσσαράκοντα.*] Tatianus excusus *τῶν Ἰλιακῶν διακοσίων πεντήκοντα*. Sed Fronto noster, ὁ μακαρίτης, observat, in manuscripto regio Eusebianam extare lectionem. Certe *διακοσίοις*, non *διακοσίων*, legendum esset. De annis, vel quadraginta, vel quinquaginta, adeoque de migratione hac Ionica, in Observationibus pluscula.

— b 10. *πρὸ τῶν Ὀλυμπιάδων.*] Alt. manuscr. habet *περὶ* non *πρό*: unde conjicio legendum esse, *περὶ τὰς Ὀλυμπιάδας*. Vid. Observationes.

— c 9. *τοῖς ἐπ' ἀκριβὲς ἐξετάζειν δυναμένοις.*] Interpres Tatiani sic vertit, *aliis diligentius inquisituris relinquo*: at meo iudicio, ista cum sequentibus *ἡμῖν εἰρήσθω* conjungi debent: alioqui nutaret ac penderet oratio.

— c pen. *δυνατὸν γὰρ, &c.*] Alter manuscript. hæc longe brevius, *εἰκὸς γὰρ ψευδῇ ἀποφαινεσθαι αὐτοὺς*, nempe *καὶ τὰ πρὸς τὴν ἱστορίαν*. Tatianus excus. cum nostro consentit, nisi quod paulo post d 1. *περὶ τοὺς χρόνους* habet, non ut hic, *περὶ τοὺς λόγους*. Placet tamen Eusebiana lectio propter sequentia: vult enim, ut patet, in ipsa quoque rerum historia perfacilem iis lapsus fuisse, qui jam in temporum descriptione titubassent.

492 d 1. Παρ' οἷς γὰρ ἀσυνάρητος.] Plane contrarium videtur τὸ ἀτρέμα συντάττεσθαι, hoc est, παντάπασιν ἀρμοζόντως καὶ ἀκριβῶς. Ita Plutarch. in Themistocle [p. 125 b.] singulari, ni fallor, exemplo: τοῖς χρονικοῖς, inquit, δοκεῖ μᾶλλον Θουκυδίδης συμφέρεσθαι, καίπερ οὐδὲ αὐτοῖς ἀτρέμα συνταττομένοις, i. e. *Thucydidi cum Annalibus*, (vel *temporum rationibus*,) convenire magis videtur; tametsi ne ipsi quidem exquisite satis diligenterque confecti sint: vel, tametsi ne ipsi quidem ita confecti sint, ut in iis nihil omnino titubet, ac fluctuet: hoc enim proprie ἀτρέμα sonat. Nam Stephanum audire non possum, qui *sensim et placide* reddidit: nisi (quod tamen ipse reprehendit) placide factum id dicatur, quod non tumultuarie, sed otiose diligenterque factum sit. Melius Amiot. *encor qu'elles mesmes ne soient gueres bien faites*. Petavius noster c. 25. lib. x. De Doctrina Tempor. aliter accipit, ut Plutarchus, *non omnes istis Annalibus suffragari velit, atque ideo non quiete ac silentio perscriptos esse, sed ab aliis redargui*. Eos tamen ibidem pessimos fuisse probat.

— d 5. Πλὴν Ὁμηρος.] Hæc apud Tatianum reperies tomo illo I. Biblioth. Patr. p. 184.

— μὴ μόνον ὕστερος τῶν Ἰλιακ.] Tatianus excusus expungit μὴ μόνον, atque ὕστερον legit; quod omnino esset pugnantia loqui, licet verteretur ὕστερον statim post. Hic autem apud Eusebium, Μὴ μόνον, ut sæpe μονονοῦ, μονονουχί, οὐχ ὅπως, et similia, est non solum non: quæ lectio si probatur, membrum hoc opponi debet non tantum proxime consequenti, ἀλλὰ κατ' ἐκείνον τοῦ πολέμου καιρόν· nihil enim admodum novi concederet, qui jam illum eo bello non posteriorem fuisse concessisset: sed etiam aliis, quæ subjungit. Mallem tamen, ne quid dissimulem, retenta negatione μὴ, abverbium μόνον expungere.

— d 7. γεγενέσθαι.] Hoc etiam verbum apud Tatianum repouendum est: quemadmodum et τὸ συνεκστρατεῦσαι, quod paulo post hic sequitur, præstat τῷ συστρατεῦσαι, quod habet Tatianus.

— d 11. τῆς δὲ γεγονυίας, &c.] Hinc etiam corrige Tatianum, apud quem γεγονῶς, vitiose.

493 a 3. μετὰ Σέλευκον.] Ita omnes: Tatianus tamen habet αὐτὸν, quod ad Alexandrum referri debet. Antiochus post Alexandrum tertius idem esse non potest qui tertius post Seleucum. Nam tertius ab Alexandro fuit Antiochus nominis primus, cognomento Soter, Seleuci filius: at tertius a Seleuco Antiochus nominis secundus, cognomento Deus, Soteris filius.

— b 9. Ἀσιτος.] Tatianus excus. χαῖτος. Neutrum nomen alibi reperio.

— d 7. εἰς ἅπερ ἤθελον χωρία.] Tatian. εἰς ἅπερ ἦλθον, quod magis probō.

— d 8. λέγει δὲ οὕτως.] Aut expungenda hæc verba sunt; aut resecta Ptolemæi oratio est, cujus fortassis initium fuerit quod sequitur, ὁ δὲ Ἀμώσις. Equidem expungi malim: quod enim

Mosem sub Amosi constituens æqualem eum Inacho Tatianus faciat, erroris illius est pridem inveterati, quem primus sustulit Eusebius.

493 d ult. Ἀῤαριν.] Vid. Observationes.

494 a 4. Γεγόνασιν Ἀργείων βασιλεῖς.] De his regibus, eorumque serie, aliquid in Observationibus dicitur.

— c 2. κατὰ τὸν Ἰναχον.] Tatian. μετὰ τὸν Ἰναχον. Rectius, ut existimo, quia sequitur paulo post καὶ μετὰ Μωσέα. Tametsi, cum Græcorum historiam ab Inacho fere duci confirmet, utrobique κατὰ non incommode legi possit. Atque hanc lectionem sequuti sumus.

495 b. 1. ὡς μυθολογίαν.] Tatian. ταῖς μυθολογίαις.

— c 6. δριμύσπια.] Consule Observationes.

— d 10. τοῦ πλείονα, &c.] Verborum perspicua sententia est, at obscura sententiæ ratio. Cur enim Amphion, quod res Troianas duabus ætatibus antecedit, apud studiosos plura dici prohibeat? Alter manuscr. habet πλείονος, ex quo πλείονας conjeci: quasi dicat, Amphionem tam antiquum esse, ut alium præterea φιλομαθῇ neminem quæri patiatur.

— d pen. ὁ μέν.] Phemius videlicet. Odyss. ρ'. 262.

ἀνὰ γὰρ σφισι βάλλετ' αἰεῖδεν

Φῆμιος.

Et Odyss. χ'. 330.

Τερπιάδης δέ τ' αἰοῖδος ἀλύσκασε κῆρα μέλαιναν

Φῆμιος.

— d ult. ὁ δέ.] Demodocus, et ipse cantor nobilissimus. De quo Odyss. θ'. sæpissime.

— ὁ Θάμυρις.] Iliad. β'. 595.

ἔνθα τε Μοῦσαι

Ἀντόμεναι, Θάμυριν τὸν Θρήϊκα παῦσαν αἰοῖδης.

496 d 5. Εἴρηται μὲν οὖν.] Vide locum apud Clement. Græco-Lat. 1. Strom. p. 234 e.

— d 7. Κασσιανῶ, &c.] Vid. Observationes.

487 c 8. τετρακοσιοστῶ.] Hic numerus in Observationibus expenditur.

— c 10. τριακοστῶ.] Typographi sexagesimo ediderunt: repone, trigesimo.

— d 10. βουλθηεῖς.] De Solone loquitur, qui sacerdotes Ægyptios eam in disputationem pertrahere conabatur.

— d 11. τῇ πόλει.] Irreptitias voces expunge, quas Plato non habet. Tantum post λόγος distinguendum nonnihil. Ait enim Solonem, ut in eam de rebus antiquis disputationem Ægyptios sacerdotes pelliceret, de Græcanica antiquitate sermonem iniecisse. Sunt qui τῇ δὲ accipiant pro ἐκεῖ, sed perperam. Locum integrum Serranus misere depravavit.

— d 12. ἐπιχειρεῖν.] Clemens ἐπιχειρεῖ. Nihil mutandum est;

nam apud Platonem præcessit ἔφη, ad quod τὸ ἐπιχειρεῖν refertur ἀπὸ κοινού.

498 a 9. ἦτε ἐκ Κρήτης.] Hoc fabulæ monstrum est. Lege, ut sup. p. 494 d 4. ex Tatiano, unde ista Clemens; ἦ τε ἐκ Φοινίκης, τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Κρήτην ἀνακομιδή.

— b 1. Ἅγις καὶ Κέρκυλος.] Clemens Αἰγίας καὶ Δερκύλος. Difficile est statuere utra lectio vera sit. Posterius nomen quod attinet, plures opinor Δερκύλλους, seu Δερκύλους, quam Κερκύλους, vocatos reperias.

— d 1. Ὅμηρος μέμνηται.] Iliad. β'. et ε'. sæpissime. Heraclidem appellat Iliad. β'. 554. Τληπόλεμος δ' Ἡρακλείδης, ἧς τε, μέγας τε. et Iliad. ε'. 628.

499 b 5. Ἰσιδι.] Nomen Isidis ex Clemente supplevimus, quod in Eusebio deerat; Isis enim illa est, quam sequente versu Io dictam esse confirmat.

— εἰσὶ δὲ οἱ τὴν Ἰώ, &c.] Apud Clementem ita legitur, Ἰσιν δὲ, τὴν καὶ Ἰώ φασιν.

— c 11. τὸν Ἄπιν.] Et hanc utramque vocem ex Clemente addidimus.

— d 2. καὶ Σάραπιν.] Addit Clemens ante ὕστερον, συνηθεία τινὲ τῶν ἐγγχωρίων.

— d 5. Λητώ.] Versus est Odyss. λ'. 579.

500 c 1. Ἀρξομαι δέ.] Locum hunc leges apud Josephum lib. i. contr. Apion. p. 1039. edit. Græco-Lat. ex vers. Gelenii. Hos autem contra Apionem libros περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων ἀρχαιότητος inscriptos esse ex hoc titulo 13. conjici possit.

— c 3. οὐχ οἶόν τε παρατ. τὰ κέλων.] Optima lectio, ex qua Josephi editionem corrigas, in qua legitur: οὐχ οἶωντε παρατ. κὰ κέλων; quæ interpretes ita reddit, *quas non arbitrantur commendare quæ nostra sunt.* Divinare hoc fuit.

— d 3. Τοῦ Τίμαιος.] Supplendus et corrigendus hic locus ex Josepho, apud quem Manethus ille sic incipit, Ἐγένετο βασιλεὺς ἡμῶν Τίμαιος ὄνομα. In nomine Τίμαιος nihil mutandum putavi, quod mihi de vera illius appellatione non constaret.

— d 9. ἐκαλεῖτο δέ.] Joseph. p. 1040 b ult. qua de Manethonis historia, si tamen historia est, consule Observetiones.

— τὸ σύμπαν αὐτῶν ἔθνος Ἰκουσσός.] Joseph. τὸ ἔθνος Ἰκσός, quam vocem deinde tam constanter retinet, quam Eusebius Ἰκουσσός. Nec facile sit homini non Ægyptio veram lectionem divinare.

501 a 2. Ἰκουσσός.] Joseph. tantum ἕκ, sed male, ut ex sequentibus plane constat.

— a 4. Ἰκουσσός.] Hic vicissim repone tantum ἕκ, ex eod. Josepho.

— a 9. καὶ τοὺς τῶν ποιμ.] Josephus delet καὶ, rectius, ut videtur: nisi malis τοὺς ἐν τῶν ποιμ. quod eorum ex numero reges crearentur.

— b 4. Μισφραγούθωσις.] Joseph. Ἀλίσφραγούθωσις.

500 c 2. Θμούωσιν.] Joseph. Θούμωσιν, quem pag. 1041 b. Τέθμωσιν appellat.

— c 3. πολιορκίαν.] Repone πολιορκίας, ex Josepho.

— d 8. ταῦτα μὲν, &c.] Adi Joseph. p. 1041 g.

— d pen. ἀπέκησαν.] Corrigend. ex Josepho ἐπέκησαν, nisi malis εἰς τὴν χώραν τ. ἀπέκ.

502 c 8. Ἐπειδὴ τοίνυν, &c.] Clemens Alexandrin. lib. i. Stromat. p. 237 c. edit. Græco-Lat. eodem in argumento versatur.

LIB. XI.

509. Ἀττικός.] De hoc nonnulla dabimus in Observationibus. [De eo vide Brucker. Hist. Crit. Philos. T. ii. p. 175. Adde Creuzer. in Porphy. Vit. Plotin. p. ex.]

510 a 3. ἡ δὲ αὐτοῦ.] Malim abesse articulum ἡ.

— a 11. Ἀριστοκλῆς.] De hoc etiam in Observationibus aliquid. [vid. Brucker, l. c. p. 479.]

514 b 1. μεγάλη Μωσέως ὥδῃ.] Et hic locus in Observationib. illustrabitur.

515 a pen. οὐκοῦν οὕτως ἀξιώσεις.] Extat hic Platonis locus in Cratylo, pag. 260 b edition. Græco-Lat. Ficini.

— b 11. Ὀνομαθέτου.] Plato Νομοθέτου, quemadmodum alt. manuscript. Ficinus tamen vertit, *nominis impositor*. At νομοθέτου vera lectio est, tametsi primo aspectu ὀνομαθέτου arrideat. Pagina enim præcedente in eo maxime Plato fuit, ut nomina rebus imponere sapientis legislatoris esse confirmaret, ab eo loco literæ F. Ἄρ' οὐχὶ ὁ νόμος δοκεῖ σοι ὁ παραδιδούς αὐτά; (ὀνόματα;) Ἔοικε. Νομοθέτου ἄρα ἔργῳ χρήσεται ὁ διδασκαλικός, ὅταν ὀνόματι χρήται. Δοκεῖ μοι. Νομοθέτης δέ σοι δοκεῖ πᾶς εἶναι ἀνὴρ, ἡ ὁ τὴν τέχνην ἔχων; Ὅ τὴν τέχνην, &c. Idem ex nostro perspicue satis auferes infra pag. 520 d 7.

— d 4. Ἐννοῶ ὅτι, &c.] Plures paginas transvolat Eusebius. Hæc leges pag. 268 a 6.

— d 5. οἱ ὑπὸ τοῖς.] Articulum οἱ ex Platone addidimus.

— d 6. Τί οὖν δῆ; &c.] Ita locum distinximus, Platonem sequuti, apud quem Τί οὖν δῆ; verba sunt Hermogenis: at Socratis, quæ sequuntur.

— d 10. Εἰκότως.] Ita rursus distinguendum fuit; est enim hoc adverbium Hermogenis Socrati assentientis. Tum vero πῦρ, ὕδωρ, κύνας, et alias ejusmodi voces, Phrygiæ potius esse quam Græcas, ait Socrates. Idem tamen infra pag. 274 d. indicare videtur, primorum nominum rationem vel ad deos vel ad barbaros homines revocare velle, speciosum quoddam illius effugium esse, qui rationis hujus reddendæ molestiam deprecetur. Εἰ μὴ ἄρα δὴ, inquit, ὥσπερ οἱ τραγωδοποιοὶ, ἐπειδάν τι ἀπορώσιν, ἐπὶ τὰς μηχανὰς καταφεύγουσι, θεοὺς αἶροντες· καὶ ἡμεῖς οὕτως εἰπόντες ἀπαλλαγώμεν, ὅτι τὰ πρῶτα ὀνόματα οἱ θεοὶ ἔθεσαν. Ἄρα καὶ ἡμῖν κράτιστος οὗτος τῶν λόγων; ἡ ἐκεῖνος, ὅτι παρὰ βαρβάρων τινῶν

αὐτὰ παρειλήφαμεν; (εἰσὶ δὲ ἡμῶν ἀρχαιότεροι βάρβαροι.) ἢ ὅτι ὑπὸ παλαιότητος ἀδύνατον αὐτὰ ἐπισκέψασθαι; Αὐταὶ γὰρ ἂν πᾶσαι ἐκδύσεις εἶεν, καὶ μάλα κομψαὶ, τῷ μὴ ἐθέλουντι λόγον διδόναι περὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων, ὡς ὀρθῶς κείται.

516 b ult. ἀλλὰ τὸν μὲν γεώδη, &c.] Vide supra pag. 307 a.

517 c 10. παρὰ τὸ ἥλ.] Recte. Est enim **ἥλ** fortitudo: unde nascitur **ἥλ**, quod præter fortitudinem, etiam *fortem Deumque* significat.

518 c 1. τὸν Ἀβραάμ.] Vide quæ obiter supra notavimus pag. 420 d 9. de Abraami nomine.

522 d 4. τὰς αἰτίας τῆς.] Facile erat conjicere, supplendum esse aut διατάξεως, aut συστάσεως, aut φύσεως αὐτῶν, aut aliquid simile. Montac. cod. suppl. τῶν ὄντων φύσεως, sed addendum videtur præterea τὸ ante δημῶδες.

— d 5. πλὴν ὅσον.] Idem Montac. cod. suppl. ἦν ἀναγκαῖον. Sed Hellenismus his vocibus facile careat. Solum pro ὅτι τε μὴ, quæ sequuntur, mallet ὅτι μὴδέ.

524 b 8. Τὶ τὸ ὄν, &c.] Adi Platonem in Timæo pag. 526 d. edit. Græco-Lat. Ficini: ubi legitur, Τὶ τὸ ὄν μὲν ἀεί.

— b 9. μὲν ἀεί.] Plato delet ἀεί.

— b ult. Post αὐτὰ ὄν, Plato sic leg. τὸ δ' οὖν δόξη, μετ' αἰσθήσεως ἀλόγον δοξαστὸν, γίγν. &c. (sic enim eo loco distinguendum.) Plura quidem verba: sensus tamen idem. Cæterum longior iste orationis ductus magis Platonis ex genio. V. infr. p. 526 d 4.

— c 6. λευκότερον διασαφήσας.] Hoc est ἐναργέστερον. Ita etiam infra, τὴν διὰ τοῦ δόγματος διάνοιαν καὶ Φίλων ὁ Ἑβραῖος λευκότερον ἐρμηνεύων. Et lib. ult. λευκοῖς τοῖς ἐλέγχοις ἀπεγύμνωσα. Stratonis iambographi versum apud Athenæum lib. ix. pag. 383. Casaubonus sensum hunc sequutus solerter emendavit. Perperam ante legebatur,

Πηγὸς πάρεστιν; Πηγός; οὐχὶ λεκὰς εἰ
Ἑρεῖς, σαφέστερόν θ', ὃ βούλει μοι λέγειν;

Reposuit ille,

Πηγὸς πάρεστιν; Πηγός; οὐχὶ λευκὰ σὺ
Ἑρεῖς, &c.

Herus sal postulabat a coquo, id enim erat πηγὸς πάρεστιν; Coquus vocis hujus insolens, ac dubius, πηγός; inquit, admiranti similis. Tum instans, uti quid velit clarius aperiatur, οὐχὶ λευκὰ σὺ ἐρεῖς; &c. Ita λευκὰ, et σαφέστερον ἐρεῖν, pro eodem sumuntur.

— d 6. Τὰ τοιαῦτα, &c.] Eodem in Timæo p. 529 d. Sed ibi locus hic ita concipitur: Ταῦτα δὲ πάντα, μέρος χρόνον καὶ τό τε ἦν, τό τ' ἔσται, χρόνου γεγονότος εἶδη φέροντες λανθάν. &c. Eusebius sensum reliquit integrum, verba decurtavit.

— d 11. γένεσιν οὖσαν.] Plato γένεσιν ἰούσαν, quod est cum motu conjunctius.

524 d ult. διὰ χρόνον.] Plato, ποτε.

525 a 1. οὐδὲ γενέσθαι ποτέ.] Hæc Plato non habet, quæ tamen libenter cum Eusebio retinuerim.

— a 2. ἔσεσθαι τὸ παράπαν. &c.] Sinceriora hæc videntur quam ut apud Platonem legitur, ἔσεσθαι τὸ παράπαν τε, οὐδὲν ὅσα γένεσις, &c. quæ tamen lectio improbanda non est.

— a 6. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ τοιάδε.] Verba etiam hæc Platonis sunt, non Eusebii, ut videri posset.

— a 8. εἶναι γενησόμενον.] Sensus integritas paucula hæc exigebat, quæ sequuntur in Platone, καὶ τὸ μὴ ὂν, μὴ ὂν εἶναι ὂν οὐδὲν ἀκριβῶς λέγομεν.

— d 1. οὐκοῦν.] Legere malui οὐκουν· negat enim, opinor, εἰκὸς esse, quod sequitur; non affirmat: alioqui pugnancia loqueretur.

526 b 2. τοῦ ὄντος ὀνόματος.] Vocem ὄντος libenter expunxerim.

— c 2. εἶπον.] Numenius ipse? an alii? Posterius hoc malui, quod addiderit, quæ audierat, ea se, quantum meminisse potuit, retulisse.

— c 5. λόγον.] Legi mallem τὸν λόγον: ipsammet porro Platonis orationem intelligit, ut ex sequentibus manifeste constat.

527 a 3. ἀόριστον.] Sensus, ni fallor, postulat ὀριστόν.

— καὶ ὥς φησι Πλάτ.] Malim ὥς φησι Πλάτων, καὶ γινόμενον. nam illud quoque, δόξῃ μόνῃ δοξαστόν, Platonis erat.

— d 2. Οὔτε οὖν, &c.] Adi Plutarchum in Moralib. pag. 391. sub finem.

528 a 8. παθητῶν, καὶ μεταβλητῶν.] Rectius, ut videtur, quam apud Plutarch. τῶν παθημάτων μεταβάντων.

— a 9. ἐνέργειαν.] Plutarchum sequutus sum, apud quem editum est ἐνάργειαν.

— b 5. σκίδνησι, καὶ πάλιν συνάγει.] Clarius legeretur, σκίδνεται, καὶ παλ. συνάγεται.

— c 6. ἀέρι γένεσις.] Librariis Eusebianis exciderunt quæ sequuntur, καὶ ἀέρος θάνατος, ὕδατι γένεσις.

— ἀλλ' ἔστι, &c.] Plutarch. ἀλλ' ἔτι σαφ. ἐπ' αὐτῶν ἴδοις ἄν. Lege ergo, ἀλλ' ἔτι σαφέστερον ἐπ' αὐτῶν ἡμῶν ἴδοις ἄν.

— d 2. κοινὸν ἐκμαγείον.] Corpus, aut hominem ipsum certa quadam specie figuraque præditum, κοινὸν ἐκμαγείον vocat: materia enim licet assiduas uno in corpore mutationes efficiat, corpus tamen unum, quasi commune quoddam exemplar, quod adulterare sit nefas, intuetur. De alia vocis hujus acceptione, qua pro conceptaculo sumitur, consule Petavium nostrum in not. ad orationem I. Themistii pag. 517. Vide etiam infra pag. 845 d ult. ubi materia ipsa primo δεξαμενὴ tum ἐκμαγείον vocatur.

529 a 4. καὶ κινουμένη συμφантаζ. &c.] Ita reposuimus ex Plutarcho, cum perperam ante legeretur, ἡ κινουμένη φανταζόμενον ἕλλη.

— a 6. ἐξ οὗ.] Melius abesset præpos. ἐξ, ut apud Plutarch. expungitur.

— a 9. μηδέπω.] Id etiam cum Plutarcho malui, quam μηδέποτε, quod melius cum ἤδη, quod sequitur, committi videretur.

— a 13. ἐκλυόμενος.] Hanc lectionem vulgatæ illi apud Plutarch. prætulimus, ἄγαν ἐκδυόμενος. Eandem sequutus videtur Latinus interpres, cum reddidit, *elanguescens ratio perdit*. At Gallico non satis hic, opinor, cum auctore convenit, qui sic vertit, *la raison le descouvrant incontinent, le destruit tout sur le champ*.

— a 14. ἐκθλίζεται γάρ.] Tempus? an ratio? Posterius malui, obsequentem ex visu comparisonem. Amiotus tamen ad tempus retulit, quod etiam vereor ut satis cum superiori membro cohæreat, in quo ἀπόλλυσι verterat, *destruit*, hoc est, *perimit*.

— a 15. ὥσπερ αὐγί, &c.] Plutarch. ὥσπερ ἀκμῇ βουλόμενος ἰδεῖν, &c. Quæ foedissima labes doctissimo et elegantissimo Amioto imposuit. Sic enim ille, *comme le voulant veoir necessairement mesparty en deux*, i. e. *quasi duas in partes necessario distractum videre velit*. Latino interpreti de Eusebiana lectione aliquid suboluerat. Et altera lectio, quæ apud eund. Plutarch. affertur, ἀν γῇ pro ἀκμῇ, licet etiam depravata, nostræ tamen propior est quam vulgatæ. Tantum sequente versu libenter legerim, τὸ ἐξ ἀναγκ.

— a 17. εἰ δέ.] Sic legendum, non ὁ δέ, ut apud Plutarch.

— a 18. ἡ μετρουμένη.] Hinc etiam fædum errorem tolle, ἡ μέτρον μὲν, qui apud excusum Plutarchum inveteravit, nec tamen eruditibus interpretibus imposuit.

— a 19. οὐδ' αὐτὴ μόνον.] Mutuam Plutarchus operam commodat, apud quem recte legitur, οὐδὲν αὐτῆς μόνον. Nisi malis, οὐδὲ αὐτὴ μόνον, quod forte melius cum sequenti membro ἀλλὰ γινομένη congrueret.

— a 18. ἀλλὰ γινομένη.] Plutarchus, ἀλλὰ γινόμενα πάντα καὶ φθειρόμενα κατ' αὐτὴν πρὸς τὸν χρόνον συνεμίγη. Placet Eusebii.

— a 20. οὐδὲν τοιοῦτον.] Recte Plutarchus, οὐδ' ὅσιον.

— c 1. εἰ χρή.] Tollit particulam εἰ Plutarchus, et recte.

— c 4. καὶ οὐ πρότερον.] Hæc et sequentia περὶ τοῦ θεοῦ dicuntur a Plutarcho non περὶ τοῦ αἰῶνος, ut existimavit Latinus interpres. Amiotus quidem ad Deum retulit, sed vereor ut satis ex Plutarchi mente reddiderit, *devant lequel rien n'est*, i. e. *quo prius nihil est*. Atque id in caussa est, quamobrem Gallica sequens oratio minus cohærere videatur.

— c 8. κατ' αὐτό.] Et hoc rectius, quam, ut apud Plutarch. κατὰ τοῦτον.

530 d 5. Περὶ δὲ τοῦ συμβόλου.] Platonis hæc epistola est decima tertia, ad Dionysium vero quarta: p. 728 c. edit. Fic. Fuit igitur ex iis Plato, qui cum Deum cognovissent, non tamen sicut Deum glorificaverunt.

— d 6. πρὸς τὰς ἐπιστ.] Plato περὶ τὰς ἐπ. melius.

531 a 2. ὁ μὲν δὴ Θεός.] Prompta hæc sunt ex quarto legum pag. 600 f. edit. Græco-Lat. Fic.

— a 4. εὐθείαν.] Manuser. εὐθέα. Sed infra pag. 798 d. hujus edit. Atticus legit εὐθεία

533 b 6. Εὐπρεπές.] Nondum occurrit hic Philonis locus. Profitetur quidem Eusebius pagina seq. a. hæc apud Philonem haberi, eo in lib. cui titulum fecerit, περὶ τοῦ χεῖρον τῷ κρείττονι φιλεῖν ἐπιτίθασθαι. Qui liber etiamnum extat, neque tamen hanc ejus orationem repræsentat.

534 a 5. αὐτῷ κρεῖτ.] Repone τῷ κρείττ.

— b 3. ἐν τῷ Ἐπιμενίδῃ.] Ita omnes; nec mutare libuit. Certum tamen est Ἐπινομίδι legendum esse, cum nec ullus extet Platonis dialogus hoc Epimenidis titulo; et in Epinomide quæ sequuntur pluribus a philosopho disputentur, p. 702 g. Qui etiam locus citatur a B. Cyrillo Alexandrino, lib. viii. adversus Julianum, fol. 168. p. b. codic. manuscripti: [p. 271 d. Spanh.] et a B. Theodoretō, Græcar. affection. lib. ii. p. 32.

— b 7. καὶ τιμὰς ἀποδιδῶμεν.] Soli videlicet, lunæ, reliquisque sideribus, de quibus ibi, tanquam de veris numinibus, impie loquitur.

— b ult. τοῖς δὲ, μήτε τινὰ μοῖραν.] Post τοῖς δὲ, addend. videbatur, ἡμέρας: ut enim soli annos, lunæ menses, ita cæteris, lunæque adeo ipsi, proprios in septimana dies adscribebant, quorum nomina etiam perseverant. Theodoretus legit, τῷ δὲ μηνὸς τινος μοῖραν τάρτ.

— c 6. καὶ ἐν Ἐπιστολῇ.] Sexta est Platonis Epistola, ejus hic clausulam adscribit Eusebius; itemque BB. Clemens Alexandr. Strom. V. p. 436 c. et Cyrillus Alexandr. loco paulo ante laudato.

— d 1. κατὰ δύο κοινῇ, &c.] Plato sic tantum legit, κατὰ δύναμιν ὥς οἶόν τε ἐστι πλειστ. Illa tamen, κατὰ δύο κοινῇ, et vertuntur a Ficino, et necessaria sunt: nec dubito, quin κατὰ δύναμιν superflua sint, cum sequatur ὥς οἶόν τε ἐστι.

— d 3. καὶ νόμῳ κυρίῳ.] Ita Plato. Hinc et Eusebium nostrum correximus, et corrigi Cyrillus potest, apud quos καὶ νόμῳ καὶ κυρίῳ τούτῳ, sensu plane nullo. Erat et alius error in nostro κεχρησθαι, pro καὶ χρησθαι.

535 b 2. Κόσμον αἰσθητόν.] Locum hunc in Plotino leges, Enneadis 5. lib. i. cap. 4, 5, 6, 7, 8.

— c 3. Τὸ οὖν.] Capite 5. Plotini.

— c 9. Πᾶς οὖν.] Cap. 6. Plot. circa medium.

— περὶ ἐκείνω.] Τὸ ἐν intellige, quo de Plotinus ibi disputat.

— c 11. οἶον ἡλίου, &c.] Hinc Plotinum corrige, apud quem mendosissime legitur, οἶον ἡλίου τὸ περὶ αὐτὸ λαμπρὸν, ὥσπερ περὶ θεόν.

— c 12. ἐξ αὐτοῦ τε.] Hæc etiam integriora quam ut apud Plotinum ἐξ αὐτοῦ ἀεὶ γεννώμενον μένοντος.

535 d 5. ἀρχετύπων.] Ita Plotinus, et recte : cum apud Euseb. perperam ἀρχέτυπον legeretur.

— d pen. ὦν ἀπολ. ὑποστάντων.] Mallem οὖν ἀπολ. ὑποστάντος, præcessit enim πρόεσις τι.

536 a. τέλεια.] Ut Plotin. male enim Euseb. τέλειον.

— τὸ δὴ.] Longe melius quam τὸ δὲ, quod Plotinus habet.

— a. τί οὖν χρή.] Hæc laudantur etiam a Cyrillo Alexandr. adversus Julianum Apost. lib. viii. fol. 169. p. b. manuscr. Græci [p. 273 a. Spanh.]: et Theodoretō lib. ii. Græcar. Affect. p. 33.

— a 4. μετ' αὐτό.] Plotin. et Cyrill. μετ' αὐτὸν, rectius, cum sequatur ἐκείνων, ἐκείνος: alioqui τὸ τέλειον, quod antecessit, αὐτὸ et ἐκείνο postularet.

— a 8. νοῦν εἶναι.] Subaudi χρὴ λέγειν, ἀπὸ κοινοῦ, quod Plotino frequentissimum est.

— a 9. μετ' αὐτόν.] Quæ apud Plotinum sequuntur Cyrillo digna visa sunt, quæ attexeret. Et merito quidem; sic enim habent: οἷον καὶ ἡ ψυχὴ, λόγος νοῦ, καὶ ἐνέργειά τις, ὥσπερ αὐτὸς ἐκείνων· ἀλλὰ ψυχῆς μὲν ἀμύδρὸς ὁ λόγος· ὡς γὰρ εἰδῶλον νοῦ ταύτῃ καὶ εἰς νοῦν βλέπειν δεῖ· νοὺς δὲ ὡσαύτως πρὸς ἐκείνων, ἵνα ἡ νοῦς· ὁρᾷ δὲ αὐτὸν, οὐ χωρισθεὶς, ἀλλ' ὅτι μετ' αὐτὸν καὶ μεταξὺ οὐδὲν, ὡς οὐδὲ ψυχῆς καὶ νοῦ. Quibus ille verbis cum aliquam SS. Triadis umbram informaret, sed quæ Arianis favere nimium videretur, addidit Cyrillus antidotum, quod facile prætermisit Eusebius. Νοῦν μὲν γὰρ εἶναι φησι τὸν καθ' ἡμᾶς Θεὸν Λόγον, inquit Cyrillus, ἐπεὶ τοὶ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ Σοφίαν ὀνομάζομεν. πλὴν οὐκ ἐν μείοσιν, ἢ δευτέροις, κατὰ τι γοῦν ὅλως, τῆς τοῦ Πατρὸς ὑπεροχῆς καὶ δόξης· οὔτε μὴν, ὡς οὐκ ἔχοντα τὸ αὐτοτελὲς, φάμεν αὐτὸν τελειοῦσθαι ἐνορῶντα τῷ Πατρὶ, καθὰ δὴ τούτοις δοκεῖ, &c. Iterumque, Ἐκεῖνοι μὲν, ὧδε τε δοξάζοντες, καὶ εἰς ἀνομοιότητα φύσεων κατασύροντες τὰ παρὰ γε σφίσι θεταυμασμένα, ψυχραῖς καὶ μειρακιώδεσιν ἐπανχοῦσιν ἐννοίαις· ἡμεῖς δὲ παντέλειον εἶναι φάμεν τὸν Πατέρα, ὁμοίως δὲ τὸν Υἱὸν, ὡς ἐκ τελείου τέλειον· καὶ μὴν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Et Theodoretus, τὴν Πλάτωνος διάνοιαν, inquit, ἀναπτύσσοντες καὶ ὁ Πλωτῖνος καὶ ὁ Νουμήμιος, τρία φασὶν αὐτὸν εἰρηκέναι ὑπέρχρονα καὶ ἁΐδια, Τάγαθον, καὶ Νοῦν, καὶ τοῦ παντὸς τὴν Ψυχὴν· ὃν μὲν ἡμεῖς Πατέρα καλοῦμεν, Τάγαθον ὀνομάζοντα, Νοῦν δὲ, ὃν ἡμεῖς Υἱὸν καὶ Λόγον προσαγορεύομεν· τὴν δὲ τὰ πάντα ψύχουσιν καὶ ζωοποιοῦσαν δύναμιν Ψυχὴν καλοῦντα, ἣν Πνεῦμα ἅγιον οἱ θεοὶ προσαγορεύουσι λόγοι.

— a 10. Ποθεῖ δέ.] Plotinus cap. 6. extremo: Cyrillus et Theodoretus locis jam citatis.

— καὶ τὸ γεγεννημένον.] Hæc unus habet Eusebius, quæ tamen retinenda existimo: solum τὸ καὶ libenter expungerem.

— a ult. καὶ τοῦτο ἀγαπᾷ, καὶ μ. ὁ. ὦ. μ. τ. γ. κ. τ. γ.] Hæc sumpsimus ex Plotino et Theodoretō, quæ non legebantur in nostro. Eadem Cyrillus agnoscit, nisi quod pro ὅταν ὧσι μόνοι scribit ὅταν ἐν ὧσι, quod vereor ut Platonicis istis aut Plotiniciis in mentem venerit. Nec quemquam moveat istuc μόνοι, cum τὸ

γεννήσαν καὶ τὸ γεγεννημένον Græcorum hic idiotismus est, qui rei significatæ potius quam vocum ipsarum rationem sæpe habent, ut cum μεράκια. εὐτυχεῖς dicuntur a Synesio, et al. id genus.

536 d 2. τὸ ἄριστον.] Ita omnes, præter Cyrillum, apud quem male τὸ ἄριστον.

— τὸ γεννήσαν.] Omnes præter Theodoretum, qui legit, τὸ γεγεννημένον. Ego libenter utrumque conjunxerim, ut legatur, ὅταν δὲ καὶ ἄριστον ἢ τὸ γεγεννημένον, τὸ γεννήσαν ἐξ ἀναγ. &c.

— b 3. ὥστε.] Al. omnes ὡς τῇ, quod etiam prætulerim. Porro Cyrillus ista breviter et erudite sic explicat, τὸ διὰ μέσου κεῖσθαι μηδὲν, κεχωρίσθαι δὲ μόνῃ τῇ ἑτερότητι· καὶ οὕτι που τάχα τῇ κατὰ τὴν φύσιν· ἀλλ' ὅτι τὸ γεννήσαν πρὸς τὸ γεννώμενον μίαν πῶς ἔχει διαφορὰν, τὴν τοῦ ὅτι τὸ μὲν γεγέννηκε, τὸ δὲ γεγέννηται.

— b 6. καὶ διὰ τοῦτο.] Sequentia dabit Plotinus initio cap. 8, qui locus a nobis in Observationibus diligentius expendetur.

— c pen. αὐτοῦ Πλάτ.] Lege αὐτοῦ τοῦ Πλάτ. cum Plot.

— d 10. Τὸν μέλλοντα.] Locī hujus principium a S. Cyrillo laudatur, et excutitur eodem lib. viii. cont. Julian. fol. 169. p. a. cod. manuscr. [p. 272 c. ed. Spanh.]

537 a 1. ἢ τῷ πρωϊαίτ.] Hæc, usque ad ταὐτὸν lin. 4. inclusive, omittuntur a Cyrillo, quæ tamen negligenda non sunt.

— a 4. προσκαλεσάμενοι.] Male apud Cyrill. προσκαλεσάμενος.

— a 6. ἀρχώμεθα οὕτως.] Sic legendum non ἀρχόμεθα δὲ οὕτως, ut apud eundem Cyrillum.

— a 7. εὐκτέον μὲν ἤδη, δ. δ. δ.] Sunt hæc ἀνδρὸς μάλα εὐλαβουμένον, quæ tamen Cyrillus præterit.

— a 10. ἐστὶν εἰς.] Cyrill. ἐστὶν ὁ εἰς. Nec plura subdit ex Numenio, credo quod sequentia minus Christiana essent.

— b 6. ἀνάγει τε, &c.] Rectius opinor, et magis auctoris ex sensu legeretur, παράγει τε ἔ. ε. τ. ῥ. ἦ. ἥς ἐπωρέξατο ὕλης, quam lectionem in versione sequutus sum.

— b 9. καὶ τοῦ δημιουργοῦντος.] Interpolatus hic locus est, quem partim ex manuscr. partim etiam ex Cyrillo, qui paucula hæc prioribus subjungit, emendare licet. Sic ergo legendum: καὶ τοῦ δημιουργοῦντος δὲ θεοῦ χρὴ εἶναι, καὶ νομίζεσθαι πατέρα τ. π. θ.

— c 5. ἐλεῖν τὸν λόγον.] Prorsus, ut Gallice, *prendre son discours*. Nec alia est quæ sequitur, ἄλωσις τοῦ λόγου. Cujusmodi tamen ἑλληνισμὸν apud veteres observare me vix memini. Sequens dictio magis adhuc intricata.

— d 3. κηδεύοντα, &c.] Obsecro, quid istuc est, κηδεύειν θεοῦ τοῖς ἀκροβολισμοῖς? Reddidi, perinde ac si legeretur, κηδεύόμενα. Nam ἀκροβολισμοὶ quidem significare videntur ἄκρας τῶν ἀκτίνων βολάς. Hæc tamen p. seq. b 4. totidem verbis repetuntur.

538 c 1. τὰ φυτεύοντα.] Lege τὸν φυτεύοντα. Ex sequentibus enim manifeste constat, primum Deum cum agricola, secundum vero cum satore conferri.

— c 2. ἐστὶν.] Quid si ἔχει? nisi forte hic etiam subintelligas ἀναφερόμενος.

538 d 1. ἐστὶ.] Legendum videtur οἷα δὴ ἐστι, vel al. simile.

— d 2. νόμισμα κοῖλον.] Aptius, opinor, ἀργύριον vel ἄργυρον κοῖλον diceret, quod *cælatum argentum* Latini vocarunt, eodem fortassis ex capite. Pollux I. c. 1. sect. 15. hæc inter se conjungit, ut admodum affinia, κοιλᾶναι λίθον εἰς θεοῦ μορφὴν, καὶ διαγλύψαι, καὶ διατυπῶσαι, καὶ διαξέσαι. Excavantur enim quæ cælantur, licet aliæ subinde partes emineant. Aristoteles Œconom. II. [25] ubi Didalis Persæ factum commemorat, προελθὼν, inquit, ἐς αὐτὸ (s. τὸ χωρίον) ἔλαβεν ἐκ τῶν ἐνόντων ἱερῶν ὅσος ἐνὴν κοῖλος ἄργυρος, ubi omnes κοῖλον ἄργυρον *argentea vasa* accipiunt, quod ea fere cava esse soleant. Causæ nihil video, quamobrem ἀργύριον κοῖλον Plutarcho sit argentum cælatum, ἄργυρος κοῖλος Aristoteli non sit. Ita quicquid præcipue ac veluti κατὰ τὸ προηγούμενον altius profundiusque subsidit, etiamsi κατ' ἀκολουθίαν aliunde simul intumescat, id κοῖλον, aut κοιλαινόμενον dicebatur: ut κοίλη θάλαττα, et κοιλαινόμενη, *subsiciens*, ac *dehiscens* mare, Polluci, I. c. 19. sect. 16. Ita κοῖλος βέειν fluvius dicebatur, qui vel depressior vel tumidior flueret. Ælianus XV. de Animal. c. 27. scribit in Ægypto, τοῦ ποταμοῦ κοῖλον ῥέντος, λοιμὸν γενέσθαι. Quæ Socratis verba sunt, ut constat ex Athenæo lib. ix. p. 388. initio: ubi tamen λιμὸς scribitur, non λοιμός. Apage fluvios Cælum, et Olyram, quos etiam Casaubonus rejicit. Fluvius aut depressior fluebat, aut tumidior, quam par esset; inde regioni fames. Nam si λοιμὸν ex Æliano retinemus, tumidiorem potius accipe, quam depressiorem: immodica enim eluvio, æstuante præsertim cælo, facilius pestilentiae caussa esse potuit. Videant obiter ἐτυμολογισταί, num Latini *cælum* etiam quasi κοῖλον dixerint; id enim propius fuerit, quam *cavum*, unde hoc nomen arcessunt.

— d 3. τὰ δὲ θεία.] Affini plane sensu loquebatur Seneca, Epist. xli. cum diceret, *Prope est a te Deus, tecum est, intus est. Ita dico, Lucili, sacer intra nos Spiritus sedet, &c. Quemadmodum radii solis contingunt quidem terram, sed ibi sunt, unde mittuntur: sic animus magnus et sacer, et in hoc demissus, ut propius divina nossemus, conversatur quidem nobiscum, sed hæret origini suæ: illinc pendet, illuc spectat, ac nititur: nostris tanquam melior interest.*

539 a 10. ἔσται ἐστὼς.] Forte scribendum ἐστὶν ἐστ. ut de secundo Deo dicitur, ἐστὶ κινούμενος. Nisi forte per futurum illud tempus ἀμετακλήτου στάσειν indicare voluit, quæ de constantiæ suæ gradu nullo unquam tempore sit movenda. Atque is Hebræorum idiotismus est, apud quos futurum præsentis loco maxime usurpatur, ubi eandem semper sui que similem rei perpetuitatem significant. Hinc illud Exodi iii. 14. *Ego sum qui sum*, Ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν, Hebraice legitur, אהיה אשר אהיה, *Ero qui ero*: et paulo est, *Qui est, misit me*: ὁ ὢν: Hebr. אהיה, quod verbatim sonat, *Erit, misit me ad vos*. Clemens Alexandrin. II. Strom. pluribus id agit, uti Deo qui perpetuo stet erecto similiter et constanti animo serviamus. οὕτως Ἀβραὰμ, inquit, ἐστὼς ἦν

κατέναντι κυρίου· καὶ τῷ Μωσεὶ λέγεται, σὺ δὲ αὐτοῦ στήθι μετ' ἐμοῦ. Quo etiam Simonianorum hæreticorum consuetudinem revocat, qui suum illud numen stantes venerarentur: οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Σίμωνα, inquit, τῷ ἐστῶτι, ὃν σέβουσι, ἐξομοιοῦσθαι τρόπον βούλονται. An forte, ut Platonici, primum hunc Deum ἐστῶτα, secundum vero κινούμενον putaverunt?

539 c 10. ὄμματα δ' αὐτοῦ.] Quod de secundo illo Deo Numinis falso dicebat, id de Christiani hominis animo, qui cœleste quoddam vitæ genus instituat, usurpari merito possit. Nec aliud spectabat Paulus, cum diceret, *Conversatio nostra in corlis est*, aut cum homines Christianos, *cives sanctorum, ac Dei domesticos esse cupiebat*.

— d 4. διακρούσαι.] Forte, διακρούσθαι vel διακρουσθῆναι, ut cum sequenti ἀποπλεχθῆναι conveniat.

— d 7. τῆς ὕλης.] Perspicuum glossema est, cum præcedat ὑπὲρ ταύτης.

540 a 10. Ἐβραίων.] Rectius Ἑβραίων, cum alter. manuscripto.

— b 4. Ἀμελίον.] De Amelio, nonnulla in Observationibus. Interea vero Theodoretum adi lib. ii. de Græcor. Affect. p. 33. et Cyrillum Alexandrin. lib. in Julianum 8. fol. 177. p. 1. cod. Græci manuscript. [p. 283 d. Spanh.] qui ambo locum hunc Amelii proferunt: nisi quod Cyrillus eum ex Porphyrio potius, sed Amelium suum laudante, quam ex ipsomet Amelio videtur hausisse. [Vid. Brucker. Hist. Crit. Philos. T. ii. p. 233.]

— b 9. ἀξιώσεις.] Post ἀξιώσειεν addit Cyrillus εἶναι.

— c 1. καὶ ἀξία.] Ita reposuimus ex manuscripto, cui similes Theodoretus et Cyrillus, cum perperam editum esset ἀταξία.

— d 1. καταχθῆναι.] Cyrill. κατενεχθῆναι.

— d 11. πρὸς τὸν θεόν.] Hactenus B. Joannis verba in priori editione citabantur: nos tamen, quod ita locus exigere videretur, reliqua ex manuscripto addidimus.

541. c 8. παρὰ τὸν πάντων βασιλέα.] Hic locus in Observationibus executitur ad pag. Eusebianæ hujus edition. 536 b.

542 b 4. λέγωμεν δή.] Paucula hæc leges in Timæo, sub initium pag. 527. versionis Ficini.

— b 6. ἐγγίγναιτ' ἄν.] Plato Ficini et Serrani ἐγγίγνεται, qui-cum et manuscr. congruit. Hoc certe magis ex suavitate Platonis.

— b 9. Ἀρ' οὖν οὐ καί.] Extat locus lib. vi. de Repub. pag. 478 Fic.

— d 2. ἀλλὰ καὶ τὸ εἶναι.] Hæc, usque ad οὐκ οὐσίας, ex Platone suplevimus, alioqui pendebat illud μὴ μόνον, quod præcesserat. Librariorum oculos verborum παρῆναι et προσεῖναι similitudo παρήγαγε.

544 c 4. δεῖν συντετύχηκε.] Subobscura videtur hypallage pro δεῖ vel ἔδει συντετυχηκεῖναι.

— d 2. ἀπέδωκε.] Vox contrita philosophis, ac viris eruditissimè pridem observata, hoc est, dialectico præsertim more aliquid

efficere, demonstrare, et simil. Quo sensu aliquando τὸν λόγον adjunctum habet, aliquando per se solum ponitur. Numenius hic ista conjunxit, ἐκ συλλογισμοῦ ἀποδιδόναι.

— d 5. γὰρ τὸν κυκλικόν.] Mallem abesset τὸν γὰρ, ut postulat orationis nexus. Cæterum vel addenda vox λόγον, vel certe sup-
plenda: κυκλικόν autem λόγον appellat, opinor, vulgatam et philosophorum ore tritam orationem, quæ nihil admodum haberet exquisiti, cujusmodi est quod sequitur, bonum boni adeoque artificis numinis ideam esse. Vide sup. p. 39 d 13. ubi de Cycli-
cis poëtis.

545 a 4. οὕτω δὲ γεγενημένος.] Hæc fusius a Platone disputan-
tur in Timæo, pag. 526. Ficin. litera F.

— δηλονότι ὁ κόσμος.] Hæc parenthesis Eusebii est.

— a 8. τινὸς εἶναι.] Post hæc verba multa sequuntur in Pla-
tone, quæ prætermittit Eusebius. Paucula vero quæ subtextit
leges ibid. pag. 527 c.

— b 4. Διδύμω.] Notus ille est, de quo hæc Suidas, Δίδυμος,
inquit, Ἀτῆῖος ἢ Ἀττίος χρηματίας, φιλόσοφος Ἀκαδημαῖκός, πι-
θανῶν καὶ σοφισμάτων λύσεις ἐν βιβλίοις β', καὶ ἄλλα πολλά.

— d 11. ἡμέραν τε.] ἀπὸ κοινοῦ subintellige παρά: nec enim
vult, opinor, diem alium, aliamque noctem, cæteraque similiter,
tanquam distinctas singularum creaturarum ideas: sed illam
duntaxat lucem, qua de scriptura loquitur, quasi communem
universi hujus ideam, ante alia omnia divinitus et quasi προ-
γουμένως extitisse.

546 a 10. Τίς ἐξήγειρεν &c.] Locus hic aliter in vulgatis Sep-
tuag. concipitur, Τίς ἐξ. ἀ. ἀ. δ. ἐ. α. κατὰ πόδας αὐτοῦ, καὶ πορεύσε-
ται· δώσει ἐναντίον ἐθνῶν. Dubium non est, quin apud Eusebium
corrupta postrema sint. Nam et Hebraice legitur לְרַגְלֵי, ad
pedem ejus, et δ' ὥσει pro δώσει, Hebr. יָרַן, vitiose scriptum est.
Latin. Vulgat. pro justitiam, justum reddidit: licet enim יָרַן,
proprie justitiam sonet, recte tamen significationis potius quam
vocis rationem habendam putavit. Justum enim aliquem pro-
pheta indicabat, seu Cyrum, seu Abraamum, seu, quod mavult
Hieronymus, Christum ipsum.

— b 3. κοινὸς ἡμ. λόγος.] Ludit in ea voce λόγος, quia vulgaris
hic communisque λόγος, i. e. superior hac de re tractatio, pro-
prium illum singularemque Λόγον, Verbum inquam divinum,
humanæ naturæ conditione nobis similem esse confirmavit.

— b 6. ἐγεννήθη.] In vulgat. edit. ἐγενήθη, unico ac sim-
plici ν.

— ult. εἰ δὴ.] Ita manuscr. ex quo οἱ δὴ alterius editionis
vitium corrigas.

— d 11. εἰ δέ τις, &c.] Leguntur hæc apud Philonem, lib. de
Mundi Opificio, pag. 4 c.

547 a 9. εἰ μείζων &c.] Locum hunc emendabimus ex Philone,
apud quem ita conceptus est, ὁ μείζων ἐστι, τῆς ἀνθρωπίνης, μίμημα
θείας εἰκόνας· δηλον δὲ ὅτι καὶ ἡ ἀρχ. &c.

547 b 7. τοῦ κόσμου.] Philo, τοῦ οὐρανοῦ.
 — c 2. ἀφιλόσοφον.] Philo add. τῷ ὄντι.
 — c 7. πρῶτον οὖν.] Philo post has voces ante ὁ ποιῶν inserit
 παρὰ τοῦ νοητοῦ κόσμου. *Ex mundi mente percepti exemplari, vel,
 ad mundi m. p. exemplar, non, ut al. in mundo intelligibili.*
 — c pen. καινόν.] Lege κενόν ex Philone.
 — d 8. ὑπερβάλλον.] Philo ὑπερβαλλόντως.
 — d ult. τὰ κριτήρια.] Repone τῶν αἰσθητικῶν κριτηρίων, ex Phi-
 lone.

548 a 2. τὸ δὲ ἀόρατον &c.] Philonem Eusebius decurtavit. Sic
 enim ille: τὸν δὲ ἀόρατον καὶ νοητὸν θεῖον λόγον, καὶ θεοῦ λόγον,
 εἰκόνα λέγει θεοῦ· καὶ ταύτης εἰκόνα, τὸν (lege τὸ) νοητὸν φῶς ἐκείνο,
 δὲ θεῖον λόγον γέγονεν εἰκὼν, τοῦ διερ. &c.

— c 10. τῷ ἔκτω.] Legendum τῷ πέμπτῳ. Ibi enim pag. 432.
 edit. Græco-Lat. locus hic habetur.

— d 7. τοῦ καλοῦ.] Rectius, quam ut apud Clement. καλου-
 μένου.

549 a 10. κατὰ τὰ γένη.] Vera lectio, non καὶ τὰ γένη, ut est
 apud Clement.

— c 9. ψυχὴν διοικοῦσαν.] Plato Leg. 10. p. 669 b Ficin.

— d 7. Ἐπειδὴ γάρ.] Ibid. Plato, p. 673 a.

— d 10. πλείονων δὲ τῶν μῆ.] Ficinus vertit, *et quidem plu-
 rium*: quem sensum vulgata lectio ferre non potest, nisi dicamus
 post μὴ subaudiendum esse ἐναντίων, ut sensus sit, ἐναντία πλεί-
 ονα εἶναι τῶν μὴ ἐναντίων, hoc est, κακὰ πλείονα τῶν ἀγαθῶν. Sed
 hæc mera videtur ἀκυρολογία. Cogitabam τινῶν pro τῶν resciri
 posse; ut vellet Plato, in cælo duo tantum esse rerum genera,
 bonarum et malarum, non aliud quicquam ex utroque; quasi
 temperatum, quod pugnam illam vel tollere possit vel lenire.

550 b 6. τοῦ αἰῶνος.] Hæc vox in vulgat. etiam Græcis legitur,
 quam Latina interpretatio non agnoscit.

— b 11. ἀγγέλων θεοῦ.] Ita Septuaginta: cum cæteri omn.
 interpretes habeant υἱῶν Ἰσραὴλ, *filiorum Israel*: ut Hebr.
 בני ישראל.

551 a 11. ἐν τῷ Ἀλκιβιάδῃ.] Priorem intelligit. v. p. 37 d 5.
 edit. Fic. Consule præterea lib. 10. de Repub. p. 516 d. ubi de
 ead. immortalitate disserit.

— b 5. φαίνεται.] Hic apud Platonem maxima distinctio est:
 illud enim φαίνεται Alcibiadi respondentī tribuitur. Inde So-
 crates alia perrogat, ab Eusebianis diversissima^s. Nostri tamen
 hærendum censeo, quæ cum proximis et superioribus optime
 conveniant. Præcessit enim apud Platonem: Ἐννεονόκας οὖν,
 ὅτι τοῦ ἐμβλέποντος εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τὸ πρόσωπον ἐμφαίνεται ἐν
 τῇ τοῦ καταπτικρὺ ὄψει, ὥσπερ κατόπτρῳ· δὲ δὴ καὶ κορυφὴν καλοῦμεν,

* “Spuria esse et ab homine Christianæ fortasse religioni addicto interpo-
 lata quislibet per se sentiet. Accedit quod orationis nexum turbant,” etc.
 AST. ad Platon. Alc. p. 335.

εἶδωλον ὃν τοῦ ἐμβλέποντος. (Quo loco vitiose κορυφήν, pro κόρην, editum arbitror.) Et paulo post: Ὁφθαλμός ἄρα, εἰ μέλλει ἰδεῖν ἑαυτὸν, εἰς ὀφθαλμὸν αὐτῷ βλέπτεον, καὶ τοῦ ὀμματος εἰς ἐκείνον τὸν τόπον, ἐν ᾧ τυγχάνει ὀφθαλμοῦ ἀρετὴ ἐγγιγνομένη. &c. in quibus est comparationis hujus ἀπόδοσις.

— c 6. θῶμεν οὖν.] Sequentia leges in Phædone, p. 385 b Ficin. Serrani autem 79.

— d 2. ἄλλο δὴ τι.] Plato particulam δὴ non agnoscit.

— d 3. τὸ μὲν σῶμα.] Plato ἢ τὸ μὲν σ.

553 c 9. μελετῶσα &c.] Periodus Platonico more producta, suspensa, impedita.

554 d 10. καὶ αὐτοῦ.] Quid si καὶ αὐτοῦ, vel καὶ λυτοῦ, quæ voces paulo post adhibentur.

555 b 8. περιαιρῶν.] Alias περιαιρεῖν *circumcidere*, aut *omnino tollere* est: hic ut videtur, περιλαβεῖν, sed καταλαβεῖν.

— b 9. ὃν πεποίηκε.] Dubitari non potest, quin desideretur aliquid. Forte subaudiendum ὡς αὐτὸν ἀποδέχεται, vel ὡς διεξέρχεται, aut aliquid simile. Nisi malis quod alt. manuscript. repræsentat, περιαιρῶν ὁ Βοηθός, ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου γέγραφεν οὕτως, nec imperativum ἐπάκουσον agnoscit.

— c 8. Κροτωνιάτης φυσικός.] Pythagoras, credo. Nam Crotone potissimum, Italicæ philosophiæ scholam, ut constat, aperuit, et pro animorum immortalitate studiose acriterque pugnavit.

557 d 6. Πᾶν τὸ γιγνόμενον.] Platonem consule in Timæo, p. 526 d. Ficin.

— d 9. καὶ κόσμος.] Rectius Plato et manuscr. ἢ κόσμος.

558 a 3. περιληπτά.] Plato inter hanc vocem et sequent. inserit μετὰ αἰσθήσεως γιγνόμενα.

— a 5. δημιουργόν.] Plato πατέρα.

— c 5. Ἐξ οὖν λόγου.] Idem Plato ibid. p. 529 g. Ficin.

— c 9. φυλακὸν χρόνου.] Plato et manuscr. Euseb. inserunt ἀριθμῶν.

559 b 11. ξυνοστήσατο οὐρανόν.] Plato ibid. p. 527 f.

— c 7. χρόνος οὖν.] Plato p. 529 e.

— c 9. Plato 530 g.

— ult. ἐμοῦ γε θέλ.] Ita etiam Plato. At manuscript. Euseb. ἐμοῦ γε μὴ θέλ. Quam lectionem sequutus est Cicero, cum locum istum verteret.

— d 8. ὅτι ἐγένεσθε.] Manuscr. ὅτε ἐγίγ. recte. Nam et Plato ὅτ' cum apostrophe.

— τὸ γὰρ πᾶν.] Plato in Politico, p. 174 g.

— d 11. πορευόμενος.] Gr. et Plato πορευόμενον, quod magis placet.

— d ult. εἰληφός.] Plato εἰληχός.

560 a 1. πάλιν.] Plato melius, ἀνάπαλιν.

— a 2. γεγονέναι.] Plato, et manuscr. Euseb. γέγονε, sine interrogatione, quæ vera lectio est.

560 a 3. διὰ τὸ ποῖον δῆ, &c.] Ita rescriptimus et distinxisimus ex eodem Platone, apud quem ista, διὰ τὸ ποῖον δῆ; Socrati; quæ sequuntur, hospiti cum eo disputanti tribuuntur.

— a 6. δὲ φύσις.] Ita Plato et manuscr. Prior editio inter utramque vocem inserebat ἐστί.

— δν δῆ.] Γρ. et Plato δν δέ. Elige.

— b 2. ἀνακύκλησιν.] Ficinus reddit *circuitum*: *revolutionem* malui, quæ vox mutationem et regressum involvit, de quo ibi Plato.

— d 4. ἐπισκευαστήν.] Ficinus, *præparatam*. Ego, *subinde instauratam*. In eo enim Plato est, ut mundum sibi permissum deficere, ac propemodum interire, mox diviniore manu gubernatum instaurari denuo et quasi reviviscere doceat. Habet igitur immortalitatem, non αὐτόθεν, aut ἔχουσιν ὡσαύτως αἰεὶ, sed ἐπισκευαστήν, quæ subinde quodammodo sarciatur.

— c 5. δι' ἑαυτοῦ.] Rectius, quam ut in Platone ἑαυτόν.

— c ult. λογισάμενοι δέ.] Melius Plato, λογισάμενοι δῆ.

561 a 9. καθεστηκνίας.] Ita Plato et γρ. Euseb. recte. Perperam enim legebatur καθεστηκνία.

— b 7. γένεσις δέ.] Platonem consule in eodem Politico, p. 175 e Ficin.

— c 1. ὅτι τὸ μὲν, &c.] Ficinus ita vertit, *quod illis temporibus nihil genus hoc ex sese propagabat*: vereor, ut satis apte.

— c 3. τὸ δὲ γηγενές, &c.] Hæc etiam Ficinus obscurius. *Quod autem dicitur, quandoque genus ortum ex terra fuisse, hoc ea tempestate fuit rursus ex terra conversum*. Quid enim est, rursus ex terra converti?

— c 7. τελευτώση.] Ita recte Plato et manuscr. Editum pessime fuerat τελευτώσι.

— τελευταία.] Plato προτέρα. Melius et significantius. Quæ verba sic Ficinus, *qui statim post primam revolutionem orti sunt*, quo unico membro Græca duo complexus est. Ego utrumque exprimere sum conatus.

562 a 4. Ἐπειδή.] Plato in eod. Politico, p. 176 c.

— a pen. πεσοῦσης.] Active sumpsit pro βαλούσης, raro admodum exemplo.

— d 10. Ταῦτα τοίνυν.] Sequentia leges apud eundem Platon. lib. de Repub. 10. p. 518 f.

— d ult. ἐκάτερον.] Probum videlicet, atque improbum.

563 a 6. Ἦρὸς τοῦ Ἀρμενίου.] Erem istum, Armenii filium, proprioque nomine Zoroastrem dictum esse tradit Clemens Alexandr. Stromate V. p. 436 d. edit. Græco-Lat. Quem locum noster infra laudat p. 675 d. De hoc ita Macrobius lib. i. in Somn. Scipion. c. 1. *Sed ille Platonius secretorum relator, inquit, Er quidam nomine fuit, natione Pamphylius, miles officio: qui cum vulneribus in prælio acceptis vitam effudisse visus, duodecimo demum die inter cæteros una peremptos ultimo esset honorandus igne: subito, seu recepta anima seu retenta, quicquid emensis inter utramque vitam*

diebus egerat videratque, tanquam publicum professus indicium, humano generi nuntiavit. Ejusdem meminit Valerius Maxim. I. cap. 8. Sed *Eris* pro *Eri* reponendum est. Vide etiam B. Justinum Martyrem in Parænetico, Origenem contra Celsum, lib. ii. p. 72. et Plutarchum lib. ix. Symposiac. Problem. 5. ubi Ἀρμόνιος pro Ἀρμένιος *Eris* pater dicitur: ipsum autem Erem male Ἦραν scriptum reperies.

— b 3. δαιμόνιον.] Ficinus vertit, *dæmonum*: ego *admirabilem* malui. Quæ enim rara, nova, inusitata in utramque partem, ea δαιμόνια vocari solent.

— d 2. Ἀντύλλῳ.] Hunc Plutarchi locum non reperio. Similem tamen reperio in opusculo De Sera Numinis Vindicta p. 563. de Thespisio quodam Solensi multo recentiore, qui τριταῖος ἦδη περὶ τὰς ταφὰς αὐτὰς ἀνήνεγκεν, ac deinceps, cum πάντῃ ἀκολάστως ante vixisset, ἄπιστόν τινα τοῦ βίου τὴν μεταβολὴν ἐποίησεν. Is Aridæus antea vocabatur, θεσπέσιος postea vocatus est, quod μοῖρᾳ τινὶ θεῶν eum in locum solo τῷ φρονούντι, i. e. *sola mente*, aspirasset. Vide, si lubet, cætera sane quam longa. Qui plura volet de παλιμβίοις istis, adeat Plinium histor. lib. vii. cap. 52. Valerium Maxim. lib. i. c. 8. de Attilio Aviola consulari, et L. Lamia prætorio, itemque Fulgosum lib. i. cap. 6. ubi multa id genus exempla commemorat, duoque in primis huic Plutarchi Antyllo plane similia: alterum Curinæ ejusdam Hipponensis, qui cum mortuus putaretur, excitatus repente Curinam alterum fabrum ferrarium indicavit, eumque, non se, morti addictum esse narravit: alterum Stephani Romani, cujus loco alter item Stephanus a iudice nominatim postulatus interiit. Similia narrat Phlegon Trallianus De Mirabilibus et longævis.

— 564 d 1. Ἀλλὰ μὲν τοι.] Plato in Phædone, p. 398 d. Fici.

— d 9. πέπεισμαι.] Melius quam πέπυσμαι, ut apud Platon. Nam paulo post, hoc est versu abhinc 3, idem, πέπεισμαι repetitur.

567 a 4. ὦν τὰ πολλά.] Plato ὄντα πολλὰ πλήθει: longe melius.

— a 5. πολλαχοῦ.] Plato πανταχοῦ.

— b 3. κρίσιν ψυχῶν.] Vide Trismegistum in Æsculapio, c. 10. non absimilia disputantem.

— c 4. Τρίτος δὲ ποταμός.] Adi Phædonem, p. 400 c. Ficin. Qui locus citatur etiam a Theodoretō lib. xi. de Græcor. Affectionib. p. 154. lib. Græco-Lat.

— c pen. κύκλῳ.] Ita Plato et manuscr. recte, non κύκλος, ut ante.

569 a 4. καμάτων.] Plato σωμάτων. Omnino Eusebius καμάτων legit, quemadmodum et Theodoretus, ut constat ex primo versu literæ d, infra hac p. ubi eadem vox et repetitur, et cum Scripturæ verbis componitur.

— c 2. Τίς ἀναγγελεῖ, &c.] Ita Septuaginta. Vulgatus longe

dissimilis. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? aut quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis;* Hebraice, מי יגור *quis habitabit?* Septuag. credo legerunt מי יגיד *quis nuntiabit?* In fine versus pro *ardoribus sempiternis*, Hebr. מוקדי עולם, *foci æternitatis*, Septuag. legisse videntur מקום, i. e. *locus*.

LIB. XII.

573 b ult. Εἰ μὲν τοίνυν.] Plato I. Leg. p. 569 a. Ficin.

574 b 1. οὐκοῦν τὰ μετὰ.] Plato ibid. 567 b. Ficin.

— c 3. πιστὸς ἀνὴρ.] Hæc ead. Theodoretus, lib. i. de curand. Græcor. affectionib. p. 13. ubi ἀνταρύσασθαι legitur pro ἀντερύσασθαι: utrumque placet. Porro ibi fides pro fidelitate potius accipitur, quam ea virtute unde Christianis fidelium nomen impositum. Nec alia mens videtur testimoniorum, quæ paulo post ex evangelio proferuntur.

575 b 6. Εἰς τινα γάρ.] Plato Leg. XI. p. 680 g. Ficin.

— b 9. καὶ τῶν κατὰ.] Plato ἢ τῶν κατὰ, rectius. Malim tamen utramque vocem adhiberi, ἢ καὶ τῶν κατὰ.

— d 8. λόγων δέ.] Plato, lib. ii. de Republ. p. 429 d. Ficin.

576 b 7. οὐκοῦν οἷσθ'.] Plato ibid. e.

577 a 8. Ἀκούε δή.] Plato in Gorgia, p. 312 e. Ficin.

— b 3. τὸν μὲν δικάως.] Multa hanc in rem disputat idem Plato, lib. x. de Republ. p. 519. Ficin.

— c 2. ἔρημον πάντων, &c.] Ficinus hæc de reo ipso aut iudicium subeunte accipit, non de iudice. Equidem id quoque mallem, si verba paterentur. Paterentur autem, si pro καταλείποντα sive καταλιπόντα, quod habet Plato, legeretur καταλιποῦσαν, vel certe ἔρημον in ἐρήμον et καταλιπόντα in καταλιπόντος mutaretur. Verum quidem est nudum etiam a Platone iudicem postulari; sed oculis, auribus, et corpore toto nudum: paulo enim ante præcesserat, καὶ ἅμα καὶ αὐτοὶ ἀμπεχόμενοι δικάζουσι, πρὸ τῆς ψυχῆς τῆς αὐτῶν ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα καὶ ὅλον τὸ σῶμα προκεκαλυμμένοι. Quod autem hic ait, propinquorum suorum comitatu nudos esse oportere, meo iudicio reis potius quam iudicibus conveniat. Illa quoque species, et pompa quædam exterior, in reo potius quam in iudice metuenda.

— c 10. οὐδὲν ἦτρον.] Plato, οὐ πολὺ ἦτρον. Et paulo post, ἦνπερ pro ὥσπερ, et particulam καὶ delet ante τὴν φύσιν.

578 c 9. λάσυμα ἀμαρτήματα.] Hausit hinc Synesius, quæ in Epist. 40. effundit, quibus Joannem illum parricidii suspectum hortatur, ut voluntaria pœna futuri supplicii gravitatem ac perpetuitatem redimat. Ἐὼ γὰρ λέγειν, inquit, ὅτι πολλοῖς (ἱματίοις) ὁ ῥύπος οὕτως ἐνέφν σφόδρα διὰ τοῦ βάθους, ὡς ἀναπάλλακτος εἶναι καὶ φθάνει διαφθαρέντα πρὶν εἰς τὴν φύσιν ἐπανελθεῖν, ὅτι τὸ πάθος αὐτοῖς γέγονε φύσις, ἢ διὰ χρόνου πλῆθος, ἢ διὰ μέγεθος. οὕτω δὲ ἐχούση ψυχῇ καλῶς ἂν εἶχεν εἶναι φθαρτῇ· νῦν δὲ τὰ μὲν ἀμαρτήματα

λόγον ἔχει πρὸς τὰς ἀνεκπλύτους κηλίδας· ἡ ψυχὴ δὲ οὐκ ἔτι πρὸς θοιμάτιον ἐκείνο, τὸ πιναρόν τε, καὶ οὐκ ἀντέχον· ἀλλ' ἀθάνατος οὕσα τίνει δίκην ἀθάνατον, ὅταν ἀμάρτη δευσοποιά τε καὶ ἀναπόνιπτα. Ἄλλ' ἐν ᾧ γάρ τις ἤμαρτε βίῳ δίκας διδοὺς, οὐ πάννυ προστετηκὸς ἔχει καὶ προσιζήσαν τὸ πάθος, ἀλλ' ὥς ἂν εἴποι τις, ἀρτιβαφῆς οὕσα ψυχὴ τάχιστα πλύνεται, &c.

— d 4. παραδείγματα γίνεται.] Qualis ille, qui apud Virgil. in VI. succlamabat assidue,

Discite justitiam moniti, et non temnere divos.

Quibus autem παραδείγματα? Mortuis, qui, ex Platone, revicturi denuo.

579 b 6. χαλεπὸν γάρ.] Clemens Alexandrinus in Protreptico, ubi de imperatore qui Antinoum Ganymedem suum consecrari jusserat, οὐ γὰρ κωλύεται ῥαδίως ἐπιθυμία, φόβον οὐκ ἔχουσα.

— c 4. κακοὶ γίνονται.] Apud Platonem hunc locum ita conceptum leges, κακοὶ γίνονται τῶν δυναστῶν. Ὅπερ οὖν ἔλεγον, ἐπειδὴν, &c.

— d pen. σκοπῶ ὅπως, &c.] Vox utique Christiani hominis ore sensuque dignissima, quæque vecordem ac stolidam nonnullorum securitatem et fiduciam jugulat.

580 a 9. Καὶ οὐκ ἐνεδίξω σε, &c.] Synesius Epist. 44. Platonico ex genio, Καὶ τίς ἂν γένουιο, τοῦ σώματος ἐξελθὼν, εἴθ' ὑπὸ βιαίας δίκης, εἴτε ἕτερον τρόπον, κάπειτα αὐτὴν τὴν ψυχὴν αὐτῇ τῇ ψυχῇ θεασάμενος, οὐκ οὔσης ἀρνεῖσθαι σοι γλώττης, ἀλλ' ἐγκεκολαμμένον ἔχων τοῦ πλίσσημον τὸ τῆς πράξεως; οὐκ ἱλιγγιάσεις; οὐκ ἀπορήσεις; ἔλξη σιγῶν, καὶ ἐκκέσῃ τῇ δίκῃ, καὶ σὺ, καὶ γὰρ, καὶ πᾶς ὃν οὐ προκαθαίρει μετάνοια δημοσιευθεῖσα, &c.

— οἷός τε εἶ.] Plato οἷός τε ἔσῃ, quod rectius videtur.

— c 6. εὐλαβητέον ἐστίν.] Non auro contra cara est hæc Platonis oratio, quam noluissem ab Eusebio decurtari. Addit enim hæc non minus illustria: Ἐὰν δέ τις κατὰ τι κακὸς γίγνηται, κολαστέος ἐστί. καὶ τοῦτο δεύτερον ἀγαθόν, μετὰ τὸ εἶναι δίκαιον, τὸ γίνεσθαι, καὶ κολαζόμενον διδόναι δίκην· καὶ πᾶσαν κολακείαν, καὶ τὴν περὶ ἑαυτὸν, καὶ τὴν περὶ τοὺς ἄλλους, καὶ περὶ ὀλίγους, καὶ περὶ πολλοὺς φευκτέον. Ἐμοὶ μὲν οὖν πειθόμενος ἀκολούθησον ἐνταῦθα, οἱ ἀφικόμενος εὐδαιμονήσεις, καὶ ζῶν καὶ τελευτήσας· καὶ ἔασόν τινά σου καταφρονῆσαι ὥς ἀνοήτου, καὶ προπηλακίσαι, ἐὰν βούληται· καὶ ναὶ μὰ Δία, σύ γε θαρρῶν πάταξαι τὴν ἄτιμον ταύτην πληγὴν· οὐδὲν γὰρ δεινὸν πείσῃ, ἐὰν τῷ ὄντι καλὸς καὶ ἀγαθός, ἀσκῶν ἀρετὴν. Hæc Plato: quem sequutus Epistola 44. Synesius, Ἄλλ' ἀνδριστείον, ὦ γενναίε, γενναῖος γὰρ εἴης· καὶ τῶν μὲν ἡδονῶν ὑπεροπτεύον, ὡς ἀδικούντες ἐπορισάμεθα, τοὺς δὲ ἀνθρώπους οὐκ αἰσχυντέον· ἀλλὰ τῷ δικαστῇ μὲν ὁμολογητέον τὴν πρᾶξιν, ἐξίλαστέον δὲ τῇ παραυτίκα τίσει τὰς κάτω ποινάς. Μεγίστου γὰρ ὄντος ἀγαθοῦ, τοῦ μὴ ἀμαρτεῖν, δεύτερον ἀγαθόν τὸ δικαιωθῆναι· ὅστις δὲ χρόνον πολὺν ἀδικῶν ἀκόλαστος μένει, τοῦτον δεῖ νομίζειν ἀτυχέστατον, οὐ μήτε θεός, μήτ' ἀνθρώπος κήδεται. Audi et Senecam Epist. 76. (SS. enim Patrum voces

hic omitto.) *In illo loco, inquit, in quo vir bonus discitur, paucissimi sedent: et hi plerisque videntur nihil boni negotii habere quod agant; inepti et inertes vocantur. Mihi contingat iste derisus. Equo animo audienda sunt imperitorum convicia, et ad honesta vadenti contemnendus est iste contemptus.*

581 a 5. Εὐλαβοῦ.] Hæc Plato, Epist. 2. ad Dionysium p. 707 c. Ficini vers. quæ laudantur etiam a Theodoretō lib. i. de Græcor. affect. qui est de fide, p. 19. ubi pluribus hoc ipsum argumentum tractat, quam parce graviora mysteria cum plebeiis aut rudibus ingeniis communicanda sint. Clemens Alexandr. Strom. V. [c. 4. p. 658. Potter.] Οἱ θεολογήσαντες, inquit, βάρβαροι καὶ Ἑλληνες τὰς μὲν ἀρχὰς τῶν πραγμάτων ἀπεκρύνσαντο, τὴν δ' ἀλήθειαν ἀνίγμασι καὶ συμβόλοις ἀλληγορίαις τε αὐτὰ καὶ μεταφοραῖς παραδείκασιν. Hinc et nostra fides Apostolo [1 Cor. 2, 7.] ἐν μυστηρίῳ ἀποκεκρυμμένη, ἵνα, inquit Clemens, [p. 803. Potter.] ζητητικοὶ ὑπάρχωμεν, καὶ προσαγρυπνούμενοι ἀεὶ τῇ τῶν σωτηρίων λόγων εὐρέσει. Hinc illa apud philosophos τῶν ἐξωτερικῶν, quæ popularia magis et obvia, ab ἀκροαματικοῖς et ἐποπτικοῖς, quæ purioribus tantum et acutioribus oculis pateant, accurata distinctio, quam ibid. Clemens pluribus persequitur. Lege si libet Franciscum Patritium, Disputat. Peripateticar. tomo I. lib. vi. tuam affatim cupiditatem explebit.

— c 5. Καὶ δὴ καί.] Locum hunc Platonis sexto Legum repetere non potui. At lib. vii. de Repub. pluribus ab eo de necessaria magistratibus scientia disputatur.

582 c ult. οὐκοῦν ὦ Θρασύμαχε.] Plato, lib. i. de Repub. p. 417 g. Fici.

583 b 3. Τὸν δ' οὖν.] Plato II. de Repub. p. 423 b.

— c 9. ὦν δὲ δίκαιος.] Verba hæc a librariis prætermissa ex Platone supplevimus.

584 d ult. Ὅτε ἐγένετο.] Plato in Convivio, p. 328 a. Porro fabulæ hujus explicationem apud Plotinum leges, Ennead. III. lib. vi. a capite 6. ad libri finem. Summa est: Venerem τὴν ψυχὴν esse docet: Porum, τῶν πάντων λόγον: Jovem βασιλικὸν Νοῦν: Pori ebrietatem, λόγον ἀπὸ κρείττονος ἀρχῆς πεσόντα εἰς ἐλάττωνα: Jovis hortum, quod hortus omnis ἀγλαῖσμα sit, καὶ πλούτου ἐγκαλλώπισμα, aliud esse nihil, quam τὰ παρὰ τοῦ νοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν ψυχὴν ἐλθόντα ἀγλαίσματα, hoc est, τοὺς λόγους, τοὺς παρ' αὐτοῦ ῥένοντας. Amorem, ipsum animæ desiderium πρὸς τὸ κρεῖττον, ex Poro et Paupertate natum, quia μετέχει μὲν ἐνδείας, ἥ πληροῦσθαι θέλει, οὐκ ἄμοιρον δ' εὐπορίας ἐστίν, ἥ οὐ ἔχει τὸ ἐλλεῖπον ζητεῖ.

585 c 10. δεῖ δὲ πρῶτον.] Plato in eod. Convivio, p. 322. Ficini.

— d 11. ὦτα.] Plato ὦτα, sed linea sequente habetur ὦα. Sunt quibus ζῶα vel νῶτα placeat. Ego nihil mutandum putavi, non quod aures bifariam secari dixerit, sed quod eadem facilitate partem utramque Jupiter diviserit, qua geminae aures postmodum condiendæ secarentur.

585 d pen. τομήν.] Ita Plato, et recte, *τιμήν* enim in al. editione perperam legebatur.

586 b 2. Θεός ἐνεμεν.] Plato in Politico, p. 175 h. Ficin.

— c 2. ἄστροτοι.] Ita etiam Plato. Ficinus tamen vertit, *expediti*.

— d 7. Εἰ μὲν τοίνυν.] Idem Plato ibid. p. 176 b 1.

587 a 10. οὕτως γε κατ'.] Melius, ut videtur, quam apud Platonem, ὥστε κατ'.

— c pen. Ἄρ' οὖν.] Plato, lib. iii. Leg. p. 585 c. Ficin.

589 a 2. Γῇ δὴ οὖν.] Plato, lib. i. Leg. p. 567 f.

— b 10. αὐ τῶν.] Ita recte Plato vocem utramque distinguit, male conjungebat prior editio.

— b 11. ἀγαθῶν.] Plato ἀγαθόν.

— φρόνησις.] Glossema videri possit. Plato tamen ejusmodi voces, minus sæpe necessarias, inculcare solet.

— c ult. βλέπει.] Plato βλέπειν, quod magis probo. Quæ sequuntur trajecta nonnihil videntur. Itaque legere malim βλέπειν. Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τοὺς γάμους ἄλλ. ἐπικ. ἐν ταῖς τῶν παίδ. &c.

— d 7. ὁμιλίας.] Ita hoc membrum a sequentibus distinguendum: secus non levis est sententiæ futura perturbatio, ut ex Ficini versione constare potest. Nam quæ sequuntur, ita reddit: *Contra vero dolores, voluptates, et cupiditates, in omni conversatione vituperet, &c.* Atqui nolebat Plato dolorem omnem aut omnem animi commotionem reprehendi, sed potius quod in quaque rectum laudari, vituperari contra quod vitiosum, ut ex disputationis contextu manifeste patet.

— d 15. ἀληθοὺς δόξης.] Ficinus, *vera opinione*. Sed quæ tandem vera hæc opinio? et si qua est, quid eam inter prudentiamque discriminis? δόξα hic, opinor, *gloria* est: multa enim Plato de laude honestis actionibus tribuenda disputaverat: adeoque proxime ante κατιδὼν in eo præcipue versatus erat.

590 a 6. τάξιν εἰληφότα.] Ficin. *et quonam ordine posita pateant illi, &c.* Vereor, ut Platonis ex mente. Hæc enim ex superioribus intelligenda sunt, ubi de ordine, quo statui leges oporteret, disputatum erat: quem ipse ordinem in Cretensium et Lacedæmoniorum legibus aperiri vellet, qui peritis notus ac perspectus haberetur, aliis tamen perobscurus esset.

— a 8. ἄλλοις ἡμῖν.] Prorsus ut nos vernacule, à nous autres. Quem etiam idiotismum apud Demosthenem^t non semel leges: ut in Midiana, [p. 545, 27. Reisk.] τῶν ἴσων οὐ μετέιχε τοῖς ἄλλοις ἡμῖν. Id. Plato in Theæteto, [p. 170 d.] ἡμῖν δὲ τοῖς ἄλλοις, περὶ τῆς σῆς κρίσεως, πότερον οὐκ ἔστι κριταῖς γενέσθαι;

— a 10. τὴν βασιλείαν, καὶ δικαιοσύνην.] Addidisset βασιλ. τοῦ θεοῦ, καὶ δικ. αὐτοῦ, ut est in Evangelio.

^t Exempla congressit Schæferus in Annot. ad Or. c. Mid. p. 517, 20. T. III. p. 321.

590 c 4. λέγω οὖν.] Plato lib. i. Leg. p. 572. Ficin.

591 b 5. Μὴ τοίνυν.] Plato ibid. g.

— b 9. ἐνίστε εἰς.] Mallem ἐνίστε τῶν εἰς.

— c 1. μάλιστα, &c.] Plato sic, μάλα πεπαιδ. ἀνθρώπων σφόδρα : quod magis probo.

— c 3. εἶναι παιδείαν.] Quæ sequuntur apud Eusebium, usque ad alterum παιδείαν, apud Platonem reponenda sunt.

— c 9. ὥς ἐμοὶ φαίνεται.] Et hoc rectius videtur, quam apud Platonem, ἐξ ὧν φαίνεται.

— d 10. κατὰ δύναμιν.] Verba superflua, quæque Plato non agnoscit.

— d pen. Παιδείαν.] Idem Plato lib. ii. Legum, initio, p. 575 F.

592 a 3. λόγον λαμβάνειν.] Id malim, quam λόγῳ λαμ. Sequitur enim, λαβόντων δὲ τὸν λόγον, quod etiam agnoscitur a Platone.

— a 4. συμφωνήσωσι τῷ λόγῳ, &c.] Ficin. *Rationi consentiant, propter superiorem bonorum morum consuetudinem*, quasi esset τῷ ὁρθῶς, vel διὰ τὸ ὁρθῶς. Vide num id Plato velit.

— 5. αὐτῇ.] Hinc Platonem corrigas, apud quem male, αὐτῆς θ' ἢ συμφ.

— a 7. τεθραμμένον.] Nescio quo pacto in marginem irrepserit, quod ibi notatur, apud Platonem esse τετραμμένον. Apud illum enim, tam in Ficini, quam in Serrani editione, quemadmodum et in omnibus manuscr. habetur τεθραμμένον. Mihi tamen τετραμμένον aptius videretur; quid enim est τὸ τῆς ἀρετῆς τεθραμμένον περὶ τὰς ἡδονάς;

— c 12. εὐσεβείας.] Legendum εὐσέβειαν, aut certe εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς ἀνάληψιν.

593 a 4. Θεῷ δὴ.] Plato VI. de Repub. p. 475 g. ubi legitur, θεῷ δὴ καὶ κοσμίῳ.

— c 2. ἀλλ' οὖν οἶσθ'.] Hæc Ficinus cum interrogatione conjungit, minus, opinor, Platonis ex sensu. Idem enim est, qui cum id paulo difficilior esse dixisset, philosophis tamen longe facilius esse confirmat.

— c 3. διενέγκαιεν.] Id malim, quam διενεγκεῖν, quod apud Platonem legitur, cum ὅτι præcesserit.

— c 4. ἐθελῆσαι ἄν.] Omnino sic legendum ex Platone et manuser. vitiosa enim prior editio, ἐθελῆσαιεν.

— d 7. δ δὴ.] Ita recte Plato, non τὸ δὴ, ut in priori editione.

594 a 7. Δοκεῖ μοι.] Plato, lib. ii. Leg. p. 578 e. Ficin.

— b 7. τεθειμένοις.] Plato πεπεισμένοις: quod eo magis probandum videri possit, quod paulo post sequatur, οἷσπερ ὁ γέρων, quasi unus sit hic senior, ex illis ὑπὸ τοῦ νόμου πεπεισμένοις.

— b 10. ἄς ᾤδᾱς καλοῦμεν.] Hiulca, pendens, et Attico maximeque Platónico more intricata simul et trajecta oratio. Nam illud quidem ἄς ᾤδᾱς καλοῦμεν omnino pendet. Quæ sequuntur, usque ad πράττεσθαι, parenthesi claudenda existimo: ita quidem,

ut γεγονέναι, καλεῖσθαι, πράττεσθαι, posita fuerint pro γένουιτ' ἂν, καλοῦντο, πράττουτο, vel (quod Platoni, Demostheni, et aliis ἀπτικωτέροις familiarissimum est) pro imperativis usurpata. Consule, si placet, Ficini versionem.

— d 2. ἐν τε ῥυθμοῖς σχήματα, &c.] Ficini: *Tam figuras eorum rhythmis, quam accentus harmoniis.* Σχήματα, seu σχημάτια, hic, et alibi passim, certi quidam corporis motus, quos in saltationibus edebant in numerum: Latinis *staticuli* dicebantur. Aristoteles lib. de Poëtica, Οἱ ὀρχησται διὰ τῶν σχηματιζομένων ῥυθμῶν μιμοῦνται καὶ ἦθη καὶ πάθη καὶ πράξεις. Aristophanes Pace, [322] Μηδαμῶς πρὸς τῶν θεῶν Πρᾶγμα κάλλιστον διαφθείρητε διὰ τὰ σχήματα. — Ἄλλ' ἔγωγ' οὐ σχηματίζειν βούλομαι. Id erat λέγειν κατὰ τὴν ὀρχησιν, i. e. ipso gestu motuque corporis aliquid inter saltandum venuste ac decore exprimere, ut loquitur Athenæus lib. xiv. Quid ῥυθμοῦ nomine Plato intelligat, ex toto illo lib. ii. de Legibus cognosci potest, maximeque p. 580 f. dum ita statuit, τῇ δὲ τῆς κινήσεως τάξει ῥυθμὸς ὄνομα εἴη. Tum de harmonia, τῇ δ' αὖ τῆς φωνῆς, τοῦ τε ὀξέος ἅμα καὶ βαρέος συγκεραυνυμένων, ἁρμονίας ὄνομα προσαγορεύοιτο. Et p. 582 e. ubi voces illæ σχήμα, μέλος, ῥυθμὸς, clarius usurpantur: οὐ γὰρ ἂν, inquit, ἐκεῖναί γε (Musæ) ἐξαμάρτοιέν ποτε τοσοῦτον, ὥστε ῥήματα ἀνδρῶν ποιήσασαι τὸ σχήμα γυναικῶν καὶ μέλος ἀποδοῦναι· καὶ μέλος ἑλευθέρων αὖ καὶ σχήματα ξυυθῆσαι, ῥυθμοὺς δούλων καὶ ἀνελευθέρων προσαρμόττειν.

— d 11. Τοὺς ποιητάς.] Plato eodem lib. ii. de Legibus p. 579 a. 595 b 6. τρίτον δὲ ἰσχύς, τέταρτον δὲ πλοῦτος.] Platonem sequutus sum, apud quem legitur, τρίτον δὲ ἰσχύς, τέταρτον δὲ πλοῦτος.

— c 3. ὡς ταυτὰ ἐστι ξύμπαντα.] Huc pertinent illa Synesii orat. de Regno, p. 8. ubi cum τὰ θυραῖα τῶν ἀγαθῶν Platonico et Aristotelico more ὀργανικὰ vocavisset, utpote ὑπηρετεῖν εἰδότα κακίαις οὐ μείον ἢ ἀρεταῖς, ita prosequitur, ὥσπερ οὖν εὐχῆς ἄξιον ἀπείναι τοῦ φαύλου τὰ ὄργανα, ὅπως ἀνέργητον ἔχη τὴν μοχθηρίαν· οὕτω παρῆναι τῷ καλῶς χρησομένῳ, οὗ πάντες ἂν καὶ πόλεις καὶ ἰδιῶται ὀνίβαιντο, ἵνα μὴ ἀχρεία καὶ ἀπρακτος ἀρετῆς φύσις ἀγνοουμένη μαραινῇται, ἀλλ' εἰς ἀνθρώπων εὐεργεσίας δαπανήσῃ τὴν δύναμιν.

— d 6. ἦ γὰρ ὁράτε.] Familiaris, ut in dialogis, compellatio, nec vernaculæ nostræ dissimilis; *Car, voyez-vous bien? Mais voyez-vous bien?*

596 b 9. νομοθετικόν.] Plato, eodem lib. ii. Leg. p. 577 d.

— d 7. Συγχωρῶ.] Id. ibid. p. 578 c.

597. θατέρουν.] Ita etiam Plato; sed omnino reponendum θεάτρον, ex alt. manuscr.

— c 9. Καὶ ὅπερ.] Ibid. p. 583 c.

— d 5. ἐτι μᾶλλον.] Præstat ἐπὶ μᾶλλον, ex Platone.

— d 6. ἀεί.] Melius, quam εἰ apud Platonem.

598 c 4. Εἰ μὲν τις.] Plato II. Leg. p. 584 d.

— c 6. τοῦ σωφρονεῖν.] Male apud Platon. τῷ σωφρ.

— c 7. μελέτη.] Ita reposuimus ex manuscr. licet etiam apud Platon. μελέτης haberetur.

599 d 6. Εἰ τοίνυν.] Exile hoc fragmentum non reperi: nec tanti est.

— d pen. ἔτοιμοι.] Præmittenda, credo, negatio est: itemque paulo post ante γέγονεν: vix enim mihi persuaserim Platonem hoc admodum pugnare voluisse, genus illud Reip. jam olim inter barbaros extitisse: satis est, si negare nollet.

600 a 3. ἀδύνατον.] Sensus omnino postulat δυνατὸν, eaque mens Eusebii.

— b 1. Αὐτῷ δέ.] Plato lib. i. Leg. p. 565 g. Porro locum hunc insinuabat Themistius, orat. X. p. 229. [131 Hard.] cum ita loqueretur: Καὶ τοῦτο οὖν ἐγὼ Πλάτωνος θαυμάζω καὶ ἔτι μᾶλλον, ὅταν διδάσκη, ὅτι πολέμου καὶ εἰρήνης σπέρματα ἐν ἐκάστη ψυχῇ πρῶτόν ἐστι, καὶ ὅστις οἷός τε πρὸς ἑαυτὸν ἄγειν εἰρήνην, οὗτος οἷός τε καὶ πρὸς τοὺς ἔξωθεν πολέμους. (Malim^u πολεμίους, quid enim est ἄγειν εἰρήνην πρὸς τὸν πόλεμον?) ὃ δὲ ἀδύνατος ἢ πρὸς ἑαυτὸν ἐκεχειρία, σχολῇ ποτ' ἂν οὗτος τὰς πρὸς ἀλλήλους σπονδὰς ἀγαπήσειεν. Εἶναι γάρ τι καὶ ἐν ἐκάστῳ βάρβαρον φῦλον, λίαν αὐθαδὲς καὶ δυσπειθὲς, τὸν θυμὸν λέγω καὶ τὰς ἀπλήστους ἐπιθυμίας, ἀντικαθήμενα γένη τῷ λογισμῷ, καθάπερ Ῥωμαῖοι (malim Ῥωμαίους^x) Σκύθαι καὶ Γερμανοὶ, &c.

— c 7. Οὐκοῦν ἔνα.] Plato ibid. p. 573 b.e.d.

— d 11. οὐ δῆ.] Ita reposuimus ex Platone, et manuscr. pro οὐ δὲ, quod vitiosum erat.

601 a 3. εἶδεν ὁμοίαν.] Plato post ὁμοίαν minorem distinctio- nem adhibet, tum legit, δεῖν τῇ καλλίστῃ, &c. sine δέ. Ego Eusebium sequi malo, vellem tamen ante τοὺς δὲ ἄλλας aliquid præmitti, v. c. καὶ τὴν μὲν μονοειδῆ εἶναι, ut magis sequentibus opponeretur, quas αἰτ παντοδαποῖς εἶδεν ὁμοίαν, quemadmodum alias quidem σκληρὰς καὶ σιδηρὰς, hanc vero μαλακὴν καὶ χρυσῇν esse dixerat.

— a 8 et 9. καὶ οὕτως δὲ, &c.] Vide num Ficini congruat interpretatio: *Et sic fabula, quia mira res, homo esse narratur, virtute servabitur.* Equidem hæc non intelligo. Vult, opinor, philosophus, ea demum ratione, quam præscribit, intellectum iri, quod plerisque fabulosum videatur, homines virtutis studiosos miraculi similes esse: prorsus enim admirabile quiddam est, in homine uno tantam ac tam assiduam esse cum vitiis et cupiditatibus rationis virtutisque pugnam, in qua vincat sæpius triumphetque virtus.

— d 5. μεμνήμεθα.] Plato lib. x. Leg. p. 669 a.

602 c 6. Λέγωμεν δῆ.] Plato in Theæteto, p. 127 e. Qui locus plane insignis et eximius est.

— d 4. οὐδὲ ὅναρ πράττειν.] Subaudi τὰ τοιαῦτα: superiora enim in nominandi casu Attico more pendent. Ita etiam vulgo dicemus, *Car les brigues, &c. ils n'y songent pas mesmes.*

— d 7. μᾶλλον αὐτόν.] Pro αὐτούς. Crebra hæc apud Atticos, maximeque Platonem, casuum mutatio; apud Hebræos longe creberrima.

^u Sic nunc ex MS. editum.

^x Sic ed.

603 d 9. ποιμαίνει.] Reponendum ex Platone et manuscr. ποιμαίνειν.

604 a 1. μυρία.] Ita quidem omnes. Legendum tamen est μύρια, cum sequatur ἢ ἔτι πλείω, quod absurde post μυρία sequeretur.

— a 4. τὰ δὲ δὴ γένη.] Huc Satira Juvenalis octava pertinet, *Stemmata quid faciunt?* Persius itidem Sat. III. [27.] inane hoc in Romanis adolescentibus αἶχμα castigabat:

An deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmata quod Tusco ramum millesime ducas?

Adi et Senecam epist. 44. *Iterum, inquit, tu mihi te pusillum facis, et dicis, malignius tecum egisse naturam prius, deinde fortunam? cum possis te eximere vulgo, et ad felicitatem omnium maximam emergere. Si quid aliud est in philosophia boni, hoc est, quod stemma non inspicit. Quam hoc nostri Platonis ex genio?*

— a 10. πάππων καὶ προγόνων.] Seneca ibid. aureis plane verbis atque sententiis: *Omnibus nobis totidem ante nos sunt: nullius non origo ultra memoriam jacet. Plato ait, (utique hoc ipso loco, qui Lipsio πολυμνήμονι non veniebat in mentem,) Neminem regem non ex servis esse oriundum, neminem non servum ex regibus. Omnia ista longa varietas miscuit, et sursum deorsum fortuna versavit. Quis ergo generosus? Ad virtutem bene a natura compositus. Hoc unum est intuendum, aliqui, si ad vetera revocas, nemo non inde est, ante quod nihil est. A primo mundi ortu usque in hoc tempus perduxit nos ex splendidis sordidisque alternata series.* Audi et Juvenalem cum satirico sale,

Et tamen, ut longe repetas, longeque revolas
Nomen, ab infami gentem deducis asylo.
Majorum primus, quisquis fuit ille tuorum,
Aut pastor fuit, aut illud quod dicere nolo. [IX. 272.]

Qui famem tuam expleri hoc cibo voles, Tiraquellum perlege, vivam illam ac spirantem bibliothecam, in opere de Nobilitate, maximeque cap. 22. num. 4. et seq.

— b 6. μικρολογίας.] Lege τῆς μικρολ. ex Platone et manuscripto.

— c 5. αὐτός.] Recte, non αὐτὸν, ut in Platone. Deinceps enim de philosopho ipso loquitur, qui vicissim hominem ἀφιλόσοφον καὶ ἀγοραῖόν τινα traducat, ridendumque propinet.

— τις αὐτῶν.] Mallem abesse τις, et αὐτῶν in αὐτὸν mutari, sensu clarissimo, qui alioqui perobscurus.

— d 9. ἀληθείας.] Reponendum ex Platone et manuscript. ἀληθείας.

605 a 10. οὐδ' ἄρμονίαν.] Melius ex Platone, οὐδέ γε ἄρμ.

— c 4. ἴνα δέ.] Leg. ἴνα δὴ, ut apud Platon.

— c 10. περὶ τούτου, &c.] Apud Platonem hæc ita leguntur, περὶ τούτου καὶ ἡ ὥς ἀληθῶς δεινότης ἀνδρὸς, καὶ οὐδενὶα τε, καὶ ἀνανδρία. Quæ lectio mihi ob sequentia vehementer probatur, in

quibus σοφία et ἀρετὴ ab ἀμαθία et κακία distinguntur. Mallem tamen περὶ τοῦτο, quam περὶ τοῦτον, aut περὶ τοῦτον.

605 d 7. τὸ μὴ συγχωρεῖν, &c.] Ficin. vertit, *si nihil vafricie possit, nec artibus malis utamur.* (leg. utatur.) At philosophus tantum vult, etiamsi talis re ipsa sit, agendum esse tamen, ne talem se haberi sentiat.

606 a 5. ὧν ἐνλότε πάσχουσιν.] Si οὐδὲν cum πάσχουσι conjungatur, sensus erit, *cum horum aliquando nihil subeant, qui peccarunt.* Sin vero cum ἀδικοῦντες, sensus est, quem expressimus. At Ficinus posteriorem hunc sequutus, post ἀδικοῦντες legisse videtur ἐκφεύγουσι δὲ οἱ ἀδικοῦντες, addit enim, *et injusti sæpe devitant.* Cui lectioni admodum faveo.

607 d 3. Νομοθέτης.] Plato II. Leg. p. 580 c.

— d 7. ἔστιν ὅτι, &c.] Ita Plato, et recte; qui etiam periodum interrogatione claudit.

— d 10. τὰ δίκαια;] Deest verbum, puta πράττειν, προτιμᾶν, ἐλέσθαι, προελέσθαι, aut al. simile: nam ποιεῖν, quod præcedit, cum participio δυνάμενον construitur.

608 b 2. Ἀρ' οὖν ἡμῖν.] Plato II. Leg. p. 580 h. Quibus non absimilia disputantur a Clemente Alexandrino, Strom. lib. iv. p. 365. ubi etiam ex Epicuri mente nulli aut ætati aut conditioni prohibendus est ad philosophiam aditus.

— τὰ τε.] Melius τὰ γε, ut Plato.

— b 3. περὶ τοῦ δεῖν, &c.] Etiamsi hæc oratio vitii nihil habeat, Platoni tamen hæerere malui, apud quem, Τοῦ πέρι; cum interrogatione legitur, et Clinix tribuitur. Sequentia ita concipiuntur, Τὸ δεῖν πάντα, &c. quæ ab Atheniensi respondentur.

— b 8. παντός.] Plato πάντως.

— c 4. οἷσθά τι.] Plato V. de Repub. p. 458 f.

— c 6. ταῦτα.] Mallem ταυτά.

— d pen. οὐδὲ πολεμικά.] Legendum καὶ πολεμική. Male item apud Platonem καὶ γυμναστική, ἥ δ' ἄρα οὐ, οὐδὲ πολεμική: quorsum enim sequens ταυτολογία, ἥ δὲ ἀπόλεμος, καὶ οὐ φιλογυμναστική?

609 a 2. ἥ δὲ ἄθυμός ἐστι;] Malim, ut apud Platonem, ἥ δὲ ἄθυμος; Ἔστι καὶ ταῦτα.

— c 6. ἐργασίμοις χωρίοις.] Culta loca intelligit, quæ sæpissime uno verbo ἔργα dicuntur. Xenophon passim, ut in Κυνηγετ. [4, 9.] Τὰ μὲν ὄρη οἷόν ἐστι καὶ ἰχνεύειν καὶ μεταθεῖν καθαρῶς· τὰ δὲ ἔργα, οὐδέτερα, διὰ τοὺς τριμμούς, i. e. montes et investigari, et transcurri sine offensione possunt; arva neutrum patiuntur, ob tramites limitesque crebros. Contra ὄργας, ἀδος, i. e. ἀνετος γῆ, terra inculta, qualis est saltus.

610 b 2. τῶν πολιτῶν.] Plato, lib. vii. Leg. p. 632 a.

— c 7. ἐν γ' Πολιτείας.] Imo lib. iv. de Repub. p. 446.

— d ult. Πᾶς δὲ νοῦν ἔχων.] Legum XI. p. 682 h. ubi πᾶς δή.

— ibid. f. hac ipsa de re ita scribit, Οἰδίπους, inquit, ἀτμασθεῖς ἐπέψατο τοῖς αὐτοῦ τέκνοις, ἃ δὴ καὶ πᾶς ὕμνει τέλεα καὶ ἐπήκοα

γενέσθαι παρὰ θεῶν, Ἀμύντορά τε Φολνίκι τῷ ἑαυτοῦ ἐπαρᾶσθαι παιδὶ θυμωθέντα, καὶ Ἰππολύτῳ Θησέα, καὶ ἑτέροισι ἄλλοις μυρίοις μυρίοις, ὧν γέγονε σαφὲς ἐπηκόους εἶναι γονεῦσι πρὸς τέκνα θεοῦς.

611 a 3. Πᾶς ἡμῖν αἰδ.] Lib. ix. Legum, p. 662 f.

— b 7. μηδὲ Ἑλληνα.] Lib. v. de Repub. p. 464 d. ubi hæc pluribus. Quæ lex apud Christianos pie sancteque viget.

— c 5. μὴ κινείτω.] Lib. viii. de Legib. p. 648 d. Διὸς ὅριον primam hanc legem esse jubet. Mosaica lex Deuteron. xix. 14. ita habet, *Non assumes et transferes terminos proximi tui, quos fixerunt priores in possessione tua.* Et cap. xxvii. *Maledictus, qui transfert terminos proximi sui: et dicet omnis populus, Amen.*

612 a 5. Ἐὰν κλέψῃ τις.] Exodi xxii. 1. et 4. Plato autem ix. Leg. p. 653 c.

— b 9. τὸν καταδικαζόμενον.] Plato, ἡ πέσις τὸν καταδικασάμενον. Quam lectionem, ut veram, sequuti sumus.

— c 2. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ διωρ.] Exodi xxii. initio. Plato autem ix. Leg. p. 660 e. ubi de cæde multa.

— d 3. Ἐπὶ δὲ ἄρα.] Plato ibid. c. Exodi autem xxi. 28.

613 b 10. Ἔσμεν γὰρ δή.] Plato lib. iii. de Repub. p. 443 h. Vide Observationes.

614 c 1. Νῦν δὲ ὁρᾶς.] Primo de Rep. 417 c.

— c 3. Ἱατρόν.] Post hanc vocem deesse aliquid suspicor, id nimirum quod medicum esse definiit; v. c. τῶν καμνόντων θεραπεντήν. Ita enim supra p. 415 f. Ὁ τῷ ἀκριβεῖ λόγῳ ἱατρός, πότερον χρηματιστής ἐστιν, ἢ τῶν καμνόντων θεραπευτής; Καὶ λέγε τὸν τῷ ὄντι ἱατρὸν ὄντα. Τῶν καμνόντων, ἔφη, θεραπευτής.

— c 6. ποιμαίνειν.] MS. παίνειν, quod valde probro.

615 c 3. νῦν δ' ἔφην.] Plato lib. ix. de Repub. p. 509 b. At in Phædro p. 344 e. longe aliam animi hominisque speciem exhibet. Sic enim ille: Ἐοικε δὴ τῇ ξυμφύτῳ δυνάμει ὑποπτέρου ζεύγους τε καὶ ἡνιόχου. Et quibusdam interjectis: Πῇ δὲ οὖν θνητόν τε καὶ ἀθάνατον ζῶον ἐκλήθη, πειρατέον εἰπεῖν. Ἡ ψυχὴ πᾶσα παντὸς ἐπιμελεῖται τοῦ ἀψύχου, πάντα δὲ οὐρανὸν περιπολεῖ, ἄλλοτε ἐν ἄλλοις εἵδεσι γιγνομένη. Tum de perfecta: Τελέα μὲν οὖν οὔσα καὶ ἐπερωμένη, μετεωροπολεῖ τε, καὶ ἅπαντα τὸν κόσμον διοικεῖ. At de imperfecta: Ἡ δὲ πτερορρηῆσασα φέρεται, ἕως ἂν στερεοῦ τινος ἀντιλάβηται: οὐ κατοικισθεῖσα, σῶμα γήινον λαβοῦσα, αὐτὸ αὐτὸ δοκοῦν κινεῖν, διὰ τὴν ἐκείνης δυνάμιν, ζῶον τὸ ξύμπαν ἐκλήθη, ψυχὴ καὶ σῶμα παγὲν, &c.

616 d 9. Δώδεκα μὲν.] Plato lib. vi. p. 617 a. quod ipsum jam sub libri quinti finem p. 612 a 3. de ipsamet urbe ita statuerat: Μετὰ δὲ ταῦτα, μέρη δώδεκα διελέσθαι, θέμενον Ἑστίας πρῶτον, καὶ Διὸς, καὶ Ἀθηνᾶς ἱερὸν, ἀκρόπολιν ὀνομάζοντα: κύκλον περιβάλλοντα, ἅφ' οὗ τὰ δώδεκα μέρη τέμνουν. ἴσα δὲ δεῖ γίγνεσθαι τὰ δώδεκα μέρη, &c. Eadem olim apud Persas divisio. Xenophon Παιδείας lib. i. p. 4. Ἀρχοντες δὲ, inquit, ἐφ' ἐκάστῳ τούτων τῶν μερῶν εἰσι δώδεκα: δώδεκα γὰρ καὶ Περσῶν φυλαὶ διήρηνται. Imo et apud Ægyptios, post obitum Vulcani sacerdotis, Herodot.

lib. ii. p. 166. Ἐλευθερωθέντες Αἰγύπτιοι μετὰ τὸν ἱερά τοῦ Ἡφαίστου βασιλεύσαντα ἐστῆσαντο δυνάδεκα βασιλείας, ἐς δυνάδεκα μοίρας δασάμενοι Αἴγυπτον πᾶσαν. Sed exemplum Atticæ Platoni proprius, quæ jam olim duodecim in partes a Cærope distributa. Strabo lib. ix. ex Philochoro, φησὶ Φιλόχορος, πορθομένης τῆς χώρας, ἐκ θαλάττης μὲν ὑπὸ Καρῶν, ἐκ γῆς δὲ ὑπὸ Βοιωτῶν, Κέκροπα πρῶτον εἰς δυοκαίδεκα πόλεις συνουκῆσαι τὸ πλῆθος. Tum singulas nominatim appellat. Eadem Pausanias in Atticis, et alii.

616 d 10. νενεμήσθω.] Melius quam apud Platon. νενέμηται, ut paulo post παρεχέτω.

— 11. φυλή.] Ita ex Platone: perperam enim φυλακὴ legabatur: et paulo post, φυλάρχους pro φρουράρχους. Nam de φρουράρχοις ibidem Plato postmodum præcipit.

617 b 5. τόδε δὲ περὶ.] Plato lib. iv. Leg. initio.

— b 11. κατ' αὐτῆς.] Plato κατὰ ταῦτα αὐτῆς. Forte κατὰ ταῦτα αὐτῆς; vel brevius κατ' αὐτήν;

618 c 4. Ὡς μὲν πρὸς ὑμᾶς.] Plato lib. x. de Repub. initio.

— εἰρήσθω.] Plato εἰρήσθαι.

— c pen. τῆς τῶν ἀκονούντ.] Hæc usque ad αὐτὰ supplevimus ex Platone, quæ librariorum oculis vocum τοιαῦτα et αὐτὰ similitudo subduxerat.

— d 9. Τῶν μὲν τῶν.] Plato p. 512 f.

619 d 3. Κρεώφίλος.] Ita etiam Plato. At Eustathius Iliad. β'. p. 330. extrema, et Suidas, Κρεώφυλον scribunt per υ. Suidæ Astyelis filius, patria Chius aut Samius dicitur: Eustathio Samius διωρισμένως. Is Homerum hospitio cum exceperet, ἔλαβε δῶρον ἐξ αὐτοῦ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ποιήματος, ὃ καλοῦσιν Οἰχαλίας ἄλωσιν· τουτέστιν, ἔσχεν εἰς ἀντίδοσιν ἐξ Ὀμήρου, τὸ μὴ ἐπιγράψαι τὸ βιβλίον ἐαυτῷ, ἀλλὰ τῷ φίλῳ Κρεωφύλῳ. Alii poematis auctorem Creophylum ipsum agnoscunt, quod tamen Homero propter hospitii necessitudinem inscripserit. Unde Callimachus hanc isti poemati vocem attribuit, [Callim. Epigr. 6.]

Τοῦ Σαμίου πόνος εἰμὶ, δόμῳ ποτὲ θεῖον Ὅμηρον
δεξαμένον· Ὀμήρειον δὲ καλεῖμαι
γράμμα· Κρεωφύλῳ, Ζεῦ φίλε, τοῦτο μέγα.

Trunci versus. Nam secundus, opinor, πεντάμετρος esse debuit: tertius iterum ἑξάμετρος: quartus est integer. Nihil tamen ex sensu detractum. Addit Eustathius, nonnullos Creophylum istum Homeri præceptorem appellasse. At Platoni hoc loco non tantum nomine sed etiam institutione ridiculus est, quod vix in Homeri præceptorem cadat. Et subobscure est, quod insinuat, quam ridiculus ipse fuerit, ex iis quæ de Homero traduntur, intelligi: nisi τοῦ γελοίου causam inde sumat, quod ei carmini nomen suum inscribi pateretur, cujus parens Homerus esset.

— d 7. πολλὴ ἀμέλεια.] Incertum est, utrum adversus Homerum Creophylus, an Homerus erga Creophylum negligentior

fuerit; an denique neglectus a suis Creophylus, etiam dum Homerus viveret. Eandem in versione ambiguitatem retinui. Contemptum quidem illum in Creophylum cadere vel eo probabile fit, quod ridiculus Platoni dicatur. Nec veri tamen absimile quin Homero conveniat, quem sui omnes, ut paulo post significat, errare passim et vagari paterentur.

620 a. Πρωταγόρας.] Notissimus hic, vel philosophus vel sophista, ex Diogene, Athenæo, Suida, Platone in Protagora, et alibi passim, et al. Diogenes Thurios solum nominat, quos legibus instituerit: forte cum Athenis pulsus eam in Italiæ oram Pythagoræ adventu et disciplina jam celebrem migrasset. Nec Prodicus ignotior, patria Κεῖος, hoc est Ceus, non Χεῖος, aut Χῖος, i. e. Chius, ut hanc in editionem, quemadmodum et in Ficini versionem, irrepsit. Suidam consule, qui eum Protagoræ discipulum fuisse tradit. Huic Xenophon Memorabil II. p. 737. opus attribuit de Hercule in bivio, quem hinc inde Virtus et Voluptas allicerent. Quæ civitas ejus aut præceptis aut legibus usa fuerit, non reperio.

— a 4. παρεστάναι.] Malim παριστάναι ex Platone.

— a 6. οἰκεῖν.] Plato, διοικεῖν.

— b 9. οἴκοι.] Hanc vocem Plato non agnoscit.

— c 4. ἐκάστω.] Plato ἐκάστων. Neutrum satis mihi probatur; mallem ἐκάστη.

— d 1. ἐπιγυμνωθέντα, &c.] Purior ac tersior Platonis lectio est, ἐπεὶ γυμνωθέντα γε τ. τ. μ. χ. τὰ τῶν ποιητῶν, &c.

621 a 5. Λέγουσί που.] Plato Leg. X. p. 665 h.

— a ult. ἐπόμενοι γε.] Ficinus hæc non satis ex philosophi mente: *Quare sequamur ipsos, inquiramusque quidnam intellexerint.*

— c 10. οὕτως γεγεννηκέναι.] Quid si οὕτως γεγονέναι? ut paulo ante, c 3. διὰ τούτων γεγονέναι. Nec enim οὕτως cum ταύτῃ et κατὰ ταυτὰ sine intolerabili ταυτολογία conjungi potest; nec γεγεννηκέναι quo referatur quicquam habet.

— d 6. παιδιάς.] Plato παιδείας, Ficinus res. Malui παιδιὰς cum Eusebio; sequitur enim κατ' ἀνθυποφορὰν, d 9. αἱ δέ τι καὶ σπουδαῖον ἄρα γεννώσιν. Ex aliis igitur παιδιάς τινὰς existere vult, ex aliis σπουδαῖόν τι nasci utcumque concedit.

— d 8. ἐαντῶν.] Quorum obsecro? an ἐδῶλων? ridicula esset ista sententia, imo nulla. Scribendum igitur αὐτῶν, ut referatur ad θνητῶν, aut αὐτῆς ut cum ἀληθείας jungatur.

622 a 5. ἄλλῃ.] Plato ἄλλοις.

— a 6. νομοθετούμενοι.] Ficinus pro νομοθετοῦντες intellexit: vertit enim, *prout singuli secum consentientes lege sanxerunt.* Rectius multo de diis ipsis, pro legum diversitate diversis, intelligas.

— b 4. ἰδιωτῶν.] Quare Ficinus ἰδιώτας scriptores verterit, non video.

623 a 1. σωμάτων ἐμπροσθεν.] Hoc argumentum, quo animorum immortalitatem concludit, uberius in Phædone persequitur.

623 b 2. ὀρθῶς αὐτοί, &c.] Plato hæc ita legit, ὀρθῶς ἐπονομάζουσιν αὐτὸ τοῦτο, ὕστερα, &c. quæ verior lectio est: sane apud Eusebium τοῦτου ὕστερα in τούτων ὕστερα mutandum esset.

— b 6. ψυχὴ δ' ἐν πρώτοις.] Platonica redundantia est, quæ in sequentibus etiam cernitur, cum addit ἂν ψυχὴν τις ἐπιδείξει πρεσβυτέραν οὖσαν σώματος. Tu, si placet, Græca cum Ficini versione compone.

— b 8. διαφερόντως φύσει, &c.] Corrigendus hic ex Platone locus, apud quem ita legitur, διαφερόντως, ὅτι φύσει ταῦτά ἐσθ' οὕτως ἔχοντα, &c.

— c 6. Ἄγε δὴ, &c.] Plato Legum X. p. 667 f.

— θεόν.] Forte θεοὺς, sequitur enim ἐπὶ γε ἀπόδειξιν τὴν αὐτῶν.

— c ult. παρακεκλήσθω.] Ita, si θεὸν legamus; si θεοὺς, παρακεκλήσθωσαν. Apud Platon. παρακεκλήσθων.

— ἐχόμενοι δέ, &c.] Ficinus, *rationemque ingrediamur, rudentibus tutissime tensis*. Judica.

— d 4. φαίνεται κατὰ τὰδε.] Hinc emendari Plato possit, apud quem vitiose legitur, φαίνεται. Κατὰ δὲ, ᾧ ξένη, &c.

624 a 1. Ἔτι καὶ τῇδε.] Plato ibid. p. 668 d. unde sumpsimus Ἔτι, pro ἐπεὶ, quod ante legebatur: sequentia καὶ τῇδε retinui, licet apud Platonem habeatur, δὴ καὶ τόδε.

— a 7. ἄλλον.] Sic Plato, non ἄλλης, ut prior editio.

— c 1. μὴν ἄλλο, &c.] Ficinus, *Num ob aliud vivere ipsum, quam ob hoc putabimus? Ob hoc ipsum*. Legit forte ἐν τινι, non ἐν τισι, et τούτῳ pro ταύτῃ τῇ ψυχῇ sumpsit. At Plato nondum id agit, ut corpus animo vivere ostendat; sed tantum, ut animum ipsum per sese vivere doceat. Forte τοῦτο pro τούτῳ melius legeretur.

— d 2. εἰς ἴσα μέρη.] Hæc Plato non habet.

— d 10. ἄρτιον ὀνόματι, &c.] Ficinus legit ὀνόματι, καὶ λόγῳ δίχα διαιρούμενον, ut ἄρτιον cum solo ὀνόματι, et διαιρούμενον cum λόγῳ conjungatur. Nec displicet ea distinctio. Utramque tamen editionem sequutus sum, quod in ea lectione major quædam, et qualis a Platone postulatur, ὀνόματος et λόγου conjunctio videatur.

626 d pen. τῶν ἀπάντων.] Post ἀπάντων prioris editionis turpe glossema cum Platone sustulimus; legebatur enim, τούτοις δὴ τοῖς κινήσει.

627 a 3. τὴν ἐν ἐνὶ φερομένην.] Ita reposui ex alt. MS. cum et in priori editione et apud Platonem legeretur, τοῖς ἐν ἐνὶ φερομένοις. Sane quæ sequuntur, αὐτὴν, οἰκιοτάτην, ὁμοίαν, huic emendationi egregie suffragantur.

— a 5. οὖσαν.] Sic omnino legendum non οὐσῶν, ut Plato et prior editio.

— a ult. ἀπεικασμένα.] Ita recte Plato, non ἀπεικασμένην, quod perperam ante legebatur.

— d 5. ἐλπίς πολλή.] Non vertit Ficinus. Idem est ac κιν-

δυνεύει, ἔοικεν, φαίνεται, et cætera id genus Platoni familiaria, cum verisimile quid esse ait.

628 a 10. διάγειν.] Mirum est præteritam ab Eusebio sequentem periodum, quæ conceptis verbis animum illum alium non esse quam Deum ita concludit: Αὐτοῦ (Ἡλίου) δὴ ἄμεινον ταύτην τὴν ψυχὴν, εἴτε ἐν ἄρμασιν ἔχουσα ἡμῖν ἥλιον ἄγει φῶς τοῖς ἅπασιν, εἴτ' ἔξωθεν, εἴθ' ὅπως, εἴθ' ὅπῃ, θεὸν ἡγείσθαι χρεὼν πάντα ἄνδρα, ἢ πῶς; Ναὶ, τὸν γέ που μὴ ἐπὶ τὸ ἔσχατον ἀφιγμένον ἀνοίας.

— b 3. Πάντες γάρ.] Plato p. 79 d.

— ὄντως.] Melius, quam ut in Platone οὔτως.

— d 4. καὶ μὴ μόνον, &c.] Ficinus, *nec modo putemus alia sine periculo proferri non posse*: nullo, ut videtur, sensu, aut plane contrario.

629 d 8. σωμασκίαν.] Plato σῶμα, σκιὰν, flagitioso errore, qui Ficino admodum imposuit: vertit enim, *animam corpusque præbet, dum imprimit umbram*.

630 c 3. Τὸν δ' ἡγούμενον.] Plato Leg. X. p. 670 d.

— d 6. ταραττή ταυῶν.] Hæc apud Platonem ita leges, ταραττή ταυῶν ἐν ἅπασιν τούτοις· ἰδὼν ἢ δ. α. ἢ κ. π. αὐτὸς αὐτόπτης προστυχὼν, &c. Ego libenter αὐτῶν τινι expunxerim, sequitur enim de pluribus γενομένων τισί. At ὅταν retineo, præsertim cum sequatur τότε. Credo etiam ἰδὼν abesse posse, nisi sit εἰδὼς, scire autem potest, seu quod viderit, seu quod audierit.

631 a 6. προσιόν.] Mallem προῖόν.

— d 4. ὁ ποιητής.] Hesiodus: cuius in *Erg. illud est [α'. 301.]

ὅς κεν ἀεργὸς

ζῶη, κηφήνεσσι κοθοῦροις εἵκελος ὁρμήν.

Virgil. IV. Georg. [168.]

Ignavum fucus pecus a præsepibus arcent.

— d 5. ὁ τοιοῦτος.] Ficinus et Serranus vertunt, *odio habeatur*. Quæ *odium* significet, vox nulla est: sed Platonica trajectio, quasi diceret τοιοῦτος ἂν γίγνοιτο, δὲ ὁ ποιητής, &c. Articulus autem ὁ cum τοιοῦτος Attice conjunctus est.

— d 13. τῶν μὲν μεγάλων.] μεγάλων et σμικρῶν vertenti exciderunt. Corrige, *majora curabit, negliget minora*.

632 a 2. Ποῖά δὴ λέγομεν.] Rectius, quam apud Platon. Ποῖω δὴ; λέγομεν.

633 b 4. ἐπιμελὲς ἔσται.] Plato ἐπιμελουμένῳ.

— ἀμελές.] Plato ἀμελοῦντι.

— b 5. εἰθ'.] Non habet Plato istud εἰθ'.

— d 3. μὴ λέγειν ὀρθῶς.] Recte. Nam apud Platonem ὀρθῶς respondentem Clinixæ perperam tribuitur.

— d 6. τοῖς λόγοις.] Post λόγοις, in priori editione addebatur, ὁμολογεῖν αὐτὸν μὴ λέγειν ὀρθῶς: sed hæc Plato non agnoscit, et superioribus ex versibus alienum in locum irrepserant.

634 a 3. σὲ δὲ λέληθε, &c.] S. Augustin. lib. i. cont. Academic.

initio: *Etenim fortasse, inquit, quæ vulgo Fortuna nominatur, occulto quodam ordine regitur, nihilque seu commodi seu incommodi contingit in parte, quod non conveniat et congruat universo.*

634 c 1. ἐμψύχων.] Legebatur ἐμψυχον, ut apud Platonem: sed annotat Serranus alibi etiam legi ἐμψύχον, ex quo ἐμψύχων facere malui: vere enim aqua illa, quæ frigida prius et immota consistebat, subjecto igne incallescens et ebulliens μετασχηματίζεται, ac propemodum ἐμψύχεται.

— c 4. τῆς μετατιθεμένης.] Usitatus et clarius diceretur, μετατιθεμένης τῆς κοσμήσ.

— d 4. τὸ δὲ κακὸν, βλάπτειν.] Mallem, τὸ δὲ βλάπτειν, κακόν.

635 a 8. ἐλάττω.] Forte ἐλάττω μὲν καὶ δικαιότερα, ut iis opponantur, quæ paulo post πλείω καὶ ἀδικώτερα.

— b 3. μείζω δὴ ψυχῇ.] Corruptus hic locus est. Editio Ficini et Serrani habet μείζων δὲ δὴ ψ. κ. ἢ ἀ. ὁ. μεταλάβη. Conjiiecibam, μείζων δὴ ψ. κακία ἢ ἀρετῇ (vel κακίαν ἢ ἀρετὴν) ὅποταν μεταβάλλη.

— b 7. τοιαῦτα διαφέροντα.] Plato τοιαύτη διαφέροντα. Serranus aliam lectionem affert, τοιαύτη διαφέρεται. Ego, si τοιαύτη retineatur, et διαφέροντα vel διαφέρεται rejiciatur, obscuritatis nihil admodum fore arbitror.

— b 10. μεθιδρύσατο.] Melius, quam apud Platon. μεθιδρύσασα, convenit enim cum præcedenti μετέβαλε.

— c 3. πάσχειν τε.] Plato post πάσχειν τε addit καὶ ποιεῖν, quod hic in periodi finem rejicitur.

— c 4. προσφύεσι.] Plato προσφερέσι, melius, cum sequatur προσφέρεις.

— c 6. ἀτυχής.] Ficinus legit εὐτυχής.

— d 3. ἀγιώτερον.] Plato ἀγριώτερον, quod magis placet, vel ἀτοπώτερον, ut etiam legi Serranus annotat.

LIB. XIII.

639 d 1. Περὶ δὲ τῶν ἄλλ.] Idem locus citatur infra p. 692 b pen. Habetur autem in Timæo p. 530 f. Clemens Alexandrin. V. Stromat. p. 429. edit. Græco-Lat. eundem laudat, ex quo id concludit, multo verius Christo sanctisque prophetis res divinas pendentibus fidem haberi. Οὐκ οἶμαι, inquit, σαφέστερον ὑπὸ Ἑλλήνων προσμαρτυρησεσθαι, τὸν Σωτῆρα ἡμῶν, καὶ τοὺς εἰς προφητείαν κεχρισμένους, τοὺς μὲν παῖδας θεοῦ ἀνηγορευμένους, τὸν δὲ Κύριον υἱὸν ὄντα γνήσιον, ἀληθεῖς εἶναι περὶ τῶν θείων μάρτυρας. διὸ καὶ δεῖν πιστεύειν αὐτοῖς, ἐνθέοις οὖσι, προσέθηκε. Eusebius contra hæc a Platone εἰρωνικῶς et χλευαστικῶς dicta interpretatur; licet eum infra p. 692. serio reprehendat, quod poëtis tantum in Timæo tribuerit, quibus alibi fidem prope omnem detraheret.

641 a 6. Ἐν τοῖς μέλκοσιν.] Plato II. de Repub. p. 429 f.

— c 10. οὐ χοῖρον.] Hujus victimæ præ cæteris meminit, vel

quod antiquissima fuerit maximeque vulgaris, ut ex Varrone aliisque constat: quo pertinet illud Clement. Alexandrin. Strom. II. p. 297. λέγεται γ' οὖν τινα τῶν φιλοσοφούντων ἐτυμολογούντα τὸν ἦν θῆν εἶναι φάναι, ὡς εἰς θύσιν καὶ σφαγὴν μόνον ἐπιτήδειον, itaque Plato eam μεγάλῳ καὶ ἀπόρῳ θύματι opposuerit: vel potius, quod in arcanis Cereris et Bacchi sacris præcipuum hoc victimæ genus haberetur, quo verba illa spectant, δι' ἀπορρήτων ἀκούειν, &c. Aristophani ejusque Scholiastæ crebra moris hujus mentio. Βατραχ. [340.]

*Ὡ πότνια πολυτίμητε Δῆμητρος κόρη,
ὡς ἡδύ μοι προσέπνευσε χοιρίων κρεῶν.

Scholiast. παρόσον, inquit, χοῖροι τῇ Δῆμητρὶ καὶ τῷ Διονύσῳ ἐθύοντο, ὡς λυμαντικοὶ τῶν θεῶν δωρημάτων. Et in Acharn. [747.] Megarensis quidam mercator puellas geminas porculorum larvis induebat, quas sub mysteriorum tempus in Attico foro venderet. His in saccum subeuntibus edicebat,

χῆσείτε φωνὰν χοιρίων μυστηρικῶν.

Ubi Scholiast. *Ὅτι ἐν τοῖς μυστηρίοις τῆς Δῆμητρος χοῖρος θύεται ἀνάκειται δὲ τὸ ζῶον τῇ θεῷ. ἕκαστος δὲ τῶν θυομένων (for. θυόντων) ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἔθυσεν. Ibidem quærenti Dicæopolī, τί δαὶ φέρεται; respondet Megarensis,

χοίρους ἐγὼνγα μυστικάς.

Hoc ipsum innuit Tibullus lib. i. Eleg. 10.

At nobis ærata Lares depellite tela,
Hostiaque e plena mystica porcus hara.

643 b 5. ὡς δοιοί.] Iliad. ω'. 527. versus isti sic leguntur,

Διοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείται ἐν Διὸς οὔδῃ,
δῶρων, οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἑάων.

Qui secundus alius a Platonico est, sed Platonice longe melior. Sequitur,

*Ὡ μὲν καμμίξας δόφῃ Ζεὺς τερπικέραννος,
ἄλλοτε μὲν τε κακῷ ὃ γὰρ κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ.

Ita etiam Plato. Noster autem, κακῶν, ἐσθλῶν: utrumque rectum est. Concludit:

*Ὡ δέ κε τῶν λυγρῶν δόφῃ, λωβητὸν ἔθηκε,
καὶ ἐ κακῇ βούβρωστις ἐπὶ χθόνα διὰν ἐλαύνει.

Adi Eustathium hoc loco, ubi monet nonnullos secundi versus ambiguitate deceptos tria dolia pro duobus accepisse, ipsumque adeo Pindarum, ἐν τε ἄλλοις, καὶ ἐν οἷς λέγει,

*Ὡ παρ' ἐσλὸν πῆματα σύνδυο δαίονται βροτοῖς Ἀθάνατοι.

Quod explicans Eustath. λέγει δὲ, inquit, ἐν μὲν ἐσθλὸν, τὸ ἐκ τοῦ ἐνὸς πίθου· σύνδυο δὲ, τὰ ἐκ τῶν ἐτέρων δύο πίθων. Atque hinc omnino constat, cum Pindarus integro fere sæculo Platonem antecesserit, secundum illud carmen jam olim ita lectum esse, ut

hodieque legitur: Platonem vero τὸ ἀμφίβολον tollere voluisse. Ἑλλειψιν agnoscit Eustathius, ut κακῶν sit pro εἰς μὲν κακῶν.

643 c 3. Ταμίης ὁ Ζεὺς.] Allusit forte ad illud Homer. Iliad. δ'. 84.

Ζεὺς, ὃς τ' ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο τέτυκται.

Qui versus Iliad. τ'. 224. repetitur.

— c 5. ὁ Πάνδαρος συνέχευεν.] Consule Homerum Iliad. δ'. ubi Pandarus Minervæ quidem, sed Jovi obtemperantis, consilio atque impulsu Menelaum vulnerat, ac fœdus jam affectum omnino disturbat. Quo Virgilian. illud Æneid. V. [496]

Pandare, qui quondam, jussus confundere fœdus,
In medios telum torsisti primus Achivos.

— c 8. Θέμιδος καὶ Διός.] Homer. Iliad. ν'. initio. Adi præterea Quintum Smyrnæum lib. xii. a vers. 198. ubi Themis acerrimam deorum contentionem, absente Jove concitatam, leni ac placida oratione sedat:

ὦς φάτο· τοὶ δὲ πίθοντο, Διὸς τρομέοντες ὁμοκλήν,
ἰσμίνης δ' ἔσχοντο, χόλον δ' ἀπὸ νόσφι βάλλοντο
ἀργαλέον, φιλότητα δ' ὁμηθέα ποιήσαντο.

— c ult. ὅτι θεός.] Hic locus in tragœdiis Æschyli, quæ nunc extant, non occurrit.

— d ult. λέγοιεν.] Pro λέγοι: linea enim præcedente ποιητὴν dixerat. Familiaris Platoni numerorum mutatio.

644 a 1. καλοί.] Reponendum κακοὶ ex Platone. Atque ita legitur infra, p. 648 b 5.

— b 5. ἀπόρη.] Approbantis vox est, quam satis feliciter æmulamur, cum dicimus, *C'est assez*; aut, *Cela va tresbien*.

— c ult. ἀνδρειοτάτην.] Plato οὐ τὴν ἀνδρειοτ. Sed nostra lectio magis placet. Quod si negatio adhiberetur, mallem ante ἥκιστα collocari, quæ significaret *nonne*?

645 b 6. ὡς θεοὶ ξείνοισιν.] Homerus Odyss. ρ'. 486.

646 a 7. ἐν τῇ ψυχῇ, &c.] Plato sic, ἢ ἐν τῇ ψυχῇ ἄγνοια, ἢ τοῦ ἐψευσμένου. Mallem τῇ τοῦ ἐψ. Ficinus, *in animo mentientis inscitia*. Imo, qui mentitur, contra mentem ipse suam, ac verum illud, cujus sibi conscius est, loquitur. Est ergo passivum ἐψευσμένος.

— d ult. ἐνυπνίου πομπήν.] Homerus Iliad. β'. initio.

647 a 3. ἐνδαιεῖσθαι.] Hæc apud Æschylum non legi. Apud Platonem est ἐνδατεῖσθαι. Hesychio ἐνδατουμένη non tantum ἐπιλαμβανομένη, μερίζουσα, sed etiam ἐνδατούμενος, οἶονεὶ κακῶς λέγων σφοδρῶς. Hic videtur esse ἐνδατεῖσθαι, seu ἐνδατεῖσθαι, ἐν δαιτῇ [δαιτὶ] κατειρωνεύειν: sensus quidem id postulat. Ficinus hoc verbum præterit.

— a 4. μακραίωνος βίου.] Hoc malo, quam μακραίωνας βίους, ut apud Platonem.

— a pen. χορὸν οὐ δώσομεν.] Neque id vertit Ficinus. Notum

est qui tragicœdiam docebat, huic legendi quoque docendique chori potestatem fieri solitam.

649 b 10. φιλίαν τε καὶ ὑποστροφὴν.] Ita Clemens Alexandrin. Protrepticon suum concludit: Εἰ δὲ κοινὰ τὰ φίλων, θεοφιλὴς δὲ ὁ ἄνθρωπος τῷ θεῷ (f. addend. φίλος) καὶ γὰρ οὖν φίλος, μεσιτεύοντος τοῦ Λόγου· γίνεται δὴ οὖν τὰ πάντα τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι τὰ πάντα τοῦ θεοῦ, καὶ κοινὰ ἀμφοῖν τοῖν φίλοιν τὰ πάντα, τοῦ θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Et paulo post de verborum operumque similitudine, *Ωδὲ πῶς ἔχει τὰ ἡμέτερα, τῶν Χριστοῦ ὁπαδῶν· οἳ μὲν αἱ βουλαί, τοῖσι καὶ οἱ λόγοι· ὅποιοι δὲ οἱ λόγοι, τοιαῖδε καὶ αἱ πράξεις· καὶ ὅποια τὰ ἔργα, τοιοῦτος ὁ βίος· χρηστὸς ὁ σύμπας ἀνθρώπων βίος, τῶν Χριστὸν ἐγνωκότων.

— d 6. Αὐτοὶ δέ.] Plato in Euthyphrone, p. 49. Hic autem loquitur Euthyphro, qui factum ipse suum deorum maximi exemplo defendebat.

— d pen. αὐτόν.] Melius αὖ τὸν, ut Plato.

650 a 4. Ἀρά γε, ὦ.] Hic Socrates loquitur.

651 b 6. *Ὡ φέλε Κρίτων.] Plato in Critone, p. 371 b.

— c 6. Animus philosopho dignus. Audi et Senecam, sed jam senem ac morti propinquiorem, Epist. 26. *Ego certe, inquit, velut appropinquet experimentum, et ille laturus sententiam de omnibus annis meis dies venerit, ita me observo et alloquor. Nihil est, inquam, adhuc, quod aut rebus aut verbis exhibuimus. Levia sunt ista et fallacia pignora animi, multisque involuta lenociniis. Quid profecerim, morti crediturus sum. Non timide componor ad illum diem, quo, remotis strophis ac fucis, de me iudicaturus sum, utrum loquar fortia, an sentiam: numquid simulatio fuerit, et mimus, quicquid contra fortunam jactavi verborum contumacium. Disputationes et literata colloquia, et ex præceptis sapientium verba collecta, et eruditus sermo, non ostendunt verum robur animi. Est enim oratio etiam timidissimis audax. Quid egeris, tunc apparebit, cum animam ages. Vide et Epistol. 30. Qualis extremo illo actu re ipsa fuerit, discas ex Tacito lib. Annal. xv. nam supremas ejus voces temporum invidit injuria.*

652 b 9. τοῦτο πράττων.] Malui uno verbo, *studiose*: idem tamen est, quod Latini a Numa instituti seriis in rebus ac præsertim in sacris admonebant: *Hoc age*. Plutarch. in Numa, [p. 69 d] ὦν ἴχνος τι μέχρι νῦν διασώζοντες, ὅταν ἀρχὼν πρὸς ὄρνισιν ἢ θυσίαις διατρέβῃ, βοῶσιν OK AGE. σημαίνει δὲ ἡ φωνή, Τοῦτο πράσσε. Idem in Rom. Quæstion. [270 c.] Ῥωμαῖοι τὸ παλαιὸν ἐν ταῖς ἐορταῖς οὐδὲν ᾠκονόμουν, οὐδὲ ἐφρόντιζον, ἀλλ' ἡ περὶ τοὺς θεοὺς ἡσχολοῦντο, καὶ τοῦτο ἐπραττον.

— c 4. τοῦ ἐνὸς ἐκέλευν.] Seneca in quad. Epist. *Argumentum pessimi turba est. Et, Numeranda non sunt iudicia, sed ponderanda.*

653 a 8. ἀλλὰ μετ' ἐκέλευν.] Animum accipe. Id enim vult Socrates, si ægro corpore injucunda vita est, corrupto animo, qui solus justitiæ capax et injustitiæ, longe graviores eam videri debere.

[653 c. μὴ μετατίθεσθαι.] Vigerus *nec unquam omnino dimittere*. τὸ μετατίθεσθαι aliter exprimi oportuit. Προσέκει μὴ μετατίθεσθαι *aequum est, convenit, non desciscere, non mutare sententiam*. Est enim μετατίθεσθαι idem quod μεταδοξάζειν, *respuere quod prius adprobaveras*. Galen. l. 1. de Elem. secundum Hippocr. c. 2. μέγιστον εἶναι νομίζοντες κακὸν τὸ μετατίθεσθαι πρὸς τὰ βελτίω. REINESIUS Var. Lect. III. 6. p. 448.]

— d 5. οὐδενὶ τρόπῳ.] Plato in eod. Critone, p. 372 f.

655 b pen. Σὺ δὲ τότε.] Ibid. p. 374 a.

— d 1. ἀλλὰ τί οὖν.] Plato, Ἄλλο οὖν (φαῖεν) ἦ. Legendum arbitror, Ἄλλοτι οὖν (φαῖεν) ἦ, phrasi ac sensu Platoni familiarissimis.

658 a 4. οὐκ ἐμμένεις.] Locus hic in priori editione misere truncatus fuerat: legebatur enim, οὐκ ἐμμένους τοῖς ὤμοις. ἐὰν ἡμῖν, &c. contrario plane sensu. Integrum hic dedimus ex Platone.

— b 2. ὅστις γὰρ νόμων.] Plato ibid. p. 374 d.

— d 3. οὐδεὶς δὲ ἐρεῖ;] Ita recte scribit distinguitque Plato: male in priori editione οὐδεὶς σε ἐρεῖ ἴσως.

659 d 2. Ἴσως δέ.] Plato, in Apolog. Socrat. 363 d.

661 c 4. Καὶ μετὰ βραχέα.] Imo satis multa; sequentia enim habentur p. 368.

— c 5. ὡς πολλὴ ἐλπίς.] Cicero Tuscul. I. sect. 97. locum hunc convertit ille quidem, sed tamen sæpe Socratem minus κατὰ πόδας sequitur. Quantum licuit, divini hominis in dicendo voces atque sententias orationi nostræ intexuimus.

— d 10. τὸν μέγαν βασιλέα.] Persarum regem, Græcorum more, fortassis intelligit; malui tamen de quocunque accipere, ut latius pateret Socratis oratio, quam hoc loco, minus, ut mihi videtur, fideliter expressit Ficinus, ut facile deprehendet, qui cum singulis singula contulerit.

663 a 1. τῶν δὲ δή.] Plato lib. v. de Republ. p. 464 b.c. Quibus similia Menexeno toto sapienter et copiose persequitur, p. 402. et seq.

— c 10. Ἀριστοβούλου.] Hunc etiam supra laudavit p. 324 a. et 376 a.

664 a 2. διηρμήνυνται γάρ.] Vide supra p. 351 b. 354 a. 410 d.

— d 1. φθέγξομαι, &c.] Consule Justinum Martyrem in Parænet. p. 12. ubi Orphei loco hæc præmittit: Ὀρφείως γ' οὖν, ὁ τῆς πολυθεότητος ὑμῶν, ὡς ἂν εἴποι τις, πρῶτος διδάσκαλος γεγονώς, οἷα πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μουσαῖον καὶ τοὺς λοιποὺς γνησίους ἀκροατὰς, ὕστερον περὶ ἐνὸς καὶ μόνου θεοῦ κηρύττει λέγων, ἀναγκαῖον ὑπομνήσαι ὑμᾶς. Adi et Clement. Alexandrin. Strom. V. p. 443. nisi malis apud Nostrum legere, infr. p. 685. ubi carptim ex eodem Orpheo nonnulla delibat. Aristobulus plenissime.

665 a 3. αὐτοτελής.] Justinus αὐτογενής.

— αὐτοῦ δ' ὕπο, &c.] Justinus et Clemens, αὐτοῦ δ' ἔκγονα πάντα τέτυκται. Addit Clemens legi etiam πέφυκεν.

665 a 5. περιλίσσεται.] Justin. περιγίγνεται.

— a 7. Ψυχῶν θνητῶν, &c.] Justin. θνητῶν· αὐτὸς δέ γε πάντας ὀράται. Certe apud Eusebium aut ψυχῶν pro ἀνθρώπων sumitur, aut scribuntur pugnancia: sequitur enim, νῶ δ' εἰσορᾶται: nisi hæc Orpheo subtilitas placuit, ut animo Deum videri negaret, mente concederet.

— a 8. Αὐτὸς δ' ἐξ ἀγαθῶν, &c.] Clemens infra p. 687 b 1.

Αὐτὸς δ' ἐξ ἀγαθοῦ κακὸν θνητοῖσι φυτεύει,
Καὶ πόλεμον κρυόντα·

Justinus autem,

Οὗτος δ' ἐξ ἀγαθοῦ κακὸν θνητοῖσι δίδωσι,
Καὶ πόλεμον κρυόντα, καὶ ἄλγεα δακρυόντα.

Quorum versuum alia longe mens videtur. Eusebianorum sensus est, Deum ex bonorum suorum thesauris mala proprie dicta non immittere, tametsi bellum et aliæ id genus calamitates, quæ malorum pœnæ non mala sint, ab eodem inferantur. Apud Justinum et Clementem ἐξ ἀγαθοῦ vel est μετὰ τ' ἀγαθόν, vel ἐξ ἀγαθῆς διαθέσεως· ut ἀπὸ τοῦ βελτίστου, seu τοῦ κρατίστου, *optima fide, optimoque consilio*. Dionys. Halicarnass. I. αἰσθόμενος οὐκ ἀπὸ τοῦ βελτίστου ταῦτα πράττοντα τὸν ἀδελφόν, i. e. *ubi sensisset hæc a fratre animo non optimo fieri*. Et lib. vii. ὁ δὲ ἀγαθὸς, καὶ ἀπὸ τοῦ κρατίστου πρὸς τὰ κοινὰ προῖων, *at vir bonus, optimoque animo ad rempub. accedens*. Interdum ἀπὸ παντὸς τοῦ βελτίστου. Idem lib. iii. τοῖς δὲ ἀπὸ παντὸς τοῦ βελτίστου κρίνουσι τὸ συμβεβηκὸς, *at iis, qui de illo casu bono ac sincero animo judicabant*.

— b 1. σὺ δέ κεν, &c.] Justin. χωρὶς μεγάλου βασιλῆος. Quæ sequuntur, omittit, usque ad Αὐτὸν δ' οὐχ ὀρόω.

— b 9. post ἐστήρικται,] Justin. et Clemens addunt,

Πᾶσιν γὰρ (malim δὲ) θνητοῖς θνηταὶ κόραι εἰσὶν ἐν ὅσοις.

Sequiturque apud Justinum,

Ἀσθενέες δ' ἰδεῖν Δία τὸν πάντων μεδέοντα.

Apud Clementem vero,

Μικραὶ, ἐπεὶ σάρκες τε καὶ ὅστέα ἐμπεφύασιν.

— c 1. λοιπὸν ἐμοί, &c.] Hæc et sequentia usque ad Αὐτὸς δὴ μέγαν d 4. Justinus non repræsentat. Hic autem forte legendum λοιπὸν ἐμ' ἱστάσιν.

— c 5. Εἰ μονογενής.] Clemens infra, 685 b.

— d 2. Νάματος, &c.] Hic versus a Clemente omittitur.

— d 4. Αὐτὸς δὴ μέγαν.] Justinus,

Οὗτος γὰρ χάλκειον ἐς οὐρανὸν ἐστήρικται.

— d 6. γαίῃ δ' ὑπὸ π.] Justinus γαίῃς δ' ἐπι ποσσί. Juxta illud Isaïæ, *Terra autem scabellum pedum meorum*.

— d 10. Ἐκτέτακεν, &c.] Justin. Πάντοθεν ἐκτέτακεν· περὶ γὰρ (mallem δι') τρέμει οὖρεα μακρὰ, Καὶ ποταμοὶ, πολιῆς τε βάθος χαροποῖο θαλάσσης. Cætera non habet.

666 a 3. καὶ μέσσον.] Rectius Clemens infr. p. 685 pen. ἄμα, καὶ μέσον.

668 d 1. Τὰ δ' ἐξῆς.] Clemens Alexandrinus Stromat. V. p. 431 a. edition. Græco-Lat. at Latinæ 594.

— d 9. καθάπερ οἱ σοφοὶ παλαισταί.] Clementis interpres hæc παρακοῦσαι videtur: vertit enim, si nec sapientes luctatores aliud eas ostendere significant. Atqui similitudo petitur a palæstritis, qui aliud ipso motu corporis oculorumve conjectu præ se ferunt, aliud re ipsa cogitant. Vulgo dicimus, *faire des feintes*.

669 a 11. τὸ μὴ τόδε, &c.] Hæc apud Clementem ita concepta reperies: καὶ τολμηρότερον ἢ δὴ μὴ ὄν πρὸς τ. Π. εἰρῆσθαι. καὶ μὴ τι μυστικώτατα μίαν τὴν οὕτως, &c. Quibus similia leguntur in MS. Euseb. Nihil tamen in nostra lectione mutandum censeo, præsertim cum ex illis καὶ μὴ τι μυστικ. satis commoda exprimi sententia nequeat.

— d 4. Ἐνταῦθα δῆ.] Plato lib. x. de Repub. p. 519 d.

— d 5. τὸ φθέγμα.] Hervetus reddit *Sermonem intelligentes*. φθέγμα hic φθόγγος est et μύκημα, mugitus, quem immanis hiatus ediderat. Præcessit enim apud Platonem, οὗς (homines terribilissimos) οἰομένους ἤδη ἀναβήσεσθαι, οὐκ ἐδέχετο τὸ στόμιον, ἀλλ' ἐμυκάτο, ὅποτε τις τῶν οὕτως ἀνιάτως ἐχόντων εἰς πονηρίαν, ἢ μὴ ἱκανῶς δεδωκὼς δίκην, ἐπιχειροῖ ἐνιέναι.

— d 6. Ἀριδαῖον.] Ita Justin. Martyr in Parænet. p. 19. Clem. Ἀριδαῖον. At Plato Ἀρδιαῖον.

— d 8. καταβαλόντες.] Clemens, καταλαβόντες.

— d 10. κάμπτοντες.] Justinus, γνάμπτοντες. Plato, κνάμπτοντες, eod. sensu. Clemens et MS. κνάμπτοντες. Quod postremum si probatur, dicendum est eos non utcumque carptos et laceratos esse, verum etiam ad majorem doloris sensum aspalathis impositos. Ego alterum prætulerim.

— οἱ μὲν γὰρ ἄνδρες.] Justinus inde resurrectionis etiam dogma colligens, Ἐνταῦθα, inquit, μοι δοκεῖ ὁ Πλάτων οὐ μόνον τὸν περὶ κρίσεως παρὰ τῶν προφητῶν μεμαθηκέναι λόγον, ἀλλὰ καὶ τὸν περὶ τῆς ἀπιστουμένης παρ' Ἑλλήσιν ἀναστάσεως· τὸ γὰρ μετὰ σώματος κρίνεσθαι τὴν ψυχὴν φῆσαι, οὐδὲν ἕτερον δηλοῖ, ἢ ὅτι τῷ περὶ τῆς ἀναστάσεως ἐπίστευσε λόγῳ. οὐ γὰρ δὴ πού τὴν ψυχὴν, κεφαλὴν, καὶ χεῖρας, καὶ πόδας, καὶ δέρμα, ἔχει φήσουσιν.

670 a 6. ποιητικῶς.] Clementem corrige, apud quem male, προφητικῶς.

— b 3. Ἐπειδὴ δ' οὖν.] Plato lib. x. de Repub. p. 521 d. ista pluribus.

— b 4. προσιέναι.] Mendose apud Clement. προεῖναι.

— c 1. ὁρατός τε γὰρ, &c.] Plato, ὁρατὸς γὰρ, ἀπτὸς τε ἐστὶ, καὶ σῶμα ἔχων. At Clemens, ὁρατός τε γὰρ ὄν, ἀπτὸς ἐστὶν· ἀπτὸς τε ὄν, καὶ σῶμα ἔχει.

— c 5. ὥς ἂν ἐκ μόνου γενομ.] Sensus quidem sine aliorum verborum accessione constat: plenius tamen apud Clementem post

σημαίνει legitur, καθάπερ υἱὸν, πατέρα δὲ αὐτοῦ κεκληῆσθαι, ὥς ἂν ἐκ μόνου γεν.

670 c ult. τῶν ἐν οὐρανοῖς.] Vulgo sic legitur, τῆς ποιηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις.

671 b ult. κατὰ τὰ γένη.] Recte. Apud Clementem autem vitiose καὶ pro κατὰ, quod etiam imposuit interpreti. Certe Plato non δημιουργεῖ τὰ νοητὰ, sed τὰ αἰσθητὰ ad exemplar τῶν νοητῶν elaborata significat.

— d pen. ἐν τῷ Φαίδρῳ.] P. 348.

672 a 2. Λύσιδι.] Vera lectio, et Platonica. Itaque corrigendus Clemens, apud quem mendose legitur Λυσία. Fuit quippe Lysias rhetor alius a Platónico Lyside. Locus autem extat apud Platon. p. 110. et seq.

— a 4. Ἀθηναῖος ξένος.] Plato lib. iv. Leg. p. 601 a.

— b 7. Ἐπαινός τε, ὄρκος τε.] De juramento pluribus disputat lib. xii. Leg. p. 689.

— b 9. μετὰ βραχεία.] Imo, at multa, quæ hic prætermittit Eusebius, cujus verba ista sunt, Καὶ μετὰ βραχεία. Sequentia vero, ἀδελφοὺς δὲ, &c. sunt Clementis, p. 434. edit. Græco-Lat.

— d 6. Λέγω μὲν δή.] Locum hunc integrum supra leges p. 602 c.

673 c 8. ἀλλ' ὑμεῖς μὲν.] Iliad. η'. 99. Menelaus paulo commotior ita Græcos alloquitur, τοὺς μὴ ἐτοίμως δεξαμένους τὴν τοῦ Ἑκτορος περὶ τῆς μονομαχίας πρόσκλησιν, ut legimus apud Justin. Martyr. in Parænet. p. 23. Quod Eustathius sic explicat, ἀντὶ τοῦ, νεκρωθεῖητε, inquit, καὶ τοῦ μὲν ζωογόνου πνευματώδους θερμοῦ στερηθεῖητε, γένουσι δὲ ὕδωρ καὶ γῆ, ἃ δὴ ἐναπομένει τοῖς νεκροῖς σώμασι.

— d 1. Ἦν κείνος.] Ita versus istos ex Clemente distinxisimus, ac restituimus.

— Προμηθέως.] Legend. Προμηθῆος, ut versus constet.

674 a 7. Ἦδη γὰρ δηρόν.] Homerus Iliad. ξ'. 206.

— b 6. Θεῶν δυνατόν.] Pindari fragmenta locum hunc representant.

675 b 2. Ἐν ἀνδρῶν.] Theodor. Canterus lib. ii. variar. lection. c. 11. hos Pindari versus illustrat.

— b 5. ἀριστοτέχνην πατέρα.] Canterus ibid. Plutarchi loca profert, ubi ex Pindaro id nominis Deo tribuitur. Pindari versus idem ex Dionis Chrysostomi Olympico hunc in modum refert,

Δωδωναίε μεγασθενὲς,
ἀριστοτέχνη πάτερ.

Licet ibi nominatim Pindarus non appelletur.

676 b pen. ἀπτόμενον μέτρῳ, &c.] Hinc Clementem emendes licet, apud quem vitiose admodum legitur, ἀπτόμενον μέτρα, καὶ ἀποσβεννύμενον μέτρα: quæ simili vitio reddidit interpr. *mensuras accendens, et extinguens mensuras.*

677 a 10. Ἐπειδὴ δὲ τοῖς.] Plato X. de Repub. p. 519 e.

677 d 8. Καλλιμαχος.] Supra [p. 668 a.] Lino tribuebatur hic versus.

678 a 9. Σόλωνος ἐλεγείαι.] Adi eundem Clementem lib. vi. p. 494. ubi septenarii numeri mysteria uberius persequens, de Solone sic loquitur, Τὰς τε τῶν ἡλιακῶν μεταβολὰς κατὰ ἑβδομάδα γίγνεσθαι Σόλωνος αἱ ἐλεγείαι δηλοῦσιν ὧδέ πως·

Παῖς μὲν ἀνηβος ἐὼν ἔτι νήπιος ἔρκος ὀδόντων
φύσας ἐκβάλλει πρῶτον ἐν ἔπτ' ἔτεσιν·
τοὺς δ' ἐτέρους, ὅτε δὴ τελέσῃ θεὸς ἔπτ' ἐνιαυτοῦς,
ἡβης ἐκφαίνει σπέρματα γυνομένης· &c.

— b pen. Ξενοφῶν.] Hæc totidem verbis apud Xenophontem non reperio. Est tamen Memorabil. IV. p. 802. locus huic admodum affinis, Ὁ τὸν ὅλον κόσμον, inquit, συντάττων τε καὶ συνέχων, &c. οὗτος τὰ μέγιστα μὲν πράττων ὁράται, τότε δὲ οἰκονομῶν, ἀόρατος ἡμῖν ἐστίν. Ἐννόει δὲ, ὅτι καὶ ὁ πᾶσι φανερός δοκῶν εἶναι ἥλιος, οὐκ ἐπιτρέπει τοῖς ἀνθρώποις ἑαυτὸν ἀκριβῶς ὁρᾶν· ἀλλ' ἐάν τις αὐτὸν ἀναιδῶς ἐγχειρῇ θεᾶσθαι, τὴν ὄψιν ἀφαιρεῖται. Tum de fulmine, ventis, animo, quæ per sese videri cum nequeant, admirabiles tamen effectus virium suarum indices ac testes relinquunt.

679 a 1. τὴν σφετέραν.] Apud Theodoretum, lib. iii. de Græc. Affect. Cur. p. 49. hic versus ita legitur,

Καὶ ἥσιν τ' αἰσθησιν ἔχειν φωνὴν τε δέμας τε.

— a 4. Ἄλλ' εἰ χεῖρας.] Theodoretus ibid. Ἄλλ' εἰ τοι χεῖρας εἶχον βόες, ἢ ἐλέφαντες.

— a 9. ὅμοιοι.] Theodoret. ὁμοίας, uti conjeceram. Subdit idem Græcorum medicus, Xenophanem illum eodem in argumento versantem, populorum quorundam ex more, huic suæ cogitationi fidem asserere: Τοὺς μὲν γὰρ Αἰθίοπας μέλανας καὶ σμῦδος γράφειν ἔφησε τοὺς οἰκείους θεοὺς, ὅποιοι δὴ καὶ αὐτοὶ πεφύκασιν· τοὺς δέ γε Θρᾷκας, γλαυκοὺς τε καὶ ἐρυθρούς· καὶ μέντοι καὶ Μήδους, καὶ Πέρσας, σφίσι αὐτοῖς ἐοικότας· καὶ Αἰγυπτίους ὡσαύτως αὐτοὺς διαμορφοῦν πρὸς τὴν οἰκείαν μορφήν.

— b 5. ἀεικελίων.] Longe melius, quam ut apud Clement. ἀεὶ καὶ λίαν.

— b 9. Τάγαθον ἔρωτᾷς.] Hunc Cleanthis locum jam laudaverat in Protreptico p. 35 b. Sunt autem iambici senarii, quos ante perturbatos quantum licuit digessimus. Cæterum major est Eusebii cum Clemente similitudo in Protrept. quam in Stromat.

— c 6. Ὠφέλιμον.] Clemens utrobique, Ὠφέλιμον, εὐάρεστον, ὁμολογούμενον. Qui versus omnino constat.

— d ult. Σ' ἐς εὐνὴν.] Corrige ex Clemente, Σοὶ τήνδ' ἐς εὐνὴν. 680 a 8. μοιχικοῖς ἐπεστάθη.] Clemens, νυμφικοῖς ἐπεσχάλη.

— b 2. ἐθόρυντο.] Clemens ἐθρόνυετο, honestiore vocabulo. [Vid. Porson. ad Eurip. Med. 284.]

— d 5. Εἰς ταῖς.] Idem locus habetur apud Justin. Martyr. in Parænetico, p. 13. fine: apud Clementem nostrum in Protrept. p. 36. edit. Græco-Lat. apud Theodoretum lib. vii. de Cur. Græc. Affect. p. 109.

680 d 10. πολλοὶ καρδίαν.] Clemens in Protrept. et Theodoret. *πουλυκερδία*, quod mendosum est. Lege πολλὸν καρδίαν, ut est apud eundem Clement. hoc V. Stromat. et legendum conjeceram.

— d 12. ἐκ λίθων, ἢ χαλκέων.] Justinus, λίθων τε καὶ ξύλων. Elige; sed emenda Clementem in Protrept. ubi mendosissime legitur ἐκ λιθίνων, ἢ ξύλων, ἢ χαλκέων.

681 a 1. Στέφοντες.] Justinus, τεύχοντες. Clemens in Protrept. Νέμοντες. Perinde est.

— a ult. ῥόμβῳ.] Vera lectio. Clemens enim mendose ὄμβρω.

— b 7. Εὐφορίωνος Αἰσχύλος.] Recte. Fuit enim, ut constat, Euphorionis filius Æschylus. Tolle ergo mendum ex Clemente, apud quem leges, ὅτε Αἰσχύλων, ὅτε Αἰσχύλος.

— d 1. μία ἀρχά.] Plato in Phædro, p. 344. eod. genio. Ἀρχὴ δὲ, inquit, ἀγέννητον. ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἀνάγκη πᾶν τὸ γιγνόμενον γίγνεσθαι, αὐτὴν δὲ μὴδ' ἐξ ἐνός. Εἰ γὰρ ἐκ τοῦ ἀρχὴ γίγνοιτο, οὐκ ἂν ἐξ ἀρχῆς γίγνοιτο. (Forte, οὐκ ἂν ἀρχὴ γίγνοιτο, ut Timæus hic, οὐκ ἂν ἦν ἔτι ἀρχά. Atque ita Tullius reddidit, Tuscul. II. *Nec enim esset id principium, quod gignebatur aliunde*: vulgata tamen lectio defendi potest.) Ἐπειδὴ δὲ ἀγέννητόν ἐστι, καὶ ἀδιάφθορον αὐτὸ ἀνάγκη εἶναι, &c.

— ult. γινώσκειν.] Clemens Ὅμηρος γινώσκειν.

682 a 4. Τίπτε με.] Iliad. χ'. 9. Apollo insequentem Achillem compellat.

— c 4. κατὰ πρόσωπον, &c.] Reponendum ex Clemente, κατὰ τρόπον σώζει. Εἴτα. Nisi malis καὶ σώζει κατὰ τρόπον. aut, quod sequutus sum, καὶ σώζει τρόπον. Si tamen retineatur κατὰ, vox τρόπον *modum* potius quam *mores* significabit.

— c 6. Ἔστιν ἀνθρώπων.] Et hic Clementem sequor: scribit enim, Εἰ ἔστιν ἀνθρώπων λογ.

— c 9. καταστροφάς.] Vera, ut opinor, lectio: ex qua vicissim Clementem corrigas, apud quem vitiose, καὶ τὰς τροφάς.

— d 13. Μένανδρος ὁ Κωμικός.] Justinus lib. de Monarchia sequentes versus Philemoni tribuit, non Menandro.

683 a 1. ἢ ἐρίφων.] Clemens, ἢ ῥίφων. Omissus est apex ante ρ, cum scribendum fuerit ἢ ῥίφων.

— a 6. ζώδια.] Operarum vitio in versione legitur *animantes imitans*. Corrige, *animante mutans*.

— a ult. ἐναμ' ἐπιθ.] Ita ex Clemente malui, quam ut legebat, ἐν ἄμμᾳ ἐπιθυμῆσης, tametsi ἐν ἄμμ' ἐπιθυμῆς retineri possit.

— b pen. μηδὲ βελόνης.] Aliter atque aliter apud Clementem hi versus et incipiunt et desinunt. Sed neque hic neque illic sua singulis ratio satis constat: nec facile constitui potest.

— d 4. Οἷε σύ.] Laudat etiam hunc locum Justin. lib. de Monarchia, et Theodoret. lib. vi. de Cur. Græc. Affect. p. 88.

— ὦ Νικήρατε.] Justin. ὦ Νικόστρατε.

— d pen. Μίαν δικαίω, &c.] Sequentes versus aliter etiam apud nostrum, apud Clementem aliter ordinantur: sed utrobi-

que sæpe claudicant: gravius tamen apud Clementem. Nam apud Justinum locus admodum decurtatus est.

684 a 1. τῷ παντὶ.] Clemens ordinem hunc mutat; nam post ὅρον legit

Καὶ εἰ τοὺς δύο καλύψει ἡ γῆ,

Tum sic

Φύσει τῷ παντὶ χρόνῳ· ἄρπαζ' ἀπελθὼν,
κλέπτ' ἀποστέρει, κύκα· μηδὲν πλανηθῆς,
ἔστι κὰν ᾗδου κρίσις.

Qui ordo mihi quidem magis placuit: sed versus pessime depravati sunt. Malim ergo legere post ὅρον, hoc modo,

Κ' εἰ τοὺς δύο καλύψει ἡ γῆ, φασί, χρόνῳ
τῷ πάντ'· ἀπελθὼν, κλέπτ', ἀποστέρει, κύκα·
μηδὲν πλανηθῆς, ἔστι κὰν ᾗδου κρίσις.

— c 5. γῇ δὲ ἐράνων.] Clemens, γῇ δ' ἐδράνων ἐρ. οὐδὲ γάρ τ' ἔτι. Recte.

— c 7. κᾷπειτα σώσει.] Quæ huic etiam versui deerant, ex Clemente supplevimus: ante legebatur, κᾷπειτα τὰ πρόσθεν ἀλώεσε: nullo sensu.

685 a 1. Ἐόντες.] Quid si legas, Ἀνδρείων ὄντες (vel etiam ἑόντες) ἀχέων ἀπόκληροι, ἀτηρεῖς.

686 d 5. ἄς ποτε.] Libentissime subscribo Frontoni nostro, τῷ μακαρίτῃ, qui σὰς ποτε legendum optime conjicit: ut ante habes σὸν ἕαρ, σὸς χεიმών. Simul etiam βακχευτῆς pro βακχευτὰς legi possit.

687 a 3. προβολάς.] Adi Observationes.

— a 6. διὰ Ὡσηέ.] Μνημονικὸν ἀμάρτημα est. Locus enim habetur Amos iv. 13.

689 b 2. σαυτῷ] Lege αὐτῷ, ex Clemente.

— b 5. ἄπλατος.] Quid si ἀπληστος? Quid si ἀπέλαστος? quasi ἀπρόσιτος.

— c 2. ἐπί.] Rectius ex Clemente versum hunc clausurit μέγα quam ἐπί. Tum sequens ex Justino in lib. de Monarch. hoc modo restituendus,

Ὅταν ἐπιβλέψῃ γοργὸν ὄμμα δεσπότην.

— c 4. δεσπότην.] Et hunc eodem ex Justino sic corrige,
πάντα δύναται γὰρ, δόξα δ' ὑψίστου Θεοῦ.

Mallem tamen,

Πάντα δύναται γὰρ δόξα ὑψίστου Θεοῦ.

— d 6. οὐ δύναται.] Oraculum hoc pluribus supra leges apud Nostrum, lib. v. p. 216 d.

690 b 1. ὁ Πλάτων.] Vide locum lib. vii. de Repub. p. 482 d. Ἡμέτερον δὴ ἔργον (ἦνδ' ἐγὼ) τῶν οἰκιστῶν τὰς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα, δ' ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον· ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθόν, καὶ ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν· καὶ ἐπειδὰν ἀναβάντες ἱκανῶς ἴδωσι, μὴ ἐπιτρέπῃν αὐτοῖς, δ' νῦν ἐπιτρέπεται.

690 b 5. ὁστράκου περιστροφῇ.] *Necessaria dabimus in Observationibus.*

— b ult. χρυσοῦ γένους.] *Clemens locum hunc ita legit χρυσοῦ γένους κρίνειν ἀκριβέστατα, καὶ πάντη. Τοῦ πατρὸς ἄρα καὶ ποιητοῦ &c. Recte. Si tamen asteriscum nostrum explere velis, non incommode legeris, καὶ πάντη εἰσὶν ἱκανοί. Quod etiam Sylburgio in mentem venit.*

— c 4. συμπαθοῦντα.] *Recte Clemens συμπαθοῦντα τῷ ζῳῷ vel τοῖς ζῳοῖς. Tum addit τῶν δ' ἐμφύχων, omisso τῶν δὲ ζῳῶν, quod quidem facile abesse possit.*

— c 5. τὰ δὲ καθ' ἡμέραν ἔργ.] *Clemens ἀθάνατα, καθ' ἡμέρ. ἔργ. sine τὰ δέ: nec incommodo sensu: fortassis enim solem lunam aliaque sidera intelligat: tum alterum divisionis suæ membrum, hoc est, τὰ θνητὰ, quæ ἀθανάτοις opposita, in alia duo genera partiatur.*

— c 8. Καὶ τῶν ἀνθρώπων.] *Hervetus, brevius et obscurius quam par esset, ita vertit, Ut ex hominibus omnes Græci et barbari.*

— c pen. νομάδων.] *Pascuales homines aut etiam Nomadas intelligere potest. Elige.*

— d 1. ἔωον.] *Clemens, ἔωον, πᾶν δὲ ἐσπερίων ἀντόμενον, ἢ βόρειόν τε, &c.*

— d 6. ἐνεργημάτων.] *Clemens et MS. Euseb. ἐνεργημάτων: utrumque rectum: posterius tamen sequutus sum, et magis etiamnum probo.*

— d pen. προνομίαν.] *Clemens πρόνοιαν. Placuit Eusebius.*

691 a 3. κατὰ περίφρασιν.] *Clemens κατὰ περίφρασιν, quasi Deus ipsos mediocri quadam illustratione circumfundat. Malo tamen περίφρασιν. Ita enim Stromate I. p. 231 a. ubi apostolicum illud, Actor. xvii. Quem ergo ignorantes colitis, &c. ex professo tractans, Ἐξ ὧν, inquit, δῆλον, ὅτι καὶ ποιητικοῖς χρώμενος παραδείγμασιν ἐκ τῶν Ἀράτου Φαινομένων δοκιμάζει τὰ παρ' Ἑλλησι καλῶς εἰρημένα, καὶ διὰ τοῦ ἀγνώστου θεοῦ τιμᾶσθαι μὲν κατὰ περίφρασιν πρὸς τῶν Ἑλλήνων τὸν δημιουργὸν Θεὸν ἠνέξατο· κατ' ἐπίγνωσιν δὲ, δεῖν δι' Ὑιοῦ παραλαβεῖν τε καὶ μαθεῖν. ubi περίφρασιν τοῦ δημιουργοῦ θεοῦ ait esse τὸν ἀγνώστου θεοῦ, et huic περιφράσει opponit ἐπίγνωσιν, hoc est veram ac propriam cognitionem. Et paulo post adhuc illustrius, οἷτοι οὖν οἱ ἀνοιγόμενοι τυφλῶν ὀφθαλμοί, (ab apostolis videlicet,) ἢ δι' Ὑιοῦ ἐπίγνωσις ἐστι, τοῦ Πατρὸς, ἢ τῆς περιφράσεως τῆς Ἑλληνικῆς κατάληψις. Illæ enim Græcorum etiam poetarum et philosophorum circumlocutiones ante Christi adventum plane comprehendere non poterant.*

693 a 10. βουλόμην.] *Homerus Odys. λ'. 488. Achilles apud inferos loquitur.*

— b 4. Ἀλλοτ'.] *Iliad. ω'. 10.*

— c 5. Ἀρεῶς τε, &c.] *Ita hunc locum ex Platone restitui-mus, cum ante perperam legeretur, Ἀρεῶς τε καὶ Ἡφαίστου ὑπὸ Ἀφροδίτης δεσµόν, δι' ἔτερα τοιαῦτα.*

695 a 11. ἀσωμάτων.] Malo σωμάτων ex MS.

— c 1. τοιάδε.] Forte τοιοῖδε. Nam de dæmonibus loquitur.

696 a 8. περὶ ψυχῆς.] In hac de animis disputatione a principibus etiam philosophis graviter erratum esse, cum alii, tum in primis B. Chrysostom. ostendit homil. 1. in Joannem. Δογμάτων δὲ ἔνεκεν τῶν περὶ ψυχῆς, inquit, οὐδὲ ὑπερβολὴν τινα κατέλιπον αἰσχύνης λοιπόν. Et καθάπερ τῶν τάφων τοὺς ἔξωθεν κεκοιναμένους, ἂν ἀπαμφιάσῃς, ἰχώρος καὶ δυσωδίας καὶ διεφθορότων ὄψει γέμοντας ὁστών· οὕτω καὶ τὰ τοῦ φιλοσόφου (Platonis) δόγματα, ἂν τῆς κατὰ τὴν λέξιν ἀπογυμνώσῃς ὥρας, πολλῆς ὄψει τῆς βδελυγμίας πεπληρωμένα, καὶ μάλιστα ὅταν περὶ ψυχῆς φιλοσοφῇ, ἀμέτρως τιμῶν τε αὐτὴν καὶ βλασφημῶν.

— b 8. ὁ δὲ καὶ γενέσει.] Locus est ex Timæo p. 528 d. quem Tullius lib. de Universo, sect. 19. convertit; quia tamen minus interdum philosophi verbis hæere videbatur, nostro ipsi sensu ea utcumque reddere maluimus. Adi et Plutarchum in opusculo integro περὶ τῆς ἐν Τιμαίῳ ψυχογονίας, ubi Platonis sententiam enucleat, liberisque suis aperit, a quibus ea de re consultus fuerat.

— c 1. τῆς ἀμερίστου.] Plutarchus loco cit. τῆς ἀμεροῦς. Porro philosophus ibi præcipue de mundi anima disputat, quæ cum ἀναλογία in cæteras animas refunduntur.

— d pen. Καὶ μέχρι γε.] Plato in Phædone, p. 386 d.

697 a 9. Πάνν μὲν οὖν εἰκὸς λέγεις.] Hæc, quæ in versione omissa sunt, ita redde; *Admodum tu quidem verisimilia loqueris.*

— c 6. Εἰς μὲν γὰρ τὸ αὐτό.] In Phædro, p. 345 f.

— c 8. ἔτῳν μυρίων.] Legendum existimo πρὸ τῶν μυρίων, vel εἰ μὴ δι' ἑτ. μυρ. vel aliquid simile: alioqui negaret, quod affirmare videatur.

698 a 1. Ἰδεῖν μὲν γάρ.] Lib. x. de Repub. sub finem, p. 521.

— a 10. Αἶαντος τοῦ Τελαμωνίου.] Lege Plutarchum lib. Symposiac. IX. Problem. 5. διὰ τί Πλάτων εἰκοστὴν ἔφη ψυχὴν τοῦ Αἶαντος ἐπὶ τὸν κλῆρον ἔλθειν; ubi partim facetas et ridiculas, partim serias quæstionis hujus solutiones comminiscitur: sed inanes omnes. Ut tamen in re ficta, non absimilis veri, quam Marcus grammaticus afferebat; in Homeri νεκυία, si Elpenoris ac Tiresiæ animas subduxeris, quorum alter adhuc insepultus esset, alter singulari prærogativa uteretur, Ajacis animam ordine vicesimam Ulyssis in conspectum venisse.

— b 7. Ἐπειοῦ.] Fuit is equi Trojani architectus, de quo Virgil. II. Æn. [264.]

— et ipse doli fabricator Epeos.

699 c 9. Τὸν μὲν δικαίως.] Plato in Gorgia, p. 312. sub dialogi finem.

— d 8. ἄλλοι δὲ δύνανται.] Qui? aut quomodo? Defuncti nimirum, sed levioribus criminibus obnoxii; qui postquam denuo revixerint, tantorum cruciatuum memores, castius et sanctius

novam hanc vitam instituent, ne iterum mortui, quorum scelera imitati essent, eorum etiam poenas sustinere cogerentur.

700 d ult. τὸ μαλακόν.] Post hæc verba duarum sententiarum trajectionem contigisse puto; proindeque sic legendum, τὸ μαλακόν, τῇ τε ἀπαθεί οὐσίᾳ πρὸς τὴν παθητὴν, καὶ πᾶσι τοῖς τοιοῦτοις μίαν ἄλλην πάντων κοινωνίαν τὰ δὲ κραθέντα, &c. quam conjecturam in versione sequutus sum.

702 b 3. φαινομένων.] Mallem cum altero MS. φωστήρων. Porro non illa tantum a Platone traduntur, sed etiam animata esse astra, qui alius error est.

— b 8. Τίνα δὴ καὶ σεμ.] In Epinomide, p. 699 b.

— c 5. Θεοὺς δὲ δῆ.] Ibid. p. 702 c.

— c 10. ἀέριον δὲ γένος.] Ficinus hæc cum præcedente δαίμονας ita conjungit, ut per appositionem δαίμονας ἀέριον γένος dici existimet: ad quem et Serranus accedit, qui superiora mire turbat. Plato ubique genus hoc ærium ab superiorum dæmonum turba sejungit.

— d 1. εὐφήμου διαπορείας.] Pauca et necessaria dabimus in Observationibus.

— d 4. Ὅτι πῦρ.] In Timæo, p. 527 f. sed pauca ex superioribus, ad truncæ orationis intelligentiam, repetenda. Sic enim ille, Νῦν δὲ, (&c.) οὕτω δὴ πυρός τε καὶ γῆς, ὕδωρ, ἀέρα τε, ὁ θεὸς ἐν μέσῳ θεῖς, καὶ πρὸς ἄλληλα, καθόσον ἦν δυνατόν, ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἀπεργασάμενος, ὅ τι πῦρ πρὸς ἀέρα, &c.

— d 5. τοῦτο ἀήρ.] Plato ἀέρα, quod rectum est; refertur enim ad præcedens ἀπεργασάμενος. Hæc apud Tull. conversa leges in Timæo, sect. 13.

703 a 1. Ψυχὴν δέ.] Ibid. p. 528 c. Tull. sect. 18.

— a 2. ἔξωθεν τὸ σῶμα α. π.] Plato ἔξω, &c. Tullius, *Deinde eum circumdedit corpore, et vestivit extrinsecus.* Mihi quidem adversus hoc nomen vel hiscere religio sit: mens tamen philosophi videbatur, anumum illum non tantum omnibus mundi partibus interfusum esse, verum etiam toti ejus corpori circumdatum atque circumfusum. Id quod ex sequentibus auferri queat. Postquam enim animum hunc arbitrio suo temperavit; tum p. 529 a. de illius in universo situ et collocatione sic disputat: Ἐπεὶ δὲ, inquit, κατὰ νοῦν τῷ ξυνιστάντι, πᾶσα ἡ τῆς ψυχῆς ξύστασις ἐγεγέννητο, μετὰ τοῦτο, τῶν τὸ σωματοειδὲς ἐντὸς αὐτῆς ἐτεκταίνετο, καὶ μέσον μέσῳ ξυνάγων προσήρμοττεν. Hactenus Virgilianum illud,

Spiritus intus alit, totamque infusa per artus

Mens agitat molem, et magno se corpore miscet. [Æn. VI. 726.]

Quid deinde? Audi: Ἡ δὲ (ψυχὴ) ἐκ μέσου πρὸς τὸν ἔσχατον οὐρανὸν διεκπλακείσα, κύκλῳ τε αὐτὸν περικαλύψασα, αὐτὴ τε ἐν αὐτῇ στρεφομένη, θείαν ἀρχὴν ἤρξατο ἀπαύστου καὶ ἔμφρονος βίου πρὸς τὸν ξύμπαντα χρόνον. Quam postremam periodum Tullius ita vertit; *Sic animus a medio profectus, (διεκπλακείσα, quasi traductus, atque transmissus) extremitatem cæli a suprema regione, ro-*

tundo ambitu circumjecit, seseque ipse versans, divina, sempiternae, sapientisque vitae induxit exordium. Ergo illud κύκλω περικαλύψασα, reddit, rotundo ambitu circumjecit. Si removebitur Ciceronis auctoritas, velle mihi philosophus videtur, *Animum se ipso extremum illud caelum in orbem*, id enim est κύκλω, undique circumdedit: atque ita longe facilius, quod adjungit, intelligas, *Animum semetipsum in sese versare*. Sane Timæus ille Locrus in suo de Natura opusculo, quod Platonici Timæi quoddam quasi semen dici queat, ita clarissime, τὰν δὲ τῷ κόσμῳ ψυχὰν μεσόθεν ἐξάψας ἐπήγαγεν ἕω, περικαλύψας αὐτὸ ὅλον αὐτῇ, κρᾶμα αὐτὰν κερσάμενος, ἐκ τε τὰς ἀμερίστῳ μορφᾷς καὶ τὰς μεριστᾷς οὐσίας.

703 a 3. καὶ κύκλω δὴ, &c.] Tullius, *Caeloque solivago, et volubili, et in orbem incitato complexus est*. Acrioris esset ac fidentior ingenii hæc et alia pleraque ad philosophi verba κριτικώτερον expendere. Tantum moneo, leviter mutandum videri quod apud Tullium sequitur, *quod secum ipsum propter virtutem facile esse posset, nec desideraret alterum, satis sibi ipse natus et familiaris*. Scribendum enim est, *notum et familiare*: nam de caelo loquitur.

— a 6. Ἐξ οὗν λόγου.] Plato ib. 529 f. Tullius sect. 26.

— b 6. μεταβάλλει μὲν τοι γε.] Idem lib. x. Leg. p. 672 c.d.

— b 8. μεταβαλόντα δὲ φέρεται.] Plato, μεταβάλλοντα δὲ φαίνεται. Elige.

— c 1. Εἰ δὴ οὖν μεταβάλλει.] Videntur hæc ad simile usque periodi principium c. 8. perperam inculcata. Atque hæc insulsa repetitio librariorum oscitantiae tribuenda est, qui cum in hac periodo exscribenda ad illas voces pervenissent, μεταβολῆς αἰτίας, quæ jam ex Platone præcesserant, periodum integram denuo ad finem usque pertexuerunt, cum sequi debuisset ex Eusebio, οὐρανὸς δὲ, &c. quæ habentur c. 10.

704 b 9. Τινὲς ἥλιον.] Locum hunc Philonis extare non credo. Extant alii duo in lib. de Mundi opificio, quorum posteriorem indicamus in Observationibus ad p. 286., priorem hic dabimus ex Philon. p. 7., ubi rationem afferens quamobrem post terræ germina stellas Deus effecerit: Προλαβὼν γὰρ περὶ τῶν οὐπὼ γεγυρότων ἀνθρώπων οἷοι τὰς γνώμας ἔσονται στοχασταὶ τῶν εἰκότων καὶ πιθανῶν, ἐν οἷς τὸ πολὺν τὸ εὐλογον, ἀλλ' οὐχὶ τῆς ἀκραιφνοῦς ἀληθείας· καὶ ὅτι πιστεύουσιν τοῖς φαινομένοις μᾶλλον ἢ θεῷ, σοφιστεῖαν πρὸ σοφίας θανμάσαντες· κατιδόντες τε αὖθις τὰς ἡλίον καὶ σελήνης περιόδους, δι' ὧν θέρη, χειμῶνες, ἔαρος, μετοπῶρον τροπαί· τῶν ἐκ τῆς ἀνὰ πᾶν ἔτος φνομένων καὶ γινομένων ἀπάντων αἰτίας ὑπολήψονται τὰς τῶν κατ' οὐρανὸν ἀστέρων περιπολήσεις· ἵνα μηδεὺν γενητῷ τὰς πρώτας ἀνατιθέναι τινὲς τολμῶσιν αἰτίας, ἢ διὰ θράσος ἀναίσχυντον, ἢ δι' ἀμαθίαν ὑπερβάλλουσαν, ἀναδραμέτωσαν, φησὶ, ταῖς διανοαῖς ἐπὶ τὴν πρώτην τῶν ὄλων γένεσιν, ὅτι πρὸ ἡλίου καὶ σελήνης παντοῖα μὲν φυτὰ παντοίους δὲ καρποὺς ἤνεγκεν ἡ γῆ, &c. quæ satis cum hoc loco infra d 10. conveniunt.

706 a 1. Ἴσως δὴ.] Plato lib. v. de Repub. p. 457 c. ista pluribus. Eadem citantur ac refelluntur a Theodoretō, lib. ix. de Cur.

Græcor. Affect. p. 129 et 130. 'Ο δὲ ταῦτα νομοθετῶν, inquit, οὐδὲ τῶν τῆς Κανδαύλου γυναικὸς λόγων ἐμνήσθη· ἐκείνη γάρ τοι τοῦ ἀνδρὸς γυμνόν οἱ δεῖξαι τὸ σῶμα κελεύσαντος μάλα ἔφη σωφρόνως, ὅτι ἀποδυσμένη τὸν χιτῶνα ξυναποδύεται καὶ τὴν αἰδῶ ἢ γυνή. Τοιγαροῦν ὁ φιλόσοφος τὰς νυμφευομένας γυμνοῖ τῆς αἰδοῦς, καὶ ἀναλίδειαν ἐκδιδάσκει. Fœdissimi hujus instituti, sicut aliorum plurimorum, auctores habuit Lacedæmonios; ut videre est apud Thucydid. lib. i. Plutarch. in Lycurgo, et Apophthegmat. Cui flagitio frustra speciem aliquam et colorem quærit.

706 a 10. φιλογυμναστῶσι.] Malui φιλογυμναστῶσι cum Platone et MS.

— 1 ult. ἄτε δῆ.] Plato ἀτελῆ.

— b 8. 'Η δ' αὖ πον.] Plato lib. vii. Leg. p. 630 g. Minervam autem, ut constat, intelligit.

— c 4. ἐν δὲ τούτοις.] Eod. lib. vii. Leg. p. 634 b. qua de re nonnulla in Observat.

— c 5. δεῖ.] Additum hoc verbum ab Eusebio est ad aliquam sensus integritatem.

— c 6. οἰκοῦντας.] Conjeciebam οὐκ ὄντας, quam lectionem postea deprehendi a Serrano in MS. repertam fuisse. Et vera est, ut opinor, ne peregrinos ritus, quod tantopere cavendum putabat, suam in Rempub. inveharet. Idem etiam Lacedæmone cautum.

— c 10. τῆς παιδείας.] Plato communius, τὰς παιδείας.

— d 7. Γυμνάσια τιθῶμεν.] Plato ibid. p. 637 g.

— d 11. διεξόδων τακτικῶν.] Ficinus *acierum ordinationes*. Probare vix possum. Διέξοδος, etiam in re militari, aliquando *profectionem ipsam atque ὁδοιπορίαν* absolute significat, adeoque militarem ipsam expeditionem. Dionys. Halicarnass. I. Antiq. p. 16. πείσαντες τοὺς Ἀβοριγῖνας συνάρασθαι σφίσι τῆς διεξόδου, στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ὀμβρικούς. Diodor. Sicul. lib. ii. p. 136. ubi de inviis Arabiæ tractibus, καθάπερ οἱ ἐν τοῖς πελάγεσι, πρὸς τὰς ἀπὸ τῶν ἄρκτων σημασίας τὴν διεξοδὸν ποιοῦνται. Quo fere sensu loca etiam difficilia τὴν διεξοδὸν ἐπίπονον habere dicuntur. Alias, certum quoddam ac peculiare τῆς πορείας genus, vel κατὰ διεκτροπὴν, vel κατὰ περιτροπὴν, vel κατὰ εἰσβολὴν, aut ἐκβολὴν. Quemadmodum enim ipsi *viarum itinerumque flexus et exitus* διεξοδοὶ vocabantur; ut apud Xiphilinum in Vitellio [Dio. Cass. LXV. 15.], τὰς διεξόδους τῶν στενωπῶν ἀκριβῶς εἰδότες; et apud Dionys. Halicarnass. lib. v. ῥᾶον οἱ φεύγοντες ἐσώζοντο, &c. ἢ διώκοντες κατελάμβανον, δι' ἀπειρίαν τῶν διεξόδων: sic *flexiones* etiam *militum* διεξοδοὶ sunt. Idem Xiphilin. in Severo de Pertinacis funere; [Dio. Cass. LXXIV. 5.] οἱ τε ἱππεῖς καὶ οἱ πεζοὶ περὶ τὴν πυρὰν πολιτικὰς τε ἅμα καὶ ποιητικὰς διεξόδους διελπίτουντες διεξῆλθον: ubi πολιτικαὶ διεξοδοὶ, *civiles*, opinor, ac *sedatiores flexiones* significant, quales etiam ex Platone nostro proferuntur: πολεμικαὶ vero, seu στρατιωτικαὶ, (utrovis enim modo legendum potius existimo, quam ποιητικαὶ) ex militiæ præceptis legibusque perfectas: nisi ποιητικὰς *artificiosas* reddere libet. Alias impetum

aliquem vox ista sonat; ut cum Suidas illud Davidis, διεξόδους ὑδάτων κατέδυσαν οἱ ὀφθαλμοί μου, explicat, κρουνηδὸν ἐφέροντο τὰ δάκρυα. Is autem impetus fit κατ' εἰσβολὴν ἅμα, καὶ πάλιν ὑποστροφῇ, ut ὁ δῖος ἐκπλους in re nautica. Thucydides lib. i. δῖος ἐκπλους δ' οὐκ ἦσαν, ἀλλὰ θυμῷ καὶ ῥώμῃ τὸ πλεόν ἐνανυμάχουν, ἢ ἐπιστήμη: ubi Scholiast. δῖος ἐκπλους ποιεῖν explicat, τὸ ἐμβαλεῖν, καὶ πάλιν ὑποστρέψαι, καὶ αὖθις ἐμβαλεῖν. Idem lib. ii. δῖος ἐκπλους τε οὐκ εἰσιν, οὐδὲ ἀναστροφῇ, ἀπερ νεῶν ἄμεινον πλεουσῶν ἔργα ἐστίν. Hic ego διεξόδους τακτικὰς hoc utroque sensu intellexi, quod peculiare quoddam exercitationis bellicæ genus Plato significet, non autem profectiones ipsas, aut expeditiones militares: præsertim cum indicata illa τῶν διεξόδων specie τὸ καθόλου adjungat, καὶ ἀπάσης πορείας, quod in gymnasiis illis omnia exercitationum militarium genera obiri vellet. Quæ τῆς διεξόδου acceptio, ac præsertim pro illo erumpendi vel irrumpendi conatu et impetu, clarius etiam intelligitur ex verbis infra p. 707 a 7 sequentibus, ubi mulieres inter cætera vult, τῶν διεξόδων ἀπτεσθαι, quod Ficinus vertit, *castra movere*, qui tamen paulo ante διεξόδους *acierum ordinationes* reddiderat. Atqui hac in lege ferenda id se Plato sequi profitetur, non ut mulieres exercitum ducant, sed ut, si quando res ferat, urbi præsidio esse hostesque propulsare possint: quo cum egregie ista vel irrumpendi vel erumpendi significatio convenit.

707 a 8. θέσεως, καὶ ἀναιρέσεως ὅπλων.] θέσις illa *positioque* armorum non est, meo quidem iudicio, vera et proprie dicta ἀπόθεσις: quid enim bellicæ exercitationis in ea vel fingi possit? Et tamen hoc in exercitationum genere Platonis mens oratioque versantur. Deinde, quis unquam Græce dixerit, θέσεως ὅπλων ἀπτεσθαι, i. e. *abjiciendis armis studere*? Erit igitur ista θέσις, cum armato militi consistendum est, nec invadendus, sed expectandus hostis, militari tamen ordine studiose diligenterque servato. Hinc illud, τίθεσθαι τὰ ὅπλα: quod eo mihi ὕβериος explicandum videtur, quo hac de phrasi apud lexicographos vix certi quicquam reperias. Vulgo quidem sumi video pro ὅπλα κατατίθεσθαι vel ἀποτίθεσθαι, Gallice, *mettre bas les armes*. Mihi non-dum locus occurrit in quo ita proprie sumi credam: nisi qui armati consistunt, nec tamen re ipsa pugnant, ii proprie arma dicantur abjicere. Quatuor præcipue modis usurpari reperio, quorum tres postremi communi quodam ex fonte manant. Primus est pro τάττειν vel τάττεσθαι, i. e. *aciem instruere, vel instrui*, non tam ad certamen ineundum, quam vel πρὸς ἐπίδειξιν, Gall. *pour faire montre*: (Plutarch. in Pomp. ἐξοπλίζειν, καὶ διακοσμεῖν τὴν δύναμιν) vel ad securitatem, dum v. e. bellicum habetur concilium, aut urgente hoste milites imperator alloquitur. Xenoph. Expedit. lib. vii. p. 395. Εἰ δὲ τούτων ἐπιθυμῆτε, θέσθε τὰ ὅπλα ἐν

γ Vide P. Leopard. Em. XI. 20. Wesseling. Diod. Sic. XII. 66. XX. 31.

τάξει, ὡς τάχιστα: i. e. *Hæc si expetitis, jam jam armati ordine consistite*: ubi Xenophon imperator vagum et inordinatum militum alloquitur. Et paulo post, τοὺς ἄλλους (ἡγεμόνας) ἐκέλευσε ταῦτα παρεγγῶν, καὶ τίθεσθαι τὰ ὅπλα: i. e. *Alios (duces) jubebat eadem ad suos cohortatione uti, ac milites ordinare*. Qui sensus clare constat ex sequentibus. Subjungit enim de militibus, οἱ δὲ ὑφ' ἑαυτῶν ταπτόμενοι, &c. Tum infert, ἐπεὶ δὲ ἔκειτο τὰ ὅπλα, i. e. *postquam ordinata acies, et quieta constitit*. Sic Thucydid. lib. ii. ἀνείπεν ὁ κήρυξ, εἴ τις βούλεται κατὰ τὰ πάτρια τῶν πάντων Βοιωτῶν ξυμμαχεῖν, τίθεσθαι παρ' αὐτοὺς τὰ ὅπλα. *Edixit præco, qui ex patris Bæotorum omnium institutis, in belli societatem venire vellent, ut ut secum in armis consisterent*: Gall. *qu'ils se rengeassent avec eux en armes*. Non, ut interpretes, *apud ipsos arma poneret*. Melius Scholiast. σὺν αὐτοῖς ὀπλίζεσθαι. Et lib. viii. p. 620. καὶ θέμενοι τὰ ὅπλα, ἐξεκκλησίασαν: i. e. *armis instructi, et ordine collocati, concionem habuerunt*: imminabat enim hostis. Secundus est pro καταστρατοπεδεύεσθαι. Qui usus, inter cæteros, Dionysio Halicarnassensi perfamiliaris est: ut lib. v. p. 311. θέμενοι δὲ (Sabini) πλησίον αὐτῶν τὰ ὅπλα, i. e. *juxta eos castrametati*, et al. Tertius, præcedenti affinis, pro *castra munire* potius quam *metari*: Gall. *se fortifier*. Idem Dionys. lib. viii. p. 546. ὀλίγον στίφος εἰς ὄρους κορυφὴν τινα ἀναδραμόν, καὶ θέμενον ἐνταῦθα τὰ ὅπλα, τὴν ἐπιούσαν νύκτα διέμενε, i. e. *Exigua manus, consensu montis jugo, et castris eo in loco munitis, sequentem ibi noctem exegit*. Thucyd. lib. ii. de Thebanis, qui Platæam invaserant, θέμενοι δὲ εἰς τὴν ἀγορὰν τὰ ὅπλα. Quis ibi vertat *arma abjicere*, cum hostilem urbem invaderent? Scholiastes explicat, περιτίθεσθαι, *arma induere*: sed armati jam erant. Idem lib. viii. p. 620. εὐθὺς ἐχώρουν ἐς τὸ ἄστυ, καὶ ἔθεντο αὐτοῦ τὰ ὅπλα: ubi male Scholiast. ἀπέθεντο. Quartus, cum secundo tertioque conjunctior, ἀντὶ τοῦ πολιορκεῖν, Gall. *planter son camp*. Thucydid. lib. viii. p. 573. πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν τὰ ὅπλα τίθενται. Herodot. lib. i. ubi de Pisistrato ab exilio redeunte atque Athenas invadente, οἱ ἀμφὶ Πεισίστρατον ἀπικνέονται ἐπὶ Παλληνίδος Ἀθηναίης ἱερὸν, καὶ ἀντὶ ἔθεντο τὰ ὅπλα. Quæ postrema interpretes sic vertit, *altrinsecus arma posuerunt*: clarius omnino, *castris positis obsidere cæperunt*. Sæpe apud Thucydid. maxime τὸ καθεύεσθαι gemino plane sensu positum reperias.

707 b 9. Γυναιξὶ δὲ] Lib. viii. Leg. p. 644 f.

— b 11. δίαυλον, δόλιχον.] Adi, si placet, doctiss. Fabrum in Agonistico hæc solita ubertate tractantem.

— b ult. μενούσης κοινῶν.] Rectius omnino, quam ut apud Platon. μὲν οὔσαις, αὐτ μενούσαις, ut in MS.

— c 7. τὴν ἐν τ. ὅπλ. μάχην.] Subintelligendum ἀπὸ κοινοῦ, θήσομεν, quod paulo ante præcessit.

708 a 2. Ἐάν τις παῖδας.] Plato lib. xi. Leg. p. 680 a. Sed locus in suo fonte satis obscurus, obscurior ab Eusebio factus

est, paucorum verborum decurtatione. Lege ergo cum Plat. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ γένος αἰὶ πορευέσθω κατ' ἀγχιστέλειαν, ἐάν τις παίδας, &c. loquitur autem de viris, quibuscum foeminae illae matrimonio conjungendae sint.

708 a 3. ἐπανιών.] Repone ἐπανιὸν ex Platone; τὸ γένος scilicet.

— a pen. τῆς οὖν τοιαύτης.] Idem VI. Leg. 621 g.

— b 8. τοῦτω, ἣν δ' ἐγώ.] Idem lib. v. de Repub. p. 459.

709 a 1, 2. Γυναικὶ μὲν.] Idem ibid. p. 460.

— c 2. ὅταν δὲ χροῦν.] Idem in Phædro, p. 348 d.

— c ult. ἀλλομένη.] Longe melius, quam ἀλωμένη, ut apud Platon.

711 b 5. Ὅτι δ' ἄν.] Idem lib. xi. Leg. initio.

— c pen. δοῦλον δέ.] Idem lib. ix. Leg. 657 g. Quæ jam pluribus p. 656 g. statuerat.

712 a 4. Ἐὰν δὲ, δ' γιν.] Idem ibid. p. 658 a.

— Ἐὰν ἀδελφός.] Plato enucleatius, καὶ ἂν ἀδελφὸς ἀδελφόν, ἢ ἀδελφὴν ἢ ἀδελφὴ ἀδελφόν, ἢ ἀδελφὴν θυμῷ κτείνῃ.

— c 1. Ἀδελφός.] Id. ibid. 658 d.

— c ult. ὅς ἂν ἐκ προν.] Ante legebatur οἷς ἂν ἐκ προν. sed nullo sensu. Certe apud Platonem post ἔστω νόμοις istuc οἷς, aut ὅς, non sequitur: sed p. 659 a. ὅς ἂν ἐκ προν. ut in MS. quod novæ legis initium est.

— d 7. ὁ γὰρ νόμος ἀπαγορεύει.] Plato addit, quod ἐμφατικώτερον est, καὶ ἀπαγορεύων ὑπὲρ πάσης τῆς πόλεως αἰὶ φαίνεται τε καὶ φανέται.

— d 8. ἢ μὴ προαγορεύων, εἰργέσθω.] Plato longe aliter, ἢ μὴ προαγορεύων εἰργεσθαι τῶν ἐντὸς ἀνεψιότητος, πρὸς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν προσήκων τῷ τελευτήσαντι· πρῶτον μὲν τὸ μίasma εἰς αὐτὸν καὶ τὴν τῶν θεῶν ἔχθραν δέχοιτο, ὥς ἡ τοῦ νόμου ἀρὰ τὴν φήμην προτρέπεται. τὸ δὲ δεύτερον, &c. quæ ita decurtavit Eusebius, ut sensum quoque perverterit.

713 c 4. ὅταν τὴν γενναίαν.] Idem lib. viii. Leg. p. 649 b. ubi legitur ὅς δ' ἂν τ. γ.

— c 9. τῷ λόγῳ.] Melius τῷ νόμῳ, ut apud Platon.

LIB. XIV.

717 c 8. μοι πᾶν.] Lege μοι πᾶς.

720 d pen. Ἐκ δὲ δὴ φορᾶς.] Plato in Theæteto, p. 118 f.

723 b 5. Προσιτέον οὖν.] Ibidem, p. 130 b.

— b 8. εἴτε ὑγιές.] Ita Platonis ex genio Persius, Sat. III.[21.]

Sonat vitium percussa, maligne

Respondet viridi non cocta fidelia limo.

Et Satira V. [24.]

Pulsa, dignoscere cautus

Quid solidum crepet.

723 c 1. χορηγοῦσι τοῦ λόγου.] χορηγεῖν istuc, opinor, metaphoricum est ἀντὶ τοῦ διδάσκειν. Communius esset παραδοῦναι, ut Latinis tradere: sed hominum hoc in doctrinæ genere liberalitatem et ἀφθονίαν indicare voluit. Est autem τοῦ λόγου Atticum, ut jam ante monui.

— c 8. οὐδὲν μᾶλλον οἶόν τε.] Vera lectio ex Platone restituta, cum ante mendosissime legeretur, οὐδὲν γὰρ μᾶλλον οἶονται.

— c 10. κατὰ τὰ συγγρ.] Plato καὶ τὰ συγγρ. Eusebio hærendum putavi.

— d 2. μηδὲ σμικρόν.] Istuc μηδὲ inseruimus ex Platone.

724 d 1. μή πη.] Ita legendum ex Platone, non μὲν πη.

— d 8, 9. Εὐκόλως μοι.] Idem in Sophista, p. 158 g.

725 a 10. Σικελικὰί τινες.] Empedoclem Agrigentinum intelligit τὸν ποιητικοφιλόσοφον, qui quatuor elementis φιλίαν τε, ut Diogenes loquitur, ἢ συγκρίνεται, καὶ νεῖκος, ᾧ διακρίνεται, adjungebat.

— b 4. τὸ μὲν ἀεὶ.] Ficinus, *semper hæc ita solvunt, suspenduntque*. Pauci, credo, id satis intelligant. Platonis mens videtur, sententiam illam, quæ ἀεὶ τὸ πᾶν οὕτως ἔχειν defendebat utpote συντονωτέραν, a Siculis istis χαλασθῆναι, laxatam nonnihil ac mollitam esse.

728 a 10. ἀγαπώντας.] Subobscure dicta hæc sunt. Ego mentem hominis potius, quam verba sequutus sum. An forte ἀγαπώντας hoc loco σφοδρῶς καὶ συντόνως? quod quæ diligimus, ea fere vehementer defendamus. An ἀλλήλους pro ἀγαπώντας reponendum? Certe Numenius hic parum ubique tersus.

— b 1. εἴξασιν.] Omnino, vel εἰκόσιν reponendum est; vel εἴξασιν pro εἰκόσιν positum, raro, ni fallor, exemplo, saltem apud solutæ orationis auctores.

— b 8. σκαριφηθμοῖς.] MS. σκαρφηθμοῖς, adhuc vitiosius. Credo legendum σκαριφισμοῖς, hoc est λεπτολογίαις, et contortulis argutiis, quibus carptim aliquid perstringatur potius, et quasi velli-cetur, quam diligentius enucleetur. Aristophanes ἐν Βατραχ. [1544.]

Τὸ δ' ἐπὶ σεμνοῖσι λόγοις,
καὶ σκαριφισμοῖσι λήρων
διατριβὴν ἀργὸν ποιεῖσθαι,
παραφρονοῦντος ἀνδρός.

Σκαριφήματα quoque dicebantur, imo, ut κωμικώτερον, Aristophani σκαλαθυρμάτια, in Nubib. v. 630. ὅστις σκαλαθυρμάτια ἄττα μικρὰ μανθάνων. Scholiast. explicat, σκαλεύματα σμικρὰ, καὶ λεπτὰ παντάπασιν νοήματα, καὶ σκαριφήματα. Subdit autem, ἐκ τούτου δὲ διαβάλλει Σωκράτην, ὥς εὐτελῇ εἰσιν, ἃ διδάσκει, καὶ οὐδενὸς ἄξια λόγου.

729 a 10. τῆς εἰρωνείας.] Tullius IV. Academic. sect. 15. *Cum aliud diceret, atque sentiret*, (Socrates) *libenter uti solitus est ea dissimulatione, quam Græci εἰρωνείαν vocant*.

— b 5. φροῦδος ἀναδραμεῖν.] Hoc est, opinor, λάθρα, tamque

celeriter, ut oculos fallere possint: ut solent qui φροῦδοι γίνονται.

729 d 4. παράγωγον.] Ex illo versiculo ἐπαρφδήθη,

Πρόσθε λέων, ὅπιθεν δὲ δράκων, μέσσητε χίμαιρα.

— d 11. Μενεδήμου.] Perperam apud Diogenem lib. iv. de Arcesilao habetur Μενέδημος. Hæc enim de Arcesila, non de Menedemo dicuntur.

— d pen. θύσεται.] Hinc etiam Diogenes corrigendus, apud quem male θήσεται.

— ἡ Πύρρωνα.] Nihil muto: dixit enim ἔχων Πύρρωνα, ἡ Διόδωρον, uti Μενεδήμου μόλυβδον. Mavult tamen Casaubonus εἰς Πύρρωνα, quemadmodum apud Diogenem sequitur, Νήξομαι εἰς Πύρρωνα, καὶ εἰς κολὶν Διόδωρον. Meo iudicio εἰς Πύρρωνα non est πρὸς Πυρρ. aut κατὰ Πύρρωνος, sed potius δίκην Πύρρωνος καὶ Διοδώρου, cum utrumque potius æmularetur, quam in alterutrum aut utrumque ferretur. In nostris autem versibus quorsum ut δίκην Πύρρωνος aut Διοδώρου curreret, Menedemi plumbum pectore circumferret, non video.

730 b 6. Ὀμηρικοῦ Τυδεΐδου.] Nobis Homeri versus 85. Iliad. ε'.

Τυδεΐδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετείη,

ἥε μετὰ Τρώεσσιν ὀμιλέοι, ἥ μετ' Ἀχαιοῖς.

— d 5. ἀλλήλων.] Ἀλληλίζων, opinor, scripserat.

— d 6. ἤρκεσεν.] Quid si ἤρκεσεν?

731 a 8. πιθανία.] Mallem πιθανὰ, vel πιθήνια.

— b 6. ἀναίτια, &c.] Forte ἂν δικαίως ὑπὸ τῶν Πυρρωνέλων.

— d 2. σὺν δ' ἔβαλον.] Iliad. δ'. 447. et Iliad. γ'. (ν'.) 131. ubi non legitur ἐδνοπάλιζεν.

732 a 7. ἡ μὲν δὴ ἀρχὴ ἦν.] Non satis, opinor, cum Numenii mente verba consentiunt: verbis enim tenus Stoicis ἀρχὴν tribuit, vel eam certe quidem ostendit, quam adversus Academicos objicere debuissent: et tamen paulo ante de Academicis cum diceret εἰ μήτε ἀρχὴν ἔχοιεν, suum quoddam illos principium habuisse declarabat, quod a Stoicis convellendum fuisset.

— a 10. ἦν εἶπον.] Locus, ut patet, corruptus est. Forte legi possit, ἀφορμὴν, ἦν, εἶπον μόνου, &c. ut paulo ante legitur ἀρχὴ ἦν. Sensus tamen obscurus perplexusque manet, quod minus ἐναργῶς quæ Academicorum erant a Stoicorum factione et oratione secernat. Et quidem si de Stoicorum decreto membrum hoc sumimus, velle Numenius id videtur, Arcesilam et profectos ab illo Academicos ea, quam avide arripiebant, pugnandi ansa carituros fuisse, si Zeno aliquid de suo illo decreto remittere voluisset, quo tam absolute comprehendendi vim phantasie tribuebat: de quo infra, p. 733 b. Sin (quod mihi certe probabilius est) de Academicorum decreto dictum id fuerit: hoc opinor, significat, hominibus nihil omnino percipi et comprehendendi posse καθόλου ὀριζομένοις, unum duntaxat aliquid auferendum ac detrahendum

fuisse, quod vel ipsi perceptum satis et comprehensum fateri co-
gerentur. Quid autem illud? Non declarat Numenius: facile
tamen intelligitur, id ipsum videlicet, *Percipi nihil comprehendi-
que posse*. Audi Tullium lib. iv. Academic. sect. 18. *Ex hoc,*
inquit, illud est natum, quod postulabat Hortensius, ut id ipsum
saltem perceptum a sapiente diceretis, nihil posse percipi. Et vero
licet Carneades ne id quidem exceptum esse pateretur, *Antiochus*
tamen ad istum locum (verba Tullii sunt) *pressius videbatur acce-*
dere. Quoniam enim id haberent Academici decretum, nihil posse
percipi, non debere eos in suo decreto sicut in cæteris rebus fluctuare,
præsertim cum in eo summa consisteret, &c. quæ Tullius ita con-
cludit: *Hoc igitur modo potius erat ab his postulandum, ut hoc unum*
saltem PERCIPi NIHIL POSSE perceptum esse dicerent. Porro
totam illam Stoicorum de phantasia, seu viso et comprehensione,
doctrinam accurate idem Cicero ac diligenter exponit lib. i.
Academic. sect. 39, 40, 41. Sed alius ille locus ex iv. ejusd. ope-
ris sect. 18, qui huc etiam maxime pertinet, sic legendus vide-
tur: *Cum enim ita negaret* (Philo, qui Zenonis definitionem
respuebat) *quicquam esse, quod comprehendi posset: (id enim volu-*
mus esse ἀκατάληπτον:) *si illud esset, sicut Zeno definiret, tale vi-*
sum, (jam enim hoc pro φαντασία verbum satis hesterno sermone
trivimus,) *visum igitur impressum effectumque ex eo unde esset, quale*
esse non posset ex eo unde non esset: (id nos a Zenone definitum
rectissime dicimus: qui enim potest quidquam comprehendi, ut plane
confidas id perceptum cognitumque esse, quod est tale, quale vel fal-
sum esse possit?) *Hoc cum infirmat tollitque Philo, &c.* Lambini
emendatio a mente Ciceronis admodum videtur aliena. Nos
particulam unicam ut expungimus post non posset; illa vero id
nos a Zenone usque ad esse possit parenthesi includimus. Hæc
tamen Platonico potius quam Tulliano more intricata videri
possint.

— c 10. εἰρημένης.] Lege cum MS. εἰρήνης.

— d 1. ὅτι ἐποίησεν.] Pendet sententia. Legendum videtur
οὕτως ἐποίησεν.

733 b 2. ἐν τῷ ἀσθενεστέρῳ ὧν.] Expungendum arbitror parti-
cipium ὧν, ut Arcesilam ἀσθενέστερον vocet.

— d 4. Πιταναίῳ.] Diogenes Laërtius lib. iv. [28.] Ἀρκεσίλαος,
inquit, Σεύθου, ἢ Σκύθου, Πιταναῖος, τῆς Αἰολίδος. Ibid. [38.] Ἦν
μὲν οὖν αὐτῷ καὶ ἐν Πιτάνῃ περιουσία, ἀφ' ἧς ἀπέστειλεν αὐτῷ Πυλά-
δης ὁ ἀδελφός.

734 a 6. περὶ δὲ Λακύδου.] Eadem commemorat Diogenes
lib. iv. sed longe siccus atque frigidus. Subobscura videtur
narratio, quæ tamen diligentius attendenti satis perspicuam ha-
bet explicatamque rationem.

— b 1. οἰκονομικός.] Significare videtur, aliquem eo tempore
notissimum fuisse, quem ἀπὸ τῆς ἀκριβεστερας οἰκονομίας ΟΙΚΟ-
ΝΟΜΙΚΟΝ vulgo nominarent. Laërtius de Lacyde nostro, τοῦ-

τόν φασι καὶ περὶ οἰκονομίαν^z γλυκύτατα ἐσχηκέναι. Interpres γλυκύτατα *felicissime* reddidit. Quid si *lepidissime*?

734 c 2. δακτύλιον.] Ne illum aut clavim amitteret, hanc in occulta quadam arcula deponebat, illum per seræ foramen intra cellam ipsam evolvebat. Servi, reperta clavi, sigillum revellebant, tum reserata janua jacentem intro anulum colligebant; inde ubi genio liberaliter indulgissent, clauso ostio simile priori sigillum imprimebant, et anulo per eandem seram immisso, clavim sua in arcula reponebant. Porro, cui suus toties anulus imposuerat, idem (ut scribit Plutarch. Opusc. de Adulator. et Amici Discrim. [p. 63 e.]) Cephisocratem amicum in judicio periclitantem subducto judicium oculis ipsius anulo liberavit: τοῦ κατηγοροῦ, inquit, τὸν δακτύλιον αἰτήσαντος, ὁ μὲν (reus) ἡσυχῇ παρακαθήκεν· αἰσθόμενος δὲ ὁ Λακύνδης ἐπέβη τῷ ποδὶ, καὶ ἐπέκρυνεν· ἦν δὲ ὁ ἔλεγχος ἐκ ἐκείνῳ· μετὰ δὲ τὴν ἀπόφευξιν, τοῦ Κηφισοκράτους δεξιουμένου τοὺς δικαστὰς, εἰς τις, ὡς ἔοικεν, ἐωρακὺς τὸ γενόμενον, ἐκέλευσε Λακύνῃ χάριν ἔχειν· καὶ τὸ πρᾶγμα διηγῆσατο, Λακύνδου πρὸς μηδὲνα φράσαντος.

735 b 10. κατελάμβανε τὰ ἀφειμένα.] Id est, opinor, re ipsa precepit, ac certo intellexit, quam multa negligenter habita profligasset.

— καὶ μάτην.] Quid si, καὶ ὅτι μάτην?

— b ult. φόρτακες.] Hic novo satis exemplo φόρτακες dicti videntur οἱ φορτικοί, τουτέστι φορτικῶς χλευαστικοί, quod ex sequentibus facile intelligitur: φόρτος Atticis *risus* est, sed *immodicus* ac *molestus*. Aristophan. in Pluto: Ἐπειτα, καὶ τὸν φόρτον ἐκφύγοιμεν ἄν. Idem in Pace, ubi eum laudans, qui scurriles istos et illiberales risus ex Comœdia sustulisset:

Ταῦτ' ἀφελὼν κακὰ, καὶ φόρτον, καὶ βωμολοχέματ' ἀγεννῇ,
ἐποίησε τέχνην μεγάλην ἡμῖν.

Hinc et Hesychio τὰ φορτικὰ dicuntur γελοῖα, et ὑπεροψίας σκώματα. Aristophan. Vespis, [64.]

Ἄλλ' ἔστιν ἡμῖν λογίδιον, γνώμην ἔχον,
ὑμῶν μὲν αὐτῶν οὐχὶ δεξιώτερον,
κωμωδίας δὲ φορτικῆς σοφώτερον.

Ubi meo judicio κωμωδία φορτικῇ non est vel οἰκτρὰ, ἐν ᾗ φορτικά

^z In Laërtio Gatakerus M. A. V. 5. reponit γλισχρότατα. Qui pergit; “ὕπογλισχρότερος paulo sordidior Vigerus: malim *tenacior*, atque ejusmodi qui “*economicus* diceretur. Nos diceremus, *somewhat near and a good husband*. “Miror autem virum eruditissimum vitiosam eam lectionem non animadvertisse, cum Eusebium simul sub oculos haberet. Nec possum probare, quod “Οἰκονομικὸς littera majuscula præfixa scribit, vultque esse certum aliquem eo “tempore notissimum designari, qui ἀπὸ τῆς ἀκριβεστέρας οἰκονομίας οἰκονομικὸς vulgo nominabatur: cum revera οἰκονομικὸς istic appellativum sive “ἐπίθετον commune sit, eumque designet, qui est rei familiaris dispensandæ, “*curandæ, tuendæ peritus*,” &c.

τινα εἰσάγουσιν, ut Scholiastes exponit; nec, ut apud Stephan. alii, *insulsa et inepta*; sed potius, *scurrilis nimum, et in risus effusa petulantiores*: narratio enim quam subjungit faceta est illa quidem, sed liberalis tamen ac civilis.

735 c 1. Γέται καὶ Δάκοι.] Δάκοι sæpius quam Δάκοι reperias. Stephanus de Urbibus in voce Δακία sic habet: οἱ Δάκοι, οὓς καλοῦμεν Δάους. Γέτας γὰρ τοὺς πρὸς τὸν Πόντον κεκλιμένους, καὶ τὴν ἑω. Δάους δὲ, τοὺς πρὸς τὰναντία, πρὸς Γερμανίαν, καὶ τὰς τοῦ Ἰστροῦ πηγάς. Καὶ παρ' Ἀττικοῖς δὲ τὰ τῶν οἰκετῶν ὀνόματα, Δάοι, καὶ Γέται. Strabo lib. vii. hoc ipsum plenius: Δάκους δὲ, (&c.) οὓς οἶμαι Δάνους καλεῖσθαι τὸ παλαιόν· ἀφ' οὗ καὶ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἐπεπόλασε τὰ τῶν οἰκετῶν ὀνόματα, Γέται καὶ Δαῦοι. Atque id probabilius judicat, quam Davos illos a Scythis, οὓς καλοῦσι Δάας, ortos esse. Getarum et Davorum ex Terentii quoque fabulis nota dicacitas atque στωμυλία.

— c 2. λαλεῖν στωμυλήθρας.] Τὸ λαλεῖν minus hic necessarium videtur: στωμυλήθρα vero, pro στωμυλία et βομολοχία, veterum Comicorum vox erat. Athenæo lib. vii. [ix. p. 381 b.] στωμυλήθραι δαιταλεῖς, i. e. *loquaces et dicaces conivæ*: sed, opinor, legendum στωμυλήθροι, ut apud Suidam στωμυλήθρος pro στωμυλεθρος. Apud eundem grammaticum legitur Ῥομβοστωμυλήθρα: tum sequitur, Εὐβουλίδης φησὶν, ἐριστικὸς κερατίνας ἐρωτῶν, καὶ ψευδαλαζόσι λόγοις τοὺς ῥήτορας κυλίων, ἀπὴλθ' ἔχων Δημοσθένους τὴν ῥομβοστωμυλήθραν. Qui locus intelligi debet ex Diogene Laërtio lib. ii., ubi Euclidis vitam pertexens inter ejus successores Eubulidem nominat, de quo hæc inter alia, περὶ τούτου φησὶ τις τῶν Κωμικῶν,

Ὁ ὕβριστικὸς δ' Εὐβουλίδης, κερατίνας ἐρωτῶν,
καὶ ψευδέσ' ἀλαζόσι λόγοις τοὺς ῥήτορας κυλίων,
ἀπὴλθ' ἔχων Δημοσθένους τὴν ῥομβοστωμυλήθραν.

Itaque apud Suidam legendum videtur, Οὐριστικὸς, (φησὶ τις τῶν Κωμικῶν) Εὐβουλίδης, &c. versus enim illi non Eubulidis sunt, sed adversus Eubulidem: utrum legas οὐβριστικὸς, an οὐριστικὸς vix refert: fuit enim is et ὕβριστικὸς, ut ex Diogene, loco citato, et Aristocle apud Euseb. nostrum infra, p. 791 d. manifestè constat: fuit etiam ἐριστικὸς, utpote Euclidis τῶν ἐριστικῶν principis discipulus atque successor. Sequitur κερατίνας ἐρωτῶν, supple ἐρωτήσεις, quod graviter ac sæpius utrinque ferirent. At ψευδαλαζόσι, quod habet Suidas, rectius videtur quam ψευδέσι ἀλαζόσι. Denique ῥομβοστωμυλήθρα, sive ῥωβοστωμυλήθρα, ficta vox est: utrum legas elige; ῥωβο, duæ primæ, ut videtur, syllabæ sunt verborum ῥώω, et βοάω.

736 b. εἴτα μὴ ἐξελέγξαι.] MS. εἴτε μὴ ἐξελέγχοι πάντα ἀνατρέψεσθαι, &c. Ex quibus vera, opinor, lectio conjici possit, εἴτα ἂν μὴ ἐξελέγχοι, (vel εἴτα μὴ ἐξελέγξας,) πάντα ἀνατρέψεσθαι ἑαυτῷ δοκῶν.

737 b 2. οὗ χρεών.] οὗ. Cujus tandem? Platonis, opinor. In hoc quippe multus ante Numenius fuerat.

737 b 8. ἀπέφερεν.] Quid si ἔφερεν? Est enim, ut pueris notum, ἄγειν καὶ φέρειν *sursum deorsumque miscere*.

— c 4. σφοδρῶς ῥέων:] Hæc glossemati simillima, cum præcedat ῥοώδης.

— d ult. καὶ ἐμέμνητο.] Legendum καὶ οὐκ ἐμέμν. vel, quod quidem malim, οὐ προδέδοκτο, καὶ ἐμέμνητο, ἐκὼν ἡμέλει.

[739 a 1. ὁ δὲ Καρνεάδης, οἷον ἀντεστραμμένα φιλοσοφῶν, τοῖς ψεύσμασιν ἐκαλλωπίζετο, καὶ ὑπ' αὐτοῖς τάληθῇ ἠφάνιζε.] Id est, *Carneades quasi contraria philosophans mendacis fucum faciebat, et sub iis vera occultabat*. ἠφάνιζε est ἀφανῆ ἐποίει, faciebat ut quæ vera erant præ falso, cui probabilitatem imposuerat, non adparent, et neutrum tamen nec falsum nec verum, quorum utraque in rebus esse concederet, firmiter comprehendi posse docebat. Hic enim fuit ὁ τῆς τῶν Ἀκαδημαϊκῶν ἐποχῆς λόγος, qua sapientem et nulli rei adsentiri, et se a respondendo, ut aut probet quid aut improbet, cohibere, ut neque neget aliquid neque aiat, statuebant, quem Carneades princeps quatuor de sustinendis assensionibus libris adstruxerat Cic. 2. Acad. Ejusmodi argutiarum mirus artifex fuit iste Pœnus, et quid dicendi facultate polleret supra omnes, ἐψυχαγῶγει καὶ ἠνδραποδίζετο, ὧν μὲν κλέπτων ἀφανῆς, φαινόμενος δὲ ληστῆς, *delectabat et captivos trahebat auditores fur occulte, manifeste prædo*. Ἀφανίζειν h. l. significat *facere ne conspicuum sit, abscondere*. Ita Aristoph. Pluto ὁ δὲ Θεὸς ἠφάνισεν ἑαυτὸν ὡς ὄφης εἰς τὸν ναόν. *Deus vero occubuit se ut serpens in templum*: et Nubibus: ἀφανίζων πονηρὰ σκώμματα, *supprimens mala convitia*: ubi interpres: ἀφανῆ ποιῶν, τοῦτέστι, περικαλύπτων τῷ γέλῳτι, *Risu faciens ne adparent, ne animadvertenterentur*^a. Ἀφανισθέντα ὑπὸ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου apud Suidam in Φόρος sunt *non amplius extantia, e conspectu remota, tempore Theod. magni*. Numenium Vigerus ita interpretatur; *triumphabat in mendacis quibus verum abolebat*. De prioris verbi incompetentia nihil dicam; est enim manifestissima, quia Carneades non hoc affectavit ut falsum pro vero concludere videretur, neque de eo artificio se jactitavit, sed verum falso involvit, non animadvertente interim quovis: posterius τὸ *abolere* respuunt sequentia: addit enim Numenius, Carneadem falsis tanquam velis quibusdam usum fuisse et verum dixisse, sed veteratorie, latenter, et intus cum foris aliud ostenderet, ἡλήθευεν ἔνδον λανθάνων καπηλικώτερον. Post velum igitur falsorum vera latebant in argumentationibus Carneadis: non ergo abolita, sed solum semota ex oculis et inconspicua facta. Hunc sensum comprobant etiam reliqua quæ proxime sequuntur: *accidisse philosopho huic ejusque disputandi rationi quod seminibus seu granis Cerealibus, e quibus quæ inania sunt cassa et effæta summæ aquæ innatant; quæ vero vegeta sana et integra subsidunt et sunt ἐν τῷ ἀφανεί, non adparent*. Quam igitur grana in fundo non possunt dici abolita vel annihilata, quanquam

^a Prava lectione deceptus est Reinesius: recte a Kustero in Suida e mss. repositum est ἀσφαλίσθέντα.

non sint conspicua, tam nec verum in collectionibus Carneadis aboleri. REINESIUS Var. Lect. III. 6. p. 449.]

743 b 9. Ἐδίδασκε δέ.] Xenophon Memorabil. lib. iv. p. 814 b. Quatenus earum doctrinarum studiis eruditos esse oporteat reipub. principes, pluribus a Platone lib. de Repub. VII. disputatur. Λογιστικῆς summam cognitionem esse jubet: geometriæ secundo loco dari operam, quatenus πρὸς τὰς στρατοπεδεύσεις, καὶ καταλήψεις χωρίων, καὶ συναγωγὰς, καὶ ἐκτάσεις στρατιᾶς, καὶ ὅσα δὴ ἄλλα σχηματίζουσι τὰ στρατόπεδα, conferre potest. De astronomia, quid statuatur, subobscurum est, nisi quod ἀντικρὺς parum admodum περὶ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ curiosos esse vult; atque in illis cœlestium orbium ac siderum conversionibus umbram potius aut similitudinem veritatis quam ipsammet veritatem agnoscit.

745 a 6. ὅτι μὲν γάρ.] Idem Xenophon p. 1000 b.

— a 7. τῷ κρείττονι τῆς δυνάμεως, &c.] Xenophontis interpres hæc ita mutat, τὸ κρείττον τῆς δυνάμεως αὐτὰ σέβειν. Metuit nimirum τὸ σολοικοφανές. Præcessit enim τὰ θεῖα, tum sequitur αὐτούς. Quidni ergo similiter οἶοι, quod sequitur, mutabat in οἶα? Meo iudicio, solicitandum nihil est. Atticis enim, Xenophonti præsertim et Platoni, familiarissimum, casus, genera, modosque mutare, ubi potissimum significationis potius quam vocum rationem habendam existimant. Quid autem sunt τὰ θεῖα, nisi θεοί? Quod etiam τῷ κρείττονι, seu τὸ κρείττον τῆς δυνάμεως, ita vertit, *maiorē ob potestatem*, vereor ut Xenophontis ex mente sit: alioqui dixisset, opinor, ἐπὶ τῷ κρείττονι, vel διὰ τὸ κρείττον.

— b 1. δούλους εἰδέναι, &c.] Xenophon, δούλους δεῖ εἰδέναι, οἷς οὐδὲν πλεόν τῆς ὑπηρεσίας προσήκει, quæ oratio plenior est.

— b 4. τοσῶδε, &c.] Vitiosum est quod apud Xenophont. in margine adnotatur, τόσον τόδε τοῖς.

— d 3 ὦν τὸ περιττ.] Ita Xenophon. Male in priori editione ὡς τὸ περιττ.

— d 5. Σικελιωτὺν τράπεζα.] Plato ipse, qui tacite hic a Xenophonte mordetur, lib. iii. de Repub. [p. 404 d.] Socratem habet Adimanto sic loquentem, Συρακουσίαν δὲ, ᾧ φίλε, τράπεζαν, καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψων, ὡς ἔοικας, οὐκ αἰνέεις, εἰπέρ σοι ταῦτα δοκεῖ ὀρθῶς ἔχειν.

746 a 5. Γί ἂν οὖν εἴη.] Plato lib. vii. de Repub. p. 483 c. Ficini. Serrani autem 521 d.

— a ult. δεῖ ἄρα καὶ τοῦτο, &c.] Ficinus, non ita, ut videtur, auctoris ex sensu, vertit: *oportet ergo hanc præterea superiori addere disciplinam, quam quærimus*: προσέχειν non est προστιθέναι.

— c 1. ἀντίστροφος τῆς γυμναστικῆς.] Sororem vocat lib. iii. [p. 404 b.] de Repub. ubi de musica ex professo disputat, Ἄρ' οὖν, inquit, ἡ βελτίστη γυμναστικὴ ἀδελφὴ τις ἂν εἴη τῆς ἀπλῆς μουσικῆς;

— c 2. ἔθεσι.] Quantum valeat musica πρὸς τὰ ἥθη, eod. lib. iii.

pluribus, ubi gymnasticam corporis, musicam animi propriam esse docet.

746 d ult. πυκνώματα.] Gellius I. 11. *Quid enim foret ea re ineptius, si, ut planipedi saltanti, ita Graccho concionanti numeros et modos et frequentamenta varia tibicen incineret? Numeros ῥυθμοὺς, modos μέλη, frequentamenta πυκνώματα dixit.*

747 d 8. Θάλης Μιλήσιος.] Plutarch. in Moralib. de Plac. Philosoph. p. 875 d.

748 b 3. Ὠκεανόν.] Homer. Iliad. ξ'. 246.

— b ult. καὶ ἡ γένεσις.] Plutarch. non habet illud καὶ, sed ista conjungit, ἵνα μὴδὲν ἐλλείπη ἡ γένεσις, &c. Melius. Καὶ tamen retineri optime potest, modo sequatur ἢ pro ἡ, quid mihi magis probaretur.

— c 6. ἐνεργεία.] Hoc malo, quam ἐνέργεια, ut est apud Plutarchum, ubi Latinus interpres hæc verba, οὐ δύνатаι δὲ ἡ ὕλη εἶναι ἐνέργεια, vertit, *materia rem creare nullam potest.* Plutarchi mens nunquam ista fuit.

— c 7. ὑπόθηται.] Plutarch. ὑποκέται. Utrumque defendi potest: ὑπόθηται tamen magis placet.

— c pen. ἀήρ ἐστι, &c.] Plutarch. ἀήρ οὔσα συγκρατεῖ ἡμᾶς, καὶ ὅλον τὸν κόσμ.

— d 5. τῶν ὄντων ὑποστήναι.] Plutarch. τῶν ὄντων, ἐξ ἧς πάντα, ὑποστήναι, quod significantius videtur.

— d 10. Ἡράκλειτος.] Præterit Eusebius Anaxagoram, Archelaum, et Pythagoram: quid sequutus, non video: nisi quod paulo post, p. 750 d. Anaxagoræ sententiam pluribus ex Platone traditurus esset: at de Archelao et Pythagora, nihil.

749 a 3. γῇ γίνεται.] Facilis erat conjectura, reponendum γῆν γίνεσθαι, quam lectionem Plutarchus repræsentat.

— a 8. ἀναλῶσθαι.] Quid si ἀναλύεσθαι.

— a 10. Δημόκριτος.] Apud Plutarchum ita leges: Ἐπίκουρος Νεοκλέους, Ἀθηναῖος, κατὰ Δημόκριτον φιλοσοφήσας, ἔφη τὰς ἀρχὰς τῶν ὄντων σώματα λόγῳ θεωρητὰ, &c. Porro certum est Epicurum longe Democrito juniorem fuisse: quot tamen annis post eum natus fuerit, eo incertum manet, quod minus constans reperiatur chronologorum de Democriti ortu interituque sententia. Adi Petavium nostrum tomo II. de Doct. Tempor. in Paralipomenis, p. 862. 863.

— d 3. λέγει ἀπαθῆ.] Melius Plutarch. λέγει, καὶ ἀπαθῆ.

750 a 7. οὐδέ τι.] Mallem οὐδέ τινα.

— b 5. μολόβοτον.] Plato in Hippiâ majore [p. 283 a.] Τοῦναντίον γὰρ Ἀναξαγόρα φασι συμβῆναι, ἡ ὑμῖν καταλειφθέντων γὰρ αὐτῷ πολλῶν χρημάτων, καταμελῆσαι, καὶ ἀπολέσαι πάντα. Diogenes Laërtius [II. 6.]: Οὗτος εὐγενείᾳ καὶ πλούτῳ διαφέρων ἦν, ἀλλὰ καὶ μεγαλοφροσύνη, ὃς γε τὰ πατρῶα παρεχώρησε τοῖς οἰκεῖοις. Αἰτιαθεὶς γὰρ ὑπ' αὐτῶν, ὥς ἀμελῶν. Τί οὖν, ἔφη, οὐχ ὑμεῖς ἐπιμελεῖσθε; Urbanum illud, καὶ σοφόν: hoc quod sequitur, κρεῖττον ἢ κατὰ

φιλόσοφον. Objicienti enim, οὐδέν σοι μέλει τῆς πατρίδος; Εὐφήμει, ἔφη, ἐμοὶ γὰρ καὶ σφόδρα μέλει τῆς πατρίδος, δέξας τὸν οὐρανόν. Digna vox meliore lingua, meliore sensu.

750 b 10. ἦν γὰρ ἐν ἀρχῇ.] Plutarchus supra, p. 876 d. hæc paulo aliter, Ἀρχεται δὲ οὕτως, inquit; Ὅμον πάντα χρήματα ἦν, Νοῦς δὲ αὐτὰ διῆρε καὶ διεκόσμησε· χρήματα λέγων τὰ πράγματα. Consule Diogenem.

— d 5. Ἄλλ' ἀκούσας.] Platonis locus est in Phædone, p. 393 c. Ficini.

751 a 2. τιθέναι.] Ita malui ex Platone, quam τιθέντα, ut in priori edit.

— d 8. Ἐπεὶ δὲ προΐών.] Plato uterque, Ἐπειδή. Sed præstat ἐπεὶ, quod hic pro ἀλλὰ vel ἔπειτα usurpatur. Quomodo a Plutarcho præcipue sumitur, ut jam Stephanus in Notis observavit. Sic et apud Herodot. II. p. 114. Ἐπεὶ οὖν τοὺς νεανίας ἀποπεμπομένους ἵεναι τὰ πρῶτα μὲν διὰ τῆς οἰκεομένης, i. e. Inde, vel Tum igitur dimissos adolescentes primum quidem cultam regionem peragrasse: ubi oratio, quemadmodum et hic, nisi ἐπεὶ eo modo sumeretur, esset prorsus ἀναπόδοτος.

752 d 3. δίνην περιτιθεῖς, &c.] Ficinus, *vertiginem circumponentes terræ sub cælo*. Serranus autem, *dum quendam aquarum gurgitem terræ circumponunt sub cælo*. Existimavi perpetuam aëris agitationem intelligi; et ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ non cum superiore membro conjungendum, sed novi membri principium statuendum esse.

— d 6. βάθρον τὸν ἀέρα.] Ficinus legit βάθρῳ τῷ ἀέρι, vertit enim, *aëre velut base*. Mihi nihil mutandum videtur.

753 b 7. Ἐνιοὶ τῶν φιλ.] Plutarch. de Placit. Philosophor. cap. 7. p. 880. Ex quo Eusebius κατ' ἐπιτομήν.

— c 7. ἐπὶ τούτοις.] Hæc, usque ad λέγει δὲ οὕτως, Eusebii verba sunt.

— d 5. Κοινοῖς οὖν.] Imo tu solus, Plutarche, gnaviter impius es, qui Deo rerum humanarum curam eripias, et divinæ mentis ac felicitatis magnitudinem infinitam angustis et iniquis ingenii tui finibus metiare.

— d 9. πεπληρωμένον πᾶσι.] Nota, pro πάντων ἀγαθῶν, quæ et alibi reperias.

754 a 10. θανάτου πολὺν κεχ.] Vocem ὕπνου, quæ post θανάτου sequebatur, cum Plutarcho sustulimus. Merum glossema fuit, quo nescio quis explicare voluit τὸ ἐγγὺς θανάτου. Itaque adscripsit ὕπνος, (non ὕπνου,) qui vere morti simillimus.

— b 1. πεπληρωτο ἐν μακαριότητι.] Rectius, quam ut apud Plutarchum, πεπληρώκει μακαριότητα.

— b 4. μηδὲν γὰρ ἐλλείπων.] Imo certe, quod optime Plato vidit, id omnino summæ ejus et infinitæ bonitati debebatur. Cæterum in priori editione perperam legebatur, μηδὲν γὰρ ἐλλείπων.

— d 5. μετὰ δὲ τούτους.] Eusebius loquitur, usque ad ἄκουε.

755 b. διὰ τὰς ὕλης, &c.] Hinc Plutarchum emendes licet, apud quem minus recte, δι' ὅλης τῆς ὕλης, δι' ἧς κεχωρήκει, παραλλάξαι.

— b 10. ὁμοιομερείας.] Verbo dixit, quod Plutarch. ὁμοιότητας αὐταὶ δὲ λέγονται ὁμοιομέρειαί.

— c. τῆς Ἑβραϊ. ἀρχαιολογίας.] Supple ἔνεκα, i. e. ὅσα γε πρὸς τὴν Ἑβρ. ἀρχαιολογίαν.

— c 8. Ἑλλησι, καὶ, &c.] Manifesta hic trajectio est. Lege ergo, Ἑλλησι, παρὰ τε Φοίνιξι, καὶ Αἰγυπτίοις, καὶ τοῖς πρόπαλαι τὴν πολυθ. δεισιδαιμ. εἰσηγησαμένοις, ἢ τοῦ, &c. Imo ante τῆς πρόπαλαι libenter τὸ καὶ expunxerim.

756 c 2. καὶ τὸ μὴ ὄν ἕτερον εἶναι.] Repone cum alt. MS. καὶ τὸ ἕτερον μὴ εἶναι.

757 a 5. Αὐτίκ' ἔπειτ'.] Iliad. ε'. 214.

758 c 1. Ἀναγκαῶς.] Subtilis ac solida est tota hæc ab Aristotele contra Scepticos suscepta disputatio.

760 d 5. εἰ δὲ ἐγίνωσκε.] B. Augustinus lib. de religione, quærenti veritatem, *Saltem, inquit, scis te dubitare an sit aliquid veri, et hoc ipsum est veritas.*

761 b 5. ἀντὶ χορευτοῦ φιλόσοφος.] Diogenes Laërtius lib. ix. ex Simone quodam Apollonide Timonem hunc significat a saltatione jam abstinere cœpisse antequam in Pyrrhonem incidisset. Σίμων Ἀπολλωνίδης, inquit, φησὶ τὸν Τίμωνα εἶναι πατρὸς μὲν Τιμάρχου, Φλιάσιον δὲ τὸ γένος· νέον δὲ καταλειφθέντα χορεύειν, ἔπειτα καταγνόντα, ἀποδημήσαι εἰς Μέγαρα πρὸς Στίλπωνα, &c. Εἶτα (i. e. contractis jam nuptiis) πρὸς Πύρρωνα εἰς Ἥλιον ἀποδημήσαι μετὰ γυναικὸς, &c. Vide infra, p. 763 c.

— b 9. Σίλλοι.] Vide eundem locum p. 763 c. Diogenes lib. ix. auctor est, Simonem etiam illum Apollonidem, qui de Timone loquebatur, Sillorum opus scripsisse, quod Tiberio Cæsari dedicavit, in quod Diogenes ipse commentarios edidisset. Tum de Timonis operibus, Τῶν δὲ Σίλλων, inquit, τρία ἐστὶν (βιβλία) ἐν οἷς, ὡς ἂν σκεπτικὸς ὢν, πάντας λοιδορεῖ, καὶ σιλλαίνει τοὺς δογματικούς ἐν παρωδίας εἶδει. ὢν τὸ μὲν πρῶτον αὐτοδιήγητον ἔχει τὴν ἐρμηνείαν, τὸ δὲ δευτέρον καὶ τρίτον, ἐν διαλόγου σχήματι. Operis initium hoc fuisse tradit, Ἔσπετε νῦν μοι ὅσοι πολυπράγμονές ἐστε σφιστάι.

766 c 10. ὁ Πλάτων.] Locus extat in Theæteto, p. 118. Ficini d. Ubi postquam a Protagora hominem rerum omnium mensuram constitui docuit, ita prosequitur: Οὐκοῦν οὕτω πως λέγει, (Protagoras,) ὡς οἷα μὲν ἕκαστα ἐμοὶ φαίνεται, τοιαῦτα μὲν ἐστὶν ἐμοί· οἷα δὲ σοι, τοιαῦτα αὖ σοι. ἄνθρωπος δὲ σύ τε, καὶ γώ. Tum hominem ita refellit, Ἀρ' οὐκ ἐνίοτε πνέοντος ἀνέμου τοῦ αὐτοῦ, ὁ μὲν ἡμῶν ῥίγοι, ὁ δὲ οὐ; καὶ ὁ μὲν, ἡρέμα, ὁ δὲ, σφόδρα; Καὶ μάλα. Πότερον οὖν τότε αὐτὸ ἐφ' ἐαυτῷ τὸ πνεῦμα, ψυχρὸν, ἢ οὐ ψυχρὸν φήσομεν; ἢ πεισόμεθα τῷ Πρωταγόρᾳ, ὅτι τῷ μὲν ῥίγουντι ψυχρὸν, τῷ δὲ μὴ, οὐ; &c. At pluribus interjectis ita miserum σκώπτει, ut illud de se cogitare videatur. *Quid faciam? sed sum petulanti splene cachinnō.* Τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου τεθαύμακα, inquit, ὅτι οὐκ εἶπεν

ἀρχόμενος τῆς ἀληθείας, ὅτι πάντων χρημάτων μέτρον ἐστὶν ὕς, ἢ κυνοκέφαλος, ἢ τι ἄλλο ἀτοπώτερον τῶν ἔχόντων αἰσθησιν, ἵνα μεγαλοπρεπῶς καὶ πάνυ καταφρονητικῶς ἤρξατο (f. ἄρξαιτο) ἡμῖν λέγειν, ἐνδεικνύμενος ὅτι ἡμεῖς μὲν αὐτὸν, ὥσπερ θεὸν, ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφίᾳ, ὁ δ' ἄρα ἐτύγγανεν ὦν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων βατράχου γυρίνου, μὴ ὅτι ἄλλου του ἀνθρώπων.

766 d 4. εἰ δὴ τῆς τις, &c.] Plato ibid. hæc pluribus, Εἰ γὰρ δὴ ἐκάστῳ ἀληθὲς ἔσται, ὃ ἂν δι' αἰσθήσεως δοξάζῃ, καὶ μήτε τὸ ἄλλου πάθος ἄλλος βέλτιον διακρίνῃ, μήτε τὴν δόξαν κυριώτερος ἔσται ἐπισκέψασθαι ἕτερος τὴν ἐτέρον, ὀρθὴ ἢ ψευδής, ἀλλὰ αὐτὸς τὰ αὐτοῦ ἕκαστος μόνον δοξάσει, ταῦτα δὲ πάντα ὀρθὰ καὶ ἀληθῆ, τί δήποτε Πρωταγόρας μὲν σοφὸς, ὥστε καὶ ἄλλων διδάσκαλος ἀξιούσθαι δικαίως μετὰ μεγάλων μισθῶν, ἡμεῖς δὲ ἀμαθέστεροί τε, καὶ φοιτητέον ἡμῖν ἦν παρ' ἐκείνου, μέτρῳ ὄντι αὐτῷ ἐκάστῳ τῆς αὐτοῦ σοφίας; &c.

— d 9. ὃ γε μὴν θεασάμ..] Et hoc argumentum solenni ubertate Plato persequitur: Ἄρα δυνατόν, inquit, ὅτον τις ἐπιστήμων γένοιτο ποτε, ἔτι ἔχοντα μνήμην αὐτοῦ τούτου, καὶ σωζόμενον, τότε ὅτε μέμνηται, μὴ ἐπίστασθαι αὐτὸ τοῦτο, ὃ μέμνηται; Μακρολογῶ δὲ, ὡς ἔοικε, βουλόμενος ἐρέσθαι, εἰ μαθὼν τίς τι, μεμνημένος, μὴ οἶδε; Καὶ πῶς, ὦ Σώκρατες; τέρας γὰρ ἂν εἴη ὃ λέγεις. Et paulo post, pressius: ὁ δὲ γε ὁρῶν, καὶ ἐπιστήμων γεγωνὼς οὐ ἑώρα, ἐὰν μύσῃ, μέμνηται μὲν, οὐχ ὁρᾷ δὲ αὐτό. ἢ γάρ; Ναί. Τὸ δὲ γε, οὐχ ὁρᾷ, οὐκ ἐπίσταται, ἐστὶν, εἴπερ καὶ τὸ ὁρᾷ, ἐπίσταται. Tum concludens, Συμβαίνει ἄρα, οὐ τις ἐπιστήμων ἐγένετο ἔτι μεμνημένον αὐτὸν, μὴ ἐπίστασθαι, ἐπειδὴ οὐχ ὁρᾷ, ὃ τέρας ἔφαμεν ἂν εἶναι, εἰ γίγνοιτο. Τῶν ἀδυνάτων δὴ τι συμβαίνειν φαίνεται, ἐὰν τις ἐπιστήμην καὶ αἰσθησιν ταῦτον φῇ εἶναι.

— d pen. Καὶ ἐν θατέρῳ.] Plato ibid. fusius. Cum enim hoc δεινότατον, ut ipse vocat, ἐρώτημα proposuisset, Ἄρα οἶόν τε τὸν αὐτὸν εἰδότα τι τοῦτο ὃ οἶδε μὴ εἰδέναι; id vero ἀδύνατον esse negat, εἰ τὸ ὁρᾷν γε ἐπίστασθαι θήσεις. Τὶ γὰρ χρήσῃ ἀφύκτῳ ἐρωτήματι, ὅταν ἐρωτᾷ ἀνέκπληκτος ἀνὴρ, καταλαβὼν τῇ χειρὶ σοῦ τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν, εἰ ὁρᾷς τὸ ἱμάτιον τῷ κατειλημμένῳ; Respondentique Theæteto, οὐ φήσω τούτῳ γε, τῷ μέντοι ἐτέρῳ. Ille contra instat, Οὐκοῦν ὁρᾷς τε, καὶ οὐχ ὁρᾷς ἅμα ταυτόν; Annuenti Theæteto refert, οὐδὲν ἐγὼ, φήσει, (legendum videtur, οὐδ' ἐγὼ φημί,) τοῦτο, οὔτε τάττω, οὔτε ἡρόμην τὸ ὅπως. (Quasi dicat, ego id ut fateare non jubeo, neque id quomodo fieri posset ex te quærebam. Quid ergo? quod sequitur,) ἀλλ' εἰ, ὃ ἐπίστασαι, τοῦτο καὶ οὐκ ἐπίστασαι. Νῦν δὲ ὃ οὐχ ὁρᾷς ὁρῶν φαίνῃ, (sponte enim id fateris:) ὡμολογηκὼς δὲ τυγχάνεις, τὸ ὁρᾷν, ἐπίστασθαι, καὶ τὸ μὴ ὁρᾷν, μὴ ἐπίστασθαι. Ἐξ οὖν τούτων λογίζου, τί σοι συμβαίνει; Id nimirum quod Theætetus ultro concedens. Ἀλλὰ λογίζομαι, inquit, ὅτι τὰναντία οἷς ὑπέθέμην, hoc est, fieri posse, ut idem simul et sciret aliquid et nesciret. Mihi tamen usque adeo solidum hoc argumentum non videtur. Qui enim altero duntaxat oculo aliquid videt, vere illud videt, nec simul, ut alterum claudat, non videt.

767 a 1. εἰ τὸ φαινόμενον.] Et hoc Platonicum est. Sic enim ibid. ille: [p. 171 a.] Ἐπειτά γε τοῦτο ἔχει κομψότατον. Ἐκείνος μὲν περὶ τῆς αὐτοῦ οἰήσεως τὴν τῶν ἀντιδοξαζόντων οἴησιν, ἣ ἐκείνου ἡγοῦνται ψεύδεσθαι, συγχωρεῖ πον ἀληθῆ εἶναι, ὁμολογῶν τὰ ὄντα δοξάζειν ἅπαντας. Οὐκοῦν τὴν αὐτοῦ ἀν ψευδῇ συγχωροῖ, εἰ τὴν τῶν ἡγουμένων αὐτὸν ψεύδεσθαι ὁμολογεῖ ἀληθῆ εἶναι;

770 b 4. Καθ' ἐν ἑκαστον.] Extremo dialogo, p. 94 d 4. Ficinus at Serrani tom. II. p. 65 initio. Primum hoc membrum Ficinus ita vertit, *Secundum quodlibet igitur horum trium de voluptate et sapientia judicemus.* Aliud, opinor, Plato vult: h. e. tria illa, pulcritudinem, veritatem, mediocritatem, cum voluptate ac mente seorsim conferenda esse, ut ex illa contentione intelligi possit, utri ea, tantum ne similia sint, an voluptati.

— c ult. πότερον ἡδονὴ φρονήσεως.] Dubium non est, quin corrupta hæc sint. Quærebatur enim utra esset mediocritati similior, mens an voluptas; non autem, utrum plus in voluptate prudentiæ, an contra voluptatis in prudentia. Itaque sic reponendum videtur, πότερον ἡδονὴ μετριότητος, ἢ φρόνησις, (vel νοῦς) πλείω κέκτηται: unde sequitur d 4. τῆς ἡδονῆς οὐδὲν ἀμετρώτερον, νοῦ δὲ οὐδὲν ἐμμετρώτερον.

— d ult. γιγνόμενον.] Legendum puto, γενόμενον, sequitur enim οὔτε ὄντα, οὔτε ἐσόμενον.

771 a 6. φῶς οὐδέν.] Plato φῶς οὐ δέον: utrumque rectum, Eusebio tamen hæreo.

— b 11. τέταρτα.] Ita reposuimus ex Platone, barbaramque vocem τέταπε dispunximus.

— b ult. ἢ τῆς ἡδονῆς.] Tollenda videtur disjunctiva ἢ. Quæritur enim, utrum illa cum bono conjunctiora sint quam voluptas; non autem sintne cum bono magis quam cum voluptate conjuncta.

— b pen. ἐπὶ τῶν δευτερείων στερήσει.] Rectius ex Platone legeretur, ὑπὲρ τῶν δευτερείων, νῶ πρὸς ἡδ. &c.

772 b 1. πρῶτον δέ γε οὐ. &c.] Recte: nam apud Platonem pessime, πρῶτον δέ γε οὐκ ἀν οἱ πάντες, &c.

— d 2. Διονυσίου.] Pulcherrimum hoc S. Patris fragmentum, quod ad libri hujus xiv. finem perducitur, Eusebianæ diligentiae beneficium est: quo alioqui, præter alia pleraque sapientissimi viri monumenta, careremus.

773 d 8. ἀλλ' οὐδὲ ἀπὸ τῶν μικρῶν.] Deesse aliquid videtur: pendent enim ista, nec verbo ullo fulciuntur. Quid si ἐξ ὧν, quod sequitur d 10. tolleretur? Quid si post παραδειγμάτων adderetur φιλοσοφοῦσιν, aut al. simile? Quid si, quod magis placet, νοουθετούντων mutaretur in νοουθετοῦνται?

774 b 7. ἐκατέρας συνεκόμισε καίριον.] Hæc mutila sunt. Legi queat, εἰς τὸν ἐκατέρας, &c. ἐκατέρας autem, νεὼς scilicet et ἀμάξης.

— c 3. ὁράωσαν γὰρ, &c.] Neque hæc satis casta. Quæ enim illæ sunt ἀθέατοι, quas videre; quæ porro ἀνόητοι, quas cogitare

jubet? An forte subintelligit φύσεις? Esto: qui deinde sententiarum istarum nexus est futurus? Alter quidem ex MSS. pro ἀθεάτους, ἀθέτους habet: unde sensus hic elici possit, ut eos jubeat *incompositas* illas et ἀνοήτους, h. e. *stolidas* atomos diligentius expendere, non segnius et obiter intueri, (quod abs sese factum David olim fatebatur, in sui ipsius adhuc imperfecti cogitatione informanda:) quo facilius intelligant, ex tanta illarum perturbatione ordinatum politumque nihil existere potuisse.

774 c 7. τὸ ἀκατέργαστον.] Locus mihi quidem perobscurus. Primum tamen pro ἴδωσαν legendum ἴδον, vel εἶδον, ut apud Chrysost. et alios, atque in omnibus Græcorum Bibliorum editionibus. Deinde relictam illam ab cæteris omnibus lectionem sequutus est, ἀκατέργαστόν σου, et ὀφθαλμοί μου. Illa enim φανερωθῆν ἑαυτῷ significat, non Dei, sed Davidis oculos id vidisse: hoc, opinor, sensu, τὸ ἀκατέργαστόν σου, i. e. *Quod ex tuis operibus imperfectum adhuc et impolitum videbatur, oculi tandem mei perviderunt*; ubi videlicet majori abs te luce perfusi caligare desiderunt. Hæc ad aperiendam utcunque Dionysii sententiam. Cæterum communis eademque certior lectio est, τὸ ἀκατέργαστόν μου εἶδον (vel ἴδον) οἱ ὀφθαλμοί σου: ut Hebr. גַּלְמֵי רְאוּ עֵינַי, i. e. *me, cum adhuc materno in utero ἀμόρφωτος et inchoatus embryo clausus tenerer, oculi tui clarissime perviderunt*: id enim est, גַּלְמֵי. Quæ Chrysostomus, Symmachi explicationem sequutus, cum sequentibus ita pertexit, 'Αμόρφωτόν με, τουτέστι, μηδένα λαβόντα τύπον, ἔτι πλαττόμενον, ἔτι ὑφαινόμενον' καὶ οὕτω με ἴδον σαφῶς, ὡς ἐκείνον τὸν πεπληρωμένον, καὶ οὐδεμιᾶς ἡμέρας ἔτι δεόμενον πρὸς τὴν ἀπάρτισιν. Et paulo post: ὁμοίως ἐκείνοις με εἶδες τοῖς πλασσομένοις, ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν, ἡμέραις, αἷς οὐκ ἐνέδει οὐδεμία ἡμέρα.

— d 5. ἢ τὸν μέγαν.] Hæc cum superioribus contexti debent.

780 b pen. ἐπιπολῆς.] Eum mihi sensum expressisse videor, qui ex verbis illis exprimi poterat: sed tamen illa duo, ὡς ἂν οἶοί τε γενώμεθα, et ἐπιπολῆς, minus conjuncta esse posse arbitror. Mallem igitur ἐπὶ πολλοῖς, supp. ῥήμασι, seu λόγοις. Particula καὶ vel abesse potest, vel, si retinetur, emphasim habet cum asseveratione conjunctam, ut sæpe alias.

781 c 3. μηδ' ἀναβάλλεσθαι.] Hesiodi verba sunt, in Ἔργ. 408.

Μηδ' ἀναβάλλεσθαι εἰς αὔριον, εἰς τ' ἔννηφιν.

Qui sequitur, Αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς, &c. ibid. 411.

782 a 9. φύσει γὰρ γνῶμη.] Præclare Tullius pro Marcello, sect. 7. *Nunquam temeritas cum sapientia commiscetur, nec ad consilium casus admittitur.*

— b 9. τὴν τύχην.] Hactenus verba Democriti: quæ sequuntur, Dionysii sunt.

782 c 7. δοτῆρας ἑάων.] Homerus Odyss. θ'. 325 :

Ἔσταν δ' ἐν προθύροισι θεοὶ δωτῆρες ἑάων.

Et v. 335 :

Ἑρμεια, Διὸς νιέ, διάκτορε, δῶτορ ἑάων.

Et alibi.

— c 9. ἀδώρητοι.] Id est, *nullorum auctores donorum* ; hoc quidem loco, ubi δωτῆρες et ἀδώρητοι opponuntur.

784 a 5. τῆς τῶν θανμ.] Subaudi αἰρέσεως, ἀπὸ κοινοῦ.

LIB. XV.

788 a 4. Τὴν πολύθεον.] Hic incipit Hopperi versio, Trapezuntiana fidelior illa quidem, ejusmodi tamen, post quam neminem futurum spero, qui supervacaneum abs me susceptum laborem arbitretur.

789 a 8. μεμαρτυρημένην.] Deest verbum ἡσπασάμεθα, vel aliud simile.

791 c 10. Ἀλεξίνου τοῦ Ἑριστικοῦ.] Notus hic ex Diogene lib. ii. in Euclide, Eristicorum principe. Τῆς Εὐβουλίδου διαδοχῆς, inquit, Ἀλεξίνος ἐγένετο, Ἡλείος ἀνὴρ, φιλονεικότατος, διὸ καὶ Ἀλεξίνος ἐπεκλήθη. Lege cum Hesychio Milesio, Ἐλεγκίνος ἐπεκλήθη.

— d 5. Εὐβουλίδης.] Diogenes ibid. Euclidis successorem Alexini magistrum fuisse tradit. De quo, præter illa quæ supra p. 735 c 2. obiter annotavimus, hæc etiam habet cum Aristotele cohærentia ; ὁ δ' Εὐβουλίδης, inquit, καὶ πρὸς Ἀριστοτέλην διεφέρετο, καὶ πολλὰ αὐτὸν διαβέβληκε.

— d 11. Δημοχάρους.] An ille Demochares^p, Demosthenis ex sorore nepos, de quo Plutarchus in decem Oratoribus ? Ἀνὴρ, inquit, καὶ κατὰ πόλεμον ἀγαθὸς, καὶ κατὰ τοὺς πολιτικούς λόγους οὐδενὸς χείρων. At ibi nihil de contumeliosis hominis operibus, de odio in Aristotelem, nihil. Nec Suidas quicquam ea de re suggerit. Tullius in Bruto [83.] historicum eum fuisse scribit ; *Demochares*, inquit, *Demosthenis nepos, historiam earum rerum, quæ erant gestæ sua ætate Athenis, non tam historico quam oratorio genere perscripsit.* Idem παρρησιαστῆς, ob φορτικωτάτην linguæ παρρησίαν, cognomento dictus. Seneca lib. iii. de Ira, cap. 23. ubi de Philippi Macedonum regis patientia : *Demochares*, inquit, *ad illum, (parrhesiastes ob nimiam et procacem linguam appellatus,) inter alios Atheniensium legatos venerat. Audita benigne legatione Philippus, Dicite, inquit, mihi, facere quid possum, quod sit Atheniensibus gratum ? Excepit Demochares, Te, inquit, suspendere. Potuit Aristoteli hæc lingua non parcere.*

792 a 7. Κηφισόδοτος.] Athenæus Κηφισόδοτον nominat lib. ii. p. 60 d. Κηφισόδοτος, inquit, ὁ Ἰσοκράτους μαθητῆς, ἐν τοῖς κατ'

Ἄριστοτέλους, (τέσσαρα δ' ἐστὶ τὰτα βιβλία,) ἐπιτιμᾷ τῷ φιλοσόφῳ, ὥς οὐ ποίησαντι λόγου ἄξιον, τὸ παροιμίας ἀθροῖσαι. Quæ postrema verba mirum quam interpretes doctissimus παρακούει, dum vertit, *quod paræmias coacervare, et in libros congerere, operæ pretium esse non duxerit*: verte: *quod in congerendis proverbii inane ac futilem operam posuerit*. Extabat enim olim, teste Diogene, syntagma proverbiorum ab Aristotele nominatum, et digestum. Alterius Cephisodori, plani hominis atque ridiculi, meminit idem Athenæus lib. xiv. p. 615.

792 a 10. Λύκωνος.] Diogenes V. [69.] in Lycone Peripatetico, Γεγόνασι δὲ καὶ ἄλλοι Λύκωνες· πρῶτος Πυθαγορικὸς, δεύτερος αὐτὸς οὗτος· (quorum igitur præmisit, καὶ ἄλλοι? dixisset potius τέσσαρες.) τρίτος ἐπὼν ποιητῆς, τέταρτος ἐπιγραμματῶν ποιητῆς. De hoc Pythagorico nihil alibi reperio. De Peripatetico ejusque profuso luxu multi multa, in quibus Athenæus lib. xii. p. 547. Porro, quod hic ἀσεβείας crimen Aristoteli a Lycone objectum dicitur, Diogenes Aristippo tribuit, cujus cum ab Eurymedonte quodam reus agendus esset, eum voluntario aconiti haustu obiisse tradit.

793 a 6. Εὐβούλου δούλου.] Eubulus iste Hermiæ dominus fuerat, ut ex Diogene didici, lib. v. [3.] in Aristotele, ὥς φησι Δημήτριος ὁ Μάγνης, inquit, ὃς καὶ δούλον Εὐβούλου φησὶ γενέσθαι τὸν Ἑρμείαν, γένει Βιθυνὸν ὄντα, καὶ τὸν δεσπότην ἀνελόντα. Porro levi mutatione versum hunc idem Diogenes ita legit:

Ἑρμείου εὐνούχου, ἢδ' Εὐβούλου ἄμα δούλου.

Quem interpretes minus ex Theocriti mente reddidit,

Hermiæ eunuchi, simul Eubulique sepulchrum.

— a 9. εἴλετο ναίειν, &c.] Plutarchus opusculo de Exilio, p. 603. Ἄριστοτέλην, inquit, λελοιδόρηκε Θεόκριτος ὁ Χίος, ὅτι τὴν παρὰ Φιλίππῳ καὶ Ἀλεξάνδρῳ δίαυταν ἀγαπήσας,

Εἴλετο ναίειν

ἀντ' Ἀκαδημίας Βορβόρου ἐν προχοαῖς.

*Εστὶ γὰρ ποταμὸς περὶ Πέλλην, ὃν Μακεδόνες Βόρβορον καλοῦσι.

— b 5. Ἀπελλίκων.] Notissimus Apellicon ille Teius, qui Aristotelis libros abs Nelei posteris coëmit, in quibus multa longo situ carieque corrosa dum supplere gestiret, plane corripuit. Adi Strabonem lib. xiii. [p. 609. ed. Par.] Plutarchum in Sylla [p. 468 a.] Athenæum var. in locis. [v. p. 214 d.]

794 c 2. ὁ Περιπατητικός.] Ita MS. longe melius, quam ὡς Περιπατ.

795 b 3. ἡ τύχη τιw.] Hæc lectio debetur uni MS. nam in priori editione corruptissime legebatur εἰ μὴ τῷ ἢ τύχη τιw ἰδία χρησαμένους.

— d 5. καὶ πόθεν τις.] For. καὶ πόθεν; καὶ τίς;

796 c. Πριαμικαῖς τύχαις.] Alludit ad illud Aristotelis, lib. i. de Moribus, cap. 11. Εἰ δ' οὕτως, ἄθλιος μὲν οὐδέποτε γένοιτ' ἂν ὁ εὐδαίμων· οὐ μὴν μακάριός γε, εἰ Πριαμικαῖς τύχαις περιπέσῃ.

798. ὥς γὰρ οὐκ ἔστι.] Homerus Iliad. χ'. 262. quibus verbis Hectorem Achilles gravius sane duriusque mordebat.

— c 9. τοῦ δηλωθέντος.] Δηλωθέντος, viri nomen esse proprium existimavit Hopperus.

— d 4. ὕπιον, &c.] Recte hic emendasse mihi videor ὕπιον, cujus pronuntiatio sæpe nonnullorum in ore degenerat in ὕσιον, Latino more. Est hic ὕπιος, *planus, rectus, facilis, expeditus*, qua significatione opponi τῷ σκολιῷ possit. Itaque paulo post pro ἀναβαίνει sensus omnino postulat ἀν βαίνει.

— d 7. ἀρχήν τε καὶ μέσα.] Platonis locum habes sup. p. 53¹ a 2.

— d 11. 12. τούτου δὲ ἐκτὸς ὄντα.] Mallem, τούτου δὲ τὰ ἐκτὸς ὄντα, τὰ δὲ αὐτοῦ ἐκτὸς ὄντα.

799 a 8. 9. οὔτος.] Malim οὔτως, cum alt. MS.

— c 1. χρηστός ἐστιν.] For. χρηστὸς, hoc loco, χαρίεις, vulgo, *plaisant, gracieux*.

— d 10. τὸ δὲ κινουμένων τῶν, &c.] Si κινουμένων placet, lege αὐτῶν pro τῶν. Sed præstat, opinor, cum altero MS. Reg. et Montac. legere, τὸ δ' ἐκείνων μενόντων κατ' οὐρανὸν, &c.

800 a 3. οὔτε τοῦτον, οὔτε ἐκείνον.] Legendum videtur οὔτε τοῦτο, οὔτε ἐκείνο, tametsi vulgata lectio ferri possit.

— b 9. ἅπαν ἀκοινωνησίq.] Ita ex alt. MS. reposui, cum perperam ante legeretur ἅπαντα κοινωνία, quibus ex verbis contrarius omnino sensus existebat.

— c 5. κατ' Ἐπικούρου.] Libenter reponerem κατ' Ἐπικούρου. Cæterum hic nonnullorum de Epicuro sensus a Tullio agnoscitur lib. i. de Natura Deor. sect. 86. *Quanquam, inquit, video nonnullis videri Epicurum, ne in offensionem Atheniensium caderet, verbis reliquisse deos, re sustulisse. Itaque in illis selectis ejus brevibusque sententiis, quas appellatis κυρίας δόξας, hæc, ut opinor, prior sententia est, Quod beatum et immortale est, id nec habet, nec exhibet cuiquam negotium. In hac ita exposita sententia, sunt qui existiment, quod incititia plane loquendi fecerit, fecisse consulto. De homine minime vafro male existimant. Dubium est enim, utrum aliquid dicat iste beatum et immortale; an, si quod sit beatum, id esse immortale.*

— d 3. ἀποστήσας γάρ.] Quid tandem? Deos, opinor. Itaque addendum videtur τοὺς θεοὺς, ut paulo post θεοὺς ἀποικίσας.

801 b ult. Πρῶτον δὴ, &c.] Vide supra lib. xi. cap. 29. et sequent.

802 b 6. ταῦτα βεβαιοί.] Ante legebatur οὐ ταῦτα βεβαιοί, sed uterque MS. recte negationem expungit. Negat enim Atticus, et vere, hoc in dogmate Aristoteli cum Platone convenire. Et quæ sequuntur c. 1. πόθεν οὖν, &c. huic emendationi clarissime suffragantur.

— c 7. τό τε μὴ ἀπολλύμενον.] Reponendum videtur, τοῦ τε μὴ ἀπολλυμένου, vel τῷ τε μὴ ἀπολλυμένῳ, vel, si ἀπολλύμενον retinebitur, paulo post neutrum τὸ ante ἀφθαρτον rectius expungetur.

802 d 8. φθαρσόμενον.] Ita correximus ex altero MS.: vitiosum enim erat γενησόμενον, quod ante legebatur, ut patet.

803 b 5. κατὰ βραχύ⁹.] Ferri potest. Mallem tamen, καὶ βραχύν τινα θείας, &c.

— c 5. δ γάρ.] Rectius, ut videtur, MSS. ὁ γάρ.

806 c 3. ἐκ πυρὸς ἔχειν.] Plato in Timæo p. 530 c. quatuor animantium ideas constituit: primam, οὐράνιον θεῶν γένος: secundam, πτηνὸν καὶ ἀεροπόρον: tertiam, ἐνυδρον εἶδος: quartam, πεζὸν καὶ χεροσαῖον. Tum de prima, τοῦ μὲν οὖν θείου τὴν πλείστην ἰδέαν ἐκ πυρὸς ἀπειργάζετο, ὅπως ὅτι λαμπρότατον ἰδεῖν τε κάλλιστον εἴη. Addunt Proclus et Alcinous Platonem sentire, ex elementorum flore ac veluti deliciis excellentissimum illud corpus esse conflatum, sic tamen ut hac in temperatione principem ignis locum obtineret. Vide infra p. 838 d. et 839 a b. Plerique SS. Patrum, non Græcorum modo sed etiam Latinorum, in eadem opinione versati sunt: in primis Basilius Homil. 3. in Hexaëmer. Theodoret. quæst. 11. in Genesin: Ambrosius, lib. ii. in Hexaëmer. c. 3. Augustin. passim, ut lib. ii. de Genesi ad Liter. cap. 3. ubi ex communi quadam sententia, quam in dubium nullo modo vocat, sic loquitur, *Itaque super aërem purus ignis esse dicitur cælum, unde etiam sidera atque luminaria facta conjectant, illius videlicet igneæ lucis in eas formas, quas in cælo cernimus, conglobata dispositaque natura.*

— c 4. ὁ δὲ, μηδαμῇ.] Non tantum in lib. de Cælo, ubi pluribus cælum ostendit longe alia quam τὰ ὑπὸ σελήνην natura constare: nominatimque lib. i. c. 2. sub fin. et lib. ii. c. 7. sed etiam lib. iii. Meteoror. c. 3. Pererius noster lib. ii. in Genes. quæst. 10. hanc Aristotelis sententiam erudite defendit.

— c 6. ἐν τῇ δευτέρῃ.] Plato in eod. Timæo p. 529 f. et 530 a.

— d 1. ἀποχωρήσεις, &c.] Plato ibid. 530 e. χορείας δὲ τούτων αὐτῶν, καὶ παραβολὰς ἀλλήλων, καὶ περὶ τὰς τῶν κύκλων πρὸς ἑαυτοὺς ἐπανακυκλήσεις καὶ προσχωρήσεις, &c. ubi forte præpositio περὶ expungenda est. Tullius hæc ita reddit, *Flexiones autem deorum, et inter ipsos deos concursiones; quæque in orbibus eorum conversiones antecessionesque eveniant, &c.* Ergo nec τὸ περὶ agnoscit, et προχωρήσεις legit, non προσχωρήσεις.

— d 9. ἀποκρίσεις, &c.] Voces ἀποκρίσεις et προσκρίσεις aut in superiores illas ἀποχωρήσεις et προσχωρήσεις mutandæ sunt, aut idem plane significant: aliam enim hic Plato nullam vel ἀπόκρισιν novit quam ἀποχώρησιν, vel πρόσκρισιν quam προσχώρησιν. Et Atticus ipse paulo post, Aristotelicam sententiam asserens Platonice contrariam, μήτε τινος αὐτοῖς ἀποχωροῦντος, αἶτ, μήτε προσιόντος, cum dicere potuisset, ἀποκρινομένου, et προσκρινομένου.

807 a 1. ἑτέραν κίνησιν.] Plotinus Ennead. 2. lib. ii. c. 1. extremo: Καὶ Πλάτων δὲ, inquit, τοῖς ἀστροῖς, οὐ μόνον τὴν μετὰ τοῦ ὅλου σφαιρικὴν κίνησιν, ἀλλὰ καὶ ἐκάστῃ δίδωσι τὴν περὶ τὸ κέντρον

⁹ Κατὰ βραχὺ ut Plato Soph. p. 241 c. Hipp. p. 304 a.

αὐτῶν· ἕκαστον γὰρ, οὗ ἐστι περιειληφὸς τὸν θεόν, ἀγάλλεται, οὗ λογισμῷ, ἀλλὰ φυσικαῖς ἀνάγκαις.

807 a 6. ὁ δὲ, καὶ ταύτης.] Aristoteles lib. ii. de Cœlo, cap. 1. extremo, Ἀλλὰ μὴν οὔτε ὑπὸ ψυχῆς εὐλογον, ἀναγκαζούσης μένειν ἀίδιον· οὐδὲ γὰρ τῆς ψυχῆς οἶόν τ' εἶναι τοιαύτην ζωὴν ἄλυπον καὶ μακαρίαν· ἀνάγκη γὰρ καὶ τὴν κίνησιν μετὰ βίας οὔσαν, (εἴπερ κινεῖ, φέρεσθαι πεφυκός τοῦ πρώτου σώματος ἄλλως, καὶ κινεῖ συνεχῶς,) ἀσχολον εἶναι, καὶ πάσης ἀπηλλαγμένην ῥαστώνης ἔμφρονος· εἰ γε μὴδ' ὥσπερ τῇ ψυχῇ τῇ τῶν θνητῶν ζώων ἐστὶν ἀνάπαισις, ἥ περὶ τὸν ὕπνον γινομένη τοῦ σώματος ἀνεσις· ἀλλ' ἀναγκαῖον Ἰξιονός τινος μοῖραν κατέχειν αὐτὴν ἀίδιον καὶ ἄτρυντον. Id est, *Neque vero id ipsum animo, qui sempiternum illud manere cogat, jure tribuatur. Nec enim fieri profecto potest, ut animus iste vitam, quæ quidem ejusmodi sit, dolore vacuam habeat ac beatam. Necesse enim etiam est, ut motus, qui per vim fiat, (si quidem, primo corpore ut aliter feratur a natura ipsa comparato, movet illud tamen, assidueque movet,) quiete omni careat, omnique prudenti otio vacuus sit: cum ne illa quidem, quæ mortalium animantium animæ conceditur, cessatione, hoc est corporis in somno relaxatione, perfruatur: sed potius Ixionis cujusdam æterni et inviolabilis fati necessitate teneatur.*

— a ult. πάθος εἶναι τῆς ἡμετ. ὀψέως.] Aristoteles lib. ii. de Cœlo, c. 8. ἡ γὰρ ὄψις ἀποτεينوμένη μακρὰν ἐλίσσεται διὰ τὴν ἀσθένειαν· ὅπερ αἴτιον ἴσως καὶ τοῦ στίλβειν φαίνεσθαι τοὺς ἀστέρας τοὺς ἐνδεδεμένους, τοὺς δὲ πλάνητας μὴ στίλβειν. οἱ μὲν γὰρ πλάνητες ἐγγύς εἰσιν· ὥστ' ἐγκρατὴς οὖσα πρὸς αὐτοὺς ἀφικνεῖται ἡ ὄψις. πρὸς δὲ τοὺς μένουτας, κραδαίνεται διὰ τὸ μῆκος, ἀποτεينوμένη πόρρω λῖαν· ὁ δὲ τρόμος αὐτῆς ποιεῖ τοῦ ἀστρου δοκεῖν εἶναι τὴν κίνησιν· οὐθὲν γὰρ διαφέρει κινεῖν τὴν ὄψιν ἢ τὸ ὀρώμενον.

— c 9. ὁ μὲν γὰρ Πλάτων.] Cicero Tuscul. i. sect. 4. ex parte locum hunc elegantius illustrat.

— d 1. ὁ δ', ἥπερ ἄλλω.] Aristoteles lib. i. de Cœlo, c. 2. toto, ubi ex propria circularis motus ratione, quinti corporis, cui naturalis motus ille sit, necessitatem ostendit.

— d 10. ἀκινήσις μᾶλλον.] Imo, quod gravitatis sit ac levitatis expers, inde tantum sequitur, uti ex sese nec sursum feratur nec deorsum. Porro, cum idem cælum et globosa figura sit, et tamen non per sese at ὑπὸ τοῦ παρισταμένου εἶδους moveatur, omnino fatendum est et circularem ei motum et quietem ipsam ex propriis naturæ principiis convenire: motus convenit, quod eum τῶν ὑπὸ σελήνην generatio desideret: convenit etiam quies, cum illa generatio perpetua esse non debeat. Alia est Aristotelis ratiocinatio, sed quæ minus cum fidei principiis cohæreat.

— d 10. ἀλλ' οὐ.] Pro ἧ, qui quidem idiotismus Thucydidis inter alios maxime proprius est.

— d 11. Εἰ γὰρ τοῖς ἐπ' εὐθ. &c.] Locus hic magnam patitur lectionum varietatem. Alter e MSS. regiis post αἰτίαν ἔχει expungit εἰ γὰρ, tum ita prosequitur, τῆς ἐπ' εὐθείας κινουμένης τὸ

σχῆμα (sine οὐ) τ. α. εἴ. τ. κ. ἀ. ἡ. ρ. σῶμα οὐ μόνον ἐν μέσῳ &c. ejus lectionis vitium per sese patet. Alter post ἐκ κύκλῳ κινήσεως ita pergit: τῆς ἐπ' εὐθείας κινουμένης τὸ σχῆμα τὴν αἰτίαν ἔχον τ. κ. ἀ. ἡ. ρ. σῶμα οὐ μόνον ἐν μέσῳ τ. δ. τ. ο. εἴ. πῇ κλιθῇ, ἀλλ' ἐν κύκλῳ περιτεθὲν, ὅποίαν εἴτ' ἐπὶ δεξιὰ, &c. ubi vix quicquam ὑγιές. Montacutius denique hoc modo legit, κινήσεως τοῖς ἐπ' εὐθείας κινουμένοις τὸ σχῆμα &c. tum pro ὁμοιον habet etiam οὐ μόνον· et post ἔξει, πῇ κλιθῇ, ἀλλ' ἐν κύκλῳ περιτεθὲν ὁποῖω τινί, οὐχ ἔξει τῆς ἐπὶ τι κλισ. Ego vulgatam lectionem omnibus antepono: tantum moneo illud ὁμοιον ἐν μέσῳ τεθὲν ὁμοίου τινὸς dictum videri de globoso sideris corpore, quod globoso item cælo includitur: nisi malis pro ὁμοίου τινὸς reponere ὁποῖω τινί. Quod sequitur, εἴτ' ἐπὶ δεξιὰ ἴωσι, castius videretur, si abesset ἴωσι, nisi ad sidus et cælum referri placet. Porro facile Attico respondeas, in motu circulari τὴν κλίσιν proprie locum non habere.

808 a 5. τῷ πέμπτῳ δ' ἐκείνῳ.] At licet proprium quandam locum non quærat cælum, dum movetur, φύσει tamen, non vi ullam movetur, quod eum cæli motum universi ratio et incolumitas exigat.

— a 10. ζητήσαντος γὰρ Πλάτωνος.] In Timæo, p. 540 a. Ficin.

— b 4. κατὰ τὰς τῶν σωμάτων οἰκειότητας.] Prorsus ita Plato philosophatur; ait enim p. 540 d ult. Τὸδὲ γε μὴν ἐν τι διανοητέον περὶ πάντων αὐτῶν, ὡς ἡ μὲν πρὸς τὸ συγγενὲς ὁδὸς ἐκάστοις οὔσα βαρὺ μὲν τὸ φερόμενον ποιεῖ· τὸν δὲ τόπον, εἰς ὃν τὸ τοιοῦτον φέρεται, κάτω. τὰ δὲ τοῖτοις ἔχοντα ὡς ἑτέρως, θάτερα. Ita ex mente Platonis, cum ignis in proprium sibi locum evolat, deorsum fertur: idem cum terram versus per vim excutitur ac dejicitur, sursum abripi dicendus est.

— b 9. μήτε τὸ μέσον &c.] Plato ibid. b. ὁ μὲν γὰρ μέσος ἐν αὐτῷ (κόσμῳ) τόπος, οὔτε κάτω πεφυκὼς οὔτε ἄνω λέγεσθαι δίκαιος, ἀλλ' αὐτὸ ἐν μέσῳ· ὁ δὲ περίξ, οὔτε δὴ μέσος, οὔτ' ἔχων διάφορον αὐτοῦ μέρος ἕτερον, θατέρου μάλλον πρὸς τὸ μέσον, ἢ τι τῶν καταντικρύ. sup. ἀπὸ κοινού, λέγεσθαι δίκαιος.

— b 10. ὁ δὲ ἀντιτίθῃσιν.] Aristoteles lib. iv. de Cælo hæc ad finem usque persequitur: ac præsertim cap. 1. tex. 4. Platonis de gravi levique doctrinam reprehendens, Τὰ μὲν γὰρ, inquit, αἰὲ πέφυκεν ἀπὸ τοῦ μέσου φέρεσθαι, τὰ δὲ αἰὲ πρὸς τὸ μέσον· τούτων δὲ τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ μέσου φερόμενον ἄνω λέγω φέρεσθαι, κάτω δὲ, τὸ πρὸς μέσον. Ἀποπον γὰρ (Platonem insinuat) τὸ μὴ νομίζειν εἶναι τι ἐν τῷ οὐρανῷ, τὸ μὲν ἄνω, τὸ δὲ κάτω, καθάπερ τινὲς ἀξιοῦσιν. οὐ γὰρ εἶναι τὸ μὲν ἄνω τὸ δὲ κάτω φασὶν, εἴπερ πάντα ὅμοιός ἐστιν καὶ πανταχόθεν ἀντίπους ἔσται πορευόμενος ἕκαστος αὐτὸς αὐτῷ. Ἡμεῖς δὲ τὸ τοῦ παντὸς ἔσχατον ἄνω λέγομεν, ὃ καὶ κατὰ τὴν θέσιν ἐστὶν ἄνω, καὶ τῇ φύσει πρῶτον. Ἐπεὶ δὲ ἐστὶ τι τοῦ οὐρανοῦ ἔσχατον καὶ μέσον, δῆλον ὅτι ἔσται καὶ ἄνω καὶ κάτω. Hæc ille: ubi obiter observandum, quod ait, ἐν τῷ οὐρανῷ esse τὸ μὲν ἄνω τὸ δὲ κάτω, id non ita de cælo ipso accipiendum videri, quasi partes in eo superiores inferioresque distinguat: sed potius, quod ἄνω dicitur,

id ex cœlesti regione petendum esse; quod autem κάτω, ad eam pertinere, quæ infra cœlum ad medium subsideat. Itemque quod addit, εἶναι τι τοῦ οὐρανοῦ ἔσχατον καὶ μέσον, non partem in cœlo extremam aliam, aliam vero mediam indicare: sed ita explicandum esse, ut habita ratione cœli, aliquid in universo extremum statuatur, hoc est cœlum ipsum, aut concava ejus superficies, quod paulo ante τὸ τοῦ παντὸς ἔσχατον clarius dixerat: aliquid item medium, hoc est, terra, circa quam idem cœlum perpetua conversione volvatur. Sic enim ipse concludit: 'Ἀπλῶς μὲν οὖν κοῦφον λέγομεν τὸ ἄνω φερόμενον καὶ πρὸς τὸ ἔσχατον' βαρὺ δὲ, τὸ ἀπλῶς κάτω καὶ πρὸς τὸ μέσον. Quæ sunt verissima. Plutarch. de Oraculor. Defect. p. 424 d. parum feliciter horum in refutatione versatur.

809 b 8. μαθήσεις, ἀναμνήσεις.] Vide Platonem in Phædone, p. 382. et seq. pro hujus erroris defensione longius quam par esset acriusque pugnans.

— d 5. τὸ σῶμα δέ.] Hæc si retines, sententiam funditus omnem evertis, ut mediocriter attendenti patet. At τοσοῦτῳ, vel τόσῳ δὴ, et sensum implet, et superiori ὁσπερ optime respondet.

— d 7. οὔτε γὰρ πνεῦμα &c.] Lege Aristotelem lib. i. de Anima, cap. 2. et seq. ad libri calcem.

— d 12. πρωτουργοὺς κινήσεις.] Plato lib. x. de Legibus [p. 896 extr.] 'Ἄγει μὲν δὴ ψυχὴ πάντα τὰ κατ' οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλατταν ταῖς αὐτῆς κινήσεσιν, αἷς ὀνόματά ἐστι, βούλεσθαι, σκοπεῖσθαι, ἐπιμελεῖσθαι, βουλευέσθαι, δοξάζειν ὀρθῶς, ἐψευσμένως, χαίρουσαν, λυπουμένην, θαρροῦσαν, φοβουμένην, μισοῦσαν, στέργουσαν, καὶ πάσαις ὅσαι τούτων ξυγγενεῖς ἢ πρωτουργοὶ κινήσεις τὰς δευτερουργοὺς αὐτῶν παραλαμβάνουσαι κινήσεις σωμάτων ἄγουσι πάντα εἰς αὔξειν καὶ φθίσειν καὶ διάκρισιν καὶ σύγκρισιν, &c. Aristoteles autem lib. i. de Anima, cap. 5. (vel 4. ut in al. editionibus) functiones istas toti potius homini quam animo uni tribuendas existimat, τὸ δὲ λέγειν, inquit, ὀργίεσθαι τὴν ψυχὴν, ὅμοιον κἀν εἴ τις λέγοι τὴν ψυχὴν ὑφαίνειν ἢ οἰκοδομεῖν. Βέλτιον γὰρ ἴσως μὴ λέγειν τὴν ψυχὴν ἐλεεῖν, ἢ μανθάνειν, ἢ διανοεῖσθαι, ἀλλὰ τὸν ἄνθρωπον τῇ ψυχῇ. Quæ doctrina vera est, nec, opinor, a Platone ipso negata: quemadmodum alias idem Aristoteles vere animum seu mentem intelligere pronuntiat; ut lib. iii. de Anima, cap. 5. ὁ ἄρα καλούμενος τῆς φυχῆς Νοῦς' λέγω δὲ Νοῦν, ᾧ διανοεῖται καὶ ὑπολαμβάνει ἡ ψυχὴ.

810 a 9. Δικαίαρχος.] Hopperus Aristotelem hic δικαίαρχον *justitiæ principem* dici arbitratus est. Dicæarchus iste philosophus erat ex Messania Siciliæ urbe, Ἀριστοτέλους ἀκουστῆς, ut scribit Suidas. De hoc multa passim Tullius, ut Tuscul. I. sect. 21. *Dicæarchus autem, inquit, in eo sermone, quem Corinthi habitum tribus libris exponit, primo libro multos loquentes facit: duobus Pherecratem quendam Pthiotam senem, quem ait Deucalione ortum, disserentem inducit; nihil esse omnino animum, et hoc esse*

totum nomen inane, frustra que animalia et animantes appellari. Et sect. 77. *Acerrime autem, inquit, deliciæ meæ Dicæarchus contra hanc immortalitatem disseruit: is enim tres libros scripsit, qui Lesbii vocantur, quod Mitylenis sermo habetur, in quibus vult efficere animos esse mortales.* Hujus etiam apud Plutarchum, Athenæum, alios, crebra mentio.

811 b 6. Τὸ δὲ τῆς ἐντελεχείας.] Locum hunc Plotini extare non puto. Mihi quidem libri tantum secundi Ennead. 4. principium occurrit, ubi verbo uno Entelechiam perstringit. Nam de animæ immortalitate, non duos, sed unum duntaxat librum ab eo scriptum esse reperio, qui septimus est ejusdem Ennead. 4. In quo tamen de Entelechia μηδὲ γρῦ. Porro vitrea sunt hæc Plotini argumenta, quibus Aristotelicam Entelechiam oppugnat.

812 a 9. καὶ κάτω.] Alt. MS. legit καὶ τὰ κάτω, quod mihi magis probatur; velim tamen post κάτω virgulam adhiberi, et particulam ὥς ante ἐν πολλοῖς inseri, hoc modo, τὰ κάτω, ὥς ἐν πολλοῖς.

— c 2. γενέσθαι. οἶον ζῶον, &c.] Totum hunc locum sic distinguendum ac legendum existimo: γενέσθαι, οἶον ζῶον, οὗ τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν ἀν γεννήσῃ eo sensu quem expressi.

— c 4. εἰ δέ.] Vel δὲ pro γὰρ usurpatum, vel in γὰρ mutandum videtur.

— c 7. ὅτι ἦν.] Reponendum arbitror, ὅτι ἦν. Apud philosophos enim τὸ τί ἦν εἶναι frequentissimum est ἀντὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς φύσεως.

— d 8. πρὸς δὲ τὴν Ἐντελ.] Porphyriana hæc Plotinianis robustiora non sunt.

813 a 6. ὥς ζῶον.] Utramque vocem expungo.

— d ult. ἀπὸ τῶν αὐτῶν.] Legendum ἀπὸ τῶν Ἀττικοῦ.^d Sequentes enim disputationes Attici sunt, ut ex stylo et tota disserendi ratione manifeste constat.

815 a 1. τὸ δὲ κεφάλαιον &c.] Ita Socrates ipse apud Lucianum, Dial. qui Βίων πράσις inscribitur. [c. 18.] Quærebat ex eo Mercator, τῆς δὲ σοφίας, τί σοι τὸ κεφάλαιον; Respondet Socrates, Αἱ ιδέαι, καὶ τὰ τῶν ὄντων παραδείγματα. ὅποσα γὰρ δὴ ὄρας, τὴν γῆν, τὰ πτὶ γῆς, τὸν οὐρανὸν, τὴν θάλατταν, ἀπάντων τούτων εἰκόνες ἀφανεῖς ἐστᾶσιν ἔξω τῶν ὄλων. Cui Mercat. ποῦ δὲ ἐστᾶσιν; Ille autem, οὐδαμῶς (corr. °οὐδαμοῦ) εἰ γάρ που εἶεν, οὐκ ἂν εἶεν, &c. in quibus et ridiculus est more suo Lucianus, et ridiculum Socratem facit.

— b 3. ἰδίας φύσεις.] Quid si αἰδιόους φύσεις?

— b 4. τερετίσματα.] Alludit ad locum illum Aristotelis, ex Analyticor. Posterior. lib. i. cap. 22. τὰ γὰρ εἶδη χαίρετω τερετίσματα γάρ ἐστι. καὶ εἰ ἐστιν, οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον ἐστίν· οὐ γὰρ

^c Plura de Dicæarcho dabit Creuzerus ad Plotin. p. 847, 10. Annot. p. 250.

^d Et sic Fabricius in Indice B. G. T. VI. p. 41.

^e Sic omnes edd. præter Parisinam a. 1615, notante Hemsterhusio.

ἀποδείξεις περὶ τῶν τοιούτων εἶσιν. Errant,^f qui *τερετίσματα ter-riculamenta* vertunt, quasi essent *τερατεύματα*. Notum est *τερετίσματα* esse *fractos solutosque cantus*; et metaphorice, *μωρολογίας τε καὶ λήρους*.

815 d 9. νοηθέντι κατόπιν.] Novo more dictum videtur, pro τοῦ νοηθέντος ἀντικρυσ.

817 b 4. Ἀρείου Διδύμου.] Plures Didymos novimus: qui Arius diceretur, mihi quidem ignotus est: et tamen constanter apud Eusebium sic vocatur. Suspicio non Ἀρείου sed Ἀττίου vel Ἀττίου legendum esse. Suidas: Δίδυμος, inquit, Ἀτῆιος, ἢ Ἀττιος χρηματίας, φιλόσοφος Ἀκαδημαϊκός. Πιθανὸν καὶ σοφισμάτων λύσεις ἐν βιβλίοις β' καὶ ἄλλα πολλά. [Vid. Fabricii B. G. T. iii. p. 559. ed. Harles.]

820 d ult. τέλος ἀναξηράνασα.] Loci hujus lacunam utramque ex Montac. codice supplevimus: priorem his verbis τέλος ἀναξηράνασα, posteriorem istis, ἐν τῇ πάσῃ οὐσίᾳ.

— e 9. οἶον εἰς σπέρμα.] Vide Observationes.

821 a 5. ἡ ἀποκατάστασις.] Nemo est qui hoc Stoicorum dogma fuisse non agnoscat. B. Epiphanius hæresi 5, quem auctorem sequutus nescio, mundi παλιγγενεσίαν tacet, animorum μεταγισμοὺς καὶ μετεσσωματώσεις iisdem attribuit, quæ Pythagoræorum ac Platoniorum fuere. Ino, quod valde mirum est, hæresi 7. Peripateticos eodem errore simul involvit.

— d 5. σύγκρισιν τὴν π. τ. ᾱ.] Hic etiam ex Montac. codice pauca verba supplevimus, quorum locus in priori editione vacat.

822 c 7. ἀπὸ τῶν ἐπιτομῆν Ἀρείου Διδύμου.] Ita, quæ deerant, Montac. codex implet. Melius tamen legeretur, ἀπὸ τῶν Ἀρείου (vel potius Ἀττίου sive Ἀττίου) Διδύμου κατ' ἐπιτομὴν συνειλ.

823. ὦν φησιν Ὅμηρος.] Iliad. σ'. 373 :

τρίποδας γὰρ ἑείκοσι πάντας ἔτευχεν,
ἐστάμεναι περὶ τοίχον ἑϋσταθῆος μεγάροιο.
χρύσεια δέ σφ' ὑπὸ κύκλῳ ἐκάστω πυθμένι θῆκεν,
ὅφρα οἱ αὐτόματι θεῖον δυσαΐατ' (vel δύσωνται) ἀγῶνα.

Hic ἀγὼν non est *certamen*, ut Hopperus vertit; sed vel *cætus* vel *cœnaculum*: ut alias sæpe pro loco in quem multi conveniunt aut pro ipsa vel hominum vel aliarum quoque rerum multitudine sumitur. De ancillis istis idem Homer. ibid. vers. 417. ubi de Vulcano,

ὑπὸ δ' ἀμφίπολοι ρῶοντο ἄνακτι,
χρύσειαι, ζωῆσι νείησιν εἰοικυῖαι·
τῆς ἐν μὲν νόος ἐστὶ μετὰ φρεσίν, ἐν δὲ καὶ αὐδὴ,
καὶ σθένος· ἀθανάτων δὲ θεῶν ἄπο ἔργα ἴσασι·
αἱ μὲν, ὕπαιθα ἄνακτος ἐποίπνουν.

Adi Eustathium de Vulcanianarum ancillarum monstro disputantem.

^f Vid. Hemsterhus. in Addend. ad Thom. Mag. ad p. 908.

823 c 4. ἄμφω τοῦ στερεοῦ.] Suppleta hæc sunt ex Mont. cod. malim tamen ἄμφοιν quam ἄμφω.

— c 5. φήσασι. Τὶ γὰρ ὧ.] Et hæc Montac. codici accepta fero, quemadmodum et quæ sequuntur, καὶ ψυχῇ ; τοῦ δέ.

— c 10. σώζειν.] Hoc est, *tueri, defendere* ; quod barbari *salvare* dicunt. Gallice τὸ *sauver* eodem sensu accipitur. Plutarchus ἀνασώζειν dixit, Alexandro p. 686 a. Εἰκότως οὖν, inquit, ἐνιοὶ τὸν μῦθον ἀνασώζοντες πρὸς τὴν ἀλήθειαν *fabulam ad veritatem revocantes*, vel *fabulam veritate ipsa defendentes*. Alias, ἀνασώζεσθαι εἰς ἑαυτὸν, i. e. *pristinam formam recuperare*. Lucianus in Asino [c. 20.], ἐλπίδας ἔχων πάντως ποτὲ ἐμπεσεῖσθαι εἰς τὰ ῥόδα, καὶ τούτων εἰς ἑμαυτὸν ἀνασωθήσεσθαι.

824 a 5. Εἰ δέ ἐστιν.] Plotini longissima hæc disputatio habetur Ennead. 4. lib. vii. initio : cujus integram ex Ficino versionem Hopperus exscripsit. Locus erat apud Eusebium nostrum indignissime deformatus, ac mille scatens erroribus, quorum partem, ut speramus, maximam Plotini opera sustulimus : tametsi non desint, in quibus ex nostro vicissim Plotinum emendare liceat. Porro multa Plotini argumenta vel concludunt omnino nihil, vel ipsarum quoque brutarum animas spiritales esse concludunt.

— a 7. ἅπερ ἐστὶν αὐτός.] Vera lectio : nec audiendum meo iudicio Ficinus, qui ἅπερ in ἧπερ mutandum statuit.

— b 3, 4. καταθετέον.] Ita reposuimus ex Plotino, cum ante legeretur καταθεατέον.

— b 5. ἦτε αἴσθησις.] Ex Plotino et duplici MS. pro οὔτε.

— b 9. καὶ ἀπολλύντος.] Id ex Plotino supplevimus.

— b 11. μὴ παρὴ τοῖς ὄγκοις.] Hæc etiam ex Plotino addidimus.

— b ult. λύσιν δεχόμενα.] Ita Montac. at Plotinus δεχόμενον : utrumque probari potest.

— c 7. αὐτό.] Ita Plotinus, et recte ; non αὐτοῖς.

— c 9. εἴη ἂν ἡ, &c.] Locus integer apud Plotinum ita concipitur : ἄνθρωπος εἴη ἂν ἡ ὅπερ εἶδος πρὸς ὕλην, τοῦτο οὗτος πρὸς σῶμα, εἴπερ τοῦτο κατὰ τὸ εἶδος, ὡς πρὸς ὕλην τὸ σῶμα, ἡ κατὰ τὸ χρώμ. &c. Primo post ἄνθρωπος adhibenda distinctio est, tollenda post ἂν. Sequentia ex nostro corrigenda sunt, foedam enim habent vitiosamque redundantiam, quæ Ficino etiam imposuit.

— d 4. πρῶτον δὲ σκεπτέον.] Hæc Plotinus addit, rectissime : alias sensus plane nullus.

825 a 7. στοιχεῖα, τούτων ἕτερα σώματα.] Apud Plotinum ita hæc distincta reperies, στοιχεῖα τούτων, ἕτερα σώματα : quod Ficinus sequutus est. Mihi neutra distinctio placere potest. Malim ergo sic, στοιχεῖα, τούτων ἕτερα, σώματα, οὐ ψυχαί : verte igitur, *Et si quibus, præter hæc, alia quædam elementa esse placet, ea tamen nec animos ipsi vocant, sed corpora, nec vitam ex sese habere volunt.*

826 a 1. ἐπέκεινα.] Ita ex Plotino : non ἀπέσχον, ut ante.

— a 3. ἐν φορᾷ.] Ut Plotin. non οὐ φορᾷ, ut prius.

827 a 3. πνεῦμα, &c.] Duarum vocum metathesi, hoc est, πνεῦμα et ὄνομα, sensus omnis apud Eusebium perturbatus erat : ὄνομα enim initio, πνεῦμα in fine membri legebatur.

— a 6, 7. ὄνομα τὰ πάντα.] Recte ; non ὀνόματα πάντα, ut apud Plotinum.

— a 9. δὲ αὐτὸ, τῷ.] Id ex Plotino supplevimus : οὖν, quod sequebatur, ex eodem expunximus : et sequenti linea καὶ οὐ ex eodem addidimus.

— b 1. καὶ ἐκ τῶνδε.] Ante legebatur καὶ οὔσης ἐκ τῶνδε, nullo sensu.

828 a 6. τὸ προστιθέμενον.] Ex Plotino additum est : ἐψύχωται vero mutatum in ψυχώσεται.

— a 10. ξένη.] Ita Plotin. non δὲ ἡ.

— c 9. καὶ τοι ἔδει, &c.] Prior editio miras huic loco tenebras offuderat.

— d 3. ἐφ' ἑκάτερα.] Plotinus οὐδ' ἐφ' ἑκάτερα, quod tametsi utcunque defendi possit ; particula tamen οὐδὲ longe melius abfuerit.

— d 4. ἡ ἐπὶ τὸ μείζον.] Ex Plotino supplevimus.

829 a 2. κλεπτομένου.] Et hoc furtum ex Plotino restituimus.

— a 4. post οὐσίας addi possit ex eodem Plotino αὐτοῦ.

— d 4. ἄλλον ἄλλου μέρους.] Recte ; perperam apud Plotin. ἄλλο ἄλλου μέρος : quæ lectio Ficinum in errorem induxit. Vertit enim, *Itaque pars alia sentiet aliam, nihilque in nobis sentiendam rem totam percipiet* : ubi etiam pro μηδένα, quod rectum est, legit μηδέν.

— d 7. ἔν ἐστι.] Recte, ut Plotinus, non ut ante ἔνεστι.

— ἡ διαίρεσις, ἡ.] Additum ex Plotino.

— d 10. ἀριθμοὺ ἔχη.] Et hanc desperato loco medicinam Plotinus fecit : cum ante ἄριστον χῆ legeretur.

830 a 1. καὶ τοῖς μορίοις αὐτοῦ αἰσθήσεται.] Corrupte legebatur καὶ εἰ τῶν μορίων αὐτοῦ αἰσθήσ.

— a 2. ἡ ἀναίσθητα, &c.] Totam hanc sententiam, usque ad alterum αἰσθήσεται, Plotino debemus, quam prius αἰσθήσεται libriorum oculis subdlexerat.

— d 6. τὸ ὕστερον, τὸ ἡγεμ. &c.] Ita correximus ex Plotino ; cum pessime legeretur, εἴπερ τὸ ἡγεμονοῦν ὁ νοῦς, ἦν αἰσθάνεσθαι.

— d 9. ἀλλὰ τὴν μὲν ἐφεξῆς.] Hæc et sequentia satis impedita longe magis intricare Ficinus videtur. Confer, si vacat. Porro has quinque lineas usque ad αἰσθάνεσθαι Plotino mecum acceptas feres ; quas similitudo vocum ἀλγήματος, — ἀλγήματος, et ἀλλὰ — ἀλλὰ, nobis inviderant.

831 a 4. ἄλλον παθόντος, ἄλλον.] Ita recte Plotinus : in priori editione desunt παθόντος, ἄλλον.

— a 7. τὸ αἰσθανόμενον.] Non placet active sumi τὸ αἰσθανόμενον, hoc est, *quod sentiat* ; præsertim cum sequatur, τοῦτο δὲ

ποιεῖν, &c. Minus enim apte dicatur animus efficere ut idem ipsemet ubique sit: aptissime contra, ut dolor ille, qui sentitur, per quasunque partes subeat atque propagetur, sibi tamen ubique similis permaneat. Atque is est, ni fallor, germanus Plotini sensus.

— b 8. ἐπεὶ αἰσθητ.] In priori editione, ἐπεὶ ἐπὶ αἰσθ. quod non emendassem, si postea sequutum esset ἐπὶ νοητῶν δέ. Male autem apud Plotinum ἔτι εἰ αἰσθ. Dubium non est, quin ἔτι εἰ factum sit ex ἐπεί.

— c 8. αὐτὸ ἕκαστον, ἀνάγκη.] Rectius omnino quam ut apud Plotinum, καθαρωτάτων, αὐτὸ ἕκαστον ἀνάγκη. Marsilius Ficinus αὐτὸ ἕκαστον vertit *scilicet uniuscujusque, ut dici solet, abstracti*: parum, opinor, ex mente Plotini.

— c 9. τὸ νοῦν, &c.] Hoc etiam loco Plotinum sequutus sum. Ante legebatur, τὸν νοῦν σώματος καθαρὸν ὄντα, ἐγγιγνόμενον γινώσκειν. Forte τὸ ἐγγιγνόμενον, pro ἡ γινόμενον, legi queat: id est, *quod ipsa in mente imprimitur*.

— d 6. ἀμέγεθες.] Ex Plotino: pessime editum erat μέγεθος.

— d 8. τῷ ἀμερεῖ.] Ex eod. pro τὰ μέρη, quod perspicue vitiosum erat.

— d pen. δικαιοσύνη.] Ab hac voce quæ sequuntur hic apud Eusebium ad capitis usque finem apud Plotinum eo loco non reperies, nec Hopperus illa nec Ficinus repræsentat. Sunt tamen Plotini ex genio, cum superioribus aptissime connectuntur, eaque regii MSS. et Montac. agnoscunt. Sane quæ apud Plotinum post δικαιοσύνη sequuntur, nullo sensu vel dicuntur, vel desinunt. Ita hoc tam insigne fragmentum Eusebii, cum iis quæ hactenus ex Plotino mutuatus erat, non sine fœnore compensabit.

832 a 6. πνεῦμά τι.] Mallem πνεύματι.

— a 8. οὖν.] Ex utroque MS. non οὐ, ut ante.

— a 10. ψύχεος.] Ita regii duo et Montac. non ψυχούς. Homericum illud spectare visus est, Odyss. κ'. 555. ψύχεος ἱμεῖρων κατελέξατο, οἰνοβαρέων.

— a 11. ἀπλοῖς.] Imo certe ἀπαλοῖς: alioqui duplicia ut plurimum simplicibus molliora.

— c 5. ἀγνοοῦσιν, ὡς καί.] Paucula hæc, sed necessaria, ex Montac. codice supplevimus: ταῦτα, quod sequitur, melius abesset.

— a 6. ἀσωμάτοις, ταῦτα.] Et hanc utramque vocem eod. ex Montac. addidimus.

— a 8. περὶ ψυχῇ.] Ex eod. additum.

— d 5. ἀ δύναται.] Ex eodem.

833 a ult. οὔσαν.] Legendum εἶναι.

— b 9. Ἐτι δέ, &c.] Ante legebatur ψυχῇ δέ εἰ σῶμα οὔσα. Montac. ψυχῇ δέ ἔτι εἰ σ. οὐ. Mihi τὸ ἔτι δέ probatum est: ψυχῇ abundare visum, sequitur enim ex eod. Mont. ἡ ψυχῇ διήλθε, quæ verba deerant in priori editione.

833 d pen. τοῖς ἄλλοις.] Additum ex eod. Montac.

— c 2. οὐδὲν ἐνεργεῖα εἰσεῖναι.] In priori edit. deerant hæc ἐνεργεῖα εἰσεῖναι. Montac. legebat οὐδὲ ἐνέργεια εἰσεῖναι. Correxī οὐδὲν ἐνεργεῖα, dandi casu. Verbum εἰσεῖναι retineri potest; mallem tamen ἐνεῖναι, ut paulo post, ἐνείη τοῖς σωμα., non εἰσεῖη.

834 a 1. φύσει μὲν.] Legendum videtur φύσιν μὲν, ut paulo post linea 7.

— a 4. ὠδὶ.] MSS. δ δῆ. Sed τὸ δῆ longe præstat.

— b 6. εἰ τὸ δυνάμει, &c.] Legendum existimo, εἰ γὰρ τὸ δυνάμει, si γένοιτο, quod sequitur, retineri placet. Sin, quod ego mallem, γένοιτο delebitur, particula γὰρ nihil opus erit: nec quicquam deerit ad loci hujus integritatem.

— b ult. δ οὐ δυν.] Ita recte Montac. In priori edit. δ et οὐ deerant.

— c 4. τὸ κρεῖττον.] Hæc usque ad ὃν ἀεὶ, debentur eid. Montac.

— d 1. Ἐπεὶ δέ.] Ambo MSS. regii, Ἐπὶ δὲ ἄλλης φύσεως: recte. Quod si ἐπεὶ retinebitur, sumetur pro ἔπειτα, ut supra in Platone et Plutarcho me observare memini: tuncque legendum erit, Ἐπεὶ δὲ ἄλλης φύσεως περί, δεῖ, &c. Nisi tamen in illo gignendi casu, vel χάριν, vel ἐνεκα subaudiri placet.

835 a 4. ὅτι δὲ ἀδύνατον.] Eandem harmoniam refellunt Plato in Phædone, 388. 390. 391. Aristoteles lib. i. de Anima, c. 4. Plotini rationes, si postremam excipias, eadem fere cum Platonis, sed brevius pressiusque collectæ.

— a ult. ὑγείας ἀν εἶη.] Aristoteles loco citato, Ἀρμόζει δὲ μάλλον καθ' ὑγείας λέγειν ἁρμονίαν, καὶ ὅλως τῶν σωματικῶν ἀρετῶν, ἢ κατὰ ψυχῆς.

— b 6. τὴν ἁρμονίαν.] Trajecta hæc erant in priori editione. Legebatur enim ταῖς χορδαῖς λόγον ἔχοντα τὴν ἁρμονίαν παρ' αὐτῶ: longe aptior nexus ille, quem ex Montac. restituimus.

— b 8. παρ' αὐτῶν, οὐτ' ἐνταῦθα.] Hæc etiam ante hiantia Montac. implevit.

— c 1. τὴν τάξιν, &c.] Brevius ac melius, quam ut in Montac. cod. καὶ τὴν τάξιν οὐκ ἐκ τῆς ψυχῆς, ἀλλ' αὐτὴν ἐκ τῆς αὐτομάτου τάξεως τὴν ὑποστ. εἰληφ.

836 a 8. Ἀναξίμανδρος.] Plutarchum deinceps ad extremum fere librum loquentem audiemus, in libris de Placit. philosophor. Primus hic locus extat lib. ii. c. 20.

— b 2. ἐκφαίνειν.] Melius quam ἐκφαινούσης, ut apud Plutarch.

— b 7. ἐκ νεφῶν πεπυρωμένων.] Plutarch. ἡ νέφος πεπυρωμένων: quam lectionem interpretes sequuti sunt: utraque defendi non incommode potest.

— b 8. νοερόν.] Hanc vocem Amiotus aut non legit, aut omisit.

— d 1. δίσκον.] Et hanc præterit Amiotus.

— c 4. ἡλίον.] Ita MSS. duo, et recte. Prius legebatur ἡλίφ,

quam vocem excusus retinet, ipsique interpretes exprimere conati sunt.

836 c 4. πυρώδες.] Post hanc vocem ita legitur in excuso, τό τε δὴ ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἐσοπτροειδὲς, καὶ τρίτον, τὴν ἀπὸ τοῦ ἐσόπτρου κατ' ἀνάκλασιν διασπειρομένην πρὸς ἡμᾶς αὐγὴν. Quæ admodum intricata sunt, nec satis, ut videtur, apud Gallicum interpretem expedita. Xylander Eusebio nostro hæsit.

— c ult. τῆς ἀντανγείας αὐτοῦ.] Excus. τῇ ἀντανγείᾳ ἑαυτοῦ τεταγμένον. Ego ἀντανγείας retineo, τὸ τεταγμένον vel adesse vel abesse potest. Gallicam interpretationem, ut verum fatear, non satis intelligo.

— d 2. τῷ τοῦ ἀέρος &c.] Ita emendavimus ex Plutarcho; perperam enim legebatur τοῦ ἀέρος τοῦ θερμοειδοῦς πεπληρωμένου.

— d pen. καταπρήσειν.] Ita excus. et recte, non καταπρήσειν.

837 a 4. Ἀναξίμανδρος.] Plutarch. eod. lib. c. 21.

— a 5. ἀφ' οὗ.] Amiotus legit ἐφ' οὗ. Nihil muto.

— a 6. ἐπτακαίικοσαπλασίονα.] Ita reposui ex Plutarcho; ita legit Amiotus: non ὀκτώκαϊικοσαπλασίονα, ut in priori editione; quod tamen Xylander sequutus est. Omnino legendum ἐπτακ. superiori enim capite statuit Anaximander solis integrum circulum esse tantum ὀκτώκαϊικοσαπλασίονα τῆς γῆς. Nunc solis corpus ab extremo circulo distinguit, ac terræ prorsus æquale facit.

— b 6. Ἀναξίμενης.] Plutarch. ibid. c. 22.

— c ult. Ἀναξίμανδρος.] Ibidem, c. 25.

— d 8. τοῦ γεώδους.] Excus. τοῦ πυρώδους quod Amiotus sequitur: Xylander nostro hæret. Rectius tamen videtur πυρώδους, cum supra p. 806 c 3. Platonem viderimus cœlestem illam regionem ex igni partem maximam constituere, imo etiam in Timæo audierimus astris omnibus πλείστην ἐκ πυρὸς ιδέαν tribuere. Quod ipsum infra p. 839 a ult. confirmatur.

838 d 7. Θάλης.] Plutarch. eod. lib. c. 13.

839 b 1. τῶν ἄλλων.] Plutarch. addit στοιχείων.

— c 6. καὶ σελήνην. Κλεάνθης κωνοειδεῖς.] Hæc addidimus ex Plutarcho.

— d 9. ὁ τοίνυν κόσμος.] Plutarch. ejusd. operis lib. i. c. 4. ubi Democriti, Epicuri, ac cæterorum ἀτομίζόντων opinionem exponit.

— περικεκλασμένῳ.] Amiotus, *figure ronde*. Xylander, *confracta forma*. Malui *circumflexa*.

840 b 2. Καὶ πρὸς τούτους.] Hæc, et quæ sequuntur omnia, usque ad Εἰ χρὴ τὸ πᾶν, &c. quæ habentur infra, d 6. in priori editione defuerunt, quæ partim ex Plutarcho, partim ex Montac. codice, qui nusquam fuit quam hoc loco liberalior, supplevimus.

841 d 3. οἱ μὲν ἀπὸ τῆς Στοᾶς.] Plutarch. ejusd. oper. lib. i. c. 5.

841 d 10. ἔσσεσθαι.] Ita MSS. duo, cum Montac. non εἶναι, ut prius.

842 a 1. οὐ τέλειος ὁ κόσμος, &c.] Manifestum loci hujus vitium est; alioqui pugnancia loqueretur. Legi ergo possit, ὅτι τέλειος ὁ κόσμος, εἰ καὶ μὴ πάντα περιέχει, quam lectionem interpretes probaverunt: vel, οὐ τέλειος ὁ κόσμος, ἐπεὶ (vel εἰ καὶ) πάντα περιέχει: utrumlibet legatur, idem κατ' ἀντιμετάθεσιν sensus existet.

— b 8. οἱ μὲν ἄλλοι] Plutarch. lib. ii. de Placit. c. 3.

843 d 9. τὸ ὕδωρ· ἐκ δὲ τοῦ δωδεκαέδρου.] Hæc in priori editione deerant, quæ supplevimus ex Plutarcho.

— d 11. Πλάτων δέ.] In Timæo, ubi hæc more suo pluribus: quorum physiologiam aliquam ex Plutarcho petere licet in Quæstionibus Platonicis, Quæst. 4.

844 a 6. Ἐπικουρος, ἐνίων μὲν κόσμων.] Et hæc ex Plutarcho addita.

— b 9. πάντα πῶς.] Ita Plutarch. et recte; non πάντας τοὺς, ut prius legebatur.

— d 7. ἀναλύεται, ἄπειρον.] Recte: nam in excuso perperam, ἀναλύεται τὸ ἄπειρον· nullo, vel pravo sensu. Hæc lectio interpretibus imposuit. Latinus enim ita reddit, *Inane esse*, (an *inane*, τὸ ἄπειρον?) *in quod quidem conflagratione sua mundus dissolutum eat*. Gallicus, *auquel par embrasement se resolt l'infini*. Obsecro, an infinitum in vacuum illud et inane spatium ulla conflagratione solvetur? Sane quod de Posidonio sequitur, facilem et expeditam mendæ hujus tollendæ rationem ostendebat.

— d 8. διάλυσιν.] Ita recte Plutarchus, non διάβασιν.

— d 9. ἐν τῷ πρώτῳ περὶ κενοῦ.] Ad Posidonium ista pertinent, non ad Aristotelem, ut Amiotus putavit.

— Ἀριστοτέλης μὴδὲν εἶναι κενόν.] Plutarchus contra ἔλεγεν εἶναι κενόν. Ita legit, ita vertit Amiotus: Xylander nostrum sequitur. Et merito quidem, si Aristotelis de inani seu vacuo sententiam attendamus. Lege quartum Physicor. a c. 8. ad c. 14. quam ipse ab inani abhorruerit, intelliges. Sed cur Platonem continuo negat hoc inane vel intra vel extra mundum posuisse? Credo, quod Aristotelem putaret illud ex mundo solum tollere, extra mundum admittere: atque ita legendum esset, Ἀριστοτέλης ἐντὸς μὴδὲν εἶναι κενόν. Neque hoc divinare est: idem enim Plutarchus, ejusd. oper. lib. i. c. 18. de eod. inani philosophorum opiniones exponens, ita de Aristotele nominatim, Ἀριστοτέλης, τοσοῦτον εἶναι τὸ κενόν ἐκτὸς τοῦ κόσμου, ὥστε ἀναπνεῖν τὸν οὐρανόν. Verum, ut fatear, parum hoc in genere ἀκριβές, imo et sibi constans fuisse Plutarchus videtur. Primum enim hic Pythagoreis tribuit, quod illo lib. i. c. 18. affingit Aristoteli. Deinde ubi tandem Aristoteles aut cælum respirare docuit, aut, quod ibid. sequitur, πύρινον igneum esse tradidit? Imo, quoties in libris de Cælo igneum pernegavit? At ne extra mundum quidem inane collocavit: imo negavit ullum esse. Libro enim i. de

Cœlo, c. 9. nullum extra cœlum corpus esse posse defendit : inane autem Aristotelicum, idemque proprie dictum, corpus est, seu locus corporeus corpore vacuus, ejusmodi tamen, qui corpore impleri suapte natura possit. Quin et paulo post diserte, ἅμα δὲ δῆλον, inquit, ὅτι οὐδὲ τόπος, οὐδὲ κενόν, οὐδὲ χρόνος ἐστὶν ἔξω τοῦ οὐρανοῦ : quod subinde totidem pene verbis repetit. Mirum sane est hæc a Plutarcho vel lecta non esse, vel esse neglecta. Quanquam illa Plutarchi opuscula, non auctoris, sed librariorum sciant erroribus ; parumque omnino sibi consuluit, qui propterea vel illos Aristotelis libros in νοθείας, vel philosophum ipsum, in ἀντιλογίας, suspicionem vocavit. Platonem vero quod attinet ; is in Timæo p. 538. non obscure vacuum omne repudians, ἡ τοῦ παντὸς περίοδος, inquit, ἐπειδὴ συμπεριέλαβε τὰ γένη, κυκλοτερὴς οὖσα καὶ πρὸς αὐτὴν πεφυκυῖα βούλεσθαι ξυνιέναι, σφίγγει πάντα, καὶ κενὴν χώραν οὐδεμίαν ἑᾷ λείπεσθαι. Hæc ille, Locrum præceptorum sequutus, qui opusc. de natura : Ἄπαντα δ' ὦν, inquit, πλήρη ἐντὶ, οὐδὲν κενὸν ἀπολείποντα.

845 a 5. δεξιὰ τοῦ κόσμου.] Aristoteles, lib. ii. de Cœlo c. 2. δεξιὸν γὰρ, inquit, ἐκάστου λέγομεν, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως τοῦ δ' οὐρανοῦ ἀρχὴν τῆς περιφορᾶς, ὅθεν αἱ ἀνατολαὶ τῶν ἀστρῶν ὥστε τοῦτ' ἂν εἴη δεξιόν· οὐ δὲ αἱ δύσεις, ἀριστερόν. Itaque concludit, si principis orbium cœlestium motus ratio habeatur, nos, qui sub arctico polo versamur, inferiorem ac sinistram mundi partem occupare ; superiorem ac dextram, qui sub ant-arctico : sin alter ac secundus ille motus spectabitur, qui astrorum proprius est, contrarium omnino statuendum. Sed aliter atque aliter astrologi, geographi, poëtæ, augures, in cœlo dextrum et sinistrum assignarunt : quod nemo nescit.

— b 4. περιφορὰν.] Hoc loco περιφορὰ est περιφέρεια, sive μέρος τὸ ἔξω, καὶ περιφερόμειον. Sic Aristoteles loquitur, ut lib. i. de Cœlo, c. 9. Ἐνα μὲν οὖν τρόπον οὐρανὸν λέγομεν τὴν οὐσλαν τὴν τῆς ἐσχάτης τοῦ παντὸς περιφορᾶς : ubi sane περιφορὰ ambitus est, non conversio, nisi καταχρηστικῶς, quia hic ambitus perpetuo convertitur.

— b 5. τὴν ἔξωθεν, γήινην εἶναι.] Pessime in priori edit. legabatur, τῆς ἔξωθεν ζώνης εἶναι. Plutarch. τὴν ἔξωτάτω, γήινην : quam postremam vocem, apprime necessariam, Xylander omisit, aut Eusebianam lectionem sequutus est : vertit enim, rotationem esse extremi orbis : quod depravatissimum est.

— b ult. ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ.] Non occurrit, ubi Aristoteles de Cœlo ita statuat : ubi contrarium doceat, locos habes in libr. de Cœlo et Meteorolog. complures ; quorum etiam nonnullos supra indicavimus.

— c 4. παρακειμένως.] Plutarchus ibid. lib. i. c. 8.

— d pen. δεξαμένην.] Ita ex Plutarcho : male enim ante κενὴν legebatur.

— d ult. ἐκμαγεῖον.] Vide supra notam ad p. 528 d 2. Xylander hic vertit, subjectum, in quo rerum imagines impressu refe-

rantur. Amiotus, *le moule*: quod mihi aptius visum est. Nec enim hic pro expresso simulacro sumi potest, quod ἐκσφράγισμα vel ἐκτύπωμα vulgo dicunt, ut facile quivis intelligit. Nec materia subjectum est, in quo formæ imprimantur, ut constat. Nec rursus *conceptaculum* aut *receptaculum* absolute verti debuit: non modo, quod jam præcesserit δεξαμενῇ, quæ vox id proprie significat: sed etiam, quod ἐκμαγεῖον, cum de materia dicitur, aliquid omnino significet, unde imagines exprimantur. Est ergo typus materia, non quod impressos ullos habeat formarum quasi characteres, ut typi proprie dicti, sed quod δυνάμει formas omnes suo quasi gremio clausas tectasque contineat: quatenus illæ non in materia tantum recipiuntur, sed etiam ex illius, ut loquuntur, potentia educuntur; ut ex uno eodemque typo simulacra plurima exprimuntur. Itaque in elementorum mutationibus, id ἐνεργείᾳ fieri materia dicitur, quod δυνάμει ante jam erat. Aristotel. IV. Physicor. ἡ αὐτὴ ὕλη, ὃ ἦν δυνάμει, ἐνεργείᾳ ἐγένετο, et alibi passim. Ἐκμαγεῖον tamen, quod quidem meminerim, non appellat: vocem hanc amasse Pythagoras videtur, a quo Timæus, Socrates, Ocellus, Plato, et si qui alii, acceperint. Timæus quidem ita loquitur [fere init.], τὰν δ' ὕλαν, ἐκμαγεῖον καὶ ματέρα τιθάναν τε καὶ γεννατικάν. Cur autem? audi. δεξαμένην γὰρ τὰ ὁμοιώματα εἰς εἰς τὰν, καὶ οἷον ἀναμαζαμένην, ἀποτελεῖν πάντα τὰ γεννάματα. Ocellus in libello de Natura [c. 2. p. 516. ed. Gale.] πρῶτον μὲν τὸ πρὸς ἀφὴν ὑφιστάμενον σῶμα πᾶσι τοῖς εἰς γένεσιν ἐρχομένοις τοῦτο δ' ἂν εἴη πανδεχὲς, καὶ ἐκμαγεῖον αὐτῆς τῆς γενέσεως. Itaque τὸ ἐκμαγεῖον tria significat. Primum est, *expressum quoddam simulacrum*, quæ vulgaris est atque omnibus ex lexicis nota significatio. Vide supra, p. 528 d 2. Secundum est, *conceptaculum*, non quodlibet, sed in quo formæ quædam seu characteres imprimantur; quo pacto cera τῶν ἐντυπωμάτων ἐκμαγεῖον vocari potest. Hoc modo sumit Themistius orat. i. p. 5. [xxi. p. 244 c. Hard.] καὶ μοι σκληρίας ὑπόπλεων ξυνεπάγη τὸ ἐκμαγεῖον, ὥστε καὶ πάνν βουλομένοις αὐτοῖς (leg. vid. βουλομένους αὐτοὺς) ἐγγράφειν μὴ δύνασθαι τὰ παιδεύματα. Quo loco vide Petavium nostrum [p. 501.]. Tertium ac postremum est, *conceptaculum*, ex quo formæ quædam et imagines exprimantur, ejusmodi typus est. Hac tertia notione, potius quam secunda, materiam veteres ἐκμαγεῖον dixere, quod ex ea formæ omnes non secus exprimantur, quam si omnibus ac singulis reapse consignata esset.

846 a 7. ἀσώματος.] Recte. Amiotus tamen legit σώματος, vertit enim, *la substance du corps*: quæ lectio vitiosissima est.

— a 8. ὑφέστῳσα.] Plutarch. μὴ ὑφέστῳσα. Ita legit Amiotus: alii ut in nostro. Utrum scripserit Plutarchus, is tantum statuere possit, qui ejus de ideis sententiam noverit. Aliis enim sunt καθ' αὐτὰς ὑφέστῳσαι, aliis minime.

— b 5. ἔξω γεγονώς.] Plutarch. ὃ ἐξ ὧν γεγονὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Eusebianam lectionem sequutus videtur Xylander: vertit enim, *Idem enim alienus fuit ab ea opinione, quæ Deo creatio-*

nem adscribit. Itaque subintelligit in Græcis ὑποστῆναι τὸν κόσμον, vel al. simile. Amiotus Plutarcho nobiscum hæsit. Legendum tamen videtur, ὡς ἐξ ὧν γεγονὸς τὸ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, vel si δ et ὡς sustuleris, ἐξ ὧν γεγονέναι τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Etiamsi enim Platonicas, hoc est quæ Platoni vulgo tribuuntur, ideas Aristoteles exploderet; in effectrice tamen caussa informatam efficiendæ rei notionem et ideam agnoscebat. Quid quod ne creationem quidem ipsam ab eo ignoratam esse plerique defendunt?

— c 1. Ξενοκράτης.] Plutarchus ibid. lib. ii. c. 15.

847 d 4. Θάλης.] Ibid. lib. ii. c. 24.

— d 7. ὑποτιθεμένῳ τῷ δίσκῳ.] Xylander. *idque in speculis cerni, subjici soli discum lunæ.* Coacta nimis interpretatio, quamque Plutarchi verba pati non possint.

— d ult. ἕτερον δὲ πάλιν.] Amiotus de uno eodemque sole, qui semel extinctus denuo renascatur. At paulo post diserte Plutarchus habet plures Xenophanem tum soles tum lunas posuisse.

848 a 6. σελήνην.] Plutarch. τὴν γῆν, quod sequitur Amiotus. Xylander σελήνην legit, ut apud nostrum.

— b pen. Ἀναξίμανδρος.] Plutarch. ib. lib. ii. c. 29. Ἀναξιμένης. Sed retinendus Ἀναξίμανδρος, quem ante jam vidimus hoc in sole et luna στόμιον πρὸς τὴν ἀναπνοὴν statuere.

849 a 2. ῥῶα.] Addit Plutarch. τῇ δυνάμει. Sed auctarium istuc alienum est: tantum enim præcessit μέλλοσι ῥῶοις, ut de sola magnitudine contentionem instituat.

— a 3. τὴν ἡμέραν.] Amiotus legit τὴν νύκτα, errore manifesto. Id autem Pythagorei volebant, totidem hunc nostrum diem a lunari partibus superari, quot animantes a lunaribus nostræ superentur.

— a 4. διὰ ἀνωμαλότητα.] Plutarch. tollit præpositionem διὰ, quomodo legerunt interpretes. Eusebio tamen hærendum videtur: nec enim hic de caussa τῆς ἀνωμαλότητος disputatur; sed caussa tantum redditur, quamobrem luna terrestris appareat.

— a 5. ψυχροειδές.] Plutarch. ψυχομιγές.

— a 8. ἀερομιγές.] Plutarch. ἑτεροειδές, quo modo legunt interpretes; nec male.

— b 7. τετρακοσίας καὶ ὀκτακισμυρίας.] Plutarchus ἑβδομήκοντα ὀκτῶ, quæ summa longe minor.

— τὴν δὲ σελήνην.] Hanc de luna clausulam nec Plutarchus habet, nec legit Amiotus: Xylander tamen repræsentat. Et certe necessaria est.

— c 7. μέγαν ἐνιαυτόν.] Adi Censorinum in opusculo de Natali Die, c. 18. et Petavium nostrum lib. i. et ii. de Doctrina Temporum.

— d 7. Θάλης.] Plutarch. ib. lib. iii. c. 9.

850 b 10. περιφερομένην τῇ ἀντίχθονι.] Amiotus, qui tourne à l'entour de la contre-terre. Hoc si verum esset, nostri orbis incolæ

antipodas illos facilius videre possent : tantum abest ut ista conversio aspectum illum impedire posset.

850 d 2. ἀλλὰ τροπικῶς.] Hæc addenda Plutarcho.

— d 3. ἐν ἄνοι στρεφόμενην.] Plutarch. ἐνζωνισμένην, quæ nihili vox est. Certe Xylander Eusebium sequitur ; licet Amiotus verterit, *estant environnée comme une roüe de bandes*. Hic profecto de terræ non rotis sed motu agebatur.

— d 6. πλάζεσθαι.] Xylander, *effictam fuisse terram*. Legit πλάσσεσθαι vel πλασθῆναι, quo nihil alienius.

851 a 4. Ἀναξίμανδρος.] Plutarch. ib. III. 16.

— a 8. ἔκκαυσιν.] Ex Plutarcho pro ἐγκλυσιν, quod ante legebatur.

— b 6. ἐπὶ τὸ πλεῖον πύλῃσιν.] Plutarch. ἐπιπόλαιον πλύσιν, quod magis placet : sed clarius verteretur, *propter aquarum vim* (seu *eluvionem*) *ei superfusam* : quasi dicat, hanc fuisse causam, quæ in ejusmodi opinionem Empedoclem impulerit.

— d 4. Πυθαγόρας.] Ibid. lib. iv. c. 4.

853 c 1. οὐδεὶς.] Xenophon lib. i. Memorabil. p. 710.

LUD. CASP. VALCKENÆRII

DIATRIBE

DE

ARISTOBULO, ALEXANDRINO JUDÆO,

SCRIPTORE COMMENTARII IN LEGEM MOYSIS.

SERIES PARAGRAPHORUM.

- I. De versibus quinque spuriiis, qui proferuntur ut Euripidis p. 1.*
- II. Istos versus non condidisse Justinum Martyra, virum optimum, sed
ταχυπειθῇ 6.
- III. Ut Lini, Homeri, Hesiodi versus scripsisse Aristobulum, quibus
Clementem Alexandrinum aliosque scriptores Christianos dece-
perit 8.
- IV. Clementem Alexandrinum ex Aristobulo multa descripsisse, etiam
non nominato, quin etiam versus ut Orphei ab illo confictos 11.
- V. De Orphicis quibusdam ab Aristobulo fictis, quibus Moysis fit legis,
aliarumque rerum Palæstinarum mentio 13.
- VI. De Judæis quibusdam Græciensibus fabulatoribus, etiam iis qui, visi
non Judæi, de rebus scripsere Judæorum 17.
- VII. De Aristobulo, ejusque in legem Moysis Commentariis, spuria multa
complexis, et a Judæo conficta 18.
- VIII. Commentarios sub nomine Aristobuli non fuisse confictos sæculo
post C. N. II. quæ Hodii fuit opinio 22.
- IX. Falsa et dubia, quæ de Aristobulo narrantur ab Anatolio, cujus
dicta errorum plena examinantur. Et de Moyse, qui dictus
fuerit Musæus 24.
- X. In ævo Aristobuli definiendo constare sibi Eusebium 27.
- XI. Clementem Alexandrinum in Aristobulo sibi constare, sed in Cle-
mentinis nonnulla legi ab aliis adjecta; quæ indicantur . . . 29.
- XII. Scholia, Clementinis inserta, quibus fit Estheræ et Maccabaïcorum
mentio 32.
- XIII. De Aristobulo cujus fit mentio II°. Maccabaïcorum videri esse
scriptorem Commentarii in legem Moysis 35.
- XIV. De Epistolis duabus, præfixis libro II. Maccabaïcorum, seu Epi-
tomæ Historiæ Maccabaïcæ. Judam in Epistola etiam II^a. in-
telligendum Maccabæum 38.
- XV. Quid Aristobulum ad scribendum moverit potissimum 45.
- XVI. Quid Aristobulus de antiqua Græca versione Librorum Moysis,
qua Plato potuerit uti, dixisse videatur 47.

* Hi numeri indicant paginas edit. Leidensis margini hujus edit. appositas.

- XVII. De nostra versione Alexandrina loquentis Aristobuli verba expendantur 49.
- XVIII. Ab Hermippo de Demetrio Phalereo dicta examinantur .. 52.
- XIX. De Demetrio Phalereo nonnulla, cujus personam minime dedecet Judæorum antiquas leges cognoscendi voluntas 55.
- XX. Sub Ptolemæo Philadelpho, præter Libros Moysis, cæteros etiam Sacros Græce conversos videri. Quid vero Romanis persuasum voluerit Josephus? 58.
- XXI. De omnibus Libris Sacris Græce tum conversis intelligendum esse Aristobulum 61.
- XXII. Aristobuli dicta de Philosophis et Poëtis, qui sua derivarunt de Libris Sacris Moysis 64.
- XXIII. Secundum Aristobulum, Philosophos et Poëtas sensum etiam sublimiorem in verbis Moysis perspexisse: hujus allegoricæ interpretandi rationis primum fere auctorem esse Aristobulum, ex quo non nominato multa desumsit Clemens Alexandrinus 69.
- XXIV. Secundum Aristobulum statuisset Orpheus, unum dari Deum universi conditorem et gubernatorem; quæ Orpheo certe fuerunt ignota. Eusebium a Gesnero male fraudis insimulari 73.
- XXV. Ἱερός λόγος sub Orphei nomine carmen fuit tenebricosum. Appellationes quædam Orphicæ rariores. Ἱερός λόγος Pythagorei cujusdam. Horum Μῶναις 75.
- XXVI. Suspicionem fraudis in Orphicis versibus aliisque fingendis cadere non posse in Eusebium, cujus scopus indicatur quis fuerit in Præparatione Evangelica 79.
- XXVII. Οἱ τὰ Ὀρφείως εἰπόντες a Porphyrio memorantur. Orphei poemata se legisse negat Herodotus. Orphica quædam Pythagoreorum Dorice scripta. Vetera Poëmata quædam sub Orphei nomine lecta a Platone et aliis. De Orphicis quæ supersunt judicium 83.
- XXVIII. Quid in Arateis se mutasse fateatur Aristobulus. Ex hujus sententia scopus legis Mosaicæ. De septimo dierum dicta 86.
- XXIX. Aristobuli non nominati verba de die septimo suis emblematis Clemens Alexandrinus interpolavit 89.
- XXX. Philonis Judæi et Josephi de die septimo dicta, virtutis et pietatis cultui apud Judæos dicato 92.

- XXXI. Aristobuli de Dei quiete, dierum septimo, usurpata partim a Clemente Alexandrino : diversa ab his ea de re sensisse Philonem Judæum 94.
- XXXII. Quid in Aristobuleis videatur $\delta \text{ περὶ ἡμᾶς ἑβδομος λόγος} ?$ Additamentum ad Libellum Sirachidæ. $\tauὸ τῆς ψυχῆς ἄλογον$ in VII. partes distinxisse Philonem 97.
- XXXIII. Aristobulea de vi numeri septenarii in universum concinunt aliorum dictis 102.
- XXXIV. Numeri septenarii nomina symbolica. Nonnulla etiam Aristobuli 104.
- XXXV. Secundum Aristobulum Homerus et Hesiodus dierum septimum habuissent sacrum. Eadem Eusebii jam ætate in Clementis Alexandrini opere lecta, ab alio tamen videntur Clementinis interjecta 106.
- XXXVI. Dierum septimum neque a Græcis neque a Romanis veteribus fuisse habitum, ut a Judæis, sacrum ; neque hoc tradidisse Josephum vel Philonem Judæum 109.
- XXXVII. Septimum diem mensis Apollini natalem fuisse et sacrum, qui hinc dictus Ἑβδομαγέτας 113.
- XXXVIII. Exhibentur ficti, uno excepto, versus ab Aristobulo sub nominibus Hesiodi, Homerī, Lini, in quibus explicandis frustra se torquet Seldenus 116.
- XXXIX. Fraus in istis versibus fingendis demonstratur, quorum unus est Homericus, nisi quod τέτρατον ἡμᾶρ in ἑβδομον ἡμᾶρ mutaverit Aristobulus 120.
- XL. Sub Lini nomine fingi versus ab Aristobulo potuerunt Alexandriæ, non sub nomine Callimachi, qui unus certe legisse videtur Libros Sacros Græce versos 124.

L. C. VALCKENÆRII DIATRIBE

DE

ARISTOBULO.

I. *De versibus quinque spuris, qui proferuntur ut Euripidis.*

IN tot centenis versibus, quos velut ex perditis Euripidæ Tra- I
gædiis habemus superstites, perpauca tantum dantur, ad sum-
mum quinque, quorum mihi sit suspecta fides. Ut ex ejus
Phryxo petitos hos exhibet in Excerptis ex Euripide Grotius
p. 415. hinc Barnes. p. 503 :

Εἴ τις δὲ θνητῶν οἶεται τ' ἐφ' ἡμέραν
κακὸν τι πράσσων τοὺς θεοὺς λεληθέναι,
δοκεῖ πονηρὰ, καὶ δοκῶν ἀλίσκεται·
ὅτε δ' ἂν σχολὴν ἄγουσα τυγχάνῃ δίκη,
τιμωρίαν ἔτισεν ὧν ἥρξεν κακῶν.
ὄραθ' ὅσοι νομίζετ' οὐκ εἶναι θεόν,
δὲς ἑξαμαρτάνοντες οὐκ εὐγνωμόνως·
ἔστιν γὰρ, ἔστιν· εἰ δέ τις πράσσει κακῶς
κακὸς πεφυκῶς, τὸν χρόνον κερδαίνετω.
χρόνον γὰρ οὗτος ὑστέρεφ' δώσει δίκην.

Decem continuos invenit Grotius tanquam Euripideos in Jus-
tini Mart. libello de Monarch. ed. Steph. p. 167, 168. In edit.
nuper renovata leguntur p. 38, 39. Sed utrobique deest ver-
sum quintus: horum primo hic legitur præfixus, non optime
tornatus :

**Αφθονον βίου μῆκος δίδωσι πρὸς κρίσιν.*

Multo plures præfiguntur ceteris apud Clementem Alex. Strom.
V. p. 721, 722. hinc apud Euseb. Præp. Ev. XIII. p. 684, ve-
rum tanquam ex Comœdia quadam Diphili repetiti. Ex Euri- 2
pidis Phryxo quatuor horum versuum bis excitat Sextus Empir.
p. 275 et 279, quinque Stobæus in Eclog. Canteri p. 8. Grot.
p. 121, ne nunc minutas adnotem scriptionum varietates, hoc
modo scribendos :

Ὅστις δὲ θνητῶν οἶεται, τοῦφ' ἡμέραν
κακὸν τι πράσσων, τοὺς θεοὺς λεληθέναι,
δοκεῖ πονηρὰ, καὶ δοκῶν ἀλίσκεται,
ὅταν σχολὴν ἄγουσα τυγχάνῃ δίκη·
τιμωρίαν τ' ἔτισεν ὧν ἥρξεν κακῶν.

Nihil est in his suavissimis versibus, quod Euripidi minus conveniat; nihil quod non ejusdem aliis possit harum simillimis sententiis confirmari. Hic vero non quærimus quid sit Euripideum, sed si quid ejus persona videatur in reliquis de decem versibus minus dignum. Mihi, ut verbo dicam, non videntur hi quinque versus Euripidis,

‘Ορᾶθ’ ὅσοι νομίζετ’ οὐκ εἶναι θεὸν,
δὶς ἑξαμαρτάνοντες οὐκ εὐγνωμόνως
ἔστιν γὰρ, ἔστιν· εἰ δέ τις πράσσει κακῶς
κακὸς πεφυκὼς, τὸν χρόνον κερδαινέτω·
χρόνῳ γὰρ οὗτος ὑστέρω δώσει δίκην.

Cujuscunque sint, eorum conditorem scripsisse crederem, εἰ δέ τις πράσσει καλῶς, ut censuit inter sodales familiæ Benedictinorum, qui curam gessit Justini renovati: correctionem non absurdam corripit Barnes prava versione, *qui bene patitur malus: debuit utique converti: Si quis vero, qui malus sit, bene rem gerat, aut utatur fortuna prospera.* At ipsum illud κακῶς exhibent etiam Clemens Alex. atque Eusebius, alia tamen quædam diversa, hæc nimirum:

‘Ορᾶθ’ ὅσοι δοκεῖτε οὐκ εἶναι θεὸν,
ἔστιν γὰρ, ἔστιν· εἰ δέ τις πράττει κακῶς,
κακὸς πεφυκὼς, τὸν χρόνον κερδανᾶτω·
χρόνῳ γὰρ οὗτος ὑστερον δώσει δίκην.

Adsunt illic Latina:

Si quis interea nocens
Injuria peccet, habeat in lucro moram.

Comici censuit ista Clemens; his enim subjungit: συνάδει δὲ τοῖς ἡ τραγωδία διὰ τῶνδε, Ἔσται γὰρ ἔσται &c. Suntne itaque 3 Diphili? Nec Diphili sunt, neque Euripidis, neque alius Attici poetæ istius ætatis, aut huic proximæ. Hoc si cui dictum videatur calidius, liceat saltem dixisse, Euripidum illos non videri. Qui vel tantillum habent harum rerum gustum, hos quinque versus exigant ad Euripideos qui præcedunt, et sentient in ipso modulo atque in colore scribendi magnam diversitatem. In horum primo scribens θεὸν, in tertio, Ἔστιν γὰρ, ἔστιν, debuit et Euripideum adulterare; τὸν θεὸν substituens, ubi posuerat more suæ gentis poeta,—τοὺς θεοὺς λεληθέναι hoc enim binis in locis Sextus præbet et Stobæus; τὸν θεὸν λεληθέναι exhibent Justinus, Clemens, Eusebius. Sed vide mihi turpem istum in Attico versu hiatum,

‘Ορᾶθ’ ὅσοι δοκεῖτε οὐκ——

nam correctoris potius esse videtur paulo doctioris, quem offendeat hiatu, illud apud Justinum,

‘Ορᾶθ’ ὅσοι νομίζετ’ οὐκ——

cur enim huic alterum substitueretur causæ nihil erat. Jam vero inter hunc versum et quinque præcedentes prope nullus est

nexus: “*Quisquis putat scelera sua quotidiana Deos, vel Deum, latere, semet ipse spe pascit inani, certo puniendus:*” *Videte, quotquot putatis non dari Deum &c.*

Non sane nego a Græcis dici εἶναι et οὐκ εἶναι θεούς. Apud eundem Justin. Mart. p. 41 a. ex Euripidis ista sunt Bellerophon-
te:

Φησὶν τις εἶναι δῆτ' ἐν οὐρανῷ θεούς·
οὐκ εἰσιν, οὐκ εἶσ'.——

ejusdem illic versus prostat:

Εἰ θεοί τι δρῶσι φαῦλον, οὐκ εἰσιν θεοί.

non sunt honore divino digni. Iphig. in Aul. v. 1034.

Εἰ δ' εἰσὶ θεοὶ, δίκαιος ὦν ἀνὴρ σύ τοι
ἐσθλῶν κυρήσεις· εἰ δὲ μὴ, τί δεῖ πονεῖν;

Eurip. ap. Athenagor. p. 102.

Πῶς οὖν, τὰδ' εἰσπορῶντες, ἢ θεῶν γένος
εἶναι λέγωμεν, ἢ νόμοισι χρώμεθα;

apud Simplicium in Epictetum, p. 223,

Τολμῶ κατεπειν, μήποτ' οὐκ εἰσιν θεοί·
κακοὶ γὰρ εὐτυχοῦντες ἐκπλήσσουσί με.

Sic scriberem pro ἐπιπλήττουσι. Ista vel dixerunt infortunati, 4
vel pœna sua deos absolventes in ipso dramate. Hoc noverat
Aristophanes; sed, ut solent istius notæ homines, Tragicum ob
ista talia velut impium coram Attica plebe traduxit in Thes-
moph. v. 457.

Νῦν δ' οὗτος, ἐν ταῖσι τραγῳδαῖς ποιῶν,
τοὺς ἀνδρας ἀναπέπεικεν οὐκ εἶναι θεούς.

Qui ad dicta etiam ejusmodi attendi satis diligenter, nusquam
in Euripideis memini me legere aut in aliis poëtis Atticis locu-
tionem, δοκῶ οὐκ εἶναι θεούς. Hinc multum distant phrases At-
ticæ, Ζῆνα θεὸν νομίζω· ἀγαθὸν τὸν θεὸν ἡγοῦμαι, vel ἡγοῦμαι εἶναι.
Nam et illud εἶναι post ἡγοῦμαι, et δοκῶ &c. per pleonasmum ad-
ditur in Atticorum scriptis sæpenumero, Lysiaë, p. 487, 9. 494, 3.
505, 11. Xenoph. p. 54, 39. 180, 8. 363, 11. male suspectum
H. Stephano p. 17, 35. etc.

Deos dari qui persuasus statuebat, dicebatur et ἡγεῖσθαι θεούς,
et νομίζω θεούς· nam, ut recte scribit Ulpian. ad Demosth.
Orat. I. p. 2. τὸ νομίζω, καὶ τὸ δοκεῖν, καὶ τὰ τοιαῦτα,—τάττουσιν
οἱ παλαιοὶ—πολλάκις καὶ ἐπὶ τοῦ ἀληθεύειν, οὕτως οὖν καὶ τὸ νομίζω
ἐνταῦθα, ἀντὶ τοῦ κρίνω καὶ πιστεύω.

Eurip. Elec. v. 583:

ἢ χρὴ μὲν ἡγεῖσθαι θεούς,
εἰ τὰδ' ἴκε' ἔσται τῆς δίκης ὑπέρτερα.

Aristoph. Nub. v. 817:

Δεῖ Ὀλύμπιον; τῆς μωρίας,
τὸ Δία νομίζω, ὄντα τηλικουτονί.

Sic scribendum puto. Dion. Chrysost. Or. III. p. 45 c. οὐ μόνον δὲ ἡγείται Θεοὺς, ἀλλὰ καὶ Δαίμονας καὶ Ἑρῳας. Secundum Plutarch. in Pericle p. 169 d. ψήφισμα Διοπέθους ἔγραψεν, εἰσαγγέλλεσθαι τοὺς τὰ θεῖα μὴ νομίζοντας.

Sed sit et illud legitimum, quod hoc versu legitur, quodque sequitur Ἔστιν γὰρ, ἔστιν, ex aliis, quos attigi, facile effectum; nisi scripserit secundo versu καλῶς, quod vix probabile:

πράττει κακῶς

posuerit oportet eodem ferme sensu, quo paulo ante Eurip. Κακόν τι πράσσω· contra usum veterum et Euripidis, a quibus de fortuna, qua quis uteretur sive mala seu prospera, κακῶς πράττειν, et εὖ sive καλῶς πράττειν conterebantur. Sed verum pæne prætermiseram, quem inter istos medium habet Justinus,

Δὺς ἐξαμαρτάνοντες οὐκ εὐγνωμόνως·

- 5 si verba spectes, sonorum nec invenustum; si sententiam, minus aptum nec Euripidi congruum. *Videte, quotquot putatis non dari Deum, Stulte bis graviter peccantes; Est enim profecto Deus.* Apta fuisset sententia, Ὁρᾶτε, μὴ &c. *Videte ne Deum, quem esse stulte negatis, male superbi tandem aliquando ultorem experiamini.* Illud ἐξαμαρτάνοντες utrum cum Ὁρᾶτε voluerit poëta constructum, an cum ὅσοι, in ambiguo est. Verum forsitan illud Ὁρᾶτε voluit intellegendum ut suum Comici Plutus 215. Sed cur, obsecro, dicuntur Δὺς, bis, stulte peccantes gravissime? Hoc credo equidem positum ad implendum versum; nam οὐκ εὐγνωμόνως legerat in versu veteris poëtæ, nec non alterum ἐξαμαρτάνοντες· ἐξαμαρτάνειν ter minimum Sophocles adhibuit Elec. 1045. Antig. 754. Phil. 94. Noster ille posuit quo sensu Judæi dicebant et Christiani ἀμαρτάνειν εἰς θεόν. Illud vero

τὸν χρόνον κερδαινέτω·

(nam sic etiam Clemens scripsisse videtur,) nusquam invenietur apud Tragicos: significat hic, opinor, *tempus* hujus vitæ, quo peccat impune, *in lucro ponat*: Χρόνῳ γὰρ οὗτος ὑστέρῳ (ὑστερον Clem. et Eus.) δώσει δίκην, *hic enim aliquando facinorum poenas dabit*, post hanc vitam æternis suppliciis puniendus. *Tempus*, quo fruaris, *in lucro deputare*, τὸν χρόνον κερδᾶναι est apud Demosthen. Philipp. III. p. 69. §. 33. cui τὸν χρόνον κερδᾶναι τοῦτον, ὃν ἄλλος ἀπόλλυται, ἕκαστος dicitur ἐγνωκῶς, unusquisque Græcorum constituisse, *tempus istud in lucro sibi ponere, quo perit alius*; ipse autem pace fruitur, tanquam non cogitans, dum proximus ardet, incendium ad se brevi pervasurum. Multum distant locutiones nonnullæ pro loquentis persona. Secundum Epicurum Horatius Carm. I. Od. XI. 8. *carpe diem, quam minimum credula postero.* Od. IX. 14. *Quem fors dierum cumque dabit, lucro Adpone: τὴν παροῦσαν ἡμέραν κέρδαινε· nec dulces amores sperne puer.* Dicat id ipsum severus e porticu philosophus, jubebimur, ne nobis elabatur, *oblatam occasionem occupare*, diem utiliter transigendo. Scrip-

sit M. Antonin. IV. 26. κερδαντέον τὸ παρὸν σὺν εὐλογιστίᾳ καὶ δίκῃ· hinc non multum distat τὸ παρὸν εἶθ' θέσθαι, à Gatakero tractatum in VI. 2. sed ab Hemsterhusio explicatum in Lucian. p. 485. *quodcunque fuerit oblatum lucro apponere, inque rem suam convertere.* Qui unum tantum diem lucrati sibi videbantur, quo periculum evaserant, apud Achillem Tat. V. p. 287. ἐκερδήσαμεν δὲ οὐδὲν ἢ μίαν ἡμέραν. τῇ γὰρ ὑστεραίᾳ &c. Quomocunque capias, minus cogitate positum, — τὸν χρόνον κερδαίνετω, mihi quidem in ista videtur sententia, quam ab homine Tragicis Atticis recentiori in istos quinque versus conflata arbitror.

II. *Istos versus non condidisse Justinum Martyra, virum optimum, sed ταχυνπειθῇ.* 6

Versus istos ut Euripideos primus exhibuit Justinus Martyr, Plutarcho, Stobæo, qui tot nobis præbuere centenos Euripidis atque aliorum, similis etiam argumenti quosdam, omnibus quin imo Gentilibus invisitatos, aut, si quis ita velit, ab omnibus prætermisissos. Nec tamen, qui paulo consideratius scripta legerit Justini Martyris, quantumvis in istum De Monarchia libellum multa congesserit ficta vel interpolata poetarum loca, neminem facile tanget ista suspicio, vel hunc locum vel ullum alium ab ipso fuisse Justino confictum, quem vel unicum edolare versum potuisse tolerabilem haud equidem existimo. Si, quod dici solet, oratores et historicos juvenis tractavit, his tamen studiis non inviligavit severa lege; certe sermonem Græcum ejusque elegantiam nunquam excoluit; quod non multo post fecerunt Athenagoras et Alexandrinus Clemens. Sed nec inornata quotidiani sermonis simplicitate scribere potuit Justinus; adeo enim ejus oratio horrida est, ut quid velit, sæpe numero vix adsequaris, nedum ut rerum ille, quas tractabat magnificas, decus et pulcritudinem, jucunda lectoribus claritate valuerit illuminare, aut versus condere, qui speciem præferrent antiquitatis. Sed hoc si potuisset, ut equidem arbitror, facere noluisset. Et habet ille tamen, etiam primus eorum, quorum ad nos pervenerunt scripta, multos versus, præter Oracula Sibyllina, velut Sophoclis, Æschyli, atque aliorum, aut interpolatos absurdis emblematis, aut fictos prorsus et adulterinos. Quia facit ea res ad institutum, dicere liceat quæ sentiam. Vir ille, vita moribusque inculpatis, Christi disciplinæ, cujus, simul atque divino fuerat lumine collustratus, studio flagravat, defensor fuit ad martyrium usque intrepidus atque integerrimus: sed idem ille Justinus eruditione atque ea parte, qua judicamus, minus valuit; neminem tamen, ut opinor, sciens fraude circumvenit, mira tantum credendi facilitate puerilem in modum sæpe lapsus. Credulitatis documenta sunt, sæpius a viris antiquitatis ecclesiasticæ scientibus memorata, cellularum septuaginta vestigia solo adhuc impressa prope Alexandriam, in quibus LXX Sophi Judæi, divinitus inspirati, separatim quisque condidissent suam versionem V. T. quæ con-

fectæ stupefecerint Ægypti regem; nec sane mirum, nam ne verbum quidem alter ab altero diversum adhibuerant. Rem adeo incredibilem ne Gentiles, ad quos exhortandos scribit, in dubium revocarent, contestatur bonus ille Pater, testi sibi crederent et aurito et oculato p. 17 b. ταῦτα οὐ μῦθος ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες — ἀλλ' αὐτοὶ — τὰ ἴχνη τῶν οἰκίσκων ἐν τῇ Φάρφ ἑώρακότες ἔτι σωζόμενα, — ταῦτα ἀπαγγέλλομεν. Hic facile decipi potuit a quodam Judæo ejus illudente credulitati, qui *error* Planco Ciceronis iudice, X. Ep. 23. *in optimi cujusque mentem facillime irrepit.* Nec miror adeo Simonem Magum inventum in Semone Sango; quo turpi tamen errore nollem dedecorasset Apologiam I. pro Christe. (p. 58.) tot rebus in laudem Christianorum disciplinæ vitæque purissimæ veris refertam. Sed omnem superat absurditatem ejus in fine Cohortat. ad Gentiles p. 33, 34, narratio de Sibyllæ antiquitate, de ejus antro prope Cumam sibi viso, de ejus oraculis; in quibus nollem Justinus absonam verisum duritiem excusasset tanta sollicitudine: causam enim τῆς τῶν ἐνίων ἐπὼν ἀμετρίας partim aliunde repetit, partim ab iis qui olim, ut erant indocti rustici, exceperint oracula ac scripto mandaverint, δι' ἀπαιδευσίαν τῆς τῶν μέτρων ἀκριβείας ἐκπεπτωκότες. Oracula Sibyllina, quæ hodie nobis supersunt, eadem pleraque legit jam Justinus. Historiæ veteris illum noveram non usque adeo fuisse peritum, qui quidem scripserit Ptolemæum Philadelphum epistolam dedisse ad Herodem Judæorum regem, ubi probabilius cum aliis Eleazarum summum pontificem memorare potuerat: sed adeone fuit, ne quid in sanctum Patrem gravius dicam, puer in literis, ut centonem istum ridiculum Gentibus auderet commendare velut foetum filiæ Berosi? adeone rerum sua ætate gestarum ignorans, ut nescierit opus illud eodem tempore, quo vivebat, maximam certe partem conflatum a falsario quodam? Hoc tamen fatendum erit, si statuendum sit imprudentia lapsum Justinum et deceptum quidem ab aliis, data tamen opera et scientem decepisse neminem. Justinum vero ceterosque sequentium seculorum non adeo miror his versibus utentes, velut armis legitimis; sed Athenagoram miror, et præ omnibus Clementem mirarer Alexandrinum, Christianorum veterum sine controversia longe eruditissimum, nisi hic etiam, tanquam genuina Hebræorum vatum et Apostolorum scripta, nugaces libellos laudasset, eodem secundo sæculo, quo nullum fuit istharunceæ fraudum feracius, partim a Judæis, partim ab hominibus Christianorum nobile nomen mentitis conflatos, in quos jure dixeris illa, quibus Jos. Scaliger claudit Epistolam inter vulgatas CXV. [*Adeo verbum Dei inefficax esse censuerunt, ut regnum Christi sine mendaciis promoveri posse diffiderent. Atque utinam illi primi mentiri cœpissent.*] Hæc si vera sunt, ut sunt certe verissima, quis mirari poterit, inter tot veterum poetarum Gentilium loca, quæ Clemens nobis profert Alexandrinus, nonnulla me detexisse spuria prorsus et adulterina?

III. *Ut Lini, Homeri, Hesiodi versus scripsisse Aristobulum, quibus Clementem Alexandrinum aliosque Scriptores Christianos deceiverit.*

Richardum Bentleium, sanctis istis Patribus, viris optimis, haud paulo tamen perspicaciorem, atque in his ipsis fraudibus detegendis prae omnibus criticis admirabilem, versus tamen aliquot spurii ludificari potuerunt? Inter Callimacheos ex incerto poëmate quinque versus N^o. CXLV. collocavit Bentleius, a se descriptos ex Clem. Alex. Strom. V. p. 256. Postulat instituti mei ratio, ut totam istam Clementis de septimi diei sanctimonia pericopam huc transcribam. Hæc itaque leguntur in ed. Potteri, p. 713,

Τὴν ἑβδομήν ἱερὰν οὐ μόνον οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες ἴσασι· καθ' ἣν ὁ πᾶς κόσμος κυκλεῖται τῶν ζωογονουμένων, καὶ φυομένων ἀπάντων. Ἡσίοδος μὲν οὕτως περὶ αὐτῆς λέγει,

Πρῶτον ἔνη τετράς τε καὶ ἑβδομον ἱερὸν ἡμαρ.

καὶ πάλιν,

Ἑβδομάτῃ δ' αὖθις λαμπρὸν φάος ἡελίοιο.

Ὅμηρος δέ,

Ἑβδομάτῃ δ' ἤπειτα κατήλυθεν ἱερὸν ἡμαρ.

καὶ,

Ἑβδομῇ ἦν ἱερή.

καὶ πάλιν,

Ἑβδομον ἡμαρ ἔην, καὶ τῷ τετελεστο ἅπαντα.

καὶ αὖθις,

Ἑβδομάτῃ δ' ἡοὶ λίπομεν ῥόον ἐξ Ἀχέροντος.

ναὶ μὴν καὶ Καλλίμαχος ὁ ποιητῆς γράφει,

Ἑβδομάτῃ δ' ἡοὶ καὶ οἱ τετύκοντο ἅπαντα.

καὶ πάλιν,

Ἑβδομῇ εἰν ἀγαθοῖσι, καὶ ἑβδομῇ ἐστὶ γενέθλη.

καὶ,

Ἑβδομῇ ἐν πρώτοισι, καὶ ἑβδομῇ ἐστὶ τελείη.

καὶ

Ἐπτά δὲ πάντα τέτυκτο ἐν οὐρανῷ ἀστερόεντι

Ἐν κύκλοισι φανέντ' ἐπιτελλόμενοις ἐνιαυτοῖς.

Eadem omnia descripsit ex Clemente Euseb. Præp. XIII. p. 677, 9 678. Sed in istum suum rerum antiquarum utilissimum thesaurum retulit etiam Eusebius ex Aristobuli Judæi Commentariis in Legem Moysis non pauca, quæ huic soli debemus pleraque; præter cetera, partem egregiam, illinc decerptam, præbet idem Eusebii liber a p. 663. ad p. 668. In hac operis Aristobuli particula leguntur eodem ordine collocati iidem illi decem versus; duo Hesiodi, tres velut Homeri, (omittuntur enim ista: καὶ, Ἑβδομῇ ἦν ἱερή.) sequentes etiam quinque non tamen sub Callimachi, sed Lini nomine, quod animadversum etiam video a Clar. Ernesto ad Callim. p. 500. Ultimo versui subdit Euse-

bis: Τὰ μὲν Ἀριστοβούλου ταῦτα. Hæc autem Clemens Alex. diligenter ad verbum ex opere Aristobuli transcripsit, hic quidem non nominati: ne vel tantillum dubites, ista facient Aristobuli versibus apud Eusebium præmissa p. 667 d. Δὲ ἑβδομάδων δὲ καὶ Πᾶς ὁ κόσμος κυκλεῖται τῶν ζωογονουμένων καὶ τῶν φνομένων πάντων.—Διασαφεῖ δὲ καὶ Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος, μετειληφότες ἐκ τῶν ἡμετέρων βιβλίων, ἱερὰν εἶναι Ἡσίοδος μὲν οὕτως Πρώτον ἔνῃ &c.

Quum olim paulo consideratius tractarem Callimachea, jam tum quinque versus istos, quos e Clemente dederat illic Bentley tanquam Callimachi, mihi obelo notabam tanquam spurii coloris atque adulterinos. Clementem legens Alexandrinum, ubi huc pervenissem, qui Callimacheis istis aderant ut Homerei versus, alter etiam Hesiodeorum plane me confirmabant in opinione præjudicata. Videbam enim nihil eorum, quæ Homero contribuebantur, in Homeri poematis reperiri, neque a Clemente repertum aut Homero in mentem venire potuisse persuasus sentiebam. Ille versus inprimis, Homereus scilicet:

Ἐβδομον ἡμῶν ἔην, καὶ τῷ τετέλεστο πάντα.

Septimus erat dies, et illo (die) vel huic (nempe Deo) omnia fuere perfecta, comparatus ad Moysis Gen. II. 2, 3. monstrabat ceterorum originem pæne reluctanti: nihil enim haecenus inveneram horum in Clemente simile; quem, in veterum locis fideliter citandis accuratissimum, unicum inter Christianos veteres et genuinum styli Platonis imitorem, propter fidem, eruditionem immensam, sermonis elegantiam, et pietatem faciebam sane maximi. Vir ille perdoctus non hodie duntaxat superstites ex antiquitate scriptores, sed et scripta centena perdita nobis studiosissime legerat, antequam cœlitus collustratus Christi disciplinam amplecteretur; in qua quantum profecerit vel unicus monstrabit libellus, *Quis dives sit salvandus*, ingeniosissime, sic tamen scriptus, ut absque ulla eruditionis ostentatione Dei spiret amorem Christique. Sed ut illuc redeam unde me theologi veteris amor longius abducere potuerat, postea, cum deprehenderem apud Clementem qualia legeram in Justini Martyris libello, partim etiam eadem, spuria loca non pauca excitata tanquam genuina Æschyli, Sophoclis, Diphili, et aliorum, necdum dubitavi de fide Clementis. Tandem, posteaquam ad istam pervenissem in Eusebii Præpar. partem Aristobulea complectentem, in hoc Aristobulo, homine Judæo, Clemente, Justino, Christianisque omnibus antiquiore, literatarum fraudum architectum lætus, fatebor enim, deprehendebam. Malebam quippe mendacem Judæum ut fraudulentum agnoscere, (fraus enim et hæc dicenda est,) quam Christi nomen et vel minutissimæ fraudis inimicam illam excellentem Christi philosophiam professos. Atque ita tandem statuebam, si quid Christiani scriptores hac in re peccassent, peccasse viros bonos hac in parte credulitate quadam sua deceptos, qui homini Judæo fidem adhibentes incaute

loca velut genuina transcripsissent ex Aristobuli Commentariis, quæ is ipse confinxisset eum in finem, ut cum Moysis illa legibus divinis compararet, atque illinc sua quævis optima Gentiles derivasse demonstrare conniteretur. Hac quidem in re similibusque veteres etiam Christiani literati ἀνθρώπινά μοι δοκοῦσιν ἀμαρτεῖν, nec valde culpandi habent ubique terrarum imitatores. Legimus enim et veneramur multa tanquam genuina eorum scripta, quorum nomina præferunt; et multa tamen nobile nomen mentiuntur. Credo equidem nonnullis mirum videri, quod cogitate scripsit de Latinis aliquot scriptoribus classicis Jer. Marklandus in Explicatione Vett. aliquot Auct. p. 261, quodque ad multa alia transferri posse videtur.

Sed si Clemens Aristobuli verba, etiam ubi illum non nominat, transcripsit et cum orbe literato tanquam sua communicavit, quem libenter fraudis absolvebam, erit tamen philosophus Alexandrinus alterius affinis culpæ, quæ major etiam in illo censeri poterit quam videretur in aliis. Hactenus disputata, pleraque, ni fallor, aliis indicta, verba tamen duntaxat, ut vim quamdam accipiant, fiantque hominibus eruditis probabilia, demonstrationis indigent.

IV. *Clementem Alexandrinum ex Aristobulo multa descripsisse, et etiam non nominato, quin etiam versus ut Orphei ab illo confictos.*

Quod ultimum dicebam de Clemente hac nititur ratione. Clemens Alexandrinus aliique, hac etiam in re velut signiferum Judæum istum Aristobulum secuti, in ea fuerunt, ut notum est, opinione, nobis prorsus improbabili, ut crediderint, Græcos scriptores etiam vetustissimos, si quid habeant præ ceteris eximium, id illos omne derivasse de libris nostris Sacris Fœderis antiqui. Comminiscuntur, hoc quidem non absurde, cum Aristobulo apud Eusebium Præp. p. 664 a. Græcam conversionem, antiquiorem vulgo nota, qua Gentiles isti potuerint uti. Legerant tamen Patres illi Christiani mendacissimum libellum veteris Judæi Aristææ, vel Aristæi, a Josepho, velut in transcurso citati Ἀρχαιολ. xii. c. 2. §. 11 f., qui totum tamen, alienis quibusdam omissis, prope descripsit ad verbum, neque Hodio, nec aliis ad Aristeam satis accurate collatus. Istius Aristæi Demetrius Phalereus, ed. Hod. p. v. cur nec poëtæ neque historici nec alii scriptores divinam legerint Judæorum legem, dat regi rationem prorsus mirificam. Legerant in eodem libello, hinc apud Josephum, de Theopompo et Theodecte Tragico narrata; causamque adeo, cur ille ad certum tempus mente fuerit motus, hic glaucômata laboraverit; nam p. xxxv. pro ἀπεγλυκλώθη, non ἀπεγνώθη, sed legendum ἀπεγλανκώθη. [sic Euseb. P. E. VIII. p. 355 a.] Nobis illa quidem Judæi absurda videntur mendacia; ipsi forte poterant probabilia videri. Clemens, ut efficeret probabile, de

libris Gentiles Moysis et prophetarum dicta quædam sua sum-
 sisse, non illud mirum esse scribit; nam poëtas, oratores, histo-
 ricos, philosophos, sententias, versus etiam aliquot interdum
 continuos, quin integros quoque libros, sibi invicem fuisse suffu-
 ratos; et, ne temere furti videretur illos insimulasse, ipsorummet
 inter se verba componit lib. vi. Strom. a p. 738. ad 752, atque ex
 ista comparatione quod volebat nititur conficere. In horum
 multa conveniunt illud Longini π. γ. sect. XIII. 9. *ἔστι δ' οὐ
 κλοπὴ τὸ πρᾶγμα, ἀλλ'—ἀποτύπωσις*, quæque scribit Macrobius
 Saturnal. VI. c. 1. p. 527. H. Stephanus V. Schediasm. XIII.
 Sed id nunc non ago, resque ipsa negari non potest, luculentis
 poëtarum exemplis ab Athenæo demonstrata II. p. 43 f. III.
 p. 84 b. VI. p. 262 d. e. X. p. 454; data autem opera a Porphy-
 rio apud Euseb. Præp. Ev. X. p. 464—468. Veritus autem Por-
 12 phyrus, ne, dum alios accusat, teneretur ipse furti manifestus
 (cur in hanc sententiam loqueretur p. 467 d. habuit ille suas
 procul dubio rationes) auctores commemorat, qui ex professo
 egerint de veterum furtis. Horum ne unicum quidem a Clemente
 Alexandrino in isthac operis sui parte commemorari, mirum
 mihi, fateor, accidit; fieri tamen potest, ut horum aliquo satis
 familiariter fuerit usus. Certe si hæc furta sunt dicenda, quæ
 tam diligenter pervestigavit, de se forsitan etiam Callimachea
 dixisse potuisset:

*οὐκ ἀπὸ ῥυσμοῦ
 εἰκάζω· φῶρος δ' ἔχνη φῶρ ἔμαθον.*

Nam et aliorum, quæ nihil huc faciunt, et istius, quem dicebam,
 Aristobuli non nominati multa Clementem descripsisse jure
 suspicari licet. Si libri moles cogitetur, exiguam inde partem
 excerpit Eusebius retulitque in suam Præparationem Evange-
 licam. In istis autem paucis Eusebianis excerptis ex Aristobuli
 Commentariis detexi nonnulla, quæ Clemens ad verbum in sua
 Miscellanea sive Stromata transtulerit, auctoris omisso nomine,
 quem tamen aliquoties etiam laudat. Quæ supra protuli ex
 Clemente, omnia Aristobuleæ, luculentum præbent hanc in rem
 exemplum; alia dabit Clemens lib. vi. p. 810, 5, &c. p. 813, 4, &c.
 20. collatus ad Aristobuli locum apud Euseb. XIII. p. 667. Quæ
 habet Clemens p. 755, 25, &c. p. 756, 3, &c. utiliter ad alium con-
 ferri potuerant locum Aristobuli apud Euseb. Præp. VIII. p. 376,
 377, 378. Sed illic tamen, et p. 755, 33. in transeursu memorat
 Aristobulum Clemens; quem ut certe constat novem istos versus
 spurios ex Aristobulo descripsisse, sic vix dubito, quin eidem,
 præter alia loca versus etiam non paucos debeat sub Orphei
 nomine laudatos.

De nonnullis id etiam constat ex isto quantivis pretii frag-
 mento operis Aristobuli, nobis in Eusebii Præparat. Evang.
 servato p. 663. et seqq. Præter cetera leguntur in isto frag-
 mento unus et quadraginta versus velut ex Orphei poëmatis τῶν

κατὰ τὸν ἱερὸν λόγον αὐτῷ λεγομένων, quos Andr. Christ. Eschenbachius in Epigene seu Comment. de poesi Orphica ab homine Judæo partim fictos partim interpolatos esse docte monstravit p. 140. et seqq. Judæum istum Aristobulum esse merito suspicatus p. 148. ut mirer cur adeo populari recusaverit adsentiri I. A. Fabricius B. G. lib. iii. c. 11. p. 281. Sed non videtur animadvertisse doctiss. Eschenbachius de versibus istis ab Aristobulo confictis aut interpolatis sic nonnullos descripsisse Clementem, ut in describendo tamen fraudem Judaicam animadvertisse videatur, quæque nimis illam perspicue patefacerent intermedia ¹³ quædam idcirco prætermisisse. In Protreptico quidem Clemens p. 63. septem dat versus ex Orphicis non interpolatis; septimo versui, sive istis

μοῦνον δ' ἐσώρα κόσμοιο ἄνακτα

subjicit velut initium sequentis versus,

Ἀθάνατον·

in ea voce subsistens, εἶτα, inquit, ὑποβὰς διαρρήδην ἐπιφέρει,

Εἰς ἐστ' αὐτογενῆς, ἐνὸς ἔκγονα πάντα τέτυκται·

qui versus in Orphicis ab Aristobulo non interpolatis proxime sequebatur post vocem ἄνακτα. Similiter exhibet versus tres Clemens, eadem adjecta voce Strom. V. p. 723, 9. Sed legit et Orphica genuina (sic voco lecta a scriptoribus etiam Gentilibus et laudata) Clemens, quæque dederat in Commentariis a se ficta Judæus vel interpolata. His ille verum interjecerat a Clemente lectum,

Ἀθάνατον, παλαιὸς δὲ λόγος περὶ τοῦδε φαίνει·

Sed offendit, opinor, Clementem ab Orpheo clara nimis Mosaicæ Legis hic et inferius facta mentio: παλαιὸς enim λόγος est ὁ θεῖος νόμος, lex divina, ab Orpheo Aristobuli versu secundo memorata, quem doctus ille Judæus artificiosa fraude, tertio leviter ad hunc accommodato, confinxit.

V. De Orphicis quibusdam ab Aristobulo fictis, quibus Moysis fit et Legis aliarumque rerum Palæstinarum mentio.

Quos habet quinque continuos Clemens Strom. V. p. 723, 13 &c. illos ab Aristobulo mutuatus, Ὀρφεὺς, inquit, καὶ ταῦτα λέγει περὶ τοῦ Θεοῦ, ἀόρατον αὐτὸν μόνῳ γνωσθῆναι ἐνί τινι φησὶ τὸ γένος Χαλδαίων· εἶτε τὸν Ἀβραὰμ λέγων τοῦτον, εἶτε καὶ τὸν υἱὸν τὸν αὐτοῦ, διὰ τούτων,

[Οὐ γὰρ κέν τις ἴδοι θνητῶν μερόπων κραίνοντα,]

εἰ μὴ μονογενὴς τις ἀπορρῶξ φύλου ἄνωθεν

Χαλδαίων· ἴδρις γὰρ ἔην ἄστροιο πορείης, &c.

Præter istos eadem pagina et sequens novem versus exhibet ¹⁴ velut Orphicos partim factos ab Aristobulo, partim interpolatos, quibus falsarius ille Orphea facit verbis quidem Græcis, sed sen-

tentiis Palæstinis, adumbrantem Dei Israelis *tremendam majestatem*, qualem suo more scribendi pingere solebant Hebræorum vates. Sed inter hunc versum,

Ἀρχὴν αὐτὸς ἔχων, καὶ μέσσουτον, ἡδὲ τελευτήν,

atque inter istum,

Ἄλλως οὐ θεμιτόν σε λέγειν· τρομέω δέ τε γυῖα·

hos legerat Clemens intermedios :

Ὡς λόγος ἀρχαίων· ὡς ὑδογενὴς διέταξεν,

Ἐκθεόθεν γινώμαιοσι λαβὼν, κατὰ δίπλακα θεσμόν.

Cur omiserit istos, cui tandem nostrum poterit esse dubium? Nec enim videtur sibi persuadere potuisse Clemens, Orphea, poetarum Græcorum patrem, tam disertam Moysis Legisque duabus in tabulis exaratæ fecisse mentionem, uti δίπλακα θεσμόν recte Jos. Scaliger interpretatur δίπλακα δέλτον θεσμών. Moyses enim—πλαξὶν νόμου Διπλοῦν ἐδέξαθ' ut canit Gregorius Nazianz. tom. ii. p. 212 b. *Undis extractus*, et velut *enatus*, Moyses est ὑδογενὴς, ut Jos. Scaliger vulgatam vocem ὑλογενὴς jam emendandam docuit in notis, quas Henr. Stephanus Poësi suæ Philosophicæ subjecit p. 218. et suspicabatur aliquando Casaubonus Anim. in Athen. p. 130 f. id ipsum ὑδογενὴς restituendum in gripho veteri, quo cochlea, velut *sylvæ filia*, dicitur ὑλογενὴς, quod et vidit Davis. in Ciceron. de Divin. II. c. 64. Ut illie Moyses ὑδογενὴς, sic paulo ante a Judæo suæ gentis patriarcha dictus videtur μονογενὴς. Dubitat Clemens, utrum μονογενὴς ab Orphea pater dicatur Abrahamus, an filius: nisi, quam celebrat, τοῦ μονογενοῦς in rebus astrologicis peritia secundum veteres, quorum loca Grotius collegit ad Evang. Matth. V. 31. uni præsertim conveniret Abrahamo, superesse quædam poterat dubitatio: certe ὁ ἀγηγητὸς, Isaacus, proprie fuit patri suo μονογενὴς, 7171. Neque absurda est sententia P. D. Huetii Demonstr. Evang. Prop. IV. p. 219. qua hæc etiam accipit de Moyse. Certe Abrahamus, ipse Χαλδαῖος, dici non poterat commodè ἀπορρώξ φύλου ἄνωθεν Χαλδαίων, et viderat Deum Moyses. Jos. Scaliger, in Fragmentis Veterum selectis operi de Emend. Temp. subjectis, ultimo loco posuit sex istos, meo quidem arbitrato confictos a Judæo, versus, velut Orphei. Notis in ista Fragn. p. 48. ad vocem μονογενὴς profert Scaliger verba quædam velut Porphyrii, quibus Κρόνος—ὃν οἱ Φοίνικες Ἰσραὴλ προσ-αγορεύουσι,—dicitur νῖδ' ἔχων μονογενῇ, ὃν διὰ τοῦτο Ἰεσοῦδ (Phœnices) ἐκάλουν. Speciose Scaliger, in Ἰεσοῦδ Isaacum, in Ἰσραὴλ putat adumbratum Abrahamum, nec de re ipsa dubitari potest, quin sit ex historia vera Moysis quomocunque derivata. Porphyrium etiam testem laudans, Scaligerum in his sequitur S. Bochartus G. S. II. lib. ii. c. 2. p. 711, 712. Duplex est in his error: non enim, quæ proferunt, verba sunt Porphyrii, sed Philonis Byblii, ἐκ τοῦ πρώτου συγγράμματος τῆς Φίλωνος Φοινικικῆς

ἱστορίας, ut ait Euseb. Præp. Evangel. IV. p. 156 d. ubi leguntur eadem, quæ dederat ex eodem Philone Euseb. I. p. 40 b.c. Hoc utentes loco ex p. 40. quid in errorem impulerit liquebit attendenti: Porphyrius hic tantum commemoratur tanquam qui suo testimonio Sanchuniathonis antiquitatem et veracitatem laudaverit; eam in rem verba dederat Eusebius Porphyrii p. 31. ex opere contra Christianos; et in ejus opere superstite περὶ Ἀποχῆς, II. §. 56. fit ejusdem Sanchuniathonis mentio ejusque interpretis Philonis Byblii. Remanet hic tamen aliquid impediti, nam istius operis partem faciebant secundum Eusebium τὰ περὶ Ἰουδαίων, in quibus, nec mirum. Historici laudabat veracitatem Porphyrius; et hunc nostrum Philonem ἐν τῇ περὶ Ἰουδαίων συγγράμματι laudat Origenes c. Cels. I. p. 13. Alterum errorem Scaligeri non nominati mihi recte videtur emendasse Grotius in fine longioris adnotationis ad Evang. Matth. V. 31. ubi, *ego*, ait, *magis credo Ἰσραὴλ errore apud Eusebium scriptum pro Ἰλ, quia tali compendio Ἰλ Græcis Christianis Ἰσραὴλ notabatur.* Id ipsum dubitanter statuit P. D. Huetius Dem. Ev. Prop. IV. p. 116. Etiam, ante quam Grotii mihi nota esset correctio, vidi Philonem Byblium scripsisse: Κρόνος τοίνυν, ὃν οἱ Φοίνικες Ἰλον (illinc formari facile potuit ἡλ, id est Ἰσραὴλ compenditum,) προσαγορεύουσι. Græcorum Κρόνον sic semper in antecedentibus, nomine Phœnicio in Græcum morem inflexo, Ἰλον dictum recordabar; p. 36 c. ubi Cælum e Terra generasse dicitur Ἰλον, τὸν καὶ Κρόνον· p. 37 b. οἱ σύμμαχοι Ἰλου, τοῦ Κρόνου, Ἐλωεῖμ [Ἰηλ, Bocharto p. 707, 46.] ἐπεκλήθησαν, p. 38 b. ὁ Ἰλος, τουτέστιν ὁ Κρόνος. Apud Diodor. Sic. I. p. 143, 85. *quam stellam Græci Κρόνον, Chaldæi καλοῦσιν ἡλιον*: ubi Ἰλον, aut Ἡλον, scribatur, an cum Wesselingio Βῆλον, perparum refert. Orientales enim literæ, Ἰηλ, Ἡλ æque ac Ἰλ efferri, scribique a Græcis potuerunt suo more Ἰλος aut Ἡλος. Sed ut Saturni nomine designari potuerit Abrahamus, et historiæ sacræ veritas istis orientalibus nugis adumbrari, nihil ista tamen adeo facere censuerim ad Aristobuli versum,

Εἰ μὴ μουνογενὴς τις, ἀπορρῶξ φύλου ἄνωθεν Χαλδαίων·

16

quem sic arbitror interpungendum, atque a Grotio recte conversum:

Unigena ille nisi, Chaldæo sanguine cretus.

ut, εἰ μὴ μουνογενὴς τις, ipsi sit idem ac εἰ μὴ εἰς μόνος· eleganti figura dictus, ἀπορρῶξ φύλου ἄνωθεν Χαλδαίων· Suidas in Ἀπορρῶγας—Ἀπορρῶξ, καὶ γένους ἀπογονή· Οὗτος δὲ ἦν ἄρα Ἐριννύων ἀπορρῶξ. Hoc cujuscunque sit sumtum ex Aristophanis in Timonem dicto Lys. v. 813. Demades apud Athen. III. p. 99 d. Samum vocat Athenarum ἀπορρῶγα, *coloniam a matre velut avulsam*: in Oraculo apud Lucian. tom. ii. p. 247. Ἡ δὲ προφητεία Διὸς φρενός ἐστιν ἀπορρῶξ, ubi Διὸς versum pessumdaret.

Satis mirari nequeo maximorum virorum, quos nominavi, de his versibus ab homine Judæo, sed eruditissimo, fictis judicia diversissima. Jos. Scaliger, ex quo hos paucos se versus excerpisse scribit, *præstantissimum* vocat p. 48. *fragmentum Orphei de vero Deo Hebræorum*: τὸν ὀδογενῆ ubi restituit, p. 49, *sed mirum*, ait, *unde horum notitia Orpheo, aut Onomacrito*. Legis tangens divinæ tabulas, *unde*, ait, *Græcus homo hæc scivit?* Magno labore fesso non vacabat hæc exigere consideratius; meditatus enim verum vidisset. Grotius, sub finem adnotationis perdoctæ, *Orpheus*, inquit, *quem in Ægypto fuisse docet nos Diodorus Siculus, ibi de Abrahamo deque Mose ea intellexit, quæ deinde aut ab ipso, aut (quod Tatiano placet) ex ipsius libris ab Onomacrito in versus relata sunt*. Si hominum ingenia capitalia sic a Judæo, non credulitate sua peccante, sed data opera fraudulento, potuerunt in errorem induci, quid tandem de ceteris est judicandum, sanctorum inprimis Patrum, quos vocant, admiratoribus? Horum eximendus numero, cujus diversissimum fuit judicium, P. D. Huetius, Dem. Evang. Prop. IV. p. 218. ista scribere non dubitavit: "Quæ ex Orpheo attulerunt Aristobulus Peripateticus " apud Eusebium, Justinus, Clemens Alexandrinus, Cyrillus et " alii, ea prorsus videntur a veteribus Christianis conficta, et ex " sacrorum Codicum segminibus consuta. Tam infabre hæc " interpolata sunt, ut fraus manifesta sit, suamque novitatem " prodat." Recte quidem ille fraudem in his manifestam agnovit; sed non debuerant Huetio conficta videri a veteribus Christianis, quippe quæ præter Christianos attulisse scribat apud Eusebium Aristobulum: hic enim Judæus Christianos, mea quidem sententia, hujus criminis absolvat, Christianis omnibus antiquior, cujus ætatem ista scribens non attendebat Huetius.

17 VI. *De Judæis quibusdam Græciensibus fabulatoribus, etiam iis, qui, visi non Judæi, de rebus scripsere Judæorum.*

Ad multa utile videbatur futurum, si de Aristobulo dicerem explicatius, quam fuit ab aliis factum; sed, ut illuc via muniatur, scrupulus, qui nonnullis inhaerere posset, removendus est; alia etiam nonnulla præmittenda videntur. Aliquoties jam fraudum insinulavi literatum Judæum Aristobulum, eumque conditorem vocavi versuum Orphicorum, aliorum quoque, qui nonnulli satis sunt probabiles atque elegantes. Horum prius nemini videbitur indignum ingenio Judaico, qui vel solas legerit fabellas quasdam, libris Apocryphis insertas, aut Codici Pseudepigrapho V. T. a Jo. Alb. Fabricio, aut additamenta in libris sacris Estheræ, Jobi, Proverbiorum, Danielis, Jeremiæ; qui ad historiam lib. i. Maccab., veteri dialecto Judæorum vere narratam, exegerit Epitomen historiæ rerum a Juda Maccabæo gestarum, quam exhibet liber ii. Maccab. si stylum spectes, eleganter, ut a Judæo, scriptus; si res narratas, mendaciis plenus. Vera sit par-

tim historia, quod suspicor, libro iii. qui dicitur Maccab. narrata; sed huic insertas Epistolas sub nomine Ptolemæi Philopatoris comparet mihi quis, harum rerum sciens, cum epistolis velut ab Artaxerxe scriptis, quæ Græcis Estheræ additamentis sunt interpositæ, et mecum fatebitur in eodem illas cerebro confictas. Relegat quis Epistolas Salomonis Regumque Ægypti Tyrique ἀμοιβαίας, quas ex Eupolemo protulit Alexander Polyhistor, hinc transcripsit Eusebius in librum ix. Præpar. Ev. p. 448, 449, ab aliis etiam memoratas, similis ingenii Judaici fœtum existimabit. Sed poëtam forte Judæum Græciensem quis miretur? Non mirabitur, qui legerit Ezechielis Judæi tragœdiæ, senariis sæpe hiantibus et claudicantibus scriptæ, reliquias. Plus quam viginti hexametros ex poëmate cujusdam Philonis de rebus Hierosolymitanis profert Eusebius in Præp. p. 421, 22. 430. 452, 53. quibus Abrahami, Isaaci, Jacobi, Josephi fit mentio; et in hac luce hunc poëtam Judæum fuisse dubitaremus? Idem censeo de Theodoto, poëmatis περὶ τῶν Ἰουδαίων scriptore: versibus non invenustis, quos inde sumtos exhibet Eusebius p. 426—429, historia Jacobi filiorumque ad libri sacri ductum satis probabiliter enarratur. Cur nihil horum, si fuere Gentiles, profert Josephus? Dedit Alexander ista Polyhistor in sua de Judæis *Συντάξει*, a Josepho, dum Romæ habitaret suasque conderet historias, lecta. Theodotum forte quis esse suspicetur quem nominat in transcurso Josephus inter Gentiles, qui Judæorum fecerint mentionem, c. Apion. I. c. 23. sed ista suspicio quo nitetur fundamento? Ab eodem Josepho Ἀρχ. I. c. xv. ex Alexandro Polyhistore Cleodemus memoratur Propheta, ὁ καὶ Μάλχος, ὁ ἱστορῶν τὰ περὶ Ἰουδαίων, καθὼς καὶ Μωϋσῆς ἱστορήσεν ὁ νομοθέτης αὐτῶν. Cleodemus hicce Propheta, si sic enarravit Mosaica, fuit certe Judæus. Sed et historici Hecatæus, Eupolemus, Artapanus, Demetrius, Aristæas, meo quidem arbitratu, fuerunt omnes religione Judæi, seu his nominibus inter populares fuerint noti, seu nomina mentiti; quod de Hecatæo jam suspicatus est Jos. Scaliger, firmavitque Bentleius in addendis in Epist. ad Jo. Mill. p. 93. uterque hac in re sequutus judicium Herennii Philonis apud Origen. c. Cels. I. p. 13 f. Meæ similem suspicionem in mentem venisse video Richardo Simonio in Hist. Crit. V. T. II. c. ii. [p. 189.] De Eupolemo et Demetrio testem profero Eusebium Hist. Eccles. VI. c. xiii. ubi Clemens Alex. meminisse dicitur Φίλωνος καὶ Ἀριστοβούλου, Ἰωσήπου τε, καὶ Δημητρίου καὶ Εὐπολέμου, Ἰουδαίων συγγραφέων. conf. Hieronymus de Viris Illust. in Clemente c. 38. De Numenio Pythagoreo quæ præter ceteros plurima tradunt Origenes c. Cels. I. p. 13. IV. p. 198, 199. Eusebius Præp. Ev. IX. c. viii. et alibi, aut hunc Judæum fuisse, aut ista certe persuadebunt a Judæa scripta sub nomine philosophi Gentilis, de quo Jonsius egit Hist. Phil. III. c. x. §. 4. præter cetera, nomina Numenii etiam atque Eupolemi Judæis convenire liquet ex I Macc. xii. 16. xv. 15. viii. 17. Græ-

ciensem Judæum decent, quas Numenius dedisse narratur ab Origene plurimas, Mosaicarum legum explicationes allegoricæ; quibus, ut notum est, adeo luxuriavit, ille sæpius a Christianis dictus philosophus Pythagoreus, Alexandrinus Philo, specimen illud Judæi Græce perdocti, rerumque veterum valde periti; viri præterea boni, prudentis, laboriosi, neque more suæ gentis, in historia, si conferatur ad Josephum aliosque, fabulatoris.

VII. *De Aristobulo ejusque in Legem Moysis Commentariis, spuria multa complexis et a Judæo conficta.*

Postquam Jos. Scaliger Animadv. in Eusebii Chronolog. ad N. MDCCXXXIV. monuisset, Aristææ libellum a Judæis esse Hellenistis confictum, superiore seculo, hujus etiam (octavi supra millesimum) initio, animose fuit inter homines literatissimos agitata lis notissima super historia conditæ versionis Alexandrinæ librorum Moysis ceterorumque divinorum. Quam ab ejus ingenio forte quis non exspectasset, sententiam acriter tueri voluit 19 Is. Vossius. Tandem litem victor composuisse videtur, indignante Vossio, vir eruditissimus Humfredus Hodius. In controversiam hanc vel in primis venit Aristobuli locus apud Clementem Alexandrinum partim, plenius lectus apud Eusebium, a Scaligero primum ab aliis deinceps adhibitus. Horum vero, qui Aristobuli sibi sumserunt verba quædam, de duplici Græca versione librorum Hebraicorum agentis, pro sua quisque sententia vexanda, nemini venit in mentem, ut ante quidquid superesset sub Aristobuli nomine pensiculatus exigenter, quam definirent quid sibi de ejus opere videretur sentiendum; multo minus ullum eorum ista tetigit suspicio, quæ mihi fuit subnata simul atque Homero, Hesiodo, aliis, versus illum supposuisse vidissem adulterinos. Hac, opinor, difficultate se Is. Vossius expedire vix potuisset. Is in sua Dissert. de Translatione LXX. Interpretum Aristobuli tantum meminerat in transcurso; sed, quum hujus testis hac in re veracitatem elevare, nec satis considerate, cœpisset Rich. Simonius *dans son Histoire Critique du V. T.* lib. ii. c. 2. et contra Waltonum disputans, lib. iii. c. 23. huic paucis respondit Is. Vossius *Respons. ad Objecta Criticæ Sacræ* p. 128. Cum vero Simonio hac in re Hodius adstipularetur, edita primum (anno 1684) Dissertatione contra Historiam Aristæanæ; quodque Simonius velut aliud agendo tantum tribus verbis dixisset, argumentis Scaligeri in nova luce collocatis, partim aliis adhibitis, demonstrare suam sententiam conatus; horum præcipua, velut ab Oxoniensi juvene scripta, sibi sumsit Is. Vossius satis arroganter refutanda in Appendice Observat. ad Pomponium Melam, Londini (1686) primum vulgata. Hodius tandem renovata, partim etiam amplificata, sua dissertatione, in operis de *Biblicorum Text. Original.* (1705. ed.) libro i. c. 9. nec in sua super Aristobulo sententia mutatus a priori, Vossianas responsiones expendit. Idem propemodum hac in re

cum Hodio sensit Anton. van Dale, in sua dissert. super Aristea eodem anno vulgata, c. 28, hic quidem, dudum lecta Hodii dissertatione, incogitanter nonnulla scribens, neque, si spectes illius eruditionem atque in singulis rerum momentis examinandis diligentiam, cum Anglo theologo facile æquiparandus. Hic vero, si detexisset in Judæo Aristobulo spuriorum versuum conditorem, Græce tamen perdoctum rerumque veterum scientissimum, incommodum suæ sententiæ testem velut falsi convictum rejecisset, neque eo fuisset vir eximius prolapsus, ut seculo post Christum natum secundo istos in Legem Moysis Commentarios sub Aristobuli nomine conditos et confictos suspicaretur; quæ in sententia sibi vel præeuntem habuit e Gallis vel adstipulatorem Simonium, inter Batavos Ant. van Dale. Hæc mihi sententia sæpius Aristobulea consideranti semper visa fuit ab omni verisimilitudine remota. Quodque mihi constitit aliis etiam ostendere nitar, quos, re non satis exacta, facile speciosis argumentis Hodius in suam pertrahere potuit opinionem, quæ minus probabilis tamen visa fuit I. A. Fabricio, B. G. lib. iii. c. 11. ubi Peripateticos recensens multo plura notavit de Aristobulo, quam dederat G. I. Vossius de Hist. Gr. I. c. 10. Ut a veris dubia separemus et falsa, hoc primum tanquam verum statuo, “Judæum Alexandrinum Aristobulum, velut philosophum Peripateticum, Alexandriae inter homines innotuisse literatos circa annum quartum regni Ptolemæi Philometoris, atque adeo circa annum ante Christ. nat. 175.” Nihil enim impedit, quo minus hac in parte credamus Julio Africano, aut hoc antiquioribus chronographis, quos sequutus est Eusebius in Chronico Canone: hujus interpretes Hieronymus ad hunc annum Philometoris quartum quartumque Olymp. cl. hæc adscripsit p. 145. *Aristobulus, natione Judæus, Peripateticus philosophus cognoscitur; qui ad Philometorem Ptolemæum Explanatorem in Moysen commentarios scripsit.* Quæ velut Eusebii Græca dedit Scaliger p. 187. quæque illius esse videntur, verba totidem prostant in Chron. Paschali p. 143. [178 Par.] Ἀριστόβουλος Ἰουδαῖος Περιπατητικὸς φιλόσοφος ἐγνωρίζετο, ὃς Πτολεμαίῳ τῷ Φλομήτῳ ἐξηγήσεις τῆς Μωϋσέως γραφῆς ἀνέθηκεν. Hoc vero secundum itidem verum arbitror, “Aristobulum huncce nomen adeptum, scriptis in Legem Mosaicam Commentariis, quos dedicaverit “Ptolemæo Philometori,” quo cum familiariter de suæ gentis philosophia rebusque huc spectantibus colloquutum hoc minime miror, quod fuit Ægypti rex ille Ptolemæus Philometor Judæorum fautor, amicus Jonathæ pontificis Hierosolymitani, atque in universum exemplar humanissimæ mansuetudinis.^a

^a Ad illam fratris in regno successoris, in puniendo severissimi, mores ne comparari quidem poterant, teste Diodoro Sic. in Excerpt. de Virt. et Vit. T. II. p. 595; hic tamen, Ptolemæus [Physcon,] ὁ δεύτερος Εὐεργέτης aulicis, dicacibus Alexandrinis Κακεργέτης dictus, et ipse Homeri fuit literarumque studiosissimus et eximius fautor hominum eruditorum; quæ ex Athenæo sunt manifesta II. p. 61 e. IV. p. 184 b.c. XII. p. 549 d.

Ista duo vere dici posse videntur de Aristobulo. Quæ præterea de illo dicuntur, aut etiam ab his diversissima, vel incerta sunt, vel falsa; falsum certe, neque illud solum, quod nobis apud Eusebium Hist. Eccles. VII. c. 32. narrat Anatolius, in rebus mathematicis multo magis exercitatus quam in historia veteri: sed in istum locum, ad alia tamen utilem, postea quædam animadverti commodius poterunt. Hujus Aristobuli Commentarios
 21 in Legem divinam Moysis, (*βιβλίου ἐξηγητικὰς τοῦ Μωϋσέως νόμου* vocat Anatolius l. c.) opus Alexandrini Judæi laboriosum, et in varios libros distributum, non stylo Hellenistarum sacro, sed eleganter ad normam Græcorum Græce scriptum, legerunt Christianorum veterum eruditissimi, seculis II. III. IV. et V. Clemens, Origenes, [Anatolius,] Eusebius, et Cyrillus; si Palæstinum excipias Eusebium, omnes Alexandrini, atque in isthac virorum præstantium feracissima schola eruditi. Postea sua moles opus illud oppressisse videtur; quæ causa quoque fuit, ut alia multa nobis perierint, et, mirificum illud opus, Origenis Hexapla. Multo quidem plures Aristobuli meminerunt ejusdem, sed, ni fallor, ex eorum quos dicebam scriptis inde memorata repetentes. Quod a Buxtorfio narratur, illud opus, *Philonis scripta mole sua superans*, in Florentina fuisse bibliotheca et alibi, incredibile merito videbatur Eschenbachio in Epigene p. 149. et Jo. Alb. Fabricio B. G. vol. ii. p. 281. Hic vellem in judicando temeritas nostra confutaretur aliquando; hac enim ætate, qui patienter legimus et accurate Philonis Judæi scripta, lectu profecto non amoenissima, magni redemptum illud vellemus, nugis forsitan olim oppletum opus. Allegoricam, quam vocant, interpretandi rationem sequutum Aristobulum cum constet, mirum videri queat semel illum tantum ab Origene commemoratum c. Cels. IV. p. 198. ubi, cum allegoricas Legis Mosaicæ explicationes exagitaret Celsus, Origeni videbatur loqui *περὶ τῶν Φίλωνος συγγραμμάτων*,—*ἥ καὶ τῶν ἔτι ἀρχαιοτέρων, ὅποιά ἐστι τὰ Ἀριστοβούλου*. Nusquam alibi suis in operibus Aristobuli facit mentionem Origenes. Ex Anatolii Alexandrini Canonibus Paschalibus insigne fragmentum inseruit Eusebius Hist. Eccles. VII. c. 32. quo non Aristobuli tantum meminit Anatolius, sed et verba quædam excitat accurate tempus definientis, quo debuerint Judæi τὰ διαβατήρια θύειν, ut eleganter loquitur et Xenophontea phrasi doctus ille Judæus. Præbet ejusdem verba quædam Cyrillus c. Julian. IV. p. 134. multo plura variis in locis Clemens Alexandrinus, et ubi illum non nominat, (qualia supra jam attigi) et nominatim citati Strom. I. p. 410 et 411. Strom. VI. p. 755. meminit ejusdem alibi duobus in locis Strom. I. p. 360, 9. et Strom. V. p. 705, 20. quem postremum præsertim locum respicit Eusebius Hist. Eccles. VI. c. 13. cujus verba Latine vertit Hieronym. de Viris Illustr. c. 36. Quæ primo horum locorum exhibet Clemens Aristobuleus, præbet inter Clementina Eusebii Præparatio Evang. IX. c. 6. sed eadem propemodum,

et multo plura, ex ipso opere Judæi descripta, lib. xiii. c. 12. a pag. 663—668. Aliud perinsigne fragmentum operis Aristobuli recondit eadem Præp. Evang. lib. viii. c. 10. p. 376—ad 378.— præterea pauca quædam ejusdem verba lib. vii. c. 14. p. 324. 22 Meminit illius semel alibi in transcurso lib. vii. c. 8. p. 370 a. In isthoc itaque Eusebii rerum absconditarum thesauro solo reperire licet octo propemodum paginas, nihil aliud complexas nisi verba Aristobuli ex isthoc in Legem Moysis Commentario transcripta, quæ absque Eusebio aliunde nobis non innotuissent. Sub unum conspectum accurate loca me puto designasse, in quibus operis istius reperiri possint reliquæ, neque opinor plures in antiquitate ecclesiastica, quantum illa mihi quidem innotuit, repertum iri, quam hic a me digito sunt demonstratæ. Poterit autem ex his reliquiis, ni fallor, de Judæi hujus antiquitate, instituto, interpretandi methodo, stylo, doctrina, sed et vel in primis de hominis istius literatis fraudibus judicari, quarum causa hæc a me fuit instituta disputatio.

VIII. *Commentarios sub nomine Aristobuli non fuisse confictos sæculo post C. N. ii, quæ Hodii fuit opinio.*

Eusebii vel sola qui legerit excerpta liber a præjudicatis opinionibus, si seculo post natum Christum secundo sub fictis nominibus scripta, quæ quidem pauca de multis habemus reliqua, probe cognoverit, nunquam sibi persuadebit, opinor, in hanc quoque classem opus esse referendum Aristobuli. Qui hoc suspicabatur Hodius in libro perdocto p. 53. “suspicionem, inquit, meam de *νοθεία* Commentariorum Aristobuli illud non parum auget, quod Clemens Alexandrinus primus sit omnium, qui eorum fecere mentionem.” De Aristobuli commentariis idem scripsit Rich. Simonius *dans son Histoire Critique du V. T.* verbo quid sentiret indicavit lib. ii. c. 2. p. 189. clarius lib. iii. c. 23. p. 499. *Les livres d'Aristobule, et de quelques autres anciens auteurs, qui ont écrit si favorablement des Juifs, ont aussi été supposés.* In Latina quæ dicitur versione horum loco tantum leguntur ista p. 116. lib. iii. Hist. Crit. V. T. *Idem de Aristobulo et aliis dicendum.* Supra dicebam, incogitanter hac de re nonnulla scripsisse Ant. van Dale: in Dissert. scilicet super Hist. Aristee p. 213. ista posuit: *Mirum, sane, nullos alios horum Commentariorum meminisse, non hunc Pseudaristeam, non Josephum, non Philonem, non Clementem, non ullos ex cæteris seu Judæis seu Christianis, qui de hac versione aliquid dixerunt.* Idem ille tamen Daleus noverat Aristobulea reperiri apud Clementem et Eusebium. Confudit vir ingeniosus Commentarios, multis sane commemoratos, cum versione, in verbis ex Eusebio prolatis memorata. Sed, misso Daleo, cum H. Hodio pauca potius disputemus. Hodium sic ubi loquentem audiat, *quod Clemens Alex. primus sit omnium* etc. fortasse quis crederet rerum veterum ignarus, prope

centenos dari, qui potuerint illorum facere mentionem, nec fecerint tamen. Equidem ex Christianis, quorum ad nos scripta pervenere, qui tandem hic possint in censum venire perpaucos novi. Neque enim hic, opinor, alicui in mentem venient Patres qui dicuntur Apostolici. Tatianum dixerit aliquis, Athenagoram, Theophilum: sed hi primum Clementi fuerunt Alexandrino æquales; deinde neque Philonis excitant scripta, neque, quod meminerim, Ἀρχαιολογίαν Josephi; cur itaque vel visos memorassent Aristobuli commentarios? Tertullianum nemo facile dixerit. Ad unum itaque res redibit Justinum: sed multo magis miror tot scriptores a Justino Martyre memorari potuisse, quam non lectos, non certe laudatos, Aristobuli commentarios. Judæos forsitan Hodius designatos voluerit. An non et hi sunt oppido pauci, atque in universum tantum duo, de quibus hic cogitari possit? Cur unum de duobus tantum nominat Hodius Josephum? a quo, si ejus extitissent ævo, commentarios Aristobuli negat silentio potuisse negligi. De Aristobulo velut regis Ptolemæi præceptore quod scribit, cujus mentionem non debuerit omittere Josephus, si notum talem habuisset, quid sentiam supra verbo jam in transcurso fuit indicatum, et dicetur infra plenius. Sed in Epistola II. Macc. I. 10. memoratus idem sit, an a nostro diversus, (ut certe plures fuerunt, quod ex historia notissimum, inter Judæos Aristobuli cognomines) nihil interest. Legitne Josephus istam Epistolam, ante ejus ætatem certe scriptam? Si legit, cur non istum regis διδάσκαλον, ex Hodii sententia, illinc saltem commemorat? Caute solum Josephum nominat vir eruditissimus, non Philonem; a quo equidem ne unicum quidem suæ gentis scriptorem præter Sacros citatum commemini, ne Gentiles quidem, nisi perpaucos, testes laudanti. Sed hujus ipsius Philonis, jam senis cum nasceretur, cur Josephus in Moysis leges commentarios ne semel quidem commemorat? Docte sic Is. Vossius ad ista Hodii tribus verbis respondit in Append. Observ. ad Melam p. 67, *Ecqua est causa, quamobrem hujus operis in historia meminisse debuerit?* Dictis quibusdam Vossii, nimis in hac libertate literaria superbis, exacerbatus Anglus nollem scripsisset, se *propter Josephi silentium de isto Aristobulo perpetuo dubitaturum*. His ceterisque illic in Is. Vossium præcipienter scriptis si, sequutus exemplum laudabile Quinctiliani, dedisset *otium*, quale suæ certe dedit Dissertationi annorum viginti, et, *refrigerato* scribendi calore, *diligentius repetita tanquam lector* perpendisset, istam quidem notam primus, opinor, rejecisset, ut non satis meditate scriptam hominibusque

24 harum rerum scientibus displicituram. Quorum Josephus in historia non meminit, de illis dubitarem an extiterint, si quodammodo possunt hac in parte cum Aristobulo comparari? Non hoc certe dixerit Hodius. An ergo tot alios memorat suæ religionis ac gentis homines literatos, ut inter illos omitti non debuerit Aristobulus? Cum Aristobulo qui possit componi a

Josepho memoratum ego saltem ne unicum quidem novi. Propter res gestas bello Judaico multa dicit in æqualem sibi Judæum historicum Justum Tiberiensem, sed eum in finem scripta, ut hunc posteris tanquam mendacem traduceret. Vid. Æg. Menag. in Laërt. II. 41. Nonnullos ille quidem memorat, quos, nomina Gentilium mentitos, Judæos fuisse non dubito, Aristæum, Cleodemum, Eupolemum, Hecataëum, alios etiam, quos supra jam attigi, sed tanquam Gentiles, qui rerum meminerint Judaicarum. Ubi tandem locus fuisset Aristobulo? Sed horum jam desino; illa tractaturus, quæ præter tradita superius sive dubia narrantur de Aristobulo seu falsa.

IX. *Falsa et dubia, quæ de Aristobulo narrantur ab Anatolio, cujus dicta, errorum plena, examinantur. Et de Moyse, qui dictus fuerit Musæus.*

Primum falsa sunt, quæ scribit Anatolius apud Eusebium Hist. Eccles. VII. c. 32. non is utique, quocum libenter adeo solebat super Homero Porphyrius φιλολογεῖν, sed aliunde notus episcopus Laodicens, (Fabric. B. G. vol. II. p. 275.) Exhibet illic Eusebius insigne fragmentum ἐκ τῶν περὶ τοῦ Πάσχα Ἀνατολίου κανόνων quo meminit et aliorum Judæorum veterum, Ἀριστοβούλου τε τοῦ (sic scripserat) πάνν, ὃς ἐν τοῖς ἐβδομήκοντα κατειλεγμένος, τοῖς τὰς ἱερὰς καὶ θέας Ἑβραίων ἐρμηνεύσασι γραφὰς Πτολεμαίῳ τῷ Φιλαδέλφῳ, καὶ τῷ τούτου πατρὶ, καὶ βίβλους ἐξηγητικὰς τοῦ Μωϋσέως νόμου τοῖς αὐτοῖς προσεφώνησε βασιλεῦσι. Omisso Aristobuli nomine his usus est Scaliger in Eusebianum Chronicon Hieronymi N. MDCCXXXIV. propter Aristobuli mentionem iisdem ad N. MDCCCXLI.; quibus abusus est, ne dicam Daleum, Hodius c. ix. §. 3. ut hinc vel inprimis conficeret, adeo non constituisse veteribus, quo seculo vixerit Aristobulus, et ad quem scripserit Ptolemæum, ut unusquisque fere lector conjecturam suam interposuerit. Ego contra tanquam verum posui, vixisse sub Philometore, huic suos illum inscripsisse commentarios. Atque hac in re tradenda veteres sibi satis opinor constituisse, nisi scriptoribus errores librariorum sint imputandi, aut idoneis 25 testibus Alexandrino Clementi atque Eusebio hac in re possit Anatolius opponi, cujus ille quidem error est et aliorum excusabilis de versione facta non in gratiam tantum Ptolemæi Philadelphi, sed et ejus patris Lagidæ. Turpis alter est error in Aristobulo. Seponamus tantisper, quod Aristobulum unum facit de LXX interpretibus, et exigamus vicina. Non nescio magnis illic ab Eusebio laudibus efferri Anatolium tanquam virum bonum et eruditum, præsertim exercitatum in rebus mathematicis sic vulgo dictis, cujus suæ peritiæ specimina quoque publica vulgaverit *Canones Paschales*, et *Isagogen Arithmeticam* in decem libros protractam. Vir bonus et mathematicus in historia potuit errare. Præter ista, mira scribit Anatolius et inaudita quædam.

Cum diem ille Paschatis definivisset, Ἰουδαίοις δὲ αἶτ, ἐγνώσκετο τοῖς πάλαι καὶ πρὸ Χριστοῦ, ἐφυλάττετό τε πρὸς αὐτῶν μάλιστα μαθεῖν δ' ἔστιν ἐκ τῶν ὑπὸ Φίλωνος, Ἰωσήπου, Μουσαίου λεγομένων καὶ οὐ μόνον τούτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔτι παλαιότερων, ἀμφοτέρων Ἀγαθοβούλων τῶν ἐπὶ κλην διδασκάλων, Ἀριστοβούλου τε τοῦ π. etc. Non illum equidem arbitror inter istos Judæos, τοὺς—πρὸ Χριστοῦ, numerasse Josephum non ante natum, quam Christus in cœlum rediisset; sed libenter ex Hodio cognovissem, quinam illi essent Agathobuli ambo Judæi, ambo Philone Judæo antiquiores, ambo, quod mirandum est, *magistri cognominati*, ἐπὶ κλην διδασκαλοι. Huic incommodo Scaliger mederi voluit, scribens ex conjectura ad Euseb. p. 142, ἀμφοτέρων Ἀγαθοβούλου τοῦ ἐπὶ κλην διδασκάλου καὶ Ἀριστοβούλου τοῦ ἀπὸ πανεάδος; postremum unde hauserit Scaliger liquebit Valesium conferenti, et inprimis Hodium p. 51, 52. Sed, quem suo loco reliquit Scaliger, multo magis mirabilis Judæus ille Musæus, his recentior, et Aristobulo; Hodio, qui multa legerat, ut suspicor, prorsus incognitus. Abstinit his nominibus, ubi vicina ponit ex Eusebio descripta Sozomenus Hist. Eccles. VII. c. 18, Ἑβραίων τῶν πάλαι, ὡς ἱστορεῖ Εὐσέβιος ὑπὸ μάρτυσι Φίλωνι, καὶ Ἰωσήφῳ, καὶ Ἀριστοβούλῳ, καὶ ἑτέροις πλείστοις, μετὰ ἑαρινὴν ἰσημερίαν τὰ διαβατήρια θυνόντων. Isti *plerique reliqui*, præter Aristobulum, Sozomeno fuerunt inauditi; quin ipsi quoque Dionys. Petavio. Nam, ubi multa disputat super Anatolii fragmento a Valesio laudatus Petavius ad Epiphaniæ Hæres. LI. a p. 188 ad 200, ista scribit p. 198 f. *Cum enim Judæi, ut ex Josepho, Philone, et iis antiquioribus Aristobulis, et Agathobulo constat, non ante æquinocmium Pascha suum celebrare voluerint* etc. errore calami substituit *Agathobulis Aristobulos*. Et Petavio, Scaligero, Henr. Valesio, Hodio, atque adeo toti antiquitati, cujus in hoc genere nihil illos latebat, ignotos Judæos scriptores, Musæum, cum Philone et Josepho memorandum, et his antiquiores Agathobulos magistros uni innotuisse crederemus Anatolio? Suspicionem in Judæi ejusdam 26 libello legisse Anatolium, præter alia huc spectantia, τὴν τῶν διαβατηρίων ἑορτὴν, sive *Paschatis festum*, instituisse Μουσαίου, nesciisse vero *Moysen* isthoc Græco nomine designatum a Judæo, non insulse nomen amabile Græcis suæ gentis accommodante legislatori. Fundamentum huic suspicioni Eusebii mihi præbent excerpta ex libello de Judæis Artapani, qui mihi Judæus est Alexandrinus, nugator ille quidem et mendax, qualis Aristobulus, sed Græce doctus, antiquus, rerumque Ægyptiacarum peritissimus: in istis excerptis Artapanus Moysis historiam tractans (Eusebii lib. ix. p. 431—436,) non illum tantum ubique Μώυσον vocat, (quod nomen in eorundem particula minus accurate descripta a Clemente Alex. Strom. I. p. 413, 25, in formam transiit Græce loquentibus Judæis usitatam,) sed et ista scribit in suo genere notabilia: *filiam regis Ægypti regulo cuidam elocatum, cum esset sterilis, Judæi ejusdam sibi supposuisse παιδίον,*

τοῦτο δὲ Μώϋσον ὀνομάσαι, ὑπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων αὐτὸν ἀνδρωθέντα Μουσαῖον προσαγορευθῆναι, γενέσθαι δὲ τὸν Μώϋσον τοῦτον Ὀρφέως διδάσκαλον" apud eundem Præp. Evang. IX. c. 8. Numenius, nisi fallor Judæus, Μουσαῖον, Judæis expulsis Ægypto ducem, vocat ἄνδρα γενόμενον Θεῷ εὔξασθαι δυνατώτατον, et paulo post meminit τῶν συμφορῶν, ἃς ὁ Μουσαῖος ἐπῆγε τῷ Αἰγύπτῳ.

In his, opinor, fundavit suas conjecturas Huetius Dem. Evang. Prop. IV. c. 8. §. 18. Sed ut illuc redeam, si vera suspicor, ut certe sunt hic disputata verisimillima, atque adeo si Μουσαῖος Anatolii Judæorum divinus est legislator Moyses, cujus illum culpæ reum perhibebimus, qui Musæo hoc antiquiores dixerit tenebricosos istos magistros Agathobulos, et, cujus ille scripta legisse videtur, Aristobulum? Non amplius certe mirabimur quem præterea duplicem errat errorem; primum, quo dedicasse scribit Aristobulum suas Mosaicæ Legis βιβλους ἐξηγητικὰς primis Ptolemæis Lagidæ et Philadelpho, quas sexto demum Ptolemæorum Philometori constet ab Aristobulo fuisse inscriptas; alterum, quo nobis narrat unus omnium ex antiquitate, Aristobulum unum fuisse de LXX interpretibus. Sapientum istorum LXXII nomina quoque nobiscum communicavit Aristæas p. vii. quæ cum reliquis plerisque transcribere merito Josephus judicabat non necessarium Ἀρχαιολ. XII. c. 2, 6. Potuerat Aristæas, ubi invenit reliqua, nomen etiam Aristobuli reperisse, notum inter gentiles suos in Ægypto; sed ab Eleazaro pontifice missis ex Palæstina non absurde Judæus Alexandrinus nomina quoque quæsit indidem Hebraica: peregrinis quinque vel sex Græca tantum interjecit, Theophili, Theodoti, Dosithei, Theodosii; Theodosios quidem tres; Jasonas duo; quorum ultimum (apud illos forsitan ex Orientali factum: *Jesus, qui et Jason*, Hieron. in Eusebii Chron. N. MDCCCLV.) ex antiquitate Græca repetitum, (nam priora sunt multo recentioris ævi) Judæis etiam Hellenistis placuisse historia monstrat Judaica temporis Maccabæorum, quique istius temporis historiam quinque libris (ἀλλ' οὐκ ἐγὼ τις ταχυπειθήs) scripto consignasse narratur II. Macc. ii. 23, *Cyrenæus Jason*. Sed nullus inter istos LXXII sapientes fertur Aristobulus; cumque plures fuerint hujus nominis Judæi, si vel in iis reperiretur, nihil ille faceret ad errorem Anatolii tegendum. Probabiliter alicubi legerat Commentarios Aristobuli fuisse dedicatos Philadelpho, quod legimus et nos a sciolo quodam scriptum in Alexandrino Clemente. Horum recordatus, re non examinata, Legis interpretem Mosaicæ facile transformavit in unum de LXX. Atque hoc arbitror me nunc planum fecisse, quod mihi sumseram demonstrandum; nihil habuisse Hodium causæ, cur in istis Anatolii verbis suæ sententiæ quæreret patrocinium.

X. In ævo Aristobuli definiendo constare sibi Eusebium.

At vero hæc pleraque frustra sunt a me scripta, si fidem inve-

nit quod Hodius in proximis tanquam verum ponit p. 51. v. 7, ut scilicet evinceat, nihil constare certi super ætate Aristobuli, "Eusebius" ait, "Præp. Evang. lib. viii. c. 8, illum facit coævum "Eleazaro Judæorum pontifici, de quo agit Aristæas; et ad "ætatem ejusdem Ptolemæi utrumque confert, nempe Phila-
 "delphi." Hoc si verum est, aut Eusebius hic erit accusandus inconstantiae, aut minus absurdum censendum, quod scribit Anatolius: Eleazarus enim is Eusebii, sive Aristææ, pontifex est maximus Judæorum, qui suam ad Philadelphum Epistolam humanissima hac apud Aristæam orditur sententia: *si tu vales, si valent regina Arsinoë soror, et liberi, bene est.* Istiusmodi formulæ, versusque Theocriti Id. XVII. 131. regias nuptias cum cœlestibus Jovis et Junonis comparant; Epithalamium Callimachi, cujus, ut suspicor, initium præbet fragm. CXCVI. auri-
 bus regis accidere debuerunt jucundiora, quam iste Sotadis versus, quem Athenæo teste XIV. p. 621 a. morte luit poeta veridicus: *Εἰς οὐχ ὅσῃν τρυμαλῆν τὸ κέντρον ὠθεῖς* qualis tamen sententia in regem, sororis suæ maritum, fortasse Judæorum pio pontifici minus disconveniret, quam dedecent, quæ facit illum scribentem Aristæas. Sed videamus tamen an huic Eleazaro æqualem Aristobulum illic faciat Eusebius. Præp. Ev. VIII. c. 8, postquam dederat verba Josephi *περὶ τῆς κατὰ Μωσέα Ἰουδαίων πολιτείας*, p. 370 a. de Legum Mosaicarum allegorico sensu
 28 multa se scribit habere quæ diceret, sed eam in rem sufficere sibi videri *τὰς Ἑλεαζάρου καὶ Ἀριστοβούλου διηγήσεις, ἀνδρῶν τὸ μὲν γένος Ἑβραίων ἀνέκαθεν, τὸν δὲ χρόνον κατὰ τοὺς Πτολεμαίων χρόνους διαπρεψάντων.* Tum primum dat, velut Eleazari verba, ex Aristææ descripta libello (p. xvi—xx)—His verba subjungit, quæ dederat Aristobulus p. 375 d. *ἐν τῷ πρὸς Πτολεμαίων τὸν βασιλέα συγγράμματι.* In istis autem adhibitis ab Hodio duarum literarum mutationem pernecessariam et Eusebium scripsisse, *κατὰ τοὺς Πτολεμαίων χρόνους*, vidisset Hodius, si in ea parte, quam criticam vocant, æque fuisset exercitatus, quam in veterum lectione. Dicere debuit Eusebius de his duobus, *claruisse Ptolemæorum temporibus.* Quin Aristobulus ipse dicitur ab Eusebio Præp. Ev. VII. c. 13 f. *κατὰ τὴν τῶν Πτολεμαίων ἀκμάσας ἡγεμονίαν* quia vixit sub utroque Ptolemæo Philometore et Physcone, dum una regnarunt, etiam cum Physcon post mortem fratris solus rerum potiretur. Qui tot annos in elaborandis Chronicis consumserat, unus omnium Christianorum historiæ peritissimus, singulorum ætatem alibi non tantum definiverat, sed in hoc ipso opere, Eleazari quidem VIII. p. 349 d. (*κατὰ*) *τὸν δεύτερον Πτολεμαίων, τὸν ἐπικληθέντα Φιλάδελφον* Aristobuli, lib. ix. p. 410 d. *τὸν Φιλομήτορα*. Sequutus enim Clementem, Aristobulum ista scribere narrat *ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς τὸν Φιλομήτορα*. Studens hic Eusebius brevitati, Philadelphum et Philometora Ptolemæorum nomine voluit designatos. Ex ultimo, quem citavi, loco etiam liquet, ne illud

quidem verum, quod scribit ibidem Hodius p. 51. "In libris vero
 "Præparationis Evang. ubi Aristobuli Commentarios sæpe ad-
 "ducit, ex iisque fragmenta profert, Philometorem nunquam
 "ponit, sed pluribus diversis locis simpliciter dicit Aristobulum
 "ad Ptolemæum scripsisse:" quatuor indicat in margine libri
 sui loca; omittit, qui minime fuerat omittendus, lib. vii. c. 6.
 quo, prima vice verba quædam excitans Aristobuli, Philometora
 nominat; quem titulum ad nomen regis postea toties repetere
 necesse non arbitrabatur Eusebius; an non satis erat dixisse, ἐκ
 τῶν Ἀριστοβούλου βασιλεῖ Πτολεμαίῳ προσπεφωνημένον, ubi auc-
 tor ipse, istorum temporum more, libro suo simpliciter præfixerat
 Πτολεμαίῳ τῷ βασιλεῖ, ut hodie scribi solet simpliciter, *Au roi*,
 interdum ne regis quidem nomine posito, tanquam omnibus ex
 temporum ratione noto? Ptolemæorum autem Ægypti regum
 cognomina debentur aulicis adulatoribus pleraque, moribusque
 ipsorum non certe conveniunt: ab historicis tamen antiquis nol-
 lemus illa toties prætermissa; tenebras hinc ortas monuit Jac.
 Palmer. in Exercit. p. 149, ibid. agens p. 362. de Ptolemæo La-
 thyro, Philometore secundo. Ubi sæpius hic a me Philometoris
 est facta mentio, cujus ætate floruerit Aristobulus, hujus Lathyri,
 Ptolemæorum octavi, patruus est intelligendus, cui successit,
 postquam jam ante cum fratre Philometore regnasset, Lathyri 29
 pater, Ptolemæus VII. a dicacibus Alexandrinis Physcon, ab
 aulicis dictus ὁ δεύτερος Εὐεργέτης, est ista Ptolemæorum recen-
 tiorum imprimis historia, præsertim ob omissa regum cogno-
 mina, magnis adhuc multisque difficultatibus impedita; optan-
 dumque esset, ut in publicum emitteretur Hodii *Syntagma His-
 torico-Chronologicum de Ptolemæis Ægypti regibus*, si quidem
 illud, ad editionem paratum, alicubi latet. Sed Hodii commo-
 dum iterum memini. Constare sibi Eusebium in ævo Aristobuli
 constituendo videor mihi demonstrasse: sed in Aristobulo nec
 Clementem sibi constare scribit Alexandrinum Hodius; in uno
 namque loco Stromatum lib. i. tradere, dedicatum librum Philo-
 metori; in altero, lib. v., vixisse tempore Philadelphi: in primo
 horum locorum existimasse, Ptolemæum Philometorem designari
 in libro ii. *Maccabæorum*; in posteriore, oblitum sui, *Philadelphum*
 intelligi arbitratum esse Clementem. Hac etiam in parte sequitur
 Hodius Scaligeri sententiam, hos errores imputantis Clementi ad
 Euseb. N. MDCCCXLI. Ubi pro Clemente memoriæ lapsu nomi-
 nat Eusebium B. Montfaucon Prælimin. in Hexapla Origenis
 p. 35, Eusebium lapsum statuit, vel errasse librariorum.

XI. *Clementem Alexandrinum in Aristobulo sibi constare; sed in
 Clementinis nonnulla legi ab aliis adjecta; quæ indicantur.*

Atque hic nova mihi subnascitur disputatio, suis etiam impli-
 cita nodis, quorum si nonnulli solvi nequeunt lenta tractatione,
 ne noceant partibus vicinis, videbuntur resecandi. Quater in

universum nominat Aristobulum Clemens, Strom. i. p. 360, 12. eod. lib. i. p. 410, 25. lib. v. p. 705, 20. lib. vi. 755, 33. Ut hinc ordiar, postremo loco citatur tantum Aristobulus; sed huic proxima quoque deberi, quod constitit Eusebiana comparanti, supra jam memini me dicere. Primo loco, (p. 360.) Judæorum philosophiam Græcanica antiquiorem esse multis ostendisse dicuntur Philo Pythagoreus, et Ἀριστόβουλος ὁ Περιπατητικός, καὶ ἄλλοι πλείους· secundo loco (p. 410.) excitat nobis verba quædam ex Aristobuli Commentario, de duplici versione Græca librorum sacrorum loquentis; quibus ista præfigit Clemens, Ἀριστόβουλος δὲ ἐν τῷ πρώτῳ τῷ (τῶν scribendum ex Euseb. Præp. IX. c. 6. ubi hæc et vicina habet Clementis,) πρὸς τὸν Φιλομήτορα qui hæc scripsit, eundem Clementem tertio loco (p. 705.) scripsisse crederemus, quæ prostant illic vulgata? Ἀριστοβούλῳ δὲ, τῷ κατὰ Πτολεμαῖον γεγονότι τὸν Φιλάδελφον, οὗ μέμνηται ὁ συνταξάμενος τὴν τῶν Μακκαβαϊκῶν ἐπιτομὴν, βιβλία γεγονέναι ἱκανὰ, δι' ὧν ἀποδείκνυσιν etc. Quid ostendere voluerit nihil huc facit; sed in istis γεγονέναι mea sententia mutandum in πεπόνηται, ut plures illi libri dicantur elaborati, nempe *Commentariorum in Legem Moysis*. Vitiosum illud γεγονέναι, quod utique connecti nequit cum præcedentibus, in errorem induxit Anton. van Dale super Hist. Aristæ, p. 214, nec refutatione dignum. Quibus vero temporum rationes notæ sunt et Clementis eruditio, hos rogo, videantur ista Clementis, an scioli, cui Philadelphus ex Aristæ aliorumque narrationibus multo notior erat quam Philometor: mihi certe dudum ante visa sunt indigna Clemente, quam intellexissem quid de hoc loco sentiret Hodius. Etiam nunc arbitror Clementem hoc loco scripsisse duntaxat ista: Ἀριστοβούλῳ δὲ βιβλία πεπόνηται ἱκανὰ, δι' ὧν ἀποδείκνυσιν, τὴν Περιπατητικὴν φιλοσοφίαν etc. lectorem historię imperitissimum hanc ad ista notam adposuisse: τῷ κατὰ Πτολεμαῖον γεγονότι τὸν Φιλάδελφον, οὗ μέμνηται ὁ συνταξάμενος τὴν τῶν Μακκαβαϊκῶν ἐπιτομὴν· si sunt cetera Clementis, scripserat, τῷ κατὰ Πτολεμαῖον γεγονότι τὸν Φιλομήτορα· si quis non errorem dico absurdum in historia, sed ἐναντιολογίαν adeo manifestam Clementi malit imputare, quia leguntur in ejus libro vulgata, quam indocto scholiastæ, qui varia Clementinis interjecit, ab illo postulem, ut loca quædam similia mihi monstret Clementis, sibimet ipsi sic contradicentis, non tamen errorum exempla quorundam etiam in historia; qualia probe novi diligenter ab hominibus in suo quoque genere perdoctis adnotata, Dav. Blondello, dans son *Discours des Sibylles* liv. i. ch. vi. et jam ante Frid. Sylburgio in ultima notarum, quas in Clementem scripsit p. 1005. Ego quidem horum simile nihil inveni. Bis jam ante testem citaverat Aristobulum; illum, ubi prima vice nominat, vocat Peripateticum; ubi postea quædam ejus adhibet verba, excitat illa primo librorum ejus, quos inscripserat regi Philometori; et hic, tertia vice, memorans eundem in transcurso, certiore fecisset suum lec-

torem temporis quo vixerit, et nescio cujus, qui ejus meminerit? quemque dedicasse libros suos ante scripserat sexto regum ex ista Ptolemæorum familia, nunc, adeo *sui oblitus*, vixisse diceret sub regum istorum secundo? Hic præterea scriberet, auctorem Epitomes Maccabaicorum meminisse hominis ævi Philadelphæi, tanquam viventis eodem quoque tempore, quo scripta sit ista, si Musis placet Palæstinis, Epitome Maccabaicorum. Hæc rimarum plena perpluunt. Si cui ne hæc quidem persuadebunt absurdum scholion Clementinis intersertum a mala manu, proferam ³¹ alia, quibus adsensus forte poterit extorqueri. Nego consuetudinem esse Clementis ista talia scribendi ad nomina scriptorum, quorum libri versabantur doctorum manibus: semel illud οὐ μέμνηται memini me legere loco satis alieno positum lib. i. p. 350. De septem illic agens Græciæ veteris sapientibus, in septimo ubi sententiis variatum dixisset, alii Periandrum, inquit, alii Anacharsin, v. 25, οἱ δὲ Ἐπιμενίδην τὸν Κρήτα—v. 39, οἱ δὲ Ἀκουσίλαον τὸν Ἀργεῖον ἐγκατέλεξαν τοῖς ἐπὶ σοφοῖς. Media inter versum 25 et v. 39. si sunt Clementis, enormis erit ista parenthesis, in scriptore castigato vix ferenda, saltem aliena prorsus ab instituto: quam inchoant ista, satis etiam perturbate scripta: δὲν (Κρήτα) Ἑλληνικὸν οἶδε προφήτην, οὐ μέμνηται ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Τίτον ἐπιστολῇ, λέγων οὕτως: quam bene cohererent ista, δὲν οἶδε—οὐ μέμνηται sic, credo, scriberet Clemens! et suis ille lectoribus narraret ut rem novam, illius Cretensis *Paulum Apostolum* meminisse, *et quidem in Epistola ad Titum* scripta! Ne hoc quidem satis erat: rem inauditam, requirendi laborem in Epistola tam proluxa lectoribus suis ut compendificaret, ipsa Pauli verba profert; hac præterea monet commoda scilicet! occasione Paulum non puduisse Græcanicis uti poëmatis; firmat hoc alio exemplo, neque enim illic solum, sed et ad Corinthios scribentem, usum λαμβέω τραγικῶς huic vero λαμβέω notissimo, tragico non minus quam comico, (de quo nuper egit Toupius Emend. in Suid. I. p. 117.) continua subjungit, οἱ δὲ Ἀκουσίλαον τὸν Ἀργεῖον. Qui laciniam istam interjectam a Clemente nunc putabunt, hos sane vereor ne judices sim in aliis etiam habiturus iniquos. Literatoris cujusdam, non literatissimi philosophi videntur esse, haud indigna quæ cum juvenibus Musarum limen ingressis communicentur;

Sed nunc non erat his locus:

et solet unicuique suum dispensare Clemens; quem ad ista suo stylo scribenda habebat accommodum paulo post p. 372, 15. he-mistichium tractans Arati Paulinum; illic ἐξ ὧν, αἰτ, δῆλον, ὅτι καὶ ποιητικοῖς χρώμενος παραδείγμασιν ἐκ τῶν Ἀράτων Φαινομένων... (hic forsitan alia posuerat, omissa, postquam priora jam essent in contextum recepta;) δοκιμάζει τὰ παρ' Ἑλλήσι καλῶς εἰρημένα. Sed si qui verebuntur, qui scripta veterum theologorum ne legerunt quidem, isthac licentia ne nimis multa dubia reddantur

atque incerta; sciant illi breviora quidem scholia, sive vocum interpretationes nonnullas, olim in Clementis me scriptis detexisse, quales multas exstare *in isto eruditissimo scriptore* nuper adeo scribebat Jer. Marklandus in Explicat. Vett. aliquot Script. p. 246. cujus mihi sæpe consensum gratulor; sed emblemata adeo prolixa, quæ visa fuerint ab alia manu scripta, reperisse 32 me perpauca; ad summum, præter ista, quæ dicebam, duo tantum. In hanc classem refero longam istam ῥῆσιν ex Danielis Vaticiniis p. 394. atque ab instituto alienissimam disputationem de diversis Linguis et Dialectis a p. 404 v. 12. Ἐφοπος δὲ—se porrigentem ad p. 405. v. 24. οὐδὲν δέ. Ex Danielis citata ix. 24—27. ferme sunt eadem quæ prostant in nostris edd., sed habet et alia quædam a nostris in Daniele Græcis diversa. A nostra Danielis versione diversa sunt usi Barnabas, scriptor Homiliarum Clementinarum, Justinus Martyr, ipse nonnunquam Origenes. Sed a nostra quoque versione librorum Regum et Paralipomenon valde diversam plures adhibuerunt, etiam is ipse, qui illos interpretatus est Procopius. Sed de his omnibus cur ita sentiam si rationes essent exponendæ, ab instituto sermone nimis longe secederem; a quo tamen illud non videbitur abhorre-
 rere, si dixerò, notam istam supra positam ex p. 705. propterea mihi quoque visam non Clementinam, quia Clemens nusquam alibi ne verbum quidem excitat ex libris nostris Maccabaicis. Sæpenumero profert etiam ex quibusvis, qui nobis dicuntur Apocryphi, testimonia, præsertim ex istis duobus eximiis Judaicæ pietatis monumentis, quæ dicuntur ipsi, Ἡ σοφία: Ἡ θεία σοφία: Ἡ γραφή: Ἡ σοφία Ἰησοῦ: more istius temporis et sequentium aliquot seculorum, de quo egerunt ad Romani Clementis Epist. I. Jo. Cotelerius et Henr. Burtonus, P. A. tom. i. p. 180. tom. ii. 479.

XII. *Scholia, Clementinis inserta, quibus fit Estheræ et Maccabaicorum mentio.*

Nusquam in Alexandrini Clementis scriptis locum inveni citatum ex ullo librorum Maccabaicorum qui dicuntur; ne illic quidem ubi de Martyrum agit in tormentis constantia, nec alibi. Duobus tamen in locis Μακκαβαϊκῶν fit mentio, et isto, quem tractamus, et altero, etiam valde suspecto, Strom. I. p. 392, 17. (ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ταύτῃ γίνεται Ἑσθῆρ καὶ Μαρδοχαῖος· οὗ φέρεται βιβλίον, ὡς καὶ τὸ τῶν Μακκαβαϊκῶν) hæc si qui velint ut genuina tueri Clementis, videant tamen quam parum reverenter auctor hujus observatiunculæ satis miræ loquatur de libro Estheræ, quæ a Romano jam Clemente dicebatur ἡ τελεία κατὰ πίστιν Ἑσθῆρ, in Epist. I. ad Corinth. cap. lv. Neque tamen ignoro quæ hic alia dici possent, præter ista ex Hypomnestico Josephi c. xxv. ubi post enumeratos duo et viginti libros Antiqui Fœderis hæc adduntur: Ἐξω δὲ τούτων Ἑσθῆρ καὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ,

sola digna quæ cum his conferantur, Origene Huetii t. i. p. 41 e. 33 et Indicibus MSS. librorum V. T. in Montfauconi Bibl. Coislin. p. 194 et 204. præsertim cum indice librorum istorum, quem seculo II. dedit Melito Sardinianus, quemque exhibet Eusebius Hist. Eccles. V. 26. Noster in eundem sensum, *φέρεται*, ait, *circumfertur libellus*, sed quo nomine, quæso, vel *cujus*, οὗ—βιβλίον an, obsecro, *Mardochei*? Postrema præsertim accidunt mira, ὥς καὶ τὸ τῶν Μακκαβαϊκῶν quid ista significabunt? *ut et liber fertur Maccabaicorum*? Unumne itaque legit notæ conditor an plures? Plures, opinor; nam Aristobuli non fit in primo libro mentio: secundum illic designatum voluit. An hic forte tertium? inscriptum quidem Μακκαβαίων γ', sed qui nihil habet cum Maccabæorum rebus commune, solos spectans Judæos in Ægypto habitantes. Vix mihi persuaderem scripsisse hominem ὥς καὶ τὸ γ' τῶν Μακκαβαϊκῶν, et suspicatum illum, historiæ in Estheræ libello narratæ simillimam illam quæ narratur in libro 3 Maccabæorum, nisi quod nomina sint diversa; illic in Græcis Ἀρταξέρξης, hic Ptolemæus Philopator; illic sub Artaxerxis degentes imperio, hic in Ægypto Judæi; præter cetera potuissent epistolæ Philopatoris 3 Maccab. iii. et vii. comparatæ cum epistolis velut ab Artaxerxe scriptis in Estheræ libello Græco hanc indere suspicionem; sed illa suspicio tamen, ut verum fatear, vix videtur in mentem venire potuisse ecclesiastico istorum temporum literatori: non indigna fortasse, quam expendat clariss. Jo. Salomon Semlerus, cujus ex operibus nuper editis nota est de Estheræ etiam libello sententia. Sed quænam in altero loco, forsitan ejusdem parentis, p. 705. ἡ τῶν Μακκαβαϊκῶν ἐπιτομή; et quis est Aristobulus, cujus meminisse dicatur istius Epitomes auctor? Facilis erit ad priorem quæstionem responsio, ad alteram non item. Qui vulgo dicitur secundus liber Maccabæorum, dicebatur olim, ut erat, *Epitome rerum a Juda Maccabæo gestarum*. Hujus enim unius de fratribus istis veri nominis heroibus, patriæ quippe libertatis legumque tutoribus, res illic enarrantur gestæ, quæque sub ejus evenere ducatu; multis tamen partim veris, quale septem juvenum cum matre martyrium videtur cap. vii. narratum, partim falsis admixtis; quorum in libro primo ne vestigium quidem apparet. Ne mortem quidem Judæ scriptor libelli memorat, in hujus subsistens de Nicanore victoria reportata, et festo propter illam Hierosolymis instituto anniversario, celebrando quotannis mensis duodecimi die xiii. πρὸ μιᾶς, ut inquit, ἡμέρας τῆς Μαρδοχαϊκῆς postremum hoc ob Estheræ libellum inprimis est notabile. In quibus hic suæ Epitomæ finem imponit, illa narrantur, 1 Maccab. vii. 49, ubi capite demum ix. 18 fortiter pugnans cadit heroum ille maximus Judas. Ex Alexandrino Codice hæc in fine 34 libelli sunt vulgata tom. ii. p. 622. Ἰούδας τοῦ Μακκαβαίου Πράξεων Ἐπιστολή ultimum vitiosum et corrigendum est in ἐπιτομή nisi quis postrema libelli fuisse putet ista: ἐνταῦθα δὲ

ἔσται ἡ τελευταία Ἰούδα τοῦ Μακκαβαίου πράξεων ἐπιτομῆς· mihi tamen prius placet. Nomina librorum sive tituli in Alexandrino Codice sic in fine singulorum leguntur repetita: Γένεσις κόσμον. Ἔξοδος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου, atque ita in ceteris, Κριταὶ Ρούθ.—Μακκαβαίων Α. Γ. Δ! etc. In Exodi fine omissa in ed. Breitingeri dabit Oxoniensis Grabii. Id ipsum in aliis etiam codicibus aliquoties observavit Montfauconius. Quæ vulgo libris præfigi solent, ut præfationes, olim ad finem sæpe collocabantur, tanquam post reliqua scriptæ. Opus Jasonis Cyrenæi in quinque libros distributum in hanc Epitomen se contraxisse scriptor hujus libelli lectoribus persuasum voluit prima periodo præfationis paulo longius protracta, nostris in Edd. c. ii. 19—23. Τὰ μὲν κατὰ τὸν Ἰούδαν τὸν Μακκαβαίου, καὶ etc.—23. ὑπὸ Ἰάσονος τοῦ Κυρηναίου δεδηλωμένα διὰ πέντε βιβλίων πειρασόμεθα δι' ἐνὸς συντάγματος ἐπιτεμεῖν· sic ista scribenda sunt ab editoribus deformata, qui centena vitia reliquerunt in his libellis. Qui scripsit librum vulgo dictum 2 Maccabæorum, idem me iudice tertium certe scripsit, Judæus Alexandrinus, Græce perdoctus; nec sane dialecto Alexandrina, qua primus liber Maccabæorum (ad quem ceteri quod ad veracitatem æquiparari nequeunt) exaratus est: hic enim, ut vere dicitur in veteri σημειώσει ex MS. Paris. vulgata a Jo. Cotelerio ad Canon. Apost. LXXVI. p. 452. n. 4. κατὰ τὸ τῆς θέλας γραφῆς ἀρχαϊκὸν ἰδίωμα τὸν χαρακτήρα φέρει, scriptus, ni fallor, a quodam Palæstino, more Græce loquentium in Syria Judæorum, Ἑλληνιστικῶς· neque enim adsentirer Th. Sig. Bayero, omnes istos libellos in Ægypto scriptos esse iudicanti, in Thes. Epist. Lacroz. I. p. 33. Hierosolymis certe datæ sunt duæ perbreves epistolæ ad Alexandrinos Judæos, Græcismo Judæorum plebeio, sive stylo libri primi Maccabæorum scriptæ, quæ, nostris in edd. ut leguntur, sic jam antiquitus satis absurde præfixæ legebantur cum aliis quibusdam brevi isti narrationi rerum a Juda Maccabæo gestarum, quæ sermonis genere scripta est, si Judæum spectes, pereleganti. Nec præfixæ tantum prostant, sed cum illa sic veluti commixtæ, ut unius opusculum omnia videantur efficere; quo nihil tamen magis est absurdum cogitatu.

35 XIII. *De Aristobulo, cujus fit mentio 2 Maccabæicorum. Videri esse scriptorem Commentarii in Legem Moysis.*

Illic et olim lectas istas epistolas liquet tum ex scholio vetusto Clementis verbis interjecto, tum ex Eusebio Præp. Evang. VIII. p. 375 d. ubi, cum meminisset Aristobuli καὶ τῆς κατ' Ἀριστοτέλην φιλοσοφίας πρὸς τῇ πατρὶ φ μετεिल्ηχότος—, οὗτος δ', αὐτ, αὐτὸς ἐκεῖνος, οὗ καὶ ἡ δευτέρα τῶν Μακκαβαίων ἐν ἀρχῇ τῆς βίβλου μνημονεύει· locus est ab iis omnibus, (nec multi sunt numero,) qui Aristobuli meminere recentioribus adhibitus, 2 Macc. i. 10. *Judæi Palæstini S. D. et ceteris in Ægypto Judaïs, et Ἀριστοβούλω, δι-*

δασκάλῳ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως, ὄντι δὲ ἀπὸ τοῦ τῶν χριστῶν
 ἱερέων γένους. Quæritur nunc, sitne scriptor Commentariorum in
 Moysen, qui tempore Philometoris claruit, idem Aristobulus,
 qui hic memoratur, ut idem esse videbatur Eusebio. Negat eum-
 dem esse Scaliger in Euseb. Chron. p. 142. negat Rich. Simonius
 Hist. Crit. du V. T. iii. c. 23. p. 499. Aiunt H. Valesius in
 Eusebii Hist. Eccles. VII. 32. p. 370. Grotius Comm. in Libr.
 Maccab. Is. Vossius Observ. ad Melam Append. p. 66. Br. Wal-
 tonus in Appar. Bibl. IX. 4. et Gul. Spencerus in Origen. c. Cels.
 p. 55. hic quidem in eo quoque Grotium sequutus, ut non Philo-
 metoris sed Physconis fuisse præceptorem arbitretur: hujus,
 an illius censuerit Valesius, latet: Philometoris dici potuisse
 præceptorem, quantumvis hic dudum ante diem suum obierit
 cum ista scriberetur epistola, Vossius existimabat. Ejus adver-
 sarii, Humfr. Hodii, nova prorsus est opinio, in lib. contra Histor.
 Aristæ c. ix. §. 4. hæc quoque scribentis: "Omnino probabile
 " est, vel eundem revera fuisse, vel saltem illius nomini suppo-
 " sitos fuisse prædictos commentarios." Negat tamen vel fingi
 potuisse Philometoris præceptorem isthoc anno, quo scripta fer-
 tur epistola, sed ait illius successorem; illum enim vere monet
 mortuum anno 167 æræ Maccabaicæ, scriptam epistolam dici
 ejusdem æræ anno 188. Sed tandem §. 5. Hodius locum esse
 scribit "justæ suspitioni, Commentarios istos—ab aliquo recen-
 " tiore editos fuisse nomine Aristobuli, illius præceptoris Ptole-
 " mæi. Sane nullum unquam extitisse Aristobulum Judæum,
 " præceptorem Ptolemæi regis, et epistolam supradictam, qua
 " illius fit mentio, *fictitiam* esse, mihi facile persuadeo. Neque
 " alia de causa videtur Commentariorum auctor eos edidisse
 " sub persona talis Aristobuli, quam quod talis mentionem in
 " epistola prædicta repererat." Nescio quid aliis evenerit ista
 legentibus nisi Is. Vossio; mihi quidem ista certe Hodii non
 placent, eo usque abrepti calore disputandi hanc unam ob cau-
 sam, quia pauca quædam de multis Aristobuli verba ipsius ob-
 esse sententiæ videbantur de fabula Aristæana, (nec obstant ta-
 men, me iudice,) sed præsertim de Demetrio Phalereo loquentis
 Hermippi testimonio. Bella, meherecule, ratio movit, si movit
 ista conditorem Commentarii Judaici in Legem sub nomine
 Aristobuli, quod Aristobuli cujusdam regii præceptoris nomen
 legerat in epistola quadam obscura, quam Hodius et ipsam *ficti-
 tiam* esse sibi persuasit. Dicere saltem debuerat, fictam episto-
 lam ut commentariis istis quoddam decus ex dignitate regii
 præceptoris conciliaretur. Qualis vero finxisset epistolam aut
 commentarios? Christianus, an Judæus? Sed quem in finem,
 obsecro, seculo post Christum natum secundo Judæus, et in qua
 tandem eruditus schola Græcanica, confinxisset commentarios
 eleganter Græce scriptos, adeo eruditos, poetarumque veterum
 aliorumque scriptorum locis refertos, partim etiam versibus, a
 se tam probabiliter conditis, ut homines illos his in rebus cer-

nendis exercitatisimi huc usque legerint velut versus Homeri, Hesiodi, Callimachi? Talia quædam 175 annis ante Christum natum Alexandria periclitari potuit homo Judæus in doctis suis ad patrias gentis suæ leges commentariis, ut dum res essent Judæorum in Ægypto sub benigno principe, nec illorum ob religionis diversitatem osore, lætiores, genti Græcis adeo contemptæ, vix historicis olim notæ, ab Herodoto suo nomine nusquam commemoratæ, dignitatem quandam adjungeret; atque illud obtinuisse titulus monstrat philosophi Peripatetici, quo illum sunt dignati, sicut Philonem ducentis annis post vocare cœperunt Pythagoreum. Sed quem tandem sibi finem statuisset Judæus eruditus seculo Christianorum secundo in istiusmodi opere confingendo sub Aristobuli persona, cujus nomen invenisset in isthac epistola? Neque enim credo dixerit ab eodem et illam confictam. Plures quidem isto seculo libelli conficti sunt ad promovendam religionem, non indigentem his ineptis defensoribus, et suo semper munimine tutam. Sed sunt fueruntque nugaces indoctique libelli, quorum nos hodie puderet, nisi humani ingenii nota esset in talibus etiam imbecillitas. Nihil vero, quod mihi quidem innotuit, confictum fuit isthoc ævo, quod ad commentarios possit istos Judæi Peripatetici comparari, quantum nobis quidem licet de ipso opere ejusque doctrina judicare vel ex reliquiis istis paucis, illinc nobis in Eusebii libro plerisque custoditis. Qui Hodio sæpenumero suffragatur, quique ne hic quidem ab illo dissensisse videtur Ant. van Dale Diss. super Hist. Aristææ, p. 216, 217. multis castigat scriptorem libri secundi Maccabaicorum tanquam *falsa, absurda, ridicula* narrantem, de Antiochi quoque morte sibimet ipsi contraria.

- 37 De veterum oraculis bene merito medico hic error etiam non unus condonabitur. Sed in his etiam accidit ut multo facilius, quid non sit, quam quid verum sit, definias. Idem ille tamen Aristobulus mihi quoque videtur in ista intelligendus epistola. Si scripta esset in Ægypto isthoc anno, quem præferunt editiones, esset in titulo *Magistro Ptolemæi Regis* difficultas haud exigua, quam ab Hodio monstratam tollere non potuit Is. Vossius. Sed, quum scripta fuit Hierosolymis epistola ad Judæos Alexandrinus et Aristobulum; qui, tanquam inter illos vir primarius, propter generis dignitatem et sapientiam, nominatur; quem fama non mendax per Judæam cum Ptolemæo Philometore, cui libros inscripserat, familiariter versatum, atque ad quæstiones a rege super Lege Moysis positas respondisse ferebat, hunc minime mirarer in Judæa Palæstina habitum *Regis Magistrum*; atque hoc titulo, more loquendi Judæico, grandævum ab Hierosolymitanis salutare potuisse censerem in hac epistola, si numeri non sunt vitiosi, in Ægypto regnante Philometoris fratre, Physcone, scripta. Sed suspicor equidem in numeris illic etiam a librariis esse peccatum; hujusque suspicionis rationes expromam, postquam ostendero cum rege Philometore super suæ

Legis quæstionibus familiariter, ut dicebam, colloquutum Judæum philosophum, et ad regis interrogata respondentem. Hoc mihi demonstrare videntur ejus apud Eusebium verba, non illa quibus regem alloquitur lib. viii. p. 376 d. ὅταν γὰρ δυνάμεις ἐξαποστέλλῃς σὺ, βασιλεὺς ὢν· et lib. xiii. p. 664 b. ἐπὶ τοῦ—Φιλαδέλφου,—σοῦ δὲ προγόνου· nam regi libros inscripserat; sed ista apud eundem p. 376 a. ἱκανῶς εἰρημένων πρὸς τὰ προκείμενα ζητήματα, ἐπεφώνησας καὶ σὺ, βασιλεῦ· exhibetur tum non absurda Philometoris quæstio, cur in Lege Judæorum Deo membra tribuantur humana mirati; ad quam, ut erat horum captus, satis ille respondet probabiliter. Hinc præterea atque aliunde suspicor Aristobulum in Commentario suo ζητήματα præ ceteris tractasse, sive solvendo sibi sumsisse nodos vindice dignos, *in quibus ex Moysis quoque lege nectendis ea fuit Judæorum magistrorum industria*, qualem ex Homero veterum grammaticorum fuisse verbo monuit Hemsterhus. in Lucian. p. 242. Anatolius apud Euseb. Hist. Eccles. VII. c. 32, p. 369 f. οὔτοι, inquit, τὰ ζητούμενα κατὰ τὴν Ἐξοδον ἐπιλύοντες, φασὶ δεῖν etc. plures nominat, sed unius exhibet Aristobuli verba p. 370, ὁ δὲ Ἀριστόβουλος προστίθῃσιν ὡς εἴη etc.:—ubi continuantur ad v. 13, ex ejus in Exodum commentario probabiliter sumpta, quod an viderit Valesius incertum est. Τὰ ζητούμενα, *de quibus quæstio solebat institui*, nomina locorum vocat explicatione digna Eusebius in fine præfat. libelli περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ (is lenem medici manum desiderat; quos enim habuit, fuere στρεβλοῦντες καὶ βιώμενοι) Conf. Photii Biblioth. p. 246, 6. a Suida Διόδωρος μονάζων scripsisse dicitur ³⁸ εἰς τὰ ζητούμενα τῶν Παραλειπομένων, Euagoras περὶ τῶν παρὰ Θουκυδίδῃ ζητούμενων talia tractans Aristobulus e Libris sacris, dum ad quæstiones, a rege nonnullas, ab aliis plerasque propositas, respondebat, ad morem accommodabat se non suæ gentis tantum doctorum, sed Græcorum imprimis in Alexandrino Museo.

XIV. *De Epistolis duabus, præfixis libro 2 Maccabaïcorum, seu Epitomæ Historiæ Maccabaïcæ. Judam in Epistola etiam ii. intelligendum Maccabaum.*

Sed, quod paulo ante verbo jam videor indicasse, sunt mihi super epistola, qua fit Aristobuli mentio, conjecturæ quædam subnatæ, quas harum rerum scientibus expendendas dabo. Hoc primum unicuique manifestum esse opinor attendenti, duas illic legi (2 Macc. i.) Epistolas; non diversis tantum temporis non longe tamen a se invicem remotis articulis, sed et diverso stylo scriptas; harum primam nostris in edd. novem contineri segmentis; totidem pæne secundam. Deinde, secundam Epistolam claudendam primum c. i. 18. in istis, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἀγῇτε· quæ tum sequuntur hinc, ad c. ii. 19, ubi inchoat præfationem

Epitomes auctor elegantiae Græcæ studiosus, παρεμβεβλημένα suspicabatur Grotius: multa certe continent inaudita nobis, et absurda quædam, qualia sunt fabulosæ narrationes de Nehemia, et Jeremia, ingeniis tantum Judaicis istorum temporum dignæ, hoc tamen mea sententia perutiles, quod ad narrationes librorum in canonem receptorum, simile nihil exhibentium, comparatæ monstrant horum dignitatem; in quibus cum veracitate certant τῶν τε λέξεων τὸ ἄτυφον, καὶ τῶν εἰπόντων τὸ ἀνεπιτήδευτον: quæ duo prima numerat Tatianus Orat. ad Græc. p. 102, inter illa, quibus ad amplectendam Christianam religionem fuerit commotus. Hoc præterea mihi dari velim; ejusdem utramque Epistolam esse argumenti, seu scriptas ambas in eumdem finem ab Hierosolymitanis, sive Palæstinis Judæis, ad Alexandrinos atque Ægyptios ceteros, ut hos cohortarentur, ejusdem secum generis et religionis participes, ad eosdem dies festos secum mense Chasleu celebrandos, apud se nuper Hierosolymis institutos occasione templi mensis istius noni Kisleu vel Chasleu die 25 renovati seu lustrati sacrorumque restitutorum, quæ per Antiochum profanata tres annos neglecta jacuerant. In prima epistola, post vota more Judaico nuncupata, suasque calamitates a scelerato Jasone, suo gentili et vitio creato pontifice, vere repetitas, suas narrant piorum preces exauditas; *victimas oblatas, lucernas accensas, panes iterum propositos*. Tandem et vos, inquit, *utinam velletis nobiscum hos dies festos celebrare mense Chasleu eadem hilaritate, qua suo mense (Tisri) celebratis dies festos tabernaculorum*: in hunc sensum ultima capienda censeo; cepitque ferme Grotius. In secunda narrant e præsentissimo gentem periculo liberatam a Deo, Antiocho in Perside contrucidato, de cujus morte diversa narrant et ab aliis et a scriptore lib. ii. Deo grates agunt, qui belluam istam sub fastu regio latentem confoderit. Celebraturi mensis Chasleu die XXV (velut primo festorum dierum) τὸν καθαρισμὸν τοῦ ἱεροῦ, id est τὸν ἐγκαίνισμὸν, sive τὰ ἐγκαίνια, nostri, inquit, *officii censuimus, ut hoc vobis significaremus, vosque adeo ipsi etiam celebraretis*. Quæ tum sequuntur, occasione vocis Σκηνοπηγίας in prima epistolarum obvia, i. 9. mihi videntur adjecta sic ut scriptor illa velut partem haberi voluerit Epistolæ secundæ. Hominis, forsán Alexandrini, scopus fuisse videtur, popularibus suis persuadere, ut festos istos dies cum Judæis agerent Palæstinis; non sibi quidem templum vel sacra primum violata, tum renovata, sed si suæ gentis historias veteres memoria repetant, in illis sat rationum inventuros, cur, illarum recordati, festum eodem tempore cum fratribus suis in Judæa hilares agitent. Ad hanc lucem spectata clarescent, primo adspectu tenebricosa. Nam in fine mirabilis de Nehemia et igne sacro narratiunculæ tandem invenies καθαρισμὸν i. 36. comparandum cum Hierosolymitani templi hujus temporis καθαρισμῷ: cur mentio fiat toties ignis, 18, 19 etc. liquebit comparanti 2 Macc. x. 3. ubi de igne etiam sacro ἐν τοῖς ἐγκαίνιαις

agitur renovato. Tum de Jeremia fabulosa quædam narrantur ii. 1—8, e quibus conficere non debuerat Jo. Ern. Grabius in Spicileg. Patrum Sæc. I. p. 136. quod ponit. Deinceps ii. 8—12. vera traduntur de Moyse et Salomone, hoc, faciente *θυσιαν ἐγκαινισμοῦ καὶ τῆς τελειώσεως τοῦ ἱεροῦ*, et octo dies festos celebrante. Notabilia sunt, adhibita a Grabio Prolegom. in T. I. Bibl. Gr. p. 4. I. A. Fabricio Cod. Pseudepigr. V. T. I. p. 1163. quæ II. 13. narrata dicuntur de Nehemia fundante bibliothecam (*τὴν βασιλικὴν βιβλιοθήκην* memorant Estheræ Græca II. 13. non illam, opinor, Hierosolymitana capaciorem) in templo, in quam libros sacros *ἐπισυνήγαγε*, quos belli tempore perditos v. 14. Judas recollegisse dicitur. Qui scribit ista, tanquam ex persona Palæstini, libros istos Hierosolymis esse narrat, quorum si indigerent Alexandrini, mitterent qui in Ægyptum deportarent. Hoc minime dubium, quin illic ii. 14. memoratus *Ἰούδας* Judas sit Maccabæus, quod agnovit etiam Grotius; sed is si sit Maccabæus, ille nobilissimus Judas, cujus solius imperatoris res⁴⁰ cum Syro-Macedonibus gestæ libro, qui sequitur, enarrantur, quis, obsecro, *Ἰούδας* erit in initio epistolæ secundæ, i. 10. ubi *οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ ἡ γερουσία καὶ Ἰούδας, Populus Judaicus et senatus Hierosolymitanus et Judas, Salutem dicunt Aristobulo—et Judais in Ægypto.* Respondebit Grotius: “Hic Judas aliquis est Johannis Hyrcani cognatus, ejusque vicem gerens, Johanne Hyrcano in Syros hostes bellante. “Vide Josephum XIII. 16, 17.” Hic evenit, quod in talibus sæpenumero solet evenire. Vidi Josephum, et Hyrcanum illic, ut noveram, in commodis temporum articulis occupandis vigilem; sed nullum illic inveni Judam, aut cognatum Hyrcani vicem Hierosolymis gerentem, cui hæc Epistola veluti tum scripta contrahi possit ulla specie. Fratrem quoque noveram Johanni Hyrcano fuisse Judam, sed cum ejus patre Simone vel paulo post interfectum, ante quam is rerum potiretur. Quid vero Grotium impulit, ut Judam Hyrcani cognatum nobis comminisceretur? Ratio haud sanequam absurda, temporis nimirum. Scripsisse etenim nostris in editionibus feruntur ista i. 10. Hierosolymitani et Judas *ἔτους ἑκατοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ καὶ ὀγδόου*, anno CLXXXVIII. nempe *βασιλείας Ἑλλήνων*, ut dicitur in lib. 1. Macc. I. 10. cujus auctor ad istam æram suos rerum Judaicarum utilissimos annales digressit, memorans

Annum CXXXVII.	1 Macc. i. 10.
CXLIII. i. 20.
CXLV. i. 54. et 29.
CXLVI. ii. 70.
CXLVII. iii. 37.
CXLVIII. iv. 28.

atque ita in sequentibus usque in

Annum CLXXVII. xvi. 14.

sive mortem Simonis, generi sui scelerata fraude cum filiis duobus contrucidati; cui filius unicus superstes in pontificatu rerumque civilium administratione successit Joannes^b; in quo pontifice creato claudit historiam suam scriptor ille fidelissimus, qui de Maccabæorum etiam libris, *ad veritatem quod attinet* historię, contemptim loquente, ceterorum eximi numero debuerat a Burtono in Epist. I. Clem. Rom. P. A. tom. ii. p. 486 b. Quę hac in parte tradit historię Judaicę Josephus, pleraque fidenituntur scriptoris lib. i. Maccab. quem ille ducem sequutus est. Jam vero in Joannis Hyrcani principatus annum xi incidit is annus *CLXXXVIII Regni Gręcorum* a Judęis istorum temporum dicti, sive *Ærę Seleucidarum*, atque adeo in annum regni Ptolemęi Physconis xxii. Epistola Hodio videbatur *ficitia*: mihi quam maxime genuinę videntur ambę, quia probabilis excogitari nulla potest ratio, propter quam censi possent confictę. Sed in utramque suspicor a manu recentiori temporis, quo scriptę feruntur, notam fuisse illatam aut hanc in prima saltem, si quis ita malit, depravatam. Illam, quę homines eruditos huc usque decepit, si auferas, quę nunc sunt obscura clarescent omnia. Judas in epistola secunda i. 10. Judas erit Maccabęus, cujus fit in additamento ad eandem epistolam mentio, ii. 14. atque ejusdem argumenti, quod insipienti liquebit, epistola prima ejusdem anni initio, vel fine pręcedentis, videbitur scripta. In utraque festum super templo renovato lustratoque celebratum, atque iterum in Judęa celebrandum, anniversarium commendatur Judęis Alexandrinis. In prima calamitatum mentio fit, a Jasone velut flabello concitatarum, quibus sint a Deo tandem liberati. Narratur in secunda epistola cędes Antiochi Epiphanis, qua occasione fuerit, a quibus, et quo tandem modo peracta. Hanc in rem legenda sunt notata a Grotio in lib. i. Maccab. vi. 1, 2. Fac jam temporis notam esse genuinam, annum ærę Seleucidarum *CLXXXVIII*. Antiochus Epiphanes, quomodocunque, periit anno ejusdem ærę *CXLIX.*, i Macc. vi. 16. ἀπέθανεν Ἀντίοχος—ἐτους ἐνάτου καὶ τεσσαρακοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ. Hoc aliunde firmatum in dubium cadere non potest. Jam vero, censebimusne mortem regis Syrię, Ægypto vicinę, Ægyptiis Judęis ut rem novam hac epistola narratam *novem et triginta annis* post quam evenisset? quum, minimum quintus ab Epiphane, Syrię regnum, quod jam ante tenuerat, recuperasset Demetrius Nicanor? Ignorassent Alexandrini, annis xii. post mortem Antiochi Epiphanis, suum regem Philometora filiam elocasse Alexandro, qui, mentitus Epiphanis filium, Demetrium Sotera vita regnoque spoliaverat Syrię; ab utroque, rege suo et Syrię Alexandro, Ptolemaide nuptias celebrantibus, evocatum

^b Joannis res gestas narratas scribit ἐπὶ βιβλίον ἡμερῶν ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ, ut alia narrata dicuntur Nehem. xii. 22. ἐπὶ βιβλίον λόγων τῶν ἡμερῶν quales sæpe laudantur annales in libris Regum etc.

illuc Hierosolymis Jonathanem et honore cumulatum, quæ narrantur 1 Macc. x. 57—65. accidissem autem illic dicuntur anno clxii. quadriennio post, anno clxvi. suum regem, Philometora, regem quoque Syriæ proclamatum, in avitum regnum Demetrio Nicanori restituto Cleopatram filiam in matrimonium dedisse? Postquam hæc omnia accidissent Alexandrinis utique nota, ad-42 huc Judæi Hierosolymitani per annos exspectassent duo et viginti; tum demum scripta epistola mortem illam Antiochi Epiphanis Judæis significassent Alexandrinis. Prorsus hæc abhorrent ab omni verisimilitudine. De Antiocho Sidete nemo facile cogitaverit, cujus, amici Judæorum et Joannis Hyrcani, pietatem collaudant Judæi, horum etiam ope indigentis. Contra, vel abjectis vel emendatis temporum notis, suis jam scriptas epistolas statuamus articulis temporum legitimis; omnia optime cohaerebunt. In prima fit mentio alterius epistolæ, quam ante scripserint in mediis istis suis calamitatibus, quibuscum fuerant conflictati, ἀφ' οὗ ἀπέστη Ἰάσων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἁγίας διαθήκης (sic legendum videtur 2 Macc. i. 7.) sequuntur ista καὶ ἐνεπύρισαν τὸν πυλῶνα καὶ ἐξέχεαν αἷμα ἁθῶων. Cœpere calamitates ab initio regni Antiochi Epiphanis, atque adeo anno Æræ Seleucidarum cxxxvii. 1 Macc. i. 10. isthoc capite primo narratæ; per annos undecim inprimis continuatæ, usque in annum cxlvi. ante triennium omnium fuerant gravissimæ, anno cxlvi. Hoc enim anno, (1 Macc. i. 37.) ἐξέχεαν αἷμα ἁθῶων &c. quæ eadem verba nostræ sunt epistolæ; hujus anni fine (1 Macc. i. 54, 59.) templum fuit profanatum. Jason, homo sceleratissimus, qui emerat a rege pontificatum, isthoc capite non nominatur; sed cum suæ conjurationis sociis expingitur 1 Macc. i. 11—15. ubi ἀπέστησαν ἀπὸ διαθήκης ἁγίας, quod huc maxime spectat: de Jasone cum suis hæc intelligenda liquebit comparanti, præter epistolæ verba, 2 Macc. iv. 7, &c., 4 Macc. iv. 16, &c. Dirissimis malorum ope divina, consilio manumque Judæ Maccabæi, liberati, triennio post, anno cxlvi. eodem anni die, quo triennio ante profanatum fuerat templum, ob illud lustratum et sacra sibi restituta festos dies mense Chasleu celebrare cœperunt. Læta gentilibus suis precati, hac nunc epistola significant suas preces tandem exauditas a Deo, atque intermissa se sacra renovasse; his in eam rem verbis usi:

προσηγάμεν θυσίαν καὶ σεμίδαλιν,
καὶ ἐξήψαμεν τοὺς λύχνους,
καὶ προεθήκαμεν τοὺς ἄρτους.

Jam vide quæ fecerint isthoc anno cxlvi. narrata 1 Macc. iv. cum ver. 38. invenissent τὸ θυσιαστήριον βεβηλωμένον καὶ τὰς πύλας κατακεκαυμένας &c. (ut in epistola nostra scelerati ἐνεπύρισαν τὸν πυλῶνα) ver. 47. novum construxerunt altare: 49. vasa sacra renovarunt, et in templum intulerunt τὴν λυχνίαν, καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυμιαμάτων, καὶ τὴν τράπεζαν.

- 43 50. Ἐθυμίασαν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐξήψαν τοὺς λύχνους,—
 51. Καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν τράπεζαν λύχνους·

Summo mane sequentis diei

53. Ἀνήνεγκαν θυσίαν κατὰ τὸν νόμον ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν
 ὀλοκαυτωμάτων.

Hic dies

52. fuisse dicitur 25^{tu}s τοῦ μηνὸς τοῦ ἐνάτου· mensis autem
 is Chasleu anni cXLVIII.

Eadem ista, paucis verbis, stylo magis Græco, narrantur
 2 Macc. x. 3 :

Τὸν νεὼν καθαρίσαντες, ἕτερον θυσιαστήριον ἐποίησαν· καὶ πυρώ-
 σαντες λίθους, καὶ πῦρ ἐκ τούτων λαβόντες, ἀνήνεγκαν θυσίας
 μετὰ τριετῇ (sic legendum cum Grotio) χρόνον· καὶ θυμίαμα,
 καὶ λύχνους, καὶ τῶν ἄρτων τὴν πρόθεσιν ἐποίησαντο.

In libro quoque primo narratis iv. 52. 54. eadem sunt, sermonis
 tantum elegantia diversa, quæ dederat Judæ gestorum scriptor
 2 Macc. x. 5. Ἐν ἣ δὲ ἡμέρᾳ ὃ νεὼς ὑπὸ ἀλλοφύλων ἐβεβηλώθη,
 συνέβη κατὰ τὴν αὐτὴν τὸν καθαρισμὸν γενέσθαι τοῦ νεὼ, τῇ πέμπτῃ
 καὶ εἰκάδι τοῦ ἐνάτου (non αὐτοῦ) μηνὸς, τοῦ Χασλεῦ. Sic ista sunt
 emendate scribenda. Mihi jam liquere videtur, scriptam epi-
 stolam primam paulo post, quam isthæc evenerant, vel eodem
 anno cXLVIII. vel potius initio sequentis cXLIX; notamque adeo
 temporis esse debuisse, ἔτους ἑκατοστοῦ τεσσαρακοστοῦ ἐνάτου
 non, quæ vulgatur, ἔτους ἑκατοστοῦ ἑξακοστοῦ ἐνάτου. Nullus tum
 rex fuit Demetrius, vivente adhuc Antiocho, cujus nomen exe-
 crati cur posuissent in epistola de rebus scripta privatis? Et,
 ne verba nimis multa profundam, secundam epistolam scriptam
 arbitror eodem anno cXLIX paulo ante quam idem essent anni-
 versarium celebraturi festum: tale namque futurum anno præ-
 cedenti constituerat cum fratribus Judas imperator: 1 Macc.
 iv. 59. ἔστησεν Ἰούδας—ἵνα ἄγωνται αἱ ἡμέραι ἐγκαινισμοῦ—ἐνι-
 αντὸν καὶ ἐνιαυτόν. Hoc anno Judaicis rebus feliciter evenit, ut
 in Persida profectus Antiochus, Dianæ templi cujusdam donariis
 aliisque rebus opulentissimi spoliandi gratia, non hac tantum spe
 frustraretur, sed acceptis in itinere nunciis de copiis suis in Ju-
 dæa profligatis a Juda, animo tantam ægritudinem conciperet,
 ex qua, scelerum conscientia simul velut furiis agitatus, morbum
 contraxerit, qui ipsum abstulit ἔτους ἐνάτου καὶ τεσσαρακοστοῦ καὶ
 ἑκατοστοῦ, ut legitur 1 Macc. vi. 16. ubi mors et mortis causæ
 sic, ut dixi, simpliciter a veraci hoc Judæo sine ullis figmentis
 enarrantur. Qui rerum gestarum omnem ordinem perturbavit,
 scriptor lib. 2 Maccab. narratam capite ix mortem Antiochi
 (capite demum x templi memorat encæniam) suo more quodam
 nobis enarravit pinxitque σκωληκόβρωτον. Huc non pertinent
 quæ multa dici possent. Eandem Epiphanis Antiochi mortem
 aliter fuisse enarratam in hac quam tractamus epistola, scripta,

ni fallor, simul atque nuncius Hierosolyma fuerat delatus, nobis mirum accidere non poterit, cogitantibus quid eveniat qua quisque vivimus ætate, et quam diversæ soleant esse primis annis rerum etiam publice gestarum narrationes. Hanc pessimi hominis mortem quamprimum intellexissent, lætum Judæi Palæstini rebus suis nuncium cum gentilibus in Ægypto censuerunt communicandum; occasionem oblatam captantes, qua iterum illos adhortarentur ad festos dies eosdem illic agendos, quos ipsi intra unum alterumve mensem stato tempore essent celebraturi: scribunt enim, non, ut epistola paulo ante data, festo sibi jam transacto, sed μέλλοντες ἄγειν ἐν τῷ Χασλεὺ πέμπτη καὶ εἰκάδι τὸν καθαρισμόν τοῦ ἱεροῦ, II. 18. Eodem anno epistolæ scriptæ non erat necesse ut anni nota insereretur; si fuit adjecta, hic ad eandem esset rationem reficienda. Atque in hac etiam epistola, si vera sunt a me disputata, nunc omnia erunt ad liquidum deducta: inscriptio est epistolæ, *Hierosolymitanus et Judææ populus et senatus et Judas (gentis imperator) salutem dicunt Aristobulo, præceptori Ptolemæi regis, viro ex genere sacerdotali primario, et Judæis in Ægypto*. Judas enim erit omnium ille magnis suis meritis nobilissimus jam tum in isthac pæne republica, jugum quo premebatur excutiente, princeps: neque ulla amplius superesse poterit lis super Aristobulo, cujus unius pæne causa hanc, ad alia tamen non inutilem fortasse, sum ingressus disputationem. Annus enim, quo scripta fuit epistola, me judice, CXLIX æræ Maccabaicæ Seleucidarum, Olympiadis CLIV primus, Antiocho fatalis, hujus ex sorore nato Ægypti regi Ptolemæo Philometori regni fuit annus septimus et decimus; regnavit autem per annos XXXIV, quique successit ipsi frater Physcon post Philometoris obitum solus per annos XXIX regnum adhuc administravit, ut minime nunc mirandum sit, hic velut Ptolemæi Philometoris magistrum laudari, quem supra demonstravi hoc rege, cui libros dedicaverit, familiariter usum, atque anno ipsius regni quarto velut philosophum Alexandriæ jam inclarescentem.

XV. *Quid Aristobulum ad scribendum moverit potissimum.* 45

Hujus Aristobuli scriptorum quæ supersunt reliquæ nunc singulæ possent pertractari, vel in unum libellum collectæ transcribi, quarum sedes supra fuit a me diligenter adnotata. Descripta si quis continua relegeret aliquoties criticus Græce doctus, in horum temporum exercitatus historia et in Polybii præsertim scriptis atque huic peculiaribus vocibus formisque loquendi, huic fortasse veniret in mentem suspicio, quæ mihi olim nata necdum displicet. Sed, his missis, unicum præ ceteris insigne hic sumam operis Aristobuli fragmentum examinandum, illa complectens, propter quæ Richardo Simonio et Humfredo Hodio νοθείας erat suspectus Aristobuli Commentarius; quod-

que præterea versus exhibet spurios, quorum designandorum gratia hæc a me scripta videri poterit dissertatio. Initium fragmenti, quod Eusebii nobis dat (partem etiam Clemens) Evangelica Præp. XIII. c. xii. p. 663—668. illud equidem vereor ne me paulo diutius detineat, quam velim; sed hoc ubi pensiculatius exegero, reliqua satis erit velut in transeursu breviter tractasse. Duo narrat nobis illic Aristobulus a se invicem separanda. Hæc ut intelligantur, primum dicam, quæ præcipua fuisse videatur Aristobulo scribendi causa. Athenis oppressa libertate, hujus alumnae trans mare Musæ se receperunt Alexandriam, ubi, bellica jam exsaturatus laude, pacis artes, ad quas a natura factus videbatur, excolebat Ptolemæorum primus.

οἷος μὲν ἔην τελέσαι μέγα ἔργον

ὁ Λαγίδας Πτολεμαῖος^c

Theocrit. Id. XVII. 13. quæ retulit ad Philadelphum Ez. Spanhem. in Callim. h. Jov. v. 87. Musarum hic amatoribus, qui frequentes undique confluebant ad literatum regem, museum
46 condidit et bibliothecam^c. Patris insistens vestigiis, poetarum, philosophorum, grammaticorum studiosus, ipsius etiam humanitatis amantissimus, cujus est nobile documentum in Ciceron. de Offic. II. c. 23. erat Philadelphus, ut dicitur Theocr. XIV. 59, 61.

Μισθοδότας Πτολεμαῖος ἐλευθέρῳ οἷος ἄριστος,
εὐγνώμων, φιλόμωσος^c

In usum eruditorum magnam ille librorum collegit multitudinem. Horum ætate libris certe Moysis, quomodocunque Græce conversis, inter millenos locum in regia adsignatum fuisse bibliotheca, negari nec potest, neque debuerat. Neque tamen illic collocatos arbitror a poetis ceterisque elegantioris ingenii hominibus studiose lectos libros divinos Judæorum, quum hos passim Gentiles haberent despiciatui, nec isthac saltem ætate majoris illos facerent, quam nobis nunc æstimantur. Docta disputat Hodius lib. ii. c. 3. p. 101. et seqq. Sed quod contendit, hos libros *neglectos penitus et ignotos Gentilibus eruditis delituisse*, vel unus confutabit meo judicio Callimachus, non ille quidem bibliothecæ custos, sed quem Alexandriæ degentem præ ceteris maximi faciebat Philadelphus,

^c Bibliothecam a Ptolemæo Lagi F. jam fundatam monstravit Hodius lib. i. c. 8. p. 44. Magnis incrementis auctam a filio Philadelpho, liquet ex Athen. I. p. 3 a. Iisdem insistentes, qui successere reges, vestigiis, infinitam librorum multitudinem acquisiverunt: *ad millia ferme voluminum septingenta, bello priore Alexandrino, incensa conflagrasse* scribit Gellius N. A. VI. c. 17. Museum illic multo diutius viguisse liquet ex Luciano II. p. 251. Apollon. Tyan. Epist. 34. Philostr. V. Soph. p. 524, 532 etc. In Museum, qui illic alerentur honorifice, doctos homines jam colligere cœpit Ptolemæus Lagides: est in eam rem Plutarchi locus II. p. 1095 d. quem recte cepit Jac. Perizon. in Æliani V. H. III. c. 17. p. 238. quocum Hodius comparandus est.

ἐρωτικὸς, εἰς ἄκρον ἀδύς,
εἰδὼς τὸν φιλέοντα.

Horum exemplo, honore præsertim, quo cumulabantur homines Musici, quis tandem mirabitur de millenis unum hic illic ingenium Judaicum, de meliore luto factum, excitatum fuisse ad cultum sermonis Græci, et studia literarum elegantiorum, quibus Alexandria Gentiles adeo clarebant? Res ipsa sibi documento est. In poëtis legendis aliisque scriptoribus antiquis exercitissimi fuere, tum qui, duo libros de sacris, Jobum et Salomonis fuit interpretatus Proverbia, tum qui condidit unus libros, qui feruntur nomine Maccabæorum, secundum saltem et tertium. His quidem recentioris, in eodem Alexandrino ludo formati, Philonis Judæi nota est eruditio Græcanica. Sub Philometore jam claro Aristobulo displicuisse contemptus videtur, quo professores Alexandrini, philosophi ceterique, suam gentem Judaicam aspernabantur; librum itaque scripsit amico sibi regi dedicatum, quo monstrare conatus est nihil illos habere, cur suis adeo gloriarentur philosophis, Pythagora, Socrate, Platone, vel poëtis, Orpheo, Lino, Homero, Hesiodo, ceterisque; nam, si quid haberent eximium præ ceteris, id ipsos derivasse de fonte sacro, libris sui legislatoris Moysis; qui illis ipsis jam tum videri 47 debuit, qualis postea Longino videbatur, οὐχ ὁ τυχὼν ἀνὴρ, IX. 18: ad hujus librorum antiquitatem Græcos nihil habere in historia sua quod posset æquiparari. Hoc quidem vere statuebat Aristobulus, habuitque hac in parte Christianos eruditos omnes sequaces, qui, cum Gentilibus pro sua religione disputantes, hoc etiam apto sanequam telo de Moysis et Judaicæ gentis antiquitate victores, flagitia deorum a poëtis cantata memorabant, ea tum viventes tempora, quibus his opponere poterant vitam Christianorum integram omnisque sceleris vel minimi puram.

XVI. *Quid Aristobulus de antiqua Græca versione librorum Moysis, qua Plato potuerit uti, dixisse videatur.*

Sed prius illud ut redderet probabile Aristobulus, monstrandum saltem erat, Græcam antiquitus extitisse conversionem librorum Moysis, qua Plato alique potuerint uti. Nam centum circiter annis ante quam ista scriberet Judæus, noverant omnes Alexandria, cujuscunque tandem impulsu, factam Græcam de libris Hebraicis conversionem. Si legerant eosdem libros antiqui scriptores, aliam necesse est habuerint. De antiquiori versione Græca videamus quid suo unius testimonio regi voluerit persuasum. Hæc itaque nobis exhibentur apud Eusebium Aristobuli p. 663, 664 a.:

Φανερόν ὅτι κατηκολούθηκεν ὁ Πλάτων τῇ καθ' ἡμᾶς νομοθεσίᾳ, καὶ φανερός ἐστι περιειργασμένος ἕκαστα τῶν ἐν αὐτῇ λεγομένων. Διηρμήνευται γὰρ πρὸς Δημητρίου τοῦ Φαληρέως, δι' ἐτέ-

ρων, πρὸ τῆς Ἀλεξάνδρου καὶ Περσῶν ἐπικρατήσεως, τὰ τε κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν τὴν ἐξ Αἰγύπτου τῶν Ἑβραίων, ἡμετέρων δὲ πολιτῶν, καὶ ἡ τῶν γεγονότων ἀπάντων αὐτοῖς ἐπιφάνεια, καὶ κράτησις τῆς χώρας, καὶ τῆς ὅλης νομοθεσίας ἐπεξήγησις· ὥστε εὐδελον εἶναι τὸν προειρημένον φιλόσοφον εἰληφέναι πολλὰ· γέγονε γὰρ πολυμαθὴς, καθὼς καὶ Πυθαγόρας πολλὰ τῶν παρ' ἡμῖν μετενέγκας εἰς τὴν ἑαυτοῦ δογματοποιίαν κατεχώρισεν.

Apud Eusebium quia plura sequuntur continua, illinc verba Aristobuli protuli, quæ apud Clementem Alex. Strom. I. pp. 410, 411, pleraque etiam leguntur. Ἀριστόβουλος, ait Clemens, ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς τὸν Φιλομήτορα κατὰ λέξιν γράφει·

Κατηκολούθηκε δὲ καὶ ὁ Πλάτων τῇ καθ' ἡμᾶς ν. etc.

- 48 hæc ex Clemente quoque dederat Eusebius Præp. IX. c. 6. pp. 410, 411. Sunt autem prima meliora supra scriptis, ubi præmisso φανερόν, paulo post φανερός ab Aristobulo non fuisset repetitum: ex Clemente vocem etiam λεγομένων, v. 3, interjeci, firmatam altero Eusebii loco. Ceteræ nos non tenebunt varietates lectionis præter unicam; neque nunc etiam, quæ de Moyse scribit et Pythagora; sed quid dicat Græce conversum, et quando. Δηρμήνεται, inquit,—τὰ τε κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν τὴν ἐξ Αἰγύπτου τῶν Ἑβραίων, ἡμετέρων δὲ πολιτῶν· quos ἀδελφοὺς alii dicerent Judæi, gentiles ille suos eleganter πολίτας vocat. Qui de Moyse scribit suos πολίτας Ægypto educente, Judaicarum tragicædiarum poëta, Ezechiel drama suum inscripsisse dicitur Ἐξαγωγή, a Clemente Alex. Strom. I. p. 414, 3. et Eusebio. Clare satis τὰ κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν etc. librum Moysis Ἐξόδον designant; cetera libros sequentes Pentateuchi; certe τῆς ὅλης Νομοθεσίας (ἡ) ἐπεξήγησις eorum quartus est Δευτερονόμιον. Sed librum Geneseos non videtur omisisse; Κοσμοποιτὰ γὰρ ἡ τῶν Νόμων ἐστὶν ἀρχή, ut ait Philo de Vita Moys. II. p. 659. c. et Mosaicam Κοσμογονίαν Aristobulus vel inprimis notam fuisse censuit Platoni. Videntur intercidissee quædam Aristobuli, forsitan horum similia: ἡ τε Γένεσις τοῦ κόσμου, τὰ τε κατὰ, etc. Aliter de his statuit Franciscus Lee in Prolegom. tom. iii. Bibl. Gr. Grabii, p. 11. excerpta quædam ex lege Græce conversa intelligens; cui sententiæ pleraque Aristobuli obnituntur. Sed quando jam ista Moysis νομοθεσία fuit primum in Græcum sermonem conversa? hæc vulgantur, l. c.

Δηρμήνεται γὰρ πρὸ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως δι' ἑτέρων, πρὸ τῆς Ἀλεξάνδρου καὶ Περσῶν ἐπικρατήσεως.

Ista sic scripta mihi quidem, si vera licet fateri, videntur absurda, neque ab eo posita, qui scripsit reliqua. Scripseritne forsitan πρὸ τῆς Ἀλεξάνδρου τῶν Περσῶν ἐπικρατήσεως? nam, si facta fuit ista versio ante imperium Alexandri non tantum sed et, quos ille subjugavit, Persarum, cur quæso facta diceretur πρὸ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως? anne quis crederet, Demetrium Phalereum ante

Alexandrum vixisse? Sed quid, amabo, significabunt ista *πρὸ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως*? an, quod Hodio placuit lib. i. c. ix. §. i. ait *partem scripturarum—Grace redditam fuisse ante interpretationem Demetrii monitu elaboratam, et ante imperium Alexandri M. atque etiam Persarum*? Itaque adeo *πρὸ Δημητρίου* significabit, si Musis placet, ante *interpretationem Demetrii monitu elaboratam*? Si *ἐρμηνεία* versio esset ipsius Demetrii, *πρὸ τῆς Δημητρίου* speciem quamdam haberet. Vigerus interpres Eusebii reddidit: *ante Demetrium adeoque ante Alexandri ac Persarum imperium*. Illud adeoque de suo Vigerus inculcavit; sensit enim hæc nexu carere 49 *πρὸ Δημητρίου—πρὸ τῆς Ἀλεξάνδρου*.—Hæc sola ratio mihi sufficisset ad emblemata detegendum. Athenis si quis scriberet *πρὸ Δημητρίου*, (ut *πρὸ Εὐκλείδου* scribebant,) tempus certum significaretur, quod præcessit Olympiadis CXVII. annum 4, quo fuit archon; quanquam hujus ἀρχὴ ἐπὶ ἐγγράφῳ ἀνομίας, teste Diog. Laërt. V. 77. Sed in Ægypto scriptis, *πρὸ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως*, quid tandem significabitur? Ubi habet eadem pleraque Clemens Alex. omittit ista *τοῦ Φαληρέως*, et Eusebius p. 410. fine, hic ὑφ' ἐτέρων ille, ὑφ' ἐτέρου utrumque æque ridiculum; nec de nihilo tamen in istis variatum fuit. An metus erat, ne censerentur iidem, qui Hebræa convertissent ante Persarum imperium, cum iis, qui hoc fecissent sub Ptolemæo Philadelpho? Mihi manifestum videtur putidum esse recentioris emblemata; qui in his ipsis, aliunde sibi notissimum ex Aristeæ, Demetrium quem invenit Phalereum hic etiam memorandum judicaverit, aut in margine memoraverit, quod nomen, cum hic primum in contextum irrepserat, hinc facile fluxit in Clementinum, omissis tamen istis *τοῦ Φαληρέως*. Scripserat, opinor, Aristobulus:

Διηρμήνενται γὰρ πρὸ τῆς Ἀλεξάνδρου καὶ Περσῶν ἐπικρατήσεως, etc.

XVII. *De nostra versione Alexandrina loquentis Aristobuli verba expenduntur.*

Hæc et vicina poterunt in alium finem aliquando retractari. Nunc dicendum potius videtur de iis, quæ supra posita sequuntur proxima: sunt autem hæc:

Ἡ δ' ὅλη ἐρμηνεία τῶν διὰ τοῦ Νόμον πάντων ἐπὶ τοῦ προσαγορευθέντος Φιλαδέλφου βασιλέως, σοῦ δὲ προγόνου, προσευκαμένου μείζονα φιλοτιμίαν, Δημητρίου τοῦ Φαληρέως πραγματευσαμένου τὰ περὶ τούτων.

Hæc inprimis verba sunt, propter quæ Hodio suspecta videbantur quæcunque sub Aristobuli nomine prostant. Si recte rem exputasset, ut equidem arbitror, in his ipsis Aristobuli de re tanti momenti perpaucis sane verbis potuisset suæ sententiæ non exiguum invenire præsidium, quatenus illa fabulam spectat ab Aristeæ conditam. Et sunt mihi rationes, cur suspicer de

Aristobulo virum factum paulo aliter judicasse, quam fecerat juvenis. Fabulam ex istius magni nugatoris libello non tradidit tantum Josephus, sed primus, ipsius Aristææ verbis servatis, totam
 50 enarravit, Ἀρχαιολ. XII. c. 2. omissis ferme tantum LXXII Interpretum nominibus, regis quæstionibus, illorum responsis, quæque fertur cum regis legatis, suisque quos esset missurus, colloquutus Eleazarus Hierosolymis. Habueritne narratis suis ipsemet Josephus fidem, valde dubitem. Quid Alexandrinus Philo, clarus ante natum Josephum? Non temere dixerim, legeritne libellum Aristææ, an sua hauserit aliunde. Si legit, fabulas illic inventas sua certe noluit auctoritate propagatas. Historiam rei gestæ simpliciter enarrat, sat multis ille quidem verbis et eleganter suo more loquendi, lib. ii. de Vita Mos. pp. 657—660. quorum summam si contrahas in pauca, huc redibit philosophi Judæi narratio, maximam partem, si sola spectetur, haud absurda: nonnullos, Gentiles puta, leges Judæorum cognoscere desiderantes, earumdem cognoscendarum injecisse cupidinem Philadelpho, regum optimo et Ptolemæorum magnificentissimo, qui mox legatis missis Judææ pontificem rogaverit ἀριστίνδην ἐλέσθαι τοὺς τὸν Νόμον διερμηνεύουσας: lætum pontificem misisse Hebræorum probatissimos, qui utriusque essent linguæ periti. Hos, cum venissent, exceptos benigne commode respondisse ad regis interrogata: mox opus aggressuros locum ab urbano strepitu sibi semotum in insula Pharo selegisse commodissimum: hic in loco secreto rem peregissee demandatam. His nihil inesse puto verisimilitudinis specie destitutum: displicebunt pæne ultima Philonis, de horum interpretum in verbis nominibusque iisdem adhibitis admiranda conspiratione: sed hæc posuisse videtur Philo, prout suo tempore narrabantur a gentilibus suis Alexandrinis; scribit enim eam esse linguæ præsertim Græcæ copiam, ut eadem sententia multiplici modo verbisque possit enunciari diversis: ὅπερ, inquit, p. 659 d. ἐπὶ ταύτης τῆς νομοθεσίας οὐ φασι συμβῆναι: quod in his legibus Græce vertendis factum *negant*. Monstrat mihi quidem illud οὐ φασι Philonis hac de re jure dubitantis laudabilem modestiam. Sæe gentis in re sacra persuasioni si forte fuit obsequutus, de ceteris certe fabulosis Aristææ nihil attigit; nec bibliothecæ regiæ custodis Demetrii epistolam; neque regis ad Eleazarum petentis exemplar legis Hebraicum; nec hujus ad regem literas; neque LXXII Interpretes, ex singulis tribubus senos; neque regem σχεδὸν ἑπτακίς (p. xx. 15.) *adorantem* pelles sacras, quibus aureis esset literis inscripta lex, neque cetera mendacia Aristææ ab Hodio confutata. Nihil horum apud Philonem invenitur. Philone longe antiquior, Aristæa tamen fabulatore, ut arbitrantur, recentior, Aristobulus ne Philonæe quidem narrationi quidquam habet simile, nisi unicum illud, *factam librorum sacrorum interpretationem tempore Philadelphi, hanc rem vehementer desiderantis*. Id unum addit, nec negat Philo, *rem curasse Demetrium*

Phalereum. Hoc in controversiam venit: prius illud nemo negavit. 51
 Ne jussu quidem Philadelphi factam versionem scribit Aristobulus, sed ἐπὶ τοῦ—Φιλαδέλφου, προσενεγκαμένου μείζονα φιλοτιμίαν, id est μειζόνως φιλοτιμησαμένου: sub—*Philadelpho hanc rem sic desiderante, ut in ea gloriam quæreret, atque in illam, si quis ita vellet, largitiones faceret.* Regis μεγαλοφροσύνης et φιλοτιμίας loco quoque citato meminit Philo et Josephus in Proœmio Ἀρχαιολ. de Ptolemæo Philadelpho, ἑξαιρέτως, αἰτ, ἐφιλοτιμήθη τὸν ἡμέτερον Νόμον—εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν. Aliter ista Hodius interpretatur p. 168. Φιλοτιμείσθαι si quis dubitat possitne in istum accipi sensum, adhibeat G. Budæum, Comm. L. G. p. 853. et Is. Casaubonum in lib. i. Polybii, p. 108, quibus duumviris nemo fuit Græce doctior. Præterea Demetrii Phalerei meminit, πραγματευσαμένου τὰ περὶ τούτων: tanquam qui hoc sibi negotii datum existimaverit, sive rem illam faciendam curaverit. Aristobuli verbis a me propositis primus usus in eam rem Jos. Scaliger, Animadv. in Euseb. Chron. N. MDCXXXIV., ponit tanquam certum, Ptolemæum Philadelphum—*Hebræorum sacra monumenta in Græcum sermonem converti præcepisse.*—Excitatis Aristobuli verbis, Scaliger, *Non est, inquit, antiquior auctor isto, qui hujus rei mentionem fecerit post Aristeam, etc.—omnes uno ore et Demetrium Phalereum curatorem bibliothecæ Philadelphi fuisse, et ex suggestu ejus sacros Hebræorum libros conversos dicunt.* Omnium numero saltem debuerat vir maximus Aristobulum eximere, qui neutrum dicit, nec fuisse custodem bibliothecæ Philadelphi, neque quod secundum ponit; quamvis hoc innuere quodam modo voluisse videatur Aristobulus, et ipse Philo. Quid tum præterea Scaliger? ejus sibi rei scribit non parvam admirationem incessisse, “*quum “Demetrius Phalereus statim initio regni Philadelphi perierit, et “maximo in odio ei semper sub Ptolemæo Lagi fuerit.*” Odii causam tum enarrat Scaliger ex Hermippi testimonio apud Diogen. Laërt. V. 78., atque illinc tantam scribit ejus offensionem incurrisse Demetrium, *ut statim post obitum Ptolemæi Soteris quadam regione relegatus sit, etc.* Modeste vir magnus in admiratione substitit; neque auctoritatem Aristobuli verbo censuit elevandam. Quidquid in eam rem dicit, id omne niti debet Hermippi testimonio; quod, in gratiam veteris fabulæ, diversa sentientes diversis sunt modis labefactare conati, frustra, ut equidem arbitrator, omnes. Patrum, qui dicuntur, admiratoribus non sane miror illud vehementer displicuisse, sed in Scaligerum, velut novatorem, indignor equidem, atque in alios nostræ formulæ viros excellentes, publice jacta sæpe verba, quæ probabiliter a monachis potuerant in circulis narrari, in quibus facile pueris et mulierculis persuasissent, ab omni abhorrere ratione, ut auctor unus isque Gentilis—tot ac tantis veteribus—*Christianis anteponatur.* Ne olim quidem prodeuntes in lucem eruditorum sic loqui debebant monachi, qui hoc tandem seculo publici cœperunt esse, ut oportebat, reverentes: Serrarii et Gretseri temere dicta con-

futat Hodius lib. i. c. 3; sequentibus capp. 4, 5, 6. pro Aristea contra Hermippum diverso cuique modo pugnantibus se Hodius objicit, Jac., Usserio, G. I. Vossio, Is. Vossio ceterisque. Waltonus et Stillingfleetus Hermippi testimonium rejecerant propter Aristobuli verba, Demetrii Phalerei cura sub Philadelpho rem peractam scribentis: Aristobulum contendebant *auctorem indubitatum esse*, cui Hermippi non posset opponi testimonium. Nodum hunc, quem solvi posse desperabant, secandum censuere R. Simonius l. c. et Hodius l. i. c. 9. Uterque suspicatus est ævo recentiori confictos sub Aristobuli nomine Commentarios. Non eo, quantum sentio, fuissent prolapsi, si veram vidissent nodi solvendi rationem. Paucis dicam, quid mihi visum sit rem omnem pensiculatus exigi.

XVIII. *Ab Hermippo de Demetrio Phalereo dicta examinantur.*

Toties jam tractatum retractemus et nos primum paucis Hermippi testimonium. Ille testis integer, meo judicio, his etiam temporibus proximus, quæ quidem omnibus essent Alexandrinis nota de morte Demetrii, mortis causa, tempore, vera tradidit procul dubio; quæ vero scribit de causa propter quam ab aula fuerit atque ab urbe Alexandria relegatus in agrum, forsitan etiam vera, paucis procul dubio nota, sic scripto consignavit, prout illa secum fuerant communicata: hac vero in re, in aulae secreto olim inter amicos agitata, potuit Hermippus in errorem abduci. Sed neque illa omnia tradidit, quæ Scaliger eum facit dicentem aut ex ejus verbis conficit: statuit Scaliger hujus unius verbis nixus, *Demetrium Phalereum statim initio regni Philadelphi periisse, et maximo in odio ei semper sub Ptolemæo Lagi fuisse*. Præterea quum Demetrii consilium, (quo hortatus dicitur regem, ut filios Eurydicæ regni successores designaret, non autem filium Berenices,) ad Philadelphum emanasset, tantam ejus offensionem incurrisse, *ut statim post obitum Ptolemæi Soteris quadam regione relegatus sit*,—ubi aspidis morsu perierit. De Græcis Hermippi ex Laërt. V. 78. pauca hic reponam, quibus dubia quædam Scaligeri solis niti debent: Φησὶ δ' αὐτὸν Ἑρμιππος—μετὰ τὴν ἐκείνου
 53 (Ptolemæi Soteris sive Lagidæ) τελευτῇ ἀξιοθῆναι πρὸς τοῦτον (τοῦ ἐκ Βερενίκης) παραφυλάττεσθαι ἐν τῇ χώρᾳ μέχρι τι δόξει περὶ αὐτοῦ. Jam vero, si licet, tria sunt, de quibus dubitem, num illa recte ceperit Scaliger. Primum nullo teste constare videtur, *Demetrium maximo in odio Ptolemæo, filio, sub Ptolemæo Lagi, patre, semper fuisse*. Quacunque tandem de causa suasor amico fuisse perhibetur, ex Eurydice potius quam Berenice natum regni hæredem designaret. Lagidæ rem non videtur persuasisse Demetrius: hunc enim sibi pater biennio antequam moreretur collegam adseivit in administrando regno. Tum pæne decennium in Ægypto jam exegerat Demetrius Phalereus, atque adeo tantum temporis, quantum Athenis sapienter gubernandis præfuerat. Novit

Scaliger per omne tempus illud Ptolemæo patri Demetrium fuisse carissimum et sæpe consiliarium utilissimum; sed unde noverat virum eruditissimum atque elegantissimi ingenii juveni literarum studiosissimo Ptolemæo semper *in maximo per omne tempus illud odio fuisse*? Displicere huic debuit consilium patri datum; sed hoc multo magis probabile fideli tutum fuisse silentio, dum aliunde per aulicum calumniatorem (sive verum esset seu fictum) emanaverit ad Ptolemæum, quod non ante factum suspicor quam mortuus esset amicus Demetrii. Si dederat id consilium Demetrius, atque illud mox emanaverat ad Ptolemæum, hic propterea Demetrium odio semper prosequutus fuerat, cur non, amico rege moriente, fuga sibi consuluit, sicut ante fecerat post amici sui Cassandri mortem, metuens Antigonum? Φησὶ δ' αὐτὸν Ἑρμιππος μετὰ τὸν Κασάνδρου θάνατον, φοβηθέντα Ἀντίγονον, παρὰ Πτολεμαῖον ἐλθεῖν τὸν Σωτήρα.—Sed ex quibus deinde verbis Hermippi Scaligero constitit, *Demetrium statim initio regni Philadelphi periisse*. Nam quod nobis narrat Jac. Perizonius in Æliani V. H. III. c. 17. p. 238. invisum ab initio regni Philadelpho, ideoque *relegatum ab eo, ac ad mortem aspidis morsu adactum*, adversatur Hermippo et Ciceroni, quorum de morte Demetrii verba Scaliger jam comparavit l. c. Simpliciter Hermippus μετὰ τὴν ἐκείνου, αἶτ, τελευτήν; quantillum fuisset, si illud alterum esset indicandum, voculam εὐθέως vel aliam adjecisse? Salva Hermippi fide, potuit annus unus et alter intercedere, ante quam in odium incurreret Philadelphi. Fac hujus initio regni eadem Demetrium apud novum regem auctoritate valuisse, qua fuerat apud primum Ptolemæum. Quid mirum, si delator aulicus, vel meretricula quæpiam, ^d quibus hæc aula non caruit, in aures novi regis istam 54 calumniam insusurraverit, velut rem a defuncto rege secum communicatam. Quidquid hujus fuerit, ut Hermippi, (cujus errores in historia duos Bentleius notavit Diss. de Epist. Socrat. p. 68.) hæc in re fides mihi neutiquam est suspecta, sic propter ista verba, quæ commodam admittunt interpretationem, falsi non arguerim Aristobulum, nec Philonem, nec in hac re ipsum Aristeam, cujus, ut de nihilo fabula nasci non potuit, narrationis fundum, Ptolemæum regem et Demetrium, satis firmum judicō. Patrum ecclesiasticorum hic, fateor, non magni momenti est testimonium, neque ipsius, quem sequuntur, Josephi. Nihil enim aliud est nisi judicium hominum literatorum de alterius, quem sequuntur, testi-

^d Vi sua nativa a Theocrito Philadelphus Eid. XIV. dicebatur ἐρωτικός. Præter uxores, octo minimum puellæ, quas amore suo fuerit dignatus, nobis innotuerunt, partim ex Athen. XIII. p. 576. e. f. partim aliunde: vid. Clar. nostri H. Venema Comment. ad Dan. xi. p. 44. Unius nomen, cujus ex Ptolemæo Agesarchi F. meminerat Athen. X. p. 425. f. latet ibidem. Pro κλίης τῆς οἰνοχόου scribendum Κλειούς δὲ τῆς οἰνοχόου liquet ex p. 576. f. ubi alius item error est hic non indicandus. Ista forma Græcorum nominum vel e Latinis nota est, ex Livio XLII. c. 15. Praxo, ex Valer. Max. VI. c. i. ex. i. Hippo. etc.

monio. *Tota* itaque quæ dicitur *antiquitas* hic redit ad tres testes, Aristeam, Aristobulum, Philonem, aut, si quis hic etiam, velut falsi convictum in aliis, Aristeam repudiaverit, ad duo, quorum hac in re fides nondum labefactari potuit. Hi duo testantur, libros suæ gentis sacros Græce fuisse conversos tempore Philadelphi; regem quorundam impulsu commotum significat ad hoc opus promovendum Philo: Demetrium nominat Aristobulus Phalereum, cujus cura res felicem habuerit exitum. Hæc duo de multis maximam habent verisimilitudinem, et videor monstrasse, sic accipi posse Hermippi verba, ut cum istis minime pugnent. Nihil admodum facit ad hanc quæstionem, quo relegatus in custodiam fuerit a rege Demetrius. Quando tamen Scaliger scribit relegatum *quadam regione*, et periculosi sunt errores istius classis virorum, nihil vetat et illud attigisse. Sic Scaliger interpretabatur ista Hermippi, ἐν τῇ χώρᾳ, nisi censuerit corrigendum ἐν τινὶ χ. quam certe voculam ceteris interjecit, virgulis inclusam. *Asservatum in provincia*, scribit interpret Laërtii. Hodius, p. 9, *in ditione sua custodiri jussisse*. Græcorum interpreti ad minuta millena attendendum est. Nihil aliud significatur, nisi Demetrium *ex urbe regia Alexandria relegatum in Egyptum*, illic custodiendum usque dum de eo rex aliter statuisset. Locum exilii definire non potuit Hermippus, nec Alexandriæ sibi indicatum. Alexandriæ loquentibus ἡ χώρα Ægyptus erat, ab Alexandria sæpe separata; (sic a Judæis Palæstinis distinguuntur οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις et οἱ ἐν τῇ χώρᾳ Ἰουδαῖοι:) non tantum velut capitis τὸ σῶμα, sed et urbis spatiosissimæ velut *προσθήκη*, quod dicit in Orat. XXXII. ad Alexandrinos Dion. Chrysost. p. 372 a. Ἀλεξάνδρειαν τὴν πρὸς Αἰγύπτῳ scribit aliquoties Philo Judæus p. 884 b. 1028 b. In lib. 3. qui dicitur Maccab. (cujus narrationis scena figitur Alexandria) c. iii. ver. 1. dicitur Philopator οὐ μόνον τοῖς κατ' Ἀλεξάνδρειαν διοργίεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ. Ib. ver. 12, τοῖς κατ' Αἴγυπτον καὶ κατὰ τόπον· scribendum κατὰ τὸν τόπον, id est, ἐντοπίοις, qui sunt *Alexandriæ*, ex iv. 18. κατὰ τὴν χώραν — καὶ κατὰ τὸν τόπον· ibid. ii. vulgata, τοῖς ἐκ τούτων, corrigenda sunt in τοῖς ἐκ τοῦ τόπου εἰς τὴν χώραν στελλομένοις. Rerum patriarum peritus scriptor illic etiam memorat τὴν λεγομένην Σχεδίαν. In Xenoph. Ephes. V. pp. 66, 67. Hippothous cum comitatu, abituri ἐπ' Αἴγυπτόν τε καὶ Ἀλεξάνδρειαν, — ἐπλεον ἐπὶ Σχεδίαν, ad quæ notat Ti. H. in Miscell. Obs. VI. p. 340. — Fictus Zaleucus in Stobæi Floril. p. 279. initio procemii Legum memorat τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν.

XIX. *De Demetrio Phalereo nonnulla, cujus personam minime dedecet Judæorum antiquas leges cognoscendi voluntas.*

Nunc porro cum Hodio paucæ tantum mihi rationes supersunt computandæ. Præcedentem quisque sequuti, Christiani quidem scriptores antiqui post Aristeam et Josephum Demetrium Pha-

lereum bibliothecæ præfecerunt Ptolemæi Philadelphi, partim citati ab Hodio lib. ii. c. 3. Jo. Wouwerano, neganti fuisse bibliothecarium, adensum præbuerat jam lib. i. c. 3. argumentis tamen eam in rem usus partim talibus, ut illa paucis recte confutasse videatur Is. Vossius in Append. Observ. ad Melam, pp. 65, 66. nec multum habuerit vir eruditiss. quod ad Vossiana responderet, fateri, p. 43. n. 3, coactus "hoc argumentum, ab " indignitate muneris bibliothecariorum ductum, non idem pondus habere cum aliis nonnullis." Paulo postquam suum de Biblior. text. orig. opus Oxonii vulgasset Humfr. Hodius, Parisiis prodiit ex MS. Florentino descripta in B. Montfauconi Collect. Nov. Patr. Cosmæ Christiana Topographia, multis illa perexigui momenti rebus, ut erat istius ætatis seculo VI. captus, referta, quædam hic illic exhibens, quæ detrimento sit ignorasse, quæque vix alibi reperias. Illud mirabar, cum adeo notus esset in historia de LXX interpretibus Demetrius, hujus nomini substitutum illud Tryphonis a Cosma lib. xii. p. 344 b. Πτολεμαῖος ὁ ἐπὶ κλην Φιλάδελφος, περιεργασµένος καὶ μαθὼν παρὰ Τρύφωνος τοῦ Φαληρέως περὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν βιβλίων etc. Sed eadem pagina, tangenti 56 historiam nobis narratam lib. 3 Maccab., Φύσκων ipsi dicitur Πτολεμαῖος, qui fuit Physconis avus, Φιλοπάτωρ dicendus; in quo tamen errore præeuntem habuit Josephum. Hoc omisso, alterum errorem Cosmæ Montfauconius attigit Præfat. in Cosmæ Topogr. c. v. §. 1. ubi vir optimus, quem inter Aristeam et Josephum medium nominat, Philonis nomen rectius omisisset. Eundem errorem, quem putat *μνημονικόν*, attigit in Prælimin. ad Origenis Hexapla, p. 34. — Equidem non arbitror Demetrium tempore Ptolemæi Lagi bibliothecæ fuisse regiæ custodem proprie sic dictum, quia tum Zenodotus grammaticus id munus administravit, neque a scriptoribus antiquis, plures isti bibliothecæ præfectos commemorantibus, hoc exulanti patria Demetrio munus usquam contribuitur. Neque tamen ipsius degentis in Ægypto persona munus hoc indignum arbitror: minime gentium. Hoc ut persuaderet lectoribus Hodius, pingit nobis Demetrium tanquam *principem et legislatorem omnium sui temporis illustrissimum*. Inter eos, qui humili genere sati claritatem adepti sunt, numeratur ab Æliano V. H. xii. c. xliii. p. 796, Phavorinum sequuto, a quo dicitur e familia fuisse Cononis *vernula*, Diogen. Laërt. V. 76. Sed ingenii elegantia doctrinæque copia suæ ætatis eruditorum princeps, sic rempublicam gessit, ut a Cassandro unus omnium Atheniensium dignus reputaretur, quem Athenis rectorem imponeret. Vera tamen sunt quæ Hodius de Demetrio dicit pleaque. Cur ista non protulit ex Ciceron. de LL. iii. c. 6. *Mediocriter doctos magnos in rep. viros, et doctissimos homines, non nimis in rep. versatos, multos commemorare possumus; qui vero utraque re excelleret, ut et doctrinæ studiis et regenda civitate princeps esset, quis facile præter hunc* (Demetrium Phalereum) *inveniri potest?* Qui multa Ciceronis etiam dedit de Demetrio loquentis, cur

omisit ista de Fin. lib. v. c. 19. *Princeps hujus civitatis Phalereus Demetrius, cum patria pulsus esset injuria, ad Ptolemæum se regem Alexandriam contulit: qui, cum in hac ipsa philosophia excelleret, Theophrastique esset auditor, multa præclara in illo calamitoso otio scripsit.* Hoc in loco Cicero quoque materiæ, quam tractabat, servisse videtur. Cur enim philosopho literatissimo *calamitosum* illud poterat *otium* videri, quo patria quidem exulans, sed ingrata, vitæque liber negotiosa, suis ille totus vacare poterat deliciis, affluens per munificentiam regis amicissimi rebus omnibus ad vitam jucunde transigendam necessariis. Nec sane videri poterat philosopho calamitosum exilium, ῥίζας ἔχοντι πανταχοῦ ζῆν τε καὶ τρέφεσθαι, καὶ παντὶ τόπῳ προσφύεσθαι δυναμένας οἷας εἶχε Θεμιστοκλῆς, οἷας Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς. οὗτος μὲν γὰρ, ἐν 57 Ἀλεξανδρείᾳ, μετὰ τὴν φυγὴν, πρῶτος ὦν τῶν Πτολεμαίου φίλων, οὐ μόνον αὐτὸς ἐν ἀφθόνοις διήγειν, ἀλλὰ καὶ τοῖς Ἀθηναίοις δωρεὰς ἔπεμπε quæ scribit Plutarch. de Exilio tom. i. p. 601 f. cujus ipsius de Demetrio Phalereo dictum vid. in ejus Aristide tom. i. p. 319 b.c. In ingratos etiam cives, qui nullius sub imperio et ne liberi quidem unquam fuerant fortunatiores, quam cum eorum licentia hujus unius egregii philosophi coerceretur auctoritate, in illos etiam munificus, quo tulerit animo semper et ubique mobilis plebis inconstantiam, ejus dictum declarat apud Diogen. Laërt. V. 82. In ultimo vitæ actu nollem in illum dici potuisset, quod in Axiochum dixerat Socrates Æschinis III. 3. ἀπολέλοιπας ἐν τοῖς ἀθλοῖς. Sed mente debilitata δρωμεν ἀνθρώπινα. Nihil horum, attigit tamen Hodius (p. 45 f.) Plutarchi locum ex Apophthegm. profecto notabilem, sed in quo nollem erroris Aristæ quæisivisset originem. Ista sunt Plutarchi tom. ii. p. 189 d. Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς Πτολεμαίῳ τῷ βασιλεῖ παρήνει τὰ περὶ Βασιλείας καὶ Ἡγεμονίας βιβλία κτᾶσθαι καὶ ἀναγινώσκειν· ἃ γὰρ οἱ φίλοι τοῖς βασιλεῦσιν οὐ θαρροῦσι παραινεῖν, ταῦτα ἐν τοῖς βιβλίοις γέγραπται· ultimum in γεγράφθαι mutari debet. Consiliarium sæpe fuisse Ptolemæo Lagi liquet et ex Hermippo Diogenis. Æliano teste V. H. III. c. 17. ἐν Αἰγύπτῳ συνὼν τῷ Πτολεμαίῳ νομοθεσίας ἤρξε, quæ satis commode Perizonius explanat. Huncce virum, qui libros scripsit περὶ Νόμων, περὶ Πολιτικῆς, Theophrasti discipulum, Peripateticorum istius ævi eruditissimum, Alexandriæ habitantem, ubi tot Judæorum erant millia, huncce dedecebat desiderium cognoscendarum legum istius populi veterum, de quibus ante vix fando quid inaudiverat? Non equidem opinor. Quid jam probabilius, quam undique libros in suam conquirenti bibliothecam regi Lagidæ Demetrium fuisse suasorem, ut leges etiam Judæorum sibi Græce curaret converti. Hoc certe non judicabitur ab ejus abhorre persona. Cura Demetrii rem peractam tantum scribit Aristobulus, quam rex vehementer sibi perfici desiderasset. Atque ut his tandem finem imponam, quod ipsam attinet librorum sacrorum conversionem, de illa, rationum momentis perpensis, maxime

mihi probanda videtur eorum sententia, qui rem cura Demetrii Phalerei statuunt inceptam ultimo biennio Ptolemæi Lagidæ, quo Philadelphus cum patre regnavit; perfectam demum post illius obitum, cum solus regnum Philadelphus administraret. In eam ferme sententiam litem diremisse videntur D. Petavius in Epiphan. G. I. Vossius de Hist. Gr. I. c. xii. quique patri suffragatur Isaacus de Translat. LXX Interp. c. 2. H. Vales. in Euseb. H. Eccles. V. c. 8. p. 221. et Jac. Perizon. in Æliani V. H. III. p. 238. Hanc opinionem maxime reddidit probabilem Hodius lib. ii. c. 2. Sequenti tamen capite monstrare nititur,⁵⁸ nec regis jussu factam versionem, neque cura Demetrii, sed a Judæis in id sua sponte permotis. Qui tamdiu sacra sibi patria fecerant absque vernaculæ sacrorum librorum versionis adiumento, qui hodie illa colunt ubique gentium, mirarer equidem si, isthoc in primis articulo temporis quo libri quivis undique terrarum in regiam conquirebantur bibliothecam, nullius rogatu vel jussu sed suo motu rem fuerint a moribus suis abhorrentem aggressi. Mihi monitu Demetrii primus videtur Ptolemæus concitatus ut Judæorum quoque leges cum tot aliis bibliothecæ suæ pararet; benignissimi regis et munificentissimi jussui videntur, suorum etiam Græcæ tantum intelligentium popularium habita forsitan quadam ratione, perlibenter obsecundasse Judæi; rem ut perficeretur omni modo sive sub utroque, certe sub primo Ptolemæo, curavisse Demetrius. Sed hoc nihil ad Aristobulum facit; de quo libro primo scripta nonnulla forte calidius et juveniliter, asperrimum in Is. Vossio nactus adversarium, non illa postea retractare voluit; hic illic valde tamen mitigavit in operis egregii libro ii. Nam c. 2. p. 21. Pseudo-Aristeam in Ptolemæo Philadelpho sequuti dicuntur Aristobulus, Philo, Josephus; ubi tanquam utroque antiquior, ut erat, suo loco collocatur. Hæc imprimis considerari velim ab eodem Hodio c. 3. lib. ii. p. 98. scripta; "susplicari aliis in promptu fuerit, Demetrium, quamvis "sub Ptolemæo Lagi non esset bibliothecæ custos, potuisse tam "men illi auctorem esse, ut in Græcorum sermonem monumenta "sacra Hebræorum converti, et in bibliotheca reponi præcipere. Hoc si dicamus, abunde satisfacimus Aristobulo Judæo, etc."—quibus ista tandem subjungit: "Si viris doctis "arrideat hæc conjectura, cum illis non multum contendam. "Sed—non tantum apud me valet Aristobuli istius auctoritas, "ut factum id fuisse concedam."

XX. *Sub Ptolemæo Philadelpho, præter Libros Moysis, ceteros etiam sacros Græcæ conversos videri. Quid vero Romanis persuasum voluerit Josephus?*

Eo nunc deveni, ut paucis videatur inquirendum, quos tandem libros suæ gentis sacros dixerit Aristobulus sub Ptolemæo Philadelpho Græcæ conversos. Ubi video mihi dissentiendum ab

hominibus eruditissimis, Usserio, Salmasio, ceterisque ab Hodio laudatis lib. ii. c. 7., mallem equidem de sententia dicere Aristobuli, quam de re ipsa; sed hæc adeo secum invicem cohererent, ut separari vix possint. Quæstio enim, utrum sub Ptolemæo Philadelpho sola *Lex* proprie sic dicta, seu quinque tantum libri Moysis, an libri quoque reliqui prophetarum et historicorum fuerint Græce conversi, si testimoniis est decidenda, tanquam historica, mihi pæne tota pendere videtur ab Aristobulo, velut omnium, qui ad nos pervenere, proximo temporibus, quibus res suam gentem spectans eveniret. Christiani scriptores neque hic, me iudice, in censum veniunt; nam, ut tanquam novi testes possent considerari, deberent antiquiorum niti testimonio. Non alios autem hac in re habuerunt, nisi quorum et nobis ea de re dicta supersunt Judæorum, Aristææ, Aristobuli, Philonis, Josephi. Fac Philonem de sola Lege Moysis esse intelligendum. Sed ubinam librorum ea de re verba fecit Philo? In libris de Vita Moysis, ostensurus τὸ τῆς νομοθεσίας ἱεροπρεπές, non Judæis solis, sed et Gentilibus admirabile fuisse visum. An hic locus erat a Lege Moysis sollicitè distinguendi ceterorum libros sacros, qui sunt utique Mosaicæ Legis aut totidem explicatores, aut enarratores beneficiorum sive poenarum, quibus sub lege Moysis viventes secundum istam legem fuere mactati? Nec negari potest libros prophetarum, historicorum, ceterorumque sacros sub Legis sæpe nomine fuisse comprehensos. Sed hoc factum negat Hodius p. 160. ante evangelium prædicatum: quia scilicet antiquiorum loca non fuerant eam in rem prolata, neque usitatum fuisse censuit. Sed et hic ex duobus tantum excitari potuissent. Josephus et Philo an Legem, Prophetas, et Hagiographa tam sollicita cura distinxerunt, ut rabbini recentiores, quorum in rebus vetustis tam exigua est auctoritas? Paulum equidem credideram veteri more suæ gentis in hunc sensum generalem vocem *Legis* adhibuisse, Νόμον, Epist. ad Rom. iii. 19. et alibi, Joannem etiam plus semel in Evangelio, quorum eam in rem loca collegit Jo. Drusius in Scholio ad cap. 11. lib. ii. *Responsionis ad Minervæ Serrarii* Jesuitæ, qua, nec mirum, vexatus remordet. In istum locum Epist. ad Rom. Joannes Chrysost. initio Homil. vii. τίνος, inquit, ἐνεκεν οὐκ εἶπεν, οἶδαμεν ὅτι, ὅσα ὁ Προφήτης λέγει, ἀλλ', ὅσα ὁ Νόμος λαλεῖ; ὅτι τὴν παλαιὰν πᾶσαν Νόμον καλεῖν εἶωθεν ὁ Παῦλος. — ἐνταῦθα τοὺς Ψαλμοὺς Νόμον ἐκάλεσεν. Addit Theophylact. καὶ τὰ τοῦ Ἡσαίου, sed cujus etiam paulo ante meminerat Joannes Chrysostomus. Ista ratione per Legem totum librorum sacrorum pandecten intelligere potuit Aristæas. Maluit tamen, ut opinor, Josephus, in sua narratione solos intellectos libros Moysis: atque ita verba Josephi ex proœmio Ἀρχαιολογίας libenter cepit Hodius p. 165. prout illa, si hominem bene novi, accipi voluit auctor ipsemet. In isto namque proœmio Josephus summo studio desiderasse Ptolemæorum scribit secundum in Græcum sermonem conversam Judæorum Legem,

τὸν ἡμέτερον Νόμον, καὶ τὴν κατ' αὐτὸν διάταξιν^e τῆς πολιτείας· neque hoc tantum boni pontificem Eleazarum invidisse regi; se vero libenter imitaturum pontificis τὸ μεγαλόψυχον· neque enim regem istum suo studio accipere potuisse πᾶσαν—τὴν ἀναγραφὴν, ἀλλ' αὐτὰ μόνα τὰ τοῦ Νόμον παρέδοσαν οἱ πεμφθέντες ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν· esse autem (præterquam in Lege) μυρία τὰ δηλούμενα διὰ τῶν ἱερῶν γραμμάτων· *quippe quæ, sacræ literæ, complectantur historiam quinquies mille annorum.* Atque illud omne his libris sacris narratum discere posse, qui hanc suam perlegerit historiam. Acute fateor excogitatam et speciosam Is. Vossii conjecturam in *Respons. ad Objecta Criticæ Sacræ* p. 130. Verba mihi tamen Josephi sic cum Hodio videntur alisque capienda, ut lectoribus persuasum voluerit, solam Legem Moysis duntaxat Græce tum conversam et cum Ægypti rege communicatam: et in his ipsis tamen ab Hodio valde dissentio. Suum Josephus laborem proxime sequentibus verbis commendatum voluit, atque illud potentissimis, quos habebat Romæ, patronis insinuat, Ægypti rege hac in parte fortunatum magis Romanum imperatorem, qui totam gentis historiam ex reliquis etiam Judæorum libris sacris fideliter enarratam nunc demum acciperet ope historici Josephi. An non Romanis, in quorum gratiam multa scripsit quorumque imperatoribus toties adulatur catus iste Judæus, hac præfatione persuadere voluit, se primum esse, qui sacra Judæorum monumenta præter Legem reliqua Græce scientibus enarraret universa. Mihi sic videtur. Utilissimi nobis in hac penuria, præsertim in historia sui temporis, Josephi quem nimia tanquam ubique veracissimi testis tenet veneratio, legat, non judicia, quæ mirari satis nequeo, virorum doctorum ab Havercampio, ne pagina vacaret, proxime præfixa ejus Archæologiæ, sed illa quibus commodum laudabiliter locum dedit in sua Præfat. p. 10. observata XII. Alberti Alberthoma, meditate scripta, et a paucis exspectanda, ut erant permulta librorum marginibus manu hujus eximii theologi inscripta: præterea legat, ne dicam Petri Baylii, judicium de Josepho summi viri Jacobi Usserii, ad Judæum illum, historiæ veteris enarratorem, æquiparantis quodammodo Jesuitam Xavierium in Hist. Christi, utrumque in I. A. Fabricii Bibl. Gr. vol. iii. p. 235: tum secum exputet quam hac in re veteri fidem Josephus mereatur. Ptolemæo Philometore regnante Græce 61 conversos jam lectos prophetas et Estheræ librum fateri debuit Hodius lib. ii. c. 9. atque ad hujus fratris, Physconis,^f regnum p. 192. retulit Jesum Sirachiden, cui in libelli prologo memoran-

^e *Reipublicæ Judaicæ descriptionem* intelligit secundum istas leges, sive formam regiminis, qualem Ægyptiorum, Indorum, Æthiopum nobis enarravit Diodor. Siculus lib. i. c. 72, 73, etc. lib. ii. c. 40, 41. lib. iii. c. 3, etc.

^f Si, quod puto, vera est super illius ætate Hodii sententia, ex istis e Prologo Sirachidæ, Ἐν γὰρ τῷ ὀγδόῳ καὶ τριακοστῷ ἔτει ἐπὶ τοῦ Εὐεργέτου ejcienda est vox ἐπὶ, hic, ut sæpe, ex ea quæ præcedit, male repetita.

tur ὁ Νόμος, καὶ αἱ Προφητεῖαι, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν βιβλίων, tanquam libri, qui tum certe Græce legerentur. Hæc Josephus ignorasset scilicet! qui libros omnes legerat Græce dudum conversos; sed videri voluit Hebraice non minus quam Græce doctus. Credo equidem ista Josephi, quæ posui paulo superius, accidisse Hodio perincommoda. Primum scribit p. 195. "Josephus videtur credidisse, nullos libros historicos, præter Pentateuchum, vel saltem non omnes, tunc cum ipse Antiquitates suas Judaicas conscripsit, Græca lingua extitisse." Positis tum Josephi verbis præter cetera hæc quoque subjicit: "*Quid aliud intelligit, quam nondum lingua Græcorum extitisse omnes historiarum libros?*" Dici debuerat, mea sententia; *Quid aliud intellectum voluit, quam nullum extitisse librum sacrum ætate sua Græce conversum*, præter libros quinque Moysis. Plura non dicam hac de re, nisi id unum, non nobis ista scripsisse Josephum, sed Romanis Græcisque, quos talia noverat ad veritatis lancem non exploraturos.

XXI. *De omnibus libris sacris Græce tum conversis intelligendum esse Aristobulum.*

Quid nunc tandem nobis narrat Aristobulus? Mihi ne dubitandum quidem videtur, quin is indicatum voluerit, præter libros Moysis reliquos etiam sacros omnes tempore Philadelphi Græce fuisse conversos. Primum narrat antiquam fuisse versionem quorundam librorum sacrorum, Moysis nempe, qua Plato, Pythagoras, ceterique Græci fuerint usi. His narratis 'Η δ' ὀλη, inquit,

ἐρμηνεία τῶν διὰ τοῦ Νόμου πάντων

sub Ptolemæo Philadelpho Demetrii cura, quid? διαπεπόνηται vel simile quid ex δηρμήνεται, quod præcesserat, facile lectori relinquitur subaudiendum: *Tota vero interpretatio omnium librorum in Lege* (sive Legum divinarum Pandecte) elaborata fuit *regnante Philadelpho*. Sic ista capienda mihi quidem monstrare videtur oppositio manifesta inter hanc versionem et illam quam dicit antiquam. Commoda fuerit illa vetus nec ne non definit Aristobulus, neque hanc sub Ptolemæo conditam illa scribit meliorem aut magis elaboratam fuisse: ne verbum quidem ea de re: sed partes aliquot sacri voluminis primas, libros adeoque Moysis, olim versas: totam vero versionem integri voluminis sacri factam demum sub Ptolemæo Philadelpho. τὰ διὰ τοῦ Νόμου πάντα, sive *narrata* suppleas, sive βιβλία, res eodem recidit: τὰ διὰ τοῦ Νόμου significant τὰ ἐν τῷ Νόμῳ qui paulo rarior apud veteres præpositionis usus ab Aristobulo fuit adamatus, in paucis reliquis bis terve recurrens. Ipsa monstrat oppositio τὸν Νόμον,

§ Aristobul. Eus. p. 666 d. τὸν διὰ τῶν ποιημάτων Δία, καὶ Ζήνα. p. 377 e. ἔγεται δὲ κατὰ βᾶσις ἐπὶ τὸ ὅρος θεία γεγονέναι διὰ τῆς γραφῆς τοῦ νόμου. id est ἐν τῇ γραφῇ, vel ἐν τῷ γραπτῷ, in *littera legis*, vel in *voce scripta*, cujus

Legem, hic accipiendam latissimo sensu, quo supra monui a Judæis vocem adhibitam. Mecum sensit in his Aristobuli accipiendis de libris etiam historicis et propheticiis Is. Vossius, cum responderet ad *Objecta Criticæ Sacræ* p. 129. Fuit in his tractandis oculatissimus profecto Hodius p. 168. qui viderit Aristobuli hanc esse mentem: *extitisse antiquitus—Græcam quandam versionem Legis*; illam vero sub Philadelpho confectam *totam fuisse novam majoreque cura et studio elaboratam*: nihil horum in Aristobuleis, ne verbum quidem, nisi *totam* in ὅλη, etsi diu quæsitum invenire potui. Dum itaque contrarium novis fuerit argumentis demonstratum, probabile videbitur, tempore Ptolemæi Philadelphi Legem Judaicam universam, sive libros antiqui foederis in canonem receptos, omnes Græcæ fuisse conversos, non a LXXII. sed perpaucis interpretibus. Easdem versiones pleræque esse, quas nos legimus, non temere dixerim. Et supersunt in his rebus, tam sæpe jam retractatis, multa tamen ante peragenda, quam ad liquidum omnes deduci possint. Nihil ad hanc disputationem facit ex documentis probabilibus aliis et ex stylo, quem unusquisque semper habemus proprium, defini-visse, quot numero fuerint illi pauci, quibus librorum Hebræorum versiones nobis superstites debeantur; quod arbitror equidem fieri posse. Sed illud hinc non alienum est dixisse, versiones ⁶³ etiam istius quas habemus ævi superstites, omnes non vitiosissimas tantum, sed mirum in modum primum a Judæis deinceps a Christianis correctoribus fuisse interpolatas. Hoc minime novum accidet in hac exercitatis palæstra; novis tamen documentis haud paucis a me posset demonstrari. Cui uni omnium interpolationes istæ debuerunt esse notissimæ, Hodium demiror ob unicam vocem γαιρός, in libro Josuæ repertam, tam prolixam instituisse disputationem lib. ii. c. viii., qua suam nobis in quibusvis scriptoribus legendis diligentiam demonstravit, non quod se facturum receperat. Lib. ii. c. ix. adstipulatur Hodius Usserio, propter additamentum ad librum Estheræ suspicato versionem istius libri factam sub Ptolemæo Philometore. Ne hoc quidem argumentum arbitror sat firmum. Additamenta, quæ Græcæ fuerunt Estheræ versioni interserta, illa debentur istius temporis Judæo, eidem, ni fallor, qui nobis historiam scripsit superstitem sub nomine libri 3 Maccabæorum. Circa eadem hæc tempora pleraque condita sunt a Judæis, sæpe nugatoribus, aliis etiam libris divinis vel addita vel interjecta, quæ nunquam in scriptis fuere Hebraicis. Hæc si ejicias ex libro Græco Ezræ, qui ponitur inter Apocryphos, quod remanebit erit Græca versio de Chaldaicis Ezræ facta, versione omnibus nota certe magis

sensus est sublimior et spiritualis. Sic διὰ ponitur a Didymo, apud Macrob. Saturnal. V. p. 506. ὁ γοῦν Ἀγισίλαος (corrigere, sodes, Ἀκουσίλαος) διὰ τῆς πρώτης ιστορίας δεδήλωκεν. Conf. Athenæum IV. p. 178 c. VI. 271 c. IX. 388, etc.

Græca, et melior, nisi quod hæc additamentis est Judæi recentioris deformata. Duplicem habemus Ezræ versionem; forsitan in diversis codicibus etiam duplicem libri Judicum; certe cantici Habacuci iii. Ista talia nunc digito tantum monstrantur, si quos forte excitarent ad genus tractandum literarum, hoc seculo valde neglectum. Hic cogitanti mihi quid Hodium p. 169. moverit, ut Aristobulo sententiam affingeret a verbis ejus vulgatis adeo remotam, venit in mentem fabulator Aristeeas: suspicor itaque Aristobulum ea fecisse dicentem Hodium, ut Aristeeanis similia dixisse videretur: quasi vero non liceret huic a nugatore dissentire. Aristeeas p. v. facit Demetrium suum Phalereum regi per epistolam significantem, deesse regiæ bibliothecæ cum paucis aliis (τὰ) τοῦ Νόμου τῶν Ἰουδαίων βιβλία. his quæ proxima subiunguntur, τυγχάνει γὰρ Ἑβραϊκοῖς γράμμασι καὶ φωνῇ λεγόμενα: ἀμελέστερον δὲ, καὶ οὐχ ὡς ὑπάρχει, σεσήμανται, καθὼς ὑπὸ τῶν εἰδόντων προσαναφέρεται: προνοίας γὰρ βασιλικῆς οὐ τέτευχε, quid sibi vellent vix aliquis intellexisset, nisi sententiam Aristeeani Demetrii clarius enuntiasset semper Aristeeæ vestigiis insistent Josephus Ἀρχαιολ. p. 588. χαρακτηῖσι γὰρ Ἑβραϊκοῖς γεγραμμένα καὶ φωνῇ τῇ ἐθνικῇ ἐστὶν ἡμῖν ἀσαφής. συμβέβηκε δ' αὐτὰ καὶ ἀμελέστερον ἢ ἔχει σεσημάνθαι: eandem addit rationem, atque illud etiam, necesse esse ut ista quoque rex habeat διηκριβωμένα.

- 64 Potuisset scribere Josephus ἀμελέστερον καὶ οὐχ ὡς ἔχει: si scripsit ἀμελέστερον ἢ, scribere debuit εἶδεν *negligentius quam oportebat*; quod vidit et Jo. Davisius. Ad hæc respondent, non ad Aristobuli verba, quæ huic tribuit Hodius. Quin contra verbum Aristobuli διηρμήνεται de veteri librorum Moysis versione a Platone ceterisque adhibita positum, illam demonstraret ex ejus sententia diligenter elaboratam; significare saltem debet vi præpositionis factam^h τὴν ὅλην ἐρμηνείαν istorum, quos enumerat ibi, librorum Moysis. De isthac antiquiore versione Græca librorum Moysis ex Aristobulo commemorata a Clemente atque Eusebio, hinc ab aliis qui scriptores istos Christianos in talibus etiam velut fidos duces sequuntur, ne dubitandum quidem censuerunt, et confidenter loquitur præter ceteros Jo. Curterius in præfat. præmissa Procopio in Jesaiam. Qui Platonem, si non illinc, sua tamen ab Hebræis accepisse crediderunt, absurdas pæne dixeram Patrum opiniones exposuit Æg. Menagius in Diog. Laërt. III. 6. Sed harum me nugarum tædet. Utrumque falsum statuo, hic planissime conspirans cum Hodio, (lib. iv. c. 1.) censente nec versionem talem extitisse, neque adeo philosophos veteres Pythagoram, Platonem, sua derivasse de libris nostris sacris.

^h Verbum Lysiae Διήρησα redditur ab Harpocrate διὰ τέλους ἡρῆσα. Criticæ Διαδικάζειν a Polluce (VIII. 25.) δι' ὅλου τοῦ ἔτους δικάζειν. Dantur multa similia. Judæos philosophos hæc minuta non neglexisse monstrabit Philo Pythagoreus, explicans vim præpositionis διὰ in compositis Lib. de Somn. p. 595 c.

XXII. *Aristobuli dicta de philosophis et poëtis, qui sua derivarint de libris sacris Moysis.*

Fortasse censerem cum Franc. Lee Prolegom. in tom. iii. Biblior. Gr. Breitingeri p. 11. quod de versione tradit antiqua, non historica fide dictum ab Aristobulo sed ex conjectura, nisi hujus etiam Judæi fraudes alias detexissem, nimis ea de re confidenter tanquam certa loquentis, et sæpius de philosophis et poëtis, qui illinc sua derivarint, ut minime mirandum dicat quod sunt omnibus admirationi, quum de sacro hoc fonte ora sua rigaverint. Sic loquitur apud Euseb. Præp. VIII. p. 376 c.

Οἷς μὲν οὖν πάρεστι τὸ καλῶς νοεῖν θαυμάζουσι τὴν περὶ αὐτὸν 65
(Moysis) σοφίαν, καὶ τὸ θεῖον πνεῦμα, καθ' ὃ καὶ προφήτης ἀνακεκήρυκται. Ὡν εἰσιν οἱ προειρημένοι φιλόσοφοι, καὶ πλείονες ἕτεροι, καὶ ποιηταί, παρ' αὐτοῦ μεγάλας ἄφορμὰς εἰληφότες, καθὼ καὶ θαυμάζονται.

ⁱ Ἀφορμὰς εἰληφότες. Ad sua scribenda plurimum adjuti dicuntur Moysis libris: notæ sunt phrases in talibus ἀφορμὰς δίδοναι et λαμβάνειν ab Euripide jam adhibitæ, Hec. v. 1246. Bacch. v. 267. Phœn. v. 209. (ad quem locum confer Paulinum 1 Ep. ad Tim. v. 14.) multo tamen magis a recentioribus frequentatæ, et Polybio, cujus locutionibus frequenter usus est Judæus æqualis Polybio, et, ni fallor, notus. Ἀφορμὴν εἰληφότες et ἀφορμηθέντες hinc illinc dicebantur, qui sua partim aliis debebant, sive ex aliorum scriptis derivarant; quique præbuerant aliis materiam, cujus ope potuerint eniti ad sua scribenda, ἀφορμὰς δεδωκότες. Artemon Cassandrensis meminisse dicitur Xanthi Lydi, ὡς—Ἡροδότῳ τὰς ἀφορμὰς δεδωκότες, Athen. XII. p. 515 e. Apud Gellium N. A. iii. c. 17. Timon in Sillis Platonem contumeliose appellat, quod impenso pretio librum Pythagoricæ disciplinæ emisset, exque eo Timæum nobilem illum dialogum concinnasset: versus super ea re Timonis—leguntur paulo meliores apud Jamblich. in Nicom. p. 148 Πολλῶν δ' ἀργυρίων δλίγην ἡλλάξαι βίβλον, "Εὐθεν ἀφορμηθεὶς Τιμαιογραφεῖν ἐπεχείρεις. Sic ope Gellii scribendi sunt: interpretatur ista Jamblichus: ἀφ' οὗπερ ἐφοδιασθέντα Πλάτωνα τὸν—Τίμαιον συντάξαι λέγουσιν multa jecit in philosophos maledicta Timon; objecit hic quidem vera Platoni: veteris enim Timæi libellus est in manibus; et faciunt ista ut divinum Platonem in his etiam credamus sæpius ἀνθρώπινα ἀμαρτεῖν, et hominum more fecisse: de Platonis libris de Republ. vide quid testetur Aristoxenus apud Diogen. Laërt. III. 37. τὴν Πολιτείαν πᾶσαν σχεδὸν ἐν τοῖς Πρωταγόρου γεγραφθαι ἀντιλογικοῖς: quid Phavorinus ibid. §. 57. quid Alcimus §. 9. quid Theopompus Chius de Platonis plerisque Dialogis apud Athen. XI. p. 508 c. d. Si scripta plura Pythagoreorum ad nos pervenissent, vereretur equidem, ne deprehendissem ab aliis illum etiam ἀφορμὰς εἰληφότεν, quem usum novi, tanquam suis, aliorum ex isto sodalitiis verbis, Ocelli Lucani, Aristæi, Philolai, Theanus, Pempeli. Nollem in Platonem dici potuisse, de Democriti scriptis quæ dixit Aristoxenus Laërt. IX. 40. Vir viro quid præstitit Platoni Xenophon? λέγεται ὅτι καὶ τὰ Θουκυδίδου βιβλία λαμβάνοντα, ὑφελέσθαι δυνάμενος, αὐτὸς εἰς δόξαν ἤγαγεν, Laërt. II. 57. Quæ dixi, ante annos ferme ducentos scripta Platonis amatoribus valde displacuisse. Socratem novimus aliosque ex ista palæstra Platone, quo nemo scripsit elegantius, viros fuisse multo meliores.—Sed hæc, ut vel maxime vera sint nonnulla, nihil juvant Judæum nostrum Aristobulum: fac enim legi potuisse a Platone libros Moysis; an credibile videtur, tanti sibi cōemptos voluisse, quanti scripta sapientum e sua gente Pythagore-

66 Hic ante memoratos philosophos, aliosque plures, et poëtas recte Moysis intellexisse mentem tradit, atque ex illo sua derivasse, certe materiam illinc accepisse, cujus ope possent ad sua quisque eniti scribenda. Nam et illi dici possunt ἀφορμὰς εἰληφόρες ab alio, qui de eadem re plura cogitarunt quam ille reliquerat. Sed isthoc Eusebii loco, quo prostant illa, nulli ante memorati sunt ab Aristobulo nec philosophi neque poëtæ; sed alibi memorantur a nostro Pythagoras, Socrates, Plato, (Peripatetici quoque, sed sensu diverso:) poëtæ, theologi Græcorum vetustissimi, Orpheus et Linus; Homerus etiam et Hesiodus. Hos equidem non dubito nominatos in iis, quæ præcedebant excerptum illud Eusebianum. Hos certe memorat in aliis locis Judæus, quæ nobis ex ejus libris excerpserit Eusebius: ista sunt Aristobuli digna notatu (lib. xiii. p. 664 c.)

Διὰ τῆς Νομοθεσίας ἡμῖν ὅλην τὴν Γένεσιν τοῦ κόσμου Θεοῦ λόγους εἶρηκεν ὁ Μωσῆς· συνεχῶς γὰρ φησιν ἐφ' ἐκάστου, “καὶ εἶπεν ὁ θεὸς καὶ ἐγένετο.” Δοκοῦσι δέ μοι, περιειργασμένοι πάντα, κατηκολουθήκεναι τούτῳ Πυθαγόρας τε, καὶ Σωκράτης, καὶ Πλάτων, λέγοντες ἀκούειν φωνῆς θεοῦ, τὴν κατασκευὴν τῶν ὄλων συνθεωροῦντες ἀκριβῶς ὑπὸ Θεοῦ γεγυνῖαν, καὶ συνεχομένην ἀδιαλείπτως.

Ex his etiam Aristobuli non nominati mutuatus est ista Clements Strom. V. p. 707. τὸ σύνολον Πυθαγόρας καὶ Σωκράτης καὶ Πλάτων, λέγοντες ἀκούειν φωνῆς θεοῦ, τὴν κατασκευὴν τῶν ὄλων θεωροῦντες ἀκριβῶς ὑπὸ Θεοῦ γεγυνῖαν καὶ συνεχομένην ἀδιαλείπτως, ἀκηκόασι γὰρ (γὰρ delendum) τοῦ Μωϋσέως λέγοντος, Εἶπε καὶ ἐγένετο, τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἔργον εἶναι διαγράφοντος. Nec apud Eusebium tantum bis, sed et apud Clement. Alex. Strom. I. p. 410. Aristobulus, κατηκολούθηκε δὲ, αἶτ, καὶ ὁ Πλάτων τῇ καθ' ἡμᾶς Νομοθεσίᾳ, καὶ φανερός ἐστι περιειργασμένος ἕκαστα τῶν ἐν αὐτῇ λεγομένων· ubi paulo post a Moyse multa sumsisse dicitur Plato, quippe πολυμαθὴς, nec non Pythagoras:

Καθὼς καὶ Πυθαγόρας πολλὰ τῶν παρ' ἡμῖν μετενέγκας εἰς τὴν αὐτοῦ δογματοποιῶν κατεχώρησεν.

Ultimum, apud Clementem omissum, adjectum legitur in Euseb. p. 666 b. nisi quod hic minus sincere scribatur κατεχώρισεν· alterum genuinum est, *complexus est, cepit*: ponam ad ἐχώρησεν unius verba, hic opportuna, Longini de Moyse dicente π. γ. ix. 18,
67 τὴν τοῦ θείου δύναμιν κατὰ τὴν ἀξίαν ἐχώρησε (sic MSS. codd. probante Z. Pearcio) κάξέφηεν· *quam mente conceperat, divinæ Majestatis potentiam verbis adæquavit*. Quod insigne nobis testimo-

orum? vid. Diog. Laërt. VIII. 15, 80, 81, 84. Erat quidem Plato in *re tenui familiari*; (Gellius, III. c. 17.) Sed huic incommodo facile subvenisset, ipsique ad libros cōmendos ἀφορμὴν ἂν ἔδωκε Dion Syracusanus, amicissimus Platoni.

nium non libenter eripi paterer levissima suspicione literatoris Fr. Porti.—Alibi dixerat Aristobulus, teste Cyrillo c. Julian. IV. p. 134.

Ἄπαντα μὲν τοι τὰ περὶ Φύσεως εἰρημένα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λέγεται καὶ παρὰ τοῖς ἔξω τῆς Ἑλλάδος φιλοσοφοῦσι, τὰ μὲν παρ' Ἰνδοῖς ὑπὸ τῶν Βραχμάνων, τὰ δὲ ἐν τῇ Συρίᾳ ὑπὸ τῶν καλουμένων Ἰουδαίων.

Sed, si Græci totum suum *de rerum natura* physicum^k systema hauserunt ex Judæorum libris Græce conversis, libenter ex philosopho Judæo cognovissem, unde tandem suum hauserint in India philosophi, an et illi ex vernacula sibi versione Judaicorum librorum? Quod scribit ad Aristobuli mentem Eusebius Præp. XIII. p. 663 d. ἐκ τῆς παρ' Ἑβραίοις φιλοσοφίας—τοὺς Ἕλληνας ὠρμηθῆναι, respondet verbis Alex. Clementis Strom. I. p. 360, 9. τὴν παρ' (Ἰουδαίοις) φιλοσοφίαν ἐγγραπτὸν γενομένην προκατάρξαι τῆς παρ' Ἑλληνι· cui hoc multis ostendisse dicuntur Pythagoreus Philo, nec non Aristobulus ὁ Περιπατητικός. Sic sæpius, ὁ ἐξ Ἑβραίων φιλόσοφος ab Eusebio aliisque dicitur *Peripateticus*, τῆς κατ' Ἀριστοτέλην φιλοσοφίας πρὸς τῇ πατρίᾳ μετεिल्χῶς, Euseb. Præp. p. 375 d. Neque ipse, quam probabat in philosophando, sectam celavit: apud Euseb. Præp. p. 666 d. omnibus, inquit, philosophis ὁμολογεῖται, ὅτι δεῖ περὶ θεοῦ^l διαλήψεις ὁσίας ἔχειν, ὁ μάλιστα παρακελεύεται καλῶς ἢ καθ' ἡμᾶς αἰρέσις. Paulo post p. 68 667 b. τινὲς, αἰτ, εἰρήκασι τῶν ἐκ τῆς αἰρέσεως ὄντες τῆς ἐκ τοῦ περιπάτου, ^m λαμπτήρος αὐτὴν (τὴν σοφίαν) ἔχειν τάξιν. Alibi tamen

^k Sive τὰ περὶ Φύσεως, seu *de Universo* dicantur, περὶ τοῦ παντός, res eodem recidit: Ocellus Lucanus libellum inscripsisse videtur περὶ τὰς τῷ παντός φύσιος· suum Timæus περὶ φύσιος· ut et Plato suum *de Universo* librum περὶ φύσεως· suam illic ψυχογονίαν τοῦ παντός, (ut a Porphyrio dicitur in Ptolem. Harmon. p. 288. a Plutarcho t. ii. p. 415 e, etc.) caute Plato Timæum ipsum facit dicentem, ubi inventa Timæo Locro suis ipsius auxit additamentis. Ne Socratem quidem decebat interlocutorem esse in Dialogo, de quo vera testatur Xenophon Ἀπομν. I. p. 413, 27, οὐ περὶ τῆς τῶν πάντων φύσεως, ἥπερ τῶν ἄλλων οἱ πλείστοι, διελέγετο—καὶ τοὺς φροντίζοντας τὰ τοιαῦτα μωραίνοντας ἀπεδείκνυν. In hoc puro Xenophontis speculo popularis illa Socratis repræsentatur sapientia, quam elegantissimis suis fabulis contaminavit Plato.

^l Διαλήψεις ὁσίας ἔχειν, *rectas opiniones de Deo fovere*. Notabile est, vocem Polybianam διὰληψις, significantem *opinionem quam conceperis*, hoc sensu legi hic in verbis Aristobuli, et in libris, qui dicuntur Maccabæorum secundo, tertio, quarto, nusquam occurrentem in Alex. versione F. Antiqui, vix etiam alibi, quantum recordor. Ad 2 Macc. iii. 32, spectat Hesychii διὰληψιν, ἐνθύμῳ, ἢ γνώσιν.

^m Λαμπτήρος qui τὴν σοφίαν dixerint ἔχειν τάξιν, non memini; tametsi multa similia sint in mundo. Ab Aristotele dicitur ἡ σοφία, νοὺς καὶ ἐπιστήμη, καὶ ὥσπερ κεφαλὴν ἔχουσα ἐπιστήμη τῶν τιμωτάτων et ἐπιστήμη καὶ νοὺς τῶν τιμωτάτων τῇ φύσει, Ethic. Nicom. VII. c. 7. In rebus humanis id erat philosophis sapientia, quod inter sensus visus, sol in astris, animus in mente: librum suum περὶ σοφίας (ex quo plura supersunt quam feruntur vulgo) sic inchoabat Archytas; Τοσοῦτον διαφέρει σοφία ἐν πάντεσσι τοῖς ἀνθρώποις πραγμάτεσιν, ὅσον ὄψις μὲν αἰσθησίων σώματος, νόος δὲ ψυχᾶς·

suam indicasse suspicor sectam philosophum; hic Eusebium Aristobuleis suas voces adjecisse, τῆς ἐκ τοῦ περιπάτου. De Pythagora, Socrate, Platone loquutus mirarer si nullam Aristotelis sui fecisset mentionem Judæus. Quin imo scripsit, ex Moysæ ceterisque prophetis peripateticam pendere philosophiam: testem profero Clementem Alex. Strom. V. p. 705, 23, qui variis illum libellis (Commentariis puta in Leges Mosaicæ) demonstrasse tradit, τὴν Περιπατητικὴν φιλοσοφίαν ἐκ τε τοῦ κατὰ Μωϋσέα Νόμου καὶ τῶν ἄλλων ἠρτῆσθαι προφητῶν. Non ex prophetis sua sumsisse dicit Aristotelem placita; nec enim dixerat prophetarum libros, sed unius Moysis ante Alexandrum Macedona Græcæ conversos; sed verum systematis Peripateticorum intellectum ex Moysis et prophetarum Hebræorum scriptis aptum pendere, atque illinc adeo commode explicari posse.

- 69 XXIII. *Secundum Aristobulum philosophos et poëtas sensum etiam sublimiorem in verbis Moysis latentem perspexisse. Hujus allegoricæ interpretandi rationis primum fere auctorem esse Aristobulum, ex quo non nominato multa desumsit Clemens Alexandrinus.*

Ferendum esset aliquo modo, si a philosophis et poëtis Græcis veterrimis dicta quædam vel narrata quomodocunque dixisset Aristobulus de fonte Palæstino derivata; sed quis ferat hoc seculo nobis dicentem, philosophos Græcos et poëtas non verba tantum scripta legisse, sed oculis etiam animi *pulchre perspexisse sensum* sublimiorem et allegoricum, *latentem* sub velamine verborum humanorum Moysis? Hoc tamen nobis narrat Aristobulus Eusebii VIII. p. 376 c. Οἷς μὲν οὖν παρέσσι τὸ καλῶς νοεῖν, θαυμάζουσι τὴν περὶ αὐτὸν σοφίαν &c.—^εὩν εἰσιν οἱ προειρημένοι φιλόσοφοι—καὶ ποιηταί. Nam hi καλῶς νοοῦντες, *pulchre intelli-*

animi lumen Archytas dixit ore Ciceronis in Catone Maj. c. xii. In viri magni Stobæo, Floril. p. 17, legitur ut Sophoclis senarius: 'Ὡς ὄψις ὀφθαλμοῖσι, ταῖς ψυχαῖς νόος' rectum in Archyta, νόος, vitiatum esset in Sophocleis. Efformavit ista, si numeros exigas, legitima, de his sub nomine Sophoclis in Stobæo Gesneri positis t. iii. p. 37, 4. 'Ὡς ὄψις ἐν ὀφθαλμῷ, ὁ νοὺς ἐν τῇ ψυχῇ. Sed sunt Aristotelis verba Topic. I. p. 288, 13. ubi rectius omittuntur articuli. Hæc ut error præcaveatur dicta sint, non Grotii causa reprehendendi, qui, si attendisset, optime omnium noverat, cujus essent ista; quæ quidem ut Aristotelis verba Grotius ipse posuerat ad Evang. Matth. vi. 22.

ⁿ Ἠρτῆσθαι miror ab accuratissimo F. Sylburgio, homine Græcæ perdocto, tentatum. Placuisset inprimis, opinor, Judæo Peripatetico dictum Aristotelis, ἐκ τοιαύτης ἀρχῆς ἡρτῆται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ φύσις' ex hoc uno principio (nempe Deo) *pendet mundus et natura*. Quod ut pie dictum a philosopho laudat Andr. Dounæus Prælect. in Demosth. p. 108.—Xenoph. Ἑλλ. VII. p. 339, 17. ἐκ θαλάττης ἅπαντα ἡμῖν ἡρτῆται σωτηρία. Pausan. IX. p. 723 m. ἀπ' ἀνδρός ἐνὸς ἡρτῆσθαι τὰ πάντα' ab unius omnia nutu pendere. Judæi nostri dictum propius accedit illud ex proœmio Ἀρχαιολ. Josephi: τὰ πάντα σχεδὸν ἐκ τῆς τοῦ νομοθέτου σοφίας ἡμῖν ἀνῆρτῆται Μωϋσέως. Philo de Mundi Opif. p. 27 b. ἐκ τῶν οὐρανίων τὰ ἐπίγεια ἡρτῆται.

gentes, opponuntur τοῖς μὴ μετέχουσι δυνάμεως καὶ συνέσεως, ἀλλὰ τῷ γραπτῷ μόνον προσκειμένοις, iis qui non sunt participes intelligentiæ potentis (durissima quævis percurrere;) sed qui adhaerent tenaciter verbis scriptis; quibus οὐ φαίνεται μεγαλεῖόν τι διασαφῶν, nihil magnificum narrare videtur Moyses. Simili modo Clemens, et sæpe loquutus est Origenes, præter ceteros. Clementem non miror, qui puer et juvenis sic audiverat legeratque Homerum interpretantes: Origenes Celsum sibi sumserat refutandum.—Si nil nisi talia dedisset Aristobulus, ista forsitan alicui videri possent seculo Christianismi secundo satis convenire. Hoc telo sapienter abstinuit Hodus, qui noverat istam interpretandi rationem a Judæis didicisse Christianos. Primus et hic auctor citari poterit Aristobulus, cui Alexandriæ sæpe fuit cum eruditis e Museo disputandum. Secundus Philo, qui præter illam aliam etiam acceperat a fanaticis, p. 804 a. ἐτέραν δ' ἤκουσα θεσπεσίων ἀνδρῶν (suos ille Therapeutas designare videtur:) τὰ πλεῖστα ὑπολαμβάνόντων εἶναι σύμβολα φανερά ἀφανῶν, καὶ ῥητὰ ἀρρήτων. conf. p. 893 d. p. 901 c. Atheum memorat irridentem historiam veterem p. 1053 f. p. 1091 a. τὸ ῥητὸν, αἶτ, μυθώδές ἐστι.—Pollicebatur in fine proœmii Ἀρχαιολ. Josephus opus, quo legis sensum indagaret sublimiorem. Verba nobis Celsi notabilia fideliter Origenes servavit c. Cels. IV. p. 187. οἱ ἐπιεικέστεροι Ἰουδαίων τε καὶ Χριστιανῶν, ἐπὶ τούτοις ἀσχνυόμενοι, πειρῶνται πὺς ἀλληγορεῖν αὐτά. Primum auctorem hujus interpretandi rationis citari posse dicebam Aristobulum: Aristetas tamen, qui censetur antiquior Aristobulo, suum, quem fingit, Eleazarum pontificem eadem jam facit utentem p. xvii—xx, in legibus super cibis potuque vetitis, quibus nihil ille contineri contendit quod non solum spectet pietatem, justitiam, vitamque in universum bene informandam, p. xix. v. 18. πάντα κεκαονίσται—ἵνα δι' ὅλου τοῦ ζῆν καὶ ἐν ταῖς πράξεσιν ἀσκῶμεν δικαιοσύνην πρὸς πάντας ἀνθρώπους, μεμνημένοι τοῦ δυναστεύοντος θεοῦ.—Sed in hoc genere tam sobrie versatur Aristobulus, ut multo legantur apud Philonem, Clementem Alexandrinum, Origenem, aliosque absurdiora. Modestiae hoc sit laudabile specimen apud Euseb. p. 376 d. Quæstio fuerat mota, cur in Lege Moysis Deo tribuerentur manus, pedes, quæque præterea sunt humano corpori propria. Sensum se dicit traditurum, qui singulis subesse videretur: quod si minus probabilia dicere videatur, orat regem, ut sibi culpam imputet imperitiæ, qui sapienter cogitata non valuerit adsequi, non autem legislatori Moysi:

Εἰ δὲ μὴ τεύξομαι τὰ ληθοῦς μηδὲ πέλω, μὴ τῷ νομοθέτῃ προσάψῃς τὴν ἀλογίαν, ἀλλ' ἐμοὶ, τῷ μὴ δυναμένῳ διαιρεῖσθαι τὰ ἐκείνῳ νενοημένα.

Incipit tum non absurde tradere, quid significet in Lege χεῖρ Θεοῦ nempe τὴν δύναμιν quo sensu vocem etiam adhiberi in sermone quotidiano: Χεῖρες μὲν οὖν νοοῦνται προδήλως (ὡς inserendum

puto) ὡς καὶ ἐφ' ἡμῶν κοινότερον. Excitat Exodo verba quædam, eadem pæne quæ sunt nostris in edd. xlii. 9. iii. 20. ix. 3. inter nostros scriptores forte primus usus ista versione. Horum tamen locorum medio, Exod. iii. 20. a nemine, quem sciam, animadversa, insignis est differentia: vulgatur: Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρά μου πατάξω τοὺς Αἰγυπτίους. Apud Aristobulum legitur: Ἀποστελῶ, φησὶν ὁ θεὸς, τὴν χεῖρά μου, καὶ πατάξω τοὺς Αἰγυπτίους. Hoc accommodatius erat instituto paulo ante scribentis, ὅταν γὰρ δυνάμεις ἐξαποστέλλης σὺ, βασιλεὺς ὢν, βουλόμενός τι κατεργάσασθαι, λέγομεν μεγάλην χεῖρα ἔχει ὁ βασιλεὺς. Fatendum tamen ἀποστελῶ [χεῖρά μου] vel ἀποστέλλω, verbo respondere Hebræo Moysis, יְהַלֵּךְ. Alterum ἐκτείνας, ni fallor, legerat: Hebræam enim phrasin interpretes isti reddere solent non ἀποστέλλειν, sed ἐκτείνειν τὴν χεῖρα.—Per Στάσιν θείαν ab ipso, κατὰ τὸ μεγαλείον, significatur p. 377 a. ἡ τοῦ κόσμου κατασκευή.—Ibid. c. λέγεται δὲ κατὰβασίς ἐπὶ τὸ ὄρος θεία γεγενῆναι, quo tempore lex promulgabatur, ἵνα πάντες θεωρήσωσι τὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ Tum potissimum suo sibi modo sumit explicanda, quæ leguntur Exodi xix. 18. ubi hæc sunt in Græca versione: Τὸ δὲ ὄρος ἐκαπνίζετο ὅλον αὐτὸ, διὰ τὸ καταβεβηκέναι τὸν Θεὸν ἐν πυρὶ 71 ἐπ' αὐτό.—19. Ἐγίνοντο δὲ αἱ φωναὶ τῆς σάλπιγγος προβαίνουσαι, ἰσχυρότεραι σφόδρα.—et xx. 18. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἑώρα τὴν φωνὴν, καὶ τὰς λαμπάδας, καὶ τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος, καὶ τὸ ὄρος τὸ καπνίζον, quorum hæc Hebræis partim minus conveniunt, illa satis apte respondent. Priorum loco hæc sunt Deut. iv. 11. τὸ ὄρος ἐκαίετο πυρὶ—Horum loco noster p. 377 c. d. δηλοῦται γὰρ ὡς τὸ ὄρος ἐκαίετο πολὺ (καθὼς φησὶν ὁ νομοθέτης) διὰ τὸ τὸν Θεὸν καταβεβηκέναι· addit, σαλπύγγων τε φωνὰς καὶ τὸ πῦρ φλεγόμενον ἀνυποστάτως εἶναι. Quibus in his utitur explicandis Aristobulus, illa Clemens Alexandrinus partim descripsit, partim leviter expressit immutata, semel in transitu memorato Aristobulo, cui omnia deberi vicina non animadverterunt viri docti. Quæ dedit Eusebius p. 378 a. illa suis verbis Clemens, atque ordine inverso, sic expressit Strom. VI. p. 755, 24, nulla facta mentione Aristobuli:

Πῶς δὲ ὅτι ἀπιστήσουσιν Ἕλληνες τῇ θείᾳ ἐπιφανείᾳ περὶ τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ· ὅπνῃκα πῦρ μὲν ἐφλέγετο, μηδὲν καταναλίσκον τῶν φυομένων κατὰ τὸ ὄρος· σαλπύγγων τε ἡχὸς ἐφέρετο, ἄνευ ὀργάνων ἐμπνεόμενος· ἐκείνη γὰρ ἡ λεγομένη Κατὰβασίς ἐπὶ τὸ ὄρος Θεοῦ ἐπίβασίς ἐστι θείας δυνάμεως.

Vertuntur ultima divinae potestatis est adventus. Sententia postulat ista: nam qui dicitur Descensus in montem Dei est divinae potentiae manifestatio: pro ἐπίβασίς vocem posuerat Clemens paulo rariore μέπιφασίς. Suidas: Ἐπίφασίς, δῆλωσις, ἐνδείξις· sequuntur ibi verba forte Polybii: τὴν θείαν ἐπιφάνειαν et τὴν ἐνέργειαν τοῦ θεοῦ Judæi horum temporum usurpabant promiscue. Ut comparari possint absque labore, ponam ex Eusebio

quædam Aristobuli p. 377 d. 378 a. quæ eadem opera poterunt emendatius paulo scribi quam vulgantur :

Τὴν τοῦ πυρὸς δύναμιν, παρὰ πάντα θαυμάσιον ὑπάρχουσαν, διὰ τὸ πάντα ἀναλίσκειν, ἔδειξε (legendum arbitror, οὐκ ἂν ἔδειξε, quod Fr. Vigerus jam monuit,) φλεγομένην ἀνυποστάτως μηδὲν δὲ (δὲ deleatur) ἐξαναλίσκουσαν, εἰ μὴ τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ δυναμικὸν αὐτῇ προσεῖη. (378.) τῶν γὰρ φυομένων ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ ἐξαναλίσκομένων (corrigo, ἐκκαιομένων) σφοδρῶς οὐδὲν ἐξανάλωσεν· ἀλλ' ἔμεινε τῶν ἀπάντων ἡ χλόη πυρὸς ἄθικτος, σαλπίγγων τε φωναὶ σφοδρότερον συνηκούοντο, σὺν τῇ τοῦ πυρὸς ἀστραπηδὸν ἐκφάνσει, (Exod. xix. 16. φωναὶ καὶ ἀστραπαί.) μὴ προκειμένων ὀργάνων τοιοῦτων, μηδὲ τοῦ φωνήσαντος, ἀλλὰ θείᾳ κατασκευῇ γινομένων πάντων :

tandem post alia quædam hæc ultima subjiiciuntur ; *his omnibus nullius rei humanæ adjumento factis Deum demonstrare* τὴν ἑαυτοῦ διὰ παντὸς μεγαλειότητα. Non magis lectorem suum monuit Clemens, sequentia se propemodum ad verbum ex Aristobuli transcripsisse commentariis : hoc ut adpareat, juxta se invicem Aristobulea quædam ponam et Clementis : sunt autem hæc :

Aristobuli : p. 377 d.

Τοῦ γὰρ παντὸς πλήθους μυριάδων οὐκ ἔλαττον ἑκατὸν, χωρὶς τῶν ἀφηλίκων, ἐκκλησιαζομένων κυκλόθεν τοῦ ὄρους, οὐκ ἔλαττον ἡμερῶν πέντε οὔσης τῆς περιόδου περὶ αὐτὴ, κατὰ πάντα τόπον τῆς ὁράσεως πᾶσιν αὐτοῖς κυκλόθεν, ὥς ἦσαν παρεμβεβληκότες, τὸ πῦρ φλεγόμενον ἔθεωρεῖτο· ὥστε τὴν κατάβασιν μὴ τοπικὴν εἶναι· πανταχοῦ γὰρ ὁ Θεός ἐστιν.

Clementis p. 755, 756 ista,

Παντὸς τοῦ πλήθους, μυριάδων οὐκ ἔλασσον ἑκατὸν, χωρὶς τῶν ἀφηλίκων ἐκκλησιαζόντων κύκλῳ τοῦ ὄρους, οὐχ ἦττον ἡμερῶν ἑ τῆς περιόδου τυγχανούσης περὶ τὸ ὄρος. Κατὰ πάντα τοίνυν τόπον τῆς ὁ. π. α. κ. ὥς ἂν παρεμβεβληκότες, τ. π. φ. ἐ. ὦ. τ. κ. μ. τ. γεγονέναι. πάντῃ γ. ὁ θ. ἐ.

Longiorem periodum in duas, voce τοίνυν interjecta, distraxit Clemens, leviora quædam mutavit : aliæ varietates sunt a librariorum.—Quis jam dubitet, cum et alia sint indicia non pauca, quin, si plura nobis superessent Aristobuli, plura detegeremus in Clementinis Aristobuli? Descripsit et ex aliis libellis non pauca, quorum auctores ne nominat quidem. Veritatis amans hæc scribo, nec omnino Clementis vituperandi gratia, quem suo merito facio sane maximi. Fecerit hoc Clemens : fecerunt alii, item boni. Ipse Cicero multa veterum poetarum loca, alia quoque non pauca, Latina fecit e Chrysippi commentariis. Quis Ciceronem propterea culparet, aut, si vel superessent Chrysippi librorum aliquot, quis non eadem Latina facta legere mallet a Cicerone, quam Græca requirere de Chrysippi libris? quos harum tamen amatores elegantiarum non prorsus aspernarentur. Sed, ab instituto ne me Cicero nimium abducatur, suspicari pæne liceret, quæ tradit in proximis Clemens lib. vi. c. 4. partim etiam

ab Aristobulo tradita: sic caput illud, *Ægyptiaca quoque complectens rarissima*, Clemens orditur: *Εὗρομεν δ' ἂν καὶ ἄλλο μαρτύριον εἰς βεβαίωσιν τοῦ τὰ κάλλιστα τῶν δογμάτων τοὺς ἀρίστους τῶν φιλοσόφων παρ' ἡμῶν σφετερισμένους, ὥσεί διανχεῖν τῷ καὶ παρὰ τῶν—βαρβάρων ἀπηνθίσθαι (defflorata sibi) τῶν εἰς ἐκάστην αἵρεσιν συντεινόντων τινά.*

73 XXIV. *Secundum Aristobulum statuisset Orpheus unum dari Deum universi conditorem et gubernatorem; quæ Orpheo certe fuerunt ignota. Eusebium a Gesnero male fraudis insimulari.*

Quod præ manibus est excerptum Eusebianum si lib. xiii. Præp. persequamur, occurret eam in rem, de qua paulo ante dicebam, certius documentum. Nullas paulo prolixiores philosophorum ῥήσεις ex Aristobuleis nobiscum Eusebius communicavit; et proprie sic dictas ῥήσεις poetarum sat luculentas pp. 664—668. Hic vero mutanda erit nonnunquam ratio. Judæum narrantem de versione Græca Fæderis Antiqui librorum optimorum narrationibus congrua contra Hodium aliosque tuiti, patienter audivimus de patria lege nonnulla more suæ gentis explicantem; ne illud quidem ægre ferentes, quod scribit de Moysis lege sumsisse quædam Pythagoram et Platonem, quia constat in Ægypto fuisse utrumque, et Ægypto vicina Judæa fuit Palæstina; nec negari potest philosophemata quædam ambos ex Oriente in Græciam transtulisse. Si tamen tam pauca sumsisset a Platone Platoniceisque Christiani, quam sumsit a Moyse Plato, simplex illa sapientia non adeo fuisset contaminata.—Poëtis vero si sua contribuit commenta, recentior Judæus carebit, opinor, excusationis venia.—Primus prodit in scenam Orpheus, fraudibus semper accommodum nomen. In Judæum nostrum hic non dicam, quæ scribit Quinctilianus I. O. I. c. 8, in fine: *improbisimo cuique pleraque fingendi licentia est, adeo ut de libris totis et auctoribus, ut succurrit, mentiatur tuto, quia inveniri, qui nunquam fuere, non possunt.* Tametsi, teste Cicerone de N. D. I. c. 38. *Orpheum poetam docet Aristoteles nunquam fuisse; et hoc Orphicum carmen Pythagorei ferunt cujusdam fuisse Cercopis.* Orphicum autem carmen illud erat ὁ ἱερὸς λόγος, docente Davisio. Atqui noster Aristobulus Orphica sua lecta testatur ἐν ποιήμασι τῶν κατὰ τὸν ἱερὸν λόγον αὐτῷ λεγομένων. Sed Ciceronis isto loco sententiam aliter explicat, atque Orpheum omnino fuisse, (quod docuerat Cudworthus Syst. Intell. cap. 4. §. 17. pp. 341, 342, ubi vid. Moshem.) jure ac merito statuit, cui debemus elegantem Orphicorum editionem, quam rerum humanarum ultimam curavit, Jo. Matthias Gesnerus, illud insigne Gottingensis Academiæ patriæque ornamentum; cui, dum hæc literæ vigeant, suus constabit honos, maximis in republica literaria meritis quæsitus. Ab illo si hic etiam, quod mihi faciendum video, dissenserò, quam mihi vivus non negavit vir humanissimus, libertatem sat scio non

ægre laturos, qui ex isthac schola prodierunt clarum in literis nomen adepti.—In istis suis carminibus τῶν κατὰ τὸν ἱερὸν λόγον αὐτῷ λεγομένων, Orpheus Aristobulo Eusebii, p. 664 d. dicitur exposuisse hæc tria :

- I. Περὶ τοῦ διακρατεῖσθαι θείᾳ δυνάμει τὰ πάντα,
- II. Καὶ γεννητὰ ὑπάρχειν,
- III. Καὶ ἐπὶ πάντων εἶναι τὸν θεόν.

Atque adeo *unum dari Deum, universi conditorem et gubernatorem potentissimum*. Quæ verissima, Orphei tamen ætate solis mihi nota fuisse videntur Abrahamidis, atque adeo ab Artapani Numenique Musæo Palæstino, sive Moyse, tradita; prorsus incognita Musæi Græci præceptoris Orpheo, ceterisque sive Thracibus istius ætatis seu Græcis, quibus ille plurimum tamen profuit, qualiscunque religionis cultu mansuefactis,

Dictus ob hoc lenire tigris.

Non nescio Cudworthum, quem fraudes in his ipsis versibus nonnullæ non latuerunt, credidisse tamen unicum Deum ab Orpheo fuisse cultum non tantum, sed ab eodem *tres in uno Numine naturas agnitas*: sed simul novi deceptum a recentioribus Platonicis et Christianis; præterea melius his de rebus sensisse ejus interpretem Moshemium, p. 353.—Ista quæ dicebam tria, prolatis uno et quadraginta versibus velut Orphicis, lectoribus suis persuadere voluit Judæus Aristobulus. Hos ubi versus ex Eusebii Præp. Evang. sive Aristobuleis posuit in Orphicis suis Jo. Matth. Gesnerus, ista nollem meditare scribentis effluxissent calamo, p. 361. “Dubitabam, an non ipsius quoque Eusebii fraus hic “intercesserit, nec dum plane illum liberare ausim. Sed illud “tamen ex annotatione nostra quoque apparebit, Clementi jam “Alexandrino laudata esse ea quæ maxime suspecta sunt.” Ut ab ultimis ordiar, *quæ maxime suspecta sunt*, et pro spuriis rejecta a Cudwortho, p. 348, illa Clemens omisit Strom. V. p. 723. fine: junguntur illic, et p. 724. hi duo versus continui:

Ἀρχὴν αὐτὸς ἔχων καὶ μέσσοτον ἡδὲ τελευτήν.

Ἄλλως οὐ θεμιτὸν σε λέγειν· τρομέω δέ τε γυνῆ.

Sunt illa quidem Judaica; sed quanto magis esse debent suspecti duo versus his duobus interjecti:

Ὡς λόγος ἀρχαίων, ὡς ὑδογενὴς διέταξεν,

Ἐκ θεοθεν γνώμασι λαβὼν κατὰ δίπλακα θεσμόν.

75

Leve vitium, quod non animadverterat a Scaligero sublatum, hic fefellit Gesnerum in *ὑδογενὴς*, qui ipsi visus esset *Adamus ex informi gleba formatus, nisi legis duarum tabularum mentio nimis clare signasset Mosen, qui in ὕλη illa sive sylva papyri stirpium expositus fuerat*. De Scaligeri correctione *ὑδογενὴς* ne dubitasset quidem visa Gesnerus; de qua dubitare tamen videtur I. A.

Fabricius B. G. I. p. 121. Ὑδρογενὴς scriptum a Cudwortho Syst. Intell. p. 348. Jam vide mihi hanc sententiam,

Ἀρχὴν αὐτὸς ἔχων, καὶ μέσσωτον, ἥδ' ἐτελευτήν.
Ὡς λόγος ἀρχαίων, ὡς ὑδρογενὴς etc.

Qualem antiquorum sermo, qualem ex undis genitus descripsit in duplici tabula legum, quas divinitus mente conceptas (κατὰ τὸν τύπον τὸν δεδειγμένον Exod. xxv. 40.) tradidit. Eat nunc Aristobulus, nobisque Judæus homo persuadere conetur Orphicam esse sententiam! Sed hæc animadversa fortasse Gesnerum in sua confirmassent dubitatione, cum versus isti non legantur apud Clementem Alexandrinum, an non ipsius hic Eusebii fraus intercesserit. Ad alia properantem retinet invitum pæne Gesnerus; sed ea est illius auctoritas, ut incautos facile traheret, et ceteris Eusebius veteratoribus brevi, quod nolim, adjungeretur. Ad fidem itaque Eusebii liberandam, quem excellentem virum nullius unquam fraudis istiusmodi suspectum habui, video mihi hac de re accurate esse agendum. Ostendam ea Eusebium dixisse, ut hos ipse versus pro spurii et fictis habere debuerit. Ante tamen alia dicenda sunt.

XXV. Ἱερὸς λόγος, sub Orphei nomine, carmen fuit tenebricosum. Appellationes quædam Orphicæ variores. Ἱερὸς λόγος Pythagorei cujusdam. Horum Movds.

Excitat versus hos Aristobulus velut ex Orphei poemate nobilissimo de diis, cui titulus fuit Ἱερὸς λόγος. Aliquot versus eosdem proferentes Justinus M. Paræn. p. 19. de Monarch. p. 37 d. aliique citati a Fabricio B. G. I. c. 19. p. 121. lectos narrant ἐν Διαθήκαις Orphei: dubitandum non est, quin huc respexerit Theophilus ad Autol. III. p. 268. Τί ὠφέλησαν—
76 Ὁρφέα οἱ τριακόσιοι ἐξήκοντα πέντε θεοὶ, οὓς αὐτὸς ἐπὶ τέλει τοῦ βίου ἀθετεῖ, ἐν ταῖς διαθήκαις αὐτοῦ λέγων ἕνα εἶναι θεόν. Hoc novum fuit commentum de Orpheo sub finem vitæ mutato, (credo, cum a Threïssis mulieribus crudeliter laceratus periret) ut hos scilicet versus cum ejus Theogonia conciliarent. Non absurde conjieit Eschenbachius in Epig. p. 138. τὰς Διαθήκας partem fecisse τῶν Ἱερῶν λόγων. Unicus est in suo genere locus Grammatici in Etymologico M. p. 231, 24.

Οὓς καλέουσι Γίγαντας ἐπώνυμον ἐν μακάρεσσιν·
Οὕνεκα γῆς ἐγένοντο καὶ αἵματος οὐρανίοιο.

Οὕτως Ὁρφεὺς ἐν τῷ ὁγδόῳ τοῦ ἱεροῦ λόγου. Horum versuum similes præbet Athenagoras: Etymologus ex Oro citat ut Orphei hæc in voce Φάνης p. 787, 29.

τὸν δὴ καλέουσι Φάνητα·

οἷ "Οτι πρῶτος ἐν αἰθέρι φαντὸς ἔγεντο.

Ἱερὸς λόγος, carmen, antiquissimis extitisse videtur temporibus sub Orphei nomine, sed *μυστικώτατον* (Jamblich. V. P. p. 122.) quo rerum obscuritatem illa verborum adæquabat: ad ænigmata hoc in carmine similibusque sacra solvenda opus erat interprete. Orphica quædam in vetustis Exegeticis explicata fuere: qualia memorantur Clidemi τὸ Ἑξηγητικόν, citatum ab Athenæo IX. p. 409 f. 410. Anticlidæ, nisi sit idem, XI. p. 473 c. Cornelii Balbi apud Macrobiū p. 398. etc. Ritus enim sacrorum et voces in sacris usitatæ tantum his in libris explanabantur, non quævis aliæ. Apud Suidam et Etymologum in *Τριτοπάτορες* enarratur, ex lib. vi. Atthidis Phanodemi, quinam sic dicantur ἐν τῷ Ὁρφέως φυσικῷ (φυσικοῖς Etymolog. Ed. et MS.) quibus ista subjunguntur: ὁ δὲ τὸ Ἑξηγητικὸν ποιήσας Οὐρανὸν καὶ Γῆς φησὶν αὐτοὺς εἶναι. Mystis olim notissimos, nobis Tritopatoras istos aliunde ignotos licet æstimare ex T. H. in Lucian. p. 283 a. Voces ænigmaticas Orphei, τὰ ἰδιάζοντα παρ' Ὁρφεί explicuerat Epigenes in libro περὶ τῆς Ὁρφέως ποιήσεως, citatus a Clemente Strom. V. p. 675 f. qui, ut est homo curiosissimæ diligentiæ, illinc nobis profert nonnulla, p. 676.

Κερκίσι καμπυλόχρῳσι [τοῖς ἀρότροις.

Στήμοσι] τοῖς ἀλλαξι.

77

Μίτον δὲ, αἶτ, τὸ σπέρμα ἀλληγορεῖσθαι, καὶ Δάκρυα Διὸς τὸν ὄμβρον δηλοῦν. Plura sequuntur illic Orphica, quæ absque illo ignoraremus, quæque cum ceteris quæ dixi, aliisque non paucis, locum invenire debebant in Orphicorum editione nova: sed de his nonnulla tractare morte suspicor impeditum Gesnerum, qui Orphica prout decet nugis expolis tractaturo multa se reliquisse peragenda non ignorabat. Cur vero grammatici nostri voces Orphicas pæne nullas nobis exhibent? Quia nullum illi legerunt carmen Orphei genuinum; si quid enim habent hujus generis, ex Exegeticis illud vel Epigenis libello similibusque perantiquis derivasse videntur. Et censeremus nescio quos Judæos, aliorum versuum conditores, Christianos Patres, quos vocant, et Platonicos recentiores legisse genuina vel Orphei, vel Onomacriti carmina, aut certe quæ hi nobis dant velut Orphica ab Onomacrito condita, qui ne hymnos quidem, ut vocantur, legerunt, a Pausania laudatos, p. 770 f. et alibi? Præter hymnos nihil ille, quod meminim, agnovit tanquam Orphicum, reliquis omnibus longe anteponenda poëmatia. Satis equidem de his, quæ dicuntur Orphei, mirari non possum Gesneri sententiam. Mihique longe

οἷ "Οτι] Impleri poterit versus, si pro ὅτι scribatur cum Sylburgio, *ὄννεκα πάντων π. ε. ἀ. φ. ἔγεντο*: horum similia dedit conditor Argonaut. vv. 15, 16. Orphei *Μῆτις, Φάνης, Ἥρικεπαῖος* ante citatos a Kustero ad Suidam in *Φάνης* exercuere P. Leopardum Em. XII. c. 2. De his ipsis nugis alia non pauca proferri possent.

sincerior, quam Cudworthi, iudicium videtur Jo. Laur. Mosheimii in nota 20. ad §. 17. cap. 4. Syst. Intell. p. 345. quem tamen mihi facile apparuit hic subsidiis fuisse destitutum, quibus ingeniose dicta firmaret vir ille minime vulgaris. Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ. Quia mentio facta fuit grammaticorum, sciendum est, ex Orphicis unam vocem μεσόκρανον enotatam in Onomast. Pollucis II. 39. hinc etiam a Gesnero p. 397.: apud Etymologum in Δεκάς p. 253, 50. vocem Κλαδοῦχος, velut nomen symbolicum numeri denarii, forsitan et Phanetis: ἡ δεκάς certe Pythagoreis Φάνης dicebatur: Meurs. Denar. p. 109. Monstrat ista vox Doricam dialectum, qua scribit in poematis usum poetarum antiquissimum Orpheæ Metrodorus apud Jamblich. de V. P. p. 196. Equid, obsecro, Doricum in Orphicis invenitur quæ supersunt? Omnes, scilicet, conspirassent in formis Doricis in vulgares vertendis, qui singuli nobis aliorum Dorica custodiverunt! Sed præterea Κλαδοῦχος Orphei, a Meursio prætermisus, ob aliam rationem animadverti meretur. In Orphicis, quæ nobis superesse dicuntur, nihil adeo inesse puto quod numeros spectet, qualia fuerunt in Orphico Pythagoræ, vel Pythagorei vetustissimi, ἱερῷ λόγῳ sive περὶ θεῶν plurima: (vid. Fabricius in B. G. I. c. 19. pp. 118, 119,) ejus auctor sua se testabatur
 78 edoctum ab Orpheo. Nihil impedit initium operis posuisse ex Jamblichō de V. Pyth. p. 123, hic illic emendatius mea quidem sententia scriptum, quam fuit ab aliis: ΙΕΡΟΣ ΛΟΓΟΣ—

P "Οδε περὶ θεῶν Πυθαγόρα τῷ Μνασάρχῳ, τὸν ἐξέμαθον ὀργισθεὶς ἐν Λειβήθροις τοῖς Θρακίοις, Ἀγλαοφάμῳ τελετὰς μεταδόντος. ὡς ἄρα Ὀρφεὺς ὁ Καλλιόπας κατὰ τὸ Πάγγαιον ὅρος ὑπὸ τῆς ματρὸς πινυσθεὶς ἔφα: τὰν ἀριθμῷ ἧ ὥσιαν αἰδίου ἔμμεν,

P "Οδε περὶ θ. Sermo sacer hicce de diis est Pythagoræ Mnesarchi F. Literæ ὁδε male fuerant in ὁ δὲ distractæ: variorum hic errores attingere necesse non est: vidit partem veri optimus ille nostras Lamb. Bos in Animadv. ad Jambli. p. 53. Suam monstrat antiquitatem nomen auctoris sic libello præmissum; quod et in ultimo libro ponere solitos liquet ex his Dionis Chrys. p. 555 d. mirati, nusquam poematis nomen apposuisse Homerum, καίτοι τῶν ἄλλων—καὶ πρῶτον καὶ τελευταῖον τὸ ἐαντῶν ὄνομα συγγραφόντων, πολλῶν δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς λόγοις τε καὶ ποιήμασιν, ὥσπερ Ἑκαταῖος τε καὶ Ἡρόδοτος καὶ Θουκυδίδης: hæc prostant: ex Demetrio περὶ Ἑρμηνείας §. 2. didici, Milesium Hecateum, ab Herodoto forsitan acerbius vituperatum quam oportebat illius opere adjutum,—Hecateum sic inchoasse suam historiam: Ἑκαταῖος Μιλήσιος ὧδε μυθεῖται, sic narrat H. M. Primæ comædiæ versus fuit primus: Ἀκούετε λεῶς, Σουσαρίων ταδὲ λέγει quem præbet, præter alios, Stobæus pp. 422, 44. dat et hoc p. 434, 29. Καὶ τόδε Φωκυλίδεω. Notum illud ex v. 20. Theogn. Θεὺ γνῖδος ἐστὶν ἔπη. Scriptor sapientissimus librum suum, ejus tantum legimus epitomen, sic fuerat orsus: Παλαίφατος τάδε περὶ ἀπίστων συγγέγραφα: illic vide notam Th. Gale. Sic in oraculis dii quoque loquebantur et deorum interpretes. Τάδε λέγει ὁ Ζεὺς. ὁ τοῦ Διὸς σημαίνει. Τάδε λέγει Ἀμμων. eadem erant in oriente formulæ loquendi.

ἧ Neminem arbitror dubitaturum, quin recte restituerim pro vulgatis οὐσίαν αἰδίου εἶναι μὲν formas legitimas. In his autem, si sunt ab Orpheo tradita, multo rectius quæsiuissent Orphei τὸν ἕνα θεόν, τὸν ἐπὶ πάντων. In talibus certe Pythagoreorum dictis Deum verum quæsiwere nonnulli: Athenagoras

ἀρχὰν προμαθεστάταν τῷ παντὸς ὠρανῶ, καὶ γὰς, καὶ τὰς μεταξὺ φύσιος· ἔτι δὲ καὶ θεῶν καὶ θεῶν καὶ δαιμόνων διαμονᾶς ῥίξαν.

Infra Jamblichus p. 127. Orphei Pythagoram narrat fuisse ζηλω-79 τὴν in cogitandi scribendique ratione, nec non in deorum cultu: postea, Pythagoram sacram suam didicisse philosophiam partim παρὰ τῶν Ὀρφικῶν, partim παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων. Sed et Orpheus ipse sua, (nec de Thrace mirandum, cum origine Thraces fuerint Ægyptii,) hausisse dicitur ex Ægypto: vid. Diodor. Sic. I. c. 23. c. 92. inprimis cap. 96. III. c. 64. IV. c. 25. conf. V. c. 49. c. 64. c. 75. Ægyptii sua non pauca censentur ab Hebræis accepisse, atque isthac via credat forsā aliquis verum Orpheo Deum Hebræorum innotuisse, quod supra negabam. Hic in scopulum prope incidissem, qui facile poterit evitari, si vere dixero gentem Ægyptiacam, in religione supra reliquas dementem, reliquas omnes, Hebræos præsertim, stulta superbia prorsus habuisse despicatui.

XXVI. *Suspicionem fraudis in Orphicis versibus aliusve fingendis cadere non posse in Eusebium, cujus scopus indicatur quis fuerit in Præparatione Evangelica.*

Non patiar occasionem mihi elabi nonnulla pro Eusebio dicendi, quem in Orphicis Aristobuli fraudis habuit Gesnerus suspectum. Ut fundamentum habeat suspicio, voluisse censendus est Eusebius, quod hic Aristobulus, atque ex illo nobis alii narrant, Orphei fuisse hanc sententiam, ἕνα εἶναι θεόν, sive, ut ille loquitur, ἐπὶ πάντων εἶναι τὸν θεόν. Atqui vero hoc ipsum Eusebius alibi non negavit tantum, sed data opera multis falsum esse demonstravit. Ut intelligatur quid velim, res videtur altius repetenda. Est opus Eusebii refutatio triplicis Gentilium systematis theologici. Multa lib. i. Præp. Evang. habet Eusebius Philonis

p. 25, ubi Lysis Deum dicitur definivisse ἀριθμὸν ἄρρητον· legendum est ῥητὸν, numerum certum: vid. in Stobæi Ecl. p. 16. Eurysus, p. 80. Archytas, Justin. M. in Paræn. p. 20 e. Pythagoras τὴν μονάδα ἀρχὴν πάντων λέγων etc. habet tum verba quædam velut Pythagoræ ab aliis postea sæpe repetita, de quibus valde dubito sintne illius, an ipsi forsā ab Aristobulo supposita: sunt in eam rem Pythagoreorum aptiora longe, quæ hic exponi commode nequeunt: Philolaus (in Miscell. Obs. VII. p. 184.) τὰν ὡσίαν τῷ ἀριθμῷ esse dixit ἐν τῇ δεκάδι· ubi paulo post scribendum κοινοῦσα καὶ τὰς τετράδας· conf. Plutarch. II. p. 876 e. Philon. Jud. p. 670 e. jocum Luciani tom. i. p. 543. Meursii Denar. p. 55. Dicebatur ab iisdem ἡ Μονὰς et τὸ ἐν ἀρχὰ πάντων· ut Philolaus ap. Jamblich. in Nicom. p. 109. Philon. Jud. p. 23 a. Ἐστὶν ἡγεμὼν καὶ ἄρχων πάντων θεὸς, εἰς αἶι ὢν, μόνιμος, ἀκίνητος, αὐτὸς αὐτῷ ὅμοιος, ἕτερος τῶν ἄλλων. Hæc est μία ἀρχὰ πάντων ἀγέννατος Timæi ap. Clem. Alex. p. 718, 15. Thearidæ μία τῶν ὄντων ἀρχὰ, ibid. p. 728, 24. ἀρχὰ ἀγέννατος καὶ αὐτοτελεῆς Aristæi Stob. Eclog. p. 45. 33. hinc emendanda sunt Athamantis verba in Clem. Alex. p. 746, 22. Integros hos fontes nunquam adiit Jacob. Bruckerus, philosophiam tradens Pythagoræ, eumque nobis pingens e fabulatoribus recentioris ævi. Certe ne semel quidem genuinas veterum librorum reliquias istas laudat, a librariis, quod fatendum est, valde vitiatas.

Byblii p. 31—42, quibus Pherecydæ fit et aliorum theologorum mentio, nusquam tamen Orphei. Lib. iii. p. 83. et seqq. Plutarchi verba describit ex opère perduto, quærentis sub fabulis absconditam τὴν παλαιὰν φυσιολογίαν, illam fabuloso velamine tectam, 80 δῆλόν, inquit p. 83 c., ἐστὶν ἐν τε τοῖς Ὀρφικοῖς ἔπαισι, καὶ τοῖς Αἰγυπτιακοῖς καὶ Φρυγίοις λόγοις, quibuscum conf. Plutarch. tom. ii. p. 415 a. Hæc et quæ sequuntur alia Manethonis, Porphyrii, Plutarchi, postquam egregie confutavit Eusebius, redit ad Porphyrium p. 100, secundum quem de Jove, velut *anima mundi*, ἐν μὲν ταῖς θεολογίαις ταύτῃ—παραδεδώκασιν οἱ τὰ Ὀρφέως εἰπόντες,

Ζεὺς πρῶτος γένητο, Ζεὺς ὕστατος, ἀρχικέραννος

Ζεὺς κεφαλῇ, Ζεὺς μέσσα, Διὸς δ' ἐκ πάντα τέτυκτο·

Ζεὺς ἄρσην γένητο, Ζεὺς ἄφθιτος ἔπλετο νύμφῃ.

Leguntur illic de Jove, non adeo velut *anima mundi*, sive instar spiritus hanc molem agitante, sed tanquam ipso universo, cujus partes diversæ sint velut totidem membra Jovis; de tali Jove mirifico leguntur illic triginta duo versus, a Christianorum osore excitati, nec a Christianis certe conficti, nisi fingere voluisse videntur irridenda sibi, sed Christiano nomine probabiliter antiquiores; qui duobus auctiores aliunde petitis legi possunt et in Orpheo Gesneri pp. 366, 367. Versus istos hic non exigam. Miror equidem de istis quindecim adhibuisse Rad. Cudworthum S. I. c. 4. §. 17. pp. 349, 351, alios item octo p. 348. eodem in loco usurpatos a Proclo, ut ostenderet, *Orpheum unum infinitum—Deum—conditorem omnium* etc.—*credidisse*; ante tamen fateatur, hoc inprimis aures offendere, quod Jupiter et vir et immortalis dicitur puella: minuit offensionem qui commodum venit in mentem ^r Ἀρρενόθην. Sed mirari satis nequeo neque Cudwortho neque ejus interpreti Moshemio refutationem animadversam, quam dedit istorum Porphyrii ejusque Orphei Eusebius, præsertim p. 102 et 103. Primum inquit, qualem tandem versus isti nobis Jovem expingant. Ego quidem, ait, nihil aliud (οὐδὲν ἄλλο scrib.) arbitror nobis expingi, nisi *mundum spectabilem*, τὸν ὁρώμενον κόσμον, ἐκ παντοίων συνεστώτα τῶν μερῶν etc. enarratum versuum aliquot ex istis sententia, modeste, qui mos est Eusebii, disputantis etiam cum Porphyrio, ταῦτα δ', ait, ἀντικρυσ

^r Jupiter, quantum recorder, non erat Orphicis ἀρρενόθην, sed Φάνης. Teste Plutarcho Sympos. II. d. 636 d. omnia secundum τὸν Ὀρφικὸν καὶ ἱερὸν λόγον prodiisse dicebantur ex ovo: primus omnium Φάνης minime vulgaris dedit Wesseling. in Diodor. Sic. I. pp. 32, 57. in ovo fuit ζῶον τι ἀρρενόθην—ὃν Φάνητα Ὀρφεὺς καλεῖ, ὅτι etc. Clement. Homil. VI. §. 5. ubi §. 12. ovo disrupto ἀρρενόθην ἐξέβαρε Φάνης. Recognit. Clement. X. c. 17. *Autum—primo omnium chaos fuisse—in ovi formam collectum—disrupto globo—processisse masculo-feminam—Phaneta.*—Apud Porphyrium Euseb. Præp. III. p. 109 d. Διόνυσος—θηλύμορφος indicat τὴν—ἀρρενόθην δύναμιν. Is idem cum Phanete secundum Orphicorum scriptorem apud Macrobi. ed. Gesneri p. 371, 3. Marcionis et Valentini θεὸς ἀρρενόθην vapulat Gregor. Nazianzeno Or. XXXVII. p. 596 d. quem conf. Or. XLV. p. 719 a.

τὸν ὁρώμενον ὑποφαίνειν ἡγοῦμαι κόσμον, εἰ μή τι καὶ σφάλλωμαι, καὶ τὸ ὅλον ἐκ μερῶν συνεστὼς διδάσκει. λέγει δ' οὖν,

Πάντα γὰρ ἐν μεγάλῳ Ζηνὸς τὰδε σώματι κεῖται.

καὶ τίνα τὰ πάντα διασαφεί,

Πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γαῖα, καὶ αἰθήρ etc.

Paulo post versuum pater istius *Jovis mentem* vocasse videt Eusebio, et recte videtur, *Æthera*, νοῦν τοῦ Διὸς εἶναι λέγων πρ αἰθέρα, in his, quæ reponit ibidem ;

Νοῦς δ' [imo leg. Νοῦς δέ οἱ] ἀψευδής, βασιλῆϊος, ἀφθίτος αἰθήρ,

ᾧ δὴ πάντα κυκλοῖ καὶ φράζεται.

ex dictis jure conficit Eusebius, absque ullis verborum involucris expictum in istis versibus Jovem, velut ingens animal animatum, cujus mens sit *Æther*, corpus constet ceteris partibus universi. Sed ista Porphyrio movendo nondum satis apta videbantur ; nam explicans Orphica primum dixerat, ut oportebat ad mentem poetæ: Ζεὺς οὖν ὁ πᾶς κόσμος, ζῶν ἐκ ζώων, καὶ θεὸς ἐκ θεῶν: quibus vere dicitur ab Eusebio Porphyrius σαφῶς τὸν θεολογούμενον Δία οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸν ὁρώμενον καὶ αἰσθητὸν κόσμον δηλοῦσθαι διὰ τῶν ἐπῶν ἐρμηνεύσας. Hac in re sequutus ab Eusebio dicitur Orpheus *Ægyptios*. Sed Porphyrius, qui facile intelligebat Judæorum Christianorumque Deum, universi conditorem, solum esse Dei nomine dignum, propter alias rationes, hic non 82 memorandas, aversus a Christianorum sui temporis placitis, Deum illum verum quæsit in istis Orphicis, velut absconditum sub imagine humana. Verba dat Eusebius Porphyrii p. 101 c. d. ejus sententiam illinc eductam p. 103 b. Ad primam interpretationem dicitur adposuisse secundam ἐξ αὐτοῦ *ex se*, non ex verbis erutam poetæ, hanc nempe: τὸν τῶν ὅλων ποιητὴν θεόν, τὸν δημιουργὸν νοῦν τοῦτον φάσκων εἶναι τὸν τεθεολογημένον. Ad hæc egregie respondet Eusebius: πῶς δ' ἂν αὐτὸν τοῦτον ἐθεολόγει, ὃν μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἔγνω ὁ τῶν ἐπῶν ποιητὴς, εἴτε ὁ Θραξ εἴη Ὀρφεὺς, εἴτε τις ἄλλος. *Quomodo vero de hoc ipso Deo, quem prorsus ignorabat, verba faceret versuum horum poeta, sive sit Thrac Orpheus, seu alius? siquidem is scientiam suam theologicam acceperit ab Ægyptiis aut a Græcis antiquioribus, quos ostendimus ante nihil agnovisse, νοητὸν, spirituale vel incorporeum, sed velut deos coluisse Solem, Lunam, Terram, Astra, Cælum.* Hinc primum liquet ve-

^s Νοῦς δέ οἱ ἄ.] Recte primam in his vocem tuetur Gesnerus, quod non animadvertit minimum quinquies repetitam in Eusebianis, illa nitentibus p. 100 d. 102 d. 104 a. πῶς ὁ αἰθὴρ Νοῦς, p. 105 a. 108 c. Nisi paulo post hujus monstri divini Διὸς οὐκ αὖτις esset memorata, speciosissima fuisset amici mei A. Heringæ conjectura: Οὗς δέ οἱ ἀψευδής, βασιλῆϊος et certe poeta multo rectius *Aures veraces ac regias* dixisset, quam *mentem*. Dicere præne prætermiseram, secundo horum versuum non κλύει sed bis terve præbere Eusebium (p. 102 d. 108 c.) κυκλοῖ: quod sincerum arbitror. *Purus Æther—est ipsi mens regia, qua versat omnia consideratque:* κυκλεῖ si quis malit, est et hoc in Euseb. p. 100 d. vid. Thomas M. in v.

rum esse quod supra dicebam ;—præterea suspicioni Gesneri de mala fide Eusebii in versibus Orphicis, quos ab Aristobulo factos statuo, velut omni fundamento destitutæ, nullum relictum esse locum, quia systemati Eusebiano hac in Evangelica Præparatione planissime repugnat. Quomodo namque qui totidem verbis ait Orpheo Deum verum incognitum fuisse, ulla specie censeatur versus fingere voluisse, quibus contrariam opinionem suæ firmare videretur. Dedit illic nobis Aristobuli verba, hujus aliorumque alibi, ut, quid Judæi, quid Gentiles senserint, ex ipsis eorum verbis intelligeretur. Fideliter autem in his versatus, nullius, ut arbitrator, vel tantillæ fraudis literatæ debet esse suspectus. Excerpta de libris, qui supersunt, ad hos comparanti licebit æstimare quam curam adhibuerit in perditis ; quorum suspicor nonnullos pæne integros nobis in isto thesauro custoditos. Optandum foret, ut hujus quoque Præparationis Evangelicæ vulgatis meliorem nobis editionem, quibus tam multa debemus, Sodales Parisini pararent ex familia S. Benedicti nobilissima ; in qua, præter cetera, capitum omitterentur pleraque lemmata, et quæ quidem sunt Eusebii distinguerentur accuratius ab aliorum verbis ; cujus rei neglectus errores sæpe peperit hominum eruditissimorum, quæ sunt aliorum ut Eusebiana citantium, pueriles.

- 83 XXVII. Οἱ τὰ Ὀρφείως εἰπόντες a Porphyrio memorantur. Orphei poemata se legisse negat Herodotus. Orphica quædam Pythagoreorum Dorice scripta. Vetera poemata quædam sub Orphei nomine lecta a Platone et aliis. De Orphicis, quæ supersunt, judicium.

Inter libellos, quos pæne integros operi suo intertexuit Eusebius, est et a p. 97 d. ad p. 118. Porphyrii περὶ ἀγαλμάτων, apologia pro simulacris Deorum ; e qua derivati quoque sunt Orphici versus, de quibus egi. Ut nullius mihi fraudis est in his adulterandis interpolandisque suspectus Porphyrius, sic acerrimi Christianorum hostis verba fideliter descripta nobis exhibet Eusebius, in Porphyrio refutando tanta versatus ubique modestia, ut laudabile præbeat omnibus, quod imitemur, exemplar. Quæ hinc attigi supra, nonnulla præbet eadem atque ex eodem Porphyrii libro sumta Stobæus. Ex libro περὶ ἀγαλμάτων esse quæ leguntur in Eclogis Canteri Stobæanis prima monstrant Codd. MSS. adhibiti a Th. Galeo ad Cornuti de N. D. c. ii. p. 143. et viro doctiss. in Miscell. Obs. vol. vii. p. 191. Quos præbet illic versus, non Orpheus ipse scripsisse, sed, quod inprimis est notatu dignum, a Porphyrio dicuntur scripsisse Οἱ τὰ Ὀρφείως εἰπόντες Euseb. p. 100 a. Eadem saltem usos vellem formula Proclum ceterosque recentiores Gentiles, qui suis tenebrosos philosophematis toties poetarum patris Orphei nomen confidenter prætexunt, atque ex veterrimi theologi nomine quærunt auctoritatem. Οἱ τὰ Σωκράτους εἰπόντες et οἱ τὰ Πυθαγόρου a quo tandem

Socrates ipse diceretur et Pythagoras? a me quidem hac formula Pythagorei, Plato, Xenophon, quique alii præceptoris dicta retulerunt in commentarios, intelligerentur. Orphica quæ ferebantur suo tempore placita novit Herodotus; sed Homeri Hesiodique poëmatis antiquiora atque adeo Orphei poëmata se legisse negat. Non dubitanter ex MSS restituenda sunt ista Herodoto II. c. 81. ὁμολογέει δὲ πάντα τοῖσι Ὀρφικοῖσι καλεομένοισι [καὶ Βακχικοῖσι, ἐοῦσι δὲ Αἰγυπτίοισι] καὶ Πυθαγορείοισι quia suo se colore commendant, et manifesta est ratio cur a librariis omitti potuerint. Sed Orphei non videbantur ista Herodoto; nam paulo ante dixerat II. c. 53. primos Hesiodum et Homerum Græcis suis condidisse Θεογονίην, quique illis dicerentur esse antiquiores poëtæ, sibi saltem utroque videri recentiores. Ut in priori loco, δόγματα Ὀρφικὰ ἢ Πυθαγορικὰ junguntur a Plutarcho tom. ii. p. 635 e qui, Pythagoreorum memorata sententia, tom. 84 ii. p. 88 f. ταῦτα, inquit, τὰ δόγματα ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς φέρεται. Onomacrito, quem illa versibus illigasse narrant, præter ceteros Scholiastes in Aristidis Miltiadem in codice clar. Burmanni MS. ὁ Ὀρφεὺς πρὸ Ὀμήρου γέγονε, τὰ δὲ δόγματα Ὀρφέως Ὀνομάκριτος μετέβαλε δι' ἐπῶν. Onomacrito non valde honorificum præbet Herodotus testimonium VII. p. 508. Verisimilius quidem quod Grotius scribit de Pythagoreis, quam quod de Pythagora tradit Ion Chius apud Diogen. Laërt. VIII. 8. Grotius in Prolegom. ad Stobæum p. xi. et in notis ad Exc. de Rer. Nat. lib. i. tit. xiii. quæ Orpheo inscribuntur et Lino *haud dubie esse Pythagoricorum* existimat, qui illorum nomina libris suis imposuerint. De versibus aliquot sub Lini nomine vulgatis in Stobæi Eclog. Grotii p. 151, 153. Florileg. p. 37. hoc ut verum sit, et de perpaucis ibid. p. 339. lectis velut Orphei, sic de plerisque reliquis, qui hoc tempore quo vivimus sub hoc nomine prostant, causæ nihil video, cur illos quis censeret scriptos a Pythagoreo, quum nihil adeo contineant ad vitam hominum moresque formandos, et plerique ejusmodi sint argumenti, ut mihi quidem ex ista schola philosopho videantur indigni. Quandoquidem vero Pythagoras videri volebat Orphicis initiatus mysteriis, Orphicam certe probabat vivendi philosophandique rationem; Δωριτὶ scriptus fuit, ut opinor, oratione soluta, quod et a Fabricio fuit animadversum, Ἱερὸς λόγος περὶ θεῶν ab aliquo discipulorum Pythagoræ, nomine præceptoris, qui complectebatur Orphica Pythagoræ dogmata. Præterea sub Orphei nomine jam antiquissimis temporibus vel ab Onomacrito vel ab aliis condita videntur aliquot poëmata, Hymnorum, Ἱεροῦ λόγου, Θεογονίας, Φυσικῶν, aliisque nominibus insignita, a perpaucis illa, quod mirandum est, veterum adhibita, sed jam a Platone. Non enim tantum Orphei meminit aliquoties, vitæque secundum Orphei disciplinam institutæ, de LL. VI. p. 782 c. sed et Hymnorum Orphei de LL. VIII. p. 829 d.e. ubi vetat ἄδειν ἀδόκιμον μοῦσαν, —μηδ' ἂν ἡδίῳ ἢ τῶν Θαμύρου τε καὶ Ὀρφέων Ὕμνων. Longe antiquior Platone Terpander musicus

suis in carminibus, sub teste Glauco, a Plutarcho tom. ii. p. 1132 f. traditur æmulatus Homeri quidem verba, sed numeros Orphei: ἐξηλωκέναι Ὅμηρον μὲν τὰ ἔπη, Ὀρφέως δὲ τὰ μέλη· diciturque is p. 1132 c. suis et Homeri versibus μέλη περιτιθεὶς *modos adjunxisse musicos*. Sed, velut Orphei, Plato tres exhibet versus, duo suavissimos, ex Theogonia probabiliter sumtos, tom. ii. p. 66 c. tom. i. p. 402 c. quos editio præbet Gesneri p. 379; atque illic omissum, nescio cujus carminis fragmentum, de LL. II. p. 669 d. ἀνθρώπων ὅσους φησὶν Ὀρφεὺς λαχέειν ὦραν τῆς τέρψιος. Sed est et alius præterea locus, ex quo colligas tempore jam Platonis sub Orphei Musæique nominibus venerandis nugaces

85 Athenis fuisse libellos, quibus abutebantur veteratores, superstitionis non in hac tantum vita quævis commoda, quibus, ut fit, ipsi tamen carebant, polliciti, si se præberent certis ritibus secundum istos libros initiandos. Locus est de Rep. II. p. 364 e. Βίβλων ὁμαδὸν παρέχονται Μουσαίου καὶ Ὀρφέως, Σελήνης τε καὶ Μουσῶν ἐκγόνων, ὥς φασι, καθ' ἃς θυηπολοῦσι, etc. Hi erant Ὀρφεοτελεσταὶ dicti a Theophrasto Char. Eth. c. xvii. Athen. V. p. 198 e. Plutarcho tom. ii. p. 224 e. quocum conf. Diogen. Laërt. VI. 4. Hos digito tantum attigit ad Theophrastum et Athenæum Is. Casaubonus. Nunc nobis satis sit unius ferme Platonis hac in re fecisse mentionem. De carminibus Orphicis quæ supersunt amici quidam mei quia benigne judicant, quid sentiam premere decrevi: hoc tamen unum dicere liceat. Hymnos qui vocantur ut multis modis meliora, sic et mihi semper visa poëmatia ceteris longe antiquiora. Carminum perditorum reliquiæ, maximam jam partem in Poësi Philosophica collectæ ab H. Stephano anno 1573 post longum intervallum iterum anno 1702. ab Andr. Christ. Eschenbachio in Epigene, nuperque adeo a Gesnero insignibus augmentis ditatæ, sunt profecto tales pleræque, ut in illas non facile dixerim, quod in fabula Phædri dicebat anus ad amphoram. Et is ipse tamen reliquias carminum Euripidis, Sophoclis, Callimachi, philosophorum antiquiorum Platone, oratorum, historicorum, cum harum rerum amatoribus ceteris facio sanequam permagni. Orpheæ veteris illius si quid his inesset suavitatis, et in pusillis jucundus tamen esset odor. Sed si quid inest tale his ἀποσπασματίοις, est illud, opinor, perpauillum, aliis etiam partim contribuendum. Monuit vir summus in Lucian. p. 415. *Orpheo sæpe versus adscribi, qui a plerisque Empedocli tribuuntur*. Unicum nunc tantum exemplum pono, quod inter ἀποσπασμάτια collocavit ultimum Gesnerus p. 411. ex Schol. in Aphton. MS.

Ἐν θήρεσσι λέοντες ὀρείλεχέες χαμαιεῦναι
γίνονται, δάφναι δ' ἐν δένδρεσιν ἡυκόμοισιν.

Versus sunt Empedoclis, et sub hujus nomine recte leguntur apud Ælian. de N. A. XII. c. vii. ubi versu 2 melius ἐνὶ, versu primo deterius scribitur Ἐν θηροῖ δὲ λ. Quæ quidem ex Proclo

pleraque similibusque leguntur, sunt illa certe perexigui momenti, nec Onomacrito neque proximis aliquot seculis digna. Hominum ecclesiasticorum fide quæ sola nituntur, illa pleraque suspecta, mihi que videntur ab Aristobulo Judæo vel hujus similibus conficta. Hanc in rem alibi jam dicta sunt nonnulla; quique nimis multa dixisse forsitan videbor de Orphicis, versus istos, quosque alios ipsi deberi suspicor, nunc missos faciam tanquam fraudis manifestos.

XXVIII. *Quid in Arateis se mutasse fateatur Aristobulus. Ex 86 hujus sententia scopus legis Mosæicæ. De septimo dierum dicta.*

Orphicis Eusebii subjungit Aristobulus p. 666. novem Arati versus, initium nobilissimi carminis: Καὶ Ἄρατος δὲ, inquit, περὶ τῶν αὐτῶν φησὶν οὕτως,

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, τὸν οὐδέποτε ἄνδρες ἔωμεν
ἄρρητον· μεστὰι δὲ Θεοῦ πᾶσαι μὲν ἄγνιαι.

Hoc in versu nomini Διὸς, Jovis, substituit Judæus Θεοῦ versu quoque quarto posuit

πάντη δὲ Θεοῦ κεκρήμεθα πάντες·
τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν·

dubito reliqueritne primo versu Ἐκ Διὸς, an hic quoque posuerit Ἐκ Θεοῦ ἀρχώμεσθα· scripsit suum poemata Aratus tempore Ptolemæi Philadelphi, quo sua carmina condidit præter ceteros amicus Arati Callimachus, neque his minus erat sub Philometore notum eruditibus Alexandrinis. Quid itaque noster? adeone fraudem pueris etiam Alexandrinis perspicuam, quotidie canentibus

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, καθὼς ἔκρινεν Ἄρατος,

Judæus admisisset Aristobulus, quæ prolato libello mox confutari potuerat, sique seculi hominibus persuasum voluisset istis in versibus Aratum non Jovis, deorum patris, nomen ter posuisse repetitum, sed, veri Dei, bis minimum Θεοῦ meminisse, ejus Θεοῦ non Judæi soli, sed, quam late patet orbis, universi mortales—γένος ὑπάρχοντες, ἐν αὐτῷ ζῶμεν· nam quod Aratus,

Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν·

alii quoque libenter agnoscebant; admirator etiam Epicuri Lucretius II. 990:

cœlesti sumus omnes semine oriundi;

Omnibus ille idem pater est:

idecirco, quod ad Herodotum monui p. 307. Παπαῖος dictus Scythis, non adeo barbaris, quam vulgo videbantur Græcis. Nihil minus voluit persuasum Aristobulus, qui multo tutius Orpheo, Lino, Homero, Hesiodo versus poterat integros adfingere, quam vel unam voculam Arato. Hoc pulere noverat. Itaque ipsemet paulo post significat se de versibus sustulisse τὸν Δία· atque hic non verbum, sed mentem expressisse poetæ verum Deum cogi-

tantis, dum cum æqualibus *Jovis* nomen usurpabat. Hæc mihi sententia latere videtur in proximis apud Eusebium, p. 666 d.

Σαφῶς οἶμαι δεδεῖχθαι, ὅτι διὰ πάντων ἐστὶν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ· καθὼς δὲ δεῖ [†] σεσημάγκαιμεν περιαιρούντες τὸν διὰ τῶν ποιημάτων Δία καὶ Ζῆνα· τὸ γὰρ τῆς διανοίας αὐτῶν ἐπὶ Θεὸν ἀναπέμπεται· διόπερ οὕτως ἡμῖν εἴρηται.

Quod addit post pauca, prorsus est egregium; sed hic intermedia quædam, excerpte, sæpius etiam verbose dicta contrahente, suspicor ab Eusebio prætermissa, de quibus ista pendebant:

Πᾶσι γὰρ τοῖς φιλοσόφοις ὁμολογεῖται, ὅτι δεῖ περὶ Θεοῦ διαλήψεις ὁσίας ἔχειν, ὃ μάλιστα παρακελεύεται ἡ καθ' ἡμᾶς αἴρεσις. Ἡ δὲ τοῦ Νόμου κατασκευὴ πᾶσα τοῦ καθ' ἡμᾶς περὶ εὐσεβείας τέτακται καὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τῶν λοιπῶν ἀγαθῶν τῶν κατ' ἀλήθειαν.

Mentem etiam Mosaicæ legis, quod fatendum est, satis bene Judæus expressit Aristetas in istis, quæ facit Eleazarum Hierosolymitanum ad se dicentem (nam se quoque Gentilem fingit Aristetas, semi-Judæum tamen.) et ad Andream τὸν ἀρχισωματο-
88 φύλακα, a rege legatos ad pontificem, p. xvi—xx. His vero perpaucis verbis animam religionis, ab operimento semotam, complexus Aristobulus verbis sat claris innuit totam legem istum habere finem et scopum, ut hominem doceat officia præstanda

- I. Deo,
- II. Hominibus,
- III. Sibimet ipsi.

Quam patriam sibi philosophiam, præsertim diebus sabbati non inertię sed huic a Moyse curæ dicati, suos gentiles et olim excoluisse, et in proseuchis etiam nunc excolere scribit Judæus

[†] Σεσημάγκαιμεν indicavimus, expressimus, alio nempe vocabulo, Jovi Deum substituentes. Infra Aristobulus p. 667 c. σημαίνει γὰρ—ὡς ἐποίησε. Judæus Aristetas p. v. de veteri Legis versione, ἀμελέστερον σεσήμανται et Josephus Ἀρχαιολ. p. 588. libros istos συμβέβηκεν ἀμελέστερον—σεσημάνθαι. Archytas περὶ σοφίας MS. δι' ὧν (τῶν φθόγγων) τὰ δυνάμει τε καὶ ῥήματα τυπούμενα σαμαίνεται. Deest in ed. Galei Amstelod. p. 733. vox τυπούμενα. Dixi plus semel Aristobulum eleganter Græce scribentem; ut Judæum scilicet, in libris Græcorum exercitatum, sed in quo tamen sæpe peregrinum quid agnoscas. Exemplo sit hoc ipsum σεσημάγκαιμεν formam istam legitimam scriptor Atticus, ut suspicor, non adhibuisset, nec tamen respuebant aures istæ castigatæ πέφαγκε' ἐκπέφαγκεν, oblatum a codicibus, Aristidæ, Atticistæ puro, restituendum tom. ii. p. 86. v. ult. nescit Jebbii, his libris edendis impar. Ejusdem analogię formas εὔφραγκα, πεπέφαγκα, μεμάφαγκα, τεθέρμαγκα non recepit usus Atticorum: scribebant illi εὐφράναι. μαράναι. περάναι et libentius tamen σημήναι. θερμήναι quam σημάναι. θερμάναι. Adeo verum est quod scribit Dan. Heinsius in I. Rutgersii V. L. p. 407. “Ita delicatæ Atticorum aures sunt, ut ejusdem sæpe vocis alia amplectantur alia aversentur tempora: sic hoc dicentes, —asperum, pater, hoc est, aliud lenius “sodes vide.”

Philo de Vita Mos. lib. iii. p. 685 c.d.e. et proseuchas nihil aliud esse, nisi διδασκαλεία φρονήσεως καὶ ἀνδρείας, καὶ σωφροσύνης, καὶ δικαιοσύνης, εὐσεβείας τε καὶ ὁσιότητος καὶ συμπάσης ἀρετῆς, ἣ κατανοεῖται καὶ κατορθοῦνται τὰ τε ἀνθρώπεια καὶ θεῖα conf. p. 1178. Has virtutes, sive triplex quod dicebam genus, lege Moysis doceri monent Eleazarus in 4 Maccab. v. 18. et, ne Josephum dicam in fine lib. ii. c. Apion. hic Aristobulus, significatum vocibus *pietatis, justitiæ, temperantiæ*; reliquis, τῶν λοιπῶν ἀγαθῶν τῶν κατ' ἀλήθειαν, omne genus virtutum intelligit ex isto triplici fonte manantium: τὰ οὕτως ἀγαθὰ dicebantur a philosophis: τὸ ἐὼν et τὴν ἀληθειᾶν permutat inter se, ut ejusdem significatus voces, Herodotus. Quod hic primum ponit de philosophis, nec paucis pertractari potest, neque hujus est instituti. Istis proxima prætermissa sibi significat Eusebius, hæc formula sequentibus præmissa: Τούτοις ἐξῆς μεθ' ἕτερα ἐπιφέρει,

Ἐχομένως δ' ἐστὶν ὡς ὁ Θεὸς τὸν ὅλον κόσμον κατεσκεύακε, καὶ δέδωκεν εἰς ἀνάπανσιν ἡμῖν διὰ τὸ κακόπαθον εἶναι πᾶσι τὴν βιοτὴν ἐβδόμην ἡμέραν, ἥ δὴ καὶ πρώτη φυσικῶς ἂν λέγοιτο φωτὸς γένεσις, ἐν ᾗ τὰ πάντα συνθεωρεῖται.

In his, quas absorptas a vicinis suspicor, duæ poterunt syllabæ restitui, atque adeo scribi, ὡς ὁ Θεὸς, ὁς τὸν ὅλον κόσμον κατεσκεύακε, — et τὴν ἐβδόμην ἡμέραν, quanquam hic etiam omitti potuit articulus, ut omittitur, ubi hæc et sequentia quædam Aristobuli non nominati transcribit Clemens Alexandrinus, sic tamen ut pleraque in alium locum rejecerit, ubi auctoris, cui debebat illa, nomen adponere Clemens itidem fuit oblitus. Hæc posuit in explicatione, quam dedit satis mirificam, Decalogi: Decalogum autem spectare hæc mihi quoque videntur Aristobuleæ, *de uno Deo universi conditore, deque diei septimi sancta quiete*, quæ duo erant non postrema religionis Judaicæ capita 89 cum Gentilibus controversa, atque adeo præ ceteris ab Aristobulo pertractanda. Clemens in explicatione sua Strom. VI. p. 810, 3. primum ponit ista: ὁ Τρίτος δὲ ἐστὶ λόγος, ὁ μηνύων γεγενῆσθαι πρὸς τοῦ Θεοῦ τὸν κόσμον, καὶ δεδωκέναι ἀνάπανσιν ἡμῖν ἐβδόμην ἡμέραν, διὰ τὴν κατὰ τὸν βίον κακοπάθειαν.

ἢ Τρίτος] Neque, opinor, hoc in τέταρτος mutandum est, nec deest quidpiam. Non nescio cur viri docti aliter censuerint. Sed manifestum erit attendenti, quæ nobis duo habentur, præcepta Decalogi prima dici a Clemente πρώτην τῆς Δεκαλόγου ἐντολὴν, p. 809, 18. quod nobis tertium dicitur a Clemente vocari τὸν δεύτερον λόγον, 809, 24. quartum a Clemente τρίτον λόγον p. 810, 3. Nobis tamen quintum, multis interjectis, est in ejus etiam edd. ὁ πέμπτος λόγος, p. 816, 2. Sequentibus numeros non adponit.

XXIX. *Aristobuli non nominati verba de die septimo piis emblematis Clemens Alexandrinus interpolavit.*

Hic operæ mihi pretium videtur monstrare, quo pacto Judæi Aristobuli verba quædam emblematis, quod illa sua facienti licebat, interpolaverit Clemens, ut suis illa præjudicatis opinionibus accommodaret. Quæ posui proxima nemo dubitabit quin sumta sint ex iis, quæ hic paulo superius leguntur, si sequentia cum sequentibus Clementinis comparentur: quibusdam repetitis, adjungam Aristobuli proxima:

Ἡ δὴ (Ἐβδόμη) καὶ πρώτη φυσικῶς ἂν λέγοιτο φωτὸς γένεσις, ἐν ᾧ τὰ πάντα συνθεωρεῖται. Μεταφέροιο δ' ἂν τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς Σοφίας· τὸ γὰρ πᾶν φῶς ἐστὶν ἐξ αὐτῆς· καὶ τινὲς εἰρήκασιν τῶν ἐκ τῆς αἰρέσεως ὄντες, “Λαμπτήρος αὐτὴν ἔχειν τάξιν” ἀκολουθοῦντες γὰρ αὐτῇ συνεχῶς ἀπάραχοι καταστήσονται δι’ ὅλου τοῦ βίου· σαφέστερον δὲ καὶ κάλλιον τῶν ἡμετέρων προγόνων “τὺς εἶπε Σολομῶν, αὐτὴν πρὸ οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπάρχειν.” τὸ δὴ (scribendum δὲ δὴ) σύμφωνόν ἐστι τῷ προειρημένῳ.

Jam vide mihi quæso verba Clementis p. 810, 8.

Ἡ Ἐβδόμη τοίνυν ἡμέρα ἀνάπανσις κηρύσσεται, —ἐτοιμάζουσα τὴν ἀρχίγονον ἡμέραν, τὴν τῷ ὄντι ἀνάπανσιν ἡμῶν, ἣν (τὴν legendum est, si vicina sic scripta fuere) δὴ καὶ πρώτην τῷ ὄντι φωτὸς γένεσιν, ἐν ᾧ τὰ πάντα συνθεωρεῖται, καὶ πάντα κληρονομεῖται. Ἐκ ταύτης τῆς ἡμέρας ἡ πρώτη Σοφία καὶ ἡ Γνώσις ἡμᾶς ἐλλάμπεται. (præstat, ἐλλάμπει, illuminat:) τὸ γὰρ φῶς τῆς ἀληθείας—λαμπτήρος ἐπέχον (leg. ἐπέχει) τάξιν εἰς τὴν τῶν ὄντων ἐπίγνωσιν· ἀκολουθοῦντες οὖν αὐτῷ δι’ ὅλου τοῦ βίου ἀπαθείς καθιστάμεθα—διὸ καὶ Σαλομῶν πρὸ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ πάντων τῶν ὄντων τῷ παντοκράτορι γεγενέσθαι τὴν σοφίαν λέγει.

In his, ut Judæus, Aristobulus, Clemens loquitur ut Christianus, quique sibi veri nominis Gnosticus videbatur: sobrie loquitur et modeste Judæus; et, nisi versus poetis Græcis a se confictos supposuisset, hominem fuisse crederem minime malum. Ab Aristobulo dierum septimus tantum dici posse videbatur *prima proprie sic dictæ lucis origo, in qua luce omnia creata nunc simul spectari poterant*. Quærit haud absurde sapientiæ quamdam imaginem in hac luce, quippe quæ instar lucernæ se haberet, qua collustrati motibus animi vehementioribus carerent. His nihil inesse puto quod offendere possit in his libris versatum. A Judæo Philone dies a Deo quieti dicatus magnifice vocatur *lumen perfectum; vere divinum; lumen, quo velut in speculo edificator universi hominumque pater piorum erat mentibus spectabilis; dies mundi natalis, quem cælum et terra festum celebrant*^x. Quid

^x Philonis ista reperiuntur in edit. qua ante sum usus, quam nova prodiret, p. 43 c. τὸ ἑβδομον καὶ θεῖον ὡς ἀληθῶς φῶς. d. τὸ τέλειον φῶς. de Deca-

Clemens? huic septimus dies *parare* dicitur τὴν ἀρχίγονον ἡμέραν, *veri nominis quietem*; *primum ortum veræ lucis*, (non, ut ille, φυσικῶς, sed τῷ ὄντι φωτὸς,) *in qua omnia conspiciuntur et omnia hæreditate accipiuntur*. Hic si requiras, quid per τὴν ἀρχίγονον ἡμέραν intellexerit, nihil ante respondebit, quam post longam de vi et excellentia numeri septenarii disputationem a p. 810 ad 815 se porrigentem. Neque hic, quam forte quis inventurum se sperasset, inveniet veram Κατάπανσιν memoratam, sive σαββατισμὸν, [δς] ἀπολείπεται τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ex Epist. ad Hebr. iv. 9. sed inexpectata prorsus; p. 815, 27, illa namque, Genes. ii. 4, ἥ ἡμέρα ἐποίησεν ὁ θεὸς, interpretatur ἐν ἣ καὶ δι' ἧς τὰ πάντα ἐποίησεν, ἧς καὶ χωρὶς ἐγένετο οὐδὲ ἐν, τὴν δι' υἱοῦ, inquit, ἐνέργειαν δηλοῖ, ὃν φησὶν ὁ Δαβίδ.—Post pauca, ἡμέρα γὰρ εἴρηται ὁ φωτίζων τὰ ἐπιεκρυμμένα λόγος, καὶ δι' οὗ εἰς φῶς καὶ γένεσιν ἕκαστον τῶν κτισμάτων παρήλθεν. His tandem subdit, quorum me⁹¹ pæne pudet, Decalogum litera sua Græca numeri denarii ἰῶτα monstrare τὸ ὄνομα τὸ μάκαριον, nempe Ἰησοῦν, Λόγον, ὄντα: quibus mysteriis sobria multo magis esse Judaïca fatebimur Philonis et Aristobuli.—Hujus ille verba sequentia nonnihil etiam immutavit ex sectæ Stoicæ, quam maxime Clemens probabat, placitis: ad lumen enim veritatis sive lucernam si veri nominis nobis scientiam paremus, atque ad illam semper firmiter gressus nostros dirigamus, per totam vitam, ἀπαθείς, inquit, καθιστάμεθα: ille dixerat² ἀτάραχοι καταστήσονται. *Privationem affectionum, ἀπάθειαν*, Stoici; earum *mediocritatem* cum reliquis sectis sapienter probabant Peripatetici, τὴν μετριοπάθειαν: ante Platonem laudatam a Theage, Diotogene, Brysone, Timæo, Archyta, ceterisque sodalibus Pythagoricis.—Tandem usus est Clemens eadem Salomonis sententia, verbis iisdem expressa quibus usus est Aristobulus, sed instituto longe diverso: uterque more sui temporis Salomonem intellexit Proverb. viii. 22—30. quorum ultima ubi Cle-

logo p. 759 d. τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τῶν ὄλων ἐμφαίνεσθαι διὰ ταύτης (τῆς ἐβδομάδος) ὥς γὰρ διὰ κατόπτρου φαντασιοῦνται ὁ νοῦς θεὸν δρῶντα καὶ κοσμοποιοῦντα καὶ τῶν ὄλων ἐπιτροπεύοντα. p. 1178 a. Ἐβδομάς—γενέθλιος τοῦ κόσμου δεόντως ἂν προσαγορευοίτο. Lib. iii. de Vita Moys. p. 684 d. κόσμου γενέθλιον, ἣν ἐορτάζει μεν οὐρανὸς, ἐορτάζει δὲ γῆ, καὶ τὰ ἐν γῇ, γαννύμενα καὶ ἐνευφραυνόμενα τῇ παναρμοσίᾳ ἐβδομάδι.

Υ ὁ Λόγος a Clemente designatus, ni fallor, fuit per τὴν ἀρχίγονον ἡμέραν dictus et ὁ πρωτόγονος Λόγος: a Gnostico Theodoto ὁ πρωτόκτιστος θεοῦ Λόγος in Excerptis Clementinis p. 973, 38. de quo mira scribit p. 980, 25. In iisdem p. 969, 1. πρωτόκοκτος πάσης κτίσεως ὁ Λόγος. Corrigendum puto p. 970, 33. οἶον τὸ πρωτογέννημα, τοιοῦτοι ἔσονται οἱ ἐκλεκτοί. Vitiiosissime vulgata (τὸ προκενημάτων, οἰοί) frustra tentarunt viri docti. Qui his dabant probabiliora, quo pacto loquuti sint, optime disci poterit ex Euseb. Præp. Evang. VII. c. 12. ubi tractat Salomonis in Sapientiam dicta.

² Sunt quidem, dicunturque nonnunquam τὰ πάθη, ταραχαί, sed erat ἀταραξία ἀνὴρ tranquillitas affectus suos regentis moderantisque; plerisque Εὐθυρία dicta, rarius Ἀθαμβία, a Democrito ἡ Εὐεστὴ, in illa conscientiae securitate, ut erat vir minime vulgaris, beatam vitam collocante.

mens adhibet Strom. VII. p. 833, 35. nostris in libris fit mentio τοῦ θεοῦ, τοῦ πρὸ καταβολῆς κόσμου συμβούλου γενομένου τοῦ πατρός. αὕτη γάρ, αἰτ, ἦν Σοφία, ἥ^a προσέχαιρεν ὁ παντοκράτωρ θεός. sicut p. 810, 21, τῷ παντοκράτορι γεγονέναι (his scriptoribus idem est ac γεγενῆσθαι) τὴν Σοφίαν λέγει. Simpliciter secundum Aristobulum Salomon εἶπεν αὐτὴν πρὸ οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπάρχειν.—In eo tamen quod horum initio scribit Judæus, miror illius insistentem vestigiis Clementem. Statuit enim Judæis concessum a Deo diem quietis, διὰ τὸ κακόπαθον πᾶσιν εἶναι τὴν βιοτὴν, et Clements, διὰ τὴν κατὰ τὸν βίον κακοπάθειαν. Mihi quidem ista ratio non satisfacit: ut fuerit hæc una quietis Ægypti liberatis servitute mandatæ causa præter ceteras, aliæ jubentis majestate digniores ab ipsis fuere Judæis, Philone præsertim et Josepho, animadversæ: vereorque adeo ne hic accommodaverit se Aristobulus ad eorum morem loquendi, quibus ista sua scribebat. Sic certe Gentiles loquebantur de suis diebus festis, eum in finem concessis divinitus mortalibus, ut laborum malorumque, quibus premerentur miseri, quamdam haberent relaxationem. Teste nunc tantum utar uno Platone LL. ii. p. 653 d. θεοὶ οἰκτεῖραντες τὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπίπονον πεφυκὸς γένος, ἀναπαύλας—αὐτοῖς τῶν πόνων ἐτάξαντο τὰς τῶν ἑορτῶν ἀμοιβὰς τοῖς θεοῖς.

XXX. *Philonis Judæi et Josephi de die septimo dicta; virtutis et pietatis cultui apud Judæos dicato.*

Philonis hac de re dictis nihil grandius cogitari potest aut magnificentius. Exigenti singula pensiculatius huc mihi dictorum diversis in locis summa propemodum redire videbatur: "divinam numeri septenarii pulcritudinem sibi perspectam" "Moysen sacris inscripsisse columnis, suorum civium animis" "insculpsisse; atque adeo jussisse, ut dierum septimum hilares" "agerent, laboris quidem omnis, qui victum cultumque corporis" "spectaret, prorsus vacui: (*partem vitæ non attigit ullam, non*

^a ἥ προσέχαιρεν] Hoc quoque dictum aliter in suis libris Græcis Proverb. viii. 30, legere veteres, quam vulgatur in nostris: qui sub Ignatii nomine scripsit Epist. ad Tarsenses, P. A. tom. ii. p. 102. §. 6, "Ἦνικα ἐποίησε τὸν οὐρανὸν, συμπαραῆμην αὐτῷ, καὶ ἐκεῖ (leg. καὶ ἐξῆς, et postea, vel in seqq. ut p. 104. §. 2. etc. ista enim sunt v. 27. ubi pro ἡτοίμαζε legebant et alii ἐποίησε. sequentia sunt v. 30) ἦμην παρ' αὐτῷ ἀρμόζουσα, καὶ προσέχαιρέ μοι καθ' ἡμέραν. Eusebius Præp. Ev. VII. p. 321 b. 'Εγὼ ἦμην σὺν αὐτῷ ἀρμόζουσα' ἐγὼ ἦμην ἥ προσέχαιρε καθ' ἡμέραν' ὑψοραινόμενην δὲ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν παντὶ καιρῷ' hæc certe καθ' ἡμέραν apud hos aliosque veteres sic suo loco collocantur, quo pertinere □□ □□ facile liquet. Qui talia sibi sumet enotanda diligenter, ingentem materiem his in libris colliget lectionum vulgatis meliorum. Qui tanta cum cura codicis unius dedere lectiones, et Hexapla quæ vocant Origenis, mirum est hunc fontem intactum non adisse: sed ne hic quidem labor cujusvis est. In his veteris est interpretis ἀρμόζουσα' forsan et ἦμην σὺν αὐτῷ ἀρμόζουσα' amabilis erat inter nos consensus. Venustum Aquilæ Hebræo respondet, (nam probavit A. Schultensius,) τιθνηνόμενην' eram ipsi alumna, quam in sinu gestabat. Veteres vellem interpretes adhiberentur paulo diligentius.

“male Juvenalis Sat. XIV. 106.) sed interea tamen vacarent
 “examine conscientiae quisque suae sapientiaeque sibi parandae,
 “quae vitam bene informaret, moresque emendaret; hilares sa-
 “crum istum diem festum transigerent, sed non in vanis lusibus
 “theatralibus similibusque spectandis; philosophiam excolerent,
 “non illam verborum feracem, inanem rerum, sed patriam sibi,
 “sed veram, sed actuosam, ex qua fructum, vitam sibi beatam,
 “adipiscerentur^c.” Hæc et similia Philonis, sed magis etiam 93
 hujus exquisita eruditio, confutabunt mendacissima Gentilium
 convicia, Judæorum inprimis osoris eruditi, postea stupore vulgi
 majorem adepti celebritatem, Apionis. Ponam de multis recen-
 tiorum dictis unicum Rutillii Itiner. I. 391. ubi dicitur Judæo,
cui septima quæque fuit lux Ignava, secundum Juvenalem l. c.:

Septima quæque dies turpi damnata veterno,

Tanquam lassati mollis imago Dei :

quorum postrema hausit ex ore minus considerate Gentili nar-
 rantis Judæi, *ὅτι κατέπαυσε τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἀπὸ τῶν ἔργων
 αὐτοῦ*. Quo sensu hæc essent accipienda, mirum non est latuisse
 poetam, Judæorum Christianorumque calumniatorem maledicen-
 tissimum. Impia erat calumnia dicentium, *vetuisse Deum ἐν τῇ
 τῶν Σαββάτων ἡμέρᾳ καλόν τι ποιεῖν*, memorata a scriptore Epi-
 stolæ ad Diognetum p. 235 c. quæ si Justini non est, illud certe
 a Justino Martyre, cum Tryphone disputante, vere fuit observa-
 tum p. 119 b. et 122 d. veteres ante Moysen ætatem acceptissi-
 mos fuisse Deo non paucos, *καὶ μὴ σαββαρίζαντας*, sive *μὴ σάββατα
 φυλάξαντας* tametsi requiem diei septimi non observaverint. Et ne
 hoc quidem dixerit Philo, lege jussam quietem ante Moysen ab
 Abrahamidis aut Heberidis observatam, si vel pro sua pietate,
 quoque die memores Dei beneficiorum, septimo dierum præ ce-
 teris universi conditorem eximie coluerint. Philoni succedat
 Josephus, sive hujus ore loquens ad Agrippam Nicolaus, Ἀρχαιολ.
 XVI. c. 2. §. 4, *τὴν ἐβδόμην τῶν ἡμερῶν ἀνιέμεν τῇ μαθήσει τῶν
 ἡμετέρων ἐθῶν καὶ νόμων, μελέτην* (sic enim recte legitur) ὥσπερ

^b Quæ dixi, præter alia, legi poterunt Philonis expressa verbis senti-
 tiis-que, sublimibus profecto, Libro de Mundi Opif. p. 29 a. *ἐνὶ μόνῳ σχολάζοντας
 τῷ φιλοσοφεῖν εἰς βελτίωσιν ἡθῶν, καὶ τὸν τοῦ συνειδότης ἔλεγχον*. Lib. iii. de
 Vita Moys. p. 684 d.e. p. 685 tota—ubi inter cetera leguntur ista: *τῷ ὄντι φι-
 λосоφεῖν—πρὸς κτῆσιν καὶ ἀπολασιν εὐδαιμονίας* ultima sunt de schola Py-
 thagoræ: Archytas: *οὐχ ἂν κτῆσις τὰς ἀρετὰς εὐδαιμονία, ἀλλ' ἂν χρᾶσις*: ab
 eodem definitur *εὐδαιμοσύνα χρᾶσις ἀρετᾶς ἐν εὐτυχίᾳ*. Hippodamus, Eury-
 phamus, alii jam ante sic fuerant loquuti.—Sed Philonis sumseram indicanda
 de Sabbato loquentis loca: de Decal. p. 758 c.d.e. de Septenario p. 1178 a.
 et 1179 totis, quibus multa sane continentur notatu dignissima: *οὐ βαθυμίας
 ὁ νόμος εἰσσηγῆτης, ἀεὶ γὰρ ἐθίζει κακοπαθεῖν καὶ πρὸς πόνον ἀλείφει*, sed dat
 corpori relaxationem etc. 1178 a. De reliquis adjectis ad legem, quibus ser-
 vorum habetur et jumentorum ratio, disputat ingeniosissime Philo p. 1179 c.
 1180. Apud Romanos, (etiam festis quædam exercere diebus Fas et jura
 sinunt:) ut scribit M. Cato de Re Rust. c. 138, *Boves feriis conjungere licet*:
—mulis, equis, asinis feriæ nullæ—sunt: non absurde Justin. M. Dial. cum
 Tryph. p. 122. v. ult. *τὰ στοιχεῖα οὐκ ἀργεῖ, οὐδὲ σαββαρίζει*.

ἄλλου τινὸς καὶ τούτων ἀξιοῦντες εἶναι *septimam dierum consecramus ediscendis legibus nostris tam scriptis quam non scriptis* (sunt enim ἄγραφα νόμιμα τὰ ἔθνη) *ut rerum aliarum quarumcunque, sic*
 94 *legum quoque meditationem necessariam esse existimantes.* Ultima, nisi fallor, tecte Romanos petunt, quibus vulgo veterum legum suæ gentis nulla erat μελέτη, doctioribus tantum paucis, ut juris consultis, demandata. En testem Ciceronem de LL. lib. ii. c. 23. *Jam cetera in XII.—translata de Solonis fere legibus—*ROGUM ASCIA NE POLITO. *Nostis quæ sequuntur. Discebamus enim pueri XII. ut carmen necessarium; quas jam nemo discit.* Μανθανέτωσαν καὶ οἱ παῖδες πρῶτον τοὺς νόμους μάθημα κάλλιστον, Moysis erat præceptum secundum Josephum Ἀρχ. IV. c. 8. §. 12 f. Atque idem in Græcos, aliosque veteres populos, nec tamen omnes, dici poterat, veterum suæ gentis legum vulgo negligentiores. Quod dicebam, obversatum illic Josepho, mihi manifestum fuit ad ista hæc ipsius conferenti c. Apionem lib. ii. c. 17 f. “Noster legislator rerum nobis discendarum pulcherrimam et maxime necessariam legem demonstravit; nec ut semel illam aut bis (voces ἢ πολλάκις sunt superfluæ) recitatam audiremus; sed voluit, ut dierum quaque septima, vacantes ab aliis operibus, conveniremus ad audiendam legem et hanc accurate ediscendam (ἀκριβῶς ἐκμανθάνειν) ὃ δὴ πάντες οἱ νομοθέται εὐόκασιν παραλιπεῖν.” Quæ tum sequuntur c. 18. de juris consultis apud alias gentes, quos legum ignarus quisque sibi cautores adhibeat, demonstrant quod dicebam. Hoc unum (cetera pleraque sunt poëtæ mendacis deliramenta) vere de Judæis testatus est Juvenalis Sat. XIV. 100:

Romanas autem soliti contemnere leges,
 Judaicum ediscunt, et servant, ac metuunt jus,
 Tradidit arcano quodcunque volumine Moses.

XXXI. *Aristobuli de Dei quiete, dierum septimo, usurpata partim a Clemente Alexandrino: diversa ab his ea de re sensisse Philonem Judæum.*

Nunc demum si singula sic persequerer, sentio me, forte lectore non nolente, tamen aberraturum ab Aristobulo; cujus proxima partim etiam respondent veteri criminationi a Rutilio renovatæ, a quo dicta honeste Ovidii notissimo versu,

Culta Palæstino septima sacra Syro;
 considerabantur pro sua dementia,

Tanquam lassati mollis imago Dei.

95 Hæc sequuntur Aristobuli verba apud Eusebium Præp. p. 667 b. :

Τὸ δὲ διασαφύμενον διὰ τῆς νομοθεσίας ἀποπεπαυκέναι τὸν Θεὸν ἐν αὐτῇ, τοῦτο οὐχ, ὥς τινες ὑπολαμβάνουσι, μηκέτι ποιεῖν τι τὸν Θεὸν καθέστηκεν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ καταπεπαυκέναι τὴν τάξιν

αὐτῶν, οὕτως τε εἰς πάντα τὸν χρόνον τεταχέναι· σημαίνει γὰρ, ὥς ἐν ἑξ ἡμέραις ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ἵνα τοὺς χρόνους δηλώσῃ καὶ τὴν τάξιν προείπῃ τί τίνος προτερεῖ· τάξας γὰρ οὕτως αὐτὰ συνέχει, καὶ οὐ μεταποιεῖ.

Sunt in his quædam prima facie tenebricosa; quibus lux fortasse quædam admoveri poterit ex Philone. Philonis adhibens sæpe testimonia, nullo tamen indicio deprehendere potui, dum legebam ejus scripta non immemor Aristobuli, hujus in Moysis Legem Commentarios a Philone fuisse lectos; aut contra Philoneis observatis tanquam suis usum, si quis, ex Hodii sententia, scripsisset Aristobulea Philone recentior. Cum ambo fuerint Alexandrini, ambo philosophi, ambo Judæi, in libris Gentilium supra gentis captum exercitati, hoc alicui mirum videri poterit. Sed, præter Moysis leges et custodita de multis pauca vetera gentis suæ monumenta Græce conversa, non arbitror a Philone studiose quæsitæ, nedum lecta, scripta Judæorum, qui vixerant proximis ante ejus ætatem duobus vel tribus ferme seculis; quem admiratione constat Pythagoreorum percussum et librorum Platonis amare prope divino. Huic nec fabulosæ suorum narrationes probari potuerunt; atque absurda videri debuit in universum Aristobuli de Pythagora et Platone sententia, fraus autem displicere vehementer, qua versus popularis ille suus a se tornatos evulgare fuit ausus sub venerandis ipsi quoque Philoni nominibus Orphei, Homeri, Hesiodi, ceterorumque.—Sed quod negabam de Philone, de Clemente, qui toties alios incusavit furti cujusdam literarii, negari non potest. Ecce iterum de istis, quæ posui, Aristobuleis, nobis non inutiliter nonnulla mutuatus sic interpolavit Strom. VI. p. 813, 1:

Οὐ τοίνυν, ὥσπερ τινὲς ὑπολαμβάνουσι τὴν ἀνάπανσιν τοῦ Θεοῦ, πέπανται ποιῶν ὁ Θεός· ἀγαθὸς γὰρ ὢν, εἰ παύσεται ποτε ἀγαθοεργῶν, καὶ τοῦ Θεοῦ εἶναι παύσεται· ὅπερ οὐδὲ εἰπεῖν θέμις. ἔστι δ' οὖν Καταπεπανκέναι τὸ τὴν τάξιν τῶν γενομένων εἰς πάντα χρόνον ἀπαραβάτως φυλάσσεσθαι τεταχέναι, καὶ τῆς παλαιᾶς ἀταξίας ἕκαστον τῶν κτισμάτων καταπεπανκέναι.

In pæne ultimis impeditior verborum structura quodam modo monstrat hæc alterius esse verba, non Clementis; ex cujus verbis forte quis suspicabitur in Aristobuleis scribendum: ἀλλ' ἔστι Καταπεπανκέναι τὸ τὴν τάξιν αὐτῶν οὕτως εἰς τὸν πάντα χρόνον τεταχέναι· ut in ordine naturali τὸ jungatur cum τεταχέναι, prout 96 certe jungi debet in Clementinis. Nihil tamen mutandum arbitror. Aristobulo quoque Καθέστηκεν tantumdem notat ac ἐστὶ. Hoc modo frequentatur illud inprimis a Judæo auctore lib. Maccab. 2. et 3. sed ab aliis etiam scriptoribus, et Herodoto, cui κατεστήκει significat ἐστὶ, κατεστῶς, τὸν ὄντα· φίλον κατεστῶτα dicas an ὄντα nihil interest: ἰσοδίατοι καθεστῶτες Luciani tom. III. p. 416, 83. fraudi fuerunt viris doctis.—Hoc si illud sensu ca-

piatur, repeti poterit in sequentibus, ἀλλ', id est, ἀλλὰ καθέστηκεν ἐπὶ τῷ καταπεπαυμένῳ τὴν τάξιν αὐτῶν οὕτως, ὥστε (sic syllaba repetita scribendum, οὕτως ὥστε) εἰς τὸν πάντα χρόνον τεταχέναι. Quæ sequuntur satis clara sunt, ultima quoque τάξας γὰρ οὕτως αὐτὰ συνέχει etc. si censeantur scripta pro his, ὁ γὰρ τάξας ἐν τῇ τάξει, ἣ ἔταξεν, αὐτὰ συνέχει, καὶ οὐ μεταποιεῖ. Non mirabor, si cui in mentem venerit diversissima in his Aristobuli lectio, hæc nimirum, ἐπὶ τῷ καταπεπαυμένῳ τὴν ἀτάξιν αὐτῶν: quod ab ejus mente non dicerem longe remotum. Voluit enim, universi conditorem res creatas in ordinem quamque suam disposuisse ac constituisse, ut eundem ordinem in omne tempus constantissime servarent: atque hoc ipsi erat τὸ καταπεπαυμένῳ.—Dei quietem illam miris modis explicabant Gnostici. Hic satis erit dixisse quæ mens fuerit ab Aristobulo dissentientis Philonis: "Negat ille quievisse Deum aut finem operum fecisse; Deum ait de-
"disse finem operibus mortalibus quæ coagmentaverat, incho-
"asse tum diviniore; neque enim unquam Deum operum suorum
"finem facere, ejus proprium sit semper condere. Hominum
"quidem opera artifice manu fabrefacta stare et permanere,
"mente divina condita sic moveri, ut finis eorum aliorum sit
"initium, quique videatur interitus aliorum sit origo." In hanc ille sententiam disputat in Legum quæ sequuntur Hexæmeron Allegoriis p. 41 d.e. usus ad ultima firmanda aliquot anapæstis ex Euripidis perdita tragœdia sumtis:

θυήσκει δ' οὐδὲν
τῶν γεγνημένων διακρινόμενον δ'
ἄλλο πρὸς ἄλλον
μορφὴν ἑτέραν ἀπέδειξεν.

Nititur in his, ut erat Græci sermonis Philo peritissimus, forma activa verbi: εὖ μέντοι, ait, τὸ φάναι Κατέπαυσεν, οὐχὶ Ἐπαύσατο; Παύομεν γὰρ τὰ δοκοῦντα ποιεῖν οὐκ ἐνεργοῦντα, οὐ Παύεται δὲ ποιῶν αὐτός. Præterea nititur proxime sequentibus Genes. ii. 3, Κατέπαυσεν ὃν ἡρξάτο ὁ Θεὸς ποιῆσαι suamque sententiam speciosius verbis commendat in seqq. p. 43 tota; verba Gen. ii. 2.
97 Κατέπαυσε τῇ Ἐβδόμῃ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, scribens ista: τὰ θυητὰ γένη παύεται πλάττων ὁ Θεός, ὅταν ἀρχῇται ποιεῖν τὰ θεῖα, καὶ Ἐβδομάδος φύσει οἰκεία. Quæ forte specie quadam se commendarent, si legeretur in Græcis Κατέπαυσε πάντα τὰ ἔργα, ὃν ἡρξάτο ὁ Θεός ποιῆσαι. In Hebræo autem contextu, tum, non ut scripsit v. 3, שבת מכל-מלאכתו sed, nisi fallor, scribi debuisset a Moyse, השבית את-מלאכתו quorum hoc reddi potest κατέπαυσε τὰ ἔργα αὐτοῦ illud ad normam accuratam reddi debuerat ἐπαύσατο vel κατεπαύσατο ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. Sed in his ipsis discernendis grammaticorum cura monstrat veram significandi differentiam in sermone tamen quotidiano fuisse neglectam. Alterum quod adhibet in rem suam Philo minoris adhuc est momenti: Hebraica hic diversa fateor

comm. 2. bis positum **הָשָׁע** bis Græcus interpres ἐποίησε·
 comm. 3. phrasi, **ὦν ἤρξατο—ποιῆσαι** locutionem reddidit Hebraicam, **לַעֲשׂוֹת—אֲשֶׁר בָּרָא** non id utique significantem, si censeas ἤρξατο vi sua positum nativa: nec enim dixerit, opinor, aliquis verbum **בָּרָא** notare ἀρχεται vel ἤρξατο, *incœpit*. Sed locutionem, intellectu non difficilem, difficulter tamen apta Græca phrasi exprimas, quæ vim illius omnem exhibeat. Hanc sensit interpres difficultatem, deditque, ut diversum quid daret ab ἐποίησε, ἤρξατο ποιῆσαι: multo propius ad phrasin forsitan accessissent orientalem hæc Græca, ἀ vel ὦν ἔκτισε καὶ διεκόσμησε, aut paulo elegantior οἷς τὸν κόσμον ὁ Θεὸς ἀπέδωκε, quibus creatis suum Deus indidit ornatum. Jo. Drusius: “*Quod creaverat faci-endo, pro eo, ait, habendum ac si dixisset, quod creaverat et fecerat: facere est aptare, ornare, expolire, absolvere.*” Judæi vero Græce scribentes sive dicant τῶν ἔργων ὦν ἤρξατο ποιῆσαι, seu ὦν ἐποίησε, prorsus idem significant. Documento sit Lucas, qui initio Actorum Apost. adhibitam phrasin istam præ aliis frequentavit. Quantam dignitatem monumentis sacris Latina versio conciliaret, non quæ verbum de verbo serviliter exprimeret, aut verborum origines, quas vocamus, invitis obtruderet, sed quæ sententias orientales verbis tamen Latinis interpretaretur, quæ illarum vim adæquarent quodammodo! ἀλλὰ ταῦτα δὴ τὰ νῦν λεγόμενα ἐστὶν εὐχαί.—Ad nostrum nos modulum potius metiamur.

XXXII. *Quid in Aristobuleis videatur ὁ περὶ ἡμᾶς ἑβδομος λόγος? Additamentum ad libellum Sirachidæ. — Τὸ τῆς ψυχῆς ἄλογον in VII partes cum Stoicis distinxisse Philonem.*

Aristobuli proxima sunt et illa, sic satis obscura prima facie:

Διασεσάφηκε δ' ἡμῖν ταύτην (τὴν ἐβδόμην ἡμέραν) ἔννομον ἔνεκεν σημείου τοῦ περὶ ἡμᾶς Ἐβδόμου λόγου καθεστῶτος, ἐν ᾧ γινώσκοντες ἔχομεν ἀνθρωπίνων καὶ θείων πραγμάτων.

Græce doctissimus Franc. Vigerus sic ista Latina fecit: *Quem 98 eundem fixum nobis diem ac solemnem esse voluit, quo rationis illius septenariæ quoddam quasi signum tolleretur, per quem in rerum humanarum divinarumque notitiam devenimus. In his, facta mentione τοῦ περὶ ἡμᾶς Ἐβδόμου λόγου, primum dubites, utrum ratio sit intelligenda, an oratio, sive sermo. Vis illa formandæ vocis, hominibus proprium divinitus donum, mihi quidem olim hic videbatur designata, ista legenti Jesu Sirachidæ c. xvii. 5.*

*Ελαβον χρῆσιν τῶν πάντε τοῦ Κυρίου ἐνεργημάτων,

*Εκτον δέ, νοῦν αὐτοῖς ἐδωρήσατο μερίζων,

καὶ τὸν Ἐβδομον λόγον ἐρμηνεία τῶν ἐνεργημάτων αὐτοῦ.

^a Non illa quidem vel avi Ἰησοῦ, vel Ἰησοῦ Sirachi filii, sed cujuscunque sint, sunt certe Judæi veteris Græciensis, a *mente*, sive *animi lumine*, distinguentis τὸν Ἑβδομον λόγον, septimam velut partem, λόγον, *sermonem*, vel *orationem*; vocat enim τὸν λόγον ἑρμηνέα, *interpretem operum divinorum*. Deus dicitur ab Euripide hominibus ferinis

Πρῶτον μὲν ἐνθεῖς σύνεσιν, εἴτα δ' ἄγγελον
γλώσσαν λόγων δούς, in Suppl. v. 203.—

Quia post ἕκτον, et priora, nunc septimum numerat, rectius scripsisset Καὶ ἑβδομον, λόγον ἑρμηνέα—sed et Aristobulus meminit τοῦ περὶ ἡμᾶς Ἑβδομου λόγου. Hic alicui forsan in mentem veniat suspicari, hunc ipsum additamentum illud adjecisse ad verba
99 Sirachidæ. Non illud quidem alienum ab Aristobuli persona: hic tamen videtur istius facinoris absolvendus; nam λόγος in Aristobuli verbis est ipse animi Νοῦς· ὁ νόος τὰς ψυχὰς veteribus philosophis et Archytæ. Nunc Grotium audiamus: ad ista scribit apud Sirachidem a se lecta: “ videtur ad marginem annotatum fuisse ab aliquo Stoicorum librorum lectore. Nam “ Stoici, (ut Plutarchus aliique nos docent,) ad quinque sensus “ notissimos tres annumerabant alios, quorum hic omissum est “ τὸ σπερματικόν, posita autem duo τὸ φωνητικόν et τὸ ἡγεμονικόν.” Sed, si voluit ex mente loqui Stoicorum, octava pars mentis, ut loquebantur quibus erat ἡ ψυχὴ ὀκταμερὴς, omitti non potuit, ut nusquam omissa fuit a Philone Judæo, Zenonem et hujus sectatores plerosque hac etiam in parte sic sequito, ut cum suis tamen Pythagoreis et Platone bifariam primum *mentem* diviserit in τὸ λογιστικόν sive διανοητικόν μέρος et τὸ ἄλογον· illud cum Stoicis dixerit τὸ ἡγεμονικόν· hoc, nempe τὸ τῆς ψυχῆς ἄλογον, in septem partes distinxerit, quinque sensus, vim articulate fandi, tandem et illam procreandi per totum corpus permanentem, usque ad τὰ ἀναγκαῖα, quæ dicuntur etiam in Actis S. Theclæ: Philo de Mundi Opif. p. 27 c. τῆς ἡμετέρας ψυχῆς τὸ δίχα τοῦ ἡγεμονικοῦ

^a Non sunt—Sirachidæ] Nihil horum legit interpret Latinus; nec quicquam exstat in Alexandrino cod. aut Romano, qui duo habentur ceteris codd. scriptis meliores, sunt saltem antiquiores. Scripserat Sirachides, quæ leguntur ver. 6, Διαβούλιον, καὶ Γλώσσαν, καὶ Ὁφθαλμούς, ὦτα, καὶ Καρδίαν ἔδωκε διανοεῖσθαι αὐτούς· hæc fuerunt in exemplari Hebræo τοῦ Ἰησοῦ, qui philosophos Græcos in his sequi nec potuit neque voluit: ad quinque illic enumerata Judæus, in libris Græcis non hospes, adjecit in margine *sextum et septimum* donum cæleste: “Ἐκτον δὲ, νοῦν αὐτοῖς ἔδωκ' ἵνα μερίζων, (legendum putem ἀπομερίζων· *auræ* namque videbatur *divinæ particula*;) Καὶ τὸν Ἑβδομον λόγον ἑρμηνέα τῶν ἐνεργημάτων αὐτοῦ· hæc alieno loco in codices nonnullos irrepsisse videntur Drusius et Grotius; horum neuter alterius vidit additamentum, his ipsis alieno loco positis præfixum, “Ἐλαβον χρῆσιν τῶν πέντε τοῦ Κυρίου ἐνεργημάτων, quod primus invenit in Augustano cod. Dav. Hæschelius, publicavitque in sua editione Sapientiæ Sirachi, Augustæ Vindelicorum anno 1604. Caruit hac editione Grotius; suam Franekeræ dederat a. 1596. Jo. Drusius, ut erant tum tempora, philologus accuratissimus.

μέρος ἐπταχῇ σχίζεται, πρὸς πέντε αἰσθήσεις, καὶ τὸ φωνητήριον ὄργανον, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸ γόνυμον. Idem, suo more mirabiliter explicans verba Genes. iv. 15. p. 185 d. τὸ ἄλογον τῆς ψυχῆς εἰς ἐπτὰ διανέμεται μοίρας, ὄρασιν, ὄσφρησιν, ἀκοῇ, γεῦσιν, ἀφῇ, λόγον, γόνυμον· εἰ δέ τις τὸν ὄγδοον ἀνέλοι νοῦν, τὸν ἡγεμόνα τούτων, Κάιν παραλύσει καὶ τὰ ἐπτὰ. p. 42 c. ψυχῆς τὸ ἄλογον ἐπταμερὲς, αἰσθήσεις πέντε καὶ φωνητήριον ὄργανον, καὶ τὸ διήκον ἄχρι παραστατῶν, ὃ δὴ γόνυμόν ἐστι. A Pythagora, Platone, ceterisque philosophis primi ordinis bifariam animus, sive trifariam, a nonnullis in plures gradus dividebatur; sed ista in octo partes, quas vocant, sive facultates divisionis solis erat propria Stoicis; Stoicos itaque Philo fuit in his, ut saepe, sequutus: de Stoicis Diogenes Laërt. in Zenone VII. 110. φασὶ τὴν ψυχὴν εἶναι ὀκταμερῇ· μέρος γὰρ αὐτῆς τὰ τε πέντε αἰσθητήρια καὶ τὸ φωνητικὸν ὄργανον, καὶ τὸ διανοητικόν,—καὶ τὸ γεννητικόν. Illic nulli, sed qui hoc statuerint infra §. 157. nominantur e porticu principes, Zeno, Cleanthes, Chrysippus, Antipater. Vid. illic Æg. Menagius, et J. Lipsius Physiolog. Stoicor. III. Diss. xvii. De animi in tres partes, vel duas, quæ eodem recidit, divisione, velut a Platone orta, de multis etiam aliis ad philosophiam veterem spectantibus sic loquitur Cicero, ut liquido mihi constiterit, Italica Pythagoreorum veterum monumenta non fuisse a Cicerone lecta, quæ sane mirandum est ad nostram usque ætatem devenisse nonnulla, ne dialecto quidem, qua scriperant, mutata. Sed in Stoica divisione quæ ponitur ordine sexta, *vis vocis formanda*, vel *articulate fandi*, soli homini propria, dicitur illis τὸ φωνητικόν, ter minimum a Philone τὸ φωνη- 100 τήριον ὄργανον, illa certe per τὸν Λόγον est intelligenda in istis, quæ supra dicebam a Judæo quodam interjecta Sirachideis. Illam vim Philo quoque Λόγον dixit in locorum ex ejus libris citatorum secundo. Quid nunc tandem in Aristobuleis per τὸν περὶ ἡμᾶς ἑβδομον λόγον intelligemus? An illud ipsum, quod iisdem verbis ab Aristobuli Gentilibus designatum vidimus? Minime gentium; sed quod illi vocant νοῦν et τὸ ἡγεμονικόν: sic enim verba videntur ordine suo nativo collocanda: ἔνεκεν σημείου τοῦ Λόγου, καθεστῶτος περὶ ἡμᾶς (id est ὄντος ἐν ἡμῖν) ἑβδόμου· ut esset dies ille septimus vice signi vel velut signum rationis, quæ in nobis septimum locum tenet; cujus ope scientiam habemus rerum humanarum divinarumque, atque adeo sapientiam nobis paramus sic proprie dicam. Paulo post iterum fit in Aristobuleis mentio τοῦ ἑβδόμου Λόγου. Versus enim, qui velut Homeri profertur,

Ἑβδομάτῃ δ' ἡοὶ λίπομεν ῥόον ἐξ Ἀχέροντος, (Eusebii p. 668 a.) dicitur σημαίνων, ὥς, ἀπὸ τῆς κατὰ ψυχὴν λήθης καὶ κακίας, ἐν τῷ κατ' ἀλήθειαν ἑβδόμῳ λόγῳ καταλιμπάνεται τὰ προειρημένα, καὶ γνῶσιν ἀληθείας λαμβάνομεν, καθὼς προερίηται.

quæ est allegorica versus velut Homerei interpretatio. Qui septima luce reliquerat Acherontis, atque adeo etiam vicinum in

inferi Jovis regno flumen Lethes, ille scilicet censeri poterat τὴν κακίαν, vitiositatem, dereliquisse, sive superasse ratione, vere septima luce, sibi que veri parasse notitiam. Hoc animi lumen Λόγος censeri poterat ἔβδομος, velut septimum in mente locum obtinens aut gradum. *Ad quinque sensus* si φωνὴν adjicias, sextam velut vim, ἔβδομος erit in mente Λόγος, sive νοῦς, sive τὸ ἡγεμονικόν. Atque ita a veterimis jam philosophis Græcis, post recensitos quinque sensus, ponebatur ista facultas. Vix quidquam habemus in hoc genere antiquius libello Timæi Locri *de Anima Mundi*, sive *de Universo*: in cujus systemate physicum Platonis totum fundatum est. Timæus quinque sensus enumerat, et τὰν αἰσθησίων usum tradit a p. 557 f. τὰν ὄψιν, τὰν ἀκοὰν, τὰν ἀφάν, τὰν γεύσιν, τὰν ὀσμάν, — his p. 559. v. 7. continue subjungit: Φωνὰ δ' ἐστὶ μὲν πλάξιν ἐν ἀέρι, διῖκνουμένα ποτὶ τὰν ψυχὰν δι' ὧτων etc. hæc postrema sic in Timæo suo Plato expressit p. 67 b. Φωνήν—θῶμεν, τὴν δι' ὧτων ὑπ' ἀέρος—μέχρι ψυχῆς πληγὴν διαδιδόμενην: postquam de quinque sensibus ad ductum libelli Dorici copiosissime dixisset a p. 47. orsus a visu, quod donum cœleste spectator universi velut matrem considerat philosophiæ, οὐ μείζον, αἰτ, ἀγαθὸν οὐτ' ἡλθεν οὐτ' ἤξει ποτὲ τῷ θνητῷ γένει δωρηθὲν ἐκ θεῶν. λέγω δὴ τοῦτο ὁμμάτων
101 μέγιστον ἀγαθόν et paulo post eadem p. 47 c. φωνῆς τε δὴ καὶ ἀκοῆς πέρι ὁ αὐτὸς λόγος, ἐπὶ ταῦτα ^b τῶν αὐτῶν ἔνεκα παρὰ θεῶν δεδωρῆσθαι. Ista protuli quia poterant cum Judæi verbis supra positis comparari. Cicero, cujus ubertas manavit de fonte Platonis, quæ de sensibus disputat de N. D. II. c. 56. et seqq. ex Platone singula potuerant illustrari. His Cicero disputatis c. 59. *Animum*, inquit, *ipsum*, mentemque hominis, rationem, consilium, prudentiam, (quis) non divina cura perfecta esse perspicit, etc.—*Ad usum autem orationis incredibile est, nisi diligenter attenderis, quantæ opera machinata natura sit.* c. 61. — *Quid vero? hominum ratio non in cælum usque penetravit?* Hæc pro Judæis philosophis arbitrator sufficere; nam nimis longa foret disputatio, si in gratiam Peripatetici hic mihi sumerem Aristotelis ex tribus *de Anima* libris et libello περὶ αἰσθήσεως, quemque sæpe mihi sequutus videtur, Archytæ περὶ Νοῦ καὶ Αἰσθήσεως, Brontini περὶ Νοῦ καὶ διαβολας ex inedito opere Jamblichi sententias enarrandas. Quando vero noster Aristobulus, *per rationem*, inquit, γνῶσιν ἔχομεν ἀνθρωπίνων καὶ θεῶν πραγμάτων, et Ciceronis philosophici mihi sunt ad manum libelli, hujus quam aliorum verbis ostendere malo, sic sapientiam a veteribus fuisse definitam: Cicero itaque de Off. II. c. 2. *Sapientia est—rerum divinarum et humanarum, causarumque quibus hæ res continentur, scientia.* Simpliciter dixerat lib. i. c. 43. *Princeps virtutum—sapientia, quam σοφίαν Græci vocant,—rerum est divinarum atque humanarum scientia*: sed ad hanc causarum cognitionem etiam adjicit Tuscul. IV. c. 26. ubi notat Jo.

^b Plato scripsisse videtur, ἐπὶ ταῦτα παρὰ θεῶν δ. in eosdem fines; alius interpretamentum adjecisse, τῶν αὐτῶν ἔνεκα.

Davisius. Ex hujus notatis ipsoque Cicerone Tusc. V. c. 3. intelligi Pythagoræ poterit modestia, *studiosum* se dicentis *sapientiæ*, sapientem esse negantis: a discipulis, (quos in ista temporum caligine quis ægre ferat ingenium illud capitale, velut a Deo mortalibus emendandis isto terrarum tractu datum, fuisse admiratos?) a discipulis, ut erat, *sapiens* dicebatur: exemplo sit Lysis in Epistola ad Hipparchum, quam ex tribus Codd. MSS. vulgata meliorem feci: in illa ὁ δαιμόνιος ἀνὴρ — θέλων τε καὶ ἀνθρώπων πραγμάτων ἧς ἐπιστάμων. Illic pro vulgata forma ἦν Doricam ἧς erat præbet Codex MS. Biblioth. Franequeranæ, is ipse, ex quo Jamblichi duas priores operis partes evulgavit non optime Jo. Arcerius, quique libros etiam tertium præbet et quartum, hunc a Tennulio vulgatum, illum necdum editum περὶ τῆς κοινῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης continentem Pythagoreorum etiam reliquias Doricas, aliunde nobis ignotas.

XXXIII. *Aristobuleia de vi numeri septenarii in universum concinunt aliorum dictis.* 102

Quæ nunc adjicit ad priora Judæus de numero septenario,

Δὲ ἑβδομάδων δὲ καὶ πᾶς ὁ κόσμος κυκλεῖται τῶν ζωογονουμένων καὶ τῶν φνομένων ἀπάντων

rem ipsam si spectes, haud obscura, verbis tamen expressa non pervulgatis, explicari poterant vel ex uno Philone Judæo, qui, Pythagoreorum admirator, atque amore percussus numeri præsertim septenarii, suæ quoque gentis divina lege sanctificati, verba magno studio quæsit, quo suum hunc amorem posteris declararet, in hujus numeri virtutibus enarrandis copiose versatus a p. 20 d. ad p. 29 b. breviter eadem pleraque velut in summam contrahens pp. 40, 41, 42. neque ullam deinceps dimittens occasionem oblatam de hoc numero dicendi, ut hic Philone possimus esse contenti, nec desideremus necesse sit perditum Hermippi Berytii de hoc numero commentarium: hunc, quod mireris, citat aliis invisitatum Clemens Alexandrinus, postquam de numero septenario multa dederat eadem, quæ Philo diligenter a Clemente lectus et sæpenumero laudatus: præter cetera, octo et decem ex Solonis Elegia continuos versus uterque præbet eosdem; quos qui præter istos duo laudaverit, neminem facile dederis: illic tamen Philonis nulla facta mentione, post excursus de hoc numero Clemens Strom. VI. p. 815, 14. καὶ μυρία τοιαῦτα, inquit, ἀγιάζων τὸν ἀριθμὸν, παρατίθεται Ἑρμιππος ὁ Βηρύτιος ἐν τῷ περὶ ἑβδομάδος. Hoc longe magis nobilitatus Smyrnæus Hermippus, de quo diligenter egit Jonsius *de Script. H. P.* II. c. 9, 3. in suis de Pythagora libris agere quoque debuit de numeris. In ejusdem tituli libris, qui ἑβδομάδες inscribebantur, eandem materiam de septenario numero copiose tractaverat M. Varro; illinc lucu-

lenta nobis excerpta dedit A. Gellius N. A. III. c. 10. quæ Jos. Scaliger in M. Varronis fragmenta retulit pp. 76—78. Macrobius, Chalcidius, alii plures ea de re egerunt; sed in istis Varronis inveniuntur nonnulla Philoni quoque Judæo Clementique adeo indicta; non illa dico, quæ, sicut sunt profecto, *frigidiuscula* videbantur Gellio p. 234, sed quæ nobis enarrat ex Varrone p. 231, de VII diebus haleyonum nidulantium; p. 232, de modo summo adolescendi humani corporis; p. 233, de arteriis numero motis
 103 septenario; p. 234, *de morientibus septimo die, quibus inedia mori consilium est*. Sunt ista tamen, cetera quoque leviora præ iis, quæ designata potissimum voluit Aristobulus. Quando vacat, lubet in hoc liberrimo scribendi genere de multis proferre pauca, quæ fortasse tenebricosis lucem hic illic adjungant, minime ignorans, quantilli has difficiles nugæ pro sua sapientia fecerit Aristoteles, cujus eam in rem verba dedit Petrus Petitus Miscell. Obs. III. c. 3. Non pervulgata multa protulit in perdocto libello, Denario Pythagorico, Jo. Meursius, sed præstantissimo viro properanti, quæ collegerat digerendi deerat otium sæpenumero. Ponam primum verba quædam Philonis, quibus suam ille septenarii numeri venerationem testatur, ubi materiam orditur: *τὴν ἑβδομάδος φύσιν οὐκ οἶδ' εἴ τις ἱκανῶς ἀννμῆσαι δύναιτο παντὸς οὐσαν λόγου κρείττονα* reliqua legi poterunt p. 20 d.—Quæ paulo ante posui Aristobuli, illa bis leguntur apud Clementem Alex. primum loco satis alieno lib. v. Strom. p. 713, 12; postea suo sat commodo lib. vi. p. 813, 20.

Ἐν ἑβδομάσι πᾶς ὁ κόσμος κυκλεῖται τῶν ζωογονουμένων καὶ τῶν φνομένων ἀπάντων.

Quæ prima sequuntur apud Clementem de VII potentissimis *πρωτογόνοις* angelorum principibus, ex Theodoti Gnostici scriptis, hic non tractabuntur. Cum Philone tum ceterisque memorantur a Clemente VII *ἀστέρες οἱ πλάνητες*, — τῶν δὲ ἀπλανῶν ἑπτὰ μὲν αἱ πλειάδες, ἐπτάστεροι δὲ αἱ ἄρκτοι — ἡ σελήνη τε δι' ἑπτὰ ἡμερῶν λαμβάνουσα τοὺς σχηματισμούς· p. 814, 13. VII ὄργανα τῶν αἰσθητηρίων quibus præter τὴν ἐν ταῖς νόσοις κρίσιμον ἐβδόμην subjungit Solonis versus elegiacos docentis, τὰς τῶν ἡλικιῶν μεταβολὰς κατὰ Ἑβδομάδα γίνεσθαι, et in anno septuagesimo sive decima annorum hebdomade terminum figentis humanæ vitæ. Quod ex Solonis Elegia didicerat et aliunde, Solonem Herodotus eleganter Cræso dicentem facit lib. i. c. 32. Enarrata Solonis divisione, dat nobis Philo Judæus p. 24, Hippocratis verba, quibus medicus sic Solonis decem gradus corrigit, ut hominis ætati *certainum terminum non ponat*; sed in VII illam gradus dividat, primos quatuor VII annorum æquales, *παιδίου, παιδὸς, μεираκίου, νεανίσκου, πueruli, pueri, adolescentis, juvenis*; ætati virili, *ἀνδρὸς*, tres tribuat hebdomadas, quippe quam anno XLIX. compleant septies septeni, senescenti *πρεσβύτη* det iterum annos VII, quique vitæ supersint, *seni, γέροντι*. Quando nobis ipsa Philo serva-

vit magni medici verba, Censorinus ad istam videtur normam corrigendus de Die Nat. c. 14; quod, Græcis non adnotatis, latuit Ægid. Menagium in Diogen. Laërt. I. 54. apud quem VIII. 10. Pythagoræ tributam forte quis divisionem miretur. Quæ scribit Macrobius in Somn. Scip. I. c. 6. p. 38. *Hic numerus est (septenarius) qui hominem concipi, formari, edi, vivere, ali, ac per* 104 *omnes ætatum gradus tradi senectæ atque omnino constare facit; singula copiosius explanat etiam ex Hippocrate, qui secundum Macrobiū tam fallere quam falli nescit, (sic isthac ætate nimii loquebantur antiquitatis admiratores,) Stratone Peripatetico, et Dioele Carystio. Alia quoque multa dedit Macrobius de multiplici hujus numeri potestate, plura tamen Philo Judæus; arithmetica præsertim pp. 20—23, quibus vim declarat hujus numeri ἐν τοῖς νοητοῖς quantam habeat ἐν τοῖς αἰσθητοῖς tradere incipit p. 23 a. ἡ (sic leg.) τὰ ἐπίγεια πάντα πέφυκε βελτιοῦσθαι, partim σελήνης περιόδοις.—c. τελεσφόρον illum numerum dici scribit, ἐπειδὴ ταύτῃ τελεσφορεῖται τὰ σύμπαντα. Præter alia plurima, in quibus hic numerus suam vim obtineat, memorantur ab ipso p. 27 c. d. e. et p. 28. mentis partes, excepta quæ principatum obtinet, septem; corporis humani VII partes externæ, totidem internæ; capitis totidem præcipuæ; oculis septem spectabilia; vocis totidem inflexiones; motus in diversas partes tantum VII; huius numero humores etiam subjicit excretos humano corpore, menstrua mulierum, foetus septimestres vitales monet cum medicis; in morbis diem septimum velut judicem, sive sanitatem seu mortem denuntiantem: eleganter, δικάζει γὰρ, inquit p. 28 c. ἀγῶνα τὸν περὶ ψυχῆς, τοῖς μὲν σωτηρίαν ψηφίζομένη, τοῖς δὲ θάνατον. Ejus tandem vim in musica lyram monstrare septem chordis instructam, in arte grammatica VII vocales; de his vid. Galeus ad Demetrium π. Ἑρμην. segm. 71.*

XXXIV. *Numeri septenarii nomina symbolica.—Nonnulla etiam Aristobuli.*

De nominibus septenarii numeri symbolicis apud arithmeticos veteres e schola Pythagoræ, de quibus Meursius egit Denar. Pyth. c. 9., pauca lubet attingere. Qui solus numerorum intra denarium neque ab alio numero generatur nec generat alium, *virgo* dicebatur *patrima*; quæque cognomina deæ virginis erant absque matre natæ, hæc nonnulla transferebantur ad numerum istum designandum: dedit hæc, præter alia, Meursius p. 85. ex Photii Nicomacheis Excerptis p. 240, 18. Illic vitiosa Ἀρης, καὶ Ἀκρέωσις καὶ Ἀγελία: priora certe Meursius intacta reliquit, sine dubio sic corrigenda: Ἀρεία, καὶ Ἀκραιώτις καὶ Ἀγελεία. Inter nomina τῆς Τριάδος ex Nicomacho dedit Photius p. 239, 3. Ἐράναν καὶ Χαρίτιαν — ἔλικά, καὶ ποτὶ βυθὸν οὐ δυομένην, Δαματράμην τε καὶ — Ἀγνιοπέζαν. Fecit hinc Meursius p. 42. *Eranam* et 105 *Charitiam* — *Damatramen* et — *Agyiopezam*: barbara Græcis

nomina, emendanda in Εἰράναν, καὶ Χαρίτων ἱαν—Ἄρκτον, Ἑλίκαν, καὶ ποτὶ βυθὸν οὐ δυομέναν (*Arctos, Oceani metuentes æquore tingi*, Virgil. Georg. I. 246.)—Δάματρά γε μὴν καὶ—Ἀργυρόπεζαν. Multa supersunt in his etiam corrigenda. Τῆς ἐπτάδος erant appellationes virgini patrimæ convenientes Ἀρεία, Ἀκραιῶτις hæc quidem insolentior paulo, quam tamen analogia facile commendat: vix usitata quoque sunt de hoc numero adhibita Minervæ cognomina Φυλακίτις, Παντευχία, Πολυαρήτη usitatis-
sima quæ adsunt reliqua. Mirum forte cui accidat, maxime hanc in rem frequentata prorsus vel a Nicomacho fuisse vel a Photio prætermissa; contra plerorumque, quæ habet in singulis numeris Nicomachus, nominum vix alibi nostris in libris factam mentionem. Sed quæ pervenerunt ad nos Pythagoreorum reliquæ nihil admodum continent ex arcana Pythagoræ disciplina, quæ numeris aut descriptionibus constabat; his deorum indebant appellationes aliasque symbolicas: Plutarch. de Iside et Osir. p. 176, ἀριθμοὺς καὶ σχήματα θεῶν ἐκόσμησαν πρὸς ἡγορίας τὸ μὲν γὰρ ἰσοπλευρον τρίγωνον ἐκάλουν Ἀθηνᾶν κορυφαγενή καὶ Τριτογένειαν. Jamblichus etiam in opere MS. lib. iii. c. 18, ἦν δὲ καὶ ἄλλος τρόπος παρ' αὐτοῖς ὁ διὰ συμβόλων μαθηματικῶς, οἷον τῆς δικαιοσύνης ἢ πεντάς. De symbolicis istiusmodi nominibus egisse videtur Androcydes Pythagoricus, ex quo nonnulla nobis dedit Clemens Alex. Strom. V. p. 672, 15. forsā et p. 676, 11. p. 732, 37.—Nominum, quæ collegit septenarii numeri Nicomachus, vix ullum reperietur in scriptis Philonis Judæi; contra frequenter in his repetitum nomen *semper virginis et patrimæ*: p. 43 a. οἱ Πυθαγόρειοι τῇ Ἀει-Παρθένῳ καὶ Ἀμήτορι αὐτὴν (τὴν Ἑβδομάδα) ἀπεικάζουσιν· similiter p. 684 c.d. p. 759 b. ἡ ἐν ἀριθμοῖς Παρθένος καὶ Ἀμήτωρ φύσις. p. 1177 c. ubi tamen addit hunc numerum nonnullos dixisse Καῖρὸν, quod unum est de Nicomacheis. Ubi primum istius appellationis mentionem facit p. 22 e. miror quod scribit, οἱ μὲν ἄλλοι φιλόσοφοι τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἑξομοῦσι τῇ Ἀμήτορι Νίκῃ καὶ Παρθένῳ,—οἱ δὲ Πυθαγόρειοι τῷ ἡγεμόνι τῶν συμπάντων· ubi hoc quoque notabile, isthoc uno loco rarum illud Minervæ Νίκης cognomen hac in re adhibitum: Νίκης Ἀθηνᾶς qui meminerint indicantur plerique a Jo. Meursio Att. Lect. I. c. 20. Cæropiæ c. 8. et ab H. Valesio in Harpoer. pp. 133, 134. conf. Meursii Denar. Pyth. p. 84.—Non minus opinor in suo genere videbitur notabile hoc Clementis Strom. VI. p. 811, 17. εἰκότως τὸν Ἑπτὰ ἀριθμὸν Ἀμήτορα καὶ Ἀγῶνα λογίζονται τὸ σάββατον ἐρμηνεύοντες, καὶ τὸ τῆς ἀναπαύσεως εἶδος ἀλληγοῦντες, καθ' ἣν οὕτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίσκονται ἔτι. Quem ille σαββατισμὸν hic cogitaverit, harum rerum peritum neminem latet: sed ejus σάββατον commodè menti meæ iterum offert Aristoboli quæ dat Eusebius proxima, non illa tamen digna quæ teneant ad ultima properantem:

Τῷ δὲ σάββατον αὐτὴν προσαγορεύεσθαι διερμηνεύεται ἀνάπανσι
οὔσα,

In quibus propterea voces aliquot mihi videntur omissæ, quia verba nexu carent: recte Philo de Confus. Ling. p. 353 d. τὴν Ἑβδομήν, ἣν Ἑβραῖοι Σάββατα (vel Σάββατ) καλοῦσιν, ἀνάπανσιν ὀνομάζει· et absurdam superbi grammatici Apionis refutans notationem Josephus c. Apion. II. c. 2 f. τὸ σάββατον κατὰ τὴν Ἰουδαίων διάλεκτον ἀνάπανσις ἐστίν· et Ἀρχαιολ. I. c. 1. §. 1. Videntur primum in Aristobuleis præcessisse quædam, quibus iterum facta mentio τῆς ἑβδομῆς, *septimæ diei*, quo pertinerent in istis αὐτὴν, in sequentibus ἱερὰν εἶναι· in quibus τὴν ἑβδομήν ἱερὰν legas apud Clementem Strom. V. p. 713, 11. Hic in proximis Aristobuli mentio facta fuit Ἑβδομάδων, nempe καθ' ἂς πᾶς ὁ κόσμος κυκλεῖται· non utique *hebdomadum dierum*, multo minus dierum ejusque septimi; sed illic *numeri septenarii* in genere sunt intelligendi. Minime nescio *diem* etiam quietis *septimum* ἑβδομάδα dictum (quod Thomas M. etiam vidit in v. Ἑβδομή) a Græciensibus Judæis, quæque scribit Josephus de Essenis, Ἀλώσ. II. c. 8. §. 9. hinc ortum errorem absurdum, notatum a Duporto Prælect. in Theophr. p. 428, sublatum in ed. Cantabrig. Porphyrii περὶ Ἀποχῆς IV. p. 162. v. 8. Sed nihil ista faciunt ad Aristobulum, distinguentem ἑβδομήν *septimum* dierum et numerum *septenarium* ἑβδομάδα. Scripseratne fortasse?

Τῷ δὲ σάββατον αὐτὴν προσαγορεύεσθαι, δ̄ διερμηνεύεται ἀνάπανσις.

XXXV. Secundum Aristobulum Homerus et Hesiodus dierum septimum habuissent sacrum. Eadem Eusebii jam ætate in Clementis Alexandrini opere lecta ab alio tamen videntur Clementinis interjecta.

Sed hoc leve; multo majoris sunt momenti quæ proxima sequuntur Aristobuli, quo tandem me pervenisse lætor:

Διασαφεῖ δὲ καὶ Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος, μετεληφότες ἐκ τῶν ἡμετέρων βιβλίων, ἱερὰν εἶναι·

Quid declarant Homerus et Hesiodus, quod ex nostris, inquit, libris transsumserunt? sacrum esse diem utique septimum quemque continuo recurrentem. Nisi proxime præcesserat ἑβδομῆς mentio, 107 scribi debuit hic ἱερὰν ἑβδομήν εἶναι· una facile litera potuit a librariis omitti numeralis. In versibus subjectis diei fit septimi mentio. Neque potest in dubium vocari, — septimum hic diem designatum. Ubi versus iidem decem in eandem rem leguntur ex Aristobuleis sine controversia descripti apud Clementem Alex. Strom. V. p. 513, primo versuum istorum Hesiodæo hæc præfixa leguntur ver. 11, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑβδομήν ἱερὰν οὐ μόνον οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες ἴσασι· his alia quædam subjiciuntur; tum duo versus velut Hesiodi; tres velut Homeri; quatuor tanquam

Callimachi: hi totidem versus sub nominibus Hesiodi, Homeri, Lini, sed prorsus iidem in Clemente velut Callimachei lecti, prostant in Aristobuleis Eusebii, quæ huc usque persequutus sum. Qui dedit Aristobuli nobis plurima continua Eusebius Præp. Ev. XIII. et ista quidem pp. 667, 668. idem paulo post aliquot nobis paginas continuas dedit ex Clementis lib. v. Stromatum, et in his eadem etiam ista pp. 677, 678, quæ præbet Clementis Oxoniensis editio p. 713, ut adeo manifestum videatur, ætate Eusebii hæc Aristobulea jam in Clemente lecta. Nihilominus, ubi huc pervenissem, dubitare cœpi, essentne ista, de sanctimonia dierum septimi tanquam a poëtis Græcis agnita, Clementis ipsius manu ex Aristobuli libro, an alterius, antequam sua scriberet Eusebius, Clementinis jam libris interjecta. Videor equidem, in iis quæ præcedunt, ista saltem duo demonstrasse; primum, Aristobuli non nominati verba sæpius in usus suos convertisse Clementem; illud præterea, lacinias aliquot, ab aliena manu scriptas, fuisse Clementinis intersertas. Quod si jam statuamus, hæc esse Clementis, erit is accusandus plagii non tantum, sed et hic nimis quoque credendi facilitatis. Si vero non sunt ista Clementis, sed ab alio derivata de commentariis Aristobuli Judæi, hic omnis culpæ Clemens absolvi poterit; et, quo sæpius hæc retracto, hoc semper magis mihi credibile videtur, hic utriusque culpæ Clementem esse Alexandrinum absolvendum; atque omnia quæ leguntur a p. 713, ver. 11. ἀλλὰ καὶ — usque in versum ultimum 37, ad voculas τί δ' οὐχὶ — non quidem ejicienda contextu, (nam quæ hæc tandem esset audacia?) sed obelo notanda, tanquam a prima auctoris manu non profecta. Præcipua mihi, cur ita suspicari cœperim, hæc fuit ratio, quod nullum ista nexum habent nec cum vicinis, neque adeo etiam inter se cohærent. Versabatur Clemens in dictis quibusdam Platonis comparandis cum dictis S. S. Videbatur sibi reperisse p. 712, 31, adumbratam quodammodo τὴν κυριακὴν ἡμέραν in verbis Platonis de Rep. X. p. 616 b. quibus memoratas ἐπὶ τὰς ἡμέρας suo more explicat. His commode succedebant ista p. 713, 37. τί δ' ; οὐχὶ παραπλήσια τῇ — γραφῇ — ὁ Πλάτων etc. Alienissima hic interseruntur de sanctimonia diei septimi, velut dicta poëtarum; quibus, si dare locum voluisset, suus infra fuisset datus, ubi de numero disputatur septenario lib. vi. pp. 814, 815, τὰς τῶν ἡλικιῶν μεταβολὰς κατὰ ἑβδομάδα γίνεσθαι, Σόλωνος, inquit, αἱ ἐλεγείαι δηλοῦσιν ὧδέ πως. Ista qui scripsit Clemens, hic scripsisset post Aristobulea de die septimo p. 713, 36, ἀλλὰ καὶ αἱ Σόλωνος ἐλεγείαι σφόδρα τὴν ἑβδομάδα ἐκθείαζονσι? quæ vertit interpres: *Quam diem, uti sanctiorem, ipsæ quoque Solonis elegiæ mirum in modum prædicant*: non absurde, si scopum spectes, in quem proferuntur ista: sed an usquam locorum de septimo dierum velut reliquis sanctiore verba fecit vel facere potuit Solon? Futuros equidem autumno, quibus hæc scribendi libertas sit displicitura, qua sanctorum patrum scriptis integras ejicere nitimur paginas: hic primus meam ego temeritatem

damnabo, si quis mihi monstrare potuerit, Solonem ea de re loquutum, quod hic indicari videtur. Facit quidem in versibus istis Solon mentionem ἐβδομάδος et ἐβδομάδων,

Τῇ δὲ τετάρτῃ πᾶς τις ^c ἐν ἐβδομάδ' ἐστὶν ἄριστος Ἴσχυν
et paulo post

Ἑπτὰ δὲ νοῦν καὶ γλώσσαν ἐν ἐβδομάσι μέγ' ἄριστος.

sed quis tandem ignorat, ἐβδομάσι δέκα καταριθμοῦντα τὸν ἀνθρώπινον βίον, Solonem ἑπταετίας per suas istas ἐβδομάδας voluisse significatas? Dici potuit, quod scribit Philo p. 23 e. ἐνεργέστατα παριστᾶσι τὴν τελεσφόρον δύναμιν ἐβδομάδος (id est τῆς ἑπτάδος, numeri septenarii) καὶ αἱ ἐκ βρέφους ἄχρι γήρως ἡλικίαι, μετρούμεναι ταύτῃ — et p. 24 a. τὰς ἡλικίας ταύτας ἀνέγραψε καὶ Σόλων ὁ τῶν Ἀθηναίων νομοθέτης, ἐλεγεία ποιήσας τάδε. Non itaque *diem septimum ut sanctiorem Solonis elegiæ prædicant*, quod volebat Alexandrini Clementis interpres non tantum, sed et antiquissimus interpolator; cujus manum alia mihi quoque plura monstrant p. 713, 11. ἀλλὰ καὶ τὴν — ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες — 36, ἀλλὰ καὶ αἱ — Hoc ut est, si leve quis judicaverit, ista mihi ad mentem explicet Clementis: Ἀλλὰ καὶ τὴν ἐβδόμην ἱερὰν οὐ μόνον οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες ἴσασι, καθ' ἣν ὁ πᾶς κόσμος κυκλεῖται τῶν ζωογονουμένων καὶ φνομένων ἀπάντων. Interpres: *septimum — diem sacrum esse — cujus conversione: καθ' ἣν — secundum quam — utique τὴν ἐβδόμην ἱερὰν* — Credidisset itaque Clemens, τὸν πάντα κόσμον τῶν 109 etc. — κυκλεῖσθαι *secundum diem septimum*? Quin imo numerum septenarium esse censuit, secundum quem omnia concepta formaruntur et nascerentur: *Septem dies esse, quibus per vicem revolutis orbes conficiuntur annorum, et septem stellas, quæ non occidunt, et septem sidera, quæ vocantur errantia, quorum dispares cursus et inæquales motus rerum ac temporum varietates efficere creduntur*, ut scribit Lactantius Divinar. Instit. VII. c. 14, a Pottero commode laudatus ad Clem. p. 813, 20, ubi, quæ loco non suo collocavit interpolator satis absurde, sic recte scripta sunt: ἐν ἐβδομάσι (δι' ἐβδομάδων eodem sensu Aristobulus) πᾶς ὁ κόσμος κυκλεῖται τῶν ζωογονουμένων καὶ τῶν φνομένων ἀπάντων. Jam neminem, his lectis examinatisque, futurum arbitror, qui voluerit ista, de diei VII sanctimonia p. 713 posita, tanquam Clementina tueri: si non sunt, aut ejicienda sunt contextu, aut nota saltem adjecta velut interpolatoris designanda. Vix etiam fieri potuisse opinor, ut vir eruditissimus Clemens, in Homero, Hesiodo, Callimacheis legendis exercitatus, hos versus, præter unicum Hesiodi, haberet pro versibus poetarum veterum, quibus tribuuntur ab Aristobulo. Sed hoc tamen argumento uti nollem; nam aliis quoque fictis decipi se passus est Clemens.

^c Ἐν ἐβδομάδ' ἐστὶν] Hæc ex diversis genuina videtur scriptio, probata ab H. Stephano IV. Schediasm. XXI.

XXXVI. *Dierum septimum neque a Græcis neque a Romanis veteribus fuisse habitum, ut a Judæis, sacrum; neque hoc tradidisse Josephum vel Philonem Judæum.*

Versus isti, quos præter primum omnes poëtis antiquis suppositos non suspicor, sed, si quid est in hoc genere literarum certi, subditos certo scio,—versus, inquam, isti Clemente multo perspicacioribus sæpe fuerunt fraudi: mirorque adeo neminem hactenus extitisse, eorum certe qui mihi noti sunt. qui fraudem hic subesse fuerit suspicatus. Illorum, qui de sabbato disputarunt superiori seculo, homines etiam, ut erant tum tempora, in ecclesiasticis scriptoribus versatissimi, si mihi scripta liberet nunc pervolutare, reperturum me suspicor, qui Clementis saltem auctoritate moti libenter crediderint dierum septimo Hebræis sacro honorem etiam a poëtis Gentilibus quemdam habitum, Homero, Hesiodo, Callimacho. Sed quid ego tales requirerem, cui unus instar omnium hic testis sufficit Grotius. Ponam ipsa viri maximi verba quædam ex Commentario in Exod. xx. 8.—

110 “Cognitionem aliquam venerationemque sabbati ad alias etiam pervenisse gentes et per sæcula aliquot mansisse, ostendit “Clemens Alexandrinus Strom. V, et in Præparatione Eusebius, “Hesiodi versibus, in quibus ἑβδομον ἱερὸν ἡμῶν [*septimus sacer dies*] dicitur; suntque Josephi, Philonis, Theophili Antiocheni, “ac ^d Luciani eodem pertinentes loci.” Cautè Grotius spuriis abstinuit; nam quæ ponit Hesiodi sunt Hesiodea apud Clementem et Eusebium sola de multis genuina, de quibus tamen non dubitasse, quæ scribit sunt documento. Quæ dicit Grotius loca Josephi, Philonis, Theophili, Luciani, quibus æque atque istis apud Clementem et Eusebium ostendi posse putabat, *aliquam venerationem Sabbati ad alias etiam pervenisse gentes*, sumsit illa vir literatissimus Joannes Seldenus examinanda sibi *de Jure*

^a Grotium opinor posuisse nomen *Luciani*, respexisse locum adhibitum etiam a Casaub. in Sueton. Tiber. c. 32, ex Pseudolog. §. 16. tom. iii. p. 174. ὁ μὲν Κόθορνόν τινα εἶπεν,—ὁ δὲ Λυπᾶν — ὁ δὲ Ἑβδομόν, ὅτι, ὥσπερ οἱ παῖδες ἐν ταῖς Ἑβδομαῖς, καὶ κεῖνος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἔπαιξε καὶ διεγέλα. Ultima bene Grævius explicuit, prætermissa a Meursio Græc. Fer. in Ἑβδομῇ vitiosum Λυπᾶν correxit Gesnerus in λύσαν recte, si formam dedisset Atticam et Luciani Λύτταν quæ vitii monstrat originem.—Theramenes Κόθορνος dictus notissimus est ex Xenoph. Ἑλλ. II. p. 273, 11. nisi sint ex margine, ὅθεν δῆπον etc. Aristoph. Bat. 546. Schol. et ad Νεφ. 360. ceterisque, ipso quoque Luciano tom. ii. p. 453.—Duo reliqua jocosa concionantium Athenis cognomina Λύτταν et Ἑβδομῇ nusquam invenio, quamvis multa hujus generis nomina mihi sint ad manum, et ferme quidquid in Atticis dictum fuit demagogos, quibus lingua fuit ad plebem concitandam prompta. Ad Λύτταν proxime accedunt Μαρία Melittæ cognomen: Athen. XIII. p. 578 d. aliorum Χώνη· Συνάγχη· Δήμη· Καπνός· Κεραυνός· Κοινοπρός· Acriora sunt et elegantiora quæ trahuntur ex vi rerum, Quintilian. p. 544.

Naturæ et Gentium juxta Hebr. lib. iii. capp. 13—15. et 19. Horum capitum quinto-decimo Gentilium loca collegit Seldenus, de dierum septimo velut Judæis sacro loquentium. Negat vir eximius, et summo quidem jure negat, dierum quemque septimum a Gentilibus cultum aut præ ceteris sacrum fuisse habitum. Sic statuenti quæ videbantur obniti Aristobulea pertractavit Seldenus capp. 16 et 17, sic ut in omnes se formas vertat ad sensum quemdam Hesiodeis, Homericis, versibusque quos putabat vel Lini vel Callimachi, contribuendum, qui sententiæ suæ paulo ante memoratæ quodammodo conveniret. In his explicandis versibus, hac cura prorsus indignis, Seldeno Ill. Ez. Spanhemius adstipulatur Observ. in Callim. H. in Del. ver. 251. Neuter de fide dubitavit Aristobuli, nec certe sintne versus isti poëtarum, quibus a Judæo contribuuntur. Huic quidem labori parcere potuisset Seldenus, atque in his ipsis suæ opinioni verissimæ præsidium invenire, si minus homini Judæo credulus ipsos illos, qui Homeri dicuntur, Hesiodi, Lini, sive Callimachi versus vidisset poëtis istis indignos, atque in eodem Judæi cerebro tornatos, quo finxerat falsarius velut Orphei versus, de suæ gentis duobus viris primariis, Abrahamo et Moyse, honorifice canentis.—Nostris istis apud Clementem Alexandrinum Josephi vel Philonis verbis præter Grotium æquales duo quoque nituntur Desider. Heraldus, et Jacob. Gothofredus, uterque tractantes verba quædam ex Apologético Tertulliani cap. 16, ex quibus nihil aliud conficias, nisi plebem isthoc ævo Romanorum, *exorbitantem a Judaico more, quem ignorabant*, dierum septimum libenter ab opere vacantem transegisse, atque ita secum habitantes Judæos hac in parte nativæ cuique segnitiae accommoda nihil agendo quodammodo fuisse æmulatam. Legi poterunt observata Casauboni in Sueton. Tiber. c. 32, sed præsertim a Seldeno hanc in rem notata cap. 18, quibus dedocendum se dare debuerat Havercampius. Heraldus in Apolog. Tertull. comment. p. 88, “sane dies, ait, Saturni, qui erat septimus, otio ac quieti fuit veluti assignatus, nec apud Romanos solum aut Græcos, sed apud gentes pene omnes: quod observabat Josephus contra Appionem lib. ii. et apertissime Philo de Vita Mosis.” Non multo post quam ista Parisiis scripsisset Heraldus, Genevæ J. Gothofredus ex Agobardi codice (cujus penes me sunt ceterorum etiam librorum Tertulliani lectiones ex isthoc codice MS. quondam erutæ a Josia Mercero) evulgavit Tertulliani *ad Nationes* libros duo: in notis ad lib. i. c. 13. p. 125, “Saturni, inquit, diem, seu sabbathum otio et quieti ubique gentium, Judæorum imitatione, assignatum fuisse, etiam Josephus lib. ii. contra Appionem et Clemens Alex. lib. v. Stromatum testantur.” Neuter horum Aristobuli atque adeo Eusebii fuit recordatus. De Clementis hac in re testimonio quid sentiendum sit, partim jam vidimus. Josephi verba c. Apion. II. §. 39. quibus etiam abutitur Is. Casaubon. in Sueton. Tiber. c. 32. quo spectent, Seldenus jam ante monuerat,

pleniusque demonstravit ultimo capite libri iii. Sed in istis Josephi verbis, quibus civitatem aut gentem esse negat, *ἐνθα μὴ τὸ τῆς Ἑβδομάδος, ἣν ἀργοῦμεν ἡμεῖς, τὸ ἔθος οὐ διαπεφοίτηκε*, insidet macula; cur enim bis articulum τὸ—τὸ ἔθος, cur scripsisset *ἐνθα μὴ τὸ τῆς Ἑ.*—τὸ ἔθος οὐ διαπεφοίτηκε; latet in literis *μητοῦτος*, ni fallor, vox *τιμιωτάτης* scripseratque adeo, *ἐνθα τῆς τιμιωτάτης Ἑβδομάδος—τὸ ἔθος οὐ διαπεφοίτηκε*. Hic primum negat ceteras
 112 gentes *ἀργεῖν* die sabbati more Judaico; quod, velut solis Judæis proprium, quam honesto transigeretur otio, monet Agrippam Josephi Nicolaus Ἀρχαιολ. XVI. c. 2. §. 4: deinde ludit Josephus in ambiguo significato vocis Ἑβδομάδος Thomas Mag. in Ἑβδόμῃ,—ἡ Ἑβδομάς, ait, οὐ μόνον τὰ ἑπτὰ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ μετὰ τὰς ἕξ μονάδας μονάς. Tandem τῆς ἑβδομάδος τὸ ἔθος a Josepho dicitur per alias etiam gentes pervasisse, *διαπεφοιτηκέναι*, sicuti paulo post, ὥσπερ ὁ Θεός, inquit, διὰ παντὸς τοῦ κόσμου πεφοίτηκεν, οὕτως ὁ νόμος διὰ πάντων ἀνθρώπων βεβάδικεν. Jam vero sicuti lex non utique censi potest ab omnibus observata, sic neque sabbatum. Hæc tria Seldenianis addita rem istam extra dubium collocabunt. Dierum septimum, Ἑβδόμην vel ἑβδομάδα dictum, vacando rebus divinis transigebant soli Judæi; sed gentes humaniores tempora sua numerabant omnes per septem dierum periodos. Conf. Seldenus lib. iii. c. 19. Numerum vero septenarium ipsum, Ἑβδομάδα vulgo Græcis vocatum, velut sacrum quemdam numerum honorabant philosophi mathematici, qui suam vim in rebus divinis humanisque maximam exercebant. Hæc est mens verborum Philonis Judæi, quibus sæpe viri docti sunt abusi, de Mundi Opif. p. 28 f. 29 a. loquentis *περὶ Ἑβδομάδος, de numero septenario*; *τιμῆς μὲν ἔλαχεν ἐν τῇ φύσει τῇ ἀνωτάτῳ τιμᾶται δὲ καὶ παρὰ τοῖς δοκιμωτάτοις Ἑλλήνων καὶ Βαρβάρων, οἱ τὴν μαθηματικὴν ἐπιστήμην διαπονοῦσιν· ἐκτετίμηται δ' ὑπὸ τοῦ φιλαρέτου Μωσέως*. Ex his quoque manifestum fore opinor, cur paulo superius τῆς τιμιωτάτης Ἑβδομάδος mentionem a Josepho factam crediderim. Ex iisdem partim etiam explicanda sunt controversa Philonis de Vita Moysis lib. ii. p. 657 b. Nimis illud frequens est in hominibus literatis vitium, ut veterum loca quædam excitent, prout illa a nexu quæque suo avulsa sibi quidem olim enotaverant, laboris fugitantes, quo nexus iterum erat exigendus. Scripsit illic Philo non pauca in eandem sententiam, de qua sæpe veteres egere philosophi non tantum sed et historici, ex. gr. Herodotus III. c. 38. suas cuique genti leges et consuetudines placere, minus probari a singulis leges et mores aliarum gentium. Harum numero gentem exceipit Judaicam Philo, cujus mores adeo non a gentibus aliis improbatos scribit, ut leges etiam cognoscere desideraverint in Græcum sermonem conversas non homines tantum privati sed viri quoque principes. In hanc sententiam multa disputat Judæus a p. 656 d. ad p. 660 d. Non utique dicit mores aut leges Judæorum ab illis, quibus non displicuerant, observatas, sed p. 660 d. *νόμους* illis fuisse *ζηλωτοὺς καὶ περιμαχή-*

τους, *leges laudatas et studiose desideratas*; *leges, quod mirandum, gentis a longo tempore non fortunatae*; *qualia latere plerumque soleant obscurata*; *quod si benignior aura Judæorum aliquando rebus adspiraret*, πόσῃν, inquit, εἰκὸς ἐπιδόσιν γενήσεσθαι? *arbitror equidem singulos suis patriis consuetudinibus legibusque longum valere jussis, solas leges Judaicas omni honore dignaturos*. In ista jam disputatione posita verba, p. 657 b. τίς γὰρ τὴν ἱερὰν ἐκείνην Ἑβδόμην οὐκ ἐκτετμήκεν, ἀνεσιν πόνων καὶ ῥαστώνῃν αὐτῷ τε καὶ τοῖς πλησιάζουσιν, οὐκ ἐλευθέροις μόνον ἀλλὰ καὶ δούλοις, μᾶλλον δὲ καὶ ὑποζυγίοις διδούς; quis non videt quo capi debeant sensus? præsertim cum paulo post dicatur, τίς δὲ τὴν λεγομένην νηστείαν οὐ τέθηπε καὶ προσκυνεῖ; Illic ἐκτετμήκε, valde honorat, vel honorare studebit, ponitur, ut hic τέθηπε καὶ προσκυνεῖ id est, πεφόβηται καὶ προσκυνεῖ ^d more scribendi elegantioribus satis usitato. Nul- lum itaque aut in Josephi, aut in Philonis verbis est præsidium dierum cuique septimo, velut Judæis, sic aliis etiam gentibus eximia religione sacro.

XXXVII. *Septimum diem mensis, Apollini natalem, fuisse sacrum; qui hinc dictus Ἑβδομαγέτας.*

Sed si dierum quisque septimus non fuit, ut Judæis, sic aliis etiam gentibus sacer; ut raro tota fabula de nihilo nascitur, non omnia tamen mentitur Aristobulus: callidus ille Judæus versibus a se conditis spurisque quem primum præfixit et velut patri tribuit Hesiodo, est ille legitimus Hesiodi filiulus,

πρῶτον ἔνη, τετρὺς τε, καὶ ἑβδόμη, ἱερὸν ἡμαρ,

in ejus Operibus, 770. Hunc verò versus antecedit,

αἶδε γὰρ ἡμέραι εἰς Διὸς παρὰ μητιόεντος

post istum qui sequitur, rationem pandit, cur septimus mensis dies, ἑβδόμη, sit ἱερὸν ἡμαρ,

τῇ γὰρ Ἀπόλλωνα χρυσάορα γείνατο Λητώ

Sacer itaque dies erat septimus mensis Apollini, quem hoc die Latona pepererat. Sic tertius mensis dies sacer erat Minervæ, quia nata ferebatur hoc die; quartus ob eandem rationem Mercurio et Herculi; sextus Dianæ, quam sexto die Thargelionis mensis enixam Latonam perhibebant Delii, sicut sequenti die

^d *More scribendi*] Πεφόβηται semper adhibetur præsentis significatione; alia etiam nonnulla; quæ propterea junguntur, ut hic a Philone, verbis aliis, forma sui temporis scriptis: Aristoph. Nub. 293, αὐτὰς τετρεμαῖνω καὶ πεφόβημαι v. 1131. Δέδοικα καὶ πέφρικα καὶ βδελύττομαι conf. Thomas M. in Ἑδεδοίκεν Arist. Pace v. 334, Ἦδομαι γὰρ καὶ γέγηθα, ut Diphili parasitus ap. Athen. VI. p. 236 c. Γέγηθα καὶ χαίρω Hermias Irris. p. 217, 8, ἀθανάτος εἰμι καὶ γέγηθα—θνητός, καὶ δακρύω hic scribere quoque potuerat δεδάκρυκα ut Philostratus p. 684 b. Eusebius Stobæi p. 58, 37. divites malos vulgo τι- μῶσι τε καὶ τεθωῦμάκασι.

septimo fratrem Apollinem. Sextus ille Thargelionis dies quam multis præterea rebus in Attico fuerit kalendario, sic liceat dixisse, notabilis, liquet ex Æliani V. H. II. c. 25. De Apolline et Platone mensis istius die VI. natis, *Θαργηλιῶνος ἑβδόμη*, testis est Apollodorus in Chronicis apud Laërt. III. 2. Quæ illic honorifica Platoni præcedunt, comparet mihi quis ad ista, quibus ut vitiosis abstinere viri docti, Plutarchi Sympos. V. III. 1. p. 717 d. τοὺς Ἀπόλλωνι τὴν Πλάτωνος τέκνωσιν ἀνατιθέντας οὐκ ἂν οἰμαί τινα φάναι καταισχύνειν τὸν θεόν, ἐπὶ μείζονα πάθη καὶ νοσήματα τοῦτον ἡμῖν διὰ Σωκράτους ἰατρὸν, ὥσπερ ἑτέρου Χείρωνος, ἀπειργασμένον· interpretes: *tanquam alterius Chironis opera*. Sed in his certe requiritur præpositio, ὥσπερ ἑτέρου διὰ Χείρωνος· intelligit enim Apollinis filium Æsculapium, edoctum a Chirone medicinam corporis, ut animi morborum, (quos tamen Chiron etiam sanabat, ut recte iudicat Maximus Tyr. XXXIV. 1.) Platonem fecerat medicum Socrates, et hujus opera medicorum deus Apollo: hæc est procul dubio mens Plutarchi: Atticis εἰργασμαι significat sæpe *feci*: Plutarcho *factus est εἰργασμένος* quem ideo scripsisse arbitror, ἐπὶ μείζονα πάθη—τούτον ἡμῖν διὰ Σωκράτους ἰατροῦ, (nempe Πλάτωνος) ὥσπερ ἑτέρου διὰ Χείρωνος, ἀπειργασμένον· tuendis vulgatis alia etiam machina forsan admovebitur. Complectitur liber octavus Convivialium Disputationum Plutarchi quæstiones inter amicos agitatas ἐν τοῖς

¹¹⁵ Πλάτωνος γενεθλίοις· quem diem in ejus honorem hilares celebrabant Platonici: vid. Porphy. apud Euseb. Præp. Ev. X. p. 464 a. 467 ult. Quæ paulo ante posui, proxima præcedunt p. 717 c. Hoc ipso die mensis istius septimo, quem festum *Θαργηλίων* Athenienses, Cyrenæi *Καρνείων* nomine celebrabant, natum Cyrenis Carneadem, Athenis Platonem: καὶ τὸν θεόν, inquit

■ [Ἑτέρου διὰ Χείρωνος] Chironis primarius discipulus, Apollinis habebatur filius, Æsculapius, inter cognomines primus: tres enim enumerantur a Cicrone: Plato de Rep. III. p. 408 b. οἱ τραγῳδοποιοὶ καὶ Πίνδαρος Ἀπόλλωνος φασὶν Ἀσκληπιὸν εἶναι· dubitat Plato, cui non poterat in mentem venire quid de ipsius matre posterius essent narraturi: Pindari locum designat Plato Πυθ. III. 117; Euripides Alc. v. 3, quo suum ipse filium testatur Apollo: his scienter usi sunt Clem. Alex. Protrept. p. 25, 26. a quo sumserunt Cyrill. c. Jul. VI. p. 201, alique. Dei an filius esset, nemo dubitabat Epidauri; de matre controversiam fuisse liquet ex Pausan. II. p. 171.—Quod de Coronide dicebatur, amatore Deo non contenta, sequutus est Ovidius Metam. II. ubi Phœbus v. 629, *natum flammis uteroque parentis Eripuit; geminique tulit Chironis in antrum*. In hoc antro sanctissimo a justo sene formati juvenes ad varias artes virtutisque cultum novem enumerantur a Philostrato in Heroicis c. ix. unus et viginti initio Cynegetici Xenophontis: inter illos a Philostrato memoratos primum obtinet locum Æsculapius; secundum in Xenophonteis, si sunt ista Xenophontis. Illos aliunde plerosque noveram eruditos a Chirone; sed Xenophonteos ignorabam plerosque Chironi datos in disciplinam, Nestorem certe, Amphiarum, Meleagrum, Hippolytum, Ulyssem, Diomedem, Antilochum, Æneam. De Æsculapio Xenophon p. 568, 16, μείζονων ἔτυχεν, ἀνιστάναι μὲν τεθνεώτας, νοσοῦντας δὲ ἰᾶσθαι διὰ δὲ ταῦτα, θεὸς ὢν (L. ὦς,) παρ' ἀνθρώποις ἀείμνηστον κλέος ἔχει.

ad convivas Florus, ὡς ταύτη γενόμενον ὑμεῖς, οἱ προφήται καὶ οἱ ἱερεῖς, 'Εβδομαγένην καλεῖτε' meo quidem iudicio vitiosum illud est: contra Jo. Meursius his usus in Græcia Fer. v. 'Εβδόμη' et in Denar. Pythag. c. ix. p. 82. illinc Proclo, recte scribenti, 'Εβδομαγέταν ἐκάλουν τὸν θεόν' restituendum censuit 'Εβδομαγένην' sic scribit et P. Castellanus Syntagm. de Festis Gr. in Θαργῆλια· saltem scribi tum debuerat 'Εβδομαγενή' sed ad talia non attendebat Meursius; quocum consensisse videtur Æg. Menagius in Diogen. III. 2. Nihil Seldenus decernit lib. iii. c. 17. p. 394, aut Stanleius, Meursium citasse contentus, in Æschyli Sept. c. Theb. v. 806, quo τὰς ἐβδόμας ὁ σεμνὸς 'Εβδομαγέτας' Ἀναξ' Ἀπόλλων ἐῖλετ' quibus recte fuit usus Ill. Ez. Spanhem. in Callim. H. in Del v. 251. Hoc sine dubio legitimum nomen 'Εβδομαγέτας' alterum (ἐβδομαγένην) vitiosum est: Plutarchus Sympos. IX. 3. p. 738 d. ἡ ἐννεὰς ταῖς Μούσαις· ἡ δὲ ἐβδόμας τῷ Μουσηγέτῃ προσκεκλήρωται· eodem tom. ii. p. 391 f. ἡ ἱερὰ τοῦ Ἀπόλλωνος 'Εβδόμας ἀναλώσει τὴν ἡμέραν πρότερον, ἢ λόγῳ τὰς δυνάμεις αὐτῆς ἀπάσας ἐπεξελεῖν· ex ejusdem p. 292 e. discimus, Delphis Busii sibi mensis dicti diem quoque septimum habitum Dei natalem. Natalem diem nec memorat Callimachus in Apollinis Hymno, neque in Delum; septenarii tamen numeri memor in Del. v. 251, quo cynci, dum deum mater eniteretur, ἐκυκλώσαντο canentes 'Εβδόμας περὶ Δῆλον· v. 253.

Ἔνθεν ὁ παῖς τοσσάσδε λύρῃ ἐνεδήσατο χορδὰς
ἵσπερον, ὅσσάκι κύκνοι ἐπ' ὠδίνεσσιν ἄεισαν·
ὀγδοον οὐκ ἔτ' ἄεισαν· ὁ δ' ἔκθορεν·

Die hoc Apollini natali, festo Thargeliorum, Athenis puorum nobilium chorum saltasse circa templum Apollinis Delii, cui honos habebatur, vestibisque saltantes pueros indutos fuisse variegatis, qualibus erant actores in theatro, mihi quidem li- 116
quere videtur ex Theophrasti^f περὶ μέθης fragmento, quod digito

^f Theophrasti verba, quibus ut mendosis abstinuit etiam Eustathius in II. v. p. 1280, 25, sic mihi videntur redintegranda: πυνθάνομαι δ' ἔγωγε καὶ Εὐριπίδην τὸν ποιητὴν οἰνοχοεῖν Ἀθήνησι τοῖς ὀρχησταῖς καλουμένοις· ὠρχοῦντο δ' οὗτοι περὶ τὸν τοῦ Ἀπόλλωνος νεῶν τοῦ Δηλίου, τῶν πρώτων ὄντες Ἀθηναίων, καὶ κατεδύοντο ἱμάτια τῶν Θηραϊκῶν· ὁ δὲ Ἀπόλλων οὗτος ἐστίν, ᾧ τὰ Θαργῆλια ἄγουσι· καὶ διασώζεται Φλυῆσιν ἐν τῷ δαφνηφορεῖᾳ γραφὴ περὶ τούτων· in his τῶν πρώτων ὄντες Ἀθηναίων sunt *primarium familiarum filii*. — Κατεδύοντο ἱμάτια· ut καταδύναι — εἴματα, Moschi Eid. IV. 102. — ἱμάτια τῶν Θηραϊκῶν Casaubonum aliosque sæpius exercuerunt: τῶν Θεωρικῶν legit Ez. Spanhemius, et hanc suam conjecturam, quam vocat *certissimam*, multis docte exornat in Callim. H. in Del. v. 314. Pace Spanhemii et Casauboni vulgatam vocem sinceram arbitror. Ad ista Hesychii, Θήραιον, πέπλον, τὸ ποικίλον, (τὸ ποικίλον, Διονύσου χιτῶν Βακχικὸς dicitur a Polluce VII. 47.) οἱ Ἀττικοί· δοκεῖ δὲ ἀπὸ Θήρας τῆς νήσου προσηγορεῖσθαι, G. Sopingius citat ex Athenæo verba legitque τῶν Θηραίων· citat et aptissima Pollucis IV. 118. Θήραιον, τὸ Διονυσιακόν, nempe ἱμάτιον· infra VII. 48. legitur Θηραῖον ἱμάτιον, ἢ ἀπὸ τῆς νήσου sic dictum, ἢ etc. et §. 77, Θηραῖον τι ποικίλον· ut ibid. τι καὶ Κρητικόν, quo rex sacrificulus utebatur Athenis. Jam vero cum instar simi-

tantum attigit Meursius, quippe mendis obsitum, apud Athen. X. p. 424 f. Cum et aliunde constet, pueros Athenis hunc diem Thargeliorum hilares exegisse, dubito utrum huc præter Luciani locum tom. iii. p. 174, ὥσπερ οἱ παῖδες ἐν ταῖς ἐβδόμῃς, κάκεινος—ἐπαύε καὶ διεγέλα, alia quoque referri debeant, quæ Meursius dedit in Gr. Fer. v. 'Εβδόμη' an vero cujusvis mensis diem septimum Athenis pueri quodammodo juvenesque velut festum coluerint. Cujusque mensis diem septimum Apollini sacrum præter novilunium disertis verbis testatur in Aristoph. Plutum v. 1126, scriptor Scholii, ἐκάστου μηνὸς ἡ νομηνία καὶ ἡ 'Εβδόμη ἀφιέρωτο τῷ 'Απόλλωνι' quod Scholion ex Cod. Leid. vulgavit Hemsterh. p. 425. atque ista quoque mens fuit Hesiodi in istis:

πρῶτον ἔνη, τετράς τε, καὶ ἐβδόμη, ἱερὸν ἡμάρ

qui versus nimis multa dicendi mihi materiam præbuit.

XXXVIII. *Exhibentur ficti, uno excepto, versus ab Aristobulo sub nominibus Hesiodi, Homeri, Lini, in quibus explicandis frustra se torquet Seldenus.*

Demus itaque Aristobulo non dierum quemque septimum, sed mensis cujusque septimum velut diem sacrum agnitum ab Hesiodo, quia Deliis, Apollinem isthoc mensis die natum narrantibus, fidem habuit Hesiodus. Jam vero qui hoc illum ἐκ τῶν ἡμετέρων βιβλίων μετεिल्φέναι summo jure negasset, neque dicere debuisset, aut illum, nedum reliquos, diem quemque septimum ἱερὰν dixisse, quem hoc honore dignum e libris sacris didicissent:—sed hic, ne lector necesse habeat apud Eusebium et Clementem fictos requirere versus, continua ponam quæ Aristobuli dedit Eusebius: post ista, quæ jam examinata sunt,

Διασαφεῖ δὲ καὶ Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος, μετεिल्φότες ἐκ τῶν ἡμε-
3 τέρων βιβλίων, ἱερὰν εἶναι, Ἡσίοδος μὲν οὕτως*,

lium, teste quoque Stephano Byz. in Θῆρα, Θηραϊκὸς æque fuerit in usu ac Θηραῖος ut Ἀρχαῖκός, Ἀρχαϊκός, etc. cur non licuit Theophrasto ἱμάτια τῶν Θηραϊκῶν, varii coloris vestes, vocare Dionysiacas? ἐσθῆτα Διονυσιακὴν memorat Philodemus apud Athen. X. p. 445 b. τραγικὰς στολὰς καὶ ποικίλας, Τιμαῖος, ibid. XII. p. 523 b. τὴν ἐπὶ τῆς σκηνῆς στολὴν, p. 535 d. etc.—Pro φύλησιν emendabat Casaub. Φυλῆσιν malui Φλυῆσιν Stephan. Byz. in Φλυεῖς hoc quoque præbet: Isæi Ciron possidebat ἀγρόν Φλυῆσιν p. 72, 38. τὸ Φλυῆσι τελεστήριον picturis γραφαῖς exornatum memorat ex Plutarcho Meurs. de Pop. Att. in Φλύα ex hoc Demo censebatur Euripides, qui puerorum choro Οἶνον ἐφορχοεῖ.

* Est in his apud Clementem p. 713. et Clementina describentem Eusebium p. 677, exigua quædam scripturæ varietas, hic tamen, ubi res pendet a minimis, non negligenda. Versu

3. Ἡσίοδος μὲν οὕτως] Apud Clem. Ἡσίοδος μὲν (Euseb. μὲν οὖν οὕτω rectius) οὕτως περὶ αὐτῆς (τῆς 'Εβδόμης ἱερᾶς) λέγει.

5. Καὶ πάλιν λέγει] Clem. καὶ πάλιν et Eus.

6. Ἐβδομάτῃ] Ex Clem. scripsi pro Ἐβδομάτῃ.

7. Ὅμηρος δὲ οὕτω λέγει] Clem. Ὅμηρος δὲ—Euseb. καὶ Ὅμηρος.

Πρῶτον ἔνη, τετράς τε, καὶ Ἑβδόμη, ἱερὸν ἡμαρ,

hæc continua sequuntur apud Eusebium p. 667, 668,

5 καὶ πάλιν λέγει,

Ἑβδομάτῃ δ' αὖθις λαμπρὸν φάος ἡλείοιο.

Ὁμηρος δὲ οὕτω λέγει,

Ἑβδομάτῃ δ' ἥπειτα κατήλυθεν, ἱερὸν ἡμαρ.

[καὶ,

10 Ἑβδόμῃ ἣν ἱερή·]

καὶ πάλιν,

Ἑβδομον ἡμαρ ἔην, καὶ τῷ τετέλεστο ἅπαντα.

καὶ,

Ἑβδομάτῃ δ' ἡοὶ λίπομεν ῥόον ἐξ Ἀχέροντος.

15 Τοῦτο δὴ σημαίνων, ὥς, ἀπὸ τῆς κατὰ ψυχὴν λήθης καὶ κακίας, ἐν τῷ κατ' ἀλήθειαν ἑβδόμῳ λόγῳ καταλιμπάνεται τὰ προειρημένα, καὶ γινώσιν ἀληθείας λαμβάνομεν, καθὼς προεῖρηται·

20 Λίνος δὲ φησιν οὕτως,

Ἑβδομάτῃ δ' ἡοὶ τετελεσμένα πάντα τέτυκται·

καὶ πάλιν,

Ἑβδόμῃ εἰν ἀγαθοῖσι, καὶ ἑβδόμῃ ἐστὶ γενέθλη.

[καὶ]

Ἑβδόμῃ ἐν πρώτοις, καὶ ἑβδόμῃ ἐστὶ τελείῃ.

8. Ἑβδομάτῃ] Apud Clem. Ἑβδομάτῃ.

9. [καὶ Ἑβδόμῃ ἣν ἱερή.] Ex Clem. et Euseb. restitui, quæ, minime negligenda, videbantur ex Aristobuleis Eusebii p. 667. excidisse: καὶ repetitum facile librarium in describendo fefellit.—v. 13. pro καὶ, Clem. et Eus. καὶ αὖθις.

14. Ἑβδομάτῃ δ' ἡοὶ.] Ex Clem. recepi pro Ἑβδομάτῃ δὴ οἱ· quod dat tamen etiam Clementina describens Eusebius R. Stephani et Vigeri.

15–20] Omissa sunt apud Clem. tanquam quæ nihil ad rem facerent.

20. Λίνος δὲ (δὴ ed. R. Steph.) φησὶν οὕτως] Est hic satis insignis, neque a librariis orta, varietas: legitur apud Clem. et Euseb. p. 677, Ναὶ μὴν καὶ Καλλιμάχος ὁ ποιητὴς γράφει.

21. Ἑβδομάτῃ δ' ἡοὶ] Ex Clem. recepi, pro Ἑβδομάτῃ δὴ οἱ· alia dat Euseb. ex Clem.

Ibid. Τετελεσμένα πάντα τέτυκται] Clem. καὶ οἱ τετύκοντο ἅπαντα·

Ex Clem. dat Eusebius: Ἑβδομάτῃ δὲ ἔην, καὶ οἱ ἐτέτυκτο ἅπαντα. quæ lectio placebat Frid. Sylburgio: qualem versum editio Clementis exhibet, probavit R. Bentlei. in Callim. Fragm. CXLV. præsertim τετύκοντο. Mihi scripsisse videtur Aristobulus: Ἑβδομάτῃ δ' ἡοὶ τετελεσμένα πάντα τέτυκτο non τέτυκται. Septimo vero die perfecta omnia erant. In talibus—ται - τε - το sæpe permutata sunt.

23. Ἑβδόμῃ εἰν ἀγαθοῖσι] Suavius aures accidit Ἑβδόμῃ εἰν ἀγαθοῖσιν· quæ Callimacho tribuuntur apud Clementem, Euseb. et a R. Bentlei.—v. 24. omissum in Aristobuleis Eusebii καὶ ex Clem. restitui et Eusebii Clementinis—in quibus est sequente v. τελεία.

27. Ἐπτά δὲ πάντα τέτυκται] Hic τέτυκτο Clemens exhibet et Euseb. p. 678 a. receptum a Bentleio, qui sic ista Latine convertit: septem autem omnia facta sunt in caelo stellato In orbitis apparentia, annis volventibus. Corrigen- dum enim versum censet ultimum: Ἐν κύκλοισι φανέντα, περιπλομένων ἐνι-αυτῶν.

καὶ,

Ἐπὰ δὲ πάντα τέτυκται ἐν οὐρανῷ ἀστερόεντι
ἐν κύκλοισι φανέντ' ἐπιτελλόμενοις ἐνιαυτοῖς.

His subdit Eusebius τὰ μὲν Ἀριστοβούλου τοιαῦτα.

In his diversas aliquot lectiones adnotare ne Seldenus quidem neglexit de Jure N. et G. juxta Hebr. III. c. 16. ubi primum ista ponit Græca, tum a se Latina facta. Cap. seq. 17. fatetur id
119 voluisse Aristobulum Judæum, “Hesiodum et Homerum innuere
“diem septimum sacrum fuisse, velut ex sacris literis edoctos,
“atque sabbatum—ipsum ea in re primario respexisse. Sed
“nec minus, ait, est manifestum, aut insigniter hallucinatum
“fuisse eum, aut id, quod res est, ultro plane dissimulasse; si
“nempe diem septimum in dierum periodis recurrentem inde,
“velut festum, cultum—Gentilibus fuisse, vellet probari.” Qui
tantum temporis in Judæorum recentiorum scriptis perdiderat,
eo Seldenus pervenire non potuit, ut antiquiorem Philone Ju-
dæum, hominem sane doctissimum, fraudis in his commissæ habe-
ret suspectum, cujus illum manifestum tenemus.—Deinceps pri-
mum Hesiodi versum recte Seldenus explicat; tum reliquos
persequitur, quos negat quidquam ad rem facere præter unicum
Homeri, quo dies septima dicatur *ἱερὸν ἡμῶν*.—Quæ videbatur in
Lini vel Callimachi versibus obesse sententiæ suæ, difficultatem
ingenioso commento minuit Seldenus. Contendit, versus istos
non diei septimæ sed septenarii tantum numeri spectare digni-
tatem; *τὴν ἑβδομήν* perperam apud Clementem accipi de *die sep-
timo*, cum numerus illic sit septenarius intelligendus. Clementi-
norum interpolatoris, ad ea quæ scribebat non satis attendentis,
errore, sibi tamen non animadverso, Seldenus abutitur: eam in
rem supra non pauca dicta sunt ad Clementinis inserta p. 713, 11.
etc. Quæritur hic, quid voluerit Aristobulus: demonstrare vo-
luit, ut Hebræis sabbatum, sic Græcis istis poëtis *τὴν ἑβδομήν*
ἱερὰν εἶναι: hic certe dies est septimus intelligendus, non nume-
rus septenarius, *ἑπτὰς*, et vulgo dictus *Ἑβδομάς*.—numerus sep-
tenarius dicaturne etiam alicubi *ἑβδομή*, nihil facit ad Aristobu-
lum: sed ne hoc quidem verum arbitror: ἡ *Ἑβδομάς*, numerus
septenarius, vel septem dierum periodus, Judæis quidem Helle-
nistis de dierum septimo sibi sacro nonnunquam usurpatur;
sed qui *pro numero septenario* posuerit *τὴν ἑβδομήν* mihi quidem
veterum nemo, ne Judæus quidem, innotuit. Auctoritate Tho-
mæ, scribentis *ἑβδομή*—καὶ ἅπας ὁ ἑπτὰ ἀριθμὸς, hoc crediderunt
viri docti: grammaticorum talium auctoritas est exigua sine
teste loquentium:—atqui testem in eam rem Thomas excitat
gravissimum, Æschylum:—quin imo testem suæ his in rebus
antiquis imperitiæ: nam in istis Æschyli Sept. c. Theb. v. 127.

Ἐπὰ δ' ἀγῆνορες πρέποντες στρατοῦ
δορυσσοῖς σαγαῖς, πύλαις ἑβδόμαις
προσίστανται, πάλῳ λαχόντες

septem duces non stabant ad *septem portas*, sed adstabant *portarum septimæ*, forsân in vicino Jovis altissimi templo κλήρω λαχόντες, sortiti, quam quisque de septem portis sibi haberet tuendam; nondum ad suam quemque ducum stationem missos liquet ex v. 290. Infra v. 637, post sex duces recensitos hostiles, qui suam sibi quisque portam Thebarum expugnare conarentur,

Τὸν ἑβδομον δὴ τόνδ' ἐφ' ἑβδομαῖς πύλαις
λέξω.

Polynices septimam portam aggrederetur: an et ille septem portas simul? An Adrastus in Euripidis Phœnissis? nam Phœn. v. 41.

Ταῖς δ' ἑβδομαῖς Ἀδραστος ἐν πύλαισιν ἦν.

A minutissimis rebus accurate observatis multa pendere hoc in genere literarum, illud quoque sit documento.

XXXIX. *Fraus in istis versibus fingendis demonstratur, quorum unus est Homericus, nisi quod Τέτρατον ἡμαρ in ἑβδομον ἡμαρ mutaverit Aristobulus.*

Præterquam in ultimo loco, in singulis, quos habet Aristobulus, versibus fit non septenarii numeri in genere, sed diei septimi mentio. In Homericorum, si Musis placet, primo ἑβδομάτη dicitur ἱερὸν ἡμαρ in hemistichio sequente ἑβδομή ἦν ἱερή, *septima dies erat sacra*. In versibus, quos dicit Lini, quomodo tandem ista

ἑβδομή εἰν ἀγαθοῖσι, καὶ ἑβδομή ἐστὶ γενέθλη·

καὶ,

ἑβδομή ἐν πρώτοισι καὶ ἑβδομή ἐστὶ τελεή·

reddi Latine potuerunt a Seldeno c. 16.? *Septenarius bonus est; septenarius primus, atque postremus etiam, seu perfectus ac absolutus est septenarius.* Quæ pleraque ne sensum quidem admittunt 121

^h Urbis Thebarum portas de septem quinque designant iisdem prope nominibus Æschylus, Euripides, Statius, Pausanias, Apollodorus, has nempe, Prætidæ, Electræ, Neitæ, Ogygiæ (has Ὀγκας Ἀθάνας vocat. Æschyl. Theb. v. 492) Homoloidæ. Reliquas duas Βορραίας πύλας vocat Æschylus et ἑβδομαῖς πύλας v. 533, et 637. Illas versus Boream spectantes, Κρηναίας dixerunt Eurip. Phœn. v. 1130, Pausanias, p. 727 f. Apollodorus. III. p. 154, ubi pro τὰς Ὀγκαῖδας codd. MSS. Ὀχνηῖδας præbent: legerim Νηΐτας nam habet et Ὠγυγίας Æschyli memor sciolus nomen vitiasse videtur. Quas ἑβδομαῖς πύλας Æschylus et Euripides, Hypsistas dixerunt Statius Theb. VIII. 356, Apollodorus p. 154. 3. Pausanias IX. p. 728, 1, qui πρὸς ταῖς Ὑψίσταις fuisse scribit Jovis templum ἐπὶ κλησὶν Ὑψίστου hujus miror non recordatum Bochartum, dum tractabat Hesychianum Ἐλιεύς, Ζεὺς ἐν Θήβαις aut Sanchuniathonis Ἐλιοῦν, ἡν aut Plautini Pœnuli alonim valonuth, deos deasque. Deum enim Cadmus more Palæstino suæ gentis colere potuit appellatione τοῦ Ὑψίστου, cujus fuisse dicitur sacerdos Salemi regulus Melchisedecus.

tolerabilem. Quanto melius mentem expressit Judæi Franc. Vigerus!

Omne læta dies est septima, septima rerum
Ortus, et eximias inter perfecta coruscat.

Judæi quidem Græce paulo doctiores admirari debuerunt in Aristobuli libro lectos versus, hunc velut Homeri:

Ἐβδομον ἡμῶν ἔην, καὶ τῷ τετέλεστο ἅπαντα

istum velut antiquioris Lini:

Ἐβδομάτῃ δ' ἡοὶ τετελεσμένα πάντα τέτυκτο

Septimus dies erat, et huic omnia erant perfecta:
Septima autem die omnia ei parata erant:

ut hæc reddidit in Callimacheis Bentleius, perperam etiam red-
dita Latine a Seldeno. Judæus Græciensis lector ne dubitare
quidem potuit, quin hæc esset sententia de creationis historia
Moysis transsumta: et ne nos quidem ea de re dubitamus.
Quantumvis autem vix futurum arbitrer, qui non his lectis ver-
sus istos ab Aristobulo confictos esse mecum sit agniturus, alia
tamen adiciam nonnulla. Primum Homereos qui dicuntur mihi
sumam exigendos. Nego de versibus istis ullum in Homeri
poëmatis reperiri, aut ab Homero scribi potuisse: recurrit ali-
quoties in Homeri poëmatis versus,

Ὅφρα μὲν ἦως ἦν καὶ ἀέξετο ἱερὸν ἡμῶν

quæcunque maximam adferunt mortalibus commoditatem, illa
omnia ἱερὰ *sacra* vocat Homerus: ἀλφίτου ἱεροῦ ἀκτὴν, *farinam*,
mola fractam, Il. λ'. 630. quibus frumentum cernitur a paleis,
ἱερὰς—ἀλωὰς, Il. ε'. 499. recte Eustath. διὰ τὸ ζωοποιὸν τῶν ἐκεῖθεν
τρεφομένων, in Il. λ'. p. 815, 11. noctis caliginem κνέφας ἱερὸν
Il. λ'. 194. *amabile solis lumen*, ἱερὸν ἡμῶν sed nusquam certus
dies, nedum septimus, ab Homero dicitur ἱερὸν ἡμῶν debuerat
saltem probabilia finxisse et Homero congrua: κατήλυθεν, de die
veniente positum, Homericum certe non est: ne alius quidem
veterum dixisset τρίτῃ, vel τετάρτῃ, vel ἐβδόμῃ κατήλυθεν de tem-
122 pore certo, quod instabat, usurpabant ἐπῆει vel ἐπῆλθε rarius
simplex ἦκει. Suavissimi, fateor, sunt numeri hujus versus:

Ἐβδομον ἡμῶν ἔην, καὶ τῷ τετέλεστο ἅπαντα.

quem voluit falsarius intellectum, quo sensu scriptum legerat in
lege sua, Genes. ii. 2. συνετέλεσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑκτῇ τὰ
ἔργα αὐτοῦ—καὶ κατέπαυσε τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ non poterit ista
sententia versu elegantiori exprimi. Quid mirum? est prope
Homericus. Hic fraudis Judæum tenemus manifestum: Homeri
voce τέτρατον in Ἐβδομον mutata, versum poëtæ Judæus ad in-
stitutum suum accommodavit ex Od. ε'. 262. ubi Ulyssi, post-
quam in Calypsus insula navem sibi compegerat,

Τέττατον ἡμῶν ἔην, καὶ τῷ τετέλεστο ἅπαντα·

Quartus dies erat, quo ipsi perfecta erant omnia.

Versus qui sequitur, Τῷ δ' ἄρα πέμπτῳ πέμπ' ἀπὸ νήσου διὰ Καλυψῶ, quæque notat in istum quartum diem Eustathius p. 222, 37. super lectione recepta nullum relinquere debuerant Barnesio dubium, qui, Clementis hic et Eusebii memor, *píam*, quam vocat, *fraudem* tamen subesse suspicabatur: mihi fraus Aristobuli hic odio videtur dignissima, qua diu studiose quæsitum Homeri versum sciens sic adulteravit, ut dicere Homerus videretur, quod ex libris illum sacris transtulisse mentiebatur. Si lectus Aristobuli liber fuit ab eruditis Alexandrinis, quibus erant Homeri versus in numerato, quibus convitiis Judæi fraudem ab illis exagitata censebimus? Aliorum quoque fraudes, quas *pías* vocant, causæ, quam susceperant defendendam, plurimum nocuerunt apud illos, qui rei veritatem ab humanis commentis sejungere non poterant, quales, ut sunt hodie, semper fuerunt, etiam de rebus aliis sincere judicantes. Talem fraudem qui vel semel admisit, is fidem amittit, etiamsi verum dicat. Hoc dictum sit de versuum secundo, quem, in Hesiodi qui supersunt poematis non obvium, nihil est causæ, cur Hesiodeum crederemus, tametsi satis sit sonorus. Sumsit enim ex Homeri Il. α'. 605. — λαμπρὸν φάος ἡελίοιο. Poscebat institutum Aristobuli primam vocem Ἐβδομάτῃ adjecta vox αἰθῆς facile versum inplevit sensu vacuum; quid enim mirum, si sol septimo dierum æque luceat ac reliquis. Illud autem Ἐβδομάτῃ ex his paucis Aristobuleis quatuor versus inchoat: in reliquis quatuor Ἐβδόμη et Ἐβδομον [ἡμῶν] sex vicibus leguntur repetita. Sed hunc mihi vide Homeri, si Musis placet, versum:

Ἐβδομάτῃ δ' ἡοὶ λίπομεν ῥόον ἐξ Ἀχέροντος·

quem eleganter explicet Judæus ἀλληγορικῶς supra dixerat, diem septimum Judæis sacrum esse instar signi τοῦ λόγου, *rationis*, qua septima facultate sapientiam nobis paramus. Acheron est *vitiositas*; hanc derelinquimus aurora septima, id est, die septimo, ratione affectus moderante. Hic quidem εἰς τὰ μυχία τῆς Ὀμηρικῆς σοφίας καταβέβηκεν, ut loquebantur allegorici sensus in Homeri fabulis venatores; horum multa legi mirifica, nihil magis absurdum hac explicatione versus, quem Judæus homo, velut Homeri versum, ipsemet fabricaverat: λίπομεν ῥόον ἐξ Ἀ. nove dictum pro ἐξελίπομεν ῥόον legerat apud Homerum Il. μ'. 1. ποταμοῖο λίπεν ῥόον· nusquam λίπεν vel λίπομεν ῥόον ἐκ ποταμοῖο. Ἐβδομάτῃ δ' ἡοὶ de die septimo posuit satis Ὀμηρικῶς· nam postquam Ἐνδεκα δ' ἡμέρας dixisset Il. φ'. 45. dicitur v. 155. Ἦως δ' ἐνδεκάτῃ. Alibi quoque λέγει ἡὼ καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν, Porphyr. Quæst. Hom. c. xii. Sed quos tandem numero plures adeo felices finxerit, ut potuerint λιπεῖν ῥόον ἐξ Ἀχέροντος? semel enim cum Pyriphlegethonte Cocytoque ab Homero memoratus Acheron Od. κ'. 513. erat, opinor, irremeabilis. Hæ nugæ me

nimis diu detinere videbuntur: sed hic constitueram fraudem detegere, ut eam etiam nondum exercitati, his lectis, agnoscerent, atque ad similes excitarentur, quum maturuissent, utiliter detegendas. Quinque versus postremos velut Lini, cui tribuuntur in Aristobuleis Eusebii, H. Stephanus exhibuit in Poësi sua Philosophica p. 112, 113, velut Callimachi, cui dantur in Clementinis, in Clementis etiam Eusebianis, dedit illis locum Bentleius inter poematum incertorum Callimachi Fragmenta, N. cxlv. Qui dubitabat de his utrius essent, vir eximius, Jo. Aug. Ernestus, nunc, ut auguror, mecum decernet neutrius esse, et ne a Gentilibus quidem confictos, qui Lino versus supponere, sed ab eodem, qui velut Homericos fraudulenter condidit vicinos. Ejus Homereis,

‘Εβδομάτῃ δ’ ἡοῖ —

et

“Εβδομον ἡμῶν ἔην, καὶ τῷ τετέλεστο ἅπαντα,

horum Lini primus, sive scribas,

124

‘Εβδομάτῃ δὲ ἔην, καὶ οἱ τεύκοντο ἅπαντα

seu

‘Εβδομάτῃ δ’ ἡοῖ τετελεσμένα πάντα τέτυκτο.

adeo similis est, ut unius cerebri Judaici hi mihi gemini videantur *simillima proles*. Scribi certe non potuerunt nisi ab homine in Judaica schola erudito. De quinque versibus ultimos duo, qui nihil admodum faciunt ad rem, et satis ipsi Bentleio visi sunt tenebricosi, per me quidem licet ut quis alicubi putet ab Aristobulo lectos, dum mihi liceat ne hic quidem mendaci fidem adhibere, versus ineptos et spurios atque ab eodem patre factos existimanti. De duobus mediis non aliter judico; quantumvis horum similes fatear et in Orphicis reperiri, sed similiter ab otiosis hominibus male confictos; et his tamen magis etiam probabiles. Quam ista sunt indigna poëta veteri, ‘Εβδομῶν εἰν ἀγαθοῖς’ et ‘Εβδομῇ ἐν πρώτοισι; an idem ista significant, an diversa? Numerus septenarius, ὁ ἐπὶ ἀριθμὸς, sive ἡ ἐπὶ τὰς vel ἐβδομάς, a Pythagoreis dicebatur ἀριθμὸς τέλειος sed ἡ ἐβδομῇ, *septima die-rum*, nec a Lino τελείῃ dici poterat, neque ab Homero, neque adeo a recentioribus dicta fuit Platonicis, diem tamen Platoni natalem mensis septimum libenter laudantibus:—ἐβδομῇ ἐστὶ τελείῃ Judaicum est, et Aristobuli dogma. Sed quid sibi voluit istis Aristobulus Lino similiter affectis

καὶ ἐβδομῇ ἐστὶ γενέθλη;

dicere saltem debuisset personatus iste Linus, cujus dies esset septima γενέθλη, *ortus*, Dei, an hominis? Neutrius, opinor, dixerit; sed dicere voluit dierum septimum esse lucis originem, atque universi diem natalem: sic supra dixerat τὴν ἐβδομῇν ἡμέραν Φωτὸς γένεσι. Philo ter quaterve τοῦ κόσμου γενέθλιον [ἦν ἐορτάζει μὲν οὐρανὸς, ἐορτάζει δὲ γῆ] p. 684 d. 1178 a. 1180 c. atque ita etiam scripserat p. 20 c.

XL. *Sub Lini nomine fingi versus ab Aristobulo potuerunt Alexandriae, non sub nomine Callimachi, qui unus certe legisse videtur libros sacros Graece versos.*

Id unum nunc dicendum restat, cur Lini nomen posuisse censeam Aristobulum non Callimachi, quod alibi tamen memini depravatum in Καλλίῖνος et alia. Philadelphi aetate claruerat ¹²⁵ Callimachus, cujus erant Aristobuli aeo atque in aula Philometoris Alexandriae notissima poëmata. Non hujus itaque, sed cujus scripta nusquam inveniebantur, Lini nomen fraudibus erat Judæi commodum. Ex omnibus autem aliis poëtis unus mihi Callimachus videtur, ipsius aetate Graece conversos, libros evolvisse nostros sacros, hinc etiam transumsisse nonnulla, quin septimum quoque diem mundo natalem laudare potuisse, numeri certe septenarii laudator H. in Del. v. 251. et seqq. Hephæstion hunc dat versum Callimachi p. 50 :

Τόν με παλαιστρίταν ὁμόςας θεὸν ἐπτάκις φιλήσειν·

ne oscula quidem absque numine septies fuissent repetita : certe hoc spectavit Apuleius Met. XI. p. 238. *marino lavacro se tradiderit septies submerso fluctibus capite.* En specimen impudentiae in Aristeia pag. ix. 15. Dicitur ibi rex Philadelphus, postquam essent evolutae membranae sacrae, quibus Hebraicis literis aureis esset inscripta Lex Moysis, πολλὴν ἐπιστὰς χρόνον, καὶ προσκυνήσας σχεδὸν ἐπτάκις. Nunc claudam hanc dissertationem satis verbosam, postquam Callimachea quaedam posuero, quae, praeter alia, videri queant ex locis expressa Foederis Antiqui, et visa quoque partim fuerunt Spanhemio.

H. in Jov. v. 31. Πλήξεν ὄρος σκήπτρῳ· τὸ δέ οἱ δίχα πούλῃ διέστη·
ἐκ δ' ἔχεεν μέγα χεῦμα·

H. in Apoll. 30. Apollo patri — Διὶ δεξιὸς ἦσται·
38. Αἱ δὲ κόμαι θυόεντα πέδῳ λείβουσιν ἔλαια.

H. in Del. v. 250. — ἐκυκλώσαντο ἐβδομάκις περὶ Δῆλον·—
255. Ὅγδοον οὐκ ἔτ' αἶσαν, ὃ δ' ἔκθορον·
175. Ἰσάριθμοι Τείρεσιν (stellis,) ἡνίκα πλείστα κατ' ἡέρα
βουκολέονται·

Fragm. CLXXXII. Αἴγυπτος προπάροιθεν ἐπ' ἐννέα κάρφετο ποιάς.
CXXXII. ἀλιτροὺς Αὐγάζειν καθαφαῖς οὐ δύνυται λοχάσιν,

Peccatores non potest puris oculis aspicere.

Nunc etiam recordari debueram veteris dicti, σπείρειν δὲ χειρὶ,
μήδ' ὄλφ τῷ θυλάκῳ.

PETRI WESSELINGII

LECTIO PUBLICA DE FRAGMENTO ORPHEI,

QUOD EST APUD JUSTINUM MARTYRA, TATIANUM, ALIOSQUE ;

DE ARISTOBULO JUDÆO ;

DE VERSIONE GRÆCA V. T. NULLA ANTE SEPTUAGINTA ETC.

QUOD aliquando significavimus, non defuisse Judæis ante Christi natales falsarios, qui veterum loca consulto consilio interpolarent, exemplo manifestissimo probabimus: non opus erit ut scripta commemorem, quæ ab hujusmodi auctoribus provulgata fuerunt: catalogum dedit I. A. Fabricius, scriptaque ipsa collegit in Codice Pseudepigrapho Veteris Testamenti. Orphei autem fragmentum, idque celeberrimum, ejus rei, quam significavi, dabit argumentum. Initium ita se habet:

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστὶ· θύρας δ' ἐπίθεσθε βεβήλοι
πάντες ὁμῶς·

Dicam illis quibus fas est: omnes omnino profani
Januas occludite.

Sic apud Justinum Martyra Oratione parænetica, et Tatianum Orat. ad Græc. cap. 13. pluresque alios citatur. Verum doctis viris visum fuit justa sententia verba illa esse defecta, corriguntque adeo βεβήλοισι, et πᾶσιν ὁμῶς. Atque ita est in editione Carminum Orphei Eschenbachiana p. 242. Grævius ad Lucian. de Sacrif. cap. 14. *Quid, inquit, est profani occludite januas? Profani enim arcebantur foribus templorum solemnî formula, Procul hinc etc. sive, uti apud Callimachum, ἐκὰς ὅστις ἀλιτρός. Scribendum ergo, uti dixi, βεβήλοισι.* Neque alia Frontonis Duçæi ad Tatian. Orat. c. l. opinio est. Contra vero vulgatum justum pronunciat Spanhem. ad Callim. H. in Apoll. v. 2. p. 79, arguens, præter
130 cætera, fragmentum constanter ita citari a patribus Christianis, atque ab aliis Græcorum scriptoribus. Utitur præterea egregio testimonio Galeni: et sane præclare factum illustris viri, quo patrocinium vulgatæ scripturæ et veteris professus est. Neque omnino in fragmento agitur de *foribus templorum*; sed de *auribus*

hominum. Monet poëta, ut quasi *januas auribus obderent*, sive ut aures ocluderent. Pertinet huc elegantissimus locus Platonis in Conviv. p. 33. quem et Mos. Solan. ad Lucian. de Sacrificiis excitasse video. Sic Plato: “*Servi et si quis alius βέβηλος καὶ ἀγροῖκος, profanus, rusticoque ingenio, θύρας πάνν μεγάλας τοῖς ὄσιν ἐπίθεσθε, januas magnas auribus opponite, sive claudite aures admotis quasi januis.*” Quæ philosophi verba clare dictionem eam Orphicam spectant, et veram ejus lectionem firmant. Critici ad Sophocl. CEd. Tyr. princ. habent hunc quoque versum, sed scribunt in initio, Ἄελδω (ξυνετοῖσι,) reliqua vero ut oportet, eo ipso indicantes, variatum nonnihil in versus principio fuisse. Puto tamen quod ante dedimus rectius esse. Atque hæc dum meditabar, se memoriæ offerebat locus quidam Diog. Laërt. lib. ii. c. 105. ubi ait, “*Phædonem, Socratis discipulum, fuisse prima juventute ea infelicitate, ut coactus fuerit στήναι ἐπὶ οἰκῆματός, sed addit ἀλλὰ τὸ θύριον προσθεῖς μέτεχε Σωκράτους.*” Hærent docti viri in illis explicandis. Is. Casaub. emendat ἀλλὰ τῷ θυρίφ προσθεῖς, ut intelligeretur, Phædonem januæ lupanaris fuisse præpositum. Menag. aliud excogitavit, scribendum decernens, ἀλλὰ πρὸς ἐταιρισμὸν προσθεῖς. Sed quisque animadvertit Menagii correctionem longissime abire a Diogenis scriptura, minus aberrare magni Casauboni conjecturam. Verum illa opus est minime; bene habent verba, vertendaque: *januam ocludens, Socratis utebatur disciplina, sive Socratis particeps erat.* Culta Græcorum dictio est προσθεῖναι θύρας. Herodot. III. 78. de uno Magorum irrum-pente in cubiculum, θέλων αὐτοῦ προσθεῖναι τὰς θύρας, *cupiens ejus claudere fores*, quem locum Portus in Lex. Ion. male sollicitat. Eundem in modum Lysias Orat. de Cæde Eratosth. p. 87. ed. Ald. ἐκείνη, inquit, ἀναστᾶσα καὶ ἀπιούσα προστίθησι τὴν θύραν.

Sic asseruimus et Diogeni et Orphei fragmento suam scripturam. Usus eo Orphei fragmento Aristobulus fuit, falsus ipse, an ab aliis in fraudem turpiter inductus: quo de viro lubet pauca præmittere, ut cognitum magis nobis ejus ingenium et exploratiora fiant studia.

Origine fuit Judæus, secta Peripateticus, egitque vitam præcipue in Ægypto. Ætas hominis controversa est ob dissensum scriptorum, qui eum testem excitarunt. Clemens Alex. Strom. V. p. 705. ed. Britann. vitam egisse significat circa Ptolemæi Phila-¹³¹delphi tempora: at lib. i. p. 410. Commentarios scripsisse ait et misisse ad Ptolemæum Φιλομήτορα: addit præterea non alium esse atque eum, qui 2 Macchab. cap. i. ver. 10. διδάσκαλος Πτολεμαίου βασιλέως, *præceptor regis Ptolemæi*, dicitur; quæ profecto consistere non possunt. Error itaque aut calami aut memoriæ est in priore Clementis Alex. loco, quem et detexit Jos. Scalig. ad Euseb. Chron. p. 142. Adjungit vir excellentissimus, confudisse præterea Clementem duos Aristobulos; namque eum, cujus meminerunt Commentarii Macchabaici, longe alium et senioris esse ævi: sed ea quidem censura nimia videtur. Alloquitur in

fragmento Aristobulus apud Euseb. Præp. Evang. lib. xiii. c. 12. Ptolemæum Philometora, ad quem Commentarios quoque eum allegasse vidimus ex Clemente. Jam, si præceptor fuerit Ptolemæi Evergetæ II. qui et *Physcon* ab *inflato ventre* appellatus; si, inquam, hujus fuerit doctor, ætas recte congruet: regem enim Ægypti, Ptolemæum Philometorem, excepit Ptolemæus Physcon; atque hanc conciliandi scriptores viam ingressus est excellenti vir eruditione, H. Grotius, in Not. ad cit. Hist. Macchab. locum. Itaque progredi ulterius non debuerat doctus Britannus Humphr. Hody in Commentario de Textu Origin. lib. i. c. 10, neque pertendere, Aristobulum falso nomine citari a Clemente, Eusebio, et aliis; fragmenta Aristobuli impostorum esse figmenta et sæculo post C. N. II. flagitiose conficta. Est profecto illud decretum nimis calidum et temerarium. Satis ex dictis apparet, Aristobulum Judæum, secta Peripateticum, vixisse in Ægypto circa tempora Ptolemæi Philometoris et Physconis: scripsit *sacrarum legum interpretationem*, *ἱερῶν νόμων ἐρμηνείαν* nuncupatam Euseb. lib. vii. Præp. Evang. c. 1. et inscripsit regi Philometori, unde τὸ πρὸς Πτολεμαῖον σύγγραμμα apud eundem Eusebium et eo priorem Clementem Alexandrinum, quo ille Commentario, uti ex fragmentis animadvertimus, sectatus est allegoricum explicandi genus, Philonique Judæo et aliis pluribus faciem præluxit, haud dubie ut regi Ægyptio persuaderet, non esse proprie, quæ libris Mosaicis describuntur, accipienda, sed sub literarum tegmine excellentiora, sublimiora, abdita latere: præterea contendit, philosophorum Græcorum nobilissimos, Pythagoram, Platonem, Aristotelicos pleraque omnia ex Mosaicis libris esse mutuatos, suisque sectatoribus inculcasse; fontem proinde, unde philosophia manavit, libros esse Mosis; Græcos hac de causa Judæis plurimum debere. Quia vero illi tam confidenter positæ opinioni pugnabat oratio Hebræa et sermo (neque enim Pythagoras, Plato, Aristoteles, Hebraica fuerunt edocti, aut lectitarunt unquam) opus fuit
 132 novo commento: adfirmat ante Græcam interpretum, qui LXX dicuntur, versionem, imo diu ante Magnum Alexandrum, sacros Mosis libros Græco sermone fuisse redditos; potuisse præterea in Ægypto agentes philosophos istos hæc scripta lectitare et in usus suos vertere.

De versione ista librorum Mosis quid multa? Nemo præter Aristobulum ejus meminit; et, si qui meminere, omnes ex hoc turbido fonte. Cui quoque bono ut labentibus annis nova interpretatio institueretur, si pristinis sæculis Græce legi potuissent libri Mosis?

Porro in quorum tandem usum versio ista fuit inchoata? Non profecto in usum Judæorum, quorum in Ægypto ante Alexandri M. tempora numerus admodum modicus erat: increvit is demum temporibus Ptolemæi Lagidæ, qui, captis Hierosolymis, Judæorum plurimos Alexandriam deportavit; auctus ampliorque factus est post ætatem Antiochæ Epiphanis, Judæos vexantis in

Palæstina, qua de re vide Diatriben de Jud. Archont. cap. iv. Denique Græci sermonis usus, utique in Palæstina et in Ægypto, ante Magni Alexandri expeditiones, aut perexiguus aut nullus: latifundia enim Græci sermonis victoriis Alexandri toto Oriente demum fuerunt prolata.

Itaque commentis Aristobuli relinquenda est versio ista, Alexandri M. imperio, ut ipse asseverat, multis annis prior: idem vero in Euseb. lib. xiii. Præp. Evang. cap. 12. addit, Orpheum in Carmine, cui *ἱερὸς λόγος* titulus, Deum O. M. et agnovisse rerum conditorem conservatoremque omnium: hoc vero ut ostenderet, excitavit et descripsit illud ipsum fragmentum, de quo coeptum fuerat agi: descripsit autem ad hunc modum:

*Φθέγομαι οἷς θέμις ἐστί· θύρας ἐπίθεσθε βίβηλοι,
φεύγοντες δικαίων θεσμούς, θειοῖο τεθέντος
πᾶσι νόμου.*

Quo specimine manifesta interpolatoris fraus apparet: additus enim integer versus est, et alterius principium mutatum est, ut sententiæ novæ responderet. Significare voluit, ex lege divina Mosaica sumta esse Orphica ista, fontemque adeo omnis Græcæ sapientiæ et theologiæ Orphicæ esse Mosen ejusque libros Legum; profanos claudere aurium fores debere, quod fugiant justorum leges, cum tamen lex divina omnibus sit posita. Illud ipsum firmare nititur in sequentibus, insertis fragmento verbis, quæ Orpheus recusaret. Sic versu 8.

Παλαιὸς δὲ λόγος περὶ τοῦδε φαίνεται

133

itaque intelligit per *παλαιὸν λόγον* legem Mosaicam: sed longum facerem, si omnia, quæ interpolator turpi ausu miscuit, et pro arbitrio addidit, persequi vellem. Si comparatio instituitur inter Orphicum hoc fragmentum, uti servatum nobis est a Justino Martyre, cum eodem descripto apud Eusebium, res unicuique apparebit. Sane, si Justini Martyris scripta injuria temporum periissent, neque adeo contendere hæc potuissent fragmenta, fraudis fortasse suspicio fuisset facta, nec ejus tamen cubilia potuissent detegi et nosci. Addamus tamen unum adhuc atque alterum.

Apud Eusebium negat personatus Orpheus, et recte negat, Deum oculis hominum posse conspici cognoscique; fuisse tamen propaginem quandam Chaldæorum et unigenitam, quæ agnovit. Græca ita se habent:

*Εἰ μὴ μουνογενὴς τις ἀπορρῶξ φύλου ἄνωθεν
Καλδαίων.*

Designat Abrahamum ex Chaldæorum regione progressum: hunc addit fuisse peritum cursus astrorum sphaeræque cœlestis: *Ἰδρὺς γὰρ ἔην ἀστροῖο πορείης*, et quæ adduntur. Quam facem postquam sustulit Aristobulus, paullatim insecuti Judæi, Philo, Josephusque, pertendere coeperunt, sideralem scientiam, sphaericam cœli rationem, deberi Abrahamo: hinc Ægyptios, hinc alios

edoctos fuisse: verum id, sacrorum scriptorum auctoritate minime nixum, contudit repressitque docte Brucker. in *Historia Philosophica*. Aliud fraudis accedat argumentum: de Mose hæc eodem in fragmento:

Ὡς λόγος ἀρχαίων, ὡς ὑλογενῆς διέταξεν,
ἐκ θεόθεν γνωμαίσι λαβὼν κατὰ δίπλακα θεσμόν.

Quibus in versibus animadvertendum est vocabulum ὑλογενῆς, quod de *mortali nato* Fr. Vigerus interpretatus fuit. Sed præstat legere ὑδογενῆς, *natus ex aqua*, quo etiam modo editur ab Eschenbachio. Ὑδογενῆς, *ex aqua natus*, quemadmodum θεογενῆς, *diis prognatus*, et θνητογενεῖς *mortalibus proseminati* a Sophocl. Antig. v. 845. Græci veteres *aquam ὕδος ὕδωρ* et ὕδας dixere, unde ὕδατα et aliæ flexiones: ὕδει φύρειν *aqua miscere* est apud Etymologum. Facillime literæ Δ et Λ commutantur ob quandam similitudinem scriptionis. Sic in Æliano de Anim. XII. c. 5. Αὐλῶν κόραι debent esse Λύδων κόραι *Lydiæ puellæ*, quod præclare observavit Rutgersius. Itaque ὑδογενῆς, Moses, quasi *ex aquis natus et ex iisdem extractus*: præterea notamus δίπλακα θεσμόν. Solent Græci interpretes legis divinæ tabulas πλακὰς nominare: hinc formatum est δίπλαξ, ut adeo θεσμός δίπλαξ *duas legis divinæ tabulas* indicet. Homerus vocem δίπλακα semel atque iterum usurpavit, sed alia potestate et notione, in Od. τ'. v. 241:

— καὶ δίπλακα δῶκα — καλὴν πορφυρέην.

Et dedi duplicem vestem pulcrâ purpureamque.

Formatur δίπλαξ Homericum ex διπλός—οὖς, ut ex λίθος—λίθαξ, ex πηλός—πήλαξ *luti copia*. Hinc πηλακίζειν et προπηλακίζειν *proprie luto inquinare multo*, dein facili translatione *injuria afficere*. Similis ratio in ὄμφαξ.—Atque hæc de vocibus obscurioribus.—Manifesto autem versus indicant, *Mosen ex aqua quasi genitum divinitus leges accepisse, et tabulis inscripsisse duabus*, “propterea inde, quæ de Deo cognoscenda sunt, repeti oportere; “tunc quoque qualem cultum Deo debeamus.” Hæc autem non esse Orphei, qui, cum Moses nasceretur, dudum natus erat, apertissimum est. Apparet ergo fraus; sed quis ejus architectus? Non desunt, qui Aristobulum Peripateticum insertorum versuum fuisse fabrum decreverunt, in quibus Eschenbachius in suo Epigene, sive de Poësi Orphica, p. 148. Verum ægrius id tulit Jo. Alb. Fabricius Bibl. Græcæ lib. iii. c. 11. p. 281. Sed non videtur recte Eschenbachii sententiam vir doctissimus percepisse. Neque enim ea ille est opinione, Aristobulum totum illud, de quo disputamus, fragmentum finxisse, sed tantum illud interpolavisse, quo regi Ptolemæo persuaderet, Orpheum Abrahamum, Mosen, et alia, quæ Judæos spectant eorumque religionem, habuisse cognita. Egit hac ipsa de re Cudworthus in System. Intell. cap. iv. sect. 17, adscripsitque isti loco plura Moshemius, ab Eschenbachii sententia minime aliena. Verum

si amamus, videtur omnino dicendum, Aristobulum hujus fraudis, quam multi *piam* vocant, etsi ego *impiam* malim, non posse absolvi. Vidimus supra, esse eum auctorem fabulæ de antiquissima librorum Mosaicorum versione, et negabimus eundem eodem in Commentario ad regem Ptolemæum potuisse aliam fraudem struere, et pari quidem consilio? Judæi præterea in Ægypto, quo sacra sua alia opinatis obtruderent, ab ejusmodi artibus non abstinuerunt. Sed, quod rem in clarissima luce ponit, et neglectum ab aliis fuit, vel inde apparebit, quod asseveraverit, Homerum et Hesiodum ex libris Judæorum habuisse notitiam diei sabbathi. Verba Aristobuli sunt: Διασαφεί δὲ καὶ Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος μετειληφότες ἐκ τῶν ἡμετέρων ἱερὸν εἶναι; videlicet *septimum diem esse sanctum*: tum subjungit versum ex Hesiodo, mox 135 tria Homeri, quæ in ejus carminibus nusquam reperiuntur, fragmenta, tandem ex poëta Lino tria fragmenta, quinque versus, disparatos tamen et sejunctos. De Lino videamus priore loco: Pausan. lib. ix. c. 29. memorat nobis Linum Amphimari filium et Linum Ismeni, poëtam utrumque; verum neutrius ulla fuisse poemata, aut, si quæ fuerint, ad posteros non venisse, ait: de Linis tamen anceps est narratio, uti monitum a me ad Diod. Sic. III. 66. Habet quoque Lini aliquid ligatæ orationis Diog. Laërt. I. sect. 4. Plures alios Lini versus ex libro de Natura Mundi servavit Stobæus Serm. V. p. 64. tum alios Serm. XCI. p. 79. Fuerint itaque hi versus Lini; sed spectarintne septimum diem, in controversia est: ultimus certe eo non pertinet, de planetis per cœli plagas oberrantibus agens: duo reliqui videntur *numerus septenarium* inprimis celebrare. Philosophi veteres et Pythagorei præsertim numerum septenarium magnis laudibus ornabant, ἱερὸν appellantes, quin et Minervæ titulo, *quod generatus non sit nec generet*. Vid. Philon. Jud. de Mund. opif. p. 21. tum Theon. Smyrn. in Mathem. c. 46. et quæ ibi Ism. Bulialdus. Sed hoc mittamus, quia in dubio sunt: videamus potius Hesiodi versum, qui est Op. et Dier. 770.

Πρῶτον ἐν ἡ τετράς τε καὶ ἐβδομάς ἱερὸν ἦμαρ.

notemusque Homerum semel iterumque ἱερὸν ἦμαρ ponere Il. θ'. 65. et Il. λ'. 804.

καὶ ἀέξετο ἱερὸν ἦμαρ :

quibus locis dictione ista tempus antemeridianum indicatur. Monet Eustathius ex Porphyrio ante medium diem solitos veteres fuisse victimis operari; inde illud tempus ἱερὸν poëtæ; v. p. 698. ed. Rom. At illa significatio in versu Hesiodi locum non capit. Describit poëta ex vetere superstitione alios dies esse faustos, alios infaustos et inauspicatos. Vid. Grævium in Lectionibus. Memorat ergo mensis dies eosque faustos, novilunium, quartum et septimum diem, tum octavum nonumque, utique non septimanæ diem septimum. Quo ipso apparet, versum in eam rem imprudenter ab Aristobulo citari. Addit poëta, septimum

illum diem esse *ἑρὸν ἡμαρ*, quod Apollo isto die feratur natus; proinde septimus mensis dies sacer Apollini est. Homeri fragmenta nec in Iliade nec in Odyssea reperiuntur. Tangamus tamen, quod medio loco positum conspicitur ab Aristobulo:

136

Ἐβδομον ἡμαρ ἔην, καὶ τῷ τετέλεστο ἅπαντα.

Speciosum illud est admodum, videturque innuere, *die septimo absoluta fuisse omnia*, adeoque *sex dierum spatio omnia, quæ sunt, creata videri*, idque memorasse poëtam Homerum, derivatum ex scriptis Judæorum. Sed est in poëtæ Odys. ε'. 262. ferme, ni fraus adfuisset, geminus:

Τέτρατον ἡμαρ ἔην, καὶ τῷ τετέλεστο ἅπαντα.

Vocabulum unum mutatum est. Aristobuli numerus *septimus* poëtæ *quartum* sede evertit. Si dicas in poëta fuisse, uti citavit Aristobulus, *Ἐβδομον ἡμαρ* etc. tueri opinionem non potes: addit enim poëta,

Τῷ δ' ἄρα πέμπτῳ πέμπ' ἀπὸ νήσου διὰ Καλυψώ etc.

Hæc igitur poëtæ verba clarissimo sunt indicio scriptum fuisse *τέτρατον ἡμαρ*. Quid jam dicemus de tanta similitudine, quæ inter fragmentum ab Aristobulo citatum et inter versum Homericum intercedit? Poëta non loquitur de *rebus creatis*, sed de *rebus peractis in insula*, ad quam Ulysses devenerat. Equidem pæne opinor *fraudem hic accessisse Aristobuli*, et *mutasse consulto poëtæ verba*, quo regi Ægyptio persuaderet *septimum diem et Sabbath* quidem ab Homero fuisse laudatum.

INDEX SCRIPTORUM

QUORUM EXCERPTIS USUS EST EUSEBIUS.

- ἈΒΤΑΗΝΟΣ 414 d. 416 b. 456 d.
 ἈΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ἀφροδισιεύς Περὶ
 εἰμαρμένης 267 d.
 ἈΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ὁ Πολυῖστωρ ἐν τῇ
 περὶ Ἰουδαίων συντάξει 418 c.
 422 d. 454 b.
 ἈΜΕΔΙΟΣ 540 b.
 ἈΠΟΛΛΩΝΙΟΣ ὁ Τυανεύς Περὶ θυ-
 σιῶν 150 b.
 ἈΡΕΙΟΣ Δίδυμος 545 b. 817 b.
 821 c.
 ἈΡΙΣΤΑΪΟΣ ἢ Ἀριστέας 349 c.
 370 c.
 ————— περὶ τῆς ἐρμηνείας τοῦ
 τῶν Ἰουδαίων νόμου 453 c.
 ἈΡΙΣΤΟΒΟΤΑΟΣ 323° d. ἐν τῷ
 πρὸς Πτολεμαῖον συγγράμματι
 376 a. 663 d.
 ἈΡΙΣΤΟΚΛΗΣ ὁ Περιπατητικὸς
 758 b. 764 c. 766 b. 768 d.
 816 d.
 ————— ἐν ζ' περὶ φιλοσοφίας
 510 a. 791 a.
 ————— ἐν η' 756 b.
 ἈΤΤΙΚΟΣ 509 a. 794 c.
 ————— ἐν τῷ περὶ τῆς καθόλου
 ψυχῆς λόγῳ (Attico tribuit
 Fabricius B. G. T. VI. p. 41.
 post Vigerum) 814 a.
 ἈΦΡΙΚΑΝΟΣ 487 d.
 ΒΑΡΑΗΣΙΑΝΗΣ ἐν τοῖς πρὸς τοὺς
 ἐταίρους διαλόγοις 273 b.
 ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ 472 b.
 ΔΙΔΥΜΟΣ (ν. Ἀρείος) περὶ τῶν ἀρε-
 σκόντων Πλάτωνι 545 b.
 ΔΙΟΔΩΡΟΣ ὁ Σικελιώτης (I. 6.) 19 a.
 (I. 10 etc.) 45 a. (I. 11.) 27 b.
 88 b. (I. 86.) 49 a. (I. 96.)
 480 a. (III. 56.) 57 c. (IV. 2.)
 52 d. (VI. T. II. p. 633.)
 59 c. (XX. 14.) 161 a.
 ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΣ πρὸς τὰ Χρυσίππῳ
 περὶ εἰμαρμένην κατασκευασθέν-
 τα 136 ult. 262 a.
 ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ἐν α' τῶν πρὸς Σαβέλ-
 λιον 333 c.
 ————— ἐπίσκοπος Περὶ φύσεως
 πρὸς Ἐπίκουρον 772 c.
 ————— Ἀλικαρνασσεύς (A. R. I.
 23.) 158 c. (II. 18. p. 272,
 10.) 78 a.
 ΕΠΪΓΡΑΜΜΑ 520 a.
 (Εὐριπίδης Fr. Sylei) 242 c.
 ————— forte 854 d.
 ἩΣΙΟΔΟΣ (Opp. 250.) 165 c.
 ἸΩΣΗΠΟΣ
 c. Apion. (I. 2.) 476 d. (I. 14)
 500 b. (I. 19.) 455 b. (I. 22.)
 408 b. 412 a. (I. 23.) 458 b.
 (II. 16.) 361 b.
 Ant. Jud. (I. 3, 6.) 414 a. (I. 3.
 9.) 415 b. (I. 4, 3.) 416 c.
 (I. 7, 2.) 417 b. (I. 15.)
 422 a.
 ΚΛΗΜΗΣ ἐν Προτρεπτικῷ (c. 2.
 p. 10.) 61 c. (c. 3. p. 39.)
 71 a. (c. 3. p. 36.) 157 a.
 ————— ἐν α' Στρωματεί (c. 15.
 p. 358.) 410 b. (c. 16. p. 361.)
 475 b. (c. 21. p. 378.) 496 d.
 (c. 22. p. 410.) 410 d.

- ΚΛΗΜΗΣ ἑστρωμ. (p. 699.) 668 d.
 (p. 702.) 548 d.
 ——— 5' ἑστρωμ. (c. 2, 4. p. 737.)
 461 d. (p. 745.) 462 c. (p.
 751.) 462 d. (p. 752.) 462 d.
 ΛΟΥΓΓΙΝΟΣ (fr. 7.) 822 d.
 ΜΑΞΙΜΟΣ Περὶ τῆς ὕλης 337 b.
 ΝΟΤΜΗΝΙΟΣ ἐν τῷ περὶ τῶν παρὰ
 Πλατῶν ἀπορρήτων 650 d.
 ——— ἐν α' τῶν περὶ τῆς τῶν
 Ἀκαδημαϊκῶν πρὸς Πλάτωνα
 διαστάσεως 727 a.
 ——— ἐν τοῖς περὶ τὰ γαθοῦ
 536 d. 538 c.
 ——— α' περὶ τὰ γαθοῦ 411 c.
 543 b. 819 a.
 ——— ἐν β' 525 b.
 ——— ἐν γ' 411 d.
 ——— ἐν δ' 544 a.
 ——— ἐν ε' 539 b. 544 b.
 ΞΕΝΟΦΩΝ Ἀπομνημ. (I. 1, 11.)
 25 d. 853 c. (IV. 7, 2.)
 743 b.
 Ἐπιστολῇ πρὸς Αἰσχίνην 744 d.
 ΟἶΝΟΜΑΟΣ Γοήτων φῶρα 209 a.
 213 d. et seqq. 255 b.
 ὍΜΗΡΟΣ (Od. δ'. 392.) 855 a.
 ΠΙΝΔΑΡΟΣ (Pyth. III. 97.) 121 a.
 ΠΛΑΤΩΝ Ἀλκιβιάδῃ (p. 133.) 551 a.
 ——— Ἀπολογία Σ. (p. 28.)
 659 c. (p. 40.) 661 c.
 ——— Γοργία (p. 523.) 577 b.
 699 c.
 ——— Ἐπινομίδι (p. 977.) 702 b.
 (p. 980.) 640 c. (p. 984.)
 702 c. (p. 986.) 471 d. 534 b.
 (p. 987 d.) 472 a.
 ——— Ἐπιστολῇ πρὸς Διονύσιον
 (p. 363.) 530 d. (p. 312.)
 541 c. (p. 313.) 581 a.
 ——— πρὸς Ἑρμείαν, Ἐραστον,
 Κόρισκον (p. 323.) 534 c.
 675 b.
 ——— Ἐπιστολῇ μεγάλῃ (p.
 341.) 530 a.
 ——— Εὐθύφρωνι (p. 5.) 649 d.
 ——— Θεαιτήτῃ (p. 151.) 615 a.
 672 d. (p. 152.) 720 d. (p.
 161 c.) 766 c. (p. 173.)
 602 c. (p. 179.) 723 b.
 ΠΛΑΤΩΝ Κρατύλῃ (p. 383.) 515
 a. (p. 390.) 515 b. (p. 393 a.)
 517 d. (p. 394 c. 395 a. b.)
 518 a. (p. 396 c.) 517 c.
 (p. 397.) 517 d. (p. 397 b.)
 518 d. (p. 397 c.) 29 c. 87 c.
 103 c. (p. 399.) 517 a. (p.
 409 e.) 515 d. (p. 414 a.)
 517 b.
 ——— Κρίτωνι (p. 46.) 651 b.
 (p. 49.) 653 d. (p. 52.) 655 b.
 (p. 53.) 658 b.
 ——— Λύσιδι (p. 214.) 672 a.
 ——— Νόμοις (p. 626 d.) 600 b.
 (p. 629.) 574 b. (p. 631.)
 589 a. (p. 634.) 573 c. (p.
 639.) 609 b. (p. 643.) 590 c.
 591 b. (p. 644.) 600 c. (p.
 653.) 591 d. (p. 657.) 596 b.
 (p. 658.) 596 d. (p. 659.)
 594 b. (p. 660.) 594 d. (p.
 663.) 607 d. (p. 665.) 608 a.
 (p. 671.) 597 d. (p. 673.)
 598 c. (p. 677 a.) 587 c.
 (p. 689.) 581 b. (p. 704.)
 617 b. (p. 716 a.) 531 a.
 (p. 755.) 616 d. (p. 760.)
 616 d. (p. 771.) 708 a. (p.
 796.) 706 b. (p. 801.) 610 b.
 (p. 804.) 706 c. (p. 813.)
 706 b. d. (p. 833.) 707 b.
 (p. 834.) 707 d. (p. 842.)
 611 c. (p. 843.) 611 d. (p.
 844.) 713 c. (p. 856.) 611 d.
 (p. 857.) 612 b. (p. 873. 874.)
 612 d. (p. 868. 867.) 711 d.
 712 a. (p. 869.) 712 b. (p.
 871.) 712 c. (p. 877.)
 712 d. (p. 879.) 611 a. (p.
 888.) 621 a. (p. 891.) 622 c.
 (p. 892.) 622 d. (p. 893.)
 623 c. (p. 895.) 624 a. (p.
 896.) 549 d. 601 d. (p. 899.)
 630 c. (p. 904.) 703 b. (p.
 906.) 549 d. (p. 914.) 711 b.
 (p. 924.) 708 a. (p. 926.)

- 575 b. (p. 931.) 611 a. (p. 955.) 99 d.
- ΠΛΑΤΩΝ Πολιτεία (p. 345.) 614 c.
 (p. 346.) 582 d. (p. 361.)
 583 b. (p. 376.) 575 d. (p. 377.)
 75 c. 576 b. 640 d. 692 d.
 693 d. (p. 386.) 693 b.
 (p. 390.) 693 b. (p. 415.)
 613 b. (p. 421.) 610 c.
 (p. 452.) 706 a. (p. 455.)
 608 c. (p. 457.) 706 b. 708 b.
 (p. 458.) 708 c. (p. 460.)
 461.) 709 a. (p. 468.) 663 a.
 (p. 469.) 611 b. (p. 499 c.)
 599 d. (p. 500.) 593 a. (p.
 508 b.) 542 b. (p. 509 b.)
 542 c. (p. 521.) 745 d. (p.
 530.) 746 d. (p. 588.) 615 c.
 (p. 595.) 618 b. (p. 599.)
 618 d. (p. 614.) 563 a. (p.
 617 c.) 250 c. (p. 620.)
 698 a.
- Πολιτικῶ (p. 261 e.)
 582 b. (p. 269 c.) 559 d.
 (p. 271.) 561 b. 586 b. (p.
 272.) 562 a. 586 d.
- Σοφιστῇ (p. 242.) 724 d.
 (p. 245.) 725 b.
- Συμποσίῳ (p. 189. 190.)
 585 c. (p. 203.) 584 d.
- Τιμαίῳ (p. 22.) 471 c.
 (p. 27 d.) 524 b. (p. 28.)
 557 d. (p. 29.) 542 b. 545 a.
 559 a. (p. 30.) 558 a. (p.
 31 a.) 530 c. (p. 32.) 559 c.
 702 d. (p. 34.) 696 b. 703 a.
 (p. 37 e.) 524 d. (p. 38.)
 558 c. 559 c. 703 a. (p. 40.)
 75 d. 639 d. 692 b. (p. 41.)
 559 d. 703 d.
- Φαίδρῳ (p. 248.) 697 c.
 (p. 255.) 709 c.
- Φαίδρων ἢ περὶ ψυχῆς (p.
 79.) 551 c. (p. 81.) 696 d.
 (p. 96.) 26 b. (p. 97.) 750 d.
 (p. 108.) 564 d. (p. 113.)
 567 c. 699 a. (p. 114.)
 699 c.
- Φιλήβῳ (p. 28.) 628 b.
 (p. 65.) 770 b.
- ΠΛΟΤΑΡΧΟΣ Περὶ τῶν ἐν Πλα-
 ταιαῖς Δαιδάλων p. 83 b. 99 b.
- Περὶ τῶν ἀρεσκόντων
 τοῖς φιλοσόφοις φυσικῶν δογ-
 μάτων (p. 875.) 747 d. (p.
 878.) 839 d. (p. 879 seqq.)
 841 d. (p. 880.) 753 b. (p.
 882.) 845 c. (p. 888.) 838 d.
 (p. 889.) 836 a. 846 c. (p.
 891.) 837 d. 848 c. (p. 895.)
 849 c. (p. 896.) 851 a. (p.
 898.) 851 d.
- Περὶ τοῦ εἰ τοῦ ἐν
 Δελφοῖς (p. 391.) 527 c.
- Περὶ τῶν κατὰ τὴν
 Ἱστίαν (p. 359.) 91 b. (p. 360.)
 186 d. (p. 363.) 90 c.
- Στρωματεῦσι 22 a.
- Περὶ τῶν ἐκκλειπομέ-
 των χρηστηρίων (p. 411 e.)
 205 a. (p. 414 f.) 183 d. (p.
 418 e.) 205 d. (p. 421 b.)
 188 a.
- ἀ' περὶ ψυχῆς 563 c.
- ΠΛΩΤΙΝΟΣ ἐκ τοῦ περὶ ἀθανασίας
 ψυχῆς β' (T. II. p. 674. Creu-
 zer.) 811 b.
- περὶ ψυχῆς (IV. 7.
 p. 456.) 824 a. (p. 484 d.)
 535 b. (p. 486. 487 d.) 535 c.
 (p. 488.) 536 a. (p. 489.)
 536 b.
- ΠΟΡΕΤΡΙΟΣ ἢ Φίλων 31 d. 32 a.
 56 d. 156 d.
- ΠΟΡΕΤΡΙΟΣ Περὶ Ἀγαλμάτων 97 d.
 100 a. 108 b. d. 109 a. 111 d.
 115 a.
- Ἐπιστολῇ πρὸς Ἀνε-
 βῶ 92 a. 197 c. 740 d.
- πρὸς Βόηθον περὶ ψυ-
 χῆς 554 b. 741 c. 812 d.
 818 c.
- περὶ τῆς τῶν ἐμψυχῶν
 ἀποχῆς (II. 5.) 28 c. (II. 7.)
 29 b. 151 a. (II. 12.) 151 b.
 (II. 24.) 151 d. (II. 26.)
 403 b. (II. 27.) 152 c. 156 c.
 (II. 34.) 149 b. (II. 36.)
 153 b. (II. 38.) 171 b. (II.

- 43.) 166 b. (II. 52.) 167 a. (II. 54.) 155 a. (II. 58.) 153 c. (II. 60.) 152 c. (IV. 9.) 93 c. (IV. 11.) 404 d.
- ΠΟΡΦΥΡΙΟΣ ἀπὸ τοῦ α' τῆς φιλο-
λόγου ἀκροάσεως (v. Reinesii
Var. Lect. III. p. 342.)
464 a.
- περὶ τῆς ἐκ λογίων
φιλοσοφίας (v. Reinesii Var.
Lect. p. 382.) 123 c. 143 c.
144 b. 145 a. 168 b. 174 a.
189 c. 191 d. 192 a. 193 a.
199 d. 203 c. 204 d. 234 c.
236 d. etc. 741 d.
- ἐν τῷ α' 412 d.
- ἐν τῇ καθ' ἡμῶν συ-
σκευῇ 179 d.
- ὁ τὴν καθ' ἡμῶν συ-
σκευὴν (διαβολὴν) πεποιημένος
189 b. 234 c.
- ἐν δ' τῆς πρὸς ἡμᾶς
ὑποθέσεως 31 a.
- δ' τῆς καθ' ἡμῶν συ-
σκευῆς 485 a.
- ΣΕΒΗΡΟΣ Περὶ ψυχῆς 700 c.
- ΤΑΤΙΑΝΟΣ ἀπὸ τοῦ πρὸς Ἑλλήνας
491 c.
- ΤΙΜΩΝ Φλιάσιος ἐν τοῖς Σίλλοις
761 d. 763 c. 855 b.c.
- ΦΪΔΩΝ ὁ Βύβλιος ἐκ τοῦ α' συγ-
γράμματος τῆς Φοινικικῆς ἱστο-
ρίας 156 d.
- περὶ Ἰουδαίων 40 b.
- ΦΪΔΩΝ κατὰ τὸ προοίμιον τοῦ α'
συγγράμματος 31 d.
- ΦΪΔΩΝ ἢ Πορφύριος 31 d. et seqq.
156 d.
- ΦΪΔΩΝ Ἑβραῖος (fr. ed. Mang.
II. p. 625.) 322 d. (T. I.
p. 332.) 331 a. (p. 5. seqq.)
546 d. (De Monarch. T. II.
p. 213.) 704 b.
- ἀπὸ τοῦ α' τῶν εἰς νόμον
(T. I. p. 2.) 384 d.
- ἐν τῷ περὶ Γεωργίας α'
323 a. (T. I. p. 308.)
- β' 323 b. (T. I. p. 330.)
- ἐκ τοῦ α' ζητημάτων καὶ
λύσεων 323 a. (T. II. p. 625.)
- ἐν τῇ ὑπὲρ Ἰουδαίων ἀπολο-
γίᾳ (T. II. p. 632.) 378 d.
- περὶ τῆς προνοίας (T. II.
p. 625.) 336 b. (T. II. p.
634.) 385 d.
- περὶ τοῦ πάντα σπονδαῖον
ἐλεύθερον εἶναι (T. II. p. 457.)
381 b.
- ἐκ τοῦ α' συγγράμματος ὃν
ἐπέγραψεν Ὑποθετικῶν (T. II.
p. 626.) 355 b.
- περὶ τοῦ τὸ χεῖρον τῷ κρείτ-
τονι φιλεῖν ἐπιτίθεσθαι (T. I.
p. 414, 22. 419, 16. 427, 1.)
533 b.
- ΧΡΗΣΜΟΙ 125 d.
- ΩΡΙΓΕΝΗΣ εἰς τὴν Γένεσιν Ἑξηγη-
τικοῖς 280 d. (T. II. p. 2.)
334 d.

INDEX LOCORUM S. SCRIPTURÆ.

Genesis	1, 1	317 d. 547 b.c. 557 d. 669 b.		22, 1.4	612 a.
—	3	317 d.		— 2	612 c.
—	7	516 a.		25, 40	592 d.
—	11	315 b. 317 d.	Levitic.	10, 8	599 b.
—	14	315 c. 558 b.		11, 45	607 a.
—	17	547 a.		19, 3	610 d.
—	20	315 c.		20, 13	710 d.
—	26	322a. 330d. 550d. 551 a.	Numer.	6, 2	599 b.
—	27	546. 547 a.		20, 17	250 a.
—	31	647 c. 773 d.	Deuter.	4, 19	704 b.
2, 4		318 a. 557 d.	—	39	104 c.
—	7	516 a. 550 d.		6, 4	630 c. 681 d.
—	19	516 a. 550 d.	—	6	591 a.
—	20	585 b.c.		10, 20	607 a.
—	22	585 b.		13, 4	531 d. 671 d.
3, 1		586 d.		14, 24	519 b.
4, ult.		306 d.		15, 12	611 b.
5, 24		308 a.		23, 24	713 d.
6, 2		186 c.		— 25	713 d.
14, 19		319 c.		24, 19	714 a.
—	22	319 c.		32, 8	550 b.
15, 6		309 d.		— 35	531 a.
17, 5		518 b.		— 39	687 a.
19, 24		322 c. 532 a.	1 Reg.	12, 18	463 d.
24, 3.7		319 d.	3 Reg.	4, 32	521 c.
35, 10		310 d.		12, 32	284 b.
39, 8		312 a.		13, 1	284 c.
Exodus	3, 14	319 d. 523 d.	Job.	1, 6. 7	550 a.
—	20	376 d.		10, 10	778 d.
4, 11		290 a.b.		14, 1	775 c.
—	13	582 c.		20, 5	531 b.
9, 3		376 d.		28, 20	320 d.
20, 12		610 d.	Psalm.	1, 1	596 a.
21, 2		611 b.		3, 5	677 a.
—	12	713 a.		4, 5	683 b.
—	28	613 a.		— 7	530 b.
				7, 4	655 a.
				8, 4	105 d.

- Psalm. 8, 5 516 d.
 10, 3. 8 531 c.
 — 8 531 c. 607 b.
 11, 6 691 c.
 — 7 607 b.
 18, 1 783 d.
 — 2 636 b.
 19, 1 636 b.
 21, 28 3 c.
 23, 1 783 d.
 30, 23 531 d.
 32, 5 783 d.
 — 6 320 d. 532 c. 558 d.
 — 9 322 b.
 33, 12 592 b.
 34, 11 591 b.
 — 12 591 b.
 35, 6 669 c.
 — 10 530 b.
 — 37 161 c.
 36, 5 669 c.
 38, 7 546 d.
 48, 17 607 b.
 49, 16 596 a. 607 b.
 61, 11 607 b.
 62, 10 596 a. 607 b.
 71, 7 10 c.
 73, 3 636 c.
 90, 13 329 d.
 95, 5 161 d.
 — 10 3 c.
 101, 26 105 d.
 — 28 527 b.
 102, 26 648 c.
 — 27 648 c.
 103, 1 326 d.
 — 4 326 b. 550 a. 669 d.
 — 23 777 a.
 — 24 537 d.
 104, 4 669 d.
 105, 1 542 a.
 — 37 161 c.
 106, 20 321 d. 532 c.
 108, 12 288 b.
 109, 1 322 c. d. 532 b.
 115, 1 573 d.
 118, 73 778 d.
 120, 7 655 a.
 126, 1 707 b.
 138, 7 319 b. 636 b.
 — 16 774 c.
 145, 3 607 b.
 146, 3. 4 607 c.
 — 4 326 b.
 147, 4 321 d.
 148, 1 327 c.
 — 5 247 a.
 — 17 327 c.
 Proverb. 1, 7 513 d.
 3, 9 532 d.
 — 12 648 b.
 4, 1 592 b.
 — 5 592 b.
 7, 4 592 c.
 8, 12 321 a. 532 c.
 — 22 321 a. 532 c.
 10, 7 610 a.
 30, 8 610 c.
 31, 4 599 c.
 Eccles. 1, 1 522 a.
 — 2 669 c.
 — 9 524 a.
 Esai. 1, 11 682 d.
 — 16 682 d.
 2, 4 10 c.
 7, 9 573 d.
 10, 14 687 c.
 14, 12 328 d.
 26, 18 615 a.
 29, 14 606 d.
 33, 14 569 c.
 34, 4 292 b. 559 b.
 35, 10 569 d.
 40, 7 170 a.
 — 12 318 d. 686 a.
 — 13 688 b.
 — 18 682 b.
 — 19 682 b.
 — 22 26 d. 318 d.
 — 26 105 d. 318 d. 636 b.
 41, 2 546 a.
 — 4 531 c.
 42, 5 318 d.
 — 7 170 a.
 44, 24 318 d.
 45, 1 284 d.
 47, 13 295 c.
 54, 12 564 b.

- Esai. 57, 19 3 b.
 61, 1 169 d.
 64, 1 686 a.
 65, 17 559 b.
 66, 1 104 d. 685 c.
 — 24 569 c.
 Jerem. 2, 21 647 d.
 10, 2 292 d.
 — 11 319 a.
 — 12 687 c.
 16, 19 9 c.
 22, 23 683 b.
 23, 24 104 c. 318 c.
 48, 10 781 c.
 Thren. 3, 27 602 b.
 Ezech. 1, 3-4 615 b.
 22, 18 613 a.
 34, 2 614 a.
 28, 2 329 a.
 — 12 329 a.
 Dan. 4, 27 457 d.
 7, 9 567 b.
 — 10 326 c.
 8, 5 285 c.
 13, 42 284 b.
 Osee. 4, 2 607 a.
 Nah. 1, 7 542 a.
 Soph. 2, 11 3 c.
 Zac. 6, 12 533 d.
 Amos 3, 3 778 b.
 4, 13 687 a.
 Mal. 3, 6 527 a. 648 c.
 4, 2 546 a.
 Sap. 2, 12 678 a.
 — 24 647 d.
 6, 22 321 b. 532 d.
 7, 17 521 d.
 — 21 532 d.
 — 22 5 b. 532 d.
 — 24 669 a.
 8, 1 321 c. 532 d.
 13, 5 636 c.
 14, 12 30 c. 300 d.
 Sap. Sir. 11, 28 610 a.
 16, 26 777 d.
 — 27 777 d.
 — 29 783 d.
 — 30 783 d.
 43, 5 777 b.
 2 Macc. 1, 10 375 d.
 Apocryphus liber 292 b.
 Matt. 4, 5 564 b.
 5, 44 654 d.
 — 45 654 d.
 6, 33 590 a.
 — 34 607 a.
 7, 6 581 b.
 10, 28 662 c.
 11, 15 681 c.
 12, 36 12 d.
 16, 18 8 c.
 19, 17 542 a.
 24, 46 575 a.
 25, 21 575 a.
 Luc. 21, 20 286 a.
 Joann. 1, 1 321 d. 540 d.
 5, 19 539 d.
 — 44 653 b.
 10, 11 614 b.
 14, 2 569 b.
 15, 5 538 b.
 Act. 5, 29 662 c.
 17, 28 104 c.
 Rom. 1, 20 523 c. 636 c.
 — 21-25 122 d.
 — 22 118 b.
 — 26 300 c.
 — 27 248 a.
 2, 6 580 d.
 — 15 601 c.
 7, 22 601 c.
 12, 17 654 d.
 — 20 531 c.
 1 Cor. 1, 19 606 d.
 — 24 118 d. 320 d.
 — 30 546 b.
 2, 4 7 b.
 — 9 569 b.
 — 14 581 b.
 3, 19 606 d.
 4, 9 584 a.
 — 11 584 a.
 — 12 655 a.
 7, 31 559 b.
 10, 20 161 d.
 15, 33 249 a.
 — 41 325 a. 776 a.
 2 Cor. 3, 5 7 b.

2 Cor.	4, 18	606 d.	Col.	1, 15	541 a.
	5, 1.8	662 c.	1 Tim.	5, 23	599 c.
	— 10	580 d.	Hebr.	1, 14	328 a.
	— 19	3 b.		8, 5	592 c.
	6, 16	170 d.		11, 37	583 d.
Galat.	4, 26	564 b.		12, 6	648 a.
Ephes.	5, 16	607 a.	Jac.	4, 6	531 d.
	6, 12	181 d. 182 c. 329 d.	1 Pet.	2, 9	303 b.
		550 b. 676 d.		3, 15	7 c. 14 d.

INDEX RERUM ET NOMINUM.

- ABARIS**, sive Avaris, in Ægypto 501 b.
Abel, luctus 518 b.
Abelbalus rex Berytiorum 31 a. 485 b.
Abense templum cum Phayllo sacrilego conflagrav 392 d.
Abgarus rex Osroënorum 279 d.
Abraamus laudatur 309 c. d.
 — primus circuncisionem accepit 309 et 310.
 — a Beroso, Hecataeo, Nicolao Damasceno laudatur 417.
 — Ægyptios arithmetica et astrologiam docuit 418 a. 419 a. 420 c.
 — Alexandro Polyhistore et Eupolemo laudatur 418 c.
 — Phœnices docuit 418 d.
 — idem ac patris amicus 420 d.
 — ante Mosem annis 505, 484 c.
 — unde dictus 518 c.
 — laudatus ab Orpheo 665 c.
Abydenus diluvii meminit 414 d.
 — turris item Babelis 416 b.
 — item Nabuchodonosoris, et conditæ ab eo Babylonis 456 d. 457 b.
 — item Babylonis a Cyro capientæ 457 c.
Abydus. Τὸ ἐν Ἀβύδῳ ἀπόρρητον 198 a.
Academia prima a Platone instituta 726 a.
 — a Speusippo, Xenocrate, Polemone, distracta 726 b. c. 727 b.
Academia secunda, duce Arcesila 727 c.
Academia tertia, Carneade, et Clitomacho ducibus 726 d.
Academia quarta, Philone et Charmida principibus 726 d.
Academia quinta, duce Antiocho 727 a.
Academicorum successio 726 b.
 — a Platone dissidium 732 b.
Accipiter soli sacer apud Ægyptios 94 c. 116 d.
 — ejus in hominem mortuum commiseratio 94 c.
Achelous aquas ad potum faciles significabat 111 d.
Acracanus fluvius, ab Euphrate ortus 457 c.
Ἀγρεύς 35 b.
Acusilaus scriptor 415 d. 488 b.
 — historiæ Græcæ cum Cadmo parens 478 b.
 — Hesiodum castigat 478 d.
 — Plato eum secutus in Timæo 497 d.
Adam et Enos qui differant 307 c. 516 c.
Ἀδέσποτοι libri 420 b.
Adodus Phœnicibus rex deorum 38 c.
Adonis ἀλλυγορέϊται Porphyrio 110 a.
Adrasteia 818 a.
Adrianus vid. Hadriano.
Æacus Græciam ab immani æstu precibus suis liberat 463 b. c. judex inf. 579 d.
Ægyptiî, qui qualesque theolo-

- gi? 17 b. item 45 a. et seq. fuse.
- Ægyptii sororibus nubunt 48 d.
- cur animalia bruta consecrarent 49.
- quibus allegoriis in suis numinibus explicandis usi 87 c. 88—95. 115 a.
- solem primum regem habuere 90 b.
- ad sidera et Nilum fabulas omnes retulere 92 b. et seq.
- animantes multiplici specie deos habuere 93 d.
- Deum volebant cuncta permeare 93 d.
- homini divinos honores ad pagum Anabin tribuebant 94 b. 117 a.
- scarabeum venerati sunt 94 d.
- ignem et aquam coluerunt 94 a.
- præfecturas, Leontopoliten, Busiriten, Cynopoliten habuere 94 a.
- quam stolidè brutis animalibus divinitatem tribuerint 95.
- animantes deorum tantum symbola putaverunt 117 b.
- arithmetica et astrologiam ab Abraamo didicerunt 418 a. 419.
- Chumi posterii 419 d.
- plures olim regulos habuere 432 a.
- astrologiam primi docuere 475 c.
- annum 12 in menses primi tribuere 475 d.
- honestatis quam amantes 475 c.
- Αἰγυπτιακοὶ λόγοι 83 c. 87 d. 92 b. 115 a. 184 b. 330 b.
- Αἰγυπτίων ἀκριβεῖς χρόνων ἀναγραφαὶ 493 d.
- Æmilianus rhetor Epithersis grammatici f. 206 c. 207 b.
- Ænesidemus 758 d. Alexandriæ clarus 763 d.
- Ænesidemus ἐν τῇ ὑποτυπώσει ἐννέα διέξεισι τρόπους 760 b.
- ejus στοιχειώσεις 761 b.
- Æpytus 221 d.
- Æs a Noropibus primo conflatum 476 a.
- Æschines 462 c.
- ad Æschinem Socraticum Xenophontis Epistola 744 d.
- Æschylus poëta de Dei forma et potentia 681 b. 689 b.
- ejus versus a Platone reprehensi 643 c. 647 a.
- Æsculapius ad solem relatus, Porphyrio ἀλληγορεῖται 112 c.
- sol esse non potuit 120 b. 121 a.
- Jovis fulmine conflagravit 121 a.
- Asclepiadas posteros habuit 121 a.
- Tricæ natum se esse confirmat 124 a.
- Apollinis ex Phoronide filius 57 a.
- Sydyti filius 37 d.
- Æthiopes genuum patellam suis abscindunt 293 b.
- Chumi posterii 419 d.
- circumcisi 433 a.
- Ævum (Αἰών) et Primogenitus (Πρωτόγονος) Phœnicia numina 34 b.
- Africa ab Afrene quodam Abrahami filio dicta 422 a. b.
- Agamemnon, Platoni unde dictus 518 a.
- Agathoclis Syracusii sophisma 733 c.
- Agis 498 c.
- Agraulos Cecropis filia, cui homo immolabatur 155 c.
- Agruerus sive Agrotus, Phœnicum deus 35 d. 39 a.
- Agrus 35 d.
- Ailani civitas Arabiæ 447 d.
- Ain litera 474 c.
- Ἀλακομένης αὐτόχθων 85 c.
- Alanæi cruda carne vescuntur 274 b.

- Alania 277 c.
 Albania 277 c.
 Alcæus maledicus Ephori furta carpit 467 d.
 Alcibiades mysteria vulgavit 62 b.
 Alcinoi apologus 563 a.
 Alcmaeon 257 a. 847 a.
 Aletæ 35 d.
 Aleus Arcadiæ rex 56 a.
 Alexander Polyhistor 489 a. vide Polyhistor.
 Alexini τοῦ ἐριστικοῦ ἀπομνημονεύματα 791 c.
 Ἀλειὺς 35 b. 39 a.
 Allegoriæ inventæ a Thabionis filio 139 c.
 — a Græcis auctæ 39 d.
 — in sacris Taauto adhibitæ 40 b.
 — fictis numinibus divinitatem adimunt 119 c. et seq.
 — quam parum viros sapientes decuerint 122 a.
 — improbatæ a Diis 123 c. et seq.
 — probatæ ab iisdem 125 c.
 — in lege Mosis 312 d. 370 c. et seq.
 Ἀλμειναχὰ (τὰ) 92.
 Alph litera 474 b. 519 c.
 Altissimus (Υψιστος) Phœnicus vir 36 a.
 Ἀλωάδων φρόνημα 795 c.
 Amazones sine viris 277 a. b.
 Amelius philosophus citat Joannem Evangelistam de Verbo 540 b.
 Amicitia divina felicitas 2 c.
 Amilmarudocus 457 b.
 Ammanitis 449 a.
 Ammoneorum commentarii 32 b.
 Ammonius 205 b.
 Amor 37 d.
 Amosis in Ægypto ἀνθρωποθυσίαν sustulit 155 d. 163 a.
 — Mosis æqualis 490 c. 493 d. 497 a. c.
 Amphiarai oraculum 61 d. 469 d.
 Amphilocho oraculum 61 d. 215 b. 469 d.
 Amphion 495 c. 499 d.
 Amphitrite vis aquæ generativa 111 d.
 Amynus 35 d.
 Anabis Ægypti pagus 94 b.
 — Anamis dicitur 117 a. perperam, ut videtur.
 Anaxagoras mentem posuit rerum effectricem 27 a. 504 a. 750 b.
 — Socrati hac in sententia explicanda non satisfacit 750 d. vid. 362 a. 509 d. 753 a. 755 c. 836 b. 838 d. 844 c. 847 a. 849 a. 851 a. 855 a.
 — ejus discipuli Pericles Archelaus et Euripides 504 b.
 Anaxarchus Diogenis Apolloniatae discipulus 758 a.
 Anaximander de mundi ortu 22 b.
 — Thaletis discipulus, styli solarium auctor 504 a.
 — rerum principium esse vult infinitum 748 b. vid. 836 a. 837 a. d. 838 b. 846 d. 847 d. 848 b. 851 a.
 Anaximenes de mundi ortu 22 b. 320 c. 509 d. 837 b. 839 c. 845 b. 850 a.
 — Eurystrati f. 504 a.
 — aërem rerum principium posuit 748 c.
 Anaximenem Ephorus descripsit 464 b.
 Androgei mors 209 c.
 Androgyni, ex mente Platonis qui 585 d.
 Andron ἐν τῇ τρίποδι de Pythagoræ prædictionibus 464 c.
 Angeli, quales Eusebio 326 c. 328 a.
 — hominum tutelares 670 b. 689 a.
 — Platoni male noti 694 d.
 Animantium diversæ proprietates 273 c.
 Animorum immortalitas fidei Christianæ dogma 13 c. d.
 — natura divina imagine consignata 331 b. c.

- Animorum vis et dignitas 331 b.c.
 seqq.
 — medicos quales esse oporteat:
 quam mali medici philosophi
 fuerint 389 b.c.d.
 — vis major in sicco solo 399 a.
 — minor in fecundo 399 a.
 — immortalitas, et quædam quasi
 divinitas, Platoni expressa 551 a.
 809 a.
 — piorum post corporis obitum,
 sedes et præmium 553 b.c.d.
 — improborum sedes 354 a.
 — immortalitas ex Porphyrio
 354 c.
 — ex similitudine cum Deo pro-
 batur 555 c.d.
 — vis post mortem longe po-
 tentior 556 a.
 — post mortem, iudicium, pæ-
 næ, præmia 568 a. 577. et seq.
 et 635 b.
 — notæ probitatis et improbita-
 tis, etiam post mortem 578 a.
 — culpa est, quicquid peccant
 homines 601 d.
 — in feras transitus, ex Platone
 697 d. 698 a.
 — natura duplex a Platone in-
 venta, falsi convincitur 700 c.
 — immortalitas Aristoteli non
 probata 809 c. et seq.
 Animi natura secundum Stoicos
 821 c. et seq.
 — Stoicorum de animo senten-
 tiam Longinus oppugnat 822 d.
 — corporeus animus esse non
 potest, ex Plotino 824. et seq.
 — quas partes habeat 851 d.
 — quam principem facultatem
 852 b.
 Annus septimus ab Hebræis ob-
 servatus 360 b.c.
 Anobret nympha Saturni conjux
 40 d.
 Antæus, Libyæ ab Osiride præ-
 fectus 46 b.
 Antellus resurrexit 563 d.
 Anticlidis Νόστοι 157 c.
 Antigonus Carystius, Pyrrhonis
 æqualis, ejus vitam scripsit 762 d.
 Antilbanus 34 d.
 Antimachus Homeri plagiarium,
 quem perperam corrigit 467 a.c.
 — confus. cum Callimacho 491 d.
 Antinous consecratus: sacræ ejus
 noctes: urbs illius nomine 72 a.
 Antiochus (f. Archilochus) Parius
 226 a.
 Antiochus Hercules filius 56 c.
 Antiochus hist. de rebus Siculis
 478 d.
 Antiochus quintæ academïæ prin-
 ceps 727 a.
 — Mnesarchi Stoici auditor
 739 c.
 Antipater æmulus Carneadis 738 c.
 Antiphanis fabula Οἰωνιστής 465 d.
 — de rerum inventoribus 476 c.
 Antiphon 838 b. 851 b.
 Antisthenes 728 c.
 — Socratis discipulus 816 b.
 Anubis Osiridis filius 46 b.
 — canino capite, cur 49 c.
 Apelliconis Teii libri 793 b.
 Aphrodisius mensis 162 d.
 Apion Posidonii f. ἐν τῇ κατὰ 'Ιου-
 δαίων βίβλῳ 490 b.
 — 8 ἱστοριῶν 490 b.
 — quinque libros Αἰγυπτιακῶν
 scripsit 493 d.
 — cogn. Pleistonices in quarto
 Αἰγυπτιακῶν ἱστοριῶν 496. seq.
 Apis, taurus 47 a. 51 b.
 — eo mortuo quid fecerint
 Ægyptii 51 b.c.
 — lunæ sacer: qua specie 117 d.
 — ita dictus a Chenephre Æ-
 gypti rege, sub quo Moses, ab
 eodemque templo donatus 433 b.
 — Apis inventor medicinæ
 475 b.
 — Phoronei filius 490 b.
 — Argivus rex 499 c.
 Apollo, frater Osiridis 46 b.
 — unde dictus 85 a. 112 b.
 — cur laurum sacram habuerit
 112 b.

- Apollo de ortu suo respondet 123 d.
 — de natura sua respondet 125 c.d.
 — de multiplici victimarum genere, rituque respondet 145 b. et seq.
 — dæmonibus sacrificandum respondet 168 b.c.
 — post cædem Pythonis exul novem magnos annos 188 b.
 — Delphicum oraculum post novem exilii annos recipit 188 b.
 — Branchides de Pane respondet 190 b.
 — Didymæus 61 d.
 — de deorum curis amoribusque respondet 192 b.
 — Delphicus seu Pythius 204 d.
 — Clarius 205 a.
 — de Atheniensium liberis a Minoe mactandis respondet 209 c.
 — Carnius Heraclidis respondet 211 a.
 — Cræso respondet 211 d. 212 b.
 — Delphic. Atheniensibus urgente Persa 216 b.
 — Lacedæmoniis eodem tempore 219 b.
 — Cnidiis urgente Harpago 220 a.
 — Iacedæmoniis adversus Messenios 221 c.
 — Messeniis contra Lacedæmonios 221 d.
 — Lycurgo de legibus consulenti 222 b.c. 223 b.d.
 — Ægiensibus 224 d.
 — Atheniensibus æstus nimii tempore bibendum 225 c.
 — Ergino liberis carenti 225 c.
 — Antiocho, ut Thasum petat 226 a. Cætera vide in v. Oracula.
 — de templi sui conflagratione respondet 238 d. et seq.
 — Judæos laudat 412 d. 413 a.c.
 — Pythii simulacrum Samiis a Telecre et Theodoro factum 482 c.
 Apollodorus *χρονογράφος* 498 d.
 — grammaticus 492 b.
 Apollonius grammaticus 464 a.
 — Rhodius in Argonaut. 498 d.
 Apollophanes Cyzicenus 465 b.
 Aqua variis symbolis adumbrata 111 d.
 Arabes *ἀνθρωποθύται* 163 c. mulieres adulterii suspectæ puniuntur 276 c.
 Arati locus de uno Deo universi conditore 666 b. 674 c.d.
 Arcades *ἀνθρωποθύται* 156 c.
 Arcæ Noëmiticæ pars aliqua, ubi servetur amuleti loco 414 a. b.c.d.
 — qui meminerint 414 a.b.c.d.
 Arcesilaus secundæ Academicæ dux 257 b. 726 c.
 — assensionem rebus in omnibus inhibebat 726 c.
 — quos præceptores habuerit 729 c. 731 a.
 — singulorum ex ingenio mutatus aliquid 729 c. 731 a.
 — versatilis ac multiplex 731 d. 730 b. et seq.
 — auditu aspectuque jucundissimus 730 d.
 — Pyrrhonius vere fuit, nomine solo Academicus 731 b.
 — Zenoni perinensus 731 c.d.
 — ejus comprehensionem oppugnabat 733 b.
 — Pitæus 733 d.
 Archelaus Anaxagoræ discipulus, Socratis præceptor 504 c. 753 a.
 — ejus *φυσιολογία* 855 a.
 Archelaus rex Lacedæmonius 226 d.
 Archias, interfectior Archilochi, Delphico templo pulsus a Pythia 228 c.
 Archilochus, Telesiclis filius, a Pythia laudatus 227 c.
 — traductus ab Œnomao 228 a. et seq.

- Archilochus Musarum cliens 228 b.
 — ab Archia interfectus 228 c.
 — Pariorum coloniam in Thasum deducit 256 b. Ol. 23. clarus 492 c.
 — versus ejus 687 b.
 — f. cum Antiocho confusus 226 a.
 Architecti ubi nulli 277 c.
 Aretades *περὶ συνεμπτώσεως*, de fortuita scriptorum idem tradentium convenientia 467 d.
 Arete Aristippi filia 764 a.
 Argarizis, i. e. mons altissimi 419 a.
 Argei qui? 160 d.
 Ariadne 120 d.
 Aridæus Aristomachi pater 210 c.
 Aridæus post mortem punitus 669 d.
 Arimasporum scriptor 495 c.
 Aristæus, sive Aristetas Proconnesius, Arimasporum carminum auctor 495 c.
 Aristarchus mathematicus 848 a.
 — grammaticus 492 b.
 Aristetas Argivus 499 c.
 Aristetas de Judæis 430 d.
 Aristippus *α' Ἀρκαδικῶν* 499 c.
 Aristippus Cyrenæus 24 b. 718 d. 728 c. 854 c.
 — Socratis discipulus 763 d.
 — Lacydis discipulus 736 d.
 — *μητροδίδακτος* 764 b.
 — docuit ea tantum comprehendendi, quæ patimur, in quo ab Aristocle refutatur 764 c. et seq.
 Aristo Chius 854 c.
 Aristobules *ἔδος* 155 b.
 Aristobulus *ἐν Ἑρμηνείᾳ τῶν ἱερῶν νόμων* ad Ptolemæum 323 d. 375 d.
 — Aristotelicam cum patria philosophia conjunxit, idemque est, cujus 2 Maccab. i. 10. mentio 375 d.
 — Peripateticus *ἐν α' πρὸς τὸν Φιλομήτορα* 410 d.
 Aristobulus *ἐκ τῶν βασιλεῖ Πτολεμαίῳ προσπεφωνημένων* 663 d.
 — de sapientia quid senserit 324 a.
 — quid de rebus corporeis Deo attributis 376 a.
 — de Græcorum philosophia ex Hebræis 663 d.
 Aristodemus 200 d.
 Aristodemus *περὶ εὐρημάτων* 476 d.
 Aristomachus Aridæi f. 210 c.
 Aristomenes 300 Lacedæmonios Jovi immolavit 157 b.
 Aristophanes comicus 585 c.
 — grammaticus 492 a. 465 d.
 Aristophanes (*Ἀριφάνης* ex Josepho reponit Fabricius) Judæorum meminit 458 b.
 Aristoteles 268 a. 269 a. 410 b. 512 a. 718 b. 728 d. 754 d. 758 c. 818 d. 835 c. 836 b. 842 d. 843 a. 844 d. 845 a. b. d. 846 b.
 — *φύσεως γραμματεὺς* 810 a.
 — Epist. ad Antipatrum 793 b.
 — Ethica ad Nicom. Eudem. Magn. 795 d.
 — non melius Epicuro sentit de providentia 799 d.
 — de fine quid sentiat 269 a.
 — Judæorum meminit, ut testatur Clearchus 409 c.
 — dialogum scripsit 409 c.
 — de rerum inventoribus scripsit 476 c.
 — Epicuro ambitiosus nepos: Timæo despiciatissimus: Aristoxeno semper laudatus: Alexino et Ebulidi ridicule tractatus: Demochari proditor, et adulator 791 b.
 — Cephisodoro voluptarius: Lyconi superstitiosus et sordidus: Aristocli defensio 792 a.
 — Pythiadem sororem Hermiæ uxorem duxit 793 a.
 — de boni fine quid sentiat 793 d.
 — in finis ratione ab Attico refellitur 794 b. et seq.

- Aristoteles vulpes : Plato aquila 795 a.b.
 — de virtute exiliter loquitur 795 d.
 — hac in re conciliari cum Platone non potest 797 a.
 — de providentia quid senserit, in quo refellitur ab Attico 798 c.
 — corpus non patibile fabricatus est 801 d.
 — quam cœlestibus in rebus a Platone dissentiat 806 c.
 — quantum corpus invexit, quod ab Attico refellitur 807 c.d.
 — de animorum immortalitate a Platone dissidet 809 c.
 — mentem sejungit ab animo 810 d.
 — oppugnatur a Plotino, animorum immortalitatem defendente 811 b. et seq.
 — entelechiam animum esse dicebat, in quo refutatur ab eodem 811 b. et seq.
 — multiplices causas assignans ab eodem arguitur 814 a.
 — ideas oppugnans ab eodem reprehenditur 815 a.
 Aristotelis calumniatores ab Aristocle confutati 791 b.
 — tributa falso ipsi in Hermian poematia 791 d.
 — epistolæ c. Atheniensium civitatem 792 a.
 Aristotelici 136 a. 139 b.
 Aristoxenus musicus 511 b.
 — in Vita Platonis 791 b.
 Arius Heracleopolites 41 c.
 Armacales fluvius ab Euphrate ortus 457 c.
 Armeni quales in homicidas 276 c.
 Aromata unde dicta 29 a.
 Arpedonaptæ, sapientes Ægyptiorum 472 b.
 Arsalus, Arytus, et Tosibis a Solymis culti 188 c.
 Artapanus de Abraamo 420 a.
 — de Josepho 429 c.
 — ἐν τῇ περὶ Ἰουδαίων 431 d.
 Artapanns de Mose 432 a.
 Aruspicina a Tuscis orta 475 c.
 Asbolus Centaurus 495 c.
 Asbolus Græcis, Chumus Phœnicibus 419 c.
 Ascalonitæ columbis abstinent 398 b.
 Asclepiadæ 121 b.
 Asclepiades medicus 773 b.
 Aseroth 439 d.
 Asitus (corrupte pro *Latus*) philosophorum vitam scripsit 493 b.
 Asphaltitis palus 412 c.
 Astarte, Cœli filia 37 c.
 — taurinum caput pro insigni gestat 38 c.
 — eadem quæ Venus 38 c.
 Asteria, Hyperboreorum vates 223 c.
 Astibares Medorum rex, Nabuchodonosoris æqualis 454 c.
 Astra olim sola pro diis culta 87 c.
 — quo sensu a Deo posita dicantur in signa, ex Origene 281 a. et seq. maxime 286 b. et seq. 290 d.
 Astra, a Deo condita, dii non sunt, nec causæ rerum, ex Philone 704 b. et seq.
 — Cujus naturæ, situs, figuræ, magnitudinis 836—839. 846 c. 847 a.
 — unde lucem accipiant 847 b.
 — quo intervallo cursus absolvant suos 849 c.
 — divina Platoni 702 b.
 Astrologiam Abrahamus Ægyptios docuit 418 a.
 — Ægyptii cæteros 475 c.
 Astromantiam Cares docuere 475 c.
 Athenienses ἀνθρωποθύται 156 c.
 — liberos Minoi mactandos mittebant 208 c. 209 c. et seq.
 — ligneo muro salutem quærere jussi 216 b.
 — sero historiæ operam dederunt 479 b.

- Athenienses Draconis legibus nihil antiquius habuerunt 479 b.
 Atlantii quales theologi 57 b.
 Atlas 36 c. 37 a.
 Atlas astronomiæ repertor 419 d.
 Atomi ab Cœnomao derisæ 257 d.
 — a Dionysio Alexandrino vehementer oppugnata, a p. 773. ad 781.
 Atossa Persarum regina 476 c.
 Atreus Platoni, unde dictus 518 a.
 Atri populi, quam infensi furto 276 d.
 Atticorum scriptores 498 c.
 Attidis et Cybeles fabula 58 a.
 Attis ἀλλυγορεῖται Porphyrio 110 a. sed male 120 a.
 Avaris, sive Abaris, in Ægypto 501 b.
 Aves Hebræis quo delectu 372 c.
 Augur, Antiphanis fabula 461 d.
 Auguriorum vanitas a Mosomamo Judæo probata 408 d. 409 a.
 — a Phrygibus orta 475 c.
 — item ab Isauris et Arabibus 475 c.
 Aurum et argentum, terræ vitio, sata 99 c.
 — auri metalla Cadmus reperit 476 a.
 — aurum, argentum, æs, quibus admixta hominibus 613 b. c. 672 c.
 — aurum pro Spiritu Sancto 672 d.
 Baal 454 b.
 Baaltis, Dea Bybliensium 38 a.
 Baau Phœnicibus nox 34 b.
 Babylon 416 b. c.
 Babylon a Nabuchodonosore condita 457 c.
 Babylonii reges a Nabopallassaro ad Cyrum, ex Josepho et Beroso 455 b.
 — item, ex Megasthene 457 b.
 Bacche 111 a.
 Bacchus ab Ægyptiis ad Græcos ab Orpheo traductus 47 d. 48 a.
 Bacchus Osiridi geminus 48 a. nascitur.
 — vinum ac cervisiam reperit 53 a.
 — duplex, Sabazius vetustior; Semele natus junior 53 b. c.
 — Sileno pædagogo usus 53 d.
 — bimater cur 53 d.
 — ferulam cur invenerit 53 d.
 — Trietericis sacris cultus 53 a.
 — Mænoles 62 b.
 — a Titanibus discerptus 64 d. 65 a.
 — ἀλλυγορεῖται Porphyrio 109 d.
 — muliebri specie, et cornutus 109 d.
 — ad solem refertur 27 c. d. item 113 a d.
 — sol tamen esse non potuit 120 d.
 — Omadius, cui homo immolatus 155 d. 163 a.
 — a Lesbiis ἀνθρωποθυσία cultus 157 d.
 — phalleno capite cultus a Methymnæis 233 d.
 Bacchylides lyricus 679 b.
 Bactrii senes adhuc vivos canibus objicere soliti 12 a.
 — quibus uxoribus usi 276 b. furti rei conspuuntur 276 d.
 Bætylia, quæ? 37 d.
 Bætylus Cœli filius 36 c.
 Baris Ægyptia navis 198 a.
 — mons Armeniæ, ubi arcæ Noemiticæ reliquiæ 414 b.
 Basilea Cœli filia, Rheæ soror 57 c.
 Βασιλειον, quid 115 a. 116 c.
 Bassara, Esau conjux Jobi mater 430 d.
 Bathrithites νομὸς 448 d.
 Beatitudo cum cupiditatibus esse non potest 387 a. 392 b.
 — improborum cui similis 387 b.
 — vera in quo sita, ex Hebræorum sensu 511 d.
 — Aristotelica, quam levis 794.
 Bebryces var. lect. 11 d.

- Beelsames Phœnicum Jupiter 34 c.
 Bellum Phocense sacrum 392 c.
 Bellum homini gerendum cum suis cupiditatibus 600 b.
 Beltis 456 d.
 Belus 419 c. 420 b.c. 456 d. 457 b.
 Berosus 417 b. 455 a. 848 d.
 — Chaldæus *ιστορικὸς συγγραφεὺς* 413 d. 414 a.
 — Babylonius 488 b.
 — Beli sacerdos 493 a.
 — ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγὼν 415 d.
 — Ἀντιόχῳ τῷ μετὰ Σέλευκον τρίτῳ τὴν Χαλδαίων ἱστορίαν ἐν γ' βιβλίῳ κατατάξας 493 a.
 — Beroso usus Iobas 493 b.
 — diluvii et arcæ meminit 414 a.
 — de captivitate Judæorum sub Nabuchodonosore 455 a. 488 b.
 — de Babylonis regibus a Nabopallasaro ad Cyrum 455 a.
 — de Judæorum captivitate ad Cyrum 433 a.
 Beruth, Phœnicia mulier 36 a.
 Berytus, urbs Neptuno Cabirisque sacra 38 d.
 Beth litera 474 b. 519 c.
 Bion sophista 731 c.
 Bœotia quondam oraculis inclyta 205 c.
 Boni a malis vexantur, salva providentia 678 b. 390.
 — mala cum malis subeunt 396 c.
 Bonum a Cleanthe descriptum 679 a.
 Borsippum oppidum obsidet Cyrus 456 a.
 Brachmanes quales 275 b. 278 a. 410 d. 471 a.
 Branchidæ Apollinis oraculum de Pane 190 a.
 Brathy, mons 34 d.
 Britanni viri plures cum uxore una 277 a.
 Britannicæ insulæ Heroum 207 b.
- Busiris Phœniciæ ab Osiride præfectus 46 a.
 Busirites, Ægypti præfectura 94 a. 448 d.
 Buzygia 359 a.
 Byblus a Saturno condita 37 a. 38 d.
 Byssina vestis, inventum Semiramidis 476 c.
- Cabiri, Dioscuro, et Corybantes iidem 36 a. 38 d. 39 b. 65 c.
 — ubi de Cabirico sacro 159 b.
 Cadmus post Mosem 52 b. mystéria advexit 469 b.
 — ejus ad Thebanos adventus 484 c. 499 b.
 — literas in Græciam intulit 18 a. 473 d. 494 b. 499 b.
 — lapicidinam invenit 476 a.
 — auri metalla reperit 476 a.
 — Milesius 478 b.
 Cæcilius de furto Menandri 465 d.
 Cain, id est æmulatio 518 b.
 Calani Judææ populi, Judæorum majores, ex Aristotele 409 d.
 Callias de rebus Siculis 478 d.
 Callietes Stoicus 464 b. 468 a.
 Callimachus 99 b. 673 c. 677 d.
 — in Iambis 753 c.
 — gramm. 492 a.
 Callimachus (leg. Antimachus) Colophonius scriptor 491 d.
 Callisthenes hist. 464 b.
 Callistratus mercator Ponticus 214 b.
 Callithyia Junonis Argivæ sacerdos 99 b.
 Camarina Babylonix urbs 418 d.
 Capitolium Romæ incensum Ptolemæorum temporibus 135 a.
 Capræ divinatrices 26 b.
 Cares astromantiam docuere 475 c.
 Carmania 457 b.
 Carneades et Clitomachus tertiæ Academiæ duces 726 d.
 Carneades qualis in disputando 736 d. 737 b. et seq. fuse, ex Numenio.

- Carneades Antipatrum adversarium habuit 738 c.
 — Mentorem et discipulum habuit, et adversarium 738 d.
 Carnus eques 210 d.
 Carthaginienses ἀνθρωποθύται 156 b. 160 b. 161 a. b.
 — quadriremem invenerunt 476 a.
 Caspii senes mortuos feris obicere soliti 11 d.
 Cassianus ἐν α' ἐξηγητικῶν 496 d.
 "mirum quid sibi velit in-
 "terpres, qui reddit, *in primo*
 "Pontificalium" FABRIC.
 Cassius mons 34 d.
 Castalius fons, ubi? 205 a.
 Castores qui sint 847 c.
 Castoris historiae 488 c.
 — Syriacas res scripsit 489 a.
 Casus quid 269 d. 270 a. 271 a.
 Causæ quot ex Aphrodiseo 268 a.
 Caystrius 464 b. "forte Euelpis
 Carystius" FABRIC.
 Cebeus 552 d. 553 c.
 Cecrops ante Troiam, ann. fere
 400. ex Porphyrio 486 c.
 — Græcis diis vetustior 486 d.
 — qua ætate Africano 489 d.
 490 a.
 Cephisidorus Isocratem defen-
 dens Aristotelis nomine Pla-
 tonem lacerat 732 b. 792 a.
 Cerberus ad solem relatus 113 b.
 — ad frugum productionem re-
 latus 110 a.
 — malus dæmon in aqua, terra,
 aëre 175 b.
 — ab Ægyptiis ad Græcos
 480 d.
 Cercylus ἐν γ' 498 c. corrupte pro
 Dercylus.
 Ceres, Δημήτηρ, olim γῆ μήτηρ
 89 a.
 — qui differat a Rhea 109 a.
 — ad lunam relata 113 d.
 — Hecate 201 c.
 Cessa urbs Ægypti 431 d.
 Cestus inventi ab Amyco 476 a.
 Chæremone 92 a. 103 c. 119 a.
 — δ ἱερογραμματεὺς 198 b.
 Chaldæopolis, urbs Babyloniæ
 418 d.
 Chaldæorum ἀναγραφαὶ 458 d.
 Chamæleon Peripateticus 492 a.
 Chanaan 419 d.
 Chanethoth 433 c.
 Chaph litera 474 c.
 Charilaus 226 d.
 Charito et Melanippus amicissimi
 233 c.
 Charmides quartæ princeps Aca-
 demiae 726 b.
 Charondas 619 b.
 Chenephes 432 a. seqq.
 Chii hominem Baccho immola-
 bant 155 d. 163 b.
 Chiron ἀνθρωποθυρία cultus 157 c.
 Chna, primus Phoenix vocatus
 39 d.
 Chœrilus poëta Judæorum memi-
 nit 412 a.
 Christiani temerariæ fidei accu-
 sati 3 ult.
 Christianis quid a Gentilibus ob-
 jiceretur 4 d. et seq.
 — quid Hebræis 5 d. et seq.
 — qui fuerint, unde 5 d. et seq.
 — Deum in se habitantem ha-
 bent 170 d.
 — dæmones contemnunt 170
 c. d.
 — quid non faciunt 279 d.
 — religionem suam fato non
 debent 253 a.
 Christus vera multa prædixit 7 d.
 vid. Verbum.
 — pacem attulit publicam 10 b.
 et seq. et 179 a.
 — gentium feritatem sustulit
 11 c.
 — Dei cognitionem intulit: pra-
 vitatis genus omne rescidit 12
 a. b. c. d. item 13 a. b. c.
 — ἀνθρωποθυρίαν exterminavit
 164 d.
 — dæmonum terrorem sustulit
 170 c.

- Christus in suis habitat 170 d.
 — Deos expulit 179 d.
 — post mortem vivere se probat 180 b.
 — oriens cur, ex Philone 533 d.
 Chronologia profanorum theologorum, quam recens 469, 470, 471.
 — Orphei, Lini, Musæi, septem sapientum, sub Cyro 470 b.c.
 — Eusebii peculiaris et propria quæ 483 b. 502 d.
 — a Tiberio ad 2 Darii, anni 548. p. 483 c.
 — quæ, juxta Africanum 487 d.
 — secundum Tatianum 491 c.
 — secundum Porphyrium 485 b.
 — secundum Clementem Alexandr. 496 d.
 — secundum Josephum 500 c.
 — judicum et regum Hebræorum 502 d. et seq.
 Chryse 277 c.
 Chrysippus 187 b. 206 c. 255 c. 257 b. 261 a. 262 a. 263 b. 264 a. 265 c. 267 a. 818 b. 820 b. 823 a.
 — successor Cleanthis 816 c.
 — Stoicus 262 d.
 — ejus *πλήθος τοσούτων* (vel *τοσούτων* Fabric.) *βιβλίων* 264 c.
 — *περὶ εἰμαρμένης* 136, 137, 138, 139.
 — *ἐν α'* 262 d.
 Chrysor Phœnicibus Vulcanus 35 c.
 Chum 419 d. 439 a.
 Cinyras Veneris amasius 63 a.
 Cippi et virgæ pro simulacris olim 33 a. 35 b.
 Cippus aureus in templo Jovis Triphylæi 60 b.
 Circumcisio Ismaëlitæ die 13. p. 293 b.
 — in Abraamo cœpta, quo fine 309 d. 310 a.
 — accipitur a Sicimitis 428.
 — recipitur ab Æthiopibus Moisis hortatu 433 a.
 Cirrhæus tripus 61 d.
 Clarius Apollo 61 d. 469 d.
 Clarus, et Claria 204 d. et 205 a. lapidosa.
 Cleanthes 261 a. 818 a. 820 d. 821 d. 823 c. 839 c. 847 a.
 — Zenonis Cittiei successor 816 c.
 — *ἐν τινι ποιήματι* 679 b.
 Clearchus Peripateticus *ἐν α' περὶ ὕπνου* 409 b. 410 b.
 Cleodemus vates, qui et Malchas, de Judæis scribit 422 a.
 Cleolaus, Herculis filius 55 d.
 Cleombrotus 205 b. 206 a.
 Cleomedes pugil, de quo multa 230 b. et seq.
 Clitomachus et Carneades tertiæ Academiæ duces 726 d. 739 a.
 Cneph, effectrix ratio Ægyptiis: qualis? 115 a. vid. 41 c.
 Cnidii oraculo delusi 220 a.
 Cœlestis terra etiam Platoni nota 564 d.
 Cœli natura quæ 845 b.
 Cœlus Terræ frater 36 b.
 — a Saturno filio exsectus 38 b.
 Colpias ventus 34 b.
 Columbæ Ascalonitis olim intactæ 398 b.
 Commagene Syriæ oppidum 447 b.
 Comprehensio adversus impugnatores defenditur ex parte 256 c. 257.
 — Stoicis attributa 733 b.
 — ab Arcesila vehementer oppugnata 733 b.
 Conon Judæorum meminit 458 b.
 Constantia in virtute retinenda, nullo mortis metu frangi debet, ex Platone 652 b. et seq. 655 c. ex eod. 658. 659.
 Cordyæorum mons, ubi arcæ Noëmit. reliquæ 414 b.
 Coræbus et Meletides 761 d.
 Coronia s. Salamis 162 d.
 Corpus homini quomodo tractandum 332 b.

- Corpus quo sensu Deo tribuatur 376. et seq.
- Corybantes, Cabiri, et Dioscouri iidem 36 a.
- illorum orgia 65 b.
- Crantor *πιθανουργικὸς* 729c. 731 a.
- Crates gramm. 492 a.
- phil. 729 c. 816 c. 846 d.
- Cratinus Homerum ridet 467 b.
- Creophylus 619 d.
- Cretenses leges a Platone laudantur 589 a.
- Crocodilus solis navigium deferens 115 c.
- Cresus illusus ab Apolline 211 d. 212.
- testudinem coxit 212 c.
- Crotoniates physicus 555 c.
- Ctesias plagiarius 467 d.
- Ctesippus Herculis filius 56 c.
- Cupido 37 d.
- Curetes occasionum symbola 14 a.
- pueros Saturno immolabant 156 a.
- Currus Persarum inventum 476 b.
- Cybeles et Attidis fabula 58 a.
- Cyclici poetæ 39 d.
- Cyclopum solum inaratum ac sterile 398 d.
- Cydippus Mantinensis de rerum inventoribus 476 c.
- Cynici 136 a. 139 c.
- Eynopolites Ægypti præfectura 94 a.
- Cypselus, Corinthius tyrannus, a Pythia laudatus 233 a.
- Cyrenaici 764 c.
- Cyrus mulus dictus 213 a.
- Cyrus Nabonnidum vincit, et Babylonico imperio spoliatur 456 a.
- Olympiade 55 regnat, omnium chronologorum consensu 488 c.
- Dacæ in comœdiis 735 c.
- Dædala, festum cur institutum 86 b.
- Dædalus Ægyptium labyrinthum imitatus 481 a.
- quam laudatus 481 b. c.
- Dæmon, lapsus e cœlo 328 c. d.
- juste damnatus 329 b.
- Dæmones placati a profanis 141 c. d.
- quinam, et unde dicti nostris 142 a. b.
- pro diis habiti 153 d.
- mali quales 171 c. et seq. fuse.
- hominum vitiis lenocinantur 172 b.
- deos, summumque Deum eadem crimini subijciunt 172 c.
- divinitatem affectant 173 b.
- vaporibus et nidore delectantur, et saginantur 173 b. c.
- maximi et principes, qui 174 a.
- quomodo a sacerdotibus abigerentur 174 c.
- sanguine et sordibus delectantur 174 d. 181 b.
- quibus artibus divinitatis opinionem expresserint 181 b. et 182.
- mali oraculorum auctores 184. et seq. et 188.
- a magis sollicitati 199 b.
- ad magiam impellunt 202 a.
- morti obnoxii 205 d.
- Hebræis noti 328 b.
- de eorum natura, Plato disputat 549 d.
- Dei *ἀπορροαὶ* ac *προβολαὶ* esse non possunt 695 a. b. c.
- aliquot relictæ ad probandam hominum virtutem 329 c.
- Dagon frumenti repertor et præses 36 c. 37 d.
- Daimachus scriptor 464 b.
- Damasus scriptor 466 b.
- Damnamenteus et Telmis ferri repertores 475 d.
- Darii annus 2 in Olympiad. 65. primum 483 c.
- idem qui Hierosolymitanæ vastitatis 483 d.
- ibid. ab eod. anno ad 1 Olympiad. anni 256. p. 483 d.
- David, Salomoni filio materiam

- ad templum comparat, ex Eupolemo 447 d.
 Decani in zodiaco 278 d.
 Deianira 120 c.
 Delphicum oraculum ter incensum 134 d. fin.
 Delos temperandi ferri rationem invenit 475 d.
 Delth litera 474 b. 519 c.
 Demaratus ἀτραγφδοιμένων 157 d.
 Demarous, Caeli ex concubina filius 37 a. 38 a. Jupiter 38 c.
 Demetrius 184 c. 205 b. 207 b.
 Demetrius geometra 464 a.
 Demetrius Phalereus Ptolemæi bibliothecarius 350 a.
 — scribit ad Ptolemæum de scripturæ sacræ quærendis interpretibus 351 a.
 Demetrius apud Polyhistorum Jacobi meminit 422 d.
 — meminit Abraami, Isaaci, Mosis, Sephoræ, etc. 439 b. 445 d.
 Demochares contra philosophos 791 d.
 Democritus 320 c. 480 c. 487 a. 720 c. 731 a. 749 a. 754 c. 773 a. 782 c. 836 b. 837 d. 842 b. 844 a. 845. d. 847 a. 850 a. 852 a.b.
 — de mundi ortu quid senserit 23 d.
 — felicitum imaginum occursum optabat 206 c.
 — libertatem tollebat 255 b. 257 c.
 — de suis ipse peregrinationibus loquitur 472 a.
 — individua corpuscula rerum principia esse voluit 749 a.
 — annos quinque apud Ægyptios versatus 472 b. 482 b.
 — Leucippum audivit 504 d. 758 a.
 — ejus scriptis usus Pyrrho 763 b.
 — maluit causam unam rerum naturalium reperire quam rex esse Persarum 781 d.
- ὑποθηκῶν ἀρχόμενος 782 a.
 — Βαβυλωνίων λόγους ἠθικοὺς πεποιῆσθαι λέγεται 472 a.
 Demodocus 495 c.
 Demosthenes 462 c.
 — an Hyperides ejus plagiarium 466 a.
 — ἐν τῷ κατὰ Ὀνήτορος 466 c.
 — κατὰ Κόνωνος αἰκίας 466 c.
 Derbices olim senes immolare et vorare soliti 11 d.
 Dercylus ἐν γ' 498 c.
 Desius mensis, cujus die 15 diluvium 414 d.
 Deucalionis diluvium 486 c.
 Deus, peccati auctor non est 250 c. 251 b.c.d.
 — præscientia sua nullam affert necessitatem 287 c. et seq.
 — mundum obsequentem habet 315 a.
 — quanto æquius hominem? 315 b.
 — mundum creavit sine materia 333 d. ad 337.
 — qualis Hebræis 365 b. et seq.
 — perpetuo habendus in memoria 373 d. 374 d.
 — quo sensu membra et corpus proprie habere dicitur 376 a. et seq.
 — stare, descendere, qui dicitur 377 a.d.
 — mundi creator 384 d. et seq.
 — hominibus ut liberis utitur 386 c.
 — rex est 386 c.
 — improbos et tyrannos cur tolleret 391. 392. 393. 394.
 — opera tantum primaria curare videtur Philoni 395 a.
 — cur Hebræis Eloim 517 c.
 — nomen tetragrammaton, ex 7 vocalibus compositum habuit 519 d. 520 a.
 — solus tantum est 524 d. 525 c. 526. 527 d. 529 a.
 — longa cum eo consuetudine cognoscitur ex parte 530 a.

- Deus unus etiam Platoni serio scribenti 530 d.
 — superbum relinquit 531 a.
 — Deus, primus, secundus, tertius, 536 d. 537 a.
 — primus agricola est, secundus plantator 538 b.
 — trinus Platoni adumbratus 541 c.
 — bonus etiam Platoni 542 b.
 — item Numenio 544.
 — animus est, mundum etiam regens, quod duplex Platoni 625 d. et seq.
 — bonorum auctor, non malorum 644 b.
 — multiplices formas non induit 644 b.
 — unus ab Orpheo celebratus 664 d.
 — ab Arato 666 b.
 — unus a pluribus profanis agnitus 678 d. et seq.
 — videt omnia 683 c. d.
 — ex Diphilo, omnia novit, ac de sceleribus poenas exigit 683 d. 684 a.
 — omnia molitur, ac regit 686 b.
 — omnia potest 686 d.
 — nulla certa forma 689 b.
 — a creaturis omnibus timetur 689 b. c.
 — qualis Stoicis 817 b. et seq.
 Δευτερωται Hebræorum 513 c. 574 a.
 Diagoras Melius 753 b.
 Dialectica Hebræorum qualis 513 a.
 Dialectici 510 d.
 Diana 113 a.
 Diana Taurica ἀνθρωποθυρία culta 157 c. 157 c. d.
 Dianæ septem Astartes filiæ, Titanides 37 d.
 Dianathan 447 c.
 Dicearchus de anima 810 a.
 Dichordum Assyrii reperere 476 a.
 Didymeus Apollo 61 d.
 Dii θεοί, a verbo θέειν, currere 29 c.
 — ex bestiis facti 49 a. et seq.
 — ex creaturis omnes 121 b. et seq.
 — poetarum fabulas approbant 123 c. et seq.
 — iidem contrarias philosophorum explicationes probant 125 c.
 — quadruplici genere universe comprehensi 141 a. et seq.
 — dæmones erant 153 c.
 — nulli boni, qui malis faverent 165 a. et seq.
 — ex humanis cupiditatibus ficti 183 a.
 — quibus quique delectentur 192 a. b.
 — cantionibus magicis coguntur 193. 194.
 — ut solvantur a magis, precantur 195 b. et seq.
 — in suis imaginibus ligantur, et quomodo 195 d.
 — nube inclusi ad magos venire soliti 195 b.
 — quomodo solvantur 196 a.
 — demulceri cogique non possunt 199 a.
 — pro diverso populorum ingenio diversi 679 a.
 — si bruta pingere possent, ab iis dii propria eorum forma pingerentur 679 a.
 — de diis variæ philosophorum pugnantisque sententiæ 753 c.
 Diiphilus Cypri rex ἀνθρωποθυρίαν sustulit 155 c.
 Diluvium Noëmiticum a Beroso Chaldæo memoratur 414 a.
 — ab al. 414 b. c. d.
 — tempore Sisithii regis 414 d.
 — a Saturno prædictum 414 d.
 — die 15 mensis Desii 414 d.
 — Ogygium sub Ogyge a Phoroneo, quot annis ante Olympiad. 1. Africano 488 fin.
 Diluvium Platoni quatenus notum 587 d.
 Dinarchus Demosthenis plagiarius, ἐν α' κατὰ Κλεομένηδος 466 c.

- Dioclis Cnidii διατριβαὶ 731 b.
 Diodorus sophista 729 d. 730 a.
 731 a.
 Diogenes 839 a. 844 c. 849 c. 852 b.
 — Metrodori discipulus 758 a.
 — Cynicus, Antisthenis discipulus 816 b.
 Diogenes Apolloniata, de mundi ortu quid senserit 25 b.
 Diomedi homo sacrificatus Salamine 155 c.
 Dione, Cœli filia 37 c.
 Dionysius Argivus 498 c.
 — Olynthius 492 a.
 Dionysius Siciliæ tyrannus, quid de tyrannide senserit 391 d.
 Dioscuri, Cabiri, et Corybantes iidem 36 a.
 Diphilus Comicus 683 d. 690 a.
 Divinatores quibus artibus uti soliti 132 a. et seq.
 — cum sine amphibolia loquuntur, aut falsa prædicunt, aut raro et casu vera 133 a. vid. Oracula.
 — cur alienis potius quam suis prodesse viderentur 134 c.
 — capti, suas ipsi technas prodidere 135 c.
 — a Peripateticis aliisque philosophis irrisi 136 a.
 — a Diogeniano graviter accusantur 136 d. et seq.
 — raro et casu vera prædicunt 137 c.
 — ut vera prædicant, nocent potius quam prosunt 138 a.
 — se mentiri fatebantur 241 c.
 Dium, urbs in Creta 226 b.
 Dodonæum æs 61 d.
 Dodonæus Apollo 134 d. 469 d.
 Dorotheus δ' Ἰταλικῶν 157 d.
 Dosidas scriptor 157 d.
 Draco paulo ante Pisistrati tyrannidem 479 b. 496 b.
 Drymon 495 c.
 Ecclesia, quam inconcussa 7 d. 9 d. et seq.
 Echinades insulæ 206 d.
 Ecphantus Pythagoreus 850 d.
 Etio, oraculum accipit a Pythia 224 c. vid. Cypselus.
 Eis homo 517 b.
 El robur 517 c.
 Eleatica philosophia 471 b.
 — omnia unum esse docet 725 a.
 Eleazarus summus pontifex Judæorum ad Ptolemæum regem scribit 353 b.
 — septuaginta interpretes ad eum mittit 354 a.
 — eos de scripturæ allegoriis monet 370 c.
 Electryo Persei et Andromedæ filius 54 d.
 — Alcmenæ pater 54 d.
 Elephantinopolitanum simulacrum 116 c.
 Eleusiniorum ministri qua forma 117 a. vid. Mysteria.
 Eliæ prophetia ab Eupolemo singulari libro celebrata 447 a.
 Elium Phœnicus vir 36 a.
 — Deus Hebræis, cur 517 c.
 Eloim, id est Saturnii, Phœnicibus 37 b.
 Elus idem ac Saturnus 36 c. 38 a. 40 c.
 Emmor Sicimita, circumciditur, occiditur 428 b.
 Empedocles quid de mundi ortu senserit 24 c.
 — Metonis filius 749 d.
 — auditor Theanus 504 c.
 — elementa rerum principia esse voluit 749 d.
 Empedocles 24 c. 320 c. 390 c. 676 a. 720 b. 721 a. 838 d. 839 a. 841 a. 843 c. 844 c. 845 a. 849 b. 851 b. 852 c.
 — ejus ἔπη 152 c. 185 a. 187 d. 206 a. 749 d.
 — ἡ φιλόσοφος ποιητικὴ 685 a.
 Enoch, id est divina gratia 308 c.
 — primus inventor astrologiæ 419 c.

Enos laudatur 306 d.
 — cur verus homo? 307 a.
 — qui differat ab Adam 307 c.
 516 c.
 Ens verum Stoici corporeum esse
 voluerunt 819 a.
 — de ente pugnantes veterum
 philosophorum sententiæ 725 c.
 Entelechia Aristotelis a Plotino
 impugnata 811 b. et seq.
 — item a Porphyrio 812 d.
 813 c.
 Enyalios Jupiter 416 d.
 Epeis Ægyptius hierophanta 41 c.
 Ephorus scriptor 415 d. 492 a.
 — plagii reus 464 b. 467 d.
 — castigat Hellanicum, repre-
 henditur a Timæo 478 d.
 Epicharmus 674 a. 721 a.
 — ἐν τῇ Πολιτείᾳ 682 b.
 Epicurei 136 b. 139 c.
 — confutantur 769 a.
 Epicuro non melius de providen-
 tia sensisse Aristotelem 799 d.
 et seq.
 Epicurus 137 d. 257 b. 261 a.
 512 a. 682 a. 718 d. 755 b.
 773 a. 779 a. 782 d. 799 d.
 800 b. 823 a. 836 d. 837 a.
 839 b. 842 c. 844 a. 845 d.
 — de mundi ortu quid senserit
 24 b.
 — sectatores habuit doctrinæ
 suæ tenacissimos 727 d.
 — Democriti atomorum amator
 749 a.
 — ab Aristocle confutatur 770 b.
 — Democritum secutus est 749 a.
 — Aristippum 763 d. 768 c.
 — Xenocratis et Nausiphanis
 auditor 768 c.
 — alii aiunt præceptorem ha-
 buisse neminem 768 c.
 — Socratis fatum veritus 783 c.
 — ἐν τῇ περὶ ἐπιτηδεύματων ἐπι-
 στολῇ 791 b.
 — ἡ ἐκ τῶν ἀτόμων Ἐπικούρου
 Θεογονία 781 a.
 Ἐπίγειος ἢ Αὐτόχθων 36 b.

Epimenides Cretensis, purgatio-
 num auctor 226 c.
 — Spartam migravit 495 c.
 Epistolarum conficiendarum in-
 ventrix Atossa, Persarum re-
 gina 476 c.
 Epitherses gramm. 206 c.
 Equi Thracii laudatissimi 224 d.
 Erasistratus 852 b.
 Eratosthenes 849 b.
 — gramm. 492 a.
 Erechtheus Proserpinæ filium im-
 molavit 157 d.
 Eretrici philosophi 728 c.
 Erginus prolis caussa Pythiam
 consulti 225 c.
 Esau Jobi pater 430 d.
 Esdras 488 d.
 Essa mulier 517 b.
 Essæi, sive Esseni, quales ex
 Philone 379—384.
 — item ex Porphyrio 404 d.
 — Romano bello fortes in cru-
 ciatibus 407 c.
 Ethica Hebræorum qualis 511 d.
 512.
 Eva in Bacchi orgiis inclamata
 62 c.
 — cum aspiratione serpentem
 significat 62 c.
 Evander Lacydis discipulus, et
 successor 736 d.
 Evangelium, quid sit, quamque
 dives 2 a.
 Eubulides ἐν τῷ κατ' Ἀριστοτέλους
 βιβλίῳ 791 d.
 Euclus Cyprius 495 c.
 Eudoxus mathematicus 480 c.
 482 b.
 Euelpis Carystius 155 d.
 Euemerus, historicus et theologus
 59 b. d. et seq.
 — Judæorum meminit 458 b.
 Euemerus Messenius 59 b.
 Euemerus Tegeates atheus 753 b.
 Eugrammon Cyrenæus plagiaris
 462 d.
 Evilmaluruchus Nabuchodonoso-
 ris filius 455 c.

Evilmaluruchus Neriglisaræ, mariti sororis suæ, insidiis perit 455 c. 457 b.

Eumolpus ἐν Βακχικοῖς 27 d.

Eupolemus 431 c. 452 a. 458 c.

— de Judæis et Abraamo scripsit 418 c.

— de Eliæ prophetia librum scripsit 447 a.

— de Mose, Jesu, Samuele, Saüle, Davide, Salomone, scripsit 447. 448. 449.

— de Salomonis templo fuse 449. 450. 451.

— de Hierosolyma, et templi supellectile 451.

— de Hieremia propheta 454 b.

Euripides τραγωδεῖ 157 c.

— τῆς Σωκράτους διατριβῆς καὶ φιλοσοφίας ἐκπεσὼν 227 a.

— oraculo laudatus 227 c. 228 d. 229 a.

— σκημικὸς φιλόσοφος Anaxagoræ discipulus 504 b.

— ejus versus (Sylei fr.) 242 c. (Phœn. 19.) 258 c.

(Phœn. 573.) 259 c. (Phœn. 549.) 259 c. (Med. 231.) 466 d.

(Melanip.) 20 d. 466 d. (Antiopt.) 679 d. (Pirith.) 681 a.

(Sisyph.) 753 c.

Eurystheus 120 c.

Eusarthis 40 b.

Eusebius, secundum principium male posuit 320 c.

— imo minus eo, a quo missum est 321 d.

— Arianizat, 321 d. 325 a.

— peculiarem chronologiæ rationem instituit 483 b. 502 d. et seq.

— quem ordinem his in libris tenuerit 788. 789.

— περὶ τῆς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν πολυπαιδείας 310 d.

— χρονικοὺς κανόνας 484 d.

— εὐαγγελικὴ ἀπόδειξις 789 d. 856 a.

Euthycles Locrus pugil 232 c.

Ezechielus poëta iambographus de Pharaone et Judæis copiose scribit 436. et seqq.

— ἐν τῷ δράματι τῷ ἐπιλεγομένῳ Ἐξαγωγή 439 d. 444 a.

Fabulæ ad rerum naturalium rationes traductæ 74 a.

— a Romanis quatenus receptæ 78 b. 79 d.

— Græcæ a Porphyrio quemadmodum explicatæ 97 d. et seqq. usque ad 115.

— Græcæ ἀλληγορούμεναι refelluntur 119 c. et seq.

— quam parum viros sapientes decuerint 122 a. et seq.

— a diis ipsis probatæ et confirmatæ 123 c. et seq.

— infantibus puerisque tradendæ 575 d.

— quales esse debeant 576 b.

— de diis rejiciendæ pleræque 641 ad 647. item 649 a.

Fatum, Cœli filia 37 c.

— diis ipsis potentius 238 c.

— ab Eusebio graviter confutatur 242. et seq. ad 254.

— item ab Cœnomao 255. ad 261.

— item a Diogeniano 262. ad 267.

— item ab Alexandro Aphrodisæo 268. ad 273.

— item a Bardesane 273. ad 281.

— item ab Origene 281. ad 296.

— tollit philosophiam, religionem, pœnas, præmia, solitudinem, obedientiam 243. fin.

244. 260 c. d. 281 c. d.

— libertatem omnem eripit 244 a. et seq. 258 b. 266 c.

— a natura diversum 246 c.

— Deum tollit 252 a.

— Christianam religionem non continet 253 a.

— pœnarum æquitatem tollit 260 b.

- Fatum laudis jus omne tollit 260 d.
 — Homeri versibus probatum a Chrysippo 262 a.
 — idem confutatum a Diogeniano 262 a.
 — unde *πεπρωμένον*, et *είμαρμένη* 263 c.
 — ad caussam efficientem revocatur 268 d.
 — idem cum natura 270 b.
 — diversis diversarum gentium moribus refutatur 274. et seq.
 — Christianam religionem funditus evertit 281 d.
 — precum vim omnem elidit 282 fin.
- Ferrum a Telmi et Damnameneo repertum 475 d.
 — Delasprimus temperavit 475 d.
 — Noropes primi purgarunt 476 a.
- Fides temeraria, Christianis obiecta 3 d.
 — simplex et docilis quam necessaria 14 d.
 — etiam in aliis artibus 15 tot.
 — Platoni probata in junioribus maxime 573 c.
 — eidem virtutum maxima 574 b.
 — habenda rebus ad animum pertinentibus ex eodem 575 b.
- Finis ratio quæ diversis in rebus ex Aristotele 269 a.
 — ad naturam vel rationem pertinet 269 b.
- Fontes fatidici 61 d.
- Fortuna, seu casus, qualis, et in quibus 269 d. 270 a. 271 a.
- Furtum, invisum Seribus 274 d.
 — Atris 276 d.
 — Bactris 276 d.
 — quibus non invisum 276 d.
- Galadene 447 b.
 Galaditis 449 a. 454 d.
 Galeæ Judæorum, equina ora 412 b.
 Γαλιάγκων Mercurius 91 a.
 Galli *ἀνθρωποθύται* 160 b.
- Galli olim adolescentes pro puellis matrimonio jungabant 277 a.
 Geli populi 275 d. v. var. lect. 280 a.
 — viri mulierum, hæ virorum muneribus funguntur 275 d.
- Gelissæ 275 d.
- Geloi Siciliæ populi 233 b.
- Genethliacorum dicta 294 a.
 — confutantur 294 a. et seq.
- Gentes moribus studiisque diversæ 274 a. 293 b. et seq.
- Genus et Progenies Phœnicia numina 34 b.
 — liberos habuit Lucem, Ignem, Flammam 34 b.
- Geometræ ubi nulli 277 c.
- Geometria ab Ægyptiis 475 d.
- Gerandryon, quid 61 d.
- Germani olim strangulatione crebro pereuntes 277 fine.
- Germania exterior 277 c.
- Getæ in comœdiis 735 c.
- Gimel litera 474 b. 519 c.
- Græci ab Ægyptiis Bacchum, Herculem, aliosque heroas mutuati 48 b.
 — theologi quales 52 d. et seq.
 — omnes *ἀνθρωποθύται* 156 b. 164 a.
 — alienorum scriptorum fures, ex Clemente 462 d. 463 d.
 — ab immani æstu Æaci precibus liberati 463 b. c.
 — fures ex Porphyrio 464 a. 465.
 — a Barbaris accipere quamplurima 472. 473 ad 483.
 — literas a Phœnicibus 473 d.
 — Hebraicis persimiles 474 a.
 — infesto cœlo laborant 477 c.
 — literas sero et historiam acceperunt 477 c.
 — nullum Homericæ poësi antiquius scriptum habuere 478 a.
 — historici primi, Cadmus Milesius, et Acusilaus Argivus, paulo ante Persicam expeditionem 478 a. b.

Græci scriptores, quam sese mutuo vellicent 478 c.

— in tabulis publicis admodum negligentes 479 b.

— cur tantopere in historia dissideant, caussæ duæ 479 b.

— quam multi Ægyptum petierint 480—482.

— Cerberum et totam inferorum fabulam ab Ægyptiis accipere 480—482.

— Hebræos præceptores habuere 460 d. 461 b. 663 d. 668 d. et seq.

Hadriano imperante ἀνθρωποθυσία sublata 156 b. 164 d.

Harpagus 220 c.

Harpe Thracum inventum 475 d.

He litera 474 b.

Heber quid significet 520 b.

Hebræi, Græcorum philosophorum præceptores 460. 461. 663 d. 668 d. et seq. ex Clemente Alexandr.

— quam inter sese consentiant 719 b. 720.

— jure a nobis præpositi Gentilibus 301 b. 468 d. et seq.

— animum spreto corpore coluerunt 302 b.

— ante Mosem et Judæos, pii 304 b.

— ab Hebero dicti 304 c. 520 b.

— præcipui ad Mosem usque 306. et seq.

— audiendi in rerum suarum historia, ut alii in sua 306 b.

— veteres illi, Judæi non fuere 309 b.

— a transeundo dicti 309 b.

— creationem, Deique providentiam agnoscunt 317—319.

— angelos agnoverunt 326 c. d. 327 a.

— dæmones agnoverunt 328 d.

— de natura hominis quid sentiant 330 c.

— quam sanctis legibus a Mose

instituti, ex Philone 357. et seq. vid. Judæi.

— quæ crimina morte puniant 357 d.

— vota quam sancte impleant 358 b.

— ad humanitatem ut instituti 358 d.

— in sabbato quam religiosi 359 c.

— quam legum suarum periti 360 b. 363 c.

— annum septimum ut observarent 363 b.

— rempub. habuere θεοκρατικὴν 361 d.

— quam legum suarum tenaces 364 b.

— sacerdotes judices habuere 364 d.

— de Deo præclare sentiunt 365 b.

— quales in sacrificiis 365 d.

— quales in nuptiis 366 b.

— quales in funeribus 367 a.

— quid a liberis erga parentes exigerent 367 b.

— quales adversus advenas 367 d.

— ad mortem legum suarum tenaces 368 d.

— in bruta ipsa perhumani 368 a. b.

— Dei homines ab Ægyptiis appellati 372 a.

— quam ab aliis gentibus separati 371 d. 372 a.

— quo delectu avium aliis vicerentur, aliis abstinerent 372 c.

— cur animantibus usi, quibus fissa ungula, 373 b.

— cur ruminantibus 373 c.

— jugem Dei memoriam habere debuerunt 373 d. 374 a.

— mures et mustelas immundas ducebant 374 d.

— in sacrificiis, mansuetas animantes adhibebant 375 c.

— literas 22 habuere, quibus

- nominibus, quo significatu
 474 b. et seq. 519 c.
 Hebræi pastores et reges in Ægypto 500 d.
 — Hebræi iudices numerantur 502 d.
 — reges numerantur 503 a.
 — Platonica philosophiæ fontes 509. et seq.
 — quales in morali philosophia 511 d.
 — quales in dialectica 513 b.
 — deuterotas habuere 513 c.
 — quales in versibus 514 a. b.
 — quales in rerum nominibus 514 d. 516 a. 518 c.
 — quid de vero homine statuant 507 a. 507 c.
 — virum nominant Is, 517 b.
 — cur Eloim Deum appellarint 517 c.
 — septem vocalibus nomen Dei tetragrammaton expressere 519 d.
 — quales in physicis 521 a.
 — de vero ente quid senserint 523 d.
 — verbum divinum agnoverunt. vid. Verbum, et p. 532—534.
 — laudati ab Orpheo 665 c.
 Hecate ad lunam relata 113 c.
 — alba veste, aureis sandaliis, facibus, calathò insignis 113 c.
 — dæmonum princeps 126 c.
 — obscenis amoribus lenocinata 126 c.
 — et Serapis dæmonum princeps 174 a. 175 b.
 — de se ipsa oraculum edit 191 b.
 — cogi se cantionibus fatetur 193 c.
 — simulacri sui formam præscribit 200 b. item aliam 201 c.
 — ubi se Cererem ostendit, quibus symbolis gaudeat 202 c. d.
 Hecataeus 415 d.
 — περί τοῦ Ἀβραὰμ 417 b.
 — ὁ τὰς ἱστορίας συνταξάμενος ἐν τῷ κατὰ Ἀβραὰμ καὶ τοὺς Αἰγυπτίους 680 d.
 — Sophocle junior 680 d.
 Hecataeus Abderita de Judæis loquitur 351 c. 408 a.
 — Milesius 466 b. v. Origenem c. Cels. I. 15. p. 334. ed. Delarue.
 Hector Platoni unde dictus 517 d.
 Hegesarchus pugil 266 a.
 Heliopolis Mnevin et Apin consecrat 117 c.
 — libidinibus infamis 162 a.
 Heliopolis Sipparorum 414 d.
 Hellanicus scriptor 415 d. 476 d. 498 c.
 — in genealogiis dissidet ab Acusilao 478 c.
 — castigatur ab Ephoro 478 d.
 — res Atticas scripsit 489 a.
 — Herodoti et Damastæ piagiarus 466 b.
 Heracleo 206 a.
 Heraclidæ quo successu Peloponnesum repetant 210 b. et seq.
 Heraclides 839 b.
 — Ponticus 850 d.
 — ejus ὄγκοι 773 b.
 Heraclitus 320 c. 399 a. 462 c. 472 b. 528 b. 540 b. 676 d. 681 c. 720 c. 723 b. 729 c. 748 d. 772 d. 816 d. 821 d. 837 b. 838 b. 847 d. 848 c. 849 c.
 Heracliti de ingenio dictum 399 a.
 — de igne rerum principio sententia 748 d.
 — ejus dictum ποταμὸς ὕλη ῥοῶδης 819 b.
 — ὁ σκοτεινὸς ætate Empedoclis floruit 504 c.
 Ἡρακλείτειοι 723 c.
 Herculeæ dogmata 797 b.
 Hercules Ægyptius 48 b.
 — Demarantis f. 38 a.
 — Græcus, qualis fuerit 54 d. et seq.
 — unde dictus 112 c.

- Hercules ad solem relatus, quo-
modo? 112 c.
— solessenon potest 120 b. et inf.
— ἀνθρωποθυσίαν in Italia sus-
tulit 160 b.
— hortum habuit calidosque
fontes in Trachinia 214 a. b.
Hermanubis 114 d.
Hermaphroditus Baccho similis
54 c.
Hermias 791 d. 793 a.
Hermiuth 420 a.
Hermogenes Judæorum meminit
458 b.
— alius qui loquens a Platone
inducitur 515 c.
Hermopan 114 d.
Herodotus lib. β'. 490 c.
— de Homero 491 d.
— mendacii reus 478 d.
— plagiarius Hecatæi 462 c.
466 b. 467 d.
Heroes 141. et seq.
— insulas Britannicas incolunt
207 b.
— ex Platone 663 a.
— ex aliis 845 c.
Herophilus 852 b.
Herpyllis Aristotelis uxor 793 c.
Hesiodus 39 d. (Opp. 231.) 86 d.
184 c. 214 b. (Opp. 700.) 466 c.
475 d. 486 d. (Th. 938.) 499 a.
500 a. 620 b. 662 a. (Opp. 121.)
663 a. (Opp. 60.) 673 c. (Opp.
768.) 677 c. (fr. LIII.) 680 d.
(fr. LII.) 688 c. 693 a. 694 a.
(Opp. 42.) 726 c. 780 d. (Opp.
408. 411.) 781 c.
— ex Hebræis profecit 667 d.
— ejus versus (Opp. 250.) 165 c.
— a Platone reprehensus 641 c.
— ab Acusilao 478 d.
— Hesiodæi dii 233 d.
Hestæus scriptor 415 d. 416 d.
Heth litera 474 b.
Hetruscorum propria necroman-
tia 62 a.
Hieremias propheta laudatus ab
Eupolemo 454 b.
- Hierombalus Jeui dei sacerdos
31 a.
Hieronymus Ægyptius de rebus
Phœnic. 413—415.
Hierusalem ex Hecatæo 120 ho-
minum millibus habitata 408 b.
— ibi templum quale 408 b.
— vox Aristoteli difficilis 409 d.
— de ea Timochares, Syriæ
mensor, 452 b.
— de ejus annis Philo poëta, et
Aristæus 452. 453.
Hippasus Metapontinus, ignem
rerum principium posuit 748 d.
Hippopotamus, pro Typhone, cu-
jus rei symbolum 116 d.
Historia, v. Literæ.
— apud Græcos sero in usu
478 a. 479 a. b.
— Cadmum Milesium et Acu-
silaum Argivum auctores habuit
479 b.
— ne ab Atheniensibus quidem,
nisi sero admodum, culta 479 b.
— Græca, cur tam incerta, caus-
sæ duæ 479.
Homerus (Il. χ'. 318.) 114 c.
(Od. τ'. 179.) 209 d. (Il. υ'. 234.)
231 a. 387 b. (Il. ι'. 554.) 467 a.
480 b. (Il. π'. 563.) 467 c.
(Od. ω'. 1.) 481 a. (Il. 16. 215.)
498 a. (Od. λ'. 579.) 499 d.
500 a. (Od. λ'. 568.) 579 d.
593 d. 641 a. (Il. ω'. 527.)
643 b. 646 d. 662 b. (Il. η'.
99.) 673 c. (Il. ξ'. 206.) 674 a.
(Il. σ'. 483.) 675 a. (Il. β'.
478.) 677 c. 806 a. (Il. χ'. 8.)
682 a. (Il. θ'. 69.) 688 d. (Od.
λ'. 488.) 693 a. (Il. ω'. 10.)
693 b. (Il. δ'. 447.) 731 d.
766 b. (Il. δ'. 446. υ'. 131.)
731 d. (Il. κ'. 8.) 732 d. (Il. η'.
206.) 739 c. (Il. ξ'. 246.) 748 b.
(Il. γ'. 179.) 754 c. (Il. ε'. 214.)
757 a. (Il. β'. 872.) 795 a.
(Il. α'. 525.) 796 a. (Il. ζ'.
147.) 796 c. (Il. χ'. 262.)
798 a. (Il. β'. 478.) 805 d.

Homerustragœdiæ princeps 618 d.

723 a.

— ex Hebræis profecit 667 d.

— Ὀμηρικὴ νόσος 211 b.

— Ὀμήρειοι 723 c.

— ὁ ποιητὴς (Il. π'. 187.) 85 b.

88 d. (Il. ξ'. 201.) 89 b. (Od.

ρ'. 485.) 90 a. (Il. γ'. 33.)

158 b.

— deos ac dæmones promiscue appellavit 184 c.

— felix, et infelix 227 d.

— irrisus ab Œnomaο 229 b.

— cum scarabeo comparatus 229 b.

— citatur pro fato et contra fa-

tum (Il. ψ'. 78. ν'. 127. Od. α'.

7. 32.) 262 b. c. (Il. ζ'. 488.)

263 a. (Il. μ'. 239.) 808 a.

(Od. δ'. 392.) 855 a.

— poësim elaboravit, antiquissimum omnium apud Græcos scripti genus 478 a.

— initio nihil scripto mandavit 478 a.

— quo tempore floruerit 491 d. 492 a.

— Mose multo junior 492 d.

— post Trojana tempora 486 d.

— a Platone graviter ac subtiliter excutitur 618 d. 619.

Homines, quomodo paulatim expoliti ex Diodoro p. 21 a.

Homines aurei, argentei, ærei ex Platone 613 c. 672 c.

Homo cultus ab Ægyptiis 94 b.

117 a.

— immolatus ubi 40 c. 155—161

Homo verus Enos 307 a. 516 c.

— Deo parere justius obligatur, quam al. mundi partes 315 a.

— qualiter institutus a Mose 315 d.

— a paradiso terrestri ut exciderit 316 a.

— imago Verbi, et Dei quomodo? 316 c.

— quo studio ad Deum ferri debeat 316 d. 332 c.

— dæmonem suum ac singularem habet 317 a.

— a Deo creatus 330 d.

— animo quam excellenti præditus 331 d. 332.

— corpore uti qui debeat 332 b.

— Dei filius est 386 c.

— cum cupiditatibus beatus esse non potest 387 b.

— divitiis, robore, pulchritudine, ac similibus quam stolide intumescat 388 a. et seq.

— homo ἀνθρώπος, unde 517 a.

— cum igne conjunctus apud Hebræos 517 b. vid. Vir.

— assidue mutatur, nec manet idem 528 b.

— sibi permissus a Deo relinquitur 531 a.

— justus a malis vexatur 390 b. vid. Providentia. et 583 d.

— initio, mas, fœmina, androgynus 585 d.

— qualem vitam primum egerit 586 b.

— secum pugnet 600 b.

Homo animal formæ multiplicis Platoni 615 c. 616 a.

Horæ cœlestes et terrestres ad solem relatæ 114 b.

Horti pensiles, i. e. arbores consitæ 457 d.

Horus Samius 495 c.

Hostiæ quæ quibus diis immolandæ, et quo ritu 145 b. et seq.

Hyc, Ægyptiace i. e. rex 500 d.

— captivus 501 a.

Hycoussos, i. e. pastores reges 500 d.

— captivi 501 a.

Hyperides ἐν τῇ πρὸς Διόνδαν et Περὶ τῶν Εὐβούλου δωρεῶν Demosthenis plagiarium 466 c.

Hyperion 57 a.

Hyperochides Aristotelis æqualis 409 c.

- Hypsicrates scriptor Phœnicus 493 b.
 Hypsuranius quis? 34 d.
 Hyrcani senes adhuc vivos feris obicere soliti 11 d.
 Jacob laudatur 310 b.
 — id est, athleta 310 c.
 — a Demetrio apud Polyhistorē laudatur 422 d.
 — ejus historia pertexitur ab eodem 423—425.
 — Israël dictus 310 d. 424 b.
 — celebratur a Theodoto poëta 427 a.
 — ad Emmorem venit 427 d.
 — circumcisionem præscribit Sicimitis 428 b.
 — unde nomen habuerit 519 a.
 Ἰάδης Μούσαι 725 a.
 Iambres magus Ægyptius 411 d.
 Iannes et Iambres Ægyptii magi, quos Pharaos Mosi opposuit 411 d.
 Ichneumon crocodilis infestus 49 c.
 Idea quid sit 846 a.b.
 Ideæ Platonice adversus Aristotelem ab Attico defenduntur 815 a.
 — a Platone, Didymo, et Philone explicantur 545. et seq.
 — Mosi adumbratæ 545 et seq.
 — explicantur a Clemente Alexand. 548 d. et seq.
 Idola Christi adventu sublata 14 b.
 — nulla superstitionis initio 17 d. 29 d. 30 b. vid. Simulacra.
 — ridentur a Sophocle 680 d.
 Iedud, (al. Irad) Saturni filius ex Anobrete 40 d.
 Jevus Phœnicus deus 31 a.
 Iglisares 457 b.
 Ignis jam olim in templis servari solitus 28 d.
 — ab Ægyptiis cultus 94 a.
 — filius Generis apud Phœnicios 34 d.
 — ignis et viri apud Hebræos conjunctio 517 b.
 — igni additus, prov. 510 c.
 Iliadis parvæ auctor 498 c.
 Ilus, idem qui Saturnus 36 c.
 Imagines deorum magicæ 195 d.
 Improbi felices esse non possunt 387 a. 391 d. 392 a.
 — cur diu sine pœna tolerati 393 a. 394.
 — cum igne ventisque comparati 394 a.c.
 Inachus Mose junior ex Porphyrio 486 a.
 — ipsi æqualis ex Apione 490 c.
 — æqualis, Tatiano 494 b.
 Indi quales 275 b.
 — uxorem cum mortuo viro comburunt 277 d.
 Indorum alicujus cum Socrate colloquium 511 b.
 Inferorum fabula, ab Ægyptiis ad Græcos 480 d.
 — fluvii quales ex Platone 567 c.
 Ingenium sicco in solo melius, in fœcundo humilius 394 a.b.
 Injurias reponendas non esse, ex Platone 653 d.
 Inventores rerum varii 475 et seq.
 — de illis qui scripserint 476 c.
 Job laudatur 311 a.
 — ab Aristea apud Polyhistorē 430 d.
 — Esau et Bassaræ filius 430 d.
 — Idumæus 430 d.
 Iobas de Assyriis scribens Beroso usus est 493 b.
 Jonachim 454 b.
 Ionica philosophia 471 b. 725 a.b.
 Joseph laudatur 311 b.
 — castissimus 311 d.
 — ejus historia pertexitur a Demetrio apud Polyhistorē 424 b.
 — ab Artapano apud eundem Polyhistorē 429 c.

Joth 474 c.

Iphicrates ἀνθρωποθυσίαν Carthagine sustulit 156 b.

Isaacus quam castus 310 b.

— risus Hebræis, cur 519 a. v. 421 a.

Isæus Περὶ Κύλωνος κλήρου 466 c.

Isatis 495 c.

Isirius, Phœnicus, trium literarum inventor 39 c.

Isis, id est antiqua, pro luna 27 d. 48 c. 87 d. 96 c.

— Osiridis soror et conjux 46 d.

— Ceres, Io, Juno Græcis 48 c.

— medicinæ parens 48 c.

— terra Ægyptiis 115 d.

— Ceres et Proserpina 115 d.

— Ægyptia terra: Osiridis i. e. Nili mater, uxor, et soror 116 a. b.

— Ceres Græcorum 499 c.

Ismaëlitaë circuncisi die 13. 293 b.

Isocrates 462 c.

— Areopagiticus 464 c.

— a Theopompo exscriptus, et victus 464 c.

— Isæi in Trapezitico plagiarius 466 c.

Israël, id est, contemplans Deum 310 d. 519 a.

Ister ἐν τῷ περὶ τῆς Αἰγυπτίων ἀποικίας 499 b.

Ister de Cretensium sacrificiis 156 a.

Italica philosophia 471 b.

Itanus Samnites scuti inventor 475 d.

Ithomates, Jovis cognomen 157 b.

Ituræi 447 b.

Judæi servitute ob repudiatum Christum oppressi 9 a.

— infantes masculos circuncidunt 279 b. vid. Hebræi.

— a Porphyrio memorati 404 a.

— quales in sacrificiis ex eodem 404 b.

— ab Hecatæo Abderita memorati 408 a.

Judæi sub Alexandro militarunt 408 c.

— memorantur a Clearcho 409 b. c.

— ab Aristotele 409 b. c.

— a Calanis oriundí, si Aristoteli fides 409 d.

— a quibus scriptoribus celebrati 410 b.

— a Numenio 411 c. d.

— a Chæriilo poëta 412 a.

— lingua Phœnicibus similes 411 b.

— Xerxis adversus Græcos socii 412 a.

— attonsi, et squalidi 412 b.

— equina ora pro galeis gestabant 412 b.

— ab Apolline laudati 412 d. 413 b.

— a Polyhistore 418 c.

— ab Eupolemo 418 c.

— a Cleodemo vate 422 a.

— a Theodoto poëta 426 b.

— ab Ezechiello poëta, qui de illorum servitute, et liberatione 437 a. et seq.

— captivi annis 70 ante Cyrum 493 a.

— Judæorum judices sigillatim 502 d.

— reges 503 a.

Judices Hebræorum ab Eusebio numerantur 502 d.

Judicium post mortem quatenus Platoni notum 563 a. 568 a. 577 b. et seq. copiose.

— quam timeretur a Platone 579 d.

— intentatur adolescentibus a Platone 635 b.

— Socratem consolabatur societate beatorum 662 a. 669 d. Ubi de Aridæo.

— item ex Diphilo Comico 683 d.

— rursus ex Platone 699 b.

Juno commercium cum Baccho nullum habet 83 d.

- Juno fel odit 84 a.
 — Latona dicta 84 b.c.d.
 — terra 84 d.
 — perfecta et conjugalis, cur et quando dicta? 84 d.
 — Jovi reconciliata quomodo? 86 a.
 — simulacro ligneo Argis expressa 99 b.
 — a Porphyrio ἀλληγορεῖται 108 d.
 — ἀνθρωποθυσία culta 163 a.
- Jupiter Aratrius 37 d.
 — Belus 38 a.
 — duplex, Cretensis, et orbis dominus 58 d.
 — Triphylæus 60 b.
 — spiritus est Ægyptiis 88 d.
 — unus omnia est Orpheo 100 b.
 — mens esse non potest 107.
 — a Phœnicibus, Ægyptiis, Cretensibus, Atlantiis, mortalis habitus 107 a.b.
 — si mens est, quid sequatur? 119 c.
 — Latiaris ἀνθρωποθυσία cultus 156 c.
 — Ithomita, eadem cultus 157 b.
 — item in Creta 157 c.
 — Enyalius 416 d.
- Juramentum Platoni exosum 673 b.
- Ἰχνευταὶ Pollionis opus 467 d.
- Labassoarascus, Nericlisaræ filius occiditur 457 b.
- Labd litera 474 c.
- Labda Eetionis uxor 224 c.
- Labdonis Hebræi judicis anno 3 Troia capta 484 b.
- Lacedæmonii hominem immolabant Marti 155 d.
 — cum Persis congressi 219 b.
 — mulieribus laudatissimis usi 224 d.
- Lacydes successor Arcesilæ, quam facete delusus a servis comprehendi aliquid agnoverit 734. et seq.
- Lætus Græce convertit Theodotum Hypsicratem et Theodotum 493 b.
- Laodicenses ἀνθρωποθύται 156 b. 163 b.
- Lapides animati 37 d.
- Lapides cædere, inventum Cadmi 476 a.
- Latinus Menandri furta detegit 465 d.
- Latona Juno dicta 84 c.
 — μυχία vel νυχία cognominata 84 c.
 — nox 84 d.
 — a Porphyrio ἀλληγορεῖται 108 d.
 — si oblivio est, solis et lunæ mater non est 119 d.
- Laurus Apollini sacra: cur? 112 b.
 — in sacris magicis etiam Hecates 200 d.
- Lebadia oraculis incluta 205 c.
- Leo Ægyptius historicus 499 c.
- Leontopolites Ægypti præfectura 94 a. 448 d.
- Lesbii ἀνθρωποθύται 157 d.
- Leucippus 844 a. 850 a.
 — Zenonem Eleatem audivit 758 a. 504 d.
- Libanus 34 d.
- Libertas humana demonstratur 245 b. 246 a.
 — cupiditatibus moderatur 247 c.
 — rebus externis perturbatur 248 c.
 — sideribus potentior 250 d.
 — a Democrito et Chrysippo violatur 255 b. 257 c.
 — a Diogeniano defensa 262 c.
 — Homero nota 262 c.
 — diversis gentium moribus probatur 274 a.
 — cum divina scientia consistit 287 c.
- Libya superior 277 c.
- Linguae variæ cur, ex Diodoro 21 a.
- Linteam vinculum diis adhibitum a magis 195 d.

- Linus, ejus versus 668 a.
 — ex Hebræis profecit 668 a.
 — circa Trojana tempora vel paullo ante floruit 469 b. 470 b. 500 a.
 — ante Homerum 495 c.
 Literæ a Taauto inventæ 31 d.
 — tres ab Isirio repertæ 39 d.
 — a Mercurio inventæ 46 a.
 — Græcæ a Phœnicibus unde et Phœniciæ dictæ 473 d.
 — Hebraicis persimiles 474 a.
 — Hebraicæ 22. earum nomina et sententia 474 b. 519 c.
 — apud Græcos vix usitatæ sub Trojana tempora 477 d.
 Locri, violata Euthyclis statua, puniti 132 c.
 — item ob eversam Trachinem 260 a.
 Longinus 464 a.
 Lucernæ ab Ægyptiis inventæ 475 c.
 Lucinæ urbs Ægypt. et simulacrum 117 a.
 Luna, Isis 27 d.
 — variis nominibus ac symbolis adumbrata 113 b. et seq.
 — Artemis, Minerva, Hecate, Parca triplex 113 b.
 — laurum et papaver sibi vendicat 113 d.
 — a sole illuminata quo simulacro expressa 116 d.
 — vulturis specie cur? 117 a.
 — cujus naturæ 837 d.
 — cujus magnitudinis 838 a.
 — cujus figuræ 838 b.
 — quomodo illuminetur 838 c.
 — quomodo deficiat 848 c.
 — quare terrestres appareat 848 d.
 — quantum ab sole terraque distet 849 b.
 Lupercalia in Arcadia 156 c.
 Lux a Deo ante solem et diem creata, quæ? 545 d. 547 d. 548 a.
 Lux, a Genere sata, apud Phœnicios 34 d.
 Lyco Pythagoricus 792 a.
 Lycophron 467 b.
 Lyctii Cretenses ἀνθρωποθύται 157 c.
 Lycurgus 500 a. 509 d. 590 a. 619 b.
 — Spartiata 480 b.
 — ex Ægyptiis profecit 482 a.
 — ejus leges 221 c. 369 d. 496 a.
 — ipsi oraculum datum 224 b. 260 d.
 — a Pythia laudatus 222 c.
 — ab eadem leges accipit 223 b. d.
 Lydi, olim Mæones 55 d.
 Lyricus (Pindarus) 674 b.
 Lysias 462 c.
 Lysimachus De furtis Ephori 467 d.
 Macedo filius Osiridis, Macedoniæ rex 46 c.
 Macris nutrix Junonis 84 b.
 Mæones, postea Lydi 55 d.
 Magi, v. Dii. Deos evocant, ligant, solvunt 193—195
 — eos terrent 198 a.
 — nominibus barbaris et ἀσήμεροι usi 198 d.
 — Persarum 471 a.
 Magistratus quales Platoni probentur 581 c. 589 d.
 — defugì possunt, ex eodem 582 d.
 — rempublicam divinum ad exemplar conformet 593.
 — aurei sint, ex Platone 613 c.
 Magus 35 d.
 Magusæ Persæ 275 c.
 — filias uxores ducebant 279 a.
 Maior sophista 404 a. v. Reines. Var. Lect. p. 344.
 Malchas, qui et Cleodemus, de Judæis scripsit 422 a.
 Malum non a materia 337. et seq.

- Manethos Ægyptius historicus 44 c. 88 a. 155 d. 415 d. 500 c.
 Manus quid in Deo 376 d.
 Mare quomodo coaluerit, et cur amarum sit 851 a.
 Marius Averruncis filiam immolavit 157 d.
 Mars Ἄρης unde dictus 85 a.
 — vis ignea 114 b.
 — ἀνθρωποθυσία cultus 163 b.
 Martis stella 275 a.
 Martyres quam religiose culti 663 c.
 Massagetæ senes olim immolare ac vorare soliti 11 d.
 Mater Deum. Ejus mysteria quo auctore? 63 a.
 — a Romanis quatenus culta 79 b.
 Materiæ creationem tuetur Dionysius Alexandrinus 333 d. et seq.
 — Origenes 334 d. et seq.
 — naturam varie varii explicant 845 d.
 — malorum causa illa non est 337—346.
 Mathematicarum cognitionem quatenus probaret Socrates 743 b.
 Mathematici 846 d. 847 a. 849 b.
 Mathusalam 419 d.
 Mauri 277 c.
 Mausolus 464 c.
 Maximus 464 b.
 Medi canibus moribundos obijciunt 277 d.
 Medicamenta ex rebus naturalibus 131. et seq.
 Medicina ab Api Ægyptio inventa 475 b.
 — ab Æsculapio aucta 475 b.
 Medicus virorum etiam principum comitatum et apparatus quam nihili faciat 388 d. 389 a.
 Medici animorum mali philosophi 389 b.c.d.
 Megacrides Peripateticus 492 a.
 Megarenses philosophi 728 c. 756 c.
 Megasthenes γ' τῶν Ἰνδικῶν Judæorum meminit 410 c.
 — meminit Nabuchodonosoris 456 d.
 — Babylonis a Cyro capiendæ, a Nabuchodonosore conditæ 457 a.c.
 Melampus 480 b. 481 a.
 Melanippe Euripidis 20 d. 466 d.
 Melanippides lyricus 680 b.
 Melanippus Charitoni carissimus 233 b.c.
 Melcathrus 38 a.
 Melchisedec, rex justus 309 a.
 — sacerdos Dei altissimi 319 c. 419 a.
 Meletides 761 d.
 Melissus 724 c. 756 c.
 — sensuum vim tollebat, in quo reprehensus ad Aristocle 757 b.
 — Parmenidis discipulus 720 d. 758 a. 504 d.
 Mem litera 474 c.
 Memsasthenoth 431 d.
 Memrumus quis 34 d.
 Menander plagiarus 465 d.
 — ejus fabula, Superstitiosus 465 d.
 — de gratis Deo sacrificiis 682 d. 683 a.
 — bonum esse Deum 688 d.
 Menander Pergamenus historicus 493 c.
 Mendacium nullo cruciatu admitendum 242 b.
 Mendesius νομὸς 448 d.
 Menedemus 729 d.
 Mens rerum effectrix, Cneph Ægyptiis; qua specie? 115 a.
 — ab Anaxagora posita 504 a. 750 d.
 — a Platone, et Plotino 536 b.
 — sola bona Numenio 544 a.b.
 — regina et moderatrix omnium Platoni 628 b.
 — immortalis, et ab animo sejuncta, Aristoteli 810 d.

- Mensor Syriae meminit Hierosolymæ 452 d.
 Mentor Carneadis discipulus 738 d.
 Mercurius Trismegistus 36 d.
 — ejus inventa 46 a.
 — nomen unde 46 a.
 Mercurius deus ἀλληγορεΐται 114 c.
 — Cupidinem filium habuit 114 d.
 — γαλιώκων fuit 91 a.
 Merrhis filia Palmenothis Ægypti regis, quæ Mosem pro suo accepit 432 a.
 .. ab Ægyptiis non minus quam Isis culta 433 b.
 Mestraimus Asboli frater 419 d.
 Metageitnion mensis 115 b.
 Methymnæi Bacchi caput φαλλήνων coluere 233 d.
 Metrodorus 718 d. 766 b. 836 b. 846 d. 847 b. 850 a. 851 b.
 — Nessæ discipulus 758 a.
 — Democriti 765 d.
 — de mundi ortu quid senserit 24 d.
 — solis sensibus credens confutatur 766 b.
 Minerva pro aëre apud Ægyptios 89 c.
 — Τριτογένεια et γλαυκῶπις 89 c.
 — ad lunam revocata 113 b.
 — ἀνθρωποθυσία culta 163 b.
 — Saturni filia 38 d.
 Misor, Phœnicia vox 36 a.
 Mnaseas 414 b.
 — Judæorum meminit 458 b.
 — scepticus philosophus 731 b.
 Mnesarchides, pater Euripidis 227 c.
 Mnesarchus Pythagoræ f. 504 c.
 — Stoicus 739 c.
 Mnevis taurus sacer Ægyptiis 47 a.
 — in urbe Heliopoli 51 b.
 — qua specie? soli sacer 117 c.
 Mochus scriptor Phœnicus 493 b.
 Molon 420 d.
 Molus (Mochus Jos.) scriptor 415 d.
 Monimus de rebus admirabilibus scripsit 157 c.
 Morbi quibus artibus a dæmonibus aut præstigiatoribus curati 131 b. et seq.
 Mors pro virtute subeunda 651 b. et seq.
 Moses laudatur 312 c.
 — alia nude, alia allegorice scripta 312 d.
 — quam alte de Deo philosophatus 313. et seq.
 — mundi creationem aperuit 314 b. et seq.
 — hominem quemadmodum instituat 315 d. 316.
 — Judæos ut eduxerit ex Ægypto, ex Philone 356 a.
 — in scelera quam severus extiterit 356 d.
 — quam humanus et pius in legibus 358 d. 359.
 — in reip. suæ forma laudatur a Josepho 361 d. et seq.
 — religionem caput esse reip. voluit 362 c.
 — lectus a Numa secundo Romanorum rege 410 b. c.
 — Musæi nomine laudatus a Numenio 411 d.
 — adversarios Iannem et Iambrem Ægyptios magos habuit 411 d.
 — ab Eupolemo laudatur apud Polyhistorem 431 c.
 — ab Artapano, sed fabulose 432 a.
 — ab eodem Musæi nomine dictus, a Judæa muliere pro Merrhis filio suppositus 432 a.
 — Moyses unde dictus 432 a.
 — multa utilissima reperit 432 a.
 — ob eadem Mercurius ab Ægyptiis dictus, ac fere pro Deo habitus 432 c.
 — Chenephraë jussu Æthiopes bello vicit 432 c. d. 433 a.
 — ejus cum Ægyptio rege con-

- gressio, ab eodem pertexta 434 d. et seq.
- Moses terram jugatis bobus arare docuit Ægyptios 433 b.
- Mosis et Pharaonis historia ab Ezechieli poëta copiose describitur 437—446. ubi etiam de itinere per desertum.
- Mosis somnium, et rubus ardens 440 d.
- septem sapientibus 1500 annis antiquior 470 c.
- Cecropi æqualis, annis ante captam Troiam 400. p. 484 b.
- post Abraamum annis 505. p. 484 c.
- qua ætate ex Porphyrio 486 a.
- Inacho vetustior, ex eodem 486 a.
- Cecrope vetustior annis fere 400. ex eodem 486 c.
- ante Troiam, ex eodem 800. an. fere.
- Ogygis tempore Israëlitas educit, ex Africano 489 b.
- annis 1020 ante Olympiades, ex Africano 490 a.
- ante Cyrum 1237 annis, ex eodem 490 b.
- Inacho æqualis ex Apione 490 c.
- sub Amosi Ægyptio 490 c.
- Homero antiquior 492 d.
- Mosomamus Judæus sagittandi peritissimus 408 d.
- Mot, id est limus 33 c.
- Mulier Hebræis Issa, Platoni γυνή, cur 517 b.
- Mulieres Gelissæ quam a ceteris diversæ 275 d. 276 a.
- Bactrianæ quam magnificæ 276 b.
- bonæ, optimæ; malæ, pessimæ 466 d.
- in philosophiæ communionem vocandæ 608 b.
- item in reip. partem 608 b.
- bello gerendo idoneæ 608 d.
- quomodo a Platone institutæ 706 b. et seq.
- Mulus Persa 457 a.
- Mundus cujusmodi ortum habuerit, ex Diodoro 19 c.
- ex Thalete, Anaximandro, Anaximene 22 b. et inf.
- ex Xenophane, Parmenide, Democrito 23.
- ex Epicuro, Empedocle, Metrodoro 24 b. et seq.
- ex Diogene Apolloniata 25 b.
- ex Phœnicibus 33 b.
- ex Stoicis 817 b. c.
- Deus esse non potest: nec ejus partes Dei membra 104 b. et seq.
- qua forma expressus ab Ægyptiis 115 b.
- partibus licet multiplex, unius tamen Dei vi conditus et gubernatus 118 c.
- Deum esse ostendit 301 d.
- a Deo creatus 314 b. 384 d. et seq.
- quam egregie Deo pareat 315 a.
- a Deo regitur 318 b. 386 a. et seq.
- non productus ex materia 334 d. et seq. 336 b. et seq.
- ortum habuit, alias nulla providentia regeretur 385 b.
- item ex Platone 557 d.
- per sese dissolubilis 559 c.
- quam ille mutationem maximam subeat 560 c. d.
- finem habiturus: ex Platone 562 a.
- item ex tragœdia veteri 684 b. c.
- item ex Stoicis 820 d. et seq.
- qua ratione sit constitutus 839 d.
- an sit unus 841 d.
- an sit animatus 842 b.
- an interitu careat 842 d.
- unde alimentum hauriat 843 a.
- quo ordine conditus 843 c. d.

- Mundus quare inclinatio 844 c.
 — an supra se vacuum habeat 844 d.
 — quas partes dextras et sinistras habeat 845 a.
- Mures Hebræis immundi 374 d.
- Musæ ab Ægyptiis 46 c.
 — quid significarent 112 b.
 — Bacchi comites 53 c.
 — quorum filiæ, unde dictæ 54 c.d.
- Musæus 469 b. 480 b. 498 b. 500 a.
 — (Moses) 411 d. 662 b.
 — Orphei magister 432 a. discipulus 495 d.
 — inter theologorum antiquissimos 470 b.
 — ejus librum *Περὶ Θεοπρογῶν* pro suo venditavit Eugrammon 462 d.
- Musica instrumenta a variis excogitata 476 b.
 — musicæ odæ quales Platoni probentur 593. 594.
 — in conviviis 597 d.
 — quatenus addiscenda musica 746 b. 747 b.
- Mustelæ cur Hebræis immundæ 374 d.
- Muth, Phœnicibus mors et Pluto 38 d.
- Mycalæus fons, *ἔνθεος* 204 d.
- Myrrha in sacris magicis 200 c.
- Myrsilus Lesbii scriptor 159 b.
- Mysteria ab Alcibiade vulgata 62 b.
 — dicta *ἀπὸ τοῦ μύστου* 62 d.
 — a Mysunte Attico 62 d.
 — quasi *μυστήρια* 62 d.
 — a Melampode in Græciam ex Ægypto traducta 63 a.
 — qualia fuerint 63 d. 64 a.
 — quam verborum formulam habuerint 66 d.
 — quos secundum Cererem auctores et amatores 66 a.
 — quænam in cistis occultarent 67 c.
- ministros, qua forma haberint 117 a.
- Nabataei 447 b.
- Nabdæi 447 b.
- Nablium a Cappadocibus inventum 476 a.
- Nabonnedus, conjuratorum factione, Babylonix rex creatur 455 d.
 — a Cyro victus, et Babylonix imperio exutus est 456 a.
 — Nabannidochus Megastheni dictus 457 b.
- Nabopallasarus pater Nabuchodonosori, ex Beroso 455 b.
- Nabuchodonosori oblata diversorum imperiorum species 285 b.
 — ejus adversum Judæos expeditio, et victoria, ex Eupolemo 454 b.
 — pater Nabopallasarus ex Beroso 455 b.
 — filius Evilmaluruchus, ex eodem 455 c.
 — meminit Abydenus ex Megasthene 456 d.
 — prædictio de Babylone a Cyro capienda 456 d. 457 a.
 — opus Babylon. 457 c.
 — alia quædam opera 457 c.
 — Hebræos in servitum abduxit 488 b.
- Nacherotes, unus ex Chenephre Ægypti regis ducibus 433 b.
- Nathan propheta 450 a.
- Natura qui differat a ratione 269 d.
 — eadem cum fato 270 b.
 — diversa ab illo 246 c.
- Navis auctor Usous Phœnicus 35 a.
 — item, Chrysor navigat primus 35 c.
 — navis solem deferens 115 c.
 — Isidi sacra, vid. Baris.
 — navis auctor Atlas Libycus 475 b. quære Triremis et Quadriremis.

- Nausiphanes Pyrrhonis discipulus
 768 d.
 Neacides 112 a.
 Necromantia Hetruscorum 62 a.
 Nepenthes Helenæ Homericæ
 pharmacum, ab Ægyptiis mu-
 lieribus usurpatum 481 c.d.
 Neptunus 38 a. aquam marinam
 significabat 111 d.
 Nereides 112 a.
 Nereus Ponti pater 38 a.
 Neriglisaras Evilmalurchum ux-
 oris fratrem dolo interfecit 455 c.
 — ei succedit in Babylonîæ
 regno 455 c. 457 b.
 Nessas Democriti auditor 758 a.
 Nessus Centaurus 56 b.
 Nicagoras cogn. Ἐρμῆς Alexandri
 M. tempore 791 d.
 — alius Nicagoras sophista 464 a.
 Nicandas cerdo 563 d.
 Nicolaus Damascenus 415 d.
 — ἐν δ' 417 b.
 — ἱστορικὸς 413 d.
 — ἐν βιβλίῳ 45' 414 b.
 Nicomachus Aristotelis f. 793 c.
 Nilus ad Osiridem relatus 116 a.
 Noëmus laudatur 308 c.
 Nomades παρὰ τὸ στόμα τοῦ Ὀκεα-
 νοῦ 277 c.
 Nomina rerum ab Hebræis 514 d.
 — non ex impositione hominum
 515 a.
 — aliquot Hebræa, unde 518 b.
 et seq.
 Noropes primi æs conflarunt, fer-
 rumque purgarunt 476 a.
 Nosti, i. e. Reditus, opus Anticli-
 dis 157 c.
 Nubes deos evocatos tenet 195 d.
 Numa Pythagoreus fuit, et Mosis
 libros legit 410 b.
 — Dei simulacra nulla esse vo-
 luit 410 c.
 Numenius Pythagoreus 411 a.
 Nummularii apud quos nulli 277 c.
 Nun litera 474 c.
 Nuptiæ cum sororibus apud Æ-
 gyptios 48 d.
 — apud Persas cum matribus
 11 b. 275 c.
 — adolescentum quasi puella-
 rum 277 a.
 — plurium virorum cum una
 muliere 277 a.
 — plurium mulierum cum viro
 uno 277 a.
 — patrum cum filiabus 279 a.
 — Hebræorum quales 366 b.
 — Essæis non usitatæ 380 d.
 404 d.
 Nymphæ 112 a.
 Nymphodorus Amphipolitanus γ'
 Νομίμων Ἀσίας 499 c.
 Oceanus ὠκεανὸς δύναμις 111 d.
 Œcetes Pythagoreus 849 d.
 Œdipi factum ab Œnomao excu-
 titur 258 a. b. c. d.
 Œneus Herculis hospes 56 a.
 Œnopides Chius 480 c. 482 b.
 Ogygis diluvium 486 c. 488 d.
 489 b.
 Olympiacum simulacrum incen-
 sum ætate Julii Cæsaris 135 a.
 Olympiades horæ 114 b.
 Olympias prima sub Isaïæ tem-
 pora 484 a.
 — post Trojana tempora annis
 408. p. 484 a.
 — annis 407 Tatiano 456 b.
 Omphale, Lydiæ regina, Herculis
 domina 55 d.
 Onomacritus v. Orpheus.
 Onomarchus sacrilegus punitus
 392 c.
 Opera primaria et secundaria in
 mundo, ex Philone 395 a.
 397 b.
 Ophion deus 41 d.
 Ophionidæ qui? 41 d.
 Opis (Πέας) Cererisque discrimen
 109 a.
 Oracula Græcorum irrisa Cle-
 menti 61 d. vid. Divinatores.
 — varia 123 d. 124 a. 125 c.
 168 c. 175 c. 190 b. — 196.
 255 d. 256 b. 257 a. 260 a.

- 261 a. 412 d. 413 c. 463 c.
469 d. 472 c. 689 d.
Oracula bellorum tempore Græcis
inutilia 134 a.
— falsa 241 c.
— extincta 241 d.
— Apollinis, de multiplici ho-
stiarum discrimine 145 b. et
seq. toto libro 5.
— Hecates et aliorum, de vi et
necessitate cantionum magica-
rum 193 c. et seq.
— quam dii solvi se postulent
a magis 195 b.
— Apollinis, de invocandis suo
quibusque die numinibus 202 b.
— Hecates, de suo simulacro
200 b.d. 201 c.
— Serapidis, de se 201 b.
— defecerunt, quomodo? 204 d.
205.
— olim in Bœotia plurima 205 c.
— Lebadix restiterunt, alibi ex-
tincta 205 c.
— ad Cœnomaio traducta 209.
et seq.
— Apollinis, de Atheniensibus
pueris apud Minoem laniandis
209 c.
— ambiguitate fallunt, exitium-
que creant 210 b. et seq.
— Heraclidis Peloponnesum re-
petentibus 210 c.
— Cræso 211 d. 212 b.
— Cœnomaio 214 a. 215 a.
— Atheniensibus, urgente Per-
sa, ut navigent 216 b.
— Salaminis eodem tempore
217 a.
— Lacedæmoniis eodem tem-
pore 219 b.
— Cnidiis urgente Harpago
220 a.
— Lacedæmoniis contra Messe-
nios 221 c.
— Messeniis contra Lacedæmo-
nios 221 d.
— Lycurgo de legibus consu-
lenti 222 b.c. 223 b.d.
— Ægiensibus de diversitate
populorum 224 d.
— Atheniensibus per æstum vino
indulgendum 225 c.
— Ergino liberis carenti 16 c.
— Antiocho (s. Archilocho)
Thasum petat 226 a.
— Cretensibus 226 b.
— Charilao et Archelao Spartæ
regibus 226 d.
— Telesicli Archilochi patri 227 c.
— Mnesarchidæ Euripidis patri
227 c.
— Homero 227 d. 229 c.
— Cypselo 233 a.
— Methymnæis 233 d.
— de templi Apollinei con-
fla-gratione 238 d. et seq.
— vafrorum hominum commen-
ta 131 c. 213 c.
— etiam confessione ipsorum
ιεροφαντων etc. 135 c.
— Peripateticorum Cynicorum
et Epicureorum 136 a.b.
Orci galea 109 d.
Orestes, Platoni unde dictus
518 a.
Orgia unde dicta 62 d.
Oriens, de Verbo 533 d.
Origenes adversus fatum disputat
281 a. et seq.
— adversus genethliacos 294 a.
Orpheus 27 d. 184 b. 462 c. 469 b.
470 b. 480 bcd. 495 c.d.
498 b. 500 a. 662 b.
— Mosis discipulus 432 a.
— Ὀρφικά ἐπη 83 c. 89 b. 96 d.
100 b. 102 b. 107 d. 108 c.
118 a. 684 d. 687 b. 688 a.
690 a. 771 c. 839 b.
— Orpheo tributa scripta sunt
ab Onomacrito Atheniensi 495 d.
— Θεογονία 47 d.
— ἐν ποιήμασι τῶν κατὰ τὸν ἱερὸν
λόγον 664 c.
— ab Ægyptiis theologiam hau-
sit 17 d. 103 d.
— Ὀρφικοί καθαρμοὶ 226 c.
— Bacchum ejusque mysteria

- in Græciam traduxit 47 d. 48 a.
480 c.
— ejus locus de Jove omnia complexo illustris 100 b.
— alius de uno veroque Deo 664 d. et seq.
— de verbo semper intuendo 685 a.
— de Deo omnipotente cunctaque regente 686 b. et seq.
Orus Isidis et Osiridis filius 46 d.
— ad vitam revocatus et immortalitate donatus ab Iside 48 d.
— Apollo Græcis 48 d. 113 a.
— sol 96 c.
— ubi cultus 116 d.
Osiris, id est, multoculus, pro sole 27 c. 87 d. 96 c.
— quæ apud Ægyptios fecerit 45 d.
— Deus 46 d.
— a Typhone occisus 46 d. v. 198 b.
— ab Iside multis imaginibus consecratus 47 a.
— Bacchus 115 d.
— Nilus 116 a.
Osroenæ mulieres adulterii suspectæ puniuntur 276 c.
Osroeni olim se abscindere soliti 279 d.
Ostanes Octateuchum scripsit 42 a.
— magorum maximus, et ἐπταφθόγγου βασιλεύς 202 b.
Otene 277 c.
Ovum, i. e. mundus, ex ore Cneph Ægyptii prodiit 115 b.
Pæderastia quibus invisæ 276 d.
— quibus non 276 d.
— ab Hebræis morte damnata 366 b.
Palæstina olim Judæa 474 a.
Pallas auctor de Mithræ mysterioriis 156 a.
Palmanothēs Ægypti rex 431 d.
Palodes, locus in Ionio mari 206 d. 207 a.
Pan se ipsum describit 124 a.
— symbolum universi 115 a.
— agricolis mortem affert 190 a. b. c. d.
— Bacchi servus 189 c. 190 a. b.
— moritur 206 d. 207 a.
Panchæi insulares 60 a. et seq.
Pandora Cœli filia, eadem quæ Rhea 57 c. Hesioidea 780 d.
Panhellenes 164 c. 213 c.
Panomphes somnium 194 a.
Pantheum fulmine ictum 135 a.
Paradisus terrestris 316 a. 584 c.
Parcæ quomodo ad lunam relatæ 113 d.
— cur diætæ μοῖραι 263 c.
— singulæ quod munus habeant 263 d.
Parmenides 838 a. 843 d. 850 c. 852 b.
— Eleates 23 c. 718 d. 720 d. 723 a. 724 c. 756 b. 790 b.
— Xenophanis auditor 504 d. 758 a.
— ejus versus 680 b.
— de mundi ortu quid senserit 23 c.
— a Platone reprehenditur 724 d.
— sensuum vim tollebat, in quo redarguitur ab Aristocle 756 b.
Parthi quales in homicidas 276 c. polygami 277 a.
Paschatis et paschalis agni meminit Ezechielus poëta 443 c.
Pastores in Ægyptum quando venerint 500 d.
— veri qui, cum bonis principibus collati 614 b.
Pater, Deus est 386 c.
Pax per Christi doctrinam importata 10 c.
Paxæ insulæ 206 d.
Peiras Callithyiam filiam Junonis sacerdotem constituit 99 b.
Pelasgi pestilentia pressi 158 c.
— ex Italia migrant 159 d.
— ἀνθρωποθύται 160 a.
— optimo solo usi 224 d.

- Pella oppidum Thessaliæ, ubi ἀν-
θρωποθυσία 157 c.
Pelops Platoni unde dictus 518 a.
Pentheï membra disjecta 509 c.
729 a.
Peplum Athenis ex arce suspendi
solitum 649 d.
Peræa 37 d.
Periander 509 d.
Pericles Anaxagoræ discipulus
504 b.
Perilaus 465 b.
Peripatetici 136 a. 324 a. 718 b.
Persa mulus 457 a.
Persæ olim cum matribus nubere
soliti 11 b. 275 c.
— cum filiabus, item 279 a.
Perseus quos parentes, quos libe-
ros habuerit 54 d.
Pestilentiagravis in Pelasgos 158 c.
Phæstum urbs 226 b.
Phaëthontis incendium 486 c.
Phalaris in Charitonem et Mela-
nippum mitior 233 c.
Phallenum Bacchi caput 233 d.
Pharaonis et Mosis historia ab
Ezechielo poëta describitur
437 a. et seq.
— funestus interitus ab eodem
444 a. 445 a.
Pharethones rex Ægypt. 420 b.
Phayllus sacrilegus punitus 392 c.
Phe litera 474 c.
Phemius 495 c.
Phemonoë prima oracula cecinit
499 d.
Pherecydes 41 d.
— Σύριος 465 a. 47 c d. 478 b.
500 a.
Philammon 495 c.
Philemon comicus 687 d.
Philippus 206 b. 207 b.
— alius hoc nomine 278 d.
Philistus de rebus Siculis 478 d.
Philo quartæ Academiæ princeps
726 d.
— Clitomachi successor 739 a.
Philo ἐν α' περὶ τὰ ἱεροσόλυμα (ver-
sibus heroicis) 421 c. 452 d.
— ἐν ιδ' 430 b. 458 c.
Philo Judæus de secundo princi-
pio 322 d. 323 d. 533 d.
Philonis Byblii locus de Sanchu-
niathone 30 d. et seq.
— ejusdem libri 3. παραδόξων
ἱστορίας 32 d.
— ἐν τοῖς ἐπιγεγραφομένοις ἐθωθῶν
sive ἐθωθῶν ὑπομνήμασι 41 b.
— opus de Phœnicum historia
156 a.
— locus de ἀνθρωποθυσίᾳ 156 d.
Philochorus 489 a. 490 a. 492 a.
Philolaus Pythagoreus 836 c.
843 a. 850 c.
Philomelus scepticus 731 b.
Philomelus sacrilegus punitus
392 c.
Philosophi animorum medici qua-
les esse debeant, ex Philone
389 b.c.
— ut iidem hac in curatione ab-
errarint 389 c.d.
— Italici, Ionici, Eleatici 471 b.
725 a.b.
— philosophorum chronologica
series 503 d. et seq.
— physici, qui 509 d.
— ethici, qui 509 d.
— perfecti, et ab omni rerum
humanarum consortio sejuncti
602 c.
— Ephesini cavillatores 723 c.d.
— physici a Platone reprehen-
duntur 724 d. et seq.
— alii omnia esse unum docu-
ere: alii unum id esse, quod
sensu percipitur: alii etiam
esse, quæ corpore careant 725 a.
— de rerum principiis quam va-
rie senserint, ex Plutarcho
747 d. et seq.
— de diis quam varie 753 b.
— sceptici omnem comprehen-
sionem tollentes ab Aristocle
confutantur 758 c.
— de sole, luna, sideribus, eo-
rumque situ et figura, quam
varie senserint 836—839.

- Philosophi physici a Socrate derisi, ex Xenophonte 853 c. et seq.
 Philosophia Platonica tripartita 509 b. 510 b.
 — a Deo exordiri debet, auctore quodam Indo 511 b.
 — moralis Hebræorum 511 d.
 — dialectica Hebræorum 513 b.
 — physica Hebræorum 521 a.
 — philosophia Græcorum ab Hebræis 663 d.
 — Eleatica, omnia unum esse dicit 725 a.
 — Ionica et Sicula, omnia esse unum et multa, docet 725 b.
 Philostephanus de rerum inventoribus scripsit 476 c.
 Philostratus Alexandrinus de Sophoclis furtis 465 d.
 Phlegontis historiæ 488 c.
 Phocæenses ἀνθρωποθύται 157 d.
 Phocense bellum sacrum 392 c.
 Phocylides 687 c.
 Phœnices, qui qualesque theologi 17 b. 33 b. et seq.
 — Saturno e carissimis aliquem immolabant 156 a.
 — Chananis posteri 419 c.
 Phœnicum πρῶτοι θεολόγοι 107 a.
 — γραφή 28 b.
 — οἱ τὰ Φοινικὰ συνταξάμενοι 415 d.
 — Φοινίκων ἀναγραφαὶ 458 b.
 Phoroneus rex Argiv. 488 d.
 Phoronidis auctor 497 d.
 Φρύγιοι λόγοι 83 c. 184 b.
 Phryges musicæ ex parte inventores 476 b.
 Phtha Vulcanus Ægyptiis 115 b.
 Phylarchus 156 b. 164 a.
 Physici philosophi 504 d. 718 a. 719 a. 720 a. 755 d. 790 b. 843 b.
 Pictores ubi nulli 277 c.
 Pietas vera quæ 2 b.
 Pindari locus de Æsculapii quæstu 121 a.
 — de eclipsi 395 d.
 — (fr. inc. 4.) 798 d.
 — al. de Dei scientia 674 b.
 — al. de humani generis ortu 675 b.
 Pindarus ὁ Βοιωτίας μελόποιος 499 d.
 — Lyricus 688 a.
 — Pythagoreus 675 b.
 Piras 99 b.
 Plagiarii scriptores plurimi 461 d. et seq.
 Plato apud Pythagoreos Italicos et Ægyptios commoratus est — ejus ætas 505 b.
 — πυθαγορίσας 728 c.
 Pluto Phœnicibus Muth. 38 d.
 — sol Porphyrio, cur? 109 c. 113 a.
 — galeatus, cur? 113 d.
 — tria symbola habuit, galeam, sceptrum mutilum, et canem 113 d.
 — per canem fructuum procreationem innuebat 110 a.
 — idem qui Serapis 174 b. c.
 Poësis Hebræorum 514 b.
 Poëtæ versus 24 b. 27 d. 387 b. 499 c. 645 b. 660 a. 781 c. 782 c. 795 a. 796 a. 798 d. 854 d. 855 a.
 — ποιητής τις οὐκ ἄσῃμος 688 d.
 — ὥς οἱ ποιηταὶ πον φασίν 388 a. 823 d.
 — ποιητικὴ πᾶσα μούσα 669 c.
 — quam dictionis elegantia nocuerint 172 d.
 — Hebræi quales 514 b.
 — quam inutiles in rebus pub. ex Platone 618 d. 619 a.
 — quatenus fidem mereantur 639 d.
 — in fabulis plerisque rejiciendi 641 a.
 Polemo Xenocratis successor 726 b.
 Polemo ἐν α' Ἑλληνικῶν 490 b.
 Pollio de Ctesiae et Herodoti furtis 467 d.
 — idem de Theopompi furtis 467 d.
 Polybii historiæ 488 c.

- Polycrates tyrannus in crucem actus 390 c.
 — quam suspecta haberet omnia, etiam uxorem 390 d. 391 a.
- Polyhistor (Alexander), Judaeorum etiam meminit 418 c.
 — Abraami et turris Babel 420 a.b.
 — Jacobi 422 d.
 — filiorum ejus omnium 422 d. et seq.
 — Josephi ex Demetrio 424 b.
 — ex Artapano 429 c.
 — Jobi ex Aristæo 430 d.
- Pontus 38 a.
- Porus Platonicus Metidis filius 184 d.
- Posidonius 844 d.
- Potone, Platonis soror, Speusippi mater 726 b.
- Præcones, Atheniensis familia mysteriis adhibita 66 b.
- Præstigiatores quibus artibus usi 131 b. et seq.
- Priapus 110 c.
- Principia quot, ex Alexandro Aphrodis. 268 a.
 — tria, natura, ratio, usus 269.
- Prodicus Chius 620 a.
- Prometheus sapientiam deferens ad homines 491 b. 539 a.
- Pronapides Athen. 495 c.
- Prosenes Peripateticus 464 b. 467 d.
- Proserpina ἀλληγορεῖται Porphyrio, quasi κόρος 109 a.c.d.
 — cornuta 109 d.
 — ad lunam relata 113 d.
 — Saturni filia Phœnicibus 36 d.
- Protagoras solis sensibus credendum putavit 766 b.
- Protagoras Abderita 620 a. 718 d. 723 a. 766 a.
 — Democriti discipulus 504 d. 758 a.
 — pro atheo habitus. Ejus περὶ θεῶν σύγγραμμα 720 b.
 — Socratis ætate vixit 504 d.
- ejus dictum μέτρον πάντων χρημάτων ὁ ἄνθρωπος 766 b.
 — ex libro ejus Περὶ τοῦ ὄντος quædam hausit Plato 468 a.
- Protarchus 629 c. 770 b. 771 a.
- Providentia divina ostenditur 249 c. 152 d.
 — Hebræis agnita 317. 318. 319.
 — rerum creationem involvit 385 b.
 — fuse probatur a Philone 386 c. et seq.
 — ostenditur in malis ferendis, a quibus vexentur boni 390 b. 678 b.
 — in tyrannis aliquandiu tolerandis 393 a.
 — in ventis, tempestatibus, naufragiis 394 c.d.
 — ad primaria tantum opera extenditur, ut Philo dubitat 395—397.
 — in serpentibus venenatis 397 c.
 — fuse et graviter probatur a Platone 631—636.
 — etiam in minimis mundi rebus 633.
 — adversus Epicureos a Dionysio Alexandrino defenditur 772 d.—784.
 — Aristoteli qualis 799 c. et seq.
 — ab Attico defenditur 799 c.
 — tolli salva divinitate non potest 799 c.
- Ptolemæus primus 160 d.
 — Lagus 285 c.
- Ptolemæus rex Scripturam verti curat 349 c.
 — item ex Aristæo 350 a.
 — scribit ad Eleazarum summum pontificem de Septuaginta interpretibus ad se mittendis 352 b.
 — responsum accipit ab Eleazaro 353 b.
- Ptolemæus Mendesius sacerdos τὰ Αἰγυπτίων ἀνέκαθεν ἱστορῶν 490 c. 497 a.

Ptolemæus τὰς τῶν βασιλέων πρά-
ξεις ἐν γ' βίβλοις ἐκθέμενος 493 d.

— ἐν τοῖς χρόνοις 493 d.

Pueri quibus fabulis imbuendi
vid. Fabulæ.

— quomodo educandi 590 c.
591 c.

— quibus hymnis et carminibus
assuefaciendi 594 b.

Pugiles olim clarissimi 231 a.
232. 266 a.

Pulcritudo Cœli filia 37 c.

Pyrrho Scepticorum auctor, A-
naxarchi discipulus qualis fu-
erit 763 b.

Pyrrho 718c. 729c. 730a. 790b.
— ab Democrito edoctus 731a.

— Democriti libris usus 763 b.

— discipulus Anaxarchi Eleus
nihil scripsit 763 b. plura de
eo 758 a.

— Metrodorum secutus 765 d.

Pythagoras 187 b. 320 c. 362 b.

411a. 462c. 478b. 487a. 500a.

510b. 619c. 669a. 673b. 727c.

729a. 753a. 754c. 772d. 834d.

837d. 842d. 843c. 845a. 851d.

852c.

— Samius 480 b.

— Xenophanis et Anaxagoræ
tempore 504 c. 753 a.

— a Judæis multa hausit 411 a.
664 a.

— philosophus Mosem legit
411 a.

— terræ motum prædixit 464 d.

— Samius, vel Tuscus 470 c.

— Syrus, vel Tyrius 470 d.

— Pherecydis discipulus philo-
sophiæ nomen invenit 470 d.

— Italicæ philosophiæ dux
471 b.

— Rhodius 193a. 196c.

Pythagorei 548 b. 671 a. 839 b.
844 d.

Pythias Aristotelis uxor 793 b.

Pythius 469 d. 472 d.

Pytho Delphi 205 a.

Pythocles scriptor 157 d.

Quadriremis Carthaginiensium
inventum 476 a. quære Trire-
mis, et Navis.

Raguelus 434 a.

Reges Judæorum, ex Euseb. 503 a.

— pastores veri sint 614 a.

Res litera 474 d.

Respub. Hebræorum, v. Hebræi,
Judæi, Moses, fuit θεοκρατικῇ
361 d.

— præceptis constat et moribus
362 d.

— quam constans, suique sem-
per similis 364 b.

— sacerdotibus quantum tribu-
eret 364 d.

— quæ præcipua statuat legum
suarum capita 365 b.

— cum Platonica Spartanaque
confertur 369 c.d.

— divinum exemplar inveni-
debet respublica 511 b. 593.

— respublicæ tres, aurea Chri-
stianorum, argentea Judæo-
rum, ærea Græcorum, ex Cle-
mente 672 c.

Resurrectio quatenus Platoni no-
ta 561 d.

— ab eodem Alcimi exemplo
probata 563 a.

— item Eris sive Zoroastris
exemplo 675 d.

— Plutarcho nota 563 d.

— Antylli exemplo probata
563 d.

Rex proprie Deus est 386 c.

Rhadamanthus 662 a.

Rhea, Cœli filia 37 c. 57 c.

— περὶ πάσης καὶ ὁρείου γῆς δύνα-
μις 109 a.

— deum mater, quibus delec-
tetur 192 b.

— Τιτηνὶς dicta 192 b.

Rhodii homines Saturno immola-
bant 155 b.

Romani quam auctore Romulo
theologiam habuerint 78.

79.

- Romani Græcorum fabulas diis indignas rejecere 79 a.
 — ἀνθρώποθύραι 156 c.
 — a Numa instituti, per annos 170 nulla deorum simulacra habuere 410 c.
 — barbarorum leges mutarunt 279 b.
- Romulus æqualis Ezechiae regi Judæorum 503 b.
- Ruminantes animantes quid significarent 373 c.d.
- Ruta in simulacris magicis 200 b.
- Sabæus in comœdia perstrictus 229 a.
- Sabbathum ab Hebræis quam religiose cultum, et in quibus occupatum 359 c.d.
 — quam juste institutum : et quatenus a profanis celebratum 667 d. 668 a.
- Sacerdotes Hebræorum, iidem et judices 364 d.
- Sacrificia olim ex virentium herbarum primitiis 28 d.
 — cur θυσίαι dictæ 29 a.
 — liberorum in publicis calamitatibus 40 c.
 — pro numinum diversitate diversa, fuse 145 b. et seq.
 — vero Deo quæ placeant 149 b. 150 b.
 — animalium, cur displiceant 151 a. et seq.
 — hominum 155 a. et seq. ad 161. et 163.
 — hominum sublata sub Hadriano 156 b. 164 d.
 — sublata ab Hercule in Italia 160 b.
 — sublata a Diphilo 155 c.
 — Hebræorum qualia 365 d.
 — ex mansuetis animantibus 375 c.
 — veri Dei, ex Apollonio 150 b.
 — ex Menandro 682 d. 683 a.c.
- Sacrilegi tres puniti 932 c. ex Philone.
- Sade litera 474 d.
- Sadidus, Saturni filius 37 b.
- Sagittarius peritissimus, Mausomamus 408 d.
- Salaminii hominem immolabant 155 b.
- Salamis olim Coroniam 162 d.
- Salomonis historia, templum, &c. ab Eupolemo 448—452.
 — ad Vaphren Ægypti, et Simonem Tyri, ac Phœnicium regem literæ 448.
 — columna aurea, Saroni Tyrio regi data 451 d.
- Samch litera 474 c.
- Sanchuniathonis Phœnicii scriptoris locus, de Phœnicum theologia 33 b. et seq.
 — ejusdem commendatio 31 a.d.
 — ætas 30 d. 31 b. 485 c.
 — locus ex opere de Phœnicum elementis 40 d.
 — alius, ex opere de Judæis 40 b.
 — meminit Porphyrius 485 b. (vid. Philo Byblius.)
- Sapientia divina qualis Eusebio 320 c.d.
- Sapientes 7 sub Cyro 470 c. 500 a.
 — alicujus eorum versus 520 a.
- Saracenes 277 c.
- Sarapeum Alexandriæ incensum 135 b.
- Sarapis v. Serapes.
- Sarmatia superior 277 c.
- Saturnus filium unicum Cœlo immolat, seque ipsum exsecat 38 d. 40 c.
 — qua specie a Taauto effectus 39 a.
 — Israël Phœnicibus 40 c.
 — ἀνθρώποθυσία cultus Rhodi 155 b.
 — item 156 a in Phœnicia.
 — item in Creta 156 a.
 — item in Italia 160 b.
 — Carthagine 161 a.b.
 — a Solymis cultus, deinde ob fugam neglectus 188 c.

- Saturnus Ilus dictus 36 c.
 — ad tempus relatus 114 a.
 — in insula Britannica sopitus,
 et a Briareo custoditus 207 d.
 — Sisithro regi diluvium præ-
 dixit 414 d.
 Satyri 111 a.
 Saunia 277 c.
 Scammon de rerum inventoribus
 scribit 476 c.
 Scarabeus soli sacer, quomodo
 generet 94 d. 117 d.
 Sceptici philosophi ab Aristocle
 confutantur 758 c—764.
 Sciri Dii 188 d.
 Scriptores antiquissimi Mose ju-
 niores 195 b.c.
 Scriptura divino consilio versa
 sub rege Ptolemæo 349 c.
 — item ex Aristæo 350 a.
 — ante Septuaginta versa jam
 fuerat 351 b. 354 a. 410 d.
 664 a.
 — laudatur ab Hecatæo Abde-
 rita 351 c.
 — versa a Septuaginta, quo
 plausu accepta 354 b.
 — laudatur a Theopompo 354 d.
 — temere ab aliquo vulgata,
 non sine illius pœna 354 d.
 355 a.
 — allegorica multa continet
 312 d. 370 c. et seq.
 — quo sensu membra Deo tri-
 buat 376 a. et seq.
 — lecta a Numa 410 b.c.
 — lecta a Platone 410 d.
 — lecta a Pythagora et Nume-
 nio 411 a.
 Scutum ab Itano Samnite reper-
 tum 475 d.
 Scythæ amicos ad amicorum ro-
 gos jugulare soliti 11 d.
 — ἀνθρωποφύται 156 c.
 Scythopolis 454 c.
 Sebennytes νομὸς 448 d.
 Sebrithites νομὸς 448 c.
 Seleucus theologus 155 c.
 Semen quid Zenoni Stoico 821 c.
 Semiramis byssinam vestem re-
 perit 476 c.
 Sen litera 474 d.
 Senarius Pythagoræis conjugium
 dictus 671 a.
 Senes a Massagetis et Derbicibus
 immolati et vorati 11 b.
 — a Tibarenis præcipites acti
 11 b.
 — ab Hyrcanis, Caspiis, Bac-
 triis, objecti feris 11 d. et 12 a.
 Sensus defenduntur ab Aristocle
 756 b.
 — sensibus qui nimium tribue-
 rint 765 d. 766.
 Sephora 439 a.
 Septem Sapientes 496 a. 500 a.
 Septenarius in Dei nomine tetra-
 grammato 519 d. 520 a.
 Septimus annus ab Hebræis ut
 observatus 360 b.
 — dies sacer 667. 668. 677 c.
 Sepulcra deorum in templa mu-
 tata 71. 72.
 Septuaginta interpretes petuntur
 a Ptolemæo 352 d.
 — ad eum mittuntur ab Elea-
 zaro 354 a.
 — mandatum opus quam felici-
 ter absolverint 354 b.
 — ab Eleazaro moniti de scrip-
 turarum allegoriis 370 c.
 Serapis ad solem relatus 113 a.
 — et Hecate dæmonum princi-
 pes 174 a.
 — princeps dæmonum 174 b.
 — idem qui Pluto 174 b.c.
 — se ipsum describit 201 b.
 — idem qui Apis Argivorum
 rex 499 c.
 Seres quibus criminibus infensi
 274 d.
 Serpentes a Tauto divinitate do-
 nati 40 d. et seq.
 — Ægyptiis Cnephes 41 c.
 — accipitrino capite 41 c. 42 a.
 — deorum maximi 42 b.
 — cur sanitatis symbola? 42 d.
 — in medicinis salutares 397 c.

- Sibylla 416 d. 495 c. 678 d. 681 d.
 Sicima urbs describitur a Theodoto poëta 426 b.
 — circumcisionem accipit 428.
 — occupatur a Jacobi filiis 428 d.
 Siculae Musae 725 a.
 Sicularum rerum scriptores 390 d. 478 d.
 Sido Ponti filia, suavissimae vocis 38 a.
 Silenus quid significet 110 b. 111 b.
 — Bacchi pædagogus 53 d.
 Simonides *ἐν ια'* 466 d.
 Simulacra, antiquitus pretiosa nulla, omnia lignea 99.
 — virgæ et cippi 33 a. vid. Idola.
 — Seribus nulla 274 d.
 — nulla Brachmanis 275 b.
 — Romæ nulla sub Numa, et annis totis 170, ex Clemente 410 c.
 Sippari populi 414 d.
 Sippareni populi 457 c.
 Sirius ad Solem revocatus 27 c. d.
 Sisithrus rex Assyriorum, sub quodiluvium, ex Abydeno 414 d.
 Siton 36 c.
 Socrates 25 d. 225 a. 462 a. 510 b. 511 b. 673 b. 754 d. 816 b. 846 b. 852 d. 854 c. 853 c.
 — a physicis alienus 25 d. 26.
 — de nuptiis, de liberis, de migratione ex patrio solo, quid responderit 225 a. et seq.
 — a Zopyro qualis judicatus 270 d.
 — beatorum post mortem societate quam se mortemque suam allevaret 662.
 — proprium habuit dæmonium 670 b.
 — tres Deos posuit 728 c.
 — Pythagoræus fuit 728 d.
 — mathematicarum scientiam quatenus probaret 743 b.
 — physicos deridet, ex Xenophonte 853, et seq.
 — res Hebræorum curiose rimatus 664 c.
 — Archelai discipulus 504 c.
 — ætate Protagoræ 504 d.
 Sol, Osiris, Bacchus, Sirius 27 c. d.
 — primus Ægypti rex 90 b.
 — Apollo dictus, cur? 85 a. 112 b.
 — Hercules dictus, cur? 112 c.
 — Æsculapius dictus 112 c.
 — Dionysius dictus 113 a.
 — Horus dictus 113 a.
 — Pluto dictus 113 a.
 — Serapis dictus 113 a.
 — ad Cerberum ipsum revocatur 113 b.
 — hominis navigium crocodilo impositum conscendentis figura expressus 115 c.
 — item hominis arietino capite, cornibus hircinis, quibus discus impositus 116 c.
 — Æsculapius, Hercules, et Bacchus esse non potest 120 b. et seq.
 — cujus naturæ 836.
 — cujus magnitudinis et figuræ 836.
 — quomodo deficiat 847 d.
 — incorporeus, quis 546 d.
 Solon 500 a. 509 d. 619 b.
 — sub Cyro, quo tempore iterum Hebræi in Ægypto 471 b. c.
 — *ἐν Ἑλεγεΐαις* 688 c.
 — Athen. 480 b.
 — ex Ægyptiis in suos leges transtulit 482 a.
 Solymi Saturnum, Arsalum, Tosiben, coluere 188 c.
 Somnium *πανομφές* 194 a.
 Somniorum significatio Telmisensibus observata 475 c.
 Sophistæ Græcorum 495 a.
 Sophocles plagiarius 465 d.
 — Deum unum agnoscit, idolaque ridet 680 d. 687 etc.
 Speusippus, Xenocrates, Polemo

- Platonicam doctrinam distra-
hant 726 b.c. 727 b.
Spiritus sanctus qualis Eusebio
325 b. 326 a.
— aurum Clementi 672 d.
Stellio *σκαλαβώτης* 200 d.
Stesimbrotus Thasius scriptor
491 d.
Stilpo 729 c. 756 c.
Stoici 102 c. 362 b. 668 d. seq.
670 c. 671 d. 674 a. 676 d.
718 b. 755 a. 772 d. 816 d. seq.
836 b. 837 c. 838 a. 839 c.
841 d. 842 d. 844 d. 845 c.
846 c. 847 b. 849 a. 850 a.
851 d. 852 b.
— factiones inter Stoicos 728 a.
— a Scepticis impetuntur 732 a.
— a Carneade 737 a. 738.
— Philone Academico 739 b.
— secum pugnare convincun-
tur 264. 265. 272 c.
— alios alii reprehendunt 728 a.
— auctore Zenone comprehen-
sionem tuebantur 733 a.
— materiam et Deum corpo-
reum duo rerum principia sta-
tuunt 816 d.
— de Deo et universi molitione
quid senserint 817. et seq.
— verum ens corporeum esse
voluerunt 819.
— de mundi conflagratione quid
senserint 820 b.
— quid de iterato mundi ortu
820 d.
— de animo quid 821 c.
— a Longino refutantur 822 d.
et seq.
Strato Peripateticus scripsit de
rerum inventoribus 476 d.
Stuprum morte punitum 276 d.
Styli solares ab Anaximandro in-
venti 501 a.
Styrax 200 d.
Superstitiosus Menandri fabula
465 d.
Surmubelus Deus 40 b.
Suronis Tyrii regis ad Salomo-
nem literæ 449 b.
Sydyc Phœnicii viri nomen 36 a.
37 d.
Sympathia et dyspathia rerum
naturalium 131 b. et seq.
— rejicitur 271 b.
Synallus (nomen nihili) 764 a.
Syri olim se abscindere soliti
279 d.
— literas excogitasse dicuntur
473 d.
— forte Hebræi ib.
Syriæ *δ σχοινομέτρησιν γράψας*
452 d.
Syrorum *ἀναγραφαί* 458 b.
Taautus Phœnicus historicus 31 d.
— literarum inventor 31 d. 36 a.
— Ægypti rex a Saturno crea-
tus 39 b.
— sacra vulgi cognitioni sub-
duxit 40 b.
— scripta quibus usus est San-
choniathon 34 b. 41 a.
Taini populi 277 c.
Talaus 238 c.
Tantalus Platoni unde dictus 518 a.
Tarrha urbs 226 b.
Tatiani chronologia 491 c.
Taurica Diana *ἀνθρωποθυσία* culta
157 c.d.
Telauges Pythagoræ f. 504 c.
Telecles (Telecles) 482 c.
Telesicles 256 b.
Telmis et Damnameneus ferri re-
pertores 475 d.
Telmissenses divinationem ex
somnia invenere 475 c.
Temenus Aristomachi f. 210 c.
Templa initio nulla 29 d.
— a Phœnicibus diis consecrata
32 d.
— conflagratione hausta 239 b.
— portatilia 35 d.
— ab Osiride condita 45 d.
— veterum deorum sepulcra
mortuorum 71. 72.
— nulla Christianis initio 122 c.
— Deorum eversa 134 d. fin. 135.

- Tempa a Christianis post erecta
 140 c.
 — Eusebii tempore quamplu-
 rima 179 b.
 — Romæ ab initio fuere abs-
 que simulacro 410 c.
 Templum Salomonis ex Hecatæo
 408 b.
 — ex Eupolemo 447—451.
 — Abense templum 392 d.
 Tenedii hominem Baccho immo-
 labant 155 d. 163 b.
 Teracles et Theodorus Apollinem
 Pythium Samiis fecere 482 c.
 Τερατοσκόποι 224.
 Teredon urbs ■ Nabuchodonosore
 excitata 457 d.
 Terra quot symbolis adumbrata
 110 c.
 Terra cœlestis 564 b.
 — etiam Platoni nota 564 d.
 — quantum nostræ præstet 566.
 — quotuplex sit 849 d.
 — cuius figuræ 850 a.
 — quem situm habeat 850 b.
 — quomodo moveatur 850 d.
 Testudo Croesi κραταίριος 212 c.
 Teth 474 c.
 Tethys 111 d.
 Thabion hierophantes 39 c.
 Thales Milesius 22 b. 320 c.
 471 b. 478 b. 503 d. 504 a.
 509 d. 510 b. 619 c. 747 d.
 754 c. 838 c. 845 c. 847 d.
 849 d. 850 a.
 — septem sapientum antiquissi-
 mus 496 b.
 Thalli historiae 488 c.
 — Syriacas res scripsit 489 a.
 Thamnus navarchus Panem obi-
 isse Tiberio nuntiat 207 b.
 Thamus Ægyptius 206 seq.
 Thamyras 495 c.
 Thasii, violata Theagenis statua,
 puniti 231 d.
 — Parios exceperunt 256 b.c.
 Thasus olim Aëria dicta 256 b.
 Thau litera 474 d.
 Theagenes Thasius pugil 231 c.
 — alter Rheginus scriptor
 491 d.
 Theano Pythagoræ uxor 504 c.
 Thearidas ἐν τῷ περὶ φύσεως 690 a.
 Thebanum bellum ab Œnomaο
 excutitur 258 d. 259.
 Thebæ ἐκατόμυλοι ab Osiride
 conditæ 45 d.
 Themidis symbola 67 b.
 — significatio 110 c.
 — oraculum 188 b.
 Theocriti Chii Epigr. 793 a.
 Theodectis de scripturæ sacræ
 majestate testimonium 355 a.
 — in Alcæone 466 d.
 Theodorus et Teracles Apollinem
 Pythium Samiis fecere 482 c.
 — alius 603 a.
 Θεοδώρειοι philosophi 731 c.
 Theodotus poëta Judæorum memi-
 nit 426 b. 427 a. 458 b.
 — scriptor Phœnicus 493 b.
 Theognis 574 c.
 Theologi veteres 187 b. 788 b.
 Theologiæ profanæ tria genera
 130 a.
 — quatuor capita 141 a.
 — vanitas 299 b. et seq.
 Theophilus Judæorum meminit
 452 a. 458 b.
 Theophrastus Ephesus de rerum
 inventoriis scripsit 476 c.
 Theophrastus Eresius 28 c. 29 b.
 148 a. 150 a.b. 151 d. 404 a.
 — Nicomachum Aristotelis fi-
 lium educavit 793 c.
 — ab Arcesila auditus 729 c.
 731 a.
 Theopompi de scripturæ sacræ
 majestate testimonium 354 d.
 Theopompus 354 d. 462 c.
 — plagiarus 464 b. 467 d.
 — Andronem compilavit 464 d.
 Xenophontem 465 b.
 — affectator elegantiae 465 c.
 Theopompus comicus Τρικράνω
 491 a.
 Thespiadæ qui 56 d.
 Thesproteus lebes 61 d.

De Thesprotis Musæus scripsit
462 d.

Thestiae filiae 120 c.

Thoor 36 a.

Thoyth et Toth, Mercurius 32 a.
36 a. 40 b.

Thraces ἀνθρωποθύται 156 b.

— harpen invenerunt 475 d.

— peltas in equis primi gesta-
runt 475 d.

Thucydides 462 c.

— laudatur idem et reprehendi-
tur 479 a.

Thuro, quæ et Chusarthis s. Eu-
sarthis 40 b.

Thus in sacris magicis 200 c.

Tibareni senes præcipitare soliti
11 d.

Tiberius imperator audit Panem
obiisse 207 b.

— ejus anno 15 Christus prædi-
care cœpit 483 b.

— idem annus est Olympiadis
203 quartus 483 c.

Tibia a Phrygibus inventa 475 c.

Timæus de rebus Siculis 478 d.
791 b.

Timæus Locrus ἐν τῇ φυσικῇ συγ-
γράμῳ 681 c.

Timæus rex Ægyptius, sub quo
pastores 500 d.

Timo Phliasius in Sillis 855 b.c.
729 d. 761 d. 762 a. 763 c.

— scepticus 731 b.

— Pyrrhonis discipulus 758 c.

— omnes præter Pyrrhonem la-
cerat 759 b.

— ἐν τῇ Πύθωνι 760 d.

Timo Pyrrhonianus ab Aristocle
confutatur 759—761.

Timochares de Hierosolyma scri-
bit 452 b.

Titæa Rheæ Titanumque mater
57 b.

Titænes Bacchum discerpunt 64 d.
65 a.

— Titææ filii 57 b.c.

— Phœnicum quales 35 d.

Τιτηνὶς Rheæ cognomentum 192 a.

— Titanides septem, id est Dia-
næ Saturni et Astartes filiae
37 c.

Tlepolemus Herculis filius 56 a.

Tosibis, Arsalus, Arytus a Soly-
mis culti 188 c.

Trachin, et Trachinia 214 a.

— a Locris eversa 260 a.

Tragœdia 645 b. 684 b.

Trieterica Bacchi sacra 53 a.

SS. Trinitatis species Platoni ad-
umbrata 541 c. 675 b.c.

Triopas rex Argivus 486 b.

Triptolemus 46 c. 662 b.

Tiremis a Sidoniis reperta 476 c.
quære Navis, et Quadriremis.

Troia capta quo tempore, annis 7
ante Sansonis principatum
484 b.

— Agamemnonis 494 b.

— sub Heli Hebræo 503 a.

Tuba a Tyrrhenis inventa 475 c.

Turris Babelis, qui meminere
416 a.d. 418 c.

Tydidēs Homericus 730 b.

Typho 38 a.

— frater Osiridis 46 d.

— Hippopotami specie, ubi, et
cur? 116 d.

— τὰ μέλη τοῦ Ὀσίριδος τῇ Τυ-
φῶνι διασκεδάσει 198 b.

Tyranni quam miseri 390 d. 391.

— cur diu sine pœna tolerati
393 a.

— cum igni ventisque compa-
rati 394 a.c.

Tyrtaeus 222 d. 574 b.

Tyrus ab Hypsuranio frequentata
35 a.

— sancta insula 38 c.

Vaphris Ægypti regis ad Salo-
monem literæ 448 b.

Vau litera 474 b.

Veneris stella 114 b.

Veneris aureæ campus apud Æ-
gyptios 481 d.

Venti salutes cum tyrannis com-
parati 394 c.

- Verbum, v. Christus. Primaria Patris imago 316 c.
 — secundum principium Eusebio 320 c.
 — a majore missum, eidem Eusebio 321 d.
 — secundus Deus Philoni 323 a.
 — quale Aristobulo 324 a.
 — Patrem proxime sequitur Eusebio 325 a.
 — quomodo se suaque cum Spiritu sancto, et naturis rationalibus communicet ex mente Eusebii 325 b.
 — multis testimoniis laudatur 532 a.
 — quale, ex Philone 533 b.
 — Oriens eidem 533 d.
 — Platoni, quale 534 c.
 — Plotino, quale 535 b.
 — Numenio, quale 536 d.
 — qui differat a primo Deo, ex eodem 537 b. 539 a.
 — plantat: primus autem Deus agricola est 538 b.
 — Amelio, quale 540 b.
 — quatenus bonum, ex Numenio 544 b.
 — assidue nobis intuendum 685 a.
 Veritas ipsa morte defendenda 659 d.
 Versus Hebræorum 514 b.
 Vesta, a Porphyrio ἀλληγορεῖται 109 a.
 — virginea specie 109 a.
 — delubrum ejus Romæ incensum 135 a.
 Vini usus Platoni qualis probetur 598 c.
 Vir Hebræis cur Is 517 b. vid. Homo.
 — Platoni unde dictus ἀνὴρ 517 b.
 Virgæ et cippi, olim pro simulacris 330 a. vid. Simulacra.
 Vitæ priscorum longiori quinam suffragentur 415 c.d.
 Vitis Osiridis inventum 45 d.
 Umbræ defunctorum corporis notas ad tempus retinent 577 d.
 — probitatis et improbitatis notas servant 578.
 Ungula fissa, quid Hebræis, in animantibus 373 b.
 Voluptas, dea profanorum hominum maxima 300 d.
 — finis ab Epicuro pessime constitutus 768 c. item 770 b.
 Urbs in loco palustri et fluviatili condenda, ex Platone 617 a.
 Urie Babylonix urbs 418 d.
 Urphe insula 447 d.
 Usous, quis. Primus navigavit 35 a.
 Vulcanus qua specie expressus 112 a.
 — quid significaret 112 a.
 — Chrysor Phœnicibus 35 c.
 — Phtha Ægyptiis 115 b.
 Vulgo non omnia explicanda 581 a.
 Vultur lunæ symbolum 117 a.
 Vultures omnes fœminæ 117 a.
 Xenocrates, Speusippus, et Polemo Platonicam doctrinam distrahunt 187 b. 206 c. 727 b.
 — Stoicus 846 c.
 — Carthaginiensis 681 d.
 — Speusippi successor 726 c.
 Xenophanes Colophonius 23 a. 678 d. 718 d. 725 a. 753 a. 756 b. 790 b. 510 c. 836 b. 837 d. 839 b. 842 d. 847 c. 848 c. 849 d. 850 b.
 — Pythagoræ et Anaxagoræ tempore 504 c. 753 a. 757 d.
 — Eleaticæ sectæ princeps 471 b. 725 b.
 — de mundi ortu quid senserit 23 a.
 — poëta de diis: futurum si bruta pingerent ut eos forma sua pingerent 679 a.
 — sensuum vim tollebat, in quo ab Aristocle redarguitur 756 b.
 Xenophontis locus, de Socratis

- ingenio a physicis alieno 25 b.
 Xenophontis eloquentia simplex et efficax 465 b.c.
 — locus ex Memorabil. de Socratis iudicio, quatenus geometriæ astronomiæque studendum esset 743 b.
 — alius ex epistola ad Æschinē, quid Socrates de physiologis sentiret 745 a.
 — idem Platonem mordet, ac Siculam ei mensam objicit 745 d.
 — Socratem inducit physicos omnes illudentem 853 c. et seq.
 — locus de Deo 687 c.
 — Ἑλληνικά a Theopompo compilata 465 b.
 Zai litera 474 b.
 Zeno Myndius grammaticus 71 d.
 Zeno Eleates 23 d. 756 b. 509 d.
 — Melissi auditor, quam constans in tormentis 504 d.
 — quos habuerit præceptores 729 b.
 — aliquid imbibit ex singulorum ingenio 729 c.
 — dum Arcesilam petit, Platonem lacerat 732 c. 733 b.
 — comprehensionem tuebatur 733 a.
 — de semine quid senserit 821 c.
 Zeno Melissum audivit 504 d. 758 a.
 Zeno Cittieus 671 d. 728 d. 816 c. 820 d. 821 c.d. 823 c. 846 b.
 — audivit Polemonem 731 c.
 — Xenocratem Cratetem Cynicum Stilponem et *Heracleti scripta diligenter evoluit* (ita vertit Fabricius τῶν λόγων μετέσχε τῶν Ἡρακλειτείων, non ut interpretes *Heraclitum audivit*, quod temporum ratio non patitur) 729 c.
 — contra Arcesilam et Platonem scripsit 732 b. 733 a.
 Zeno junior, successor Chrysippi 816 c. 820 d.
 Zenodotus grammaticus 492 a.
 Zethus 499 d.
 Ζεὺς unde dictus 818 a.
 Zophasemin, qui? 33 d.
 Zopyrio Judæorum meminit 458 b.
 Zopyrus de Socrate quid iudicavit 270 d.
 Zoroaster 184 b. 484 d.
 — ejus ἱερὰ συναγωγή τῶν Περσικῶν 42 a.
 — idem cum Ere Armenio 675 d.

CORRIGENDA.

TOM. I.

- Pag. 4. not. d. 11. lege, παραγάθου θεοῦ καταπεμφθεὶς ὁ θεὸς λόγος] Sic edd. θεοῦ post παραγάθου om. D.F.G.H. Tum πεμφθεὶς θεοῦ λόγος H.
 9. l. 8. τιμωρίας.] Dele comma
 9, 13. ἐλέσθαι; Καί] l. ἐλέσθαι, καὶ
 18, 8. διδασκαλίας. Δεῖ] l. διδασκαλίας, δι'
 19, 10. πληθύνειν] l. πληθύνειν,
 21, 2. Ἐπειδὴ] l. Ἐπεὶ δὲ
 21, 3—8. περὶ οὗ—πολεμεῖν. Ἀκόλουθα]
 l. (περὶ οὗ—πολεμεῖν,) ἀκόλουθα
 30, ult.] l. ἰδιωτικωτέρων
 40. not. d. 10. κοσμογενίας.] Vid. p. 21 d. 25 c. 33 d.
 51, 9. οὐδέν, φησι] l. οὐδέν, φησί,
 54, 4. καὶ φιλοσόφων] Dele καὶ. vid. p. 718 a.
 75, not. pen. l. γεννωμένους
 77, 1. Βραθύ.] Vid. not. ad Hesychium in v.
 88, not. 4 ab im. l. Chrestomath.
 89, 7. μαρτύρίας] l. μαρτυρίας.
 97, 10. Μανθεῶς.] l. Μάνεθος
 109, 11. ζῶον] l. ζῶον
 114, 8. ἐπιδείξομεν Ὡστε.] l. ἐπιδείξομεν, ὥστε
 128, ult. μετὰ τὸν] l. μετὰ τῶν
 132, 5. οὐρανὸν] l. Οὐρανὸν
 138, 7. ἐμπλεα. Καί] l. ἐμπλεα καὶ
 150, 6. πλάνης.] l. πλάνης,
 155, 3 ab im.] Cyrill. adv. Jul. p. 342.

- 156, 7. Ἰσμαρος] Ἰσμαράδος Cyr.
 156, 11. Ἀρτεμισίφ] Ἀρτεμισίφ δὲ Cyr.
 156, 12. Λεάνδρος] Λεάνδρειος Cyr. qui
 mox Κλέαρχον
 156, 15. ἦ] 1. ἦ
 156, 16. Τελμησσῶ] 1. Τελμησσῶ
 157, 1. Τελμησσέως] Τελμησσού Cyr.
 157, 3. τῇ π. τ. π. τὸν Φιλοπάτορα] τῷ
 π. τ. π. τοῦ Φιλοπάτορος Cyr.
 168, 4. οὐδ' ἂν] 1. οὐδ' ἂν,
 168, pen. τρόπῳ] 1. τρόπῳ
 169, 3. οὐτε] 1. οὐδὲ
 180, 5. Πλάτων, ἀκρατοποσία γάρ φησι]
 1. Πλάτων, ἀκρατοποσία γάρ, φησί,
 184. not. 5 ab im. Deinde] 1. Deinde
 186. n. l. 4. Vigerus.] Adde, v. p. 132 D.
 193, 3. θεῶν.] Dele comma
 194, ult. Ἠλίφ] 1. Ἠλίφ
 197, not. pen. post λόγῳ S., adde v. in-
 fra p. 119 a.
 201, pen. Νόμον] 1. Νομὸν
 201, ult. καὶ ἄλλο] 1. ἄλλο δὲ
 201, not. pen. λεοντόπολιν
 207, 10. Χριστοῦ] 1. τοῦ Χριστοῦ
 208, ult. διακυβερνώσαν.] 1. διακυβερνώσαν;
 218, 3. σπλάγχχον] 1. σπλάγχχον,
 220, 12. οὐδὲ ἄλλον] οὐδὲν ἄλλο Valcken.
 Aristob. p. 80. v. supra p. 102 a.
 233, not. pen. Laërt. p. 115.] 1. Laërt.
 p. 155.
 243, pen. Πλούτου,] 1. πλούτου,
 246, 5. ὥρων] 1. Ὠρὼν
 262, 9. τὴν κτίσιν π. τ. κτίστην,] 1. “τὴν
 κτίσιν π. τ. κτίστην,”
 284, not. 5. post γρ. S.V. adde θείας ἔ. ἀ-
 πεδείξαντο Steph. Vig.
 292, 6. δέικνυσιν. Οὕτω] 1. δέικνυσιν οὕτω
 309, 11. διείρει] 1. διείρει
 322, 7. ἀτιμία] 1. ἀτιμίαν
 322, not. 3. Porph.] 1. Porph. A.
 340, 9. ἐπαναστάσεις] ἀπαναστάσεις Vi-
 gerī mss, quomodo ad Dionysium con-
 jecit Sylburgius. Nihil hic et infra p.
 160 a. enotarunt collatores mei.
 342, pen. Μαίῳ] 1. Μαίφ
 348, 11. τοῦτον δὲ—ἀπέφηνεν] 1. τοῦτον
 γὰρ—ἀπέφηνεν ἂν
 352, not. 1. 7. post Vigerus adde Πανέλ-
 λησιν. conf. infra p. 213 C.
 353, pen. μεγίστους καὶ ἀγαθοὺς σωτήρδς
 τε καὶ θεοὺς] Melius fortasse, τοὺς με-
 γίστους θεοὺς σωτήρδς τε καὶ ἀγαθοὺς
 353, not. pen. τε καὶ] 1. τε καὶ ἀγαθοὺς
 353, ult. post H. adde ms. apud Viger.
 τοὺς μεγίστους θεοὺς ἀγαθοὺς καὶ σω-
 τήρας ἀναγ. Silet collator meus.
 359, 5. ἐνεργούμενα] Non rejiciendum vi-
 detur vulg. ἐνεργουμένας, sc. δοξοκοπίας
 360, 5. Χριστὸν] 1. Σωτήρα
 371, 9. τ] 1. τδ
 376, not. 1. 3. ἡ pro ὁ G.] 1. ἡ τρικ. pro
 ὁ τρικ. G.

- 376, 7. ἀπειροτέχνης] 1. ἀπειροτεχνῆς
 394, 4. δραχμὴν λαμβάνοντες] An ver-
 tendum *sumpta brevi portiuncula?* vid.
 infra p. 187 D.
 399, not. 1. 2. ἐγγινόμενα] 1. ἐγγινόμενα
 399, 5. τυφωνικῶν] 1. τυφωνικῶν
 406, not. 1. 3. supra p.] 1. supra p.
 144 C.
 408, not. 1. 3. ὑπακούσαιεν] Vid. supra p.
 197 D.
 409, 1. πάταγοι,] Dele comma
 409, 8. οἰστροισιν] σείστροισιν Jablonski
 Opp. T. II. p. 246.
 411, ult. Τίττε] Vid. Io. Philoponus de
 Mundi Creat. IV. 20.
 427, 14. φησιν] 1. φησὶν
 432, antep.] In Codice Veneto I. nunc
 tandem didici sic scriptum esse: Καὶ
 οὐκ ἂν ἔστι χρεῖα τῆς κακοτέχνου γοη-
 τείας ταῖς ὑποδοχὴν τοῦ θείου κατὰ τὴν
 ἐνάρτεον καὶ φιλόθεον πράξιν προευτρε-
 πισμέναις ψυχαῖς.
 443, 1. πλεον] 1. πλέον
 470, 7. Λακεδαιμόνιοις] 1. Λακεδαιμόνιοις.
 481, 6. κούρος] 1. κούρος,
 482, pen. ὑπεροχῇ,] Dele comma
 485, 7. ἡπου] 1. ἡ που
 487, 3. εἰδῶς] 1. εἰδὼς
 494, not. 1. 9. 5. οὐ] 1. 9. οὐ

TOM. II.

- Pag. 11, 3. κλείε βίην] λύε βίαν Io. Phi-
 loponus de Mundi Creat. IV. 20.
 11, 6. ἦρην] Sic Io. Philoponus l. c. qui
 mox ἔδραν
 50, 3. Περραιβοὺς] 1. εἰς Περραιβοὺς
 60, 15. τοσοῦτων] τοσοῦτον Fabricius
 B. G. VI. p. 42.
 60, 15. not. 1. 5. Elmslium] 1. Elmsleium
 90, 11. μιᾷ] 1. ἐν μιᾷ
 92, 2. γένεσιν] 1. γένεσιν
 100, antep. γεγόνέναι] γεγονέναι
 123, 1. δυοτριάκостφ.] 1. δυοτριάκостφ;
 140, 5. *Ο] 1. *Ο
 213, not. 4. αἰτία] Voluit Vigerus ἀντία
 236, pen. ἦρει] 1. ἦρει
 252, 6. ἐκόντων;] Ἐπειτα] 1. ἐκόντων,
 ἔπειτα
 264, not. pen. τίμησιν I.] 1. ὑποτίμησιν I.
 et pone in textu ὑποτίμησιν. conf. Viger.
 ad p. 557 D.
 295, not. 5. Pone ἐκκαιομένων conj. Valck.
 post ἀναλ. F.G. in versu superiore.
 297, not. 1. 4. αὐτοῦ E.] 1. αὐτοῦ Vig.
 marg.
 301, pen. εἶναι,] Dele comma
 313, 9. πταίσματα. Πολλάκις] 1. πταί-
 σματα. πολλάκις
 313, 13. ἀναγκαίων. Τὸν] 1. ἀναγκαίων τὸν
 318, not. pen. λινωραφεῖς] 1. λινωραφεῖς
 385. Theodoti versus emendare conatus
 est H. Grotius in Annot. ad Evang.

- Joan. IV. 5. vereor ut bono cum successu. Dedit sc. v. 3. δρία λαχνηεντ' ἀπέρσεν. v. 6. τέτμητ' ἀραη αὐλωπιδ' ἐνερθεν ἢ διερὴ Σίκιμον. et v. ult. ὑποδέδραμεν αἰπυὸν ἔρκος.
- 395, 14. 15. νόμους — νόμων] l. νομοὺς — νομῶν, et νομὸν p. 396, 13.
- 403, 11. Vid. Reinesii Var. Lect. p. 150.
- 417, 14. χῶταν] l. ὅταν
- 426, 10. νόμοι] l. νομοῦ
- 430, 8. λυχνίας,] Dele comma
- 443, 3. Ἀρμακάλην] Vid. Lindenbrog. ad Ammian. Marcellin. XXIV. 2, 7.
- 450, not. 5. post Clem. adde ἀδιαφόροις vulg.
- 459, 7. κλήρου,] Dele comma
- 459, 9. ἐξούλης,] Dele comma
- 460, pen. Ἰδεώ] l. Ἰδεώ et sic p. 461, 1.
- 468, 2. ἐν τῷ] l. ἐν ᾧ
- 477, 3. μάθησις.] Vid. Albert. ad Hesych. T. I. p. 252.

TOM. III.

- Pag. 45, 1. Vid. Cyrill. in Julian. p. 266 B.
- 48, ult. Vid. Cyrill. ib. p. 266 C.
- 50, pen. Vid. Cyrill. p. 266 D.
- 158, not. ᾧτα l. ᾧτα]
- 436, 6. μετέσχε τῶν λόγων τῶν Ἡρακλείων] *Heracleti scripta evoluit Fabricius B. G. T. VI. p. 56.*
- 521, not. l. 7. Plut.] l. Plat.
- 535, vers. l. 3. *Magnus.*] *Pone in marg.*
- Sir. 43, 5.
- 536, marg. Eccl. 16.] l. Sir. 16.
- 547, marg. Eccl. 16.] l. Sir. 16.

Nuper prodierunt ex typographeo Academico,

EUSEBII ECLOGÆ PROPHETICÆ.

■ Cod. MS. Bib. Cæs. Vindobon.

Edidit T. GAISFORD, S.T.P.

1842.

THEODORETI GRÆCARUM AFFECTIONUM CURATIO.

Recensuit T. GAISFORD, S.T.P.

1839.

GEORGII CHOEROBOSCI DICTATA in THEODOSII CANONES,

e Codd. MSS. edidit T. GAISFORD, S.T.P.

1842.

20412

BR
65
E7
1843
V.4

THEOLOGY LIBRARY
SCHOOL OF THEOLOGY AT CLAREMONT
CLAREMONT, CALIFORNIA

20412

